

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Torben Schæfer
Min slægtshistorie
Bind 2

Vendelbobønder og andet godtfolk

Om min farmor,
Jensine Marie Sørensen, g. Schäfer (1884-1966),
og hendes forfædre

2012

Af samme forfatter

Min slægtshistorie, Bind 1, Vejlefamiliens verden, Om mine forældre Johannes Schæfer (1917-1988) og Gerda Madsen, g. Schæfer (1918-1992), deres børn og deres søskende, 2011

1. udgave, 1. oplag 2012
© 2012 Torben Schæfer

Udgivet af Torben Schæfer, Brostræde 7, 4. tv., 4300 Holbæk
Omslag: Torben Schæfer og Frede Uhrskov
Tryk: Eurographic Danmark A/S, DK-2630 Taastrup
ISBN 978-87-986490-2-1

Indholdsfortegnelse

Forord	9
Anetavler over Jensine Marie Sørensens forfædre	11
<i>Min farfar og farmor</i>	
Kapitel 1. Enken og symaskinen	21
Christian Schäfer & Jensine Marie Sørensen, g. Schäfer	
<i>Mine oldeforældre</i>	
Kapitel 2. Karetmageren fra Hale Mølle	29
Thomas Christian Sørensen & Inger Marie Jensen	
<i>Mine tipoldeforældre</i>	
Kapitel 3. Mandeglade Maren	40
Søren Thomsen & Maren Christensdatter	
Kapitel 4. Skrædderen og hans sypiger	50
Jens Christensen Nejsig & Christiane Thomsdatter	
<i>Mine tip-2-oldeforældre</i>	
Kapitel 5. Den unge kone fra Gammelholm	59
Thomas Sørensen & Birthe Jensdatter	
Kapitel 6. Fallitboet i Agersted Østerenge	65
Christen Pedersen & Kirsten Sørens datter	
Kapitel 7. Nejsigs nedslående nedtur	73
Christen Pedersen Nejsig & Anne Marie Brantsen	
Kapitel 8. Den uduelige ungkarl	85
Thomas Christensen & Marie Kirstine Jensdatter	
<i>Mine tip-3-oldeforældre</i>	
Kapitel 9. Fæstebonden i Sigen	93
Søren Sørensen & Ellen Thomsdatter	
Kapitel 10. En fæstemand for en fæstegård	98
Jens Christensen & Ane Marie Villadsdatter	
Kapitel 11. Familietragedien i Vester Flade	101
Peder Larsen & Anne Andersdatter	
Kapitel 12. Oldingen der troede at han var gammel	106
Søren Gregersen & Maren Andersdatter	

Kapitel 13. Fætter-kusine-ægteskab med kongelig bevilling	111
Peder Christensen & Kirsten Nielsdatter	
Kapitel 14. Forvalteren der blev kirkeejer	119
Hans Brantsen & Mette Catharina Holm	
Kapitel 15. Tugthusfange på kongens nåde	130
Christen Thomsen & Zidsel Povelsdatter	
Kapitel 16. Nærkontakt hos købmanden i Sæby	142
Jens Jensen & Maren Pedersdatter	
<i>Mine tip-4-oldeforældre</i>	
Kapitel 17. Sørensen-dynastiet i Hørby	149
Søren Sørensen & Johanne Mortensdatter	
Kapitel 18. Hemmeligt gift og åbenlyst begravet	155
Thomas Christensen & Maren Jensdatter	
Kapitel 19. Brødrene på Haslemark	163
Christen Jensen & Ingeborg Jensdatter	
Kapitel 20. Svagelige drengbørn og stærke piger	167
Villads Thomsen & Birgitte Jensdatter	
Kapitel 21. Historien om de mange Lars Larsener	171
Lars Larsen & Maren Nielsdatter	
Kapitel 22. Tre bryllupper og en begravelse	177
Anders Jensen & Maren Christensdatter	
Kapitel 23. Under fattigdomsgrænsen	181
Gregers Sørensen & Kirsten Jensdatter	
Kapitel 24. Smeden og hans fire smedesønner	186
Anders Pedersen & Caren Nielsdatter	
Kapitel 25. Et frugtsommeligt liv i Elsnab	192
Christen Christensen & Maren Pedersdatter	
Kapitel 26. Forbudt sex i Ulsted	197
Niels Pedersen & Kirsten Pedersdatter	
Kapitel 27. Degnen med de mange efternavne	204
Mogens Sørensen Brantsen & Helvig Kirstine Sørensdatter	
Kapitel 28. Købmandsgården i Nibe	210
Ulrich Adolph Holm & Karen Sigvardsdatter Altevelt	
Kapitel 29. Livshistorien der gik op i røg	219
Thomas Jensen & Maren Christensdatter	
Kapitel 30. Vest for Øster Sveje	224
Povel Rasmussen & Karen Larsdatter	

Kapitel 31. Besvangringer i præstegården	228
Jens Jensen & Maren Andersdatter	
Kapitel 32. Fredens fallit	232
Peder Jensen & Kirsten Pedersdatter	
<i>Mine tip-5-oldeforældre</i>	
Kapitel 33. Bedre sent gift end aldrig	239
Thomas Villadsen & Anne Laursdatter	
Kapitel 34. Svigermor på aftægt	242
Jens Simonsen & Anne Mortensdatter	
Kapitel 35. Sognefogedgårdens første fæster	246
Laurs Madsen & Margrethe Lauridsdatter	
Kapitel 36. Seks generationer på Hedeås	252
Niels Nielsen & Margrethe Pedersdatter	
Kapitel 37. Der mangler en Søren	260
Søren Sørensen & Caren Nielsdatter	
Kapitel 38. Krog fra Krogen	265
Jens Christensen & Mette Pedersdatter	
Kapitel 39. Den intellektuelle bondekone	268
Christen Pedersen & Magdalene Christensdatter	
Kapitel 40. Bryllupsrejse over Limfjorden	275
Peder Jensen & Mette Pedersdatter	
Kapitel 41. Det kedelige liv i Søby	282
Søren Pedersen & Anne Mogensdatter	
Kapitel 42. Degnen der skuffede sine arvinger	286
Sigvard Johansen Altevelt & Anne Davidsdatter Graa	
Kapitel 43. Faurholts forunderlige fællesskab	293
Jens Thomsen & Else Jeppesdatter	
<i>Mine tip-6-oldeforældre</i>	
Kapitel 44. Sagen om den sorthjelmede ko	300
Villads Christensen & Kirsten Laursdatter	
Kapitel 45. Anes femten børn	306
Laust Christensen & Ane Olufsdatter	
Kapitel 46. Et liv som fadder	309
Morten Andersen & Anne Andersdatter	
Kapitel 47. Marens mystiske dobbeltgænger	313
Mads Madsen & Maren Christensdatter	

Kapitel 48. Død mand betaler ikke skat	316
Niels Nielsen & Maren Christensdatter	
Kapitel 49. Fra adelsfrøken til bondekone	321
Peder Nielsen & Ide Munk	
Kapitel 50. Kun kendt af skattevæsenet	326
Christen Pedersen & ukendt hustru	
Kapitel 51. Et barnløst ægteskab med seks børn	329
Peder Jensen & Kirsten Jensdatter	
Kapitel 52. Den gamle enkemand og hans unge hustru	331
Christen Pedersen & Ingeborg Laursdatter	
Kapitel 53. Et langt liv i Rottrup	334
Jens Nielsen & Anne Simonsdatter	
Kapitel 54. Den eneste ærlige mand i sognet	338
Peder Sørensen & ukendt hustru	
Kapitel 55. Alderspræsidenten i Balle	345
Mogens Sørensen & ukendt hustru	
Kapitel 56. Den kongelige vejermester, måler og vrager	351
David Olesen Graa & Mette Madsdatter	
Kapitel 57. Manden der aldrig opnåede at blive fadder	355
Thomas Jørgensen & Johanne Justdatter	
<i>Mine tip-7-oldeforældre</i>	
Kapitel 58. Voldeligt overfald i kirketiden	358
Laurs Jensen & ukendt hustru	
Kapitel 59. Vinter ved Kvisselbro	362
Christen Vinter & Giertrud Knudsdatter	
Kapitel 60. Familiestridigheder i Overskoven	367
Niels Jensen & Kirsten Thomsdatter	
Kapitel 61. Da morfar rejste til barnedåb	371
Christen Jensen & Birthe Ovesdatter	
Kapitel 62. Niels i Nederskoven	373
Niels Pedersen & Anne Heilisdatter	
Kapitel 63. Den forarmede adelsmand	377
Anders Pedersen Munk & Edel Olufsdatter Krabbe	
Kapitel 64. Slaget ved Nørresundby	383
Jens Pedersen Hofgaard & Karen Christensdatter	
Kapitel 65. Stenkasteren fra Sønder Rottrup	385
Laurs Nielsen & Maren Pedersdatter	

Kapitel 66. Enken der fik mere ris end ros	389
Niels Nielsen & Anne Svendsdatter	
Kapitel 67. Rigtige mænd hedder Simon Laursen	392
Simon Laursen & Margrethe Simonsdatter	
Kapitel 68. Hemmelig adresse i Astrup	396
Søren Pedersen & Anne Germandsdatter	
Kapitel 69. Det er syndigt at larme i kirken	398
Jørgen Nielsen & Kirsten Pedersdatter	
Kapitel 70. Livshistorier uden liv	402
Just Jensen & Kirsten Pedersdatter	
<i>Mine tip-8-oldeforældre</i>	
Kapitel 71. Herredstingets stamgæst	404
Jens Nielsen & Karen Andersdatter	
Kapitel 72. Fæstebonden og hans elleve sønner	411
Thomas Christensen & ukendt hustru	
Kapitel 73. Gårdmanden der ikke kunne lide svenskere	416
Peder Andersen Hofgaard & Maren Jensdatter	
Kapitel 74. Ældreomsorg på Viborg Landsting	418
Niels Laursen & Johanne Esbensdatter	
Kapitel 75. Nakkeskud og bandekrig	423
Simon Andersen & Dorthe Jensdatter	
<i>Mine tip-9-oldeforældre</i>	
Kapitel 76. Den gudfrygtlige tingskriver	429
Jens Sørensen Hofgaard & ukendt hustru	
Kapitel 77. Heksejagt i Vester Hassing	431
Laurs Nielsen & Anne Mortensdatter	
Kapitel 78. Man må ikke tæve sin gamle far	433
Esben Pedersen & ukendt hustru	
Kapitel 79. Den velhavende fæstebonde på Ellern	436
Anders Simonsen & Bodil Jensdatter	
<i>Mine adelige og kongelige forfædre</i>	
Kapitel 80. Adelig magt og afmagt	440
Mine adelige tip-8, 9 & 10-oldeforældre	
Kapitel 81. Gorm den Gamle døde ung	450
Mine tip-29-oldeforældre, Gorm den Gamle & Thyra Danebod	
Navneregister	461

Forord

Denne slægtsbog omhandler min farmor og hendes forfædre. Hovedparten af disse forfædre har boet i Vendsyssel og har været bønder eller husmænd. Enkelte af dem har dog haft andre erhverv, der har givet dem mere fremtrædende positioner i datidens samfund. Derfor har jeg valgt at kalde bogen for ”Vendelbobønder og andet godtfolk”. Godtfolket viste sig længst tilbage i slægten at være adelige og sandsynligvis også kongelige aner, men alligevel føler jeg, at vendelbobønderne er mine primære rødder.

I den faktaboks, der indleder hvert kapitel, er der i en parentes efter personens navn anført personens anenummer. Det her anvendte anenummersystem er baseret på mig selv som probanden, dvs. den person, der er udgangspunktet for nummereringen. En persons anenummer angiver entydigt familierelationen til probanden. Anenummersystemet er konstrueret således, at anenummeret for en persons far er det dobbelte af personens anenummer, og anenummeret for personens mor er det dobbelte af personens anenummer plus 1. Probanden har anenummer 1, hans far nr. 2, hans mor nr. 3, hans farfar nr. 4, hans farmor nr. 5 osv.

Den primære kilde til denne slægtsbog er kirkebøgerne, der har leveret oplysninger om tidspunkt og sted for fødsel, dåb, konfirmation, vielse, død og begravelse. Andre væsentlige kilder har været folketællinger, skifter og lægdsruller. Derudover har der været anvendt en række andre og meget forskelligartede kilder. Der er i bogen henvist til disse kilder, så læseren har mulighed for selv at vurdere oplysningernes troværdighed.

Det er en grundlæggende regel for al forskning, at den bør baseres på originale kilder og ikke på andres referater af disse. Jeg må åbent erkende, at jeg af tidsmæssige årsager har forsynet mig imod denne regel. Jeg har således benyttet mig af de folketællinger, der findes indtastet i Dansk Demografisk Database. Kun undtagelsesvis har jeg fået disse oplysninger bekræftet via de originale folketællingsskemaer. Endvidere har jeg benyttet mig af de navneregistre til fæste- og skifteprotokoller, der af andre slægtsforskere er lagt ud på internettet. Kun i udvalgte tilfælde har jeg anvendt selve protokollen. Brugen af andres indtastninger medfører risiko for, at jeg viderebringer andres fejl, men risikoen for fejl er næppe mindre, når jeg selv har skullet tyde de originale kilder.

En slægtshistorie må uundgåeligt indeholde et overvældende stort antal personnavne, stednavne, datoer og årstal, idet disse oplysninger er grundlaget for al slægtsforskning. I håb om, at andre end slægtsforskere vil kunne holde ud at læse denne bog, har jeg forsøgt at skrive gode historier om mine forfædre. Det har dog ikke altid været muligt. De faktuelle oplysninger har i mange tilfælde været for sparsomme til at kunne danne grundlag for en god historie. I et forsøg på at gøre historierne mere levende og sammenhængende har jeg flere steder tilføjet egne kommentarer. Jeg har bestræbt mig på at gøre dette på en måde, så læseren ikke kommer i tvivl om, hvad der er faktuelle oplysninger, og hvad der er mine kommentarer.

Jo længere man som slægtsforsker kommer tilbage i tiden, jo vanskeligere er det at skaffe sikker dokumentation for familierelationer. I denne slægtsbog har jeg valgt også at medtage oplysninger, der er baseret på indicier og ikke på sikker dokumentation. I sådanne tilfælde har jeg redegjort for usikkerheden og grundlaget for, at jeg alligevel har valgt at medtage oplysningerne.

Denne slægtsbog er blevet så omfattende, at der er risiko for, at det vil virke hæmmende på læselysten. Det store antal sider skyldes dels, at jeg er kommet overraskende langt tilbage i slægten, dels at jeg ikke kun har skrevet om mine direkte forfædre, men også om alle deres børn. Bogens anetavler og faktaboksene i starten af hvert kapitel vil kunne give læseren et hurtigt overblik over de mest centrale oplysninger. Navneregisteret bagerst i bogen giver en oversigt over de personer, der er omtalt i bogen.

Fotografiet kom først frem i sidste halvdel af 1800-tallet, og derfor indeholder bogen kun få fotografier fra mine forfædres levetid. I juni 2011 var jeg på en rundtur i Vendsyssel, hvor jeg fotograferede mange af de huse og gårde, som mine forfædre havde beboet. I mangel af bedre er en del af disse fotografier blevet brugt til at illustrere denne bog. For god ordens skyld skal det dog præciseres, at bygningernes nuværende udseende i de fleste tilfælde har ringe eller ingen lighed med de bygninger, som mine forfædre boede i for ét eller flere århundreder siden.

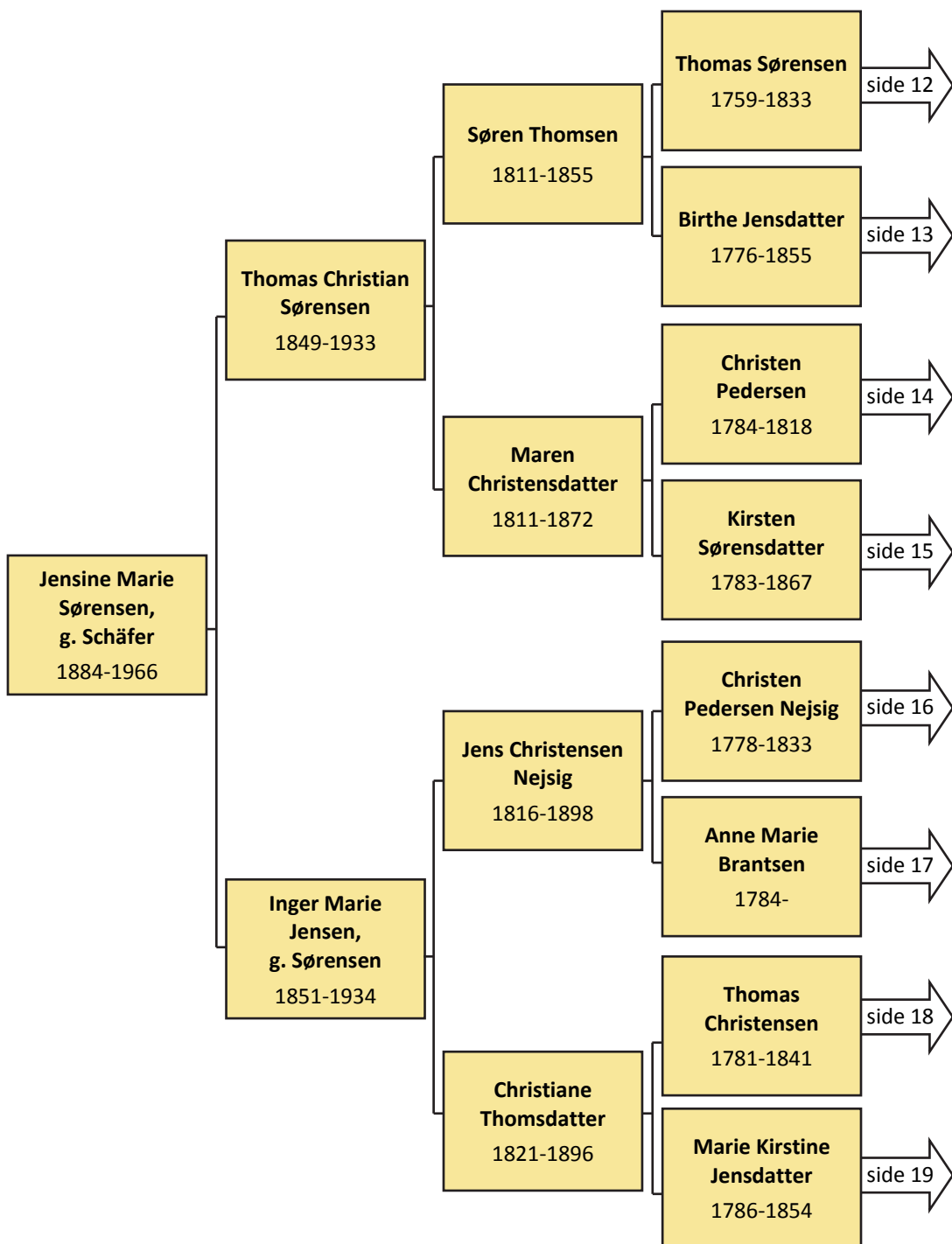
Alle slægtsforskere ved, at når man beskæftiger sig med slægtsforskning, bliver man aldrig færdig. Derfor vedgår jeg gerne, at denne slægtsbog er et stykke ufuldstændigt slægtsforskningsarbejde. Ved fortsat udforskning af min farmors forfædre vil det med sikkerhed være muligt i gamle arkivalier at finde dokumenter, der kan tilføje nye oplysninger. Risikoen ved at udskyde en sammenskrivning af materialet på ubestemt tid i forventning om at finde flere oplysninger er, at man aldrig når at få skrevet en sammenhængende slægtshistorie. Derfor har jeg valgt at sætte punktum nu.

I min slægtsforskning har jeg nydt godt af hjælp fra andre slægtsforskere. Jeg har i flere tilfælde fået hjælp via "Forum" på DIS-Danmarks hjemmeside, og jeg har fået oplysninger fra slægtsforskere, der har lagt deres data på internettet. Hermed en varm tak til alle for hjælpen. Der har været så mange hjælpsomme slægtsforskere, at jeg ikke her kan nævne dem ved navn. Dog føler jeg trang til at fremhæve Ole Munk fra Ålborg, der har forsynet mig med litteraturreferencer til en række kilder, som jeg næppe havde fundet frem til uden hans hjælp. Endvidere vil jeg takke for stor imødekommenhed og hjælpsomhed under besøg på Bangsbo Museum & Arkiv og Egnsarkivet for Aasted Sogn i marts 2012.

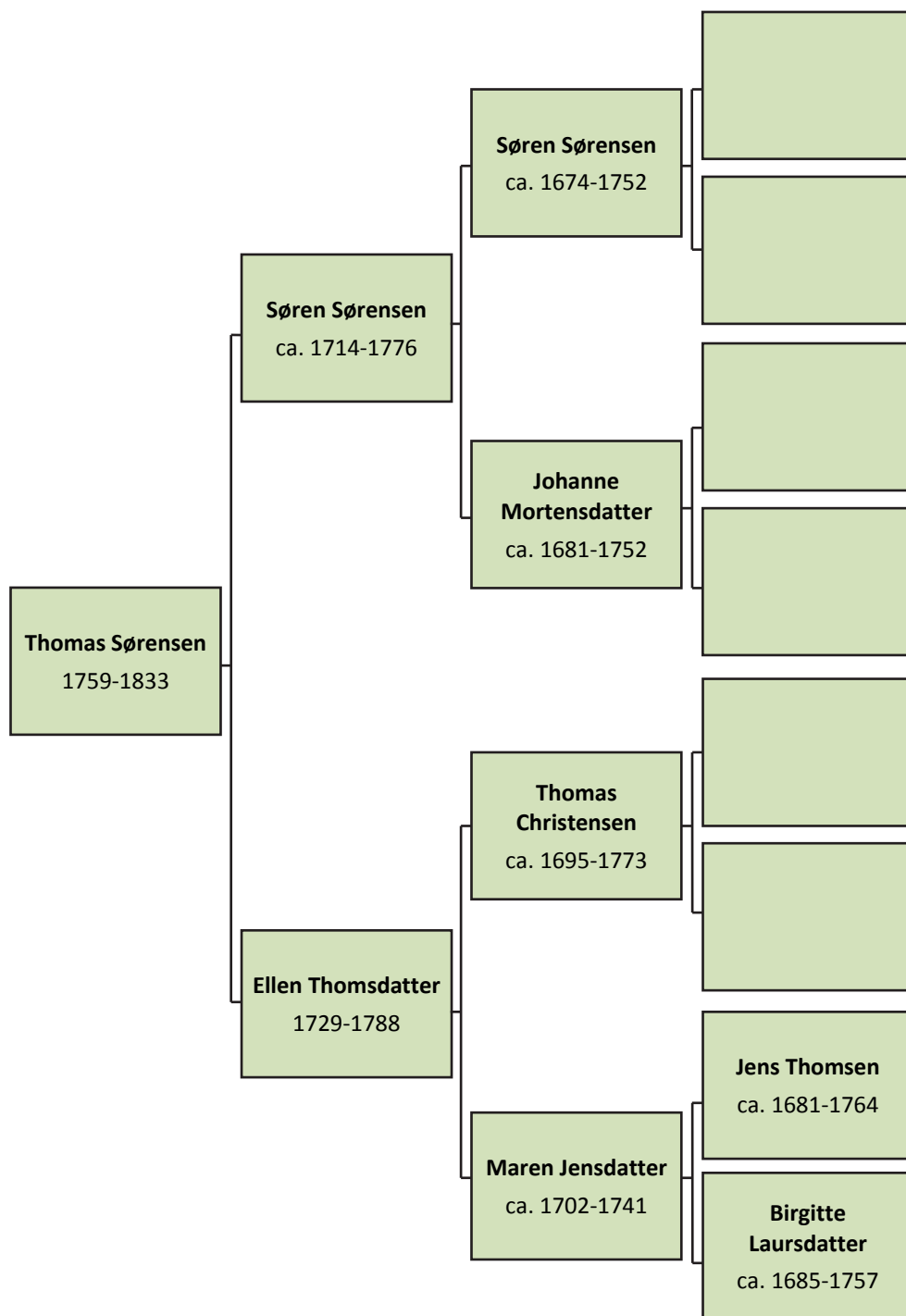
Med dette bind 2 er min slægtshistorie på ingen måde afsluttet. Jeg har stadig tre bedsteforældre, hvis forfædre jeg indtil videre kun har efterforsket sporadisk. De fortjener alle tre at få deres eget bind i slægtshistorien. Jeg håber, at det vil lykkes mig at få dem skrevet.

Holbæk, august 2012

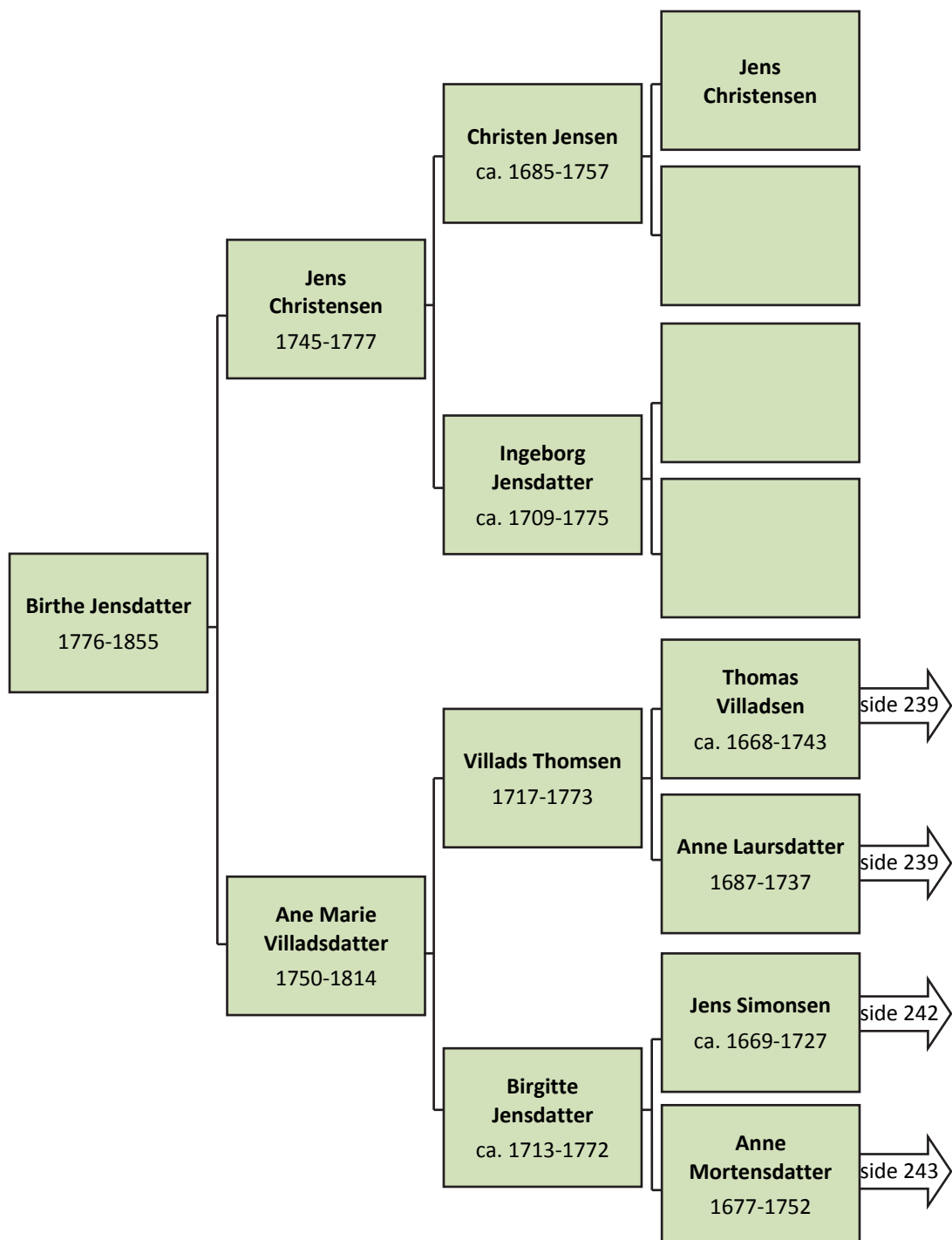
Torben Schæfer

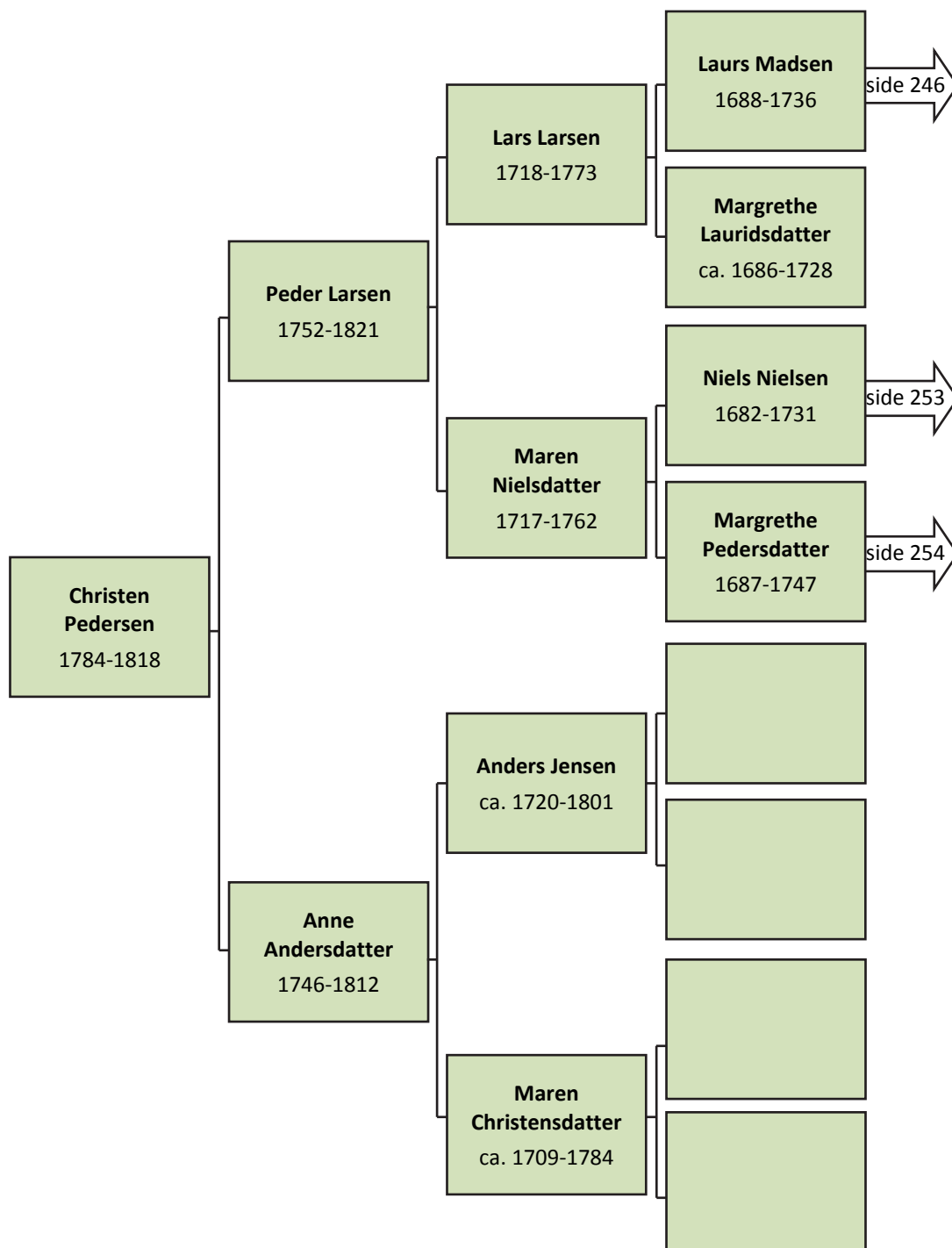
Anetavle 1. Jensine Marie Sørensens nærmeste forfædre. En pil angiver, at oplysninger om yderligere forfædre kan findes på den anførte side.

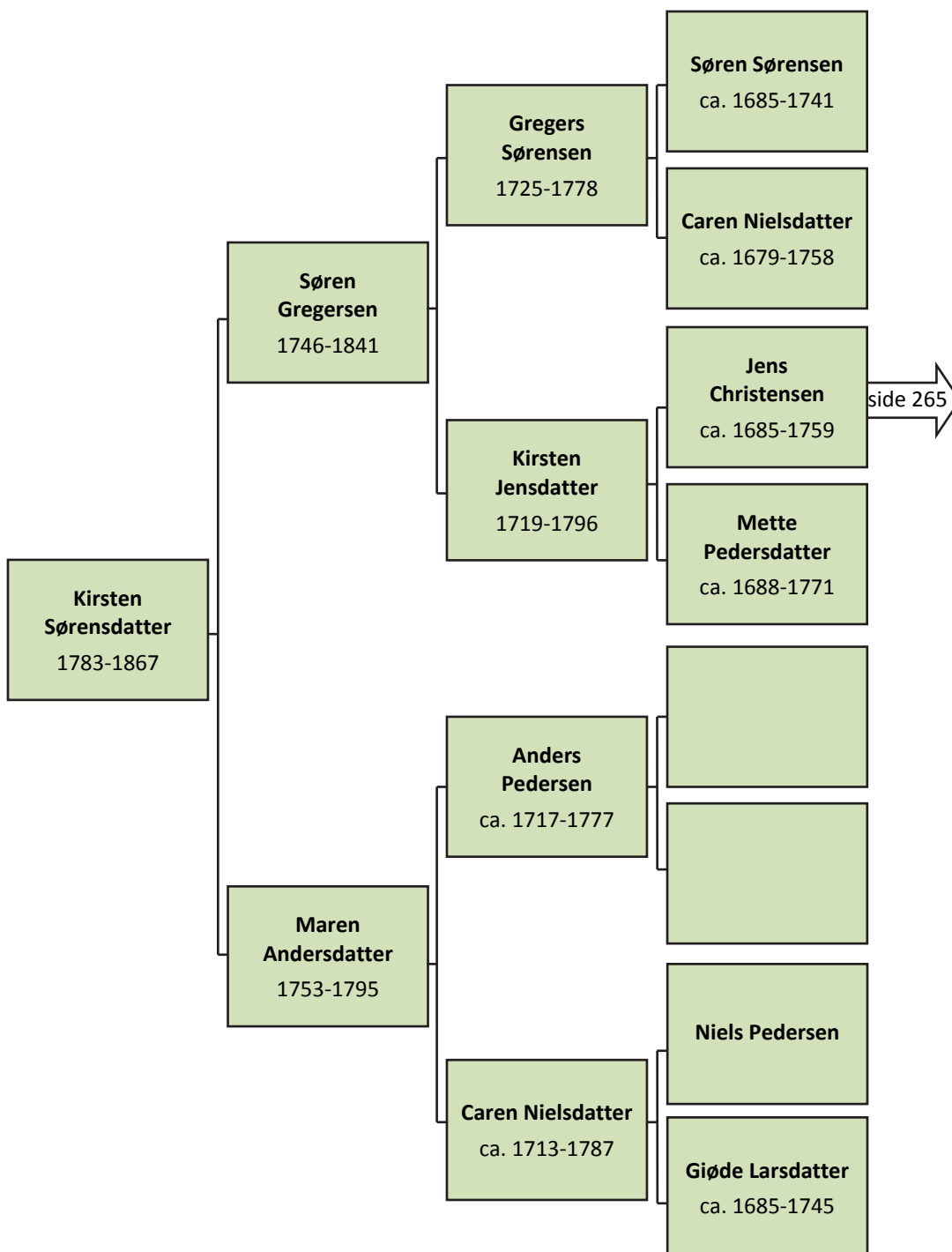
Anetavle 2. Thomas Sørensens nærmeste forfædre.

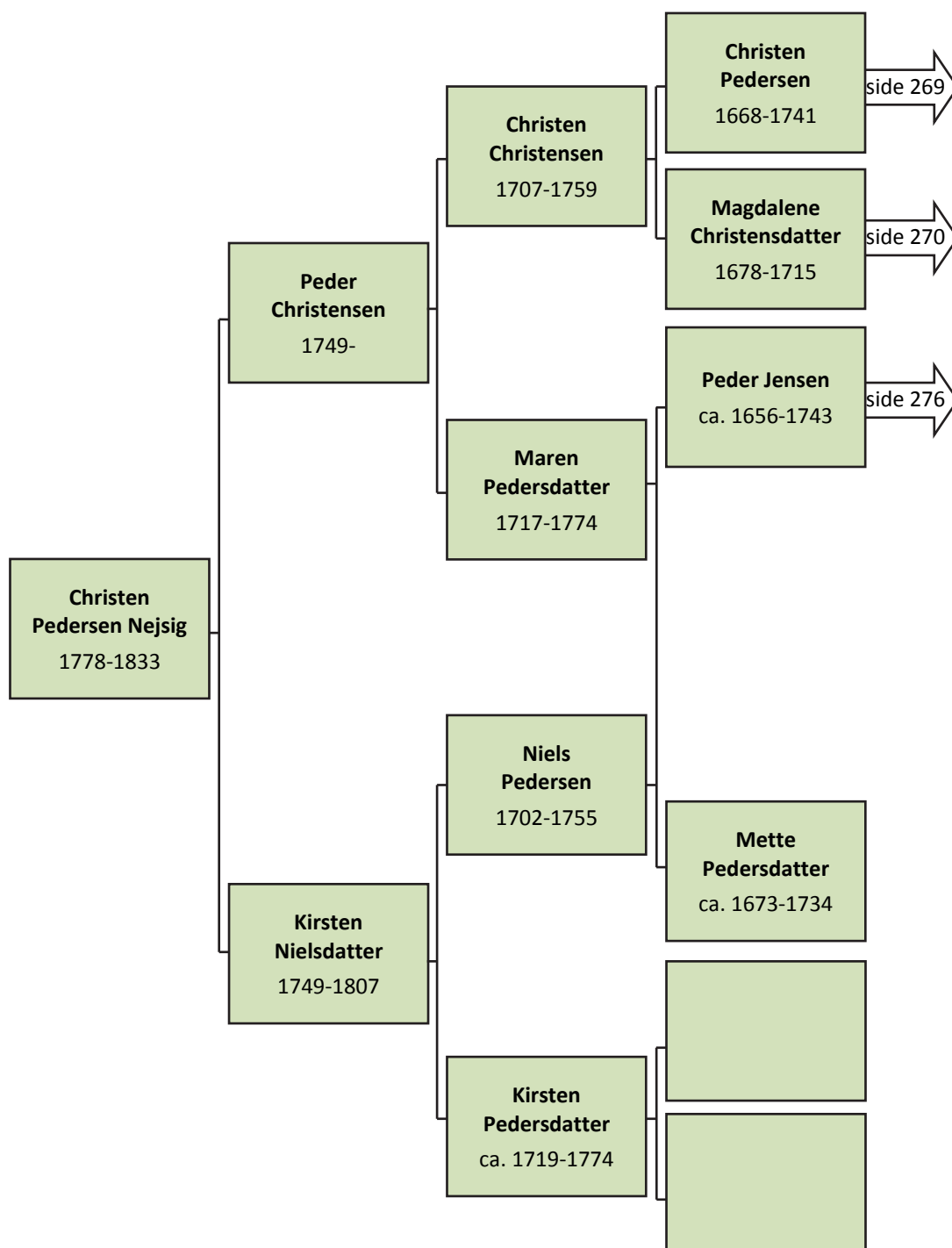
Anetavle 3. Birthe Jensdatters nærmeste forfædre. En pil angiver, at oplysninger om yderligere forfædre kan findes på den anførte side.

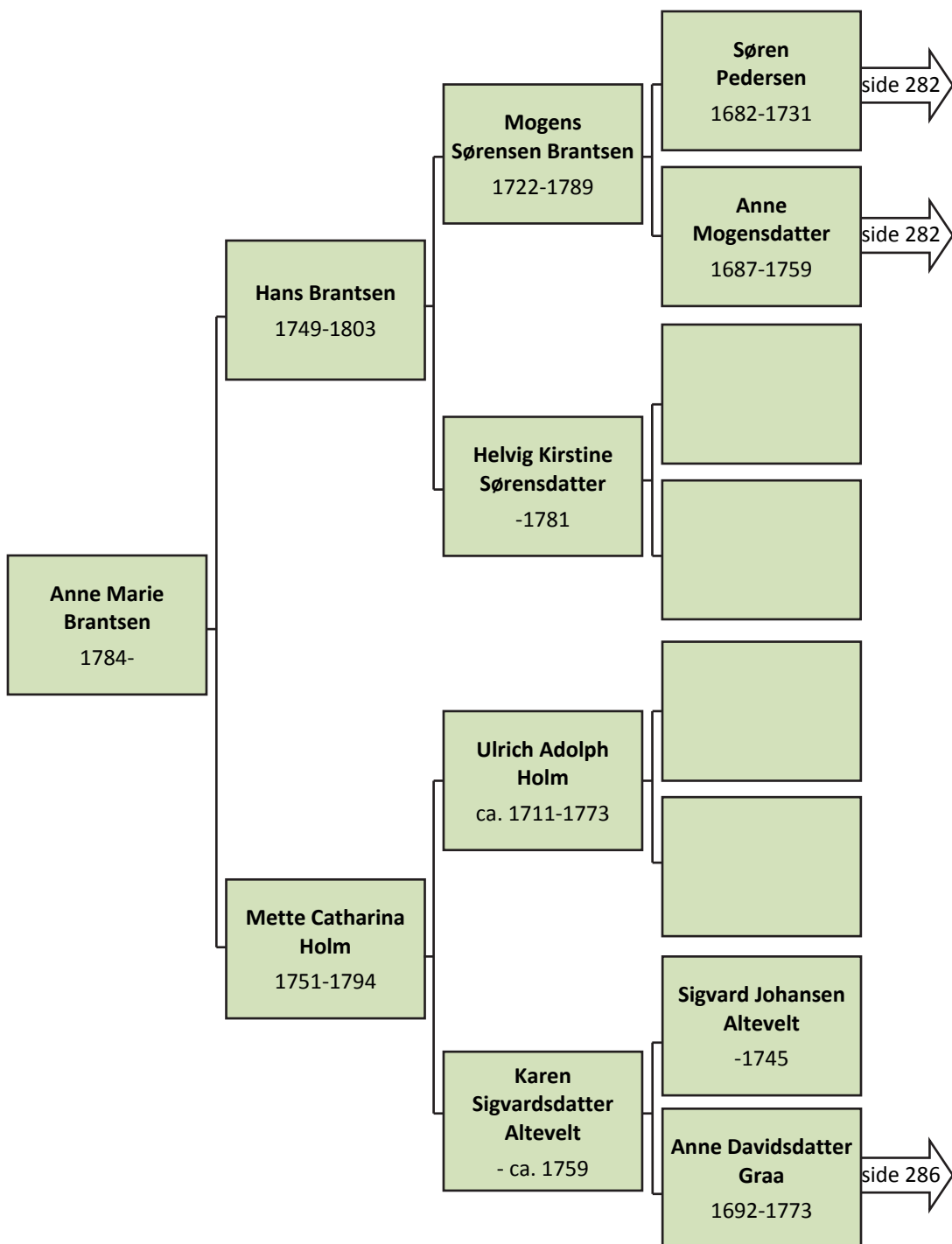
Anetavle 4. Christen Pedersens nærmeste forfædre. En pil angiver, at oplysninger om yderligere forfædre kan findes på den anførte side.

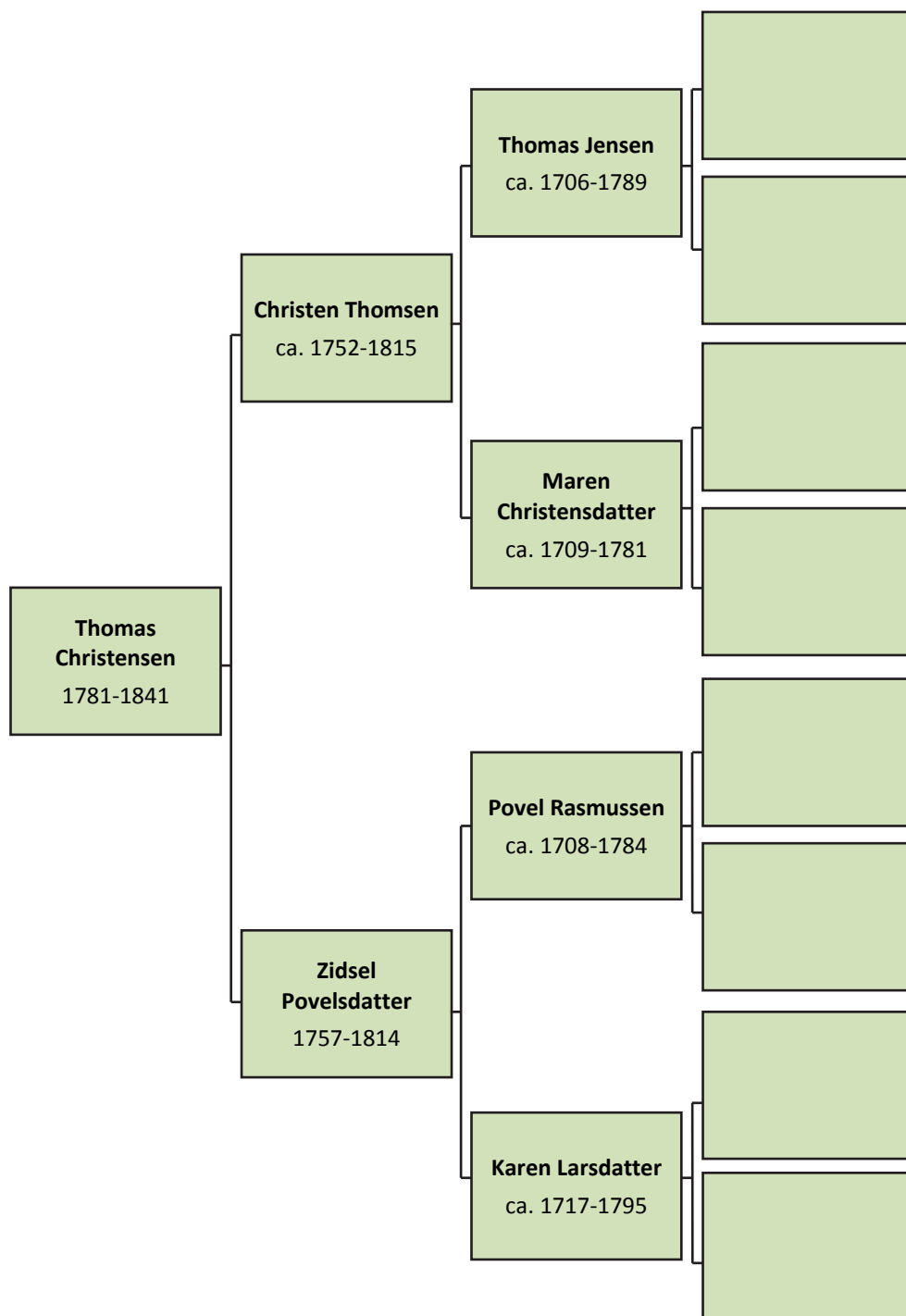
Anetavle 5. Kirsten Sørensdatters nærmeste forfædre. En pil angiver, at oplysninger om yderligere forfædre kan findes på den anførte side.

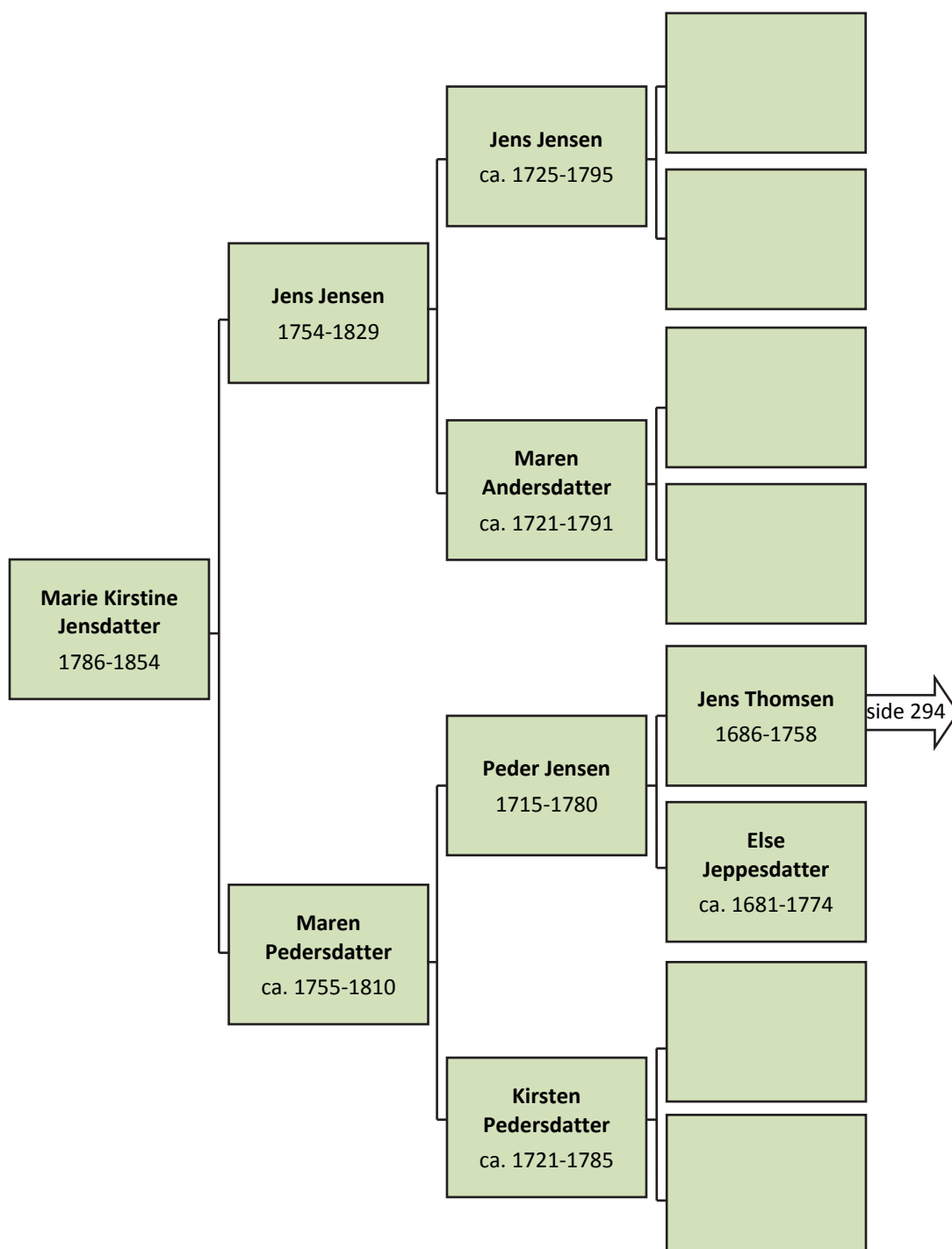
Anetavle 6. Christen Pedersen Nejsigs nærmeste forfædre. En pil angiver, at oplysninger om yderligere forfædre kan findes på den anførte side.

Anetavle 7. Anne Marie Brantsens nærmeste forfædre. En pil angiver, at oplysninger om yderligere forfædre kan findes på den anførte side.

Anetavle 8. Thomas Christensens nærmeste forfædre.

Anetavle 9. Marie Kirstine Jensdatters nærmeste forfædre. En pil angiver, at oplysninger om yderligere forfædre kan findes på den anførte side.

Kapitel 1. Enken og symaskinen

Min farfar og farmor

Christian Schäfer & Jensine Marie Sørensen, g. Schäfer

Christian Schäfer (4):

Født: 10. november 1873 i Sankt Katharine Sogn, Ribe (Ribe Amt)
 Døbt: 18. januar 1874 i Sankt Katharine Sogn, Ribe
 Konfirmeret: 8. april 1888 i Sankt Katharine Sogn, Ribe
 Gift: 29. april 1916 i Metodistkirken, Vejle
 Død: 1. april 1918 i Vor Frelser Sogn, Vejle
 Begravet: 5. april 1918 fra Metodistkirken, Vejle

Jensine Marie Sørensen, g. Schäfer (5):

Født: 6. december 1884 i Gærum Sogn (Hjørring Amt)
 Døbt: 8. februar 1885 i Gærum Sogn
 Konfirmeret: 9. oktober 1898 i Metodistkirken, Frederikshavn
 Gift: 29. april 1916 i Metodistkirken, Vejle
 Død: 22. maj 1966 på Vejle Sygehus
 Begravet: 26. maj 1966 fra Metodistkirken, Vejle

Min farmor, Jensine Marie Sørensen, blev kaldt for Marie. Min farfars efternavn er stavet ”Schäfer” i kirkebogen ved hans fødsel, men senere ses det også skrevet ”Schæfer” i kirkebogen.

Min farfar, Christian Schäfer, blev født i Ribe som søn af skomagermester Johan Joachim Christian Schäfer og hustru Ane Bernbom. Christian Schäfer blev gift første gang den 20. december 1902 i Metodistkirken i Vejle med Johanne Nielsine Christine Johansen (født 25. september 1880 i Thyregod Sogn, Vejle Amt).

De bosatte sig i udkanten af Vejle, der dengang hørte til Hover Sogn. De fik børnene Marius Christian Schäfer (født 5. juni 1903), Louise Christine Schäfer (født 16. juli 1906), Gudrun Marie Schäfer (født 9. april 1908) og Helga Schäfer (født 13. maj 1910), der alle blev født i Hover Sogn og døbt i Metodistkirken i Vejle. Børnenes efternavn er her stavet på samme måde som i kirkebogen ved deres fødsel/dåb, så det var tilsyneladende tilfældigt, om præsten skrev efternavnet med ”æ” eller ”ä”.

Johanne Nielsine Christine Johansen døde den 8. juli 1914 (Hover Sogn, Vejle Amt) i en alder af kun 33 år. Som enkemand med fire små børn havde Christian Schäfer nu et behov for at finde en ny hustru, og her kommer min farmor ind i billedet.

Min farmor, Jensine Marie Sørensen, blev født i Lille Tvedens Hus i Gærum Sogn ca. 7 km sydvest for Frederikshavn som datter af husmand Thomas Christian Sørensen og hustru Inger Marie Jensen (jf. kapitel 2). Jensine Marie var nummer tre af seks børn. En storesøster var dog død, inden Jensine Marie blev født.

Ved folketællingen i 1890 var min farmor 5 år, og hun boede i Lille Tvedens Hus med forældrene og to brødre. Da min farmor var 8 år, døde hendes to brødre Christian Martinus på 10 år og Søren Peter på 4 år med to ugers mellemrum. Disse dødsfald må formodes at have gjort

stort indtryk på min farmor, men jeg har ikke hørt hende omtale sine brødres død. Som omtalt i kapitel 2 døde endnu en bror, da han var soldat, så det endte med, at min farmor som voksen kun havde en lillebror.

Mine oldeforældre var medlemmer af Metodistkirken. Derfor blev Jensine Marie Sørensen ikke konfirmeret i sit hjemsogns folkekirke, men i den nærmeste metodistkirke, der lå i Frederikshavn. Det virker i dag underligt, at der i kirkebogen ved konfirmationen er anført en vaccinationsdato. Det fremgår, at min farmor blev vaccineret den 10. juli 1885 af Kragelund. Der var tale om en vaccination mod kopper. Med henblik på at udrydde denne frygtede sygdom var det dengang et lovbestemt krav, at alle børn skulle være vaccineret, når de var syv år. Dette blev så kontrolleret ved konfirmationen.

Ved folketællingerne i 1901 og 1906, hvor Jensine Marie Sørensen var henholdsvis 16 og 21 år, var hun fortsat hjemmeboende. I 1906 angives hun at være sypige, dvs. hun har tjent penge ved at sy tøj til andre. Det var dengang et almindeligt erhverv for ugifte piger og enker, idet fabriksfremstillet tøj ikke var normalt anvendt.

En ung Jensine Marie Sørensen (foto: ukendt årstal)

Jensine Marie Sørensen trængte herefter til nye udfordringer. Ved folketællingen den 1. februar 1911 boede hun på børnehjemmet ”Marielund” i Søndermarken i Vejle, hvor hun var ansat som eneste tjenestepige. Det fremgår, at hun var flyttet dertil i 1907. Børnehjemmet tilhørte Metodistkirken.

Det var ikke noget stort børnehjem, for ifølge folketællingsskemaet boede der i 1911 12 plejebørn på børnehjemmet. Forstanderen var metodist og tilflyttet fra Frederikshavn i 1905, hvor børnehjemmet blev oprettet [1]. Han må derfor have kendt min farmor fra Metodistkirken i Frederikshavn, og det er med stor sandsynlighed årsagen til, at min farmor blev tjenestepige på børnehjemmet i Vejle.

Personale og børn på børnehjemmet Marielund. Jensine Marie Sørensen ses i bagerste række til højre for forstanderparret Østberg (foto: 1914-1916, Vejle Stadsarkiv)

Min far har fortalt om min farmors arbejde på børnehjemmet [2]. Børnehjemmets økonomi var baseret på frivillige bidrag, og derfor var lønnen lille både for forstanderparret og tjenestepigerne. Til gengæld var arbejdstiden lang, idet personalet stod til rådighed døgnet rundt. Som tjenestepige tog min farmor sig om dagen af børnepasning, madlavning og andet husligt arbejde. Når børnene var lagt i seng om aftenen, blev resten af aftenen normalt brugt til at sy tøj til børnene. Det krævede en høj grad af idealisme at arbejde under disse vilkår.

Ved folketællingen den 1. februar 1916 var Jensine Marie Sørensen fortsat tjenestepige på ”Marielund”. Det mest overraskende er, at der nu ud over forstanderparret var en plejemoder og hele fire tjenestepiger til at tage sig af 16 plejebørn. Forklaringen på denne kraftige opnormering af personalet kendes ikke. Noget tyder på, at min farmor har haft bedre arbejdsvilkår mod slutningen af sin ansættelse.

Som nævnt ovenfor blev Christian Schäfer enkemand i 1914. Han var også medlem af Metodistkirken. Metodistkirkens menighed i Vejle var et stort fællesskab, hvor alle kendte alle, og hvor det var almindeligt, at man giftede sig med én fra menigheden. Christian Schäfer havde et stort ønske om at finde en ny mor til sine fire børn, og Jensine Marie Sørensen syntes næppe, at det var attraktivt at skulle være ugift tjenestepige på børnehjemmet resten af livet. Jeg har ingen anelse om, hvorvidt frieriet var romantisk eller forretningsmæssigt, men de blev gift den 29. april 1916 i Metodistkirken i Vejle.

Ved vielsen var Christian Schäfer 42 år, og Jensine Marie Sørensen var 31 år. Jeg vil ikke afvise, at der kan have været tale om den store kærlighed, men ægteskabet ligner mere en løsning, der var praktisk for dem begge. Jeg kendte min farmor som en jordnær og realistisk

kvinde, der næppe har drømt om at blive befriet fra børnehjemmet af en prins på en hvid hest. Alligevel tvivler jeg på, at hun ville have sagt ja til ægteskabet, hvis hun havde vidst hvilken skæbne, der ventede hende.

Det fremgår af kirkebogen, at Jensine Marie Sørensen opholdt sig på børnehjemmet indtil vielsen. Den ene af forloverne ved vielsen var da også børnehjemsforstander Carl Østberg. Christian Schäfer var snedker og boede i en lejlighed på Buchsvej 3 i Vejle. Her flyttede Jensine Marie ind, da hun var blevet fru Schäfer. I betragtning af det antal børn, hun var vant til at tage sig af på børnehjemmet, må det have været ren afslapning kun at skulle passe Christian Schäfers fire børn.

Der blev dog et barn mere at passe, for den 4. marts 1917 blev min far, Johannes Schäfer, født på Buchsvej 3. Han blev den 13. maj 1917 døbt i Metodistkirken. Hans efternavn er stavet med "æ" i kirkebogen, og dermed er det tyske "ä" definitivt forsvundet fra familienavnet. Jeg formoder, at min farfar og farmor ved navngivningen af min far har villet håndhæve den gamle skik med efter en ægtefælles død at opkalde det første barn i et nyt ægteskab efter den afdøde ægtefælle. Af gode grunde er "Johanne" her blevet til "Johannes".

Nu tegnede fremtiden sig lys og lykkelig for familien på Buchsvej, men lykken blev kortvarig. Christian Schäfer blev ramt af den dengang frygtede sygdom tuberkulose, og den var årsagen til, at han døde i hjemmet den 1. april 1918 i en alder af 44 år. Det fremgår af dødsattesten, at han havde været syg i nogle måneder, før han døde.

Jensine Marie Schäfer var nu i den vanskelige situation at være enke med fem børn, hvoraf de fire ikke var hendes egne. Omvendt må det også have været en chokerende oplevelse for de fire børn, at de inden for mindre end fire år havde mistet begge deres forældre. Min farmor blev ikke gift igen. Udvalget af mænd, der var villige til at gifte sig med en enke med fem børn, har formentlig også været yderst begrænset.

På Vejles skattemandtalsliste fra 1918 [3] figurerer Jensine Marie Schäfer som enke med bopæl på kvisten i forhuset på Buchsvej 3. Det fremgår, at hun betalte en årlig husleje på 150 kr. for lejligheden. Ved folketællingen i 1921 boede hun stadig i kvistlejligheden på Buchsvej 3 med alle fem børn. Den ældste, Marius, var lærling på Vejle Stolefabrik. Min farmor havde genoptaget sit gamle erhverv som sypige, idet hun ernærede sig selv og børnene ved at arbejde som syerske.

Dermed fulgte hun den århundredgamle tradition, at enker tjente til livets ophold ved at sy for andre. Det fremgår således af en forordning fra 23. maj 1800 [4], at "Bevillinger for Qvin-der, til at sye Klæder for Personer af deres eget Kiøn, især bør forundes Enker, som ere trængende, og føre et sædeligt Levnet". Jeg er overbevist om, at min farmor både var trængende og førte et sædeligt levned, så hun havde uden problemer kunnet få en sådan bevilling, hvis den ikke var blevet afskaffet i mellemtiden. Nu måtte hun klare sig i den frie konkurrence.

Datidens enker havde det svært, specielt hvis de havde børn at forsørge. Min far har beskrevet min farmors økonomiske situation [2]. Kommunen havde mulighed for at bevilge enkehjælp. For det første var enkehjælpen ikke så stor, at man kunne leve af den. For det andet var enkehjælpen ikke en rettighed, man havde, men noget, man skulle overtale kommunen til at udbetale. Min farmor oplevede at blive behandlet ret nedladende i den kommunale forvaltning.

De nødvendige penge blev skaffet ved, at min farmor arbejdede som hjemmesyerske, dvs. hun sad derhjemme og syede for private kunder, der henvendte sig. Det gjorde det muligt for hende samtidig at passe hjem og børn. For at sikre sig kunder måtte min farmor sætte prisen lavt, og derfor var indtjeningen beskednen. Min far har fortalt, at min farmor i travle perioder op til højtiderne jul og pinse syede det meste af natten og kun fik 1-2 timers søvn.

Der er ingen tvivl om, at min farmor har været en fattig enke, men ifølge min far led børnene ingen nød. Det forekommer mig i dag at være ufatteligt, at min farmor klarede sig igennem sit hårde liv som enke. Det må skyldes, at hun var en stærk og robust vendelbo med en stor arbejdskapacitet. Jeg tror dog også, at hendes urokkelige kristentro har givet hende en psykisk ballast, der har hjulpet hende igennem livets trængsler.

Det fremgår af folketællingsskemaet fra 1925, at familien boede på Buchsvej den 5. november 1924, men at den var flyttet til en stuelejlighed på Nørrebrogade 26 i Vejle inden den 5. november 1925. Min farmor arbejdede fortsat som syerske. Hun havde sønnen, Johannes, på 8 år og to voksne stedbørn, Marius og Louise, boende hjemme. Det generer mig at skulle betegne dem som ”stedbørn”, fordi jeg ved, at min farmor tog sig lige så kærligt af de fire børn fra min farfars første ægteskab som af min far.

Skattemandtalslisten fra 1925 [5] betegner hende som ”syerske” og ”selvstændig”. I realiteten var hun da også selvstændig erhvervsdrivende, selv om hendes arbejdsvilkår som selvstændig ikke var misundelsesværdige. Lejligheden på Nørrebrogade kostede 450 kr. i årlig husleje, så den har været noget bedre end kvisten på Buchsvej. Inflationen var lav dengang, for på skattemandtalslisten fra 1930 [6] angives huslejen at være den samme. Her betegnes Jensine Marie Schæfers stilling som ”kjolesyerske”, hvilket er i god overensstemmelse med, at hun primært fik sin beskedne indtægt ved at sy nydelige kjoler til nydelige damer.

Jensine Marie Schæfer i selskab med svigerdatteren, Gerda Schæfer, og barnebarnet, Torben Schæfer (foto: 1946)

Min farmor boede i lejligheden på Nørrebrogade i over 30 år. I alle årene arbejdede hun som hjemmesyerske. Når jeg som mindre dreng var på ferie hos hende, har jeg selv oplevet, at hun arbejdede med symaskinen, og at hun havde besøg af kunder, der skulle have taget mål til kjoler eller prøve kjoler. På det tidspunkt syede hun dog kun i mindre omfang.

Hun er sandsynligvis flyttet fra Nørrebrogade i løbet af 1956, for i Vejle Vejviseren fra 1956 er hendes adresse Nørrebrogade 26, og i vejviseren fra 1957 er adressen Svendsgade 21. I Svendsgade boede min farmor i stueetagen i en etværelses pensionistlejlighed, hvor det store fremskridt var, at hun fik eget toilet. Eget bad var en luksus, hun ikke kom til at opleve.

*Jensine Marie Schæfer uden for sin pensionistlejlighed,
Svendsgade 21, Vejle (foto: 1960)*

Min farmor var en kraftig dame, og hvis jeg skal være ærlig, må hun siges at have været overvægtig. Hun lavede god, gammeldags mad uden at spekulere på fedtprocenten. Det gik tilsyneladende ikke alvorligt ud over hendes helbred, for indtil hun døde, var hendes helbred så godt, at hun klarede sig selv uden hjælp fra andre. Det fremgår dog af breve, som hun har skrevet i det sidste år af sit liv, at hun ikke var i stand til at gå ret langt væk fra hjemmet, og at hun led af svimmelhed og ondt i brystet. Som mange andre gamle mennesker led hun endvidere af en mild form for senilitet, som ytrede sig ved, at hun havde en tilbøjelighed til at fortælle de samme historier gentagne gange.

Jensine Marie Schæfer sidder her i den gyngestol, som hun anskaffede til sit hjem. Gyngestolen er siden gået i arv til sønnen og sønnesønnen og befinder sig nu hos oldebarnet, Tine Schæfer (foto: julen 1963)

I maj 1966 blev min farmor indlagt på Vejle Sygehus med en hjerneblødning. Hun var 81 år, da hun få dage efter indlæggelsen døde på sygehuset den 22. maj. Hun havde da været enke i 48 år. Jeg deltog i begravelsen og husker, at det var en trist regnvejrsdag. Jeg tænkte dengang, at vejret passede meget godt på hendes liv, der ikke havde budt på lutter solskin. Der er ingen tvivl om, at hendes liv til tider har været hårdt. Jeg tror dog ikke, at hun selv følte, at hun havde haft et trist liv.

Hvordan oplevede jeg selv min farmor? Jeg var 21 år, da hun døde, så jeg har både oplevet hende, da jeg var barn og i min tidlige ungdom. Barndommens grænseløse hengivenhed blev med alderen afløst af en stor beundring og respekt for min farmor. Mit billede af hende blev mere nuanceret, da jeg blev ældre. Det ændrede dog ikke på, at jeg holdt meget af hende igennem hele vores fælles levetid, og at jeg, mens dette skrives, tænker tilbage på min farmor med stor glæde og taknemmelighed.

Når jeg som barn holdt meget af min farmor, skyldtes det nok, at jeg følte, at kærligheden var gensidig. Igennem hele vores barndom var min søster, Birgit, og jeg på ferie hos farmor et par gange om året, selv om pladsen var trang. Vi sov alle tre i stuen i hendes etværelses pensionistbolig. Jeg glædede mig hver gang til disse ferier. Farmor forkælede os, men samtidig udstrålede hun en naturlig myndighed og autoritet, som bevirkede, at vi havde en klar fornemmelse af, hvordan vi skulle opføre os.

Når vi var på ferie hos farmor, spillede hun spil med os. Når vi legede vore til tider ret fantasifulde lege, fik vi lov til at brede os over hele gulvet i hendes stue. Selv om farmor ikke selv kravlede rundt på gulvet og legede med os, nød hun tilsyneladende at følge med i vore lege. I ferien fik vi serveret vore livretter, og farmor var en mester i et køkken.

En særlig tradition var, at farmor lavede ”suppe” til os, dvs. hønsekødssuppe med kødboller, melboller og gulerødder. Der var ikke noget, der hed frosne færdigretter dengang, så alle

bestanddele af suppen var hjemmelavede. Normalt var vi på ferie hos hende i ca. en uge. I løbet af denne uge havde farmor arrangeret et program, så vi oftest nåede på besøg hos både min onkel Marius, faster Louise og faster Helga.

Da vi blev lidt større, fulgtes vi med farmor til gudstjeneste i Metodistkirken søndag formiddag. Hele farmors liv var præget af hendes kristentro. Farmors kristentro var af den restriktive slags, hvor spiritus, dans og kortspil var bandlyst. Mine forældre spillede bridge med et par venner i Aabenraa og havde derfor et spil kort liggende i skabet. Det gjorde et stort indtryk på mig som barn, at mine forældre havde så stor respekt for min farmor, at dette spil kort blev gemt væk hver gang, farmor kom på besøg i Aabenraa.

Jeg husker dog ikke min farmor som specielt fordømmende over for andre. Kirken betød så meget i hendes liv, at det nødvendigvis må have været en skuffelse for hende, at steddøtrene Louise, Gudrun og Helga ikke var kirkeligt engagerede som voksne, men jeg har aldrig hørt hende udtale sig negativt om dette.

Børn er ofte ukritisk positive over for deres bedsteforældre, så måske er mit billede af min farmor for positivt. Jeg har f.eks. en fornemmelse af, at min mor var lidt bange for min farmor, specielt når farmor var på besøg i Aabenraa. Min farmor var så perfekt og hurtig til alt husligt arbejde, at min mor sandsynligvis har været nervøs for ikke at kunne leve op til min farmors forventninger. Selv om farmor ikke var typen, der åbenlyst gav udtryk for utilfredshed, kunne hun alligevel med et blik eller en sidebemærkning antyde, at hun selv ville have gjort tingene anderledes. Dette oplevede jeg som barn som naturlig myndighed og autoritet, hvor voksne kan have oplevet det som kritik.

Farmor var en stærk og hjertevarm personlighed, der i udpræget grad havde nogle kristne holdninger, der var en central del af hendes liv. Selv om jeg ikke har kunnet dele hendes uforbeholdne kristentro, er jeg fuld af beundring for hende, fordi hun har haft nogle klare holdninger, som hun konsekvent har efterlevet. Jeg tror, at hendes eksempel har været medvirkende til, at jeg selv har bestræbt mig på at have klare holdninger til de ting, jeg har beskæftiget mig med gennem livet. Jeg må dog erkende, at dette er lykkedes bedre for min farmor end for mig.

Litteraturliste

1. Billedarkivet, Registreringsnummer B-61414, www.vejlestsarkiv.dk
2. Torben Schæfer: "Min slægtshistorie, Bind 1, Vejlefamiliens verden, Om mine forældre Johannes Schæfer (1917-1988) og Gerda Madsen, g. Schæfer (1918-1992), deres børn og deres søskende", Holbæk, 2011
3. Skattemandtalslisten 1918, www.vejlestsarkiv.dk
4. Chronologisk Register over de Kongelige Forordninger og Aabne Breve, samt andre trykte Anordninger, som fra Aar 1670 af ere udkomne, tilligemed et nøiagtigt Udtog af de endnu giældende, for saavidt samme i Almindelighed angaae Undersaatterne i Danmark og Norge, forsynet med et alphabetisk Register ved Assessor Jacob Henric Schou, Kæmmerer ved Øresunds Toldkammer. XIII Deel. Som indeholder K. Christian VII Frr. fra 1800 til 1803. København, 1804
5. Skattemandtalslisten 1925, www.vejlestsarkiv.dk
6. Skattemandtalslisten 1930, www.vejlestsarkiv.dk

Kapitel 2. Karetmageren fra Hale Mølle

Mine oldeforældre

Thomas Christian Sørensen & Inger Marie Jensen

Thomas Christian Sørensen (10):

Født: 30. april 1849 i Lendum Sogn (Hjørring Amt)
 Døbt: 24. juni 1849 i Lendum Sogn
 Konfirmeret: 12. april 1863 i Lendum Sogn
 Gift: 29. juni 1877 i Gærum Sogn (Hjørring Amt)
 Død: 23. juli 1933 i Hørby Sogn (Hjørring Amt)
 Begravet: 28. juli 1933 i Gærum Sogn

Inger Marie Jensen (11):

Født: 22. december 1851 i Åsted Sogn (Hjørring Amt)
 Døbt: 25. januar 1852 i Åsted Sogn
 Konfirmeret: 8. april 1866 i Gærum Sogn
 Gift: 29. juni 1877 i Gærum Sogn
 Død: 10. januar 1934 i Hørby Sogn
 Begravet: 15. januar 1934 i Gærum Sogn

Min oldemors efternavn afspejler de ændringer i navngivningstraditionen, der vandt indpas i hendes levetid. Ved fødslen omtales hun i kirkebogen som "Inger Marie Jensdatter", men ved hendes konfirmation og ved efterfølgende omtaler i kirkebogen kaldes hun "Jensen". Efternavnet Jensen bevarede hun på trods af sit ægteskab ved alle folketællinger til og med 1901. Fra folketællingen i 1906 og fremefter overtog hun sin mands efternavn og blev kaldt for "Inger Marie Sørensen".

Thomas Christian Sørensen blev født i Brødeleddets hus på Tornshede i Lendum Sogn (ca. 13 km vest for Frederikshavn). Som anført i kirkebogen ved hans fødsel var han søn af husfæster Søren Thomsen Sigen og Maren Christensdatter (jf. kapitel 3). Faderen arbejdede som daglejer.

Thomas Christian havde tre halvsøskende, idet hans mor havde fået tre såkaldt "uægte" børn med to forskellige mænd, inden hun blev gift med Søren Thomsen. Den ældste halvsøster døde dog, inden Thomas Christian blev født, og halvbroderen var sat i pleje andetsteds. Derfor voksede Thomas Christian op sammen med sin yngste halvsøster, to storesøstre og en lillesøster. Faderen døde, da Thomas Christian var 6 år. Thomas Christian fik dog ret hurtigt en stedfader, idet moderen giftede sig igen.

Thomas Christian Sørensen boede hjemme indtil sin konfirmation. Han blev konfirmeret i Torslev Kirke i nabosognet, fordi de to sognes konfirmander blev samlet og konfirmeret i én af sognekirkerne. Det bevirkede, at han blev konfirmeret sammen med sin fætter, Thomas Nielsen (født 13. marts 1849, Torslev Sogn), der var gårdmandssøn fra gården Silkeborg i Torslev Sogn. Disse familierelationer blev udbygget senere som omtalt nedenfor.

Konfirmanderne fik i kirkebogen karakterer for kundskab og opførsel. Hvad kundskaber angår, var min oldefar den dårligste af de ni mandlige konfirmander med karakteren "godt?".

Alle ni konfirmander fik ”meget godt” i opførsel, så jeg må glæde mig over, at oldefar opførte sig pænt.

Økonomien i det lille hus på heden har sandsynligvis været anstrengt, så et par uger efter konfirmationen blev Thomas Christian sendt ud på arbejdsmarkedet, idet han fik plads som tjenestedreng på Damsgård i Understed Sogn ca. 10 km fra fødesognet. Kirkebøgenes tilgangs- og afgangslister gør det muligt at følge hans skiftende tjenestepladser. Efter ½ år på Damsgård flyttede han i november 1863 til en plads i Gærum Sogn mellem Lendum og Understed. To år senere fik han igen plads i Understed Sogn. Han var nu så gammel, at han var avanceret fra tjenestedreng til tjenestekarl. Han må have befundet sig godt i Understed, for han blev der i fire år.

Derefter fik han et familiært tilbud om at blive tjenestekarl hos sin faster, Anne Marie Thomsdatter, der sammen med sin mand havde gården Silkeborg. Derfor flyttede Thomas Christian i november 1869 til Torslev Sogn. Ved folketællingen i 1870 var han tjenestekarl på Silkeborg. To kusiner og ovennævnte fætter, Thomas Nielsen, var hjemmeboende. Fætteren er angivet at være urmager, så Thomas Christian har næppe fået lejlighed til at sove over sig.

Lægdsrullen, der er en fortegnelse over unge mænd, der kunne udskrives til soldatertjeneste, giver oplysninger om, at Thomas Christian Sørensen var soldat fra 25. april 1872 til 28. oktober 1872 med efterfølgende kortere genindkaldelser i 1873, 1875 og 1876. Lægdsrullen oplyser endvidere, at han var 65 ¼ tomme, dvs. 171 cm, høj. Han var 10 cm højere end sin farfar og 8 cm højere end sin far, og han har dermed bidraget til, at middelhøjden har været stigende gennem generationerne.

Ca. fire måneder efter endt soldatertjeneste forlod Thomas Christian Sørensen i marts 1873 de familiære omgivelser på Silkeborg og flyttede igen til Understed. Meget tyder på, at han efterfølgende har opsøgt andre familiære omgivelser. Da hans storesøster, Birgithe Sørensen, der boede med sin mand i Gundestruphus i Hørby Sogn, fik sit første barn døbt den 26. september 1875, var en af fadderne ”ungkarl Thomas Christian Sørensen af Gundestruphus”. Det må derfor formodes, at han har boet hos og måske også arbejdet hos søsteren og svogeren.

Da Thomas Christian Sørensen blev gift i 1877, var hans bopæl angivet at være Gjødegård, der var en gård i Gærum Sogn. Den ene af forloverne var gårdmand Søren Larsen fra Gjødegård, og jeg gætter næppe forkert, når jeg antager, at han var Thomas Christian Sørensens husbond. Det er anført i kirkebogen, at Thomas Christian Sørensen var tømrer, hvordan han så end har fået lært sig dette håndværk.

Inger Marie Jensen blev født i Eskjærhøjen i Åsted Sogn (ca. 7 km vest for Frederikshavn) som datter af skrædder Jens Christensen Nejsig og Christiane Thomsdatter (jf. kapitel 4). Inger Marie var nr. 3 i en søskendeflok på seks, hvoraf de fem var piger. Da Inger Marie var 5 år, flyttede familien til Hulsig Mark i Gærum Sogn.

Ved konfirmationen i 1866 boede Inger Marie Jensen fortsat hos sine forældre på Hulsig Mark. Inger Marie blev konfirmeret i Flade Kirke, idet man også her slog konfirmanderne fra nabosognene Gærum og Flade sammen til en fælles konfirmation for at opnå det, man i dag ville kalde en effektiviseringsgevinst. Karaktererne i kirkebogen giver mig god grund til at prale med min oldemors præstation. Med karaktererne ”mg?” i kundskab og ”mg” i opførsel var hun den klart bedste af sognets otte kvindelige konfirmander.

Den 1. november 1867, dvs. ca. 1½ år efter konfirmationen, flyttede Inger Marie Jensen til Understed Sogn, hvor hun havde fået plads som tjenestepige. I overensstemmelse hermed er Inger Marie Jensen angivet at være ”tjenende i Understed Sogn”, da hun 21. juni 1868 var fadder i Gærum Kirke, hvor hendes ældste søster fik en søn døbt. Ved folketællingen i 1870 var Inger Marie tjenestepige på Damsgård i Understed Sogn. Gårdmanden var både sognefoged og sognerådsformand, så det har formentlig været et attraktivt sted at være tjenestepige.

Som nævnt ovenfor var Thomas Christian Sørensen i 1863 tjenestedreng på Damsgård. I perioden 1865-1869 tjente Thomas Christian igen i Understed Sogn, men det vides ikke hos hvem. Det kan tænkes, at han er vendt tilbage til Damsgård som tjenestekarl. I så fald er det ikke svært at finde en forklaring på, hvordan mine oldeforældre har mødt hinanden. Hvis de har mødt hinanden i Understed, er de ikke blevet så forelskede, at de ikke har kunnet undvære hinanden, for de boede i hvert sit sogn i nogle år derefter.

Thomas Christian flyttede som nævnt til familien i Torslev. 1. november 1873 flyttede Inger Marie fra Understed Sogn til Gærum Sogn, hvor hendes forældre boede. Hun er muligvis flyttet hjem for at hjælpe til hos dem, for ved vielsen ca. 3½ år senere er både hendes og forældrenes bopæl angivet at være Nejsig i Gærum Sogn. Ved vielsen havde Thomas Christian som nævnt ovenfor også bopæl i Gærum Sogn, så måske er han flyttet dertil for at være tættere på Inger Marie?

Thomas Christian Sørensen var 28 år og Inger Marie Jensen 25½ år, da de blev gift i Gærum Kirke en sommerdag i 1877. Inger Maries far, Jens Christensen, var den anden af forloverne. Det blev starten på et 56 år langt ægteskab.

Det må formodes, at de har bosat sig i Gærum efter vielsen, for deres første barn, Marie Christine Sørensen, blev født den 18. september 1878 i Gærum Sogn. Thomas Christian Sørensen var ifølge kirkebogen husmand og snedker, og bopælen angives at være Tornshede. Den opmærksomme læser vil erindre, at Thomas Christian Sørensen var født og opvokset på Tornshede i Lendum Sogn. Tornshede er geografisk placeret således, at den ligger i både Lendum og Gærum Sogn. Med andre ord må Thomas Christian Sørensen med sin familie have bosat sig i nærheden af sit barndomshjem.

Ved folketællingen i 1880 boede Thomas Christian Sørensen og Inger Marie Jensen i et hus i Gærum sammen med datteren Marie Christine. Thomas Christian Sørensen er angivet at være snedker. Marie Christine Sørensen fik dog et kort liv, idet hun døde i en alder af 2 år den 8. juni 1881. Hun er i kirkebogen angivet at være datter af husmand Thomas Christian Sørensen i Torns Hede. Min oldefar blev nu omtalt som ”husmand”. Det var dog almindeligt dengang, at en håndværker på landet samtidig var husmand, fordi indtjeningen som håndværker var utilstrækkelig.

Mine oldeforældre fik yderligere fem børn. Christian Martinus Sørensen blev født den 1. maj 1882, min farmor, Jensine Marie Sørensen, blev født den 6. december 1884, og Søren Peter Sørensen blev født den 16. juni 1888. Forældrenes bopæl var Lille Tvedens Hus i Torns Hede, og min oldefar var ved alle tre fødsler anført at være husmand.

Ved folketællingen i 1890 var bopælen også Lille Tvedens Hus, men nu var Thomas Christian Sørensen igen blevet snedker. Det må hermed være dokumenteret, at han var alsidig. De tre børn boede hos dem. Det blev de desværre ikke ved med. I 1893 døde de to sønner med to ugers mellemrum. Det tyder på en smitsom sygdom, som min farmor enten ikke blev smittet

med eller overlevede. Christian Martinus Sørensen døde den 22. april 1893 i en alder af 10 år, og Søren Peter Sørensen døde den 6. maj 1893 i en alder af 4 år.

1893 var ikke kun et sorgens år i Lille Tvedens Hus, for mine oldeforældre fik den 3. august 1893 endnu en søn, Christian Peter Sørensen, der fik et fornavn fra hver af de afdøde brødre. Mine oldeforældre kom også til at opleve, at denne søn døde i en alt for ung alder, men han nåede dog at blive voksen som omtalt nedenfor. Deres sidste barn, Martin Christian Sørensen, blev født den 21. januar 1895. Ved sønnernes død og de to sidste sønners fødsel er min oldefar anført at være husmand, så hans forskellige håndværksaktiviteter kan ikke have været en fuldtidsbeskæftigelse.

Formodningen om, at Thomas Christian Sørensen har været deltidshåndværker, bekræftes af folketællingen i 1901. Mine oldeforældre boede fortsat i Tvedens Hus i Gærum Sogn. Thomas Christian Sørensen er anført som ejer af huset, og de tre børn, Jensine Marie, Christian Peter og Martin Christian, boede hjemme. Thomas Christian Sørensens erhverv var nu "husmand og karetmager".

Hans evner som karetmager må have været en videreudvikling af hans færdigheder som snedker/tømrer. Da kareter før bilernes tid har været det foretrukne køretøj blandt velstillede folk, har han ved at bygge en karete engang imellem kunnet få både håndværksmæssige udfordringer og et supplement til en husmandsindtægt, der utvivlsomt har været beskedene.

Bopælen var uændret ved folketællingerne i 1906 og 1911. Angivelserne af Thomas Christian Sørensens erhverv var tilsyneladende lidt tilfældig. I 1906 anføres han som "husejer og jordbruger", men det behøver ikke nødvendigvis at betyde, at han var ophørt med at lave kareter. I 1911 er hans erhverv anført som "landbrug og håndværker". I 1906 boede de tre børn fortsat hjemme, selv om min farmor, Jensine Marie Sørensen, som den ældste nu var 21 år. I 1911 var det kun den yngste, Martin Christian Sørensen, der var hjemmeboende.

Det fremgår af folketællingen i 1911, at Thomas Christian Sørensen, Inger Marie Jensen og sønnen var metodister, dvs. tilhørte trossamfundet Metodistkirken, som hovedparten af mine nærmeste forfædre har været tilknyttet. På det tidspunkt var tilknytningen til Metodistkirken dog ikke af ny dato, for deres børn var blevet konfirmeret i Metodistkirken i Frederikshavn i henholdsvis 1898, 1907 og 1909.

Thomas Christian Sørensen fortsatte med at finde nye håndværksmæssige udfordringer. Den 28. oktober 1915 købte han Hale Mølle i Hørby Sogn for 11.895 kr. [1]. Selv om familien flyttede over sognegrænsen til Gærums sydvestlige nabosogn, flyttede de ikke til et ukendt område, for Hale Mølle lå ca. 1 km fra deres tidligere bopæl.

Ved folketællingen i 1916 boede Thomas Christian Sørensen, Inger Marie (der nu blev kaldt Sørensen) og sønnen Martin Christian i Hale Mølle. Møllen var ikke kun til pynt, men blev brugt til at male korn, for min oldefar drev ifølge folketællingen "landbrug og mølleri", og sønnen Martin Christian var møllersvend. Min oldemor koncentrerede sig om den "husgjer-ning", som gifte kvinder dengang var forudbestemt til.

Folketællingsskemaet indeholdt oplysninger om folks indkomst og skattebetaling. Thomas Christian Sørensen havde en indkomst på 400 kr., hvilket var en ret beskedene indkomst, når man sammenligner med de andre skatteydere i sognet. Han betalte 17,13 kr. i kommuneskat. Indkomsten var så lav, at han ikke skulle betale statsskat. Han havde ingen penge på kiste-bunden, for hans formue var angivet til 0 kr.

På dette gamle fotografi af Hale Mølle ses Thomas Christian Sørensen længst til venstre med hat på. Personen i midten er Inger Marie Jensen (foto: ukendt årstal)

Her ses en mere nutidig udgave af Hale Mølle. Ifølge ejeren er gården ombygget i flere omgange. Da jeg besøgte gården, var den beboet af en pensionist, der dyrkede vindruer og producerede vin i mindre målestok (foto: 2011)

Guldbryllupsfoto af Inger Marie Jensen og Thomas Christian Sørensen (foto: 1927)

Thomas Christian Sørensen var 69 år, da han den 9. januar 1919 solgte Hale Mølle til sønnen Martin Christian Sørensen for 16.700 kr. [1]. Gårdens besætning fulgte med i handelen. Den bestod af to islandske heste, tre køer, en kalv og tre svin, så der var ikke tale om stordrift.

Ved næste folketælling i 1921 var sønnen, Martin Christian, blevet gift og stod for landbruget og mølleriet. Thomas Christian Sørensen og Inger Marie, der nu var henholdsvis 71 og 69 år, boede på aftægt hos sønnen og svigerdatteren. Min oldefar er anført at være karetmager, så han har enten fået tid til at genoptage sit tidligere bijob efter, at sønnen har overtaget mølle og landbrug, eller også har han hele tiden bygget en karet, når der har været tid til det.

Ved folketællingen i 1925 angives Thomas Christian Sørensen og Inger Marie at bo alene i Hale Mølle, hvorimod sønnen Martin Christian angives at bo i Hale med sin familie. Både Thomas Christian Sørensen og sønnen angives at være landmænd.

Når folketællingen giver indtryk af, at Martin Christian Sørensen og forældrene boede hver for sig, er det næppe korrekt. Min far oplyser i sine erindringer [2], at de alle boede på en firlænget gård, hvoraf en del var aftægtshus. Ved folketællingen i 1930 angives bopælen for dem alle da også at være Hale Mølle. Martin Christian Sørensens erhverv anføres at være landbrug og Thomas Christian Sørensens at være karetmager. Mon han virkelig har været aktiv karetmager som 81-årig?

Min far var 16 år, da mine oldeforældre døde, så han har kendt dem forholdsvis godt. Han beskriver sin bedstefar (min oldefar) som en tætbygget mand med et stort, hvidt fuldskæg. Han havde hat på hovedet næsten hele dagen. Min far har oplevet, at Thomas Christian Sørensen, da han var højt oppe i alderen, arbejdede i sit karetmagerværksted med at lave og reparere vognhjul. Samtidig var han biavler [2].

Min far beskriver sin bedstemor (min oldemor) som en ”rigtig bedstemor”, der var god til at snakke med børn, selv om hun ikke brugte så mange ord. Hun var meget tynd, gik altid klædt i sort og havde et tørklæde om hovedet [2].

I mine gemmer har jeg et brev, som min oldemor ca. et år før sin død skrev til min fars halvsøster, Gudrun, der boede på Ærø og var gift med en bager. Brevet giver et indblik i begge mine oldeforældres skrantende helbred og et kort indtryk af den arbejdsløshed, der prægede Danmark i 1930’erne. Jeg vil derfor citere brevet i sin helhed:

”Hale Mølle den 30-1-1933

Kære Gudrun

Mange tak for hvad du sendte os til julen. Ja, rigtig mange tak til jer begge to. De var dejlige kager. Nu er de spist. Det er en skam, jeg ikke har skrevet før. Jeg har tænkt så meget på dig men det er drevet. Jeg er heller ikke rigtig stiv i skrivning nu. Det går hist og her. Jeg døjer med at holde pennen. Den løber løbsk. Jeg kan ikke komme til kræfterne igen, men jeg er glad for jeg kom af sengen igen og kan rede min seng. Vi får jo vor mad herud fra de unge. De får jo så vor aldersrente. Den skal vi jo leve af.

Ja, vor gamle fader er nu svagere end jeg. Han er så dårlig til bens. Han kan så let falde, og så kan han ikke rejse sig igen. Jeg er så bange han skal falde, for jeg kan ikke hjælpe ham. Ak, det prøvede jeg engang, men jeg blev så dårlig i min lænd. Det varede en lang tid, inden det gik over. Ja, kære Gudrun, du ville forundre dig, hvis du så ham. Han er så mager. Jeg kan ikke forstå det, for han kan nok spise noget, og han udretter ikke noget. Han sidder stille på sin stol, spekulerer. Han er sommetider vanskelig at omgås, og jeg kan så nemt sige et forkert ord, men det er jeg jo vant til.

Ja, kære Gudrun, du bor jo langt fra dine søskende, men du har jo en god mand og 3 vel-skabte børn, og din mand bliver da ikke arbejdsløs. Der er jo så mange, der ingen arbejde har og går og driver. Hvad mon enden vil blive? Der er megen nød og elendighed til. Måske I har det bedre. Her er der ingen, der har penge og ingen kredit.

Vi har en avis herinde med et landkort (der skal nemlig laves nogle veje). Jeg gik til Vejle, og jeg har søgt efter Ærø, men jeg ved ikke, hvor jeg skal finde det. Ja, jeg ville gerne have besøgt det, men det lader sig nu ikke gøre, men jeg vil ønske dig og din kære, gode mand et rigtig lykkeligt og velsignet år. Vi ved jo ikke, hvad året os vil bringe, men vi går frem med håb og mod. Nu slutter jeg med mange kærlige hilsener fra os gamle. Lev vel. Jeg sender en tak og hilsen fra børnene. Ja, nu er Inger en stor pige, straks 12 år.”

Når det i brevet omtales, at de får deres mad fra ”de unge”, formoder jeg, at der er tale om sønnen, Christian, og svigerdatteren. Den omtalte Inger på snart 12 år er et barnebarn, dvs. en datter af Christian (jf. nedenfor).

Thomas Christian Sørensen døde som 84-årig ca. et halvt år efter, at brevet blev skrevet. Han var ifølge kirkebogen aldersrentenyder, dvs. modtager af datidens offentlige pensionsydelse, og hans bopæl var Hale Mølle. Selv om han ved sin død boede i Hørby Sogn, blev han begravet på Gærum Kirkegård. Det skyldes formentlig, at der på Gærum Kirkegård har været et familiegravsted, hvor deres afdøde børn lå begravet. Begravelsen blev foretaget af en præst fra Metodistkirken i Frederikshavn.

Inger Marie Jensen var 82 år, da hun døde ca. et halvt år senere. Hun boede i Hale Mølle, var aldersrentenyder og blev også begravet på Gærum Kirkegård af samme metodistpræst. Det er anført i kirkebogen, at hun var enke efter karetmager Thomas Christian Sørensen, så blandt hans mange beskæftigelser var det karetmagerhåndværket, der blev hans eftermæle.

Det er kun to af deres børn, der skal have deres videre skæbne beskrevet her. Som omtalt ovenfor døde tre af deres børn som små, og min farmor, Jensine Marie Sørensen, har fået en fyldig omtale i kapitel 1.

Sønnen, Christian Peter Sørensen, blev kaldt Peter og var murer. Han blev ifølge lægdsrullen indkaldt som soldat den 28. januar 1915. Han var menig nr. 466 ved 30. bataljon, 2. kompagni. Når disse detaljer om soldatertjenesten medtages her, er det fordi, at han døde, mens han var soldat. Oplysningerne om hans død kan findes i kirkebøgerne for både Gærum Sogn, Salling Sogn (Ålborg Amt) og Metodistkirken i Frederikshavn. Det skyldes, at han døde på Brøndum Mark i Salling Sogn og blev begravet på Gærum Kirkegård af en metodistpræst.

Christian Peter Sørensen i soldateruniform (foto: ukendt årstal)

Christian Peter Sørensen var ungkarl, da han døde som 22-årig den 10. marts 1916. Dødsstedet er angivet usædvanligt præcist i Metodistkirkens kirkebog, idet det fremgår, at han døde ca. 400 m øst for Vejrhøjgård. Dette bekræftes af dødsattesten (medicolegal ligsynsattest), der endvidere beskriver, at han ”faldt pludselig forover under en marschøvelse, foretog nogle krampagtige bevægelser og var derpå død”. Christian Peter Sørensen blev obduceret uden, at dødsårsagen kunne påvises. Kirkebogen anfører Hale Mølle som hans bopæl, så han har boet hos forældrene inden soldatertjenesten.

Mindesten over Christian Peter Sørensen på Gærum Kirkegård (foto: 2011)

På Gærum Kirkegård blev der rejst en mindesten over Christian Peter Sørensen [3]. Mindestenen har inskriptionen: ”Minde over Menig No. 466/15, Chr. Peter Sørensen, * 3 Aug. 1893, † 10 Marts 1916, Befalingsmænd og Menige ved 30. Bataillon”. Under et besøg på kirkegården i juni 2011 kunne jeg ved selvsyn konstatere, at mindestenen fortsat stod på kirkegården.

Jeg ved fra min far og min farmor, at Martin Christian Sørensen blev kaldt for Christian, så det kalder jeg ham herefter. Christian Sørensen boede tilsyneladende hjemme, indtil han var soldat i perioden 30. januar 1914 til 25. august 1915. I modsætning til sin storebror overleve-

de han soldatertjenesten og blev som nævnt ovenfor efterfølgende møllersvend hos faderen i Hale Mølle. Han var genindkaldt som soldat i to måneder i 1917.

Christian Sørensen blev gift med Petrea Kristine Magnussen i Lyngby Sogn (Hjørring Amt) den 11. juli 1920. Petrea var født som datter af en husmand i Nørre Lyngby i Lyngby Sogn den 13. april 1898, dvs. ved vielsen var Christian 25 år og Petrea 22 år. Nørre Lyngby ligger på vestkysten af Vendsyssel ca. 40 km fra Hale Mølle, så jeg savner en god forklaring på, hvordan de to har mødt hinanden. De må under alle omstændigheder have været i nærheden af hinanden et par måneder inden brylluppet, for Petrea var en lille smule gravid ved vielsen. Dette har næppe været passende i mine oldeforældres religiøse familie.

Christian Sørensen er i kirkebogen ved vielsen anført at være ”ejer af Hale Mølle i Hørby Sogn”. Christian og Petrea Sørensen fik i alt seks børn, hvoraf det sjette barn i høj grad var en efternøler: Inger Marie Sørensen (født 20. februar 1921), Egon Peter Sørensen (født 17. juli 1922), Eva Sørensen (født 15. marts 1924), Jens Magnus Sørensen (født 28. februar 1926), Thomas Christian Sørensen (født 31. marts 1928) og efternøleren Lissy Sørensen (født 13. august 1938). Alle børnene blev døbt i Metodistkirken i Frederikshavn.

Ved de fem første børns fødsel er fødestedet i kirkebogen angivet til Hale Mølle. Ved fødslen i 1938 angives fødestedet til Hørbylund i Hørby Sogn. Christian Sørensen angives fortsat at være møllejer, så det er muligt, at der blot er brugt en anden geografisk betegnelse for samme bopæl.

Petrea og Christian Sørensen (foto: ukendt årstal)

Min far har som barn tilbragt mange ferier hos sin onkel Christian og tante Petrea i Hale Mølle. I sine erindringer [2] beskriver han Christian Sørensen som en mand, der var godheden selv, men som havde svært ved at styre tingene og træffe de nødvendige beslutninger. Petrea beskrives til gengæld som en særdeles skrap dame, der skældte ud på alt og alle, så der var ingen tvivl om, hvem der bestemte i det ægteskab.

Jeg har selv mødt dem en enkelt gang til min farmors 75 års fødselsdag i december 1959. Da blev jeg ikke skældt ud af Petrea, så hun er måske blevet blidere med årene. Der er ikke offentlig adgang til de nyere kirkebøger, så jeg har ikke haft mulighed for at finde oplysninger om deres død i kirkebogen. Et fotografi af deres gravsten [3] på Østervrå Kirkegård i Torslev Sogn (Dronninglund Herred, Hjørring Amt) afslører dog, at Christian Sørensen døde den 11. december 1975 i en alder af 80 år. Petrea blev 85 år, inden hun døde den 29. april 1983.

Litteraturliste

1. "Hale Mølle", <http://www.risgaardhuse.dk>
2. Torben Schæfer: "Min slægtshistorie, Bind 1, Vejlefamiliens verden, Om mine forældre Johannes Schæfer (1917-1988) og Gerda Madsen, g. Schæfer (1918-1992), deres børn og deres søskende", Holbæk, 2011
3. www.dk-gravsten.dk

Kapitel 3. Mandeglade Maren

Mine tipoldeforældre

Søren Thomsen & Maren Christensdatter

Søren Thomsen (20):

Født:

Døbt: 26. maj 1811 i Hørby Sogn (Hjørring Amt)

Konfirmeret: 1826 i Hørby Sogn

Gift: 26. september 1843 i Karup Sogn (Hjørring Amt)

Død: 30. maj 1855 i Lendum Sogn (Hjørring Amt)

Begravet: 6. juni 1855 i Lendum Sogn

Maren Christensdatter (21):

Født: 5. november 1811 i Voer Sogn (Hjørring Amt)

Døbt: 7. november 1811 i Voer Sogn

Konfirmeret: 1826 i Voer Sogn

Gift: 26. september 1843 i Karup Sogn

Død: 7. marts 1872 i Understed Sogn (Hjørring Amt)

Begravet: 14. marts 1872 i Understed Sogn

I hele sin barndom og ungdom blev min tipoldefar kaldt for Søren Thomsen. Efter, at han var blevet gift, optrådte han i kirkebøgerne oftest under navnet "Søren Thomsen Sigen", dvs. han har fået et tilnavn efter sit fødested.

Søren Thomsen blev født på gården Sigen i Hørby Sogn (ca. 8 km vest for Sæby) og opvokse- de samme sted. Han var søn af Thomas Sørensen og Birthe Jensdatter (jf. kapitel 5). Han havde to storesøstre, en storebror og en lillesøster. Ved konfirmationen i 1826 udmærkede Søren sig ved at blive nr. 1 af årets mandlige konfirmander, så han havde givetvis haft evner til at blive noget stort, hvis muligheden havde været der.

Højdemæssigt var Søren Thomsen ikke noget stort. Det fremgår af lægdsrullen, at han var 163 cm høj, dvs. han var omkring gennemsnitshøjden for mænd på det tidspunkt. Søren Thomsen blev erklæret uegnet til militærtjeneste på grund af en betydelig stivhed i begge håndled, men stivheden har ikke været så betydelig, at den har forhindret ham i at arbejde.

Hans storebror skulle overtage slægtsgården, så Søren Thomsen måtte finde på noget andet. Ved folketællingen i 1834 var han tjenestekarl hos sadelmager og gårdmand Thomas Jensen i Faurholt i Hørby Sogn. Derefter må han have arbejdet hjemme på fødegården, for hans bo- pæl var angivet at være Sigen, da han var fadder ved barnedåb hos søsteren, Mette Marie, i 1835 og 1837.

I 1837 overskred Søren Thomsen sognegrænsen og flyttede til nabosognet Volstrup, hvor han var tjenestekarl på Skovsgård. Opholdet blev dog kortvarigt, for 1. november samme år flyt- tede han til Karup Sogn, der er et andet af nabosognene. Han fik dog så megen hjemve, at han i 1838 vendte tilbage til Hørby Sogn.

Ved folketællingen i 1840 var han tjenestekarl hos gårdmand Peder Madsen i Store Svangen i Hørby. Den 1. april 1842 flyttede han igen til Karup. Han blev sandsynligvis tjenestekarl på

Karupgård, som var hans arbejdsplads, da han blev gift 1½ år senere. Og her kommer min tipoldemor, Maren Christensdatter, så ind i historien.

Maren Christensdatter blev født i Baandhagen i Voer Sogn (ca. 15 km sydvest for Sæby) som datter af landsoldat Christen Pedersen Flade og Kirsten Sørens datter (jf. kapitel 6). Hun havde en storesøster, en lillebror og en lillesøster. Hendes far døde, da hun var 7 år gammel, og det resulterede i, at hun fik en stedfader og tre halvsøskende.

Ved konfirmationen i 1826 blev hun bedømt til at være ”vel oplyst og sædelig”, men det sædelige fik hun svært ved at leve op til senere i livet. I 1833 var tiden kommet, hvor Maren Christensdatter skulle ud i den store verden. Hun flyttede fra Voer til Dybvad i det nordlige nabosogn Skæve, og nu begyndte der for alvor at ske noget i hendes liv.

Ved folketællingen i 1834 var hun 22 år og mejerske på hovedgården Dybvad. En mejerske var betegnelsen for en kvinde, der arbejdede i gårdens mejeri, bl.a. med at kærne smør. På Dybvad må der være blevet kærnet en del smør, for der var hele seks mejersker i 1834. På samme sted boede en ugift mand på 40 år ved navn Johan Andreas Penick. I folketællingen er hans erhverv angivet at være ”gratist og particulier”. En particulier er en person, der lever af sin formue.

Gratisten benyttede sig i høj grad af de gratis glæder, som den 22-årige mejerske havde at byde på. Dette endte med, at Maren Christensdatter blev gravid med Johan Andreas Penick. Tilsyneladende havde hun dog forladt Dybvad hovedgård, inden hun blev gravid med ham. Ifølge afgangslisten i Skæve Sogn flyttede hun tilbage til forældrene i Voer Sogn den 27. april 1834. På tilgangslisten i Voer Sogn er hun registreret som ankommet fra Dybvad den 1. november 1834, så en af datoerne må være forkert.

Her på hovedgården Dybvad mødte mejersken, Maren Christensdatter, en af sit livs mange mænd, Johan Andreas Penick, der var gratist på gården (foto: 2011)

Den 15. august 1835 fødte Maren Christensdatter en ”uægte” datter, og den udlagte barnefader er angivet at være ”Johannes Andreas Johannesen Pennik på Dybvad, Skjæve Sogn”. Enten har Maren ikke haft helt styr på hans navn, eller også har præsten ikke kunnet stave til det. Hvis man tæller ca. 9 måneder tilbage, kan man konstatere, at Maren Christensdatter må have været i en ret direkte kontakt med Johan Andreas Penick efter, at hun ifølge afganglisten havde forladt Dybvad.

Hvem var så denne Johan Andreas Penick? Ja, han var ud af en såkaldt god familie. Han blev født på godset Lengsholm i Lendum Sogn (døbt 16. oktober 1793) som søn af major og godsejer Johan Gotlieb Penick og dennes hustru, Anne Magrethe Follerup. Ved folketællingen i 1801 blev familiemedlemmerne kaldt for ”von Penick”, og så kan det vist ikke blive meget finere. Major Penick blev senere oberst og kommandant over garnisonen i Fladstrand (der i dag hedder Frederikshavn), så han var en af lokalsamfundets spidser. Johans lillebror, Mouritz Christian, gjorde karriere som flådeofficer [1].

Det virker som om, at Johan Andreas Penick ikke helt levede op til forventningerne til en ung mand af god familie. Det vides ikke, hvad Johan Andreas har foretaget sig indtil 1834, hvor han var gratist på Dybvad hovedgård. Jeg forestiller mig, at Penick-familien har haft venskabelige forbindelser til ejeren på Dybvad, og at Johan Andreas Penick derfor i 1834 har boet på gården som en slags gæst.

Maren Christensdatters ”uægte” barn blev døbt i Voer Sogn og fik navnet Birgithe Johannesdatter. Ifølge kirkebogen boede Maren hos forældrene i Agersted Østerenge ved fødslen. Både hendes mor, hendes bror og hendes søster stillede op som faddere ved dåben.

Nu skulle man tro, at Maren Christensdatter var kureret for videre kontakt med Johan Andreas Penick. Det var dog ingenlunde tilfældet. Den 8. september 1838 fødte Maren Christensdatter endnu et ”uægte” barn, Christian Johansen. Den udlagte barnefader var – ja, gæt engang – Johan Andreas Penick. Nu var han angivet at bo på hovedgården Knudseje i Skæve Sogn. Man får det indtryk, at Johan Andreas Penick på skift har levet på nas hos familiens venner på forskellige hovedgårde. Ved fødslen boede Maren stadig hjemme hos forældrene, og der er intet, der tyder på, at hun i mellemtiden har boet i Skæve Sogn.

Ved folketællingen i 1840 boede Maren Christensdatter hjemme hos forældrene sammen med de to børn, Birgitte Johannesdatter og Christian Johansen. Ved samme folketælling var Johan Andreas Penick, der fortsat var ugift, proprietær på Karupgård i Karup Sogn. Karupgård havde en anden ejer ved folketællingen i 1834, så det tyder på, at Penick først har overtaget Karupgård efter at have afsluttet sin rundtur til hovedgårdene i Skæve Sogn.

Det fremgår af afgang- og tilgangslisterne, at Maren Christensdatter den 1. maj 1840 flyttede fra Voer Sogn til Karup Sogn. Jeg er ret sikker på, at hun flyttede ind hos Penick på Karupgård. Det er jeg, fordi hendes adresse var Karupgård, da hun den 21. maj 1841 i Karup Sogn fødte endnu et ”uægte” barn.

Nej, forkert gættet! Faderen var ikke proprietær Penick. Den udlagte barnefader var tjenestekarl Christen Christiansen fra Stagsted i Skæve Sogn (født samme sted 1. august 1822). Marens ”uægte” datter blev døbt Magdalene Kirstine Christensdatter. Familien slog ikke hånden af Maren trods hendes mange ”uægte” børn, for stedfaderen og tre af hendes søskende mødte op som faddere.

Hvad der helt præcis er sket på Karupgård, er vi nødt til at prøve at gætte os til. Der er mange ubesvarede spørgsmål. Flyttede Maren ind på Karupgård i håb om at blive proprietærfrue? Droppede Penick mon Maren, fordi hun kastede sig i armene på Christen Christiansen, eller kastede hun sig i armene på Christen Christiansen, fordi hun blev droppet af Penick? Jeg har en kraftig formodning om, at Maren medbragte sønnen, Christian Johansen, da hun flyttede ind på Karupgård. Den formodning er baseret på folketællingen i 1845, hvor Christian var plejesøn på Karupgård, og datteren, Birgithe Johannesdatter, var plejebarn hos Marens forældre. Marens forældre har formentlig ikke haft råd til at have begge børn i pleje.

Hvad blev der af barnefaderen Christen Christiansen? Han blev gift – formentlig lykkeligt – den 15. juni 1847 i Skæve Sogn med en tjenestepige fra præstegården, Jakobine Nielsdatter. Christen Christiansen var tømmermand og husmand i Skæve Sogn. Sammen fik de en yndig og helt ægte datter, der hed Jensine.

Hvis dramaet skal fortsætte, er vi nødt til at have min tipoldefar, Søren Thomsen, ind på scenen. Som tidligere fortalt kom han til Karupgård som tjenestekarl i 1842. Alt tyder på, at Maren Christensdatter stadig boede på Karupgård på det tidspunkt. Nu kender vi efterhånden Maren så godt, at vi kan gætte, hvad der videre skete. Ja, rigtigt, hun blev gravid med den nye tjenestekarl, Søren Thomsen. Hvis nogen skulle have fået den opfattelse, at Maren var en anelse mandglad, vil jeg ikke længere modsige dem.

Min tipoldefar var en hædersmand, der tog konsekvensen af sine handlinger. Derfor blev han gift med Maren Christensdatter i Karup Sogn den 26. september 1843. Det fremgår af kirkebogen, at de begge havde bopæl på Karupgård ved vielsen. Takket være giftermålet undgik Maren Christensdatter, at det barn, Birgithe Sørensdatter, som hun fødte ca. to måneder efter vielsen (24. november 1843, Karup Sogn), blev endnu et ”uægte” barn.

Ved vi noget om, hvordan Johan Andreas Penick reagerede på disse begivenheder? Det gør vi, for han døde af dem. Strengt taget ved vi ikke, om det var frustrationer over Maren Christensdatters letsindige levned, der tog livet af ham. Det er dog en kendsgerning, at han døde den 2. august 1844 i en alder af 51 år. Selv i døden var der forskel på folk, for hvor de andre afdøde kun var anført ved fornavn og efternavn i kirkebogen, var han anført som ”hr. proprietær Johan Andreas Penick”.

Johan Andreas Penick efterlod sig ingen arveberettigede børn, idet ”uægte” børn ikke var arveberettigede. Han fik efter sin død tilgodeset et par af de proprietærvenner, hvis gæstfrihed han tidligere havde nydt godt af, idet han havde oprettet et testamente til fordel for dem [2].

Jeg tvivler på, at Maren Christensdatter og Søren Thomsen deltog i Penicks begravelse, for inden begravelsen var de den 1. maj 1844 flyttet ca. 8 km mod nordvest til Lendum Sogn. Det har formentlig været godt for Maren Christensdatters rygte, at hun efter vielsen fik lejlighed til at starte på en frisk i et sogn, hvor hun næppe var berygtet.

Ved folketællingen i 1845 boede Søren og Maren sammen med Marens datter, Magdalene Christensdatter, og deres fælles datter, Birgithe Sørensdatter, i Brødeleddets hede hus på Tornshede i Lendum, og her blev de boende i resten af deres ægteskab. Søren Thomsen arbejdede som daglejer. Han har sikkert været godt tilfreds med kun at skulle have ét af Marens ”uægte” børn boende. Som tidligere nævnt var Marens nu 9-årige datter, Birgithe Jo-

hannesdatter, på samme tidspunkt i pleje hos Marens forældre, og den 6-årige søn, Christian Johansen, boede på Karupgård.

Man kan undre sig over, at Christian blev boende på Karupgård, selv om faderen, Johan Andreas Penick, var død. I folketællingsskemaet er anført, at han var ”plejesøn af gårdens forrige ejer”, så han er tilsyneladende fulgt med i handelen, da gården blev solgt. Den nye ejer er alligevel blevet træt af at skulle have Christian i pleje, for 5 år senere ved folketællingen i 1850 var Christian blevet plejebarn hos proprietær Jørgen Gleerup på hovedgården Knudseje, hvor Johan Andreas Penick opholdt sig tilbage i 1838. Jørgen Gleerup var blevet tilgodebet i Johan Andreas Penicks testamente [2], så derfor har han sandsynligvis følt en forpligtelse til at tage sig af Christian efter Penicks død.

Ved konfirmationen i 1853 boede Christian Johansen stadig på Knudseje, og ved folketællingen i 1855 var han tjenestekarl samme sted. Han havde ikke lært af sin mors erfaringer, for i 1869 gjorde han Ane Kirstine Jeppesen fra Skæve Sogn gravid. Han valgte dog at gifte sig med hende (31. oktober 1869). De flyttede senere til Voer Sogn, hvor han var landpost og husmand. Der var ikke så mange breve dengang, at det var et fuldtidsjob at være landpost. Posten blev ikke bragt ud den 8. juni 1899, for denne dag døde Christian Johansen 60 år gammel.

Søsteren, Birgithe Johannesdatter, fik et kort liv, for hun døde som 11-årig den 28. marts 1847 i Voer Sogn som ”plejedatter af husmand Christen Pedersen, Østerengen”, dvs. hun var stadig i pleje hos bedsteforældrene ved sin død.

Nu vender vi tilbage til Søren Thomsen og Maren Christensdatter. Deres første fælles barn var som nævnt Birgithe Sørensdatter. De fik yderligere tre børn: Thomine Sørensen (født 24. september 1846), min oldefar, Thomas Christian Sørensen (født 30. april 1849) og Karen Marie Sørensen (født 10. september 1852).

Bemærk, at navngivningstraditionen nu var blevet ændret, så pigerne ikke længere hed ”-datter” til efternavn. Der var ved at ske en anden ændring i navngivningstraditionen. I de tidligere generationer fik børn født på landet sædvanligvis kun ét fornavn. Nu var det blevet mere almindeligt at give børnene to eller flere fornavne, og denne ændring slog for alvor igennem i mine oldeforældres generation.

Ved folketællingen i 1850 havde Søren og Maren fire børn inklusive Magdalene Christensdatter, og i 1855 var det femte barn kommet til. I 1850 var Søren Thomsen daglejer, men i 1855 var han blevet husmand.

Den 30. maj 1855 døde Søren Thomsen i en alder af 44 år. Det fremgår af kirkebogen, at dødsårsagen var ”koldsved og forkølelse”, så det må have været en kraftig forkølelse. Maren Christensdatter mødte op i skifteretten den 2. juni 1855 for at anmelde sin mands død og for at meddele, at hun ønskede at hensidde i uskiftet bo [3].

Nu sad Maren Christensdatter tilbage med fem børn, der alle var under konfirmationsalderen. Maren Christensdatter må også som 45-årig enke have været i besiddelse af en uimodståelig charme, for på trods af, at der fulgte fem uforsørgede børn med, fik hun lokket en ung mand på 28 år i fælden. Hun blev dog ikke gravid med ham, men de blev alligevel gift i Lendum Sogn den 1. januar 1857.

Før Maren Christensdatter kunne gifte sig igen, skulle boet efter Søren Thomsen være gjort op. I den anledning var hun i skifteretten den 12. marts 1856. Ifølge skifteprotokollen erklære-

rede hun, at hendes afdøde mand kun havde været fæster af et lidet hus på Brødeleddets ejendom, og hun erklærede under eds tilbud, at hendes mand ikke efterlod sig mere, end det var tilstrækkeligt til at få ham begravet for [4]. Der var med andre ord ingen arv at fordele til deres fælles børn.

Der er altså ingen grund til at tro, at Marens nye ægtemand, Poul Christian Andersen, tog hende for pengenes skyld. Han har snarere været fristet af at kunne arve fæstet af husmandsstedet på Tornshede. Poul Christian Andersen var født i Hørby Sogn den 25. november 1828, havde arbejdet som mergelgraver på gården Vrejlev Kloster og boede inden vielsen i Torslev Sogn, der er Lendums sydlige nabosogn.

Poul Christian Andersen flyttede efter vielsen ind hos Maren Christensdatter, for ved folketællingerne i 1860 og 1870 boede Maren Christensdatter og Poul Christian Andersen i Brødeleddets hus. I 1860 boede børnene, Thomas Christian på 10 år og Karen Marie på 7 år, hos dem, men i 1870 var der ingen hjemmeboende børn. Poul Christian Andersen var husmand.

Maren Christensdatters dramatiske liv blev effektivt afsluttet med en skilsmisse. I en alder af 59 år blev hun separeret fra Poul Christian Andersen [5]. De må have været alvorligt uvenner, for efter den gejstlige mægling skrev sognepræst Petersen fra Torslev den 14. marts 1871: ”At fortsætte mæglingsforsøg med arvefæster Poul Christian Andersen af Tornshede Lendum Sogn og hustru Maren Christensen må anses for unyttige og frugtesløse”. Det har krævet lidt opsparing, før de kunne slippe fra hinanden, for det fremgår af sagens akter, at de har måttet betale 1 rigsdaler til separationsbevillingens stempling. Om det blev fejret, da separationsbevillingen forelå den 9. maj 1871, vides ikke.

Alt tyder på, at Maren Christensdatter efter separationen flyttede til Understed Sogn, der ligger ved Kattegatkysten mellem Frederikshavn og Sæby, for at være i nærheden af sin ældste datter, Magdalene Kirstine Christensen. Datteren boede ved folketællingen i 1870 med sin familie i et hus på Nørre Dahls Mark i Understed Sogn. Maren Christensdatter boede til leje i Dahls hus i Understed Sogn, dvs. i nabolaget til datteren, da hun døde den 7. marts 1872. Det fremgår af kirkebogen, at hun var 60 år og fraskilt, og begge dele passer perfekt. Det er anført, at Maren Christensdatter døde af vattersot, der blev brugt som betegnelse for sygelige væskeansamlinger i kroppen.

Ved folketællingen i 1880 boede Poul Christian Andersen i et hus i Lendum. Han var nu 51 år, og det er anført, at han var enkemand og nød fattigunderstøttelse. I samme hus boede hans bror, Hans Andersen, der var enkemand og arbejdsmand i agerbruget. I huset boede yderligere en enke og hendes to børn, som alle var på fattigunderstøttelse, så det ser ud som om, at Poul Christian Andersen boede i en slags fattighus. Det er formentlig den samme Poul Christian Andersen, der ved folketællingen i 1901 boede i et hus i Lendum by og var enkemand på fattighjælp. Det er ikke lykkedes mig at finde ud af, hvor og hvornår Poul Christian Andersen er død.

Afslutningsvis er det nærliggende at se på hvilken skæbne, der er overgået Søren Thomsens og Maren Christensdatters børn. Med den mor kan man forvente lidt af hvert. Marens to ”uægte” børn med Johan Andreas Penick er allerede omtalt, og min oldefar, Thomas Christian Sørensen, er nærmere omtalt i kapitel 2, men her præsenteres de øvrige børn.

Magdalene Kirstine blev døbt ”Christensdatter”, men blev ved alle senere lejligheder kaldt ”Christensen”, så det efternavn bruger jeg her. Maren Christensdatters økonomi var anstrengt efter Søren Thomsens død, så allerede ved sin konfirmation i 1856 var Magdalene Kirstine kommet ud at tjene på Skovsgård i Volstrup Sogn, hvor Søren Thomsen havde været tjenestekarl. I 1861 flyttede Magdalene Kirstine fra Volstrup, hvor hun var tjenestepige i Tamholt, til Lendum Sogn. Her hjalp hun til hos stedfaderen, Poul Christian Andersen, i Brødeleddets hus.

Den 4. juli 1862 flyttede Magdalene Kirstine til Understed Sogn, hvor hun ifølge tilgangslisten var indsidderske (dvs. boede til leje) i Nørre Dahl. Flytningen til Understed skyldtes, at hun var blevet ekstremt gravid med den ti år ældre Ole Christian Sørensen (født 24. april 1831 i Understed Sogn), der var tjenestekarl på Understed Præstegård. Hun fødte deres fælles søn den 19. juli 1862. Barnet blev døbt i Understed Kirke den 2. december 1862, og samme dag blev Magdalene Kirstine og Ole Christian gift. Sønnen døde dog 11 dage efter dåben.

Ægteparret flyttede ind på et husmandssted på Dahls Mark i Understed Sogn. Selv om de mistede deres første barn, blev ægteskabet alligevel børnerigt. De fik yderligere ni børn i perioden 1864-1884. Et af disse døde som spæd. Ved folketællingerne i 1870 og 1880 var Ole Christian Sørensen husmand på Dahls Mark. Ved folketællingen i 1890 angives han at være arbejdsmand.

Magdalene Kirstine Christensen døde 61 år gammel (1. november 1902) i Egenhus i Understed Sogn, så hendes liv ser ud til at have været ret udramatisk. I kirkebogen angives hendes navn at være ”Magdalene Christine Sørensen, født Christensdatter”, for nu var det blevet skik, at kvinder tog mandens efternavn. Da Ole Christian Sørensen døde ca. 1 år senere (23. januar 1904) i en alder af 72 år, havde han bopæl på Sæbygårds Mark i nabosognet Volstrup, så det kan tænkes, at han har boet på aftægt hos et af sine mange børn. Han har formentlig delt gravsted med Magdalene Christine, idet han blev begravet på Understed Kirkegård.

Birgithe Sørensens liv blev lidt mere dramatisk. I 1858 blev hun konfirmeret i Hørby Sogn (nabosogn til Lendum), hvor hun havde bopæl i Lille Skærping. Hendes faster, Ellen Thomsdatter, boede med sin mand på en gård i Lille Skærping. Det er derfor nærliggende at gætte på, at Birgithe har været tjenestepige hos dem. Hun må dog være vendt tilbage til Lendum Sogn igen, for i 1864 flyttede hun fra Lendum til Hørby Sogn for at blive tjenestepige i Korsager.

Den 29. november 1872 blev Birgithe Sørensen som 29-årig gift i Hørby Kirke med den 28-årige ungarl Jens Christian Madsen (født 8. marts 1844, Åsted Sogn), og det har hun fortrudt mange gange siden. Ved vielsen var begges adresse Gundestruphus, så måske har de været så letsindige at bo sammen inden vielsen. De blev boende i Gundestruphus i Hørby Sogn, hvor de fik fire børn i perioden 1875-1884. Ved folketællingen i 1880 boede Birgithe Sørensen og Jens Christian Madsen sammen med de to ældste børn. Ved folketællingen i 1890 boede Birgithe i Holmhuset i Hørby sammen med de tre yngste børn. Det fremgår, at hun var gift, men Jens Christian Madsen boede der ikke.

Det viser sig, at Jens Christian Madsen fortsat boede i Gundestruphus, hvor han var flyttet sammen med en 13 år yngre kvinde, Maren Kirstine Jespersen (født 28. marts 1857, Volstrup Sogn). Maren Kirstine Jespersen havde på det tidspunkt tre ”uægte” børn med to forskellige mænd.

Birgithe Sørensen var forståeligt nok ikke begejstret for, at manden havde skiftet hende ud med en yngre model. Derfor søgte hun i brev til Hjørring Amt af 15. august 1890 om separation [6]. Det fremgår af brevet, at der ved sognerådets medvirken var indgået en aftale med den fraflyttede Jens Christian Madsen om, at han skulle betale et årligt beløb på 25 kr. samt yderligere 4 kr. månedligt i underholdsbidrag. Birgithe Sørensen skriver, at hun forgæves har henvendt sig til såvel sin mand som sognerådet om månedsbidraget fra juni, juli og august, og at hun heller ikke har kunnet få tilsagn om senere betaling. Hun slutter brevet: *”Da jeg ikke ser mig i stand til ved egen hjælp at ernære vore børn, og da sognerådet nu ej heller vil støtte mig, tvinger nøden mig til at søge det høje Amts assistance til at blive min mand fraskilt og at han bliver tilpligtet at udrede et bestemt årligt bidrag til sine 3 ukonfirmerede børns opdragelse”*.

Det var dog ikke uden problemer at få separations sagen afsluttet. Jens Christian Madsen mødte ikke frivilligt op til mægling hos sognepræsten, men måtte trues med en bøde på 8 kr. til Hjørring Amtsfattigkasse, før det lykkedes sognepræst Eriksen fra Volstrup at få lejlighed til at konstatere, at mæglingen var forgæves. Ved en tilsvarende trussel lykkedes det også at få afholdt en forgæves verdslig mægling.

Alligevel var Jens Christian Madsens manglende betalingsvilje ved at forhindre separationen. Den 18. oktober 1890 skrev Hjørring Amt til Birgithe Sørensen, at separationsbevillingen ikke var blevet udfærdiget, fordi hendes mand ikke havde indbetalt 2 kr. til stempung af bevillingen, og at bevillingen ikke ville blive udfærdiget, før de 2 kr. var indbetalt. Med andre ord kunne man ikke blive separeret, hvis man var tilstrækkeligt fattig. Det har sikkert ikke været let for Birgithe Sørensen at skaffe disse penge, men det må være lykkedes, for separationsbevillingen blev fremsendt til hende den 1. november 1890.

Den fraseparerede Jens Christian Madsen flyttede i 1891 til Torslev Sogn sammen med Maren Kirstine Jespersen. Samme år fik hun sit fjerde ”uægte” barn. Barnefaderen var Jens Christian Madsen. Min tipoldemor, Maren Christensdatter, var et dydsmønster sammenlignet med Maren Kirstine Jespersen, der i 1895 fik sit femte ”uægte” barn. Denne gang var barnefaderen Anders Kristian Jensen, som hun havde to ”uægte” børn med i forvejen. Hun boede stadig på samme adresse og tilsyneladende stadig sammen med Jens Christian Madsen.

Den 5. februar 1896 søgte ”husmand Jens Chr. Madsen af Højstrup, Torslev Sogn (Dronninglund Herred) skilsmisse fra sin fraseparerede hustru Birgithe født Sørensen og tilladelse til ægteskab med Maren Kirstine Jespersen” [7]. Skilsmissen blev bevilget den 27. august 1896, og så blev Maren Kirstine Jespersen og Jens Christian Madsen omsider gift (29. december 1896) i Torslev Kirke. Det lykkedes til sidst for Maren Kirstine at få to børn, der var født inden for ægteskab, idet de fik en datter i 1898 og en søn i 1901. Ved folketællingen i 1901 boede de stadig i Torslev og havde tre af børnene boende hos sig.

Hvis dette her var et eventyr, ville Jens Christian og Maren Kirstine herefter have levet lykkeligt til deres dages ende. Virkeligheden er dog mere barsk. Ved folketællingen i 1906 boede Jens Christian Madsen alene i det hus, der tidligere var deres fælles bopæl. Maren Kirstine Jespersen var sammen med de tre yngste børn flyttet ind i Torslev Fattiggård. Det er anført, at Maren Kirstine var fraskilt, og at Jens Christian var gift, og begge dele kan vist ikke være rigtigt. Uanset hvad kan det konstateres, at de var flyttet fra hinanden.

Ved folketællingen i 1911 boede Maren Kirstine fortsat på fattiggården, dog kun med to børn, og Jens Christian Madsen boede fortsat alene i huset. Det gjorde han dog kun indtil den 6. marts samme år, hvor han afgik ved døden. Maren Kirstine Jespersen angives at være fattig-understøttet enke, da hun døde i Torslev sogn den 20. juli 1918.

Hvordan gik det så den fraskilte Birgithe Sørensen? Hendes liv efter skilsmissen har ikke været specielt muntert. I 1891 døde hendes 13-årige datter, Sine, og i 1893 mistede hun sin 18-årige datter, Inger Marie. Ved folketællingen i 1901 var Birgithe Sørensen flyttet til Gærum Sogn nordøst for Hørby Sogn. Her boede hun alene i et hus, som hun var angivet at være ejer af, så økonomien må have bedret sig efter skilsmissen. Hun var nabo til sin lillebror (min oldefar), Thomas Christian Sørensen, og dennes familie.

Dette naboskab har været relativt kortvarigt, for ved folketællingen i 1906 boede Birgithe Sørensen ikke længere i Gærum Sogn. Næste gang, jeg har fundet spor af hende, er ved folketællingen i 1921, hvor hun som 77-årig boede i Hedemarksgade 9 i Frederikshavn hos en ugift søn. Industrialiseringen har holdt sit indtog, for sønnen var skotøjsarbejder. Birgithe Sørensen var 89 år gammel og aldersrentenyder, da hun døde på ”De gamles hjem” i Frederikshavn den 26. april 1933.

Thomine Sørensen boede hjemme ved konfirmationen i Lendum Sogn i 1861. Hun flyttede til Volstrup Sogn ved Sæby året efter. Der kan hun have nået at være tjenestepige på adskillige gårde, inden hun 31 år gammel blev gift (1. marts 1878) i Volstrup Kirke med den fire år yngre ungarl, Lars Christian Nielsen (født 5. juni 1850, Lendum Sogn).

Ved vielsen havde Thomine bopæl i Kilstrup i Volstrup Sogn og Lars Christian Nielsen i Gundestruphus i Hørby Sogn. Den ene af forloverne var svogeren Jens Christian Madsen fra Gundestruphus, der senere blev skilt fra Birgithe Sørensen. Noget tyder på, at Thomine kan have mødt sin tilkommende hos søsteren og svogeren. Noget tyder også på, at Thomine var gravid ved vielsen, for ca. fem måneder senere (23. juli 1878) fik de en søn. På det tidspunkt boede de i Vester Kilstrup i Volstrup Sogn. Da sønnen døde den 4. december året efter, var de flyttet til Understed Sogn.

Ved folketællingen i 1880 boede Thomine Sørensen og Lars Christian Nielsen i et hus i Sandborg i Understed Sogn uden børn. Lars Christian Nielsen arbejdede som ”daglejer i agerbruget”. Ved folketællingen i 1890 var Lars Christian Nielsen blevet forfremmet til murer, og de havde i mellemtiden fået fire børn i perioden 1881-1889.

For at blive indlagt på et sygehus skulle man dengang være døden nær. Det var Thomine Sørensen også, for hun døde (14. maj 1904) på Sæby Sygehus i en alder af 57 år. Det fremgår, at de ved hendes død boede på Dahls Mark i Understed, hvor Lars Christian Nielsen var husmand. Lars Christian Nielsen nåede at flytte til Skærum Sogn (Hjørring Amt), inden han døde 11 år senere (11. august 1915), men han blev begravet i Understed, formentlig ved siden af Thomine.

Karen Marie Sørensen flyttede hjemmefra ca. et halvt år efter konfirmationen for at blive tjenestepige på Nyholm i Hørby Sogn. Hun er senere flyttet en anelse østpå til Volstrup. Karen Marie slægtede sin mor på, for i Volstrup blev hun som 22-årig gravid med den 20-årige ungarl, Carl Andreas Sørensen. Han var født i Ålborg, så måske var det ham, der var arveligt belastet af det letsindige liv i storbyen?

Selv om det også dengang var et ualmindeligt navn, var der alligevel to ved navn Carl Andreas Sørensen, der var født i Ålborg inden for et år. Jeg satser på, at Karen Marie blev gift med ham, der var født den 13. november 1854, da denne fødselsdato passer bedst med aldersangivelserne i kirkebogen og ved folketællingerne. Carl Andreas Sørensen har tilsyneladende holdt så meget af Karen Marie, at hun fik ham overtalt til, at de skulle giftes. Det blev de i Volstrup Kirke den 28. oktober 1875, og ca. to måneder efter blev Peder Christian født inden for ægteskabets trygge rammer.

Ved folketællingen i 1880 havde de to børn. Carl Andreas Sørensen var daglejer, og de boede i et hus i Volstrup sammen med en anden daglejerfamilie. I perioden 1880-1890 flyttede de frem og tilbage mellem Volstrup Sogn og Hørby Sogn et par gange. De fik i alt ni børn i perioden 1875-1892. De første otte var drenge, og den ottende dreng kom til at hedde Frederik Oktarius, hvor det sidste navn kommer af ”okta”, der er det græske ord for ”otte”. I det hele taget sparede de ikke på navnene til deres børn. Søn nr. 7 hed ”Karl Kristian Vilhelm Marinus”, og da de endelig fik en datter til sidst, skulle hun belemres med navnet ”Sørine Kristine Martine Vilhelmine”.

Det udviklede sig dog tragisk med deres børneflokk, idet seks af dem døde som børn. En søn døde i 1878, og i 1887-1888 mistede de på mindre end et år fem af deres sønner. Det må have været ufatteligt hårdt for et forældrepar at skulle igennem, selv om man dengang har været mere forberedt på, at børn kunne dø.

Ved folketællingen i 1890 var Frederik Oktarius deres eneste hjemmeboende barn. Det må have været småt med daglejerjob i Volstrup. Det er nok derfor, at Carl Andreas Sørensen ved folketællingen i 1890 ernærede sig som kludesamler. Han har skullet være parat, når folk i Volstrup smed kludene. Ved folketællingen i 1901 var Karen Marie Sørensen anført at være enke, og hun boede i Kilstrup Hus sammen med datteren og en tjenestepige.

Det er mystisk, at Carl Andreas Sørensens død ikke har kunnet findes i Volstrup Sogn. Det er endnu mere mystisk, at det i folketællingsskemaet er anført, at hans dødsår er ukendt. Jeg vil spare læserne for mine fantasifulde gætterier om, hvad der kan være sket, og overlade dette mysterium til kommende slægtsforskere.

Ved folketællingerne i 1906 og 1911 var Karen Marie Sørensen husholderske hos en enke-mand i Ugerholt i Volstrup Sogn uden, at der kom et nyt ægteskab ud af det. Hun boede igen i Kilstrup Hus, da hun døde (28. december 1914) 62 år gammel.

Litteraturliste

1. Chr. Heilskov: ”Jyske slægters forbindelse med Færøerne”, Historie/Jyske Samlinger, Bind 5. række, 4, 1939, www.tidsskrift.dk
2. Skifteprotokol for Dronninglund Herred, 1839-1847, 8. august 1844
3. Skifteprotokol for Horns Herred, 1851-1855, 2. juni 1855
4. Skifteprotokol for Horns Herred, 1855-1862, 12. marts 1856
5. Hjørring Amt, separationssag, 1871, arkivskaber B1, løbenummer 5572
6. Hjørring Amt, separationssag, 1890, arkivskaber B1, løbenummer 5056, side 337
7. Hjørring Amt, skilsmisssag, 1896, arkivskaber B1, løbenummer 5062, side 352

Kapitel 4. Skrædderen og hans sypiger

Mine tipoldeforældre

Jens Christensen Nejsig & Christiane Thomsdatter

Jens Christensen Nejsig (22):

Født: 30. juni 1816 i Åsted Sogn (Hjørring Amt)
 Døbt: 1. juli 1816 i Åsted Sogn
 Konfirmeret: 1831 i Åsted Sogn
 Gift: 23. november 1845 i Gærum Sogn (Hjørring Amt)
 Død: 27. juli 1898 i Åsted Sogn
 Begravet: 31. juli 1898 i Åsted Sogn

Christiane Thomsdatter (23):

Født: 12. juni 1821 i Åsted Sogn
 Døbt: 12. juni 1821 i Åsted Sogn
 Konfirmeret: 26. april 1835 i Gærum Sogn
 Gift: 23. november 1845 i Gærum Sogn
 Død: 1. april 1896 i Åsted Sogn
 Begravet: 8. april 1896 i Åsted Sogn

Min tipoldefar blev døbt "Jens Christensen". Ved sin konfirmation og sin vielse og ved de fleste efterfølgende omtaler i kirkebogen kaldes han for "Jens Christensen Nejsig" (eller Nejsig) eller enkelte gange blot "Jens Nejsig". Tilnavnet Nejsig har han fået fra sin far, der fik tilnavnet fra den gård i Øster Hassing Sogn, som han blev født på.

Efterfølgende er navnet Nejsig også blevet brugt om et eller flere af de huse, som familien har beboet i Gærum og Åsted Sogne. Da husnavnet/stednavnet Nejsig tilsyneladende ikke er blevet brugt konsekvent, er det ikke lykkedes mig at få helt styr på brugen af Nejsig som en stedbetegnelse. Min tipoldemors efternavn ses i kirkebogen stavet både "Thomsdatter" og "Thomasdatter".

Jens Christensen Nejsig blev født på gården Guldbækskjær i Åsted Sogn ca. 7 km vest for Frederikshavn. Fødestedet "Guldbækskjær" antyder, at han blev født med en guldske i munden, og det er ikke helt forkert. Han var ifølge kirkebogen søn af gårdmand Christen Nejsig og Madam Anne Maria Brantsen (jf. kapitel 7). Betegnelsen "Madam" blev dengang brugt om en gift kvinde uden for bondestanden. Jens var den yngste af fem søskende.

Som omtalt i kapitel 7 var forældrene udsat for en økonomisk og social nedtur. Forældrene blev separeret, da Jens var ca. 7 år. Jens har tilsyneladende haft en omskiftelig barndom, hvor han har været sat i pleje forskellige steder. Det fremgår af lægdsrullen, at Jens i 1825 flyttede fra Åsted Sogn til Nørre Stensig i Skærum Sogn, der er Åstedes vestlige nabosogn. På det tidspunkt var han ca. 8 år. Ifølge lægdsrullen flyttede han i 1831 kortvarigt tilbage til Åsted Sogn, hvor opholdsstedet er angivet at være Gjedsig.

Jens har formentlig også i en periode været i pleje hos sognepræsten i Åsted. Hans mor var på fattigunderstøttelse. Sognepræsten var formand for fattigkommissionen, og det fremgår af et referat fra et møde den 2. januar 1831 [1], at "sognepræsten vedbliver at sørge for drengen

Jens Nejsigs opdragelse som bidrag til fattigvæsenet”. Han har sandsynligvis været i pleje i præstegården, indtil han samme år blev konfirmeret i Åsted Kirke. Den pastoriserede opdragelse gav resultat, for Jens Christensen Nejsig var den bedste af de fem mandlige konfirmander, idet han som den eneste fik bedømmelsen ”meget god” for sine kundskaber.

Det fremgår af lægdsrullen, at Jens Christensen Nejsig i 1832 flyttede tilbage til Skærum Sogn, hvor hans opholdssted var angivet at være Dybro. Dette er i god overensstemmelse med, at han ved folketællingen i 1834 var én blandt flere tjenestekarle på gården Store Dybro i Vester Skærum by i Skærum Sogn. Det fremgår af kirkebogens tilgangsliste, at han senere samme år flyttede fra Skærum Sogn til Gærum Sogn, der er Skærum's sydøstlige nabosogn.

Lægdsrullen dokumenterer, at Jens Christensen Nejsig opholdt sig i Gærum Sogn, indtil han blev gift ca. 11 år senere. Undervejs blev han dog den 21. juni 1839 indkaldt som soldat i Ålborg. Det fremgår ikke af lægdsrullen, hvornår han blev hjemsendt, men det er anført, at han senere er blevet overført til ”krigsreserve”.

Christiane Thomsdatter blev født i Eskjærhøjen i Åsted Sogn som datter af husmand Thomas Christensen og hustru Marie Kirstine Jensdatter (jf. kapitel 8). Christiane var nr. 3 i en børneflokk på seks. Forældrene må have været fattige, for børnene blev sendt tidligt hjemmefra. Ved folketællingen i 1834 var Christiane Thomsdatter i en alder af 12 år plejebarn hos gård ejer Thomas Nielsen på Østergård i Gærum Sogn. Thomas Nielsen (jf. kapitel 29) var fætter til Christiane Thomsdatters far.

Christiane Thomsdatter blev konfirmeret i Gærum Sogn i 1835, og det er anført i kirkebogen, at hun havde gode kundskaber og var flittig og sædelig. Ved folketællingerne i 1840 og 1845 opholdt hun sig stadig hos Thomas Nielsen på Østergård, men var nu tjenestepige. Christiane Thomsdatter har været tæt knyttet til Thomas Nielsen, for han blev senere forlover ved hendes bryllup samt fadder til fire af hendes børn og til et enkelt af hendes børnebørn.

Hvordan mødte Christiane Thomsdatter så Jens Christensen Nejsig? Jeg er ikke helt sikker, men jeg har et godt bud. Ved deres vielse er det i kirkebogen anført, at Jens opholdt sig hos Lars Østergård i Gærum. Han er formentlig identisk med den Lars Pedersen, der var forlover, og som ved folketællingerne var gårdejer på Østergård. Ved vielsen opholdt Christiane sig som forventet stadig hos Thomas Nielsen, der ved de samtidige folketællinger også er anført at være gårdejer på Østergård. Det må betyde, at der har været tale om en stor gård, der har været delt mellem to ejere, eller evt. om to nabogårde med samme navn. Alle disse overvejelser leder frem til den konklusion, at Jens og Christiane sandsynligvis har været tjenestefolk på gårde tæt på hinanden.

Jens Christensen Nejsig har ikke været en høj, flot fyr, for ifølge lægdsrullen var han kun 161 cm høj. Christiane Thomsdatter må have syntes, at han var en lille, flot fyr, for hun kunne ikke sige nej til Nejsig, og det blev hun gravid af. Tingene har udviklet sig hurtigt, for de blev viet den 23. november 1845, og ved folketællingen 1. februar samme år var Jens Christensen Nejsig endnu ikke ansat hos Lars Pedersen på Østergård. Ved vielsen var Jens 29 år og Christiane 24 år.

Den formodede årsag til den hurtige vielse blev født den 10. april 1846, og hun blev døbt Else Marie Jensen. Jens Christensen Nejsigs og Christiane Thomsdatters bopæl er i kirkebogen angivet at være Gærum. Kan det mon tænkes, at den rare Thomas Nielsen har givet dem midlertidigt husly efter vielsen? Det fremgår af kirkebøgernes af- og tilgangslistes, at den

nybagte familie i december samme år flyttede fra Gærum Sogn til Åsted Sogn. De anføres at være ”skrædderfolk”.

Deres eneste søn, Thomas Christian Jensen, blev født den 20. oktober 1848 i Åsted Sogn. Det fremgår af kirkebogen, at Jens Christensen Nejsig var skrædder, og at bopælen var Eskjærhøjen. Som nævnt ovenfor var Eskjærhøjen Christiane Thomsdatters fødested. Christianes mor var enke på det tidspunkt. De er tilsyneladende ikke flyttet ind hos Christianes mor, Marie Kirstine Jensdatter, men har boet tæt på hende. Ved folketællingen i 1850 ser det ud til, at Marie Kirstine Jensdatter boede alene i et hus i Eskjærhøjen, og at Jens Christensen Nejsig og Christiane Thomsdatter boede i et andet hus samme sted. De havde til gengæld Christianes svigermor (min tip-2-oldemor), Anne Marie Brantsen, der var enke, boende hos sig. Endvidere havde de en enkemand og fattiglem som logerende.

Jens Christensen Nejsig og Christiane Thomsdatter fik i alt seks børn. Min oldemor, Inger Marie Jensen, blev født den 22. december 1851 (Åsted Sogn), Cicilia Johanne Kirstine Jensen den 21. september 1854 (Åsted Sogn), Christine Jensen den 7. juni 1857 (Gærum Sogn) og Ane Petrine Jensen den 20. december 1859 (Gærum Sogn). Ved de to førstnævnte døtres fødsel var bopælen fortsat Eskjærhøjen. Ved fødslen i 1854 angives Jens Christensen Nejsig at være både husmand og skrædder, så han har måttet supplere indtægten som skrædder med lidt landbrug ved siden af.

Ved folketællingen i 1855 boede familien stadig i Eskjærhøjen med tre børn. Det kan undre, at den ældste datter, Else Marie, der på det tidspunkt var 8 år, ikke var hjemmeboende. Anne Marie Brantsen var fortsat indlogeret og var nu anført at være fattiglem.

Den 27. november 1856 flyttede familien ifølge afgangslisten fra Eskjærhøjen, hvor de anføres at have været lejere. De flyttede til Gærum Sogn, hvor de to yngste døtre blev født. Ved begge fødsler angives Jens Christensen Nejsig at være husmand og bopælen at være Hulsig Mark. På et nutidigt kort [2] kan man i nærheden af Hulsig finde et hus, der betegnes Nejsig, så mon ikke det er der, familien har boet?

Ved folketællingen i 1860 boede familien med de fem døtre, men uden svigermor i Hulsig Mark. Nu var det sønnen, Thomas Christian, på 11 år, der manglede i hjemmet. Han var ikke helt forsvundet, for jeg mener at have fundet ham som tjenestedreng på en gård i Gærum Sogn. Det fremgår, at Jens Christensen Nejsig fortsat arbejdede som skrædder.

Ved folketællingerne i 1870 og 1880 boede Jens Christensen Nejsig og Christiane Thomsdatter stadig i Gærum Sogn. Det fremgår dog ikke, om det fortsat var i et hus i Hulsig Mark. I 1870 var Thomas Christian på 21 år igen flyttet hjem. Derudover havde de den yngste datter, Ane Petrine, og et barnebarn, Jens Christian Jensen, boende. I 1880 havde de fire ugifte, voksne børn boende hjemme samt barnebarnet, der nu var plejesøn. Thomas Christian Jensen var snedker. Jens Christensen Nejsig var skrædder ved begge folketællingerne. I 1880 ser det ud som om, at han var ved at starte en tekstilfabrik, for de tre hjemmeboende døtre Cicilia Johanne Kirstine, Christine og Ane Petrine arbejdede alle som sypiger.

Christiane Thomsdatter har erkendt, at kvindens plads var i køkkenet. Hun var fadder en enkelt gang, da datteren, Inger Marie, fik sit første barn i 1878. Ellers har hun overladt til sin mand at tage sig af de udadvendte aktiviteter.

Jens Christensen Nejsig var forlover ved fire af sine børns vielser og var fadder i alt syv gange ved barnedåb hos børnebørn i perioden 1875-1886. Oplysningerne om hans bopæl ved disse

Åsted Kirke var rammen om både starten og slutningen på Jens Christensen Nejsigs og Christiane Thomsdatters liv, idet de blev både døbt i og begravet fra kirken. Åsted Kirke har en central rolle i min slægtshistorie, idet mange af mine forfædre har benyttet kirken til kirkelige handlinger (foto: 2011)

begivenheder fører frem til, at Jens Christensen Nejsig og Christiane Thomsdatter i 1882 flyttede til Åsted Sogn, hvor de bosatte sig i et hus i Brøndgaden i Faurholt by. Her boede de fortsat ved folketællingen i 1890, hvor de var henholdsvis 73 og 68 år. Jens Christensen Nejsig angives at være husmand og skrædder. Omsider havde de ingen hjemmeboende børn.

De blev boende i huset i Brøndgaden til deres død. Christiane Thomsdatter døde 74 år gammel i 1896. Den 31. marts 1897 gav skifteretten enkemanden Jens Christensen Nejsig lov til at hensidde i uskiftet bo [3]. Det gjorde han, indtil han døde som 82-årig i 1898. Skiftet efter hans død foregik i skifteretten i Frederikshavn den 2. august 1898.

Det fremgår af skifteprotokollen [4], at arvingerne var de seks børn. De var alle repræsenteret ved mødet i skifteretten. Datteren, Cicilia, var kommet helt fra København, dog formentlig primært for at deltage i begravelsen. Det siger noget om datidens kønsrollemønstre, at de tre døtre, der på det tidspunkt var gift, ikke selv mødte op i skifteretten, men var repræsenteret af deres ægtemand. Det kan fastslås, at Jens Christensen Nejsig ikke har været en rig mand. Arvingerne erklærede på tro og love, at hele arvebeholdningen ikke oversteg 250 kroner. Skifteretten konkluderede derefter, at ”da arven efter hver af de afdøde således ikke andrager 200 kr., bliver arveafgift ikke at beregne”.

Børnene arvede til gengæld gode gener efter Jens Christensen Nejsig og Christiane Thomsdatter, idet fem af de seks børn blev over 80 år gamle. Der er fortalt om min oldemor, Inger Marie Jensens videre skæbne i kapitel 2. Her skal fortælles om, hvordan det siden gik hendes fem søskende.

Else Marie Jensen boede hos forældrene i Hulsig Mark, da hun blev konfirmeret i Gærum Sogn i 1860. Det er uvist, hvad hun har foretaget sig i de nærmeste år efter konfirmationen. I 1868 gjorde hun sig uheldigt bemærket ved at blive ugift moder. Da barnet blev født (14. juni 1868, Gærum Sogn), opholdt hun sig hjemme hos forældrene. Den udlagte barnefader var en ungkarl fra nabolaget. Hun må have holdt af barnefaderen, for barnet blev døbt med faderens navn, Jens Christian Jensen. Som omtalt ovenfor kom sønnen i pleje hos bedsteforældrene.

Det gav Else Marie Jensen frihed til at blive gravid igen et par år senere. Denne gang giftede barnefaderen sig dog med hende. Else Marie Jensen må have været synligt gravid, da hun som 24-årig blev gift i Gærum Kirke den 22. juli 1870 med den 30-årige ungkarl Lars Peter Jørgensen (født 16. juni 1840, Karup Sogn, Hjørring Amt). Ved vielsen var han tjenestekarl i Vesterrævdal, og Else Marie boede hjemme hos forældrene. Datteren Christine blev født den 22. oktober 1870. På det tidspunkt var ægtefællerne ikke flyttet sammen, for Lars Peter var fortsat tjenestekarl i Vesterrævdal, og Else Marie fik husly hos sine forældre.

Else Marie Jensen og Lars Peter Jørgensen boede sammen i Faurholt i Åsted Sogn, da de fik deres næste barn i 1873. Da de fik barn igen i 1875, boede de i Hingborghus på Tornshede i Lendum Sogn. Det var formentlig Lars Peter Jørgensens forældres hus, de havde overtaget. Hans moder, der var enke, boede på aftægt hos dem i Hingborghus ved folketællingerne i 1880 og 1890.

Lars Peter Jørgensen arbejdede som daglejer, arbejdsmand og husmand. I hjemmet blev der plads til otte børn født i perioden 1870-1886. Lars Peter Jørgensen har tilsyneladende nægtet at have Else Marie Jensens "uægte" barn boende, for der blev ikke plads til hendes søn, Jens Christian. Han blev med stor sandsynlighed boende hos bedsteforældrene, indtil han blev gammel nok til at komme ud i den store verden.

Else Marie Jensen og Lars Peter Jørgensen boede stadig i Hingborghus, da der i 1898 blev afholdt skifte efter Jens Christensen Neisigs død. Lars Peter Jørgensen boede i Stenhøj i Lendum Sogn, da han døde som "gift, alderdomsunderstøttet husmand" den 4. august 1922 i en alder af 82 år. Else Marie Jensen nåede "kun" at blive 81 år, før hun døde som "aldersren-tenyder, fhv. husmandskone" den 8. august 1927 i Stendal i Lendum Sogn.

Thomas Christian Jensen boede hos forældrene i Hulsigmark ved sin konfirmation i Gærum Sogn i 1862. Hans skudsmålsbog giver indblik i hans skiftende tjenestesteder [5]. Efter konfirmationen flyttede han til Åsted Sogn, hvor han først tjente et år på Søndergård. Gårdejer Nielsen skrev i skudsmålsbogen, at "Thomas Jensen har tjent mig og har opført sig tro og lydig", så han var ikke en opsætsig ung mand. Derefter tjente Thomas Christian Jensen et år på godset Lindet og to år i Lindetskrog.

I november 1866 flyttede Thomas Christian Jensen tilbage til Gærum Sogn, hvor han tjente i Gærum Præstegård i tre år. Ved folketællingen i 1870 boede han hjemme hos forældrene i Gærum. I november 1870 flyttede han til Hørby Sogn, hvor han først tjente et år på en gård i Kraghede og derefter et år på godset Hørbylund. I november 1872 vendte han igen tilbage til Gærum Sogn, men flyttede i marts 1873 til Frederikshavn. Her tjente han fra maj til november 1873 hos købmand M. Olesen, og købmanden skrev om Thomas Jensen, at han havde "opført sig til min tilfredshed".

Thomas Christian Jensen drømte ikke om en fremtid som købmand, for i november 1873 flyttede han til Flade Sogn. Derefter gik turen endnu engang tilbage til Gærum Sogn, hvor han fra april 1874 til november 1875 tjente på en gård i Vrangbæk. Herefter er han på et tidspunkt flyttet hjem til forældrene, som han boede hos ved folketællingen i 1880.

Forældrene havde sandsynligvis opgivet at få ham gift. I 1883 var der dog en 32-årig enke, Christine Christiansen (født 13. august 1850, Gærum Sogn), der manglede en forsørger. Hendes mand var død to år tidligere, og hun havde en søn på 7 år fra dette ægteskab. Det var ingen hindring for Thomas Christian Jensen, så han blev gift med enken den 3. august 1883 i Gærum Kirke. Han var flyttet hjemmefra inden da, for hans bopæl ved vielsen var Gjødegård i Gærum Sogn, og han arbejdede som snedker. I november 1883 flyttede Thomas Christian Jensen og konen til Åsted Sogn [5].

Ægteparret bosatte sig i Åsted Østerby i Åsted Sogn, hvor Thomas Christian var snedker og lejemandsmand, da de fik deres første og eneste barn, datteren Jensine Christine Jensen, den 17. november 1884. Lykken blev kortvarig for Thomas Christian Jensen, for Christine Christiansen døde i en alder af kun 36 år den 5. maj 1887 (Åsted Sogn).

En enkemand med to uforsørgede børn blev dengang nødt til meget hurtigt enten at finde sig en kone eller en husholderske, eller evt. en husholderske, der kunne blive til kone med tiden. Noget tyder på, at Thomas Christian Jensen ikke havde let ved at charmere damerne i Åsted og omegn, for han giftede sig ikke igen.

Ved folketællingen i 1890 boede Thomas Christian Jensen i Åsted by sammen med sin afdøde kones søn af 1. ægteskab og sin egen datter, Jensine Christine. Hans ugifte lillesøster, Ane Petrine, boede hos ham som husholderske. Snedkeriet havde udviklet sig. Da Thomas Christian Jensen var fadder i 1887, var det anført, at han var hjulmand. Ved folketællingen i 1890 kunne han klare mere end hjulene, idet han nu var karetmager.

Thomas Christian Jensen kan følges ved hjælp af de efterfølgende folketællinger. Han havde tætte relationer til sin familie. I 1901 var han karetmagermester og havde en søn af søsteren Else Marie som karetmagersvend. Endvidere var en af Else Maries døtre husholderske hos ham. I 1906 var datteren, Jensine Christine, i huset hos ham, og han boede tilsyneladende som nabo til søsteren Christine og hendes familie. Han arbejdede fortsat som karetmager og blev boende i Åsted med skiftende husholdersker.

Ved folketællingen i 1911 måtte Thomas Christian Jensen nøjes med en husholderske uden for familien. Ellers var det i 1921 en datter til søsteren Christine, der var husholderske for ham, og i 1916, 1925 og 1930 var det igen hans ugifte datter, Jensine Christine. I 1930 anføres hun at være ”køgejomfru”, så Thomas Christian Jensen må formodes at have fået god mad.

Maden har været så god, at den har holdt ham i live, for Thomas Christian Jensen opnåede den imponerende alder af 96 år, inden han døde som aldersrentenyder i Rydal den 26. marts 1945. I kirkebogen er tilnavnet Nejsig tilføjet i parentes efter døbenavnet.

Cicilia Johanne Kirstine Jensen kaldte sig selv for Cecilie, så det navn vil jeg bruge i resten af kapitlet. Som nævnt ovenfor var hun ved folketællingen den 1. februar 1880 i en alder af 25 år ugift sypige hjemme hos forældrene. Derefter skete det overraskende, at hun samme år den 11. juli blev gift i Skt. Matthæus Sogn på Vesterbro i København med ungkarl Peder Olsen (født 11. februar 1844, Birkerød Sogn, Frederiksborg Amt). Ved vielsen havde Cecilie

bopæl i Saxogade 27. Peder Olsen var droschekusk. En drosche var et hestetrukket køretøj, der blev brugt til persontransport mod betaling, før bilen og dermed taxaerne blev opfundet.

De allerfleste af min farmors forfædre har holdt sig inden for Vendsyssels grænser, når de er flyttet. Hvad, der har fået Cecilie til at flytte helt til København, bliver nok aldrig opklaret. Hun må have mødt en sprogbarriere, når hun talte vendelbomål til københavnernes. Hvis hun først er flyttet til København efter 1. februar 1880 og er blevet gift med Peder Olsen mindre end et halvt år senere, må det have været kærlighed ved første blik, da intet tyder på, at hun var gravid ved vielsen.

Senere folketællingsskemaer oplyser, at Cecilie er flyttet til København fra Frederikshavn/Gærum i henholdsvis 1877 og 1878. Det tyder på, at hun har mødt Peder Olsen i København tidligere end 1880, og at hun er vendt tilbage til ham og København efter et kortvarigt ophold hos forældrene i 1880.

Cecilie fik fem børn med Peder Olsen i perioden 1881-1895, inden han døde af lungebetændelse på Frederiksberg Hospital den 20. juli 1896 i en alder af 52 år. Familien flyttede en del rundt. Ved børnefødslerne i 1881 og 1882 var adressen Dannebrogsgade 8B (Skt. Matthæus Sogn). I 1889 og ved folketællingen i 1890 boede familien et sted, hvor de har haft svært ved at stave til adressen, nemlig Oehlenschlägersgade 53 st. (Skt. Matthæus Sogn). Så flyttede de til Frederiksberg, hvor de i 1892 boede Emilievej 2 st. (Frederiksberg Sogn). Senest i 1895 flyttede familien igen, denne gang til Danmarksgade 12, 2. sal (Frederiksberg Sogn), hvor Cecilie Olsen boede i over 40 år.

Vurderet med nutidens målestok vil man tro, at det også dengang var mondænt at bo på Frederiksberg. Det var dog ikke altid tilfældet. Danmarksgade lå i et arbejderkvarter tæt ved Skt. Jørgens Sø. Det var et område præget af kriminalitet og prostitution. I dag er de fleste huse i kvarteret saneret bort, og Danmarksgade er helt væk [6].

Jeg vil på ingen måde påstå, at Cecilie Olsen som enke har ernæret sig ved kriminalitet eller prostitution, selv om det er lidt uklart, hvad hun har levet af. Ved folketællingen i 1901 anføres det, at hun ikke har fast erhverv. Måske blev hun forsørget af en hjemmeboende søn, der var skotøjsarbejder, og en hjemmeboende datter, der var ansat i skotøjsafdelingen i Magasin du Nord.

Ved folketællingen i 1911 gjorde Cecilie Olsen rent hos forskellige familier. Ved de øvrige folketællinger (1906, 1916, 1921 og 1925) er hun anført at være husmoder. Ved alle disse folketællinger havde hun et eller to voksne, hjemmeboende og udearbejdende børn, der har kunnet bidrage økonomisk til husholdningen.

Cecilie Olsen boede fortsat i Danmarksgade 12, da hun døde den 23. august 1939 (Skt. Markus Sogn, Frederiksberg). Hun var 84 år ved sin død, så det er ikke overraskende, at hun ifølge kirkebogen døde af alderdomssvækkelse.

Christine Jensens liv udviklede sig så traditionelt, at det kan tænkes at have været en smule kedeligt. Ved folketællingen i 1880 var hun 22 år og arbejdede som sypige hjemme hos forældrene. Den 28. februar 1882 blev hun gift i Gærum Kirke med ungarl Anders Christian Christensen (født 5. december 1857, Gærum Sogn). De var begge 24 år. Christine boede ved vielsen hos sine forældre, hvis bopæl i kirkebogen kaldes for Nejsig. Helt traditionelt var Christine Jensen gravid ved vielsen.

Deres første barn, Karl Christian, blev født den 26. maj 1882, men døde allerede den 5. juni samme år. Ved fødslen var ægteparrets bopæl angivet at være Nejsig i Gærum Sogn, og Anders Christian Christensen var husmand. Som omtalt ovenfor flyttede Jens Christensen Nejsig og Christiane Thomsdatter fra Gærum til Åsted i 1882, så det passer med, at datteren og svigersønnen efter vielsen har overtaget huset i Gærum.

Christine og Anders Christian fik yderligere tre børn i perioden 1884-1887. Ved det sidste barns fødsel var de flyttet til Lynghuset ved Faurholt i Åsted Sogn, dvs. tæt på Christines forældre. Ved folketællingerne i 1890 og 1901 boede de fortsat i Lynghuset, og Anders Christian var daglejer og arbejder. Ved folketællingen i 1906 angives de at bo i Nejsig i Åsted Sogn. I 1911 var bopælen angivet som Rydal, selv om meget tyder på, at de boede i det samme hus. Det illustrerer, at brugen af navnet Nejsig om et hus/sted næppe har været konsekvent. Ved folketællingerne i 1916, 1921, 1925 og 1930 angives de at bo i Rydal i Åsted Sogn.

I 1925 og 1930 var Anders Christian Christensen på alderdomsunderstøttelse, og en ugift datter boede hos dem. Anders Christian Christensen døde i Rydal den 13. marts 1936 i en alder af 78 år. Christine Jensen nåede at blive 80 år, inden hun døde i Rydal den 24. maj 1938.

Den yngste datter, Ane Petrine Jensen, gik ugift gennem livet, men nåede alligevel at føde to børn. Hun var sy pige hos forældrene i Gærum ved folketællingen i 1880 og boede hos dem i Faurholt i Åsted Sogn i 1884. Som 30-årig var hun ved folketællingen i 1890 som tidligere omtalt husholderske hos broderen Thomas Christian Jensen i Åsted.

I Åsted smedje var der en smedesvend, Thomas Christian Pedersen, som formentlig har været et stort og muskuløst mandfolk, der gjorde Ane Petrine så blød i knæene, at hun lod sig forføre. Det resulterede i, at Ane Petrine fødte en datter, Jensine Christine Pedersen, den 7. marts 1892. Ved fødslen havde Ane Petrine bopæl hos sine forældre i Faurholt i Åsted Sogn. Det fremgår af kirkebogen, at der forelå en attest fra den udlagte barnefader, hvor han vedgik faderskabet og gav tilladelse til, at barnet blev døbt med hans efternavn.

Ane Petrine må have været ret vild med smeden, for selv om han i mellemtiden var blevet gift, blev hun gravid med ham igen. Hun fødte en datter den 20. maj 1896. Denne gang forelå der ikke en tilladelse fra barnefaderen til, at barnet måtte få hans efternavn, så datteren kom til at hedde Christiane Jensen. Hun blev til gengæld opkaldt efter sin mormor, Christiane Thomsdatter, der var død et par måneder tidligere. Ved fødslen boede Ane Petrine hos faderen på Brøndgaden i Faurholt.

Ved folketællingerne i 1901 og 1906 boede Ane Petrine Jensen på Brøndgaden i Faurholt med sine to børn, så hun må formodes at have overtaget huset eller måske snarere lejemålet af huset efter faderens død. Ane Petrine blev kaldt for Trine, for det fortælles, at huset i Brøndgaden blev kaldt for "Trines hus" [7].

Ane Petrine arbejdede som syerske. Ved folketællingerne i 1911 og 1916 var døtrene flyttet hjemmefra, så Ane Petrine Jensen boede alene i huset i Brøndgaden, men var stadig syerske. Det var hun også ved folketællingerne i 1921 og 1925, hvor hun boede samme sted. I 1921 boede den ældste og stadig ugifte datter hos hende. I 1925 var det den yngste datter, der boede hos moderen. Datteren er anført at være medhjælper, hvad det så end er, hun har hjulpet med.

Ved folketællingen i 1925 var Ane Petrine Jensen 65 år. Hun var dog ikke blevet for gammel til at flytte. Ved folketællingen i 1930 var hun flyttet sydpå til Karup Sogn (Hjørring Amt), hvor hun tilsyneladende boede til leje hos et ægtepar i huset "Hjørnebo". Hendes tid som indvandrer i Karup Sogn blev kortvarig, for hun døde i Karup Mejeriby den 8. oktober 1931 i en alder af 71 år. Efter sin død vendte hun tilbage til Åsted Sogn, hvor hun blev begravet på Åsted Kirkegård.

Litteraturliste

1. Åsted Sogn, Fattigvæsenets Regnskabsprotokol, 1776-1841
2. Kort & Matrikelstyrelsen, www.kms.dk
3. Skifteprotokol for Horns Herred, 1888-1899, 31. marts 1897, side 336
4. Skifteprotokol for Horns Herred, 1888-1899, 2. august 1898, side 393
5. Skudsmålsbog for Thomas Christian Jensen, afskrift, Egnarkivet for Aasted Sogn
6. "Rundt på det historiske Frederiksberg. Gammel Kongevej-kvarteret", www.frederiksberg.dk
7. "Matriklen nr. 9 i Faurholt", notat, Egnarkivet for Aasted Sogn

Kapitel 5. Den unge kone fra Gammelholm

Mine tip-2-oldeforældre

Thomas Sørensen & Birthe Jensdatter

Thomas Sørensen (40):

Født:

Døbt: 15. juli 1759 i Hørby Sogn (Hjørring Amt)

Konfirmeret:

Gift: 14. november 1802 i Hørby Sogn

Død: 17. april 1833 i Hørby Sogn

Begravet: 28. april 1833 i Hørby Sogn

Birthe Jensdatter (41):

Født:

Døbt: 5. maj 1776 i Hørby Sogn

Konfirmeret:

Gift: 14. november 1802 i Hørby Sogn

Død: 14. marts 1855 i Hørby Sogn

Begravet: 25. marts 1855 i Hørby Sogn

Ved min tip-2-oldefars dåb findes der to forskellige udgaver af kirkebogen. I den ene staves hans fornavn ”Thomis” og i den anden ”Thomes”. Begge navne er ældre skrivemåder for navnet ”Thomas”. Da han alle andre steder i kirkebøgerne omtales som ”Thomas”, har jeg valgt her at bruge den moderne udgave af hans fornavn.

Jeg har fundet to steder i kirkebøgerne, hvor han optræder som henholdsvis fadder og forlover under navnet ”Thomas Sigen”. Thomas Sørensen var fra Sigen i Hørby Sogn. Da der i samme sogn ofte var flere med samme navn, blev folks bopæl hyppigt brugt til at identificere dem (f.eks. ”Thomas Sørensen i Sigen”). Senere blev mange ”-sennavne” erstattet af navne, der var relateret til folks fødested eller bopæl. Betegnelsen ”Thomas Sigen” er derfor en forsmag på en udvikling i navngivningen, der senere tog fart.

Ved min tip-2-oldemors dåb var hendes fornavn stavet ”Bærthe”. Jeg vælger at bruge den mere moderne form ”Birthe”, der er anvendt ved alle senere omtaler i kirkebøgerne.

Thomas Sørensen blev født i Sigen i Hørby Sogn som søn af Søren Sørensen og Ellen Thomsdatter (jf. kapitel 9). Han havde fem søskende: en storesøster, en storebror, to lillesøstre og en lillebror. Sidstnævnte døde dog som barn.

Alt tyder på, at Thomas Sørensen har boet i Sigen i hele sit liv. Efter faderens død i 1776 har Thomas og storebroderen, Søren, der på det tidspunkt var halv voksne, måttet bistå moderen med gårdens drift. Ved folketællingen i 1787 var Søren, Thomas og to af søstrene fortsat hjemmeboende og ugifte. Det fremgår af folketællingen, at Thomas var hjulmager, så de har åbenbart ikke alle kunnet brødfødes af gårdens drift alene.

Oplysningerne om Thomas Sørensen i lægdsrullen (hovedrullen for Hørby Sogn, 1789) tyder ikke på, at han har været soldat. Lægdsrullen afslører derimod, at han var en relativt lille mand på 161 cm, hvilket dog ikke var ret meget under datidens gennemsnitshøjde for mænd.

Den 30. december 1787 blev Thomas Sørensen i en alder af 28 år gift i Hørby Sogn med Mette Marie Christensdatter på 31 år. Hun er med stor sandsynlighed den Mette Marie Christensdatter, der blev født i Voer Sogn (Hjørring Amt) den 15. maj 1756. Ved vielsen arbedede Mette Marie som tjenestepige på Haven Hovedgård i Hørby Sogn.

Efter vielsen flyttede de ind på gården Sigen. Kort efter døde Thomas Sørensens mor. Herefter må Thomas formodes at have været fælles med storebror Søren om gårdens drift, indtil Søren blev gift i 1799 og flyttede med sin kone til en anden gård i sognet. Fra da af var Thomas alene om at være gårdmand i Sigen. Sigen var en fæstegård under Haven Hovedgård, men Thomas Sørensen købte senere gården til selveje [1].

I 1799 var Mette Marie Christensdatter fadder ved en barnedåb i Hørby Sogn hos Albert Christensen og Mette Pedersdatter, som jeg har kraftigt mistænkt for at være hendes bror og svigerinde. Mette Marie Christensdatter fik ikke selv børn med Thomas Sørensen. Der var dog alligevel børn på gården.

Ved folketællingen i 1801 boede en 14-årig søsterdatter til Mette Marie og en 2-årig Ellen Christensdatter, der er angivet at være søsterdatter til Thomas, hos dem. Ellen Christensdatter må have haft en dobbeltgænger, for ved samme folketælling i 1801 er hun som forventet angivet at bo hos sine forældre (Thomas Sørensens søster, Maren, og dennes mand) på en gård i Karup Sogn. Folketællingen viser, at Sigen var stor nok til, at der også var både en tjenestekarl og en tjenestepige. Der står ikke noget om, at Thomas var hjulmager, så det var nok ikke nødvendigt for at få det til at køre rundt.

Mette Marie Christensdatter døde senere samme år i en alder af 45 år, og hun blev begravet den 19. april 1801. Det gav Thomas Sørensen anledning til at anskaffe sig en yngre kone i den fødedygtige alder. Her kommer min tip-2-oldemor, Birthe Jensdatter, omsider ind i billedet. Den 14. november 1802 blev ”enkemand Thomas Sørensen i Sigen” viet til ”Birthe Jensdatter fra Gammelholm”. Hun var 26 år, og han var 43 år.

Birthe Jensdatter blev født i 1776 på gården Gammelholm i Hørby Sogn som datter af Jens Christensen og Ane Marie Villadsdatter (jf. kapitel 10). Faderen døde, inden Birthe var fyldt et år, så hun voksede op med en stedfader. Hun havde ikke andre søskende end en storebror, Christen. Ved folketællingerne i 1787 og 1801 boede Birthe hos moderen og stedfaderen på Gammelholm.

Birthe Jensdatter skaffede hurtigt, men ikke upassende hurtigt, Thomas Sørensen de arvinger, som han havde længtes efter. Det blev til fem børn. Navngivningen krævede ikke stor fantasi, for de blev opkaldt helt traditionelt. Det første barn blev opkaldt efter Thomas Sørensens afdøde kone og de fire næste efter bedsteforældrene. Det blev til børnene Mette Marie Thomsdatter (døbt 20. november 1803), Ellen Thomsdatter (døbt 28. juli 1805), Jens Thomsen (døbt 19. marts 1809), min tipoldefar, Søren Thomsen (døbt 26. maj 1811) og efterfølgeren Anne Marie Thomsdatter (født 3. juni 1817).

Alle fem børn blev konfirmeret i Hørby Sogn. Dengang blev de mandlige og kvindelige konfirmander opført på hver sin liste i kirkebogen og skrevet i rækkefølge efter dygtighed. Jeg har derfor grundlag for at påstå, at de fem børn fra Sigen alle har været ret kvikke, idet de blev enten nr. 1 eller nr. 2 ved konfirmationen. Sønnerne fra Sigen kunne dog ikke helt leve op til deres søstre. Om alle tre døtre er anført skudsmålet ”meget vel oplyst og sædelig”. Sø-

ren Thomsen var ”vel oplyst og sædelig”, og Jens Thomsen måtte nøjes med at være ”temmelig vel oplyst og sædelig”.

Thomas Sørensen oplevede ikke at se sine børn blive gift, inden han døde i 1833 i en alder af 73 år. Man skulle næsten tro, at han havde modsat sig deres giftermål, for der kom gang i vielserne kort efter hans død. Tre af børnene var gift inden udgangen af 1834.

Ved folketællingerne i 1834, 1840, 1845, 1850 og 1855 boede Birthe Jensdatter på aftægt i Sigen, som sønnen, Jens Thomsen, havde overtaget efter faderens død. Birthe Jensdatter var 78 år, da hun døde i 1855.

Min tipoldefar, Søren Thomsen, blev som den sidste af Thomas Sørensens og Birthe Jensdatters børn gift i 1843, men dette og hans livs øvrige fortrædeligheder har jeg skrevet om i kapitel 3. Her kommer hans søskendes livshistorie.

Mette Marie Thomsdatter blev gift i Hørby Sogn den 17. november 1833 med en enkemand, Søren Christensen, der var husmand i det østlige nabosogn, Volstrup. Hun var 30 år, og han var ca. 46 år. Hendes bror, ”Jens Thomsen af Sigen i Estrup”, var den ene af forloverne. Søren Christensen omtales i kirkebøgerne ofte som enten Søren Christensen Voldahl eller Søren Voldahl.

Søren Christensen havde fået fem børn med sin første kone. Hun var død den 2. juni 1833, så hans periode som sørgende enkemand var ultrakort. Ved folketællingen i 1834 boede Mette Marie Thomsdatter og Søren Christensen i et hus i Volstrup sammen med fire børn fra Søren Christensens første ægteskab. Det er anført, at Søren Christensen udover at være husmand var ”muremester og rokkedrejer”.

En rokkedrejer var en håndværker, der fremstillede spinderokke i træ. Spinderokken blev brugt til at spinde garn af uldtotter, og dengang var der en spinderok i næsten alle hjem. Søren Christensen må have haft et alsidigt talent, hvis han både har muret huse og fremstillet spinderokke. Han kunne åbenbart klare begge dele, for han havde de samme erhverv ved folketællingen i 1840, hvor hans børn fra første ægteskab var blevet suppleret med to sønner (født i 1835 og 1837), som Mette Marie var mor til.

Søren Christensen døde den 28. december 1842. Nøjagtigt 1 år efter hans død giftede Mette Marie Thomsdatter sig igen, denne gang i Volstrup Sogn med ungkarl Morten Mortensen (født 17. februar 1815, Volstrup Sogn), der var ca. 11 år yngre end hende. Lad os gætte på, at Morten er flyttet ind i huset hos Mette Marie. Ved folketællingerne i 1845 og 1850 boede de i et hus i Volstrup, hvor Morten Mortensen var ”husfæster og lever af sin jordlod”. Mette Maries to børn boede hos dem, men der er ingen tegn på, at de har fået fælles børn.

30 år efter ved folketællingen i 1880 boede de på aftægt i et hus i Volstrup, overraskende nok hos Thomas Jensen, som var søn af Mette Maries bror, Jens Thomsen. Om nevøen havde overtaget deres hus, eller om de var flyttet ind hos nevøen, melder historien ikke noget om. Morten Mortensen døde den 18. oktober 1884. Mette Marie Thomsdatter levede videre i bedste velgående og boede stadig på aftægt hos nevøen og hans familie ved folketællingen i 1890. Hun nåede at fejre sin 90 års fødselsdag, inden hun døde i Volstrup den 3. januar 1894. Hendes to søstre levede fortsat på det tidspunkt, så måske deltog de i fødselsdagsfesten?

Ellen Thomsdatter boede hjemme i Sigen, indtil hun som 29-årig blev gift i Hørby Sogn den 27. november 1834 med gårdmand Lars Christensen (døbt 30. marts 1800, Volstrup Sogn) fra Lille Skærping i Hørby Sogn. Også hun brugte broderen, Jens Thomsen, som forlover. Hun var dog under et vist pres for at blive gift, for hun fødte sit første barn, sønnen Christen Larsen, ca. to måneder efter vielsen (8. februar 1835, Hørby Sogn). Jens Thomsen var også i funktion som fadder ved barnedåben sammen med lillesøsteren Anne Marie.

Ellen fik en datter i 1837, og så var det slut med fødslerne. Ved folketællingerne i 1840, 1845 og 1850 boede familien på gården i Lille Skærping. Ved Lars Christensens død (7. februar 1879) var han aftægtsmand i Lille Skærping.

I overensstemmelse hermed var Ellen Thomsdatter ved folketællingen i 1880 enke og aftægtskone på gården. Gården var overtaget af sønnen, Christen Larsen, som boede der med kone og fem børn, hvoraf den ældste datter underligt nok havde et andet efternavn end de øvrige børn. Man undrer sig dog endnu mere, når man ved folketællingen i 1890 konstaterer, at Christen Larsen i en alder af 54 år sammen med tre af sine børn og sin aldrende moder, Ellen Thomsdatter, var flyttet ind på en gård i Volstrup Sogn hos gårdejer Hans Jensen, der var gift med Christens søster. Det er anført i folketællingen, at Christen Larsen var indsidder, dvs. boede til leje, og havde en lille kapital. Det fremgår endvidere, at han var gift, men konen boede der ikke.

På en privat hjemmeside [2] har Irene Larsen fortalt om familiens historie delvis på grundlag af personlige beretninger fra nu afdøde familiemedlemmer. Her har jeg bl.a. fundet forklaringen på, hvad der er sket med Christen Larsens liv imellem 1880 og 1890. Da Christen Larsens livshistorie er mere dramatisk, end jeg havde fantasi til at forestille mig, vil jeg genfortælle den nedenfor, selv om han som nevø af min tipoldefar er en lidt perifer person blandt mine forfædre.

Inden da skal Ellen Thomsdatters lange livshistorie dog afsluttes. Hun blev boende hos datteren og svigersønnen til sin død. Hun var blind de sidste 10 år af sit liv og var sengeliggende det meste af tiden [2]. Hun beskrives af sit barnebarn som et menneske, der var muntert og venligt på trods af skavankerne. Ellen Thomsdatter nåede at blive 91 år, inden hun døde den 12. april 1897 i Volstrup Sogn.

Og så kommer historien om Christen Larsen. Han deltog i krigen mod Preussen i 1864. Hans krigskammerat, Mikkell Christensen (født 21. november 1835, Albæk Sogn), havde en kæreste, der hed Marie Hansdatter (født 13. februar 1843 i Sønder Solsbæk, Sæby Sogn). Mikkell bad Christen om at passe på Marie, hvis der skulle ske ham noget i krigen.

Mikkell vendte såret hjem til faderens gård i Voerså (Albæk Sogn), hvor han døde den 22. november 1864. Kirkebogen anfører, at han døde af tyfus. På det tidspunkt var Marie gravid, og hun fødte sin og Mikkels datter den 4. februar 1865. Datteren blev opkaldt mest muligt efter Mikkell, idet hun kom til at hedde Mikkeline Christine Christensen. En bror og en søster til Mikkell var faddere ved barnedåben, så den enlige mor fik støtte fra Mikkels familie.

Christen Larsen endte i krigsfangenskab efter krigen. Han vendte dog hjem igen og holdt sit løfte til Mikkell. Han tog sig så kærligt af Marie Hansdatter, at hun blev gravid af det og fødte en datter den 6. august 1870. Christen mente det dog så alvorligt, at der blev afholdt kombineret vielse og barnedåb i Sæby Kirke den 25. november 1870. Det vides ikke, om de giftede sig af kærlighed, men i hvert fald fik de yderligere fire fælles børn i perioden 1872-1881.

I 1877 overtog Christen Larsen faderens gård i Lille Skærping, og så tegnede familiens fremtid sig lys og lykkelig. Lykken kan dog ikke have været helt fuldendt, for i 1887 udvandrede Christen og Marie og deres fem børn til Utah i USA. Maries datter med Mikkel var allerede rejst til Utah i 1880. Det er sandsynligt, at udvandringen skyldtes, at familien var mormoner. I slutningen af 1800-tallet udvandrede mange danske mormoner til Utah, hvor mormonkirken havde sit religiøse centrum [3].

I 1888 kom Christen Larsen tilbage til Danmark med de fem fælles børn. Marie Hansdatter blev tilbage i Utah. Hun døde i 1911 og så aldrig sine fem børn igen. Det fortælles, at Marie havde et ønske om at beholde deres yngste datter i USA, men at hun af en af sine storesøstre aftenen før afrejsen blev lokket med på tilbagerejsen.

Her må jeg konstatere slægtsforskningens begrænsninger. Slægtsforskning afdækker normalt kun faktiske begivenheder og ikke baggrunden for dem. Derfor får jeg nok aldrig at vide, hvorfor Marie Hansdatter blev tilbage i USA og dermed accepterede en livsvarig skilsmisse fra sine børn.

Som nævnt ovenfor flyttede Christen Larsen efter hjemkomsten ind hos sin søster og svoger. Derefter boede han hos flere af sine børn, men specielt hans svigerbørn havde svært ved at holde ham ud. Han skændtes med en svigerdatter, og en svigersøn var ikke helt tilfreds med, at Christen Larsen var fordrunken og lærte børnebørnene at bande. En psykolog vil formentlig mene, at Christen Larsen har haft personlige traumer efter det mislykkede USA-eventyr.

Christen Larsen endte sine dage hos en datter i Frederikshavn, hvor han døde den 3. november 1921, men han blev begravet på kirkegården i fødesognet Hørby. Han blev 86 år gammel. Det er anført i kirkebogen, at "afdøde var enkemand efter afdøde Marie Hansdatter, sidste fælles bopæl: Amerika". Det må betyde, at Christen Larsen trods adskillelsen aldrig er blevet formelt skilt fra Marie.

Da Jens Thomsen var den ældste søn, var det ham, der blev gårdejer i Sigen, og ikke min tipoldefar, Søren Thomsen. Mine direkte forfædre havde ellers haft gården i tre generationer. Jeg må dog acceptere, at nu var det slut, og Jens Thomsen har sikkert været en udmærket gårdejer. Ved folketællingen i 1834 var Jens Thomsen ugift gårdejer i Sigen. Moderen, Birthe Jensdatter, og de to ugifte søstre, Ellen og Anne Marie, boede hos ham.

Jens Thomsen blev dog gift som 25-årig i Hørby Sogn den 20. februar 1834 med den 22-årige Maren Nielsdatter fra Ropperheden (døbt 23. juni 1811, Hørby Sogn). Det var i høj grad en hastesag, for Maren fødte deres første søn den 7. marts samme år. Ved folketællingerne i 1840, 1845, 1850 og 1855 boede Jens Thomsen og Maren Nielsdatter i Sigen og fik efterhånden fem børn født i perioden 1834-1850. Birthe Jensdatter boede som nævnt ovenfor på aftægt i Sigen i alle disse år, så Maren Nielsdatter har muligvis glædet sig indvendig, da svigermor omsider døde i 1855.

Det fremgår af brandforsikringsprotokollen [4], at Sigen på Jens Thomsens tid bestod af et stuehus på 9 fag, en lade på 8 fag og et søndre hus på 3 fag. Et fag er mellemrummet mellem to bærende stolper i et bindingsværkshus. Forsikringssummen blev forhøjet fra 400 til 1070 rigsdaler, da stuehuset på et tidspunkt blev erstattet med et nyt stuehus på 15 fag.

Ved folketællingen i 1880 havde den yngste søn, Jens Christian Jensen, overtaget gården, og Jens og Maren boede der som aftægtsfolk. De blev gamle i den familie, for Jens Thomsen var

76 år, da han døde den 3. januar 1885. Maren Nielsdatter blev dog endnu ældre, for hun var 84 år ved sin død den 8. november 1895.

Som nævnt ovenfor var alle Thomas Sørensens og Birthe Jensdatters børn kvikke, men noget tyder på, at den yngste, Anne Marie Thomsdatter, var den kvikkeste af dem. Hun fandt den helt rigtige fidus på ægteskabsmarkedet, idet hun giftede sig med en gammel gårdejer, som døde, så hun kunne overtage gården og blive gift med en mand, der var en del yngre end hende selv. Det var den korte version af historien, men for seriøsitetens skyld skal vi have detaljerne med.

Ved folketællingen i 1840 var Anne Marie Thomsdatter tjenestepige på en gård i Torslev, der er det vestlige nabosogn til Hørby. På gården Silkeborg i Torslev boede Niels Jensen (døbt 23. maj 1774, Torslev Sogn), der var gårdmand og snedker, med sin kone. De var blevet gift i 1805 og var barnløse. Niels Jensens kone døde den 6. juli 1841. Nu savnede Niels Jensen en ung kone, der kunne skænke ham nogle arvinger, og Anne Marie Thomsdatter savnede en gammel gårdejer, der ikke kunne leve alt for længe. Derfor passede de perfekt sammen, og de blev gift i Torslev Sogn den 4. februar 1842, dvs. mindre end et år efter konens død.

Ved vielsen var Niels Jensen 67 år, og Anne Marie var 24 år. Niels Jensen må trods alt have været i god form, for ca. et år efter vielsen fik de deres første barn, og senere fik de yderligere to børn i 1845 og 1849. Niels Jensen nåede at blive 78 år, inden han døde den 15. januar 1853, og det har sikkert været en streg i regningen for Anne Marie, at han levede så længe.

Anne Marie Thomsdatter, der nu var 36 år, udnyttede dog straks sin nyvundne frihed til at forføre en 21-årig ung mand, Olean Martinus Frederiksen, så meget, at hun blev gravid af det. Anne Marie var kun enke i kort tid, for ca. et halvt år efter Niels Jensens død giftede hun sig den 22. juli 1853 med Olean Martinus Frederiksen, som flyttede ind på Silkeborg. 6½ måned efter vielsen fødte hun deres første fælles barn, og i 1856 fik de endnu et barn. Ved folketællingen i 1860 boede de på Silkeborg med de tre børn fra Anne Maries første ægteskab og deres to fælles børn. Alle disse børn har Olean Martinus måttet tage med i købet for at blive gårdejer i en ung alder.

Ved folketællingerne i 1880 og 1890 boede de fortsat på Silkeborg, og den aldrende Anne Marie Thomsdatter havde nu fordel af at have en yngre mand, der kunne forsørge hende. Anne Marie Thomsdatter døde som 81-årig den 1. august 1898. I kirkebogen er hun anført at være ”aftægtsmand af Silkeborg, Olean Martinus Frederiksens hustru”. Historien ender trist, for Olean Martinus Frederiksen nåede ikke at finde sig en ung kone, inden han døde den 20. juni 1901 i en alder af 69 år.

Litteraturliste

1. ”Sigen”, <http://www.risgaardhuse.dk>
2. www.noekentved-larsen.dk
3. Jørgen Green & Michael Green Schmidt: ”Slægtsforskerens ABC”, 2. udgave, 1. oplag, Forlaget Grifo, 2007, side 384
4. Brandforsikringsprotokol, Hjørring Amt, Dronninglund Herred, Hørby Sogn, 1854-1858, side 226

Kapitel 6. Fallitboet i Agersted Østerenge

Mine tip-2-oldeforældre

Christen Pedersen & Kirsten Sørensdatter

Christen Pedersen (42):

Født:

Døbt: 10. oktober 1784 i Flade Sogn (Hjørring Amt)

Konfirmeret:

Gift: 5. oktober 1806 i Voer Sogn (Hjørring Amt)

Død: 30. november 1818 i Voer Sogn

Begravet: 6. december 1818 i Voer Sogn

Kirsten Sørensdatter (43):

Født: 5. december 1783 i Albæk Sogn (Hjørring Amt)

Døbt: 14. december 1783 i Albæk Sogn

Konfirmeret: 31. marts 1799 i Voer Sogn

Gift: 5. oktober 1806 i Voer Sogn

Død: 13. august 1867 i Voer Sogn

Begravet: 18. august 1867 i Voer Sogn

Min tip-2-oldefar kaldes "Christen Pedersen" ved vielsen. Ved tre af sine børns dåb og ved sin død kaldes han i kirkebogen for "Christen Pedersen Flade". Tilnavnet "Flade" har relation til, at han stammer fra Flade Sogn, der ligger umiddelbart vest for Frederikshavn. Han har sandsynligvis fået tilnavnet for at skelne ham fra andre, der hed Christen Pedersen. Ved min tip-2-oldemors fødsel blev anvendt den gamle skrivemåde "Kiersten". Da hun ved alle senere lejligheder i kirkebogen og ved folketællinger kaldes "Kirsten", bruger jeg sidstnævnte skrivemåde her.

Christen Pedersen blev født i 1784 som søn af Peder Larsen og Anne Andersdatter (jf. kapitel 11). Christen Pedersen var den yngste af fire brødre, hvoraf den ene dog døde, inden Christen blev født. Ved folketællingen i 1787 boede familien på en gård i Flade by. Jeg har ikke fundet Christen som konfirmand i Flade Sogn. Det kan undre, da han ifølge lægdsrullen boede i Flade Sogn indtil 1800, hvor han flyttede til Bækman i Åsted Sogn.

Ved folketællingen i 1801 var den 17-årige Christen eneste tjenestekarl på en gård i Bækman hos en enke med tre hjemmeboende, voksne børn. Det lykkedes ham ikke at score enkens yngste datter på 18 år, og det var måske derfor, at han senere samme år flyttede tilbage til forældrene i Flade Sogn. Da hans storebror, Lars, havde barnedåb i 1802, var en af fadderne "Christen Pedersen i Flade", så han boede stadig hjemme på det tidspunkt. Han fik dog snart udlængsel. Ifølge lægdsrullen flyttede han i 1803 ca. 21 km mod sydvest, hvor han fik plads på Voergård i Voer Sogn.

Hvordan så Christen Pedersen ud? Lægdsrullen afslører, at han var en lille mand på 163 cm i højden. Det var også dengang mindre end gennemsnittet. Hans ældste bror, Anders, må i barndomshjemmet have spist så meget, at der ikke blev ret meget tilbage til hans to yngre brødre. Anders var nemlig 177 cm høj, hvorimod Lars med sine 165 cm kun var en anelse højere end Christen.

Her på Voergård Slot var Christen Pedersen kusk, og Kirsten Sørensdatter var tjenestepige. Det resulterede i både stævnemøder og ægteskab (foto: 2011)

Kirsten Sørensdatter blev født i Albæk Sogn, der ligger ved Kattegatkysten syd for Sæby, den 5. december 1783. Hun var datter af Søren Gregersen og Maren Andersdatter (jf. kapitel 12), der boede i Højene i Albæk Sogn. Hun havde 6 søskende, hvoraf 2 eller 3 dog døde som små.

Ved folketællingen i 1787 boede Kirsten Sørensdatter hos sine forældre i Højene sammen med en storesøster og en lillebror. Kirsten blev konfirmeret i påsken 1799 i nabosognet Voer. Hun boede stadig i Højene, men præsten samlede konfirmanderne fra de to sogne, så de i ulige årstal blev konfirmeret i Voer og i lige årstal i Albæk.

Ved folketællingen i 1801 var Kirsten Sørensdatter tjenestepige på en gård i Fæbroen i Albæk Sogn. Året efter var Kirsten Sørensdatter og hendes søster, Karen, faddere ved en dåb hos hendes farbror, Jens Gregersen, og da havde både Kirsten og søsteren bopæl på Voergård i Voer Sogn, hvor de må formodes at have været tjenestepiger.

Voergård var en stor hovedgård med mange tjenestefolk, bl.a. var der en kusk ved navn Christen Pedersen. Han har formentlig inviteret Kirsten Sørensdatter på en køretur, og det blev hun så gravid af, at de besluttede at gifte sig. Ved vielsen i 1806 havde de begge bopæl på Voergård i Voer Sogn. Mindre end to måneder efter vielsen fødte Kirsten den 1. december 1806 deres første barn, Anna Maria Christensdatter. Ifølge kirkebogen boede de i Faldt i Albæk Sogn, og Christen var angivet at være kusk på Voergård.

Derefter gik der ca. fem år, før de fik deres næste barn. Det kan skyldes, at Christen Pedersen har tilbragt et eller flere skudår hos militæret. På dette tidspunkt var Danmark i krig med Sverige og England. Ifølge lægdsrullen blev han indkaldt som soldat ved 3. infanteriregiment i 1807. Det fremgår af lægdsrullen for både 1809 og 1812, at hans opholdssted var ved regimentet, men det vides ikke, om han har været soldat i hele den mellemliggende periode. I så

fald må han have haft så lang en orlov undervejs, at Kirsten Sørensdatter kunne nå at blive gravid.

Ved min tipoldemor, Maren Christendatters, fødsel den 5. november 1811 står der i kirkebogen, at faderen er "landsoldat Christen Pedersen Flade". En landsoldat var en bondsoldat, der var udkrevet til det lokale forsvar, så det har ikke været et fuldtidsjob. Christen Pedersen Flades og Kirsten Sørensdatters adresse var anført som Baandhagen, der ligger i Agersted i Voer Sogn. Det fremgår af Voer Sogns lægdsrulle fra 1815, at Christen Pedersen ikke længere var soldat, men var husmand i Korrestedet i Agersted.

De fik endnu to børn. Peder Christensen blev født den 30. marts 1815 og Anna Christensdatter den 27. oktober 1817. Christen Pedersen Flade var i kirkebogen anført som værende husmand og husfæster. Adressen var Agersted Østerenge.

Lad os håbe, at Christen Pedersen Flade levede intenst, mens han levede, for han fik et kort liv. Han døde den 30. november 1818 i en alder af 34 år. Ved sin død var han husfæster, og bopælen var angivet at være Korrestedet på Agersted Mark. Mon ikke denne bopæl er identisk med den tidligere anførte på Agersted Østerenge?

Den 6. marts 1819 indfandt skifteforvalteren sig "hos afdøde husmand Christen Pedersens efterladte enke Kirsten Sørensdatter i Korrestedet i Woer Sogn under Voergaards Gods". Det fremgår af skifteprotokollen [1], at Kirsten Sørensdatter indtil da havde siddet i uskiftet bo, men at hun nu ønskede, at der blev foretaget skifte efter Christen Pedersen, fordi hun agtede at indgå i et nyt ægteskab.

Skifteforvalteren var examineret jurist, så der er grund til at tro, at alt er gået rigtigt til. Det fremgår af skiftet, at Kirstens morbror, Niels Andersen, påtog sig værgemålet for hendes fire umyndige børn. Til at bistå Kirsten Sørensdatter ved skiftet var der udpeget en såkaldt lavværg, en selvejer ved navn Jacob Sørensen.

Skiftet indeholder en detaljeret opgørelse over stedets husdyr og alt indbo og inventar med værdifastsættelse for hver enkelt del. Jeg vil her referere en del af disse detaljer for at give læseren et indblik i, hvordan et fattigt husmandssted kunne se ud i starten af 1800-tallet. Kirsten Sørensdatters husmandssted bestod af en stue, "et lidet kammer", et fremmers (en slags forstue, der blev brugt som køkken), en lade og et fæhus (en stald).

Hvis vi starter med at gå en tur i fæhuset, så havde Kirsten Sørensdatter fire sorthjelmede køer på henholdsvis 4, 8, 12 og 14 år, en sorthjelmet 2 års kvie og en kviekalv, seks får og en vædder. Den 4-årige ko var Kirstens Sørensdatters største økonomiske aktiv, idet den blev takseret til 14 Rigsdaler (1 Rigsdaler = 6 Mark = 96 Skilling).

Stuen var ikke ligefrem møbleret med designermøbler. Husets møblement bestod af et fyrretræsbord, to fyrretræsbænke, to træstole og en fyrretræskiste. Der var ingen seng i huset, så familien har formentlig sovet i en alkove. Kirsten og de fire børn må have ligget tæt om natten, for de har skullet deles om en overdyne, en underdyne og to hovedpuder.

Kirsten Sørensdatter har ikke haft råd til at være forfængelig. Hendes garderobe bestod af to kjoler, et par bukser, et par strømper, et skørt og en hat. Den ene af kjolerne må have været til pænt brug, for den blev takseret til 2 Rigsdaler, hvorimod strømperne blev takseret til 8 Skilling.

Madlavningen har Kirsten Sørensdatter skullet klare med en jernpande og en jerngryde. Hun havde dog noget, der savnes i de fleste danske husholdninger i dag, nemlig en øltønde. Der blev drukket andet end øl hos Kirsten Sørensdatter, for blandt ejendele var der 6 stk. mælkebøtter, og de var næppe af den slags, der vokser i en græsplæne.

Værdien af boets løsøre blev opgjort til i alt 62 Rigsdaler. Det anføres, at boet havde en gæld til ungarl Christen Pedersen på 95 Rigsdaler, som han havde lånt til enken, så hun kunne betale boets forskellige kreditorer. Da gælden oversteg boets værdi, blev det konkluderet, at boet var fallit. Det blev dog aftalt, at Kirsten Sørensdatter kunne beholde boets effekter som ejendom, idet hun indestod for, at boets gæld og omkostningerne ved skiftet ville blive betalt.

I skiftet er der følgende tilføjelse om hendes økonomi: ”Da det er noksom bekiendt at hun og afdøde mand levede sammen i trykkende omstændigheder, og hun endnu efter hans død er noget fattig, kunne hun ikke såmeget hun ønskede det, skiænke børnene noget til erindring om deres afdøde fader, men lovede efter hendes evner at give dem en god opdragelse, og sørge for at de erholde en med deres stand passende underviisning i deres kristendom”.

Skiftet blev underskrevet af skifteforvalteren, to værger, to vidner og af Kirsten Sørensdatter. Det sidste voldte dog problemer. Det er anført, at Kirsten Sørensdatters underskrift er ”med ført pen”. Det betyder, at hun ikke selv kunne skrive, men skulle have hjælp til at skrive under. I dag bliver man overrasket over, at hun ikke var i stand til at skrive sit eget navn, men på den tid har en husmandskone næppe haft behov for at kunne skrive i dagligdagen.

Jeg undrede mig længe over, at Kirsten Sørensdatter blev ved med at få børn med Christen Pedersen efter, at han var død. Omsider fandt jeg dog ud af, at hun var blevet gift igen med én, der også hed Christen Pedersen. De blev gift i Voer Sogn den 7. november 1819, dvs. mindre end et år efter, at den første Christen Pedersen var død. Den ”nye” Christen Pedersen var født i Hørby Sogn (Hjørring Amt) (døbt 8. juli 1792), så han var ca. 9 år yngre end Kirsten Sørensdatter. Han er muligvis flyttet ind hos Kirsten før vielsen, for de boede begge i Korrestedet, da de blev gift. Der havde de bopæl gennem hele ægteskabet.

Som nævnt ovenfor havde Kirsten Sørensdatter lånt 95 Rigsdaler af en ungarl ved navn Christen Pedersen. Jeg tør godt vædde 95 Rigsdaler på, at det er den samme Christen Pedersen, hun er blevet gift med. Det kan vist kun være forelskelse, der kan få en mand til at udlåne så mange penge til en forgældet enke. Ægteskabet var således en god forretning for Kirsten Sørensdatter, idet hun slap af med sin gæld. Lad os håbe, at hun ikke kun tog ham for pengenes skyld.

Deres første fælles barn blev født den 22. oktober 1820. De fulgte den udbredte tradition med at opkalde et barn efter en afdød ægtefælle, idet barnet kom til at hedde Christen Christensen. Derefter blev Anne Magrethe Christensdatter født den 21. maj 1823 og Karen Marie Christensdatter den 8. juni 1828. Da var Kirsten Sørensdatter 44 år og var ikke leveringsdygtig i flere børnefødsler. Det fremgår af kirkebøgerne, at Christen Pedersen var husfæster i lighed med sin forgænger.

Familien kan følges igennem ca. 35 år ved hjælp af de jævnlige folketællinger. Ved folketællingen i 1834 var Kirsten Sørensdatters børn af første ægteskab flyttet hjemmefra. Deres tre fælles børn boede hjemme, og så havde de Kirstens 87-årige far, Søren Gregersen, boende. Han har nok ikke været til den store hjælp, når der skulle muges ud i fæhuset.

De må have passet og plejet Kirstens far godt, for han boede der stadig ved folketællingen i 1840. Aldersspredningen i huset var stor, for Kirsten Sørensdatters ældste datter, Maren, var flyttet hjem med sine to "uægte" børn. Den ældste af disse børn var plejebarn hos Kirsten Sørensdatter og Christen Pedersen ved folketællingen i 1845, hvor sønnen, Christen Christensen, var flyttet hjem. Christen Pedersen omtales nu som gårdmand.

Der har været trængsel på gården, der i brandforsikringsprotokollen betegnes "Kurvestedet", for gården var ikke ret stor. Den bestod af et stuehus på kun 6 fag og en lade. Bygningernes samlede værdi var takseret til 260 rigsdaler [2].

Trods pladsmangelen var der åbent hus for hele familien på gården i Østerenge, for ved folketællingen i 1850 var datteren, Ane Magrethe, flyttet hjem med et "uægte" barn. Datteren, Karen Marie, havde boet hjemme i alle årene og var fortsat hjemmeboende. Det var sønnen, Christen, også. Det fremgår, at han var skrædder.

Tøjforbruget var ikke så stort dengang, så det har nok været en dårlig levevej at være skrædder. I hvert fald havde Christen Christensen overtaget gården i 1855, hvor han havde stiftet familie. Christen Pedersen og Kirsten Sørensdatter boede på gården som aftægtsfolk. Han var 62 år og hun 71 år. Ved folketællingen i 1860 var alting uforandret bortset fra, at husets beboere var blevet 5 år ældre.

Kirsten Sørensdatter døde i 1867, og da var hun stadig aftægtskone hos sønnen, Christen Christensen, i Østerenge. Efter hendes død må der være sket noget dramatisk på gården i Østerenge. Ved folketællingen i 1870 var Christen Christensen med familie sporløst forsvundet. Christen Pedersen, der nu var 77 år, var kommet under fattigværet og boede på Agersted Hospital.

Det vil være helt forkert at tro, at Christen Pedersen nu var blevet en patient, der blev tilset af de førende læger i Voer Sogn. Dengang var et hospital en fattiggård eller et alderdomshjem. Dette passer med, at den eneste øvrige beboer på hospitalet også var under fattigværet. Det er anført, at Christen Pedersen var gift og født i Volstrup Sogn, selv om det burde være Hørby Sogn. Det kan give anledning til en vis tvivl om, hvorvidt det var "den rigtige" Christen Pedersen, der befandt sig på hospitalet. Sognet hed Volstrup-Hørby, da han blev født, og det kan være årsag til den fejlagtige angivelse. Den anden beboer var en mand, så der var ingen synlige tegn på, at Christen Pedersen skulle være gift.

Ofte blev der sjusket med udfyldelsen af folketællingsskemaer. Da jeg ikke har kunnet finde andre Christen Pedersen'er, som kunne give anledning til en forveksling, finder jeg det overvejende sandsynligt, at han er den rigtige. Ved sin død som 80-årig den 16. juni 1873 var han stadig indlogeret på fattiggården. Kirkebogen påstår også, at han var gift.

Der er allerede skrevet noget om børnenes skæbne, men vi skal have mest muligt med. Den næstældste datter, Maren Christensdatter, havde et begivenhedsrigt liv, men da hun er min tipoldemor, må læseren finde kapitel 3 for at få stillet sin nysgerrighed.

Den ældste datter, Anna Maria Christensdatter, der blev kaldt Ane Marie ved de fleste anledninger efter sin dåb, boede hjemme ved sin konfirmation i 1821. Hun blev gift allerede som 21-årig i Voer Kirke (12. november 1828) med ungarl Niels Christian Christensen på 26 år

(født 5. maj 1802, Albæk Sogn). Det er anført i kirkebogen, at de begge tjente på gården To-gårde ved vielsen, og så har man jo lov til at gætte på, hvordan de har mødt hinanden.

Ved folketællingen i 1834 og de efterfølgende folketællinger havde de bopæl i Nybro i Albæk Sogn, hvor Niels Christian Christensen var husfæster og daglejer. Ane Marie og Niels Christian fik i alt fire børn i perioden 1830-1840. Familien kan følges ved folketællingerne i 1834, 1840, 1845, 1850, 1860 og 1870. Det mest bemærkelsesværdige er, at da de sidste voksne børn var flyttet hjemmefra i 1870, var der i stedet flyttet to børnebørn ind hos dem. Det skyldtes deres fremmelige datter, Christine Nielsdatter (født 27. november 1835, Albæk Sogn), der havde fået to "uægte" børn med to forskellige mænd. Hendes børn var parkeret hos bedsteforældrene, mens Christine levede sit noget uægte liv ude i den store verden. Ved folketællingen i 1880 boede Christine som ugift i Hørby Sogn og var nu nået op på at have fire "uægte" børn født i tre forskellige sogne.

På det tidspunkt var Niels Christian Christensen død (3. maj 1879). Det fremgår af kirkebogen, at han var gift og almisselem i Nybro, så der har ikke været meget at arve efter ham. Hvad, der er blevet af Ane Marie Christensdatter, er en af slægtsforskningens mange gåder. Jeg har ikke kunnet finde hende i Hjørring Amt ved folketællingen i 1880, og jeg har heller ikke kunnet finde hendes død i Albæk Sogn hverken før eller efter 1880.

Det er ikke kun de to Christen Pedersen'er, der har givet anledning til navneforvirring i familien. Min tipoldemor hed Maren Christensdatter, og hendes lillebror, Peder Christensen, blev gift den 3. juni 1835 i Albæk Kirke med én, der også hed Maren Christensdatter. Christen Pedersen var forlover. Han og konen var fælles om ikke at kunne skrive, for Christen Pedersens underskrift i kirkebogen var med ført pen. Ca. tre måneder senere blev Peder Christensens og Maren Christensdatters første barn født. Det forklarer, hvorfor Peder Christensen blev gift allerede som 20-årig. Hans kone var 28 år.

Efter vielsen flyttede de til Albæk Sogn, hvor de først boede i Faldt og senere i Lille Fæbroen. De fik i alt fem børn i perioden 1835-1850, men det ene barn døde som spæd. Ved folketællingen i 1845 havde de tre børn, og Peder arbejdede som daglejer. Ved folketællingen i 1850 var de flyttet til Agersted Fællede i Voer Sogn, hvor Peder Christensen var husmand og daglejer i mange år. Ved folketællingen i 1860 var en voksen datter og deres 10-årige søn hjemmeboende. Selv om børnene var blevet voksne, var der småbørn i huset ved folketællingen i 1870, for den ugifte datter, Ane Kathrine Pedersdatter (født 16. oktober 1843, Albæk Sogn), boede hjemme med tre "uægte" børn. Det fremgår, at datteren "lever af håndarbejde og noget hjælp fra fattigvæsenet", så der har været gang i strikkepindene.

Der står i kirkebogen ved Peder Christensens kones død (12. maj 1872), at hun var "gift med husmand Peder Christensen Flade af Agersted Fællede", så Peder Christensen må have "arvet" sin fars tilnavn. Ved folketællingerne i 1880 og 1890 boede Peder Christensen stadig i Agersted. Det var svært at få afsat en ugift datter med flere børn, så datteren, Ane Kathrine, boede hos ham med et eller to af børnene. I 1881 havde Ane Kathrine fået en efternøler, der også var "uægte", så med fire "uægte" børn stod hun ikke længere tilbage for sin ovennævnte kusine Christine. I 1890 var Peder Christensen 74 år. Han er ikke fundet død i Voer Sogn inden for de efterfølgende 15 år, så enten er han flyttet, eller også er han blevet meget gammel.

Anna Christensdatter var tjenestepige i Fæbroen i nærheden af Agersted ved sin konfirmation i 1832, og det var hun også, da hun var fadder i 1835 og 1838. Hun kaldes skiftevis "Anna", "Anne" og "Ane" i kirkebøgerne. Ungkarl Christen Jensen fra Føltved i Skæve Sogn blev gift med Anne, da han blev gift den 3. maj 1842. Christen Jensen var født den 16. november 1818 i Ørum Sogn (Hjørring Amt). Som den ene af forloverne er anført "Christen Pedersen Flade". Han var ellers død 24 år tidligere, men den anden Christen Pedersen har åbenbart levet sig så godt ind i rollen som afløser, at han har overtaget forgængerens tilnavn.

Vielsen må have forøget navneforvirringen, for nu var der både en Christen Pedersen, en Christen Christensen og en Christen Jensen i familien, så der har været brug for tilnavne. Måske blev Christen Jensen fra Skæve kaldt for "Skæve Christen"? Efter vielsen bosatte de sig i Baarhus i Skæve Sogn, der er det nordlige nabosogn til Voer Sogn. Christen Jensen var husmand og skrædder og Anna Christensdatter husmandskone. Der boede de ved folketællingerne i 1850, 1855 og 1860. De fik tilsyneladende kun to børn (født i 1843 og 1847), hvoraf en søn, Jens Christian, døde som 10-årig.

Christen og Anna må være flyttet til Jerslev Sogn, der er det vestlige nabosogn til Skæve, i perioden 1860-1866, for Christen Jensen døde som aftægtsmand på Faldens Mark i Jerslev den 31. december 1866 i en alder af 49 år. Man gik tilsyneladende tidligt på pension dengang, når han var aftægtsmand i så tidlig en alder.

Det er sandsynligt, at han har været aftægtsmand hos datteren, Ansine Kirstine Christensen (født 1. maj 1843, Skæve Sogn). Ved folketællingen i 1880 boede Anna Christensdatter i hvert fald i Jerslev hos datteren, der var gift med byens slagter. Slagteren må være blevet vegetar, for ved folketællingen i 1890 var han husmand og jordbruger i Falden. Anna Christensdatter boede stadig som aftægtskone hos ham og Ansine. Det gjorde hun indtil den 20. januar 1892, hvor hun døde 74 år gammel.

Christen Christensen boede hjemme, indtil han blev gift. Et par gange omtales han i kirkebogen som "Christen Christensen Flade", så tilnavnet blev også brugt på ham. Jeg har allerede skrevet en del om navneforvirring i familien, men jeg bliver nødt til at fortsætte, for Christen Christensens kone hed Ane Magrethe Christensdatter ligesom hans lillesøster. Hun var 24 år, da de blev gift den 12. november 1850 med Christen Pedersen som forlover.

Som nævnt overtog Christen Christensen gården i Østerenge efter forældrene. Christen og Ane Margrethe fik fire børn. Ved Kirsten Sørens datters død i 1867 boede de fortsat i Østerenge, men herefter har det ikke været muligt at finde spor af familien. Christen Christensen er heller ikke fundet død i Voer Sogn.

Måske er der alligevel et spor. Ved folketællingen i 1890 var en 65-årig Ane Margrethe Christensen født i Volstrup Sogn husbestyrerinde hos en enkemand og murermester i Søndergade i Ålborg. Både alder og fødested passer på Christen Christensens kone. Hvis det var hende, der gemte sig i Ålborg, er det dog fortsat et mysterium, hvad der var sket med Christen Christensen.

Datteren Anne Magrethe Christensdatter kaldes "Anne Magrethe" ved fødslen, men ellers kaldes hun "Ane Magrethe". Efter konfirmationen var hun tjenestepige forskellige steder i Voer Sogn. Det fik tjenestekarlen Ole Christian Sindahl (født 11. september 1825, Ulsted Sogn, Ålborg Amt) dog sat en stopper for. Man kan undre sig over, at Anne Magrethe kom i

nærkontakt med ham, når han var tjenestekarl næsten 20 km længere sydpå. Det er imidlertid en kendsgerning, at han blev udlagt som barnefader, da Anne Magrethe i en alder af 25 år den 7. juli 1848 fødte en "uægte" datter, Kirsten Olesdatter. Familien bakkede massivt op om det "uægte" barn, for hele fire af Anne Magrethes søskende var faddere, da barnet blev døbt.

Efter fødslen flyttede Anne Magrethe hjem til forældrene med sit barn. Selv om Anne Magrethe "kom i ulykke", endte det alligevel overraskende lykkeligt. Ole Christian Sindahlsen besindede sig, for lidt over tre år efter det "uægte" barns fødsel blev han gift i Voer Sogn (7. november 1851) med Anne Magrethe. Hendes familie ville være sikre på, at han ikke skulle fortryde, for både Anne Magrethes far og hendes bror, Christen, var forlovere.

Anne Magrethe Christensdatter og Ole Christian Sindahlsen flyttede efter vielsen sydpå til de varmere himmelstrøg i Ulsted, hvor de ved folketællingen i 1855 boede i et hus i Rimmen sammen med datteren, Kirsten. Ole arbejdede som daglejer. De ville bevise, at de også var i stand til at få et barn, der var ganske ægte, og derfor fik de den 27. juni 1859 datteren, Kirstine. Det fremgår af kirkebogen, at forældrene var baptister. Familien var nu flyttet til Brokved i Ulsted Sogn (Ålborg Amt), hvor Ole Christian Sindahlsen var husmand.

Også her er der sket et mystisk forsvindingsnummer. Efter folketællingen i 1860 har jeg ikke kunnet finde nogen fra familien, selv om jeg har ledt blandt både fraflyttede, udvandrede og døde.

Den yngste datter, Karen Marie Christensdatter, var den kvikkeste, for hun var den eneste i søskendeflokken, der brillerede ved at blive nr. 1 blandt årets konfirmander vurderet på grundlag af kundskab og opførsel. Karen Marie blev tilsyneladende boende hjemme hos forældrene indtil 1851, hvor hun var tjenestepige i det sydlige nabosogn Dronninglund.

Den 25. oktober 1853 blev Karen Marie Christensdatter gift i Voer Sogn med en halvgammel ungkarl, Niels Christian Jensen, der var 10 år ældre end hende. Ved vielsen var han ikke julemand, men hjulmand på Voergård, og hun boede hos forældrene. Hendes familie havde styr på tingene, for også her var både hendes far og hendes bror forlovere.

Karen Marie og Niels Christian er formentlig flyttet til Dronninglund umiddelbart efter vielsen, for ved folketællingen i 1860 boede de i et hus i Dronninglund, hvor Niels Christian Jensen fortsatte sin karriere som hjulmand. De havde ansat en tjenestekarl, så det må formodes, at der har hørt noget jord til ejendommen. Der er ingen tegn på, at de har fået børn.

Det fremgår af afgangslisten i Dronninglund Sogn, at Karen Marie Christensdatter og Niels Christian Jensen er flyttet til Voer den 4. maj 1867. Ifølge tilgangslisten i Voer Sogn er de ankommet dertil den 8. maj for at bosætte sig i Agersted, så de må have bevæget sig langsomt, hvis det har taget dem fire dage at nå fra Dronninglund til nabosognet. Og så må jeg igen give fortabt og erkende, at de herefter er sporløst forsvundet. Det bevirker heldigvis, at jeg slipper for at afslutte dette kapitel med en trist meddelelse om deres død.

Litteraturliste

1. Skifteprotokol, Voergård, 1808-1828, 6. marts 1819, folio 560
2. Brandforsikringsprotokol, Hjørring Amt, Dronninglund Herred, Voer Sogn, 1854-1858, side 29

Kapitel 7. Nejsigs nedslående nedtur

Mine tip-2-oldeforældre

Christen Pedersen Nejsig & Anne Marie Brantsen

Christen Pedersen Nejsig (44):

Født:

Døbt: 25. oktober 1778 i Øster Hassing Sogn (Ålborg Amt)

Konfirmeret:

Gift: 26. oktober 1804 i Gærum Sogn (Hjørring Amt)

Død: 20. december 1833 i Åsted Sogn (Hjørring Amt)

Begravet: 28. december 1833 i Åsted Sogn

Anne Marie Brantsen (45):

Født: 23. november 1784 i Børglum Sogn (Hjørring Amt)

Døbt: 12. december 1784 i Børglum Sogn

Konfirmeret:

Gift: 26. oktober 1804 i Gærum Sogn

Død: efter 1. februar 1855

Begravet:

Christen Pedersen tog tilnavnet Nejsig (også stavet Nejsig) efter den gård, han blev født på. I kirkebøgerne kaldes han efter dåben for Christen Pedersen Nejsig eller i de fleste tilfælde blot for Christen Nejsig. Min tip-2-oldemor blev døbt Anna Maria. Da hun ved senere omtaler i kirkebøgerne kaldes for Anne Marie (et par gange dog Ane Marie), har jeg her valgt at bruge navnet Anne Marie. Hendes efternavn er oftest blevet stavet "Brantsen", men varianterne "Brandtsen", "Brandsen" og "Bransen" er også set.

Christen Pedersen blev født på gården Vester Nejsig i Øster Hassing Sogn, der ligger lidt nord for Limfjorden ca. 16 km øst for Nørresundby. Han var søn af Peder Christensen og Kirsten Nielsdatter (jf. kapitel 13). Ved folketællingen i 1787 boede Christen som 8-årig på Vester Nejsig sammen med forældrene, en lillebror og en lillesøster.

Herefter kan Christen Pedersen Nejsig følges via lægdsrullerne. I en alder af 16 år flyttede han i 1795 så langt hjemmefra, at han krydsede amtsgrænsen, idet han ifølge lægdsrullen opholdt sig i Sæby (Hjørring Amt) ca. 30 km fra fødegården. Det er anført, at Christen Pedersen Nejsig havde et amtspas. Amtspasset var en tilladelse, som militærpligtige skulle have af amtmanden, hvis de ønskede midlertidigt at forlade deres hjemamt. Det midlertidige fravær kom til at vare nogle år. I 1798 havde han amtspas til at tjene på Dronninglund. Dronninglund er en herregård, der ikke overraskende ligger i Dronninglund Sogn (Hjørring Amt), så nu befandt han sig kun ca. 10 km fra fødegården Vester Nejsig.

Også dengang kunne man betale sig fra ubehageligheder, hvis man havde penge. Christen Pedersen Nejsig slap for at blive soldat ved at betale 30 rigsdaler til landmilitsen. Samtidig skulle han dog finde en afløser, der var villig til at være soldat i stedet for ham. Det har muligvis krævet lidt bestikkelse, men ifølge lægdsrullen overtog en Lars Christian Bille fra Ålborg hans soldatertjans. Derfor blev Christen Pedersen Nejsig slettet af lægdsrullen som 19-

årig i juli 1798. På det tidspunkt var han 166 cm høj, men da man var senere udvokset dengang, kan han være blevet lidt større siden.

Tilsyneladende fik Christen Pedersen Nejsig behov for at betale sig fra flere ubehageligheder. Den 19. oktober 1800 blev et "uægte" barn ved navn Johanne Marie døbt i Ulsted Sogn, der er nabosogn til Øster Hassing. Som barnefader blev udlagt "Chresten Pedersen af Vester Nejsig". Han må altså formodes at have været på sin fødeegn i starten af 1800. Moderen var den 23-årige Else Marie Thomsdatter (døbt 23. marts 1777, Øster Hassing Sogn).

Christen Pedersen Nejsigs far, Peder Christensen, havde været fadder ved Else Maries barnedåb, så Christen Pedersen Nejsig havde formået at udbygge relationerne mellem de to familier. Om det ligefrem gavtede relationerne er måske tvivlsomt, for Christen Pedersen Nejsig havde ikke tænkt sig at gifte sig med Else Marie.

Ved folketællingen i 1801 har det ikke været muligt at identificere Christen Pedersen Nejsig. Christen Pedersen var dengang så almindeligt et navn, at der er flere Christen Pedersen'er med den rigtige alder i Hjørring og Ålborg Amt. En Christen Pedersen på 23 år var tjenestekarl på en gård i Øster Hassing by i Øster Hassing Sogn. Det kan muligvis være Christen Pedersen Nejsig, der var vendt tilbage til fødesognet. Det kan evt. også være en af de Christen Pedersen'er, der ved folketællingen opholdt sig i Dronninglund Sogn, hvor Christen Pedersen Nejsig med sikkerhed opholdt sig i 1798. Jeg tror mest på det sidste, idet det vil have givet ham en oplagt mulighed for at møde sin tilkommende hustru som omtalt nedenfor.

Inden, de møder hinanden, skal vi dog lige have Anne Marie Brantsen på banen. Hendes fødselsdato er ikke angivet i kirkebogen, men fremgår af skiftet efter moderen [1]. Det er anført i kirkebogen ved hendes dåb, at hun var datter af "Hr. forvalter Brantsen og hustru Madame Mette Catharina Holm" (jf. kapitel 14), så hun var af fin familie. Hans Brantsen var ansat af greven som forvalter på godset Børglumkloster i Børglum Sogn (Hjørring Amt) ca. 5 km øst for Løkken, så det må formodes, at Anne Marie blev født der.

Ved folketællingen tre år senere i 1787 boede Anne Marie Brantsen sammen med moderen og fire søskende på Søndergård i Åsendrup i nabosognet Vrensted. Faderen var stadig forvalter på Børglumkloster, men greven havde stillet Søndergård til rådighed til beboelse for Hans Brantsens familie [2].

Ved folketællingen i 1801 var Anne Maries mor død. Anne Marie var nu 16 år og boede fortsat på Søndergård sammen med en stedmoder, en storesøster og to yngre halvsøstre. Vrensted Sogn er ca. 40 km fra Øster Hassing Sogn, så på det tidspunkt har Anne Marie næppe mødt Christen Pedersen Nejsig.

I 1802 købte hendes far, Hans Brantsen, imidlertid Gettrup Gods i Ulsted Sogn (Ålborg Amt), der er nabosogn til Øster Hassing Sogn [3]. Det er dog tvivlsomt, om Anne Marie Brantsen flyttede med til Gettrup. Det fremgår nemlig af skiftet efter faderen [4], at Anne Marie Brantsen i 1803 tjente på Dronninglund. Det får mig til at tro, at hun har mødt Christen Pedersen Nejsig under sit ophold der.

Christen Pedersen Nejsigs far var økonomisk velfunderet, idet han var selvejerbonde på en stor gård (jf. kapitel 13). Det var et godt udgangspunkt for, at sønnen skulle klare sig godt i tilværelsen. Det begyndte da også lovende. I 1803 købte Christen Pedersen Nejsig halvdelen af Gærumgård [5].

Bindingsværksbygningen på Gærumgård har også eksisteret, da Christen Pedersen Nejsig ejede gården. Konen på gården oplyste ved mit besøg, at bindingsværksbygningen er aldersbestemt til at være fra starten af 1600-tallet (foto: 2011)

Gærumgård var en stor gård i Gærum Sogn (Hjørring Amt) ca. 5 km sydvest for Frederikshavn. Halvparten kostede 800 rigsdaler. Det må betyde, at Christen Pedersen Nejsig havde sparet en vis sum penge op, selv om han formentlig har lånt en del af købesummen.

Købet af Gærumgård var ikke tilstrækkeligt til at tilfredsstille Christen Pedersen Nejsigs store ambitioner. Den 1. maj 1803 forpagtede han Lengsholm hovedgårds ejendom (Lendum Sogn, Hjørring Amt) i kompagniskab med sin fætter, Jens Ellern, fra Skrold i Vester Hassing Sogn (Ålborg Amt) [6]. Jens Pedersen Ellern (døbt 26. december 1774, Vester Hassing Sogn) var søn af Christens moster, Anne Nielsdatter (jf. kapitel 26). Forpagtningsaftalen var gældende i 6 år, og der skulle betales en årlig forpagtningsafgift på 440 rigsdaler.

Da godsejer Brantsen døde i november 1803, var Anne Marie Brantsen et særdeles godt parti for en nybagt og måske gældstynget gårdejer, idet hun havde udsigt til en stor arv efter faderen. Om Christen Pedersen Nejsig giftede sig udelukkende af kærlighed, eller om arven også har fristet, får jeg næppe opklaret. Det er i hvert fald en kendsgerning, at han blev gift med Anne Marie Brantsen på Gærumgård den 26. oktober 1804. Han har ikke kendt arvens størrelse, da han friede, for på det tidspunkt var boet efter Hans Brantsen endnu ikke færdigbehandlet.

Det fremgår af kirkebogen, at de blev gift ”efter kongelig allernådigst tilladelse af 16. oktober 1804”. Når kongen skulle indblandes i vielsen, skyldtes det, at vielsen foregik uden lysning, og at de ikke skulle giftes i Gærum Kirke, men på Gærumgård. Begge dele krævede en konge-

lig tilladelse. Brudgommens og brudens status var markeret ved, at de i kirkebogen blev omtalt som ”Hr. Christen Pedersen Neisig og Jomfruen Anne Marie Brantsen”. En brudgom af jævn herkomst var ikke ”Hr.”, og en brud af jævn herkomst var ”pige”. Jeg gætter på, at der har været stor bryllupsfest på Gærumgård. Christen var 26 år ved vielsen, og Anne Marie var kun 19 år.

Den læser, der nu tænker, at Anne Marie må have været gravid, når hun skulle giftes i så ung en alder, har vist glemt, at hun var af en familie, der var så fin, at man ikke blev gravid i utide. Der gik næsten et år efter vielsen, før deres første barn blev født. Hun kom til at hedde Mette Cathrine (døbt 14. september 1805, Gærum Sogn), dvs. hun var opkaldt efter Anne Maries afdøde mor. Blandt fadderne var godsejerfruen ”Madame Margrethe Bering til Hørbyelund” og proprietær ”Hr. Jens Rosborg til Knivholt”, så Christen Nejsig og frue plejede omgang med lokalsamfundets spidser. De to øvrige faddere var Niels Neisig og jomfru Marie Kirstine Neisig. Christen Pedersen Nejsig havde en bror ved navn Niels og en søster, der hed Maren Kirstine. Mon ikke der er tale om en fejlskrivning af sidstnævntes navn?

Den 23. oktober 1805 blev skiftet efter Hans Brantsen afsluttet. Anne Marie Brantsens andel af arven var på 2095 rigsdaler, 5 mark og 3 1/5 skilling [2, 4]. Det var mere, end hele Gærumgård havde kostet i 1803. Denne arv var formentlig årsagen til, at Christen Pedersen Nejsig i 1807 købte den anden halvdel af Gærumgård, så han blev enejer.

Nu tegnede fremtiden sig lys og lykkelig for gårdejerfamilien. Christen og Anne Marie fik yderligere fire børn. Hansine Kirstine Nejsig (døbt 19. februar 1808) og Peder Larsen (eller måske står der Lassen?) Nejsig (døbt 26. maj 1810) blev begge født på Gærumgård og døbt i Gærum Kirke. Hansine Kirstine må være opkaldt efter morfar Hans og farmor Kirsten. Peder er opkaldt efter sin farfar, men det er en gåde for mig, hvorfra han har fået mellemnavnet Larsen/Lassen, som også optræder ved hans konfirmation. Ingen af hans søskende har dette mellemnavn. Hans Ulrik Nejsig (døbt 24. juli 1814) og min tipoldefar, Jens Nejsig, (født 30. juni 1816) blev begge født på Guldbækskær i Åsted Sogn og døbt i Åsted Kirke.

Som gårdejer på Gærumgård påtog Christen Pedersen Nejsig sig et socialt ansvar for sine ansatte, før den slags blev moderne. Da hans tjenestepige, Maren Jensdatter, kom i ”ulykke” og fødte et ”uægte” barn i 1809, var ”Herr Christen Nejsig paa Giærumsgaard” ikke for fin til at stille op som fadder ved barnedåben.

I 1812 solgte Christen Pedersen Nejsig Gærumgård [5]. Han formodes at have købt Guldbækskær umiddelbart efter, idet han på det matrikelkort, der er udfærdiget i 1812, er anført som bruger af Guldbækskær [7]. Jeg kender ikke årsagen, men gætter på, at han pga. en dårlig økonomi har måttet sælge Gærumgård og har købt en mindre gård i stedet.

Danmark var i store økonomiske vanskeligheder som følge af krige mod England, og det resulterede i en statsbankerot i 1813. Det er sandsynligt, at landets borgere også har været ramt af datidens økonomiske krise. Det endte i hvert fald med en markant økonomisk og social nedtur for Christen Pedersen Nejsig og hustru. I 1820 var hans økonomiske problemer blevet så store, at han måtte sælge Guldbækskær, og han havde nu sat både sin egen formue og konens arv over styr [2].

Det er svært at få et præcist overblik over, hvad der herefter er sket med Christen Pedersen Nejsig og Anne Marie Brantsen. Jeg har fundet frem til en hel del brudstykker af deres liv, men mangler nogle brikker for at få puslespillet til at gå op.

Hvilket job kunne man få som falleret gårdmand? Man kunne jo blive skolelærer, så det blev Christen Pedersen Nejsig. I oktober og november 1822 var Christen Pedersen Nejsig forlover ved tre på hinanden følgende vielser i Skærum Sogn (Hjørring Amt), der er nabosogn til Åsted. Hans bopæl var angivet at være Skærum Skole. I overensstemmelse hermed var datteren Hansine Kirstines forældre anført at være ”Hr. Christen Neisig og Mad. i Skierum Skole”, da hun blev konfirmeret i 1823. Nedturen var altså ikke større, end at de stadig var ”Hr.” og ”Madame”.

Herefter tager historien en overraskende drejning. Den 30. september 1823 fødte Anne Marie Brantsen i en alder af 38 år en søn, der blev døbt Adolph i Skærum Sogn. Det var dog ikke Christen Pedersen Nejsig, der var faderen, men derimod smeden i Åsted, der hed Stephen Michelsen (døbt 30. april 1786, Åsted Sogn).

I kirkebogen er det anført, at ”Anne Marie Brantsen, Christen Nejsigs forrige huustrue, som ved øvrighedens tilladelse var separeret fra sin mand, fik dette barn med gift mand Stephen Michelsen, smed i Aasted”. Jeg har på fornemmelsen, at det er lidt overdramatiseret, når kirkebogen påstår, at smeden var gift. Min efterforskning tyder på, at han på det tidspunkt var enkemand imellem to ægteskaber. Ved fødslen var Anne Marie Brantsen indlogeret på gården Begbørg i Skærum Sogn.

Det er ikke lykkedes mig at finde separationsbevillingen på Landsarkivet. Da Christen og Anne Marie tilsyneladende boede sammen ved datterens konfirmation, er de formentlig blevet separeret engang i 1823. Derfor er det nærliggende at gætte på, at de blev separeret, fordi Anne Marie Brantsen blev gravid med smeden. Bekendtskabet med smeden udviklede sig dog ikke til et nyt ægteskab. I stedet blev smeden i 1831 gift med en anden.

Det kan ikke overraske, at alt tyder på, at Christen Pedersen Nejsig og Anne Marie Brantsen efter separationen boede hver for sig. Da Christen Pedersen Nejsig i 1824 var fadder i Åsted Kirke hos sit første barnebarn, var han omtalt som ”Hr. C. Neisig af Lindet”. Lindet var en proprietærgård i Åsted Sogn. Hvad han lavede der, vides ikke. Jeg kan dog sige med sikkerhed, at han ikke af sin beskedne skolelærerløn havde sparet op og var blevet gårdejer igen, for Lindet havde en anden ejer på det tidspunkt.

Børneflokkene var tilsyneladende spredt for alle vinde. Da Peder Nejsig blev konfirmeret i 1825, opholdt han sig i Åsted Degnebolig hos skolelærer Zeuthen. Om forældrenes bopæl er anført, at de opholder sig i Åsted Pastorat. Det fremgår af lægdsrullerne, at Hans Ulrik Nejsig og Jens Nejsig i 1824 begge boede i Åsted. I 1825, 1827 og 1830 boede Hans Ulrik imidlertid i Vester Rævdal i Gærum Sogn, og Jens boede i Nørre Stensig i Skærum Sogn. Jeg formoder, at de har været sat i pleje.

Jens flyttede dog tilbage til Åsted Sogn inden sin konfirmation i 1831. Det fremgår af referatet af et møde i Åstedes fattigkommission den 2. januar 1831 [8], at ”sognepræsten vedbliver at sørge for drengen Jens Nejsigs opdragelse som bidrag til fattigvæsenet”. Det må formentlig betyde, at præsten allernådigst har haft Jens indlogeret og sørget for, at han fik en god, kristelig opdragelse. Sognepræsten var dengang formand for fattigkommissionen og har derfor haft en særlig forpligtelse til at gøre noget for sognets fattige. Det er nærliggende at tro, at det skyldes Nejsig-familiens tidligere storhed, at præsten har været villig til at tage sig af Jens.

Da Hans Ulrik blev konfirmeret i 1829, er der igen oplysninger om, hvor forældrene boede. Christen Pedersen Nejsig fik set sig om i Vendsyssel, for nu var han ansat hos Abel, der var gårdejer på Lille Rævdal i Dronninglund Sogn (Hjørring Amt). Var Christen mon almindelig tjenestekarl, eller har han fungeret som privatlærer for Abels videbegærlige børn? Anne Marie Brantsen angives at have bopæl på Eskjærhøjen i Åsted Sogn.

Oplysningerne om forældrene er mere sparsomme, da Jens blev konfirmeret i 1831, idet der blot står: "Christen Neisig, informator". "Informator" er et andet ord for lærer, men det lyder lidt finere. Det er denne stillingsbetegnelse, der får mig til at overveje, om Christen Pedersen Nejsig har fungeret som privatlærer på de gårde, hvor han har været ansat, eller om han har udfoldet sine pædagogiske evner i en traditionel skole.

Det fremgår af et skifte i Vennebjerg Degnebolig den 29. december 1832 [9], at "skolelærer Christen Neisig blev beskikket værge for de umyndige, der ingen pårørende havde". Vennebjerg ligger vest for Hjørring 30-40 km fra de sogne, som Christen Pedersen Nejsig ellers har opholdt sig i. Det virker usandsynligt, at han på det tidspunkt har været skolelærer i nærheden af Vennebjerg, men det virker lige så usandsynligt, at man har beskikket en værge, der boede milevidt fra Vennebjerg.

Christen Pedersen Nejsigs sociale nedtur blev fuldendt, idet han endte med at komme på fattigunderstøttelse i Åsted Sogn i den sidste del af sit liv. Det fremgår af fattigvæsenets regnskabsprotokol [8], at "Zeuthen for Nejsigs pleje i 3 måneder" i 1833 fik udbetalt 4 rigsdaler og 3 mark. Derudover blev der på fattigvæsenets regning indkøbt en dyne og en pude til Nejsig. Som tidligere omtalt var Zeuthen skolelærer i Åsted Skole, så jeg formoder, at Christen Pedersen Nejsig har været indlogeret hos ham. Her har de to skolelærere så haft mulighed for at føre intellektuelle samtaler om pædagogiske principper, hvis ellers sådanne fandtes i 1800-tallet.

Udtrykket "Nejsigs pleje" tyder på, at sygdom kan have været årsag til, at Christen Pedersen Nejsig blev fattiglem. Den 21. december 1833 anmeldte gårdmand Severin Jensen fra Kvissel, at fattiglem Niels Nejsig sammesteds var afgået ved døden uden at efterlade sig noget [10]. Det fremgår af Åstedes kirkebog, at "Christen Persen Nejsig" døde den 20. december 1833 i en alder af 55 år. Derfor kan der ikke være tvivl om, at det er ham, der fejlagtigt bliver kaldt Niels ved dødsanmeldelsen. Dødsanmeldelsen tyder på, at han døde hos gårdmand Jensen i Kvissel, men kirkebogen anfører, at han var på forsørgelse i Vester Skjortholt ved sin død.

Efter Christen Pedersen Nejsigs død havde fattigkassen fortsat udgifter på ham. I 1834 blev der med forsinkelse udbetalt 1 rigsdaler, 2 mark og 4 skilling til Zeuthen "for Nejsigs underholdning" og 17 rigsdaler, 4 mark og 6 skilling til en unavngiven person "for Nejsigs ophold til hans død". Endvidere måtte fattigkassen betale 8 rigsdaler og 4 mark for hans begravelse. Det må have været en yderst sparsom begravelse, når man sammenligner med, at udgifterne til hans svigermors begravelse ca. 40 år tidligere blev takseret til 150 rigsdaler (jf. kapitel 14).

Fattigkassen havde dog ikke kun udgifter på Christen Pedersen Nejsig. Når et fattiglem var død, skulle vedkommendes ejendele sælges til fordel for fattigkassen. Oftest kunne denne indtægt ikke dække begravelsesudgifterne. "Nejsigs solgte efterladenskaber" indbragte 31 rigsdaler, 5 mark og 4 skilling, så han har ikke været ludfattig.

Hvordan gik det så Anne Marie Brantsen? Det er usikkert, om hun har haft sønnen, Adolph Stephensen, boende hos sig. Det fremgår af lægdsrullen, at Adolph boede i Skærum Sogn,

indtil han som 10-årig flyttede til Eskjærhøjen i Åsted Sogn i 1833. Her boede Anne Marie ifølge ovennævnte oplysninger allerede i 1829, og det tyder på, at Adolph kan have været sat i pleje som lille.

Anne Marie Brantsen blev en større belastning for fattigvæsenet end hendes fraskilte mand. Hun kom på fattighjælp allerede i 1829. Det fremgår af fattigvæsenets regnskabsprotokol [8], at hun på fattigkommissionens møde den 15. juli 1829 fik tildelt et pengebeløb på 1 rigsdaler og 56 skilling. Selv om hun var fattiglem, var der så megen storhed tilbage, at hun til forskel fra de andre kvindelige fattiglemmer i protokollen betegnes som Madame Nejsig. Som begrundelse for tildelingen anføres, at hun var "en fattig kone skilt fra sin mand".

I hvert af de følgende år til og med 1841 fik Anne Marie Brantsen en eller anden form for støtte fra fattigkassen. Efter 1841 kan hendes tildelinger ikke følges, idet protokollen ikke er bevaret. Hun fik ikke noget fast, årligt bidrag, men fik tilsyneladende hjælp efter behov. Fattighjælpen kunne udbetales i kontanter, naturalier eller begge dele. I 1832 fik "Nejsigs kone" et ekstraordinært stort beløb på 6 rigsdaler og 4 mark til husreparation og indkøb af korn. Derefter fik hun i flere år udbetalt varierende pengebeløb til indkøb af korn. I 1840 og 1841 skulle hun ikke selv på kornindkøb, for da var hendes tildeling på 4 skæpper rug, 4 skæpper byg og 1 rigsdaler i kontanter. Man må håbe, at kornrationen er blevet leveret ved hendes bopæl, for 1 skæppe er 17,39 liter.

16	N. Nejsig	4	3	1		
17	Mrs. Nejsig	4	4	1		
18	P. Nejsig	2	2			
19	Mad. Calmer	2	1			
20	Lars Svendsen og Sønn	6	4			
21	Lars Pedersen	3	5			
22	C. Larsen Børst	2	2	5	4	8
23	Lars Anberg Børst	1	1			
24	Lars Nejsig	6	1			
25	F. Haldrup	2		15		
26	Anders Hest	2	2	31		8
27	And. Dorte Søn Søn			1	4	8
28	Søn Gjespe			35	5	10
29	Lars Ryttern			2		10
30	Tordenskjold			1	2	8
31	Le Lauridsen			3	5	14
32	Søn Gjespe			2		
33	Mette Brønsgaard Børst			7		12
34	Gjald for Sønne Ar	20	7	15	3	131
				5		32

Uddrag af Åsted Sogns fattigvæsenets regnskabsprotokol fra 1840. Det fremgår, at nr. 17, Mad. Nejsig, har fået tildelt 4 skæpper rug, 4 skæpper byg og 1 rigsdaler.

Ved folketællingen i 1834 boede Anne Marie Brantsen, der nu var 49 år, sammen med Adolph i smedjen i Faurholt i Åsted Sogn. Selv om Adolphs far var smed i Åsted, boede de dog ikke hos ham, idet han boede med sin familie i et andet hus i Åsted. Anne Marie Brantsen delte derimod hus med Maren Anthony, der var enke efter proprietæren på gården Lindet i Åsted Sogn. Det var et bekendtskab fra Anne Marie Brantsens storhedstid, idet Maren Anthony havde været fadder, da Anne Maries børn, Hansine Kirstine og Hans Ulrik, blev døbt i henholdsvis 1808 og 1814. Nu var det gået tilbage for dem begge. Maren Anthony levede af en aftægtsydelse. Anne Marie Brantsen var dårligere stillet, idet hun boede til leje og fik ”nogen understøttelse af fattigvæsenet”.

Anne Marie Brantsen var angivet at bo i Åsted ved Adolphs konfirmation i 1839. Ved folketællingerne i 1840 og 1845 boede hun i et hus i Faurholt i Åsted Sogn og var fattiglem. Ved folketællingerne i 1850 og 1855 var hun stadig fattiglem, men boede nu i Eskjærhøjen i Åsted Sogn hos sønnen, Jens Christensen Nejsig, og hans familie.

Efter folketællingen den 1. februar 1855, hvor Anne Marie Brantsen var 70 år, har jeg mistet alle spor af hende. Ved næste folketælling i 1860 var sønnen flyttet til Gærum Sogn, men hun var ikke flyttet med. Jeg har ledt forgæves efter hendes død i Åsted Sogn og flere andre sogne. Derfor er det ikke muligt for mig at få afsluttet hendes omskiftelige liv med en begravelse.

Min tipoldefar, Jens Christensen Nejsig, er omtalt nærmere i kapitel 4. I dette kapitel omtales de øvrige fælles børn, og Adolph får også lov til at blive omtalt allersidst i kapitlet, selv om Christen Pedersen Nejsig ikke har nogen andel i ham.

Forældrene må have udnyttet nogle gamle kontakter, da datteren, Mette Cathrine Nejsig, skulle ud at tjene. Mette Cathrine blev i 1820 konfirmeret langt fra hjemmet i Ulsted Sogn (Ålborg Amt), hvor morfaderen, Hans Brantsen, havde været godsejer. Ved konfirmationen tjente Mette Cathrine på Klitgård i Ulsted Sogn.

Senere blev Mette Cathrine Nejsig tjenestepige hos en købmandsenke i Kongensgade i Ålborg. Enken havde så stor en formue efter købmanden, at hun havde råd til at have hele to tjenestepiger. Det må have været en god arbejdsplads, for både Mette Cathrine og den anden tjenestepige var hos købmandsenken ved folketællingerne i 1834, 1840 og 1845. I 1845 var Mette Cathrine Nejsig 39 år og aldeles ugift, selv om købmandsenken ellers fast havde en ugift, mandlig logerende. Ved folketællingen i 1845 var købmandsenken 86 år, og det er derfor sandsynligt, at Mette Cathrine Nejsig har måttet skifte plads, fordi enken døde.

I 1848 var Mette Cathrine tjenestepige hos en fuldmægtig ved by- og rådstuekontoret i Ålborg, da hun til omgivelsernes - og måske også sin egen - overraskelse omsider blev gift. Det foregik i Budolfi Kirke i Ålborg den 15. december 1848. Den udkårne var en ledig, giftesyg 41-årig enkemand, Jørgen Christian Hansen (født 7. december 1807, Bjørnsholm Sogn, Ålborg Amt). Hans første kone var død den 25. juni 1848 efter en fødsel, og han havde travlt med at blive gift igen.

Ved folketællingen i 1850 boede Mette Cathrine Nejsig og Jørgen Christian Hansen i Møllegade i Ålborg. Mette Cathrine var for gammel til selv at få børn, men hun havde fornøjelsen at have to børn fra mandens første ægteskab boende. Jørgen Christian Hansen arbejdede som vægter. De flyttede lidt rundt i Ålborg. Ved folketællingerne i 1855 og 1880 boede de i

henholdsvis Jens Bangs Gyde og Skomagergade, og Jørgen Christian Hansen var nu degraderet til arbejdsmand.

Bopælen var stadig Skomagergade, da Jørgen Christian Hansen døde som 74-årig den 1. februar 1882 (Budolfi Sogn, Ålborg). Ved folketællingen i 1890 boede Mette Cathrine hos steddatteren og svigersønnen, der var værtshusholder i værtshuset "Håbet" i Nørregade i Ålborg, så Mette Cathrine Nejsig har haft lystige omgivelser i sine sidste leveår. Hun nåede at blive 86 år, inden hun døde den 26. januar 1892 (Vor Frue Sogn, Ålborg). Måske blev der serveret gravøl i "Håbet"?

Ved sin konfirmation i 1823 i Åsted Kirke boede Hansine Kirstine Nejsig i Åsted Præstegård. Forældrene har formentlig regnet med, at datteren var i trygge omgivelser som tjenestepige på præstegården, men der er en slange i ethvert paradis. Her var slangen en 34-årig tjenestekarl på præstegården, Christen Mortensen.

Som læseren sikkert har gættet, blev Hansine Kirstine gravid med ham. Hun var kun 16 år, da hun fødte datteren, Sidsel Marie, den 13. december 1824 (Åsted Sogn, Hjørring Amt). Der er dog grænser for, hvor sur hun kan have været på barnefaderen, for barnet blev kaldt Sidsel efter hans mor (og formentlig Marie efter hendes mor), og hans søster var en af fadderne ved barnedåben.

Næste gang, der er nyt om Hansine Kirstine Nejsig, er i 1832, hvor hun ifølge kirkebogens tilgangsliste flyttede fra Åsted Sogn til Gærum Sogn den 8. november. Årsagen til flytningen var endnu en graviditet og et deraf følgende nært forestående ægteskab. Den 23. december 1832 blev hun som 24-årig gift i Gærum Kirke med den 29-årige Jacob Christian Christensen (døbt 7. august 1803, Elling Sogn, Hjørring Amt). Ved vielsen havde de begge bopæl på Østergård i Gærum Sogn. En søn, Christen Jacobsen, blev født den 20. marts 1833.

Ved folketællingen i 1834 boede de i Overgård i Gærum Sogn, hvor Jacob var husejer og snedker. Hansine Kirstines datter, Sidsel Marie, og deres fælles søn boede hos dem. De fik i alt seks børn i perioden 1833-1847, men et af børnene døde som spæd. Deres fælles liv bød ikke på den store variation, for ved folketællingerne i 1840, 1845, 1850 og 1855 boede de i et hus i Gærum, der formentlig var Overgård, med et varierende antal hjemmeboende børn. Jacob Christian Christensen angives på skift at være tømmersmand, snedker og husmand.

Hansine Kirstine Nejsig døde i Gærum 66 år gammel den 27. maj 1874. Hendes seneste leveår har ikke været nogen fornøjelse, for det er anført i kirkebogen, at hun døde efter 14 års tiltagende lamhed med stadig sengeleje og lidelse. Ved folketællingerne i 1880 og 1890 boede Jacob Christian Christensen på aftægt hos en af sønnerne, der havde overtaget Overgård. Jacob Christian Christensen blev så gammel, at det muligvis ikke var en fornøjelse, idet han var 87 år, da han døde på Overgård den 27. maj 1891.

Den livshistorie, jeg er i stand til at fortælle om Peder Nejsig, er kortfattet. Som nævnt ovenfor boede han hos skolelæreren i Åsted ved sin konfirmation i 1825. Jeg har ikke kunnet finde ham i lægdsrullen og kan derfor ikke følge hans videre færden ad den vej. Jeg må nøjes med at konstatere, at Peder Nejsig er sporløst forsvundet i Jomfru Ane Gade i Ålborg efter 1834.

Ved folketællingen i 1834 var Peder Nejsig bødkersvend, 24 år og ugift, og han boede og arbejdede i Jomfru Ane Gade hos bødkermeister Kiærsgaard. Jeg har ikke kunnet finde ham ved efterfølgende folketællinger i Ålborg eller andre steder. Han er heller ikke fundet død i Ålborg inden næste folketælling i 1840. Det er nærliggende at overveje, om han kan være udvandret til USA. Jeg har dog ikke fundet oplysninger i udvandrerdatabasen eller andre steder, der tyder på dette.

Hans Ulrik Nejsig opholdt sig som omtalt ovenfor i Vester Rævdal i Gærum Sogn ved sin konfirmation i 1829. Jeg formoder, at han har været tjenestedreng. Ifølge lægdsrullen flyttede han i 1831 til Gundestrup i Hørby Sogn (Hjørring Amt) og i 1832 videre til Abildgård i Karup Sogn (Hjørring Amt). Kirkebogens tilgangsliste angiver, at han den 8. november 1832 flyttede tilbage til Gærum Sogn, hvor han blev tjenestekarl på Gjødegård. Her var han ved folketællingen i 1834, hvor han blev kaldt Hans Ulrik Christensen.

Ifølge afgangslisten flyttede Hans Ulrik fra Gærum Sogn til Sæby (Hjørring Amt) i 1838, hvor han ved folketællingen i 1840 var tjenestekarl hos en møller i Pindborggade. Det kan derfor undre, at lægdsrullen først registrerer ham som flyttet fra Gjødegård til Sæby i 1844. Enten har Hans Ulrik glemt at fortælle, at han rejste til Sæby, eller også har lægdsmanden, dvs. ham, der førte lægdsrullen, været langsom til sit arbejde. Det fremgår af lægdsrullen, at Hans Ulrik var soldat i 1839.

Hvis ellers lægdsmanden har målt rigtigt, var Hans Ulrik Nejsig en lille mand på 160 cm. Det forhindrede ham dog ikke i at blive gift med Anne Marie Nielsdatter (født 6. august 1818, Torslev Sogn, Dronninglund Herred, Hjørring Amt) i Sæby Kirke den 9. juni 1843. Han var 28 år, og hun var 24 år. Traditionen tro var bruden gravid ved vielsen, og det resulterede i deres første barn, Niels Christian, den 23. september 1843 (Sæby, Hjørring Amt).

Ved folketællingen i 1845 boede den lille familie i Algaden i Sæby, og Hans Ulrik arbejdede som daglejer. Tre uger efter folketællingen døde Niels Christian. De fik dog yderligere fire børn i perioden 1846-1854. To af disse døde som spæde, så de endte med at have børnene Christian Peter (født 21. februar 1846, Sæby) og Ane Marie (født 26. januar 1850, Sæby).

Ved folketællingerne i 1850, 1860 og 1870 boede de i et hus i Pindborggade 50, som Hans Ulrik Nejsig var ejer af. Han angives at være daglejer eller arbejdsmand. I 1850 og 1860 havde de børnene og et par logerende boende hos sig. I 1860 havde de to logerende oven i købet indvandrerbaggrund, idet de begge var fra "Kjøbenhavn". I 1870 var datteren, Ane Marie Nejsig, blevet gift og var flyttet ind i huset hos forældrene sammen med sin mand, Niels Christian Jacobsen Mørk (født 14. august 1842, Volstrup Sogn, Hjørring Amt). Senere på året sørgede de to for, at der kom barnegråd i huset. Sønnen, Christian Peter Nejsig, var med kone og barn indlogeret i et hus længere henne ad Pindborggade.

Hans Ulrik Nejsig havde nu familien samlet omkring sig, men det varede ikke ved. I august 1872 udvandrede Hans Ulrik Nejsig til USA i en alder af 58 år, hvilket må siges at være en høj alder for en udvandrer. Desværre fortæller udvandrerdatabasen ikke hvad, der har fået ham til at udvandre. Det fremgår derimod af udvandrerdatabasen, at han rejste med skibet Humboldt til New York City sammen med sin kone, Anne Marie, sin datter Ane Marie og det 2-årige barnebarn. Jeg undrede mig over, at svigersønnen, Niels Christian Mørk, ikke var med, indtil jeg fandt ud af, at han var rejst til USA fire måneder tidligere, formentlig for at forberede familiens ankomst.

Hans Ulrik Nejsigs amerikanske eventyr blev relativt kortvarigt, for ifølge databasen FamilySearch døde han den 12. februar 1876. Man må håbe, at det ikke var af hjemve. Ved folketællingen i USA i 1880 boede Hans Ulriks enke, Anne Marie, der nu kaldes for Mary, i Iowa hos datteren og svigersønnen, der arbejdede som skomager. Racismen i USA var åbenlys, for man kan se i folketællingsskemaet, at hun var "hvid". FamilySearch angiver, at hun døde den 14. maj 1884. Svigersønnen, Niels Christian Mørk, døde i 1910 ifølge FamilySearch.

Sønnen, Christian Peter Nejsig, blev tilbage i Sæby og har næppe genset sine forældre og sin søster. Christian Peter Nejsig var skræddermester og levede i Sæby til sin død (27. marts 1928) som 82-årig. I dag finder man gadenavnene Nejsiggyden, Nejsigbakken og Nejsigvang i Sæby, og det siges, at de har fået navn efter Christian Peter Nejsig.

Adolph Stephensen havde ifølge lægdsrullen bopæl i Eskjærhøjen i Åsted Sogn, indtil han flyttede til Åsteds nordlige nabosogn Elling. Ved folketællingen i 1840 var han tjenestekarl på gården Bannerslund i Strandby i Elling Sogn. Igen er lægdsrullen forsinket i forhold til folketællingen, idet lægdsrullen først registrerer hans flytning til Elling Sogn i 1843. Ved folketællingen i 1845 var Adolph tjenestekarl på Mariendahl i Elling Sogn. Han blev indkaldt til soldatertjeneste den 30. maj 1846.

Hvis man skal tro lægdsrullen, opholdt Adolph Stephensen sig efterfølgende på Bannerslund i Elling Sogn, indtil han i 1854 flyttede til storbyen Ålborg, hvor hans bopæl var Gl. Mølle. Lægdsrullen fortæller, at han var 163 cm høj, så han ragede lidt højere op end sin halvbroder, Hans Ulrik.

Ved folketællingen i 1855 finder man Adolph Stephensen i et baghus i Store Nygade i Ålborg. Han angives at være arbejdskarl. Han var 31 år og ugift. Ifølge lægdsrullen opholdt han sig på Gl. Mølle i Ålborg indtil 1863, hvor han blev "udslettet som udtjent". Det lyder noget brutalt, men oversat til nudansk må det betyde, at han blev slettet af lægdsrullen pga. alder.

Herefter var Adolph Stephensen forsvundet for mig i næsten 20 år, indtil han den 24. juni 1881 blev registreret som død i kirkebogen for Tandslet Sogn (Sønderborg Amt) på Als. Fødselsdato og forældrenes navne er anført, så der er ingen tvivl om, at det var "vores" Adolph, der var havnet på Als.

Sammen med resten af Sønderjylland var Als under tysk overherredømme fra 1864 til 1920. Hvorfor Adolph Stephensen var havnet i Sønderjylland vides ikke. Man kan undre sig, hvis han er flyttet dertil efter, at det er blevet tysk, men han kan evt. have nået at flytte til Als inden 1864. En hypotese kan være, at han har deltaget i krigen i 1864 og efterfølgende er blevet på Als. Hans alder gør dog, at det må anses for mindre sandsynligt, at han er blevet indkaldt til krigstjeneste.

Der har været afholdt folketællinger i Sønderjylland under den tyske administration, men af fortrolighedshensyn blev listerne destrueret efter statistisk brug. Derfor kan Adolphs ophold i Sønderjylland ikke belyses ved hjælp af folketællinger. Trods den tyske administration var Tandslets kirkebog ved Adolphs død skrevet på dansk. Han var 57 år ved sin død, og det fremgår, at han var brolægger og døde i Lebøl i Tandslet Sogn. Da han hverken er omtalt som gift eller enkemand, formoder jeg, at han har været lykkelig ungt igennem hele sit liv.

Litteraturliste

1. Skifteprotokol, Børglum Kloster Gods, 20. november 1795
2. Jens Ejgild Caspersen: "Slægtsbog om Nejsigslægten", www.jens-ejgild.dk
3. Trap Danmark, 5. udgave, bind VI, 1961, side 990.
4. Skifteprotokol, Kær Herred, 1793-1806, 28. november 1803
5. Trap Danmark, 5. udgave, bind VI, 1961, side 171
6. Forligsprotokollen for Volstrup, 1795-1806, Bangsbomuseet, 1984
7. Historiske Matrikelkort, Kort & Matrikelstyrelsen, www.kms.dk
8. Åsted Sogn, Fattigvæsenets Regnskabsprotokol, 1776-1841
9. Navneregister til skifteprotokol for Villerup Gods, 1791-1840, <http://rigmornoergaard.tripod.com>
10. Skifteprotokol, Horns Herred/Frederikshavn, 1827-1836, side 315

Kapitel 8. Den uduelige ungarl

Mine tip-2-oldeforældre

Thomas Christensen & Marie Kirstine Jensdatter

Thomas Christensen (46):

Født:

Døbt: 1781 i Gærum Sogn (Hjørring Amt)

Konfirmeret: 1801 i Gærum Sogn

Gift: 29. oktober 1815 i Åsted Sogn (Hjørring Amt)

Død: 30. december 1840 i Åsted Sogn

Begravet: 9. januar 1841 i Åsted Sogn

Marie Kirstine Jensdatter (47):

Født:

Døbt: 16. juli 1786 i Åsted Sogn

Konfirmeret: 1802 i Åsted Sogn

Gift: 29. oktober 1815 i Åsted Sogn

Død: 13. januar 1854 i Åsted Sogn

Begravet: 20. januar 1854 i Åsted Sogn

Thomas Christensen blev født på Lybershøj (også kaldet Højen) (ca. 5 km vest for Frederikshavn) i Gærum Sogn som søn af Christen Thomsen og Zidsel Povelsdatter (jf. kapitel 15). Der mangler noget af den relevante side i Gærum Sogns kirkebog, og derfor kan datoen for hans dåb ikke findes.

Databasen FamilySearch og Jens Ejgild Caspersen [1] forsøger begge at pådutte mig en helt anden Thomas Christensen som min tip-2-oldefar. Sidstnævnte Thomas blev født samme år i Åsted Sogn. Som slægtsforsker skal man dog være varsom med at tro på andre, for lægdsrullen viser, at denne Thomas som ung flyttede til Læsø, hvor han ifølge kirkebogen tilbragte resten af sit liv. Lægdsrullen dokumenterer til gengæld, at det er Thomas Christensen fra Lybershøj, der er min tip-2-oldefar.

Thomas Christensen var den ældste af seks børn. Ved folketællingen i 1787, hvor han var 5 år, boede han hos forældrene i Højen i Gærum Sogn. Ved folketællingen i 1801 var en Thomas Christensen på 19 år tjenestekarl på en gård i Gærum by, og han er formentlig identisk med min tip-2-oldefar. Ifølge lægdsrullen opholdt Thomas Christensen sig i Gærum Sogn, indtil han blev gift, og han hjalp periodevis til på forældrenes gård.

Thomas blev konfirmeret i Flade Kirke, selv om han boede i Gærum Sogn. Det skyldtes, at der blev holdt fælles konfirmation for tre sogne, og at konfirmationsstedet derfor gik på omgang mellem disse sogne. Det er mere overraskende, at Thomas var 19 eller måske endda 20 år, da han blev konfirmeret. I kirkebogen omtales han som "Christen Høyens" søn, og han blev konfirmeret sammen med lillebroderen Poul.

Normalt var konfirmationsalderen 14-16 år. Man skulle dog være i besiddelse af en fyldestgørende viden om den kristne tro for at kunne blive konfirmeret. Min tip-2-oldefars meget sene

konfirmationsalder tyder derfor på, at han har været usædvanligt tungnem, men jeg tør dog ikke afvise, at der kan have været andre årsager.

Thomas Christensen har muligvis fået lært at læse, men han fik ikke lært at skrive. Da han i 1829 skulle underskrive skiftet efter sin afdøde svigerfar, måtte han have hjælp til at skrive sit eget navn [2].

Lægdsrullen afslører, at Thomas Christensen i 1802 blev erklæret uegnet til at være soldat, fordi han var pukkelrygget. Han var en lille mand, for hans højde angives at være 160 cm. Han slap dog ikke for militærtjeneste, for han blev erklæret tjenlig til at være stykkudsk. En stykkudsk fik ingen militær uddannelse, men blev brugt til transportopgaver for hæren og som hestepasser [3]. Han blev indkaldt som stykkudsk den 18. juni 1808, men blev hjemsendt igen som uduelig til dette job. Herefter blev han overført til kystmilitsen, som var en ubevæbnet organisation, der i krigstid skulle overvåge kysten [3].

En landmandssøn kunne blive fritaget for militærtjeneste, hvis faderen var så gammel, at han ikke selv kunne klare landbruget [4]. I 1814 havde Thomas Christensens far nået en alder, hvor han havde behov for hjælp. På sessionen blev lillebroderen, Christen Christensen, udpeget som såkaldt "gammelmandssøn", der skulle hjælpe faderen, under henvisning til, at Thomas Christensen var uduelig til faderens hjælp.

Det er forståeligt, hvis Thomas Christensen efterhånden har følt sig generelt uduelig. Det må derfor have styrket hans selvtillid, at han som 34-årig fandt en pige, der ville giftes med ham.

Og hvem var pigen, der så kvaliteterne i den tilsyneladende uduelige Thomas? Marie Kirstine Jensdatter blev født i Nørre Buje (også kaldet Nørre Budde) i Åsted Sogn (ca. 7 km vest for Frederikshavn) i 1786, dvs. hun var fem år yngre end Thomas. Hendes forældre var Jens Jensen og Maren Pedersdatter (jf. kapitel 16). Hun var deres eneste barn, men som voksen fik hun to halvsøskende, da faderen giftede sig igen efter moderens død.

Uden at kunne gøre modstand blev Marie Kirstine Jensdatter som spæd flyttet til Sæby, hvor forældrene ved folketællingen i 1787 var indlogeret hos en enke i Nørregade. Faderen angives i folketællingen at være landsoldat.

Marie Kirstine Jensdatter vendte dog tilbage til Åsted Sogn igen. Ved folketællingen i 1801 boede hun som 14-årig på et husmandssted i Lille Buje sammen med sine forældre. Lille Buje er en anden betegnelse for Nørre Buje. Marie Kirstine har været lærenem, for det lykkedes hende at blive konfirmeret, da hun var 15-16 år. Bopælen ved konfirmationen er angivet at være Nørre Buje. Her boede hun også i 1804, hvor hun var fadder ved en barnedåb i Åsted Kirke.

Marie Kirstine Jensdatter har formentlig boet hjemme, indtil hun blev gift i 1815, for ved vielsen er hendes bopæl angivet at være Nørre Buje. Thomas Christensen opholdt sig på det tidspunkt på Lindet, der er en proprietærgård i Åsted Sogn. Jeg formoder, at han har været tjenestekarl på Lindet, så helt uduelig til praktisk arbejde kan han ikke have været. Der var kun ca. 1,5 km mellem Lindet og Nørre Buje, så Thomas og Marie Kirstine har haft rig anledning til at lære hinanden at kende ved at mødes tilfældigt på en markvej. Forloverne ved vielsen var Marie Kirstines far, Jens Jensen, og en Henrik Carlsen fra Lindet, der var en tjenestekarlskollega til Thomas.

Marie Kirstine Jensdatter bragte en mindre startkapital med ind i ægteskabet, og den gjorde hende ikke mindre attraktiv. Hun havde arvet 214 rigsdaler, 2 mark og 2½ skilling efter sin

afdøde mor [5]. Denne arv havde været administreret af overformyndieret, fordi hun som ugift kvinde var umyndig. Det må formodes, at arven er blevet frigivet, da hun blev gift.

Den 24. oktober 1814 havde Thomas Christensen ifølge lægdsrullen fået en fæstekontrakt på et husmandssted i Eskjærhøjen i Åsted Sogn. Husmandsstedet hørte under Lindet. Denne fæstekontrakt, der blev til et fæstebrev dateret 17. september 1816, gav ham grundlaget for at gifte sig. Thomas og Marie Kirstine boede på husmandsstedet i Eskjærhøjen resten af deres liv. Om de levede lykkeligt til deres dages ende, melder historien intet om.

Hvis ellers det er rigtigt, at det er lykken at få børn, har de følt sig lykkelige mindst seks gange i deres liv. Det må vel nærmest fremhæves som noget usædvanligt, at Marie Kirstine Jensdatter ikke var gravid, da hun blev gift. Deres første barn, Cecilie Marie Thomsdatter, blev født den 29. august 1816. Derefter fulgte Maren Thomsdatter (født 22. maj 1819), min tipoldemor, Christiane Thomsdatter (født 12. juni 1821), Mariane Thomsdatter (født 22. februar 1824), Jens Christian Thomsen (født 3. juli 1826) og Christen Thomsen (født 21. juni 1830).

Marie Kirstine Jensdatter arvede igen, da faderen døde i 1829. Arven gjorde dog ikke den store husmandsfamilie velhavende, for den var kun på 14 rigsdaler, 5 mark og 3 skilling. Det skyldtes bl.a., at hun skulle dele arven med sine to halvsøskende [2].

Selv om Thomas Christensen muligvis har været tungnem til at tilegne sig kristendomskundskab, må han have haft tilstrækkelige evner til at være fadder. I perioden 1821-1834 var han fadder til fem af lillebroderen Christen Christensens børn.

Ved folketællingerne i 1834 og 1840 boede mine tip-2-oldeforældre i Eskjærhøjen i Faurholt i Åsted Sogn. I 1834 var de tre yngste børn hjemmeboende, og i 1840 var det kun de to sønner, der boede hjemme. Thomas Christensen angives at være husmand, og da han klarede driften af husmandsstedet uden fremmed hjælp, er der grænser for, hvor dårligt hans helbred kan have været.

Hans helbred har dog ikke været helt godt, for den 30. december 1840 anmeldte gårdmand Peder Mathiasen af Gærum Sogn til skiftemyndighederne [6], at ”Thomas Christensen i nat er død efterladende enke og umyndige børn”. Peder Mathiasen var gift med enken til Thomas Christensens bror, Christen, og han har aflastet den nærmeste familie ved at tage sig af dødsanmeldelsen. Det er anført i skifteprotokollen, at Thomas Christensens enke hensidder i uskiftet bo. Thomas Christensen var 59 år ved sin død.

Marie Kirstine Jensdatter boede som enke til leje i et hus i Eskjærhøjen ved folketællingerne i 1845 og 1850, og det er muligvis husmandsstedet, hun er blevet boende i. I 1845 boede den voksne datter, Maren, og den 15-årige søn, Christen, hos hende. I 1850 boede Marie Kirstine Jensdatter alene, og hun er angivet at være væverske og husmoder.

Den 13. januar 1854 var det sønnen, Christen Thomsen, der måtte gå den tunge gang til skiftemyndighederne [7] for at meddele, at hans moder var afgået ved døden. Det fremgår af skifteprotokollen, at den afdøde efterlod sig myndige arvinger, men at hun næppe efterlod sig så meget, at det ville kunne dække begravelsesudgifterne. De må dog være blevet dækket på anden måde, for det fremgår af kirkebogen, at Marie Kirstine Jensdatter blev begravet den 20. januar. Hun blev 67 år.

Der er fortalt nærmere om min tipoldemor, Christiane Thomsdatter, i kapitel 4. Her skal der fortælles om Thomas Christensens og Marie Kirstine Jensdatters fem øvrige børn.

Cecilie Marie Thomsdatter blev sendt ud at tjene i en ung alder, men hendes hensynsfulde forældre sørgede for, at det i starten blev inden for familiens trygge rammer. Da Cecilie Marie i 1833 blev konfirmeret i Karup Sogn (Hjørring Amt), var hun tjenestepige hos Laurs Jensen i Østerbolle. Han var gift med Thomas Christensens søster, Maren. Med hensyn til kristendomskundskab var Cecilie Marie tilsyneladende arveligt belastet fra sin far. Det fremgår af kirkebogen, at hun ved konfirmationen fik bedømmelsen ”temmelig god” for kundskab og opførsel, og det var faktisk ikke en temmelig god bedømmelse.

Ved folketællingen i 1834 var den 18-årige Cecilie Marie tjenestepige hos sin farbror, Poul Christensen, i Meller Svejle i Hørby Sogn (Hjørring Amt). Ved næste folketælling i 1840 var hun tjenestepige på Lindet i Åsted Sogn. Her udgjorde søstrene Thomsdatter hele brigaden af tjenestepiger, idet hendes søstre, Maren og Mariane, var de to andre tjenestepiger. I slutningen af 1840 kom Cecilie Marie ud at stå på helt egne ben, idet det fremgår af kirkebogens tilgangsliste, at hun flyttede til Dybvad, som er et gods i Skæve Sogn (Hjørring Amt).

Set i bagklogskabens lys var det ikke klogt at lade Cecilie Marie Thomsdatter slippe væk fra familiens opsyn, for året efter blev hun gravid med Thomas Simonsen (født 16. december 1814, Skæve Sogn), der var tjenestekarl på Dybvad. Cecilie Marie Thomsdatter flyttede hjem til forældrene, inden hun den 24. juli 1842 i Åsted Sogn fødte en ”uægte” søn, Thomas Christian Thomsen. Hun havde fortsat opbakning fra familien, idet tre af hendes søskende var blandt fadderne ved barnedåben.

Familien holdt dog ikke tilstrækkeligt opsyn med den letsindige unge dame, for året efter blev Cecilie Marie igen gravid med Thomas Simonsen. Nu fandt Thomas Simonsen ud af, at han var en reel ung mand, der var villig til at gifte sig med Cecilie Marie. De boede begge på Dybvad, da de blev gift i Skæve Kirke den 24. november 1843. Derfor nåede sønnen Simon (født 10. maj 1844) at blive ægte. Ved hans dåb boede Cecilie Marie Thomsdatter og Thomas Simonsen til leje i Lille Nejsum i Skæve Sogn.

Ved folketællingen i 1845 var Thomas Simonsen blevet forfremmet til gårdmand i Lille Nejsum. Han har formentlig overtaget sine forældres gård, for de boede på aftægt hos ham. I perioden 1848-1859 fik Cecilie Marie Thomsdatter og Thomas Simonsen yderligere fem børn. Ved folketællingerne i 1850, 1855, 1860 og 1880 boede familien fortsat på gården, der skiftevis blev betegnet Lille Nejsum, Nejsum og Store Nejsum. I 1880 var det kun to voksne sønner, der var hjemmeboende.

Cecilie Marie Thomsdatter blev aftægtskone, inden hun døde som 68-årig den 26. februar 1885. Det fremgår af folketællingen i 1890, at gården var blevet overtaget af en datter og svigersøn, og Thomas Simonsen boede på gården som ”enkemand” og ”gammelfar”. Han var 83 år, da han døde den 5. december 1898.

Maren Thomsdatter var også flyttet hjemmefra, da hun i 1834 blev konfirmeret i Hørby Sogn. Både ved konfirmationen og ved folketællingen samme år var hun tjenestepige hos gårdmand Hans Christensen i Mosen i Hørby Sogn. I 1840 var hun som omtalt ovenfor en del af Thomsdatter-trioen på Lindet i Åsted Sogn.

I 1844 var det Maren Thomsdatters tur til at blive gravid i utide. Hun nåede dog at blive gift med barnefaderen, Lars Christian Christensen (født 4. januar 1823, Åsted Sogn), et par måneder inden fødslen. Ved vielsen i Åsted Kirke den 3. januar 1845 var Lars Christian tjenestekarl i Sludstrup i Skærum Sogn (Hjørring Amt), og den højgravide Maren boede hjemme hos moderen i Eskjærhøjen.

Da brylluppet var et hovsabryllup, var de ikke klar til at flytte sammen umiddelbart efter vielsen. Ved folketællingen den 1. februar 1845 boede Maren Thomsdatter hos moderen, og Lars Christian Christensen var tjenestekarl i Sludstrup. Da datteren, Kirsten Marie (født 2. marts 1845), blev døbt i Åsted Sogn den 6. april, angives deres bopæl at være Eskjærhøjen, og det lyder som en midlertidig løsning. I starten af 1847 flyttede de da også ifølge tilgangslisten til Gærum Sogn, hvor de blev boende resten af livet. Da de lidt senere i 1847 fik et dødfødt barn, var bopælen Tvedens Hus, der ligger på Tornshede.

I perioden 1848-1856 fik Maren Thomsdatter og Lars Christian Christensen fire børn, og i 1860 sluttede Maren Thomsdatter effektivt af med at føde tvillinger. Den ene tvilling døde dog af mæslinger, inden han fyldte 1 år. Ved disse børnefødsler og ved folketællingerne i 1850, 1855, 1860, 1870 og 1880 omtales familiens bopæl som henholdsvis Tornshede, Bækhuset og Rævdal. Disse stednavne bruges så tilfældigt, at jeg har en fornemmelse af, at der kan være tale om forskellige betegnelser for den samme bopæl. Lars Christian Christensen angives skiftevis at være husfæster, daglejer og husmand. I 1880 var alle børn flyttet hjemmefra.

Ved folketællingen den 1. februar 1890 boede Maren Thomsdatter og Lars Christian Christensen i Bækhuset, hvor han i en alder af 67 år fortsat var aktiv som husmand. Maren var nu 70 år og angives at være husmandskone, og hun har formentlig skullet bidrage i betydelig grad til driften af husmandsstedet. Det blev hun dog ikke ved med ret meget længere, for hun døde den 15. marts 1890. Lars Christian Christensen måtte vente ti år mere på at få en plads på Gærum kirkegård. Han var aftægtsmand i Bækhuset, da han døde den 4. november 1900.

I modsætning til sine søstre boede Mariane Thomsdatter hjemme hos forældrene ved sin konfirmation, og derfor blev hun konfirmeret i Åsted Kirke i 1838. Hendes kundskaber blev også bedømt til "tg" (temmelig godt), så hun højnede ikke det intellektuelle niveau i familien. I 1840 var hun det tredje medlem af Thomsdatter-trioen på Lindet.

Derefter var Mariane gammel nok til at bevæge sig udensogns. Da hun i 1842 var fadder ved en dåb hos søsteren Cecilie Marie, var hendes bopæl Dahl i Understed Sogn (Hjørring Amt). Ved folketællingen i 1845 var hun tjenestepige på gården Nørknuden i Vrangbæk by i Understed Sogn. Afganglisten viser, at hun i slutningen af 1845 flyttede til Flade Sogn (Hjørring Amt). Ved folketællingen i 1850 var Mariane Thomsdatter 26 år, og på trods af hendes sparsomme kristendomskundskaber var hun blevet tjenestepige i præstegården i Flade by. Sidst på året rejste hun fra Flade Sogn til fødesognet Åsted ifølge afgangs- og tilgangslisten.

Som omtalt ovenfor var storesøstre Cecilie Marie og Maren blevet gravide uden at være lovformeligt gift, og det samme var sket for storesøsteren Christiane (jf. kapitel 4). Mariane Thomsdatter ville ikke stå tilbage for sine lastefulde søstre, så hun lod sig lokke af Jørgen Peter Christensen (født 14. oktober 1827, Åsted Sogn). Han var ved folketællingen i 1850 tjenestekarl på gården Store Håbendal i Åsted Sogn.

Den 29. maj 1853 var en dobbelt festdag i Åsted, for Mariane Thomsdatter og Jørgen Peter Christensen blev gift, og de fik samtidig deres søn, Christen Peter Jørgensen, døbt. Mariane var 29 og Jørgen Peter var 25 år. Ved vielsen var deres bopæl angivet at være Håbendals Mark. Ved folketællingen i 1855 var Jørgen Peter Christensen daglejer, og de boede med deres søn i et hus på Håbendals Mark.

På trods af en frugtbar start på ægteskabet blev det ikke børnerigt. De fik yderligere tre børn født i henholdsvis 1858, 1861 og 1865. Ved fødslerne var bopælen anført som Håbendalshus eller Håbendals Hedehus. Ved folketællingerne i 1860 og 1870 boede familien i Håbendalshus, hvor Jørgen Peter Christensen var husmand. Ved folketællingen i 1880 angives de at bo i et hus på Store Håbendals Mark, og de havde to hjemmeboende børn. Jeg føler mig ret sikker på, at der er tale om forskellige betegnelser for det samme hus.

Da Jørgen Peter Christensen døde den 27. maj 1887 i en alder af 59 år, betegnede kirkebogen ham som fæstehusmand i Håbendalshus. Mariane Thomsdatter døde som 64-årig den 31. marts 1888 i Frederikshavn, men hun blev begravet på Åsted Kirkegård. Åsted Sogns kirkebog anfører, at hun siden november 1887 havde opholdt sig som metodist i Frederikshavn. Det fremgår da også af kirkebogen for Metodistkirken i Frederikshavn, at hun blev begravet derfra.

Nu kommer turen til sønnerne. Ved folketællingen i 1840 boede Jens Christian Thomsen som 14-årig hjemme hos forældrene i Eskjærhøjen. Ved konfirmationen i Understed Sogn året efter var han kommet i tjeneste hos en husmand i Måen.

Da Jens Christian i 1842 var fadder ved en dåb hos søsteren Cecilie Marie, var hans bopæl angivet at være Bannerslund. Det er en gård i Elling Sogn (Hjørring Amt), og det passer med, at Jens Christian Thomsen ifølge lægdsrullen opholdt sig i Elling i 1842. Det fremgår af lægdsrullen, at han allerede året efter flyttede til Understed Sogn, hvor han opholdt sig i næsten ti år. Ifølge lægdsrullen har opholdsstedet i hovedparten af denne periode været gården Nørknuden.

Ved folketællingen i 1845 var Jens Christian Thomsen tjenestekarl på Rosengård i Vrangbæk by i Understed Sogn. På gården Fladholt i Understed Sogn var der ved samme folketælling en tjenestepige, der hed Mariane Pedersdatter. Hun var født den 26. december 1818 i Understed Sogn som et "uægte" barn af "fruentimmeret Anne Jensdatter i Præsthuset".

Jens Christian Thomsen ragede op over de fleste af sognets øvrige unge mænd, idet han var 68 tommer (svarende til 178 cm) høj, hvilket var usædvanligt dengang. Mariane Pedersdatter kunne ikke stå for en så høj fyr, og derfor fik Jens Christian Thomsen lov til at gøre hende gravid. Det resulterede i lille Antonine Jensen, der den 24. august 1847 i Understed Sogn blev født lige så "uægte" som moderen. Ved fødslen boede Mariane hos sin mor, og Jens Christian var tjenestekarl på Nørknuden. Mariane var 28 år, og Jens Christian var en fremmelig ung mand på kun 21 år.

Efter en kort betænkningstid valgte Jens Christian Thomsen og Mariane Pedersdatter at blive gift. Det skete den 30. december 1847 i Understed Kirke. Rammerne for et ægteskab og familieliv var ikke ideelle, idet Jens Christian Thomsen den 1. marts 1849 blev indkaldt til militærtjeneste. Når man kender hans højde, kan det ikke overraske, at han blev "garder til fods".

Ved folketællingen i 1850 var Mariane Pedersdatter sammen med datteren indlogeret i et hus i Understed. Ved samme folketælling var Jens Christian Thomsen stadig registreret som tjenestekarl på Nørknuden, men det er anført, at han var fraværende i krigstjeneste. I årene 1848-1850 var Danmark i krig med Preussen, og Jens Christian Thomsen har således bidraget til det for Danmark forholdsvis succesrige udfald af denne krig.

Jens Christian Thomsen vendte hjem fra krigen med livet i behold, og han bosatte sig sammen med Mariane i Sønderknudens hus i Understed Sogn. Det er på afgangslisten angivet som deres bopæl, da de den 1. maj 1852 flyttede til Flade Sogn. Her boede de i Grønholt, da de fik en søn i 1854 og 1858 og ved folketællingerne i 1855 og 1860, hvor Jens Christian Thomsen var daglejer. Tilgangslisten fortæller, at de i 1866 flyttede til Krattruphus i Volstrup Sogn (Hjørring Amt). Her boede de sammen med deres yngste søn ved folketællingerne i 1870 og 1880.

Ved folketællingen i 1880 havde Jens Christian Thomsen og Mariane Pedersdatter en plejesøn, Jens Marinus, på 4 år. Han var deres barnebarn. Det er en gåde, hvorfor han var sat i pleje hos bedsteforældrene, for hans forældre var gift og boede med to andre børn i et hus i Volstrup. Ved folketællingen i 1890 boede Jens Marinus fortsat hos dem. Han var nu tjenestedreng hos Jens Christian Thomsen, der angives at være husmand.

Jens Christian og Mariane fik lov til at leve et langt liv sammen. Mariane Pedersdatter døde som 85-årig den 24. marts 1904 i Krattruphus efter 56 års ægteskab. Jens Christian Thomsen var ifølge kirkebogen aftægtsmand i Krattruphus, da han døde den 15. april 1909 i en alder af 82 år.

Lillebror, Christen Thomsen, boede hjemme hos forældrene i Eskjærhøjen ved folketællingen i 1840. I 1845 boede han fortsat hjemme, men nu hos moderen, der var blevet enke. I 1846 blev Christen konfirmeret i Skærum Sogn (Hjørring Amt), og han må derfor formodes at have været tjenestedreng der. Han fulgte familietraditionen og opnåede ved konfirmationen bedømmelsen ”temmelig godt” for sine kundskaber.

Ved folketællingen i 1850 var Christen Thomsen tjenestekarl på godset Eget i Skærum Sogn. Christen Thomsen slap for at bruge tid på militærtjeneste. Det fremgår af lægdsrullen, at han blev kasseret pga. tarmbrok i højre lyske, og kassationen gav næppe anledning til brok. Christen Thomsen var 168 cm høj, så han var i bogstavelig forstand lillebror til Jens Christian. Da søsteren, Mariane Thomsdatter, havde barnedåb i 1853, var der blandt fadderne en Christen Thomsen fra Elling. Mon ikke det var hendes lillebror, der i så fald må have tjent i Elling Sogn på det tidspunkt?

Ved folketællingen i 1855 var Christen Thomsen tjenestekarl hos sin svoger, Thomas Simonsen, der var gift med søsteren Cecilie Marie. Som nævnt ovenfor havde Thomas Simonsen en gård i Nejsum i Skæve Sogn.

Læseren er formentlig så belastet af sit kendskab til Christens søskende, at læseren forventer, at der nu skal fortælles om, at Christen Thomsen gjorde en ung og uskyldig pige gravid. Sådan var Christen Thomsen dog ikke. I stedet giftede han sig som 27-årig med en 36-årig enke, der ikke var spor gravid ved vielsen. Enken hed Johanne Marie Jensdatter (født 20. februar 1821, Vrejlev Sogn, Hjørring Amt). Vielsen fandt sted i Skæve Kirke den 22. november 1857.

Johanne Marie Jensdatter havde sammen med sin første mand, der var død den 19. november 1856, boet i et hus på Nejsum Hede i Skæve Sogn, og her flyttede Christen Thomsen ind efter vielsen. Ni måneder efter vielsen (20. august 1858) blev sønnen, Thomas Christian Thomsen, født. Ved folketællingen i 1860 boede de i huset på Nejsum Hede. Christen Thomsen ernærede sig som daglejer, og de havde en 5-årig datter fra Johanne Maries første ægteskab boende hos sig.

Christen Thomsen og Johanne Marie Jensdatter fik kun to fælles børn. En datter, Marie Kirstine Thomsen, blev født i 1861. Hun fik dog en tragisk død den 3. maj 1865, dvs. som 4-årig. Det fremgår af kirkebogen, at hun druknede i en mergelgrav. Derfor havde de kun sønnen boende hos sig ved folketællingen i 1870. De boede stadig på Nejsum Hede, og Christen Thomsen ernærede familien som husmand og jordarbejder.

Christen Thomsen var kun 43 år, da han døde i huset på Nejsum Hede den 25. marts 1874. Johanne Marie Jensdatters anden enkestand blev næsten lige så kortvarig som den første, for hun døde den 27. maj 1876.

Litteraturliste

1. Jens Ejgild Caspersen: "Slægtsbog om Nejsigslægten", www.jens-ejgild.dk
2. Skifteprotokol, Horns Herred, 1827-1836, folio 90
3. Ordbog over det danske Sprog, <http://ordnet.dk>
4. Jørgen Green & Michael Green Schmidt: "Slægtsforskerens ABC", 2. udgave, 1. oplag, Forlaget Grifo, 2007
5. Skifteprotokol, Horns og Vennebjerg Herreder, 1812-1815, folio 45
6. Register til skifteprotokol, Horns Herred, 1836-1842, side 227
7. Register til skifteprotokol, Horns Herred, 1851-1855, side 421

Kapitel 9. Fæstebonden i Sigen

Mine tip-3-oldeforældre

Søren Sørensen & Ellen Thomsdatter

Søren Sørensen (80):

Født: ca. 1714

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 29. oktober 1752 i Tårs Sogn (Hjørring Amt)

Død:

Begravet: 22. december 1776 i Hørby Sogn (Hjørring Amt)

Ellen Thomsdatter (81):

Født:

Døbt: 24. april 1729 i Tårs Sogn

Konfirmeret:

Gift: 29. oktober 1752 i Tårs Sogn

Død:

Begravet: 20. januar 1788 i Hørby Sogn

Ellen Thomsdatter kaldes ved dåben ”Ellin”, som er en gammel skrivemåde for ”Ellen”. Da hun konsekvent kaldes ”Ellen” de mange gange senere, hun optræder i kirkebogen, vælger jeg her at kalde hende for ”Ellen”. Hun omtales hyppigst med efternavnet ”Thomsdatter”, men ”Thomasdatter” bruges flere steder.

Søren Sørensen er søn af Søren Sørensen og Johanne Mortensdatter (jf. kapitel 17). Han er sandsynligvis født på gården Sigen i Hørby Sogn, hvor han med sikkerhed er opvokset. Der eksisterer ingen kirkebog fra Hørby Sogn på det tidspunkt, hvor Søren blev født. Derfor er hans fødselsår beregnet på grundlag af aldersangivelsen ved hans død.

Ellen Thomsdatter blev født i Hejselholt i Tårs Sogn som datter af Thomas Christensen og Maren Jensdatter (jf. kapitel 18). Ved vielsen var hendes adresse også Hejselholt, så hun har formentlig boet i Hejselholt i hele sin barndom og tidlige ungdom. Hun havde med sikkerhed bopæl i Hejselholt, da hun i 1748 var fadder ved en barnedåb i Tårs Sogn.

Søren Sørensens far af samme navn blev begravet den 4. juni 1752. Det fremgår af fæsteprotokollen [1], at Søren Sørensen den yngre den 1. juli 1752 overtog fæstet af Sigen, ”som hans fader Søren Sørensen fradøde”. Sigen hørte under Haven Gods i Hørby Sogn.

Ifølge vilkårene i fæstebrevet skulle Søren Sørensen betale alle kongelige skatter, som blev opkrævet nu og måtte blive opkrævet i fremtiden. Hvert år til mortensdag (dvs. 11. november) skulle han til godset betale 1 rigsdaler og 3 mark i landgilde, dvs. fæsteafgift. Derudover skulle han ”forsvarlig og i rette tider” udføre hoveriarbejde på godset. Opsætsighed mod godsejeren var ikke tilladt, for det er anført i fæstebrevet, at han skulle ”være sit herskab hørig og lydlig”.

Hvis Søren Sørensen havde levet i dag, ville han næppe have sagt ja til at fæste Sigen. Gården er faldefærdig og ubeboet (foto: 2011)

Som nybegt fæstebonde var Søren Sørensen i en alder af 38 år klar til at gå på frierfodder. Det resulterede i, at han den 16. september 1752 blev trolovet i Tårs Sogn med Ellen, der var en ung og utvivlsomt yndig pige på 23 år.

Trolovelsen var en kirkelig ceremoni, der fandt sted før vielsen, og hvor man fik kirkens vel-signelse til at indgå ægteskab. En trolovelse var juridisk bindende, og der skulle særlige grunde til at hæve den. Trolovelsen kunne ifølge Danske Lov fra 1683 f.eks. hæves, hvis en af parterne begik tyveri eller blev ramt af spedalskhed eller en lignende ”besmittelig og vederstyggelig syge”. Trolovelsen blev officielt afskaffet i 1799, men fortsatte som en lokal tradition i årene efter [2].

Både Søren og Ellen har tilsyneladende afholdt sig fra tyvetogter og undgået vederstyggelig sygdom i ca. 1½ måned, for de blev gift den 29. oktober 1752. Efter brylluppet flyttede de ind i Søren Sørensens barndomshjem i Sigen, hvor de blev boende resten af livet. Sørenns mor var også død tidligere samme år. Det kan være, at visheden om, at hun slap for at have svigerforældre boende på aftægt, har fået Ellen til at sige ja til Sørenns frieri.

Ægteskabet med Søren Sørensen bevirkede, at Ellen Thomsdatter måtte igennem syv fødsler. Det startede med Johanne Sørensdatter (døbt 1. januar 1754). Hun blev efterfulgt af endnu en Søren Sørensen (døbt 14. november 1756). Han fik stor opmærksomhed fra familien, idet tre af hans fars brødre og den fjerde brors kone var faddere ved hans dåb. Min tip-2-oldefar, Thomas Sørensen, måtte nøjes med to af farbrødrene blandt fadderne, da han som den næste i rækken blev døbt den 15. juli 1759. Derefter fulgte Maren Sørensdatter (døbt 25. marts 1762) og en dødfødt pige (begravet 16. december 1764).

Ellen Thomsdatter havde ikke mere travlt med at passe sine egne børn, end at hun havde tid til at være fadder hos andre. Selv om hun havde et spædbarn derhjemme, rejste hun den 16.

april 1754 udensogns til nabosognet Torslev. Her var hun fadder ved en dåb hos en Anne Mortensdatter, der var gift med Jens Jørgensen. Jeg gætter på, at Anne Mortensdatter var en del af Ellen Thomsdatters mors familie.

Det fremgår af Hørby Sogns kirkebog, at "Søren Sørensens kone i Sigen" blev introduceret den 2. februar 1765 "efter sit dødfødte pigebarn". Introduktion var benævnelsen for hustruers første kirkegang efter en barsel. Den fandt som regel sted ca. 5-6 uger efter fødslen. Ved slutningen af sin prædiken tilføjede præsten en kort formaning og et ønske til barselskone. Introduktionen blev officielt afskaffet i 1797, men fortsatte mange steder som en lokal tradition helt frem til slutningen af 1800-tallet [2].

Næste barn i rækken var Birthe Sørens datter (døbt 1. november 1766). Som 60-årig blev Søren Sørensen far endnu engang, idet de fik en efternøler, Jens Sørensen (døbt 7. august 1774), men han døde, da han var 1½ år gammel (begravet 21. januar 1776).

I slutningen af 1776 døde Søren Sørensen. Han blev begravet i Hørby Sogn den 22. december 1776, så det år har julen næppe været specielt festlig i Sigen.

Ved folketællingen i 1787 boede Ellen Thomsdatter som enke i Sigen. Hendes stilling i husstanden anføres at være "madmoder", og hendes erhverv var "gårdbeboer". Hendes mad har været god, for børnene havde svært ved at forlade de hjemlige kødgryder. Ved folketællingen havde hun fire voksne og ugifte børn (Johanne, Søren, Thomas og Birthe) boende hos sig. Man må antage, at de har bidraget til gårdens drift. Thomas Sørensen anføres at være hjulmager, og Johanne Sørens datter var væverske.

Thomas Sørensen blev gift den 30. december 1787, og alt tyder på, at hans kone herefter er flyttet ind i Sigen. Man kan have mistanke om, at hun ret omgående har taget livet af svigermor, for Ellen Thomsdatter blev begravet den 20. januar 1788.

Søren Sørensen var den ældste søn, og derfor er det nærliggende at formode, at han har været "kronprins" og udset til at skulle overtage styringen af gården efter forældrenes død. Sådan gik det imidlertid ikke, og det bliver der redegjort nærmere for lidt senere i teksten, hvor børnenes videre skæbne bliver beskrevet. Thomas Sørensen er dog omtalt nærmere i kapitel 5, fordi han er min tip-2-oldefar.

Omtalen af Johanne Sørens datter bliver kortfattet. Som ugift 33-årig boede hun i 1787 som omtalt ovenfor hos moderen i barndomshjemmet i Sigen. Derefter er hun sporløst forsvundet. Hun kan ikke findes ved folketællingen i 1801, og en gennemgang af kirkebogen for Hørby Sogn viser, at hun hverken er blevet gift eller begravet i sognet i perioden 1787-1814. Nu er det nok for sent at sætte politiet til at lede efter hende.

Søren Sørensen blev boende i Sigen efter moderens død. Da lillebroderen, Thomas, med kone formentlig også er blevet boende i Sigen, har der været en oplagt mulighed for konflikter mellem brødrene, hvor den ugifte storebror kan have følt sig klemt. I en alder af 42 år blev Søren omsider gift den 13. januar 1799 i Hørby Kirke med den 36-årige Anne Christensdatter fra Estrup i Hørby Sogn (døbt 25. juli 1762, Hørby Sogn).

Der har næppe været plads til to ægtepar i Sigen, så trods sin rolle som "kronprins" valgte Søren at flytte til Estrup med sin Anne. Ved folketællingen i 1801 boede Søren Sørensen på et husmandssted i Estrup med kone, datter og svigermor, dvs. han og Anne er muligvis flyttet

ind i Annes barndomshjem. De fik tilsyneladende kun to børn (døbt 6. oktober 1799 og 12. september 1802), der begge var piger. Thomas Sørensen var fadder ved begge døtres barndåb, og Søren Sørensen var fadder, da Thomas Sørensens to ældste børn blev døbt. Det må være udtryk for, at brødrene ikke har været uvenner.

Søren Sørensen døde 53 år gammel i 1810 og blev begravet den 20. april. Anne Christensdatter var derefter alene med to mindreårige børn, så hun burde være gået på jagt efter en ny ægtemand. Måske har hun fundet nye jagtmarker, for jeg har ikke kunnet spore hende i Hørby Sogn efter mandens død.

Maren Sørensdatte blev som 30-årig gift den 12. august 1792 i Hørby Sogn med den 31-årige Christen Pedersen (døbt 30. november 1760, Karup Sogn) fra Stendal i nabosognet Karup (Hjørring Amt). Ved vielsen var Maren tjenestepige på Hørbylund i Hørby Sogn. Efter vielsen flyttede de til gården Stendal. De fik i perioden 1793-1803 fem børn, hvoraf den ene døde som spæd. Helt efter traditionen blev de fire ældste opkaldt efter bedsteforældrene.

Ved folketællingen i 1801 boede Maren og Christen på Stendal med tre børn, en tjenestekarl og en tjenestepige. Maren havde gjort et godt parti, idet det fremgår af folketællingen, at Christen Pedersen var bonde, sognefoged og lægdsmand. En lægdsmand var en person, der førte lægdsrullen, dvs. en protokol over de mænd, der kunne udskrives til militærtjeneste.

De levede begge ved folketællingen i 1834, hvor man ville have forventet, at de havde været aftægtsfolk på Stendal. Et eller andet må dog være gået galt, for de boede begge (han 73 år og hun 72 år) til leje hos en husmand i Nørreskoven i Hørby Sogn. Christen Pedersen angives nu at være bogbinder.

Christen Pedersen døde den 28. december 1835 og blev begravet i Karup Sogn, selv om det fremgår af kirkebogen, at han havde bopæl på Højgård i Hørby Sogn. Trods flytningen har han åbenbart stadig følt sig knyttet til det sogn, hvor han havde været sognefoged. Højgård var ligeledes bopælen for enken Maren Sørensdatte ved folketællingen i 1840.

Ved folketællingen i 1845 var Maren Sørensdatte 82 år, og nu var ringen sluttet, idet hun boede til leje på en gård i Hørbylund, hvor hun var tjenestepige, før hun blev gift. Trods sin høje alder har hun arbejdet for føden, for hendes erhverv er anført at være spinderske.

Den 29. december samme år døde Maren Sørensdatte. Det er anført i kirkebogen, at hun er død af alderdom. Denne diagnose lyder troværdig i betragtning af, at hun blev 83 år. Hun er i kirkebogen beskrevet som "gårdmand Jørgen Iversens kones moder" i Hørby. Denne gådefulde og noget mandschauvinistiske beskrivelse krævede en nærmere efterforskning, som viste, at Marens datter, Ellen Christensdatte, var gift med Jørgen Iversen, der var gårdmand på en anden gård i Hørbylund. Jørgen Iversen har åbenbart ikke villet have svigermor boende på aftægt.

Den yngste datter, Birthe Sørensdatte, boede som ugift 20-årig hjemme hos moderen ved folketællingen i 1787 som nævnt ovenfor. Ti år senere (19. februar 1797) var der fætterkusine-fest i Hørby Kirke, hvor Birthe Sørensdatte blev gift med sin fætter, Morten Christensen. Det krævede dengang en dispensation ved kongelig bevilling, hvis søskendebørn skulle giftes. En sådan bevilling var blevet udstedt den 3. februar 1797 [3]. Det fremgår, at de havde fået ægteskabsbevillingen gratis, så der blev måske råd til en bryllupsfest.

Morten var søn af Birthe Sørensdatters moster, Maren Thomsdatter. Morten Christensen var født den 28. maj 1758 i Sct. Olai Sogn ved Hjørring, hvor han også var opvokset. Familieforholdene var noget komplicerede. Mortens mor var fem år tidligere som enke blevet gift med Birthe Sørensdatters farbror og var flyttet ind på hans gård i Lille Fjem i Hørby Sogn, og Morten var formentlig flyttet med.

Der må have været risiko for, at Birthe Sørensdatter skulle nedkomme under vielsen, for datteren, Ellen Mortensdatter, blev døbt den 26. marts 1797. Efter vielsen bosatte de sig på gården i Lille Fjem. Her boede de ved folketællingen i 1801 sammen datteren, en tjenestekarl og Birthes svigermor/moster, Maren Thomsdatter, der nu var blevet enke igen. Hvordan, de har undgået at få flere børn, vides ikke, men datteren Ellen forblev enebarn.

Morten Christensen døde i 1813 i en alder af 54 år (begravet 17. januar). Ved folketællingen i 1834 boede Birthe Sørensdatter som 67-årig på aftægt på en gård i Lille Fjem hos datteren, Ellen, og svigersønnen Lars Andersen. Det vil være nærliggende at gætte på, at de har overtaget Birthes og Mortens gård efter Morten Christensens død.

Det var tilsyneladende rent barnerov, da Lars Andersen blev gift med Ellen Mortensdatter den 26. august 1814. Hvis ellers Ellen er blevet født relativt kort tid før, hun blev døbt, hvilket normalt var tilfældet, så var hun kun 17 år, da hun stod brud. Det fremgår dog af kirkebogen, at hun var 20 år. Måske har hun løjet sig ældre for at blive gift? Brudgommen var ifølge kirkebogen 33 år. Der var ikke tale om et traditionelt hastebryllup, for deres første barn blev født ca. to år efter vielsen, så måske har det blot hastet med at få en ny mand på gården.

Lad os vende tilbage til Birthe Sørensdatter. Hun døde den 27. december 1837 i en alder af 71 år som aftægtskone i Fjem. I kirkebogen kaldes hun ganske vist Birgithe, men navnene Birthe, Berite og Birgithe blev brugt lidt i flæng, så det er svært at gætte, hvad der har stået på hendes gravsten.

Litteraturliste

1. Fæsteprotokol for Haven i Hørby, side 81-82
2. Jørgen Green & Michael Green Schmidt: "Slægtsforskerens ABC", 2. udgave, 1. oplag, Forlaget Grifo, 2007
3. Kongelige bevillinger til ægteskab i forbudne led, Jyske Registre, 1797-1799, www.kkermit.dk

Kapitel 10. En fæstemand for en fæstegård

Mine tip-3-oldeforældre

Jens Christensen & Ane Marie Villadsdatter

Jens Christensen (82):

Født:

Døbt: 1. august 1745 i Hørby Sogn (Hjørring Amt)

Konfirmeret:

Gift: 16. januar 1774 i Hørby Sogn

Død:

Begravet: 20. april 1777 i Hørby Sogn

Ane Marie Villadsdatter (83):

Født:

Døbt: 25. januar 1750 i Hørby Sogn

Konfirmeret:

Gift: 16. januar 1774 i Hørby Sogn

Død: 23. august 1814 i Hørby Sogn

Begravet: 28. august 1814 i Hørby Sogn

Ved dåben og de fleste andre steder i kirkebogen er min tip-3-oldemors fornavn skrevet "Ane Marie". Et par gange kaldes hun dog "Anne Marie" og en enkelt gang "Anna Maria".

Jens Christensen er søn af Christen Jensen og Ingeborg Jensdatter (jf. kapitel 19). Han er født på gården Haslef/Haslemark i Hørby Sogn. Ved vielsen boede han samme sted, så det må formodes, at han har boet på Haslemark, indtil han blev gift. Jens Christensen havde en lillebror, Mads Christensen.

Ane Marie Villadsdatter er datter af Villads Thomsen og Birgitte Jensdatter (jf. kapitel 20). Hun er født på gården Gammelholm i Hørby Sogn og har sandsynligvis boet der hele sit liv. Hun havde to ældre halvsøstre (Maren Pedersdatter og Ane Pedersdatter) og en lillesøster (Kirsten Villadsdatter).

Jens Christensen og Ane Marie Villadsdatter har med stor sandsynlighed lært hinanden at kende, fordi deres forældre har haft nære venskabelige eller måske endda familiemæssige relationer, som dokumenteres ved, at forældrene på henholdsvis Haslemark og Gammelholm gensidigt har været faddere, når børnene er blevet døbt.

Den 20. juli 1773 fæstede Jens Christensen gården Gammelholm, som Villads Thomsen afstod pga. alderdom og svaghed [1]. Det fremgår af fæsteaftalen, at Jens Christensen skal giftes med datteren, Ane Marie Villadsdatter. Det var dog ikke den eneste betingelse. Jens Christensen skulle give "den anden datter Kirsten Villadsdatter et skikkeligt bryllup og noget til udflyning".

Udgifterne til det skikkelige bryllup blev dog i familien, idet Kirsten Villadsdatter i 1776 blev gift med Jens Christensens lillebror, Mads. Fæsteaftalen fastslog endvidere, at Villads Thomsen, hvis kone var død året forinden, skulle bo på aftægt på gården. Det blev dog billigt for Jens Christensen, idet Villads Thomsen døde efter ca. 4 måneder som aftægtsmand.

I starten af 1774 blev Jens Christensen gift med Ane Marie Villadsdatter. Den ægteskabelige lykke blev dog kort. Jens og Ane Marie nåede kun at få to børn inden hans alt for tidlige død. Christen Jensen (opkaldt efter farfaderen) blev døbt den 26. februar 1775, og min tip-2-oldemor, Birthe Jensdatter (opkaldt efter mormoderen), blev døbt den 5. maj 1776. Farbroderen, Mads Christensen, var fadder ved begge børns dåb.

Jens Christensen døde i 1777 kun 31 år gammel, og så manglede der igen en mand på Gammelholm. Ham fandt Ane Marie efter 4 års søgen. Den 4. november 1781 giftede ”enken Ane Marie Villadsdatter i Gammelholm” sig med Christen Larsen. Han var 43 år, og hun var 31 år. Det fremgår af fæsteprotokollen [1], at Christen Larsen først fik lov til at fæste Gammelholm efter at have giftet sig med enken, idet han den 4. april 1782 overtog Gammelholm, ”som Jens Christensen fradøde, og hvis enke han allerede har ægtet”. Det er anført, at Christen Larsen var landsoldat og fra Jerslev.

Min efterforskning tyder på, at Christen Larsen og Ane Marie Villadsdatter ikke har fået børn sammen. Ved folketællingen i 1787 boede Christen Larsen og Ane Marie Villadsdatter på Gammelholm med børnene af Ane Maries første ægteskab, Christen Jensen på 12 år og Birthe Jensdatter på 10 år. Der var fire tjenestefolk, så Gammelholm må have været en relativt stor gård. Det er anført, at en af tjenestefolkene var soldat. Han har næppe skullet forsvare Gammelholm, så han har formentlig stået til rådighed for militæret som deltidssoldat.

Ved folketællingen i 1801 boede hele familien fortsat på Gammelholm. Sønnen, Christen Jensen, var nu 26 år og ugift. Det er anført, at han var dragon, dvs. soldat ved rytteriet. Den 24-årige Birthe Jensdatter var ligeledes ugift. Der var fem tjenestefolk på gården. Økonomien på Gammelholm har åbenbart været så god, at Christen Jensen har kunnet låne penge ud. Af skifteprotokollen [2] fra bodelingen ved farbroderen, Mads Christensens død i 1805 fremgår det, at farbroderen bl.a. er ”skyldig til Christen Jensen i Gammelholm”.

I 1814 døde Ane Marie Villadsdatter 64 år gammel. Det er anført i kirkebogen, at hun var aftægtskone på Gammelholm. På et matrikelkort fra perioden 1813-1861 [3] er Christen Jensen anført som bruger af gården, dvs. Ane Marie Villadsdatter må have boet på aftægt hos sønnen. Christen Jensen måtte brødføde sin stedfader nogle år endnu, for Christen Larsen blev 80 år, inden han døde på Gammelholm den 13. september 1818.

Min viden om Christen Jensens liv er begrænset. Lægdsrullen giver dog visse oplysninger om ham. Han kan findes i hovedrullen for Hørby Sogn i 1789, 1793, 1795, 1798 og 1803, og i alle tilfælde angives han at bo hjemme, dvs. på Gammelholm. I 1796 har han været rekrut ved Jyske Dragon Regiment. Han angives at være 68 tommer høj svarende til 178 cm, hvilket var ca. 15 cm over datidens middelhøjde for mænd. Hans fætter, Jens Christian Madsen, der var søn af hans farbror, Mads Christensen, havde en højde på 181 cm. Det er nærliggende at tro, at de begge har været arveligt belastede, og at min tip-3-oldefar, Jens Christensen, og hans bror, Mads Christensen, derfor også har været over middelhøjde.

Nu er det på tide at vende tilbage til Christen Jensen. Han havde bopæl på Gammelholm, da han var fadder ved barnedåb hos sin søster, Birthe Jensdatter, i 1803, 1805, 1809 og 1811. Det fremgår af ovennævnte matrikelkort, at en løjtnant Bering har overtaget Gammelholm efter Christen Jensen, men det vides ikke hvornår. Jeg har ikke fundet Christen Jensens død i Hørby Sogn, og ved folketællingen i 1834 er Gammelholm beboet af løjtnant Bering. Dette kan tyde på, at Christen Jensen er flyttet fra sognet.

Brandforsikringsprotokollen fra 1854 [4] indeholder oplysninger om Gammelholm. Gården havde et stuehus på 17 fag, en lade på 7 fag, et østre hus på 15 fag og et vestre hus på 16 fag. Hvis ikke gården er blevet udbygget efter, at Christen Jensen har afhændet den, har Gammelholm i mine forfædres "regeringstid" været blandt sognets store gårde.

Min tip-2-oldemor, Birthe Jensdatter, er ikke forsvundet for mig. Hun fik et langt liv, som er beskrevet nærmere i kapitel 5.

Litteraturliste

1. Navneregister til fæsteprotokol for Boller i Tårs, 1675-1806, 20. juli 1773,
<http://rigmornoergaard.tripod.com>
2. Navneregister til skifteprotokol for Boller i Tårs, 1803-1812, 30. september 1805,
<http://rigmornoergaard.tripod.com>
3. Historiske Matrikelkort, Kort & Matrikelstyrelsen, www.kms.dk
4. Brandforsikringsprotokol, Hjørring Amt, Dronninglund Herred, Hørby Sogn, 1854-1858,
side 237

Kapitel 11. Familietragedien i Vester Flade

Mine tip-3-oldeforældre

Peder Larsen & Anne Andersdatter

Peder Larsen (84):

Født:

Døbt: 29. oktober 1752 i Flade Sogn (Hjørring Amt)

Konfirmeret:

Gift: 27. september 1776 i Flade Sogn

Død: 13. november 1821 i Flade Sogn

Begravet: 20. november 1821 i Flade Sogn

Anne Andersdatter (85):

Født:

Døbt: 9. oktober 1746 i Flade Sogn

Konfirmeret:

Gift: 27. september 1776 i Flade Sogn

Død:

Begravet: 25. oktober 1812 i Flade Sogn

Peder Larsen kaldes andre steder i kirkebogen for Peder Laursen, Peder Larsen Smed eller Peder Smed. Der er ikke noget, der tyder på, at han har arbejdet som smed, så tilnavnet har han formentlig "arvet" fra sin far, der var smed. Anne Andersdatter kaldes "Anne" ved sin dåb, men ved vielsen og et par andre steder i kirkebogen kaldes hun "Ane".

Peder Larsen er født og opvokset i Flade by som søn af Lars Larsen Smed og Maren Nielsdatter (jf. kapitel 21). Peder Larsens mor døde, da han var ti år, og han fik en stedmoder, der for nemheds skyld også hed Maren.

Anne Andersdatter blev født på Bakken i Flade Sogn som ældste barn af Anders Jensen og Maren Christensdatter (jf. kapitel 22).

Den 22. april 1776 overtog Peder Larsen en fæstegård i Flade [1]. Fæstegården hørte under godset Knivholt. Peder Larsen overtog gården efter sin onkel, der måtte flytte fra gården pga. fattigdom. Forinden havde Peder Larsens farfar været den først kendte fæstebonde på samme gård (jf. kapitel 35). Gårdens historie er beskrevet i en lokalhistorisk artikel [2].

Da gården var et fallitbo, krævede det ekstraordinært gode vilkår, hvis godsejeren skulle have den afsat til en ny fæstebonde. Det fremgår af fæstebrevet [1], at godsejeren som starthjælp gav Peder Larsen 1 tønne rug, 3 tønder byg, 4^{1/2} tønne havre samt 1 ko. Desuden fik Peder Larsen frihed for skat af jorden i april og juli kvartaler det første år.

Ellers skulle Peder Larsen, som det var normalt for fæstebønder, yde hoveri, dvs. arbejde for godset, i fastsat omfang, og han skulle betale landgilde, der var en årlig fæsteafgift. Ifølge fæstebrevet skulle Peder Larsen hvert år på mortensdag betale landgilde på 2 rigsdaler og 4 mark samt 1/2 gås og 1 høne. Det har givet mulighed for, at både godsejeren og Peder Larsens familie har kunnet få mortensgås på bordet, såfremt Peder Larsen har spenderet den anden halvdel af gåsen på sig selv og familien.

Fæstekontrakten gav Peder Larsen et grundlag for at stifte familie. ”Ungkarl Peder Larsen” og ”pigen Ane Andersdatter” blev trolovet den 4. april 1776 og gift den 27. september 1776. Peder havde brugt trolovelsesperioden til at gøre Anne gravid, for deres første barn, Lars, blev døbt i starten af 1777 (formentlig 12. januar, men teksten er utydelig). Han døde dog allerede som 4-årig (begravet 15. juli 1781). De specialiserede sig i drengbørn, for de fik yderligere tre sønner: Anders Pedersen (døbt 14. september 1779), Lars Pedersen (døbt 12. august 1781), dvs. umiddelbart efter, at deres første Lars var død, og min tip-2-oldefar, Christen Pedersen (døbt 10. oktober 1784).

Ved folketællingen i 1787 boede Peder Larsen og Anne Andersdatter på gården sammen med sønnerne på 8, 6 og 3 år. Ved folketællingen i 1801 var det kun den 20-årige søn, Lars, der boede hjemme.

Peder Larsen opnåede den tvivlsomme ære at blive anklaget for tyveri. Den 7. januar 1803 behandlede forligskommissionen for Volstrup med flere sogne en klage fra godsejeren på Knivholt [3]. Det er bemærkelsesværdigt, at forligsprotokollen omtaler den 50-årige Peder Larsen som ”Lars Smeds søn, Peder Laursen i Flade” i betragtning af, at faderen var død 30 år tidligere. Lars Smed må have gjort sig mere bemærket end sin søn.

Forligskommissionerne, der var blevet oprettet i 1795, skulle behandle ordinære civile sager samt private politisager. Hvis der ikke kunne opnås forlig i forligskommissionen, overgik sagen til rettens afgørelse [4].

Tyverisagen handlede om, at der var stjålet noget træ fra Knivholt skov. Eftersøgningen af træet havde resulteret i, at der hos Peder Larsen var fundet 6 stykker elletræ, der var afskåret til træskotræ. Godsejeren udbad sig svar på, om Peder Larsen kunne opgive nogen hjemmel til træet. Ifølge forligsprotokollen svarede Peder Larsen, ”at han vel er i stand til at opgive hjemmel, men ville ikke bekvemme sig til for nærværende tid at tilkendegive samme her for kommissionen”. Da kommissionen ikke kunne opnå noget forlig mellem parterne, blev sagen henvist til retten [3]. Jeg kender ikke udfaldet af retssagen. Det lyder ikke som om, at Peder Larsen havde en god sag, så jeg gætter på, at han ikke fik nye træsko det år.

I 1812 døde Anne Andersdatter i en alder af 66 år. Året efter valgte Peder Larsen at lade sønnen, Lars Pedersen, overtage fæstegården, hvorefter Peder Larsen kom på aftægt hos sin søn [2]. Peder Larsen havde også den sorg at miste sønnen, Christen Pedersen Flade (min tip-2-oldefar), ca. tre år før, han selv døde den 13. november 1821.

Der fortælles mere om Christen Pedersen Flades korte liv i kapitel 6, så her skal kun berettes om de to ældste sønner.

Den ældste søn, Anders Pedersen, kan følges via lægdsrullen. Han kan findes første gang i hovedrullen for Flade Sogn i 1789, hvor hans alder er angivet at være 11 år. I 1798-1799 flyttede han ifølge lægdsrullen fra Flade Sogn til Elling Sogn (Hjørring Amt). Her angives hans opholdssted at være Nielstrup, hvor han må formodes at have været tjenestekarl.

Det fremgår af lægdsrullen, at han i 1801 var indkaldt som soldat, nærmere betegnet som landdragon, dvs. soldat ved rytteriet. Jeg tør ikke påstå, at han har været en flot fyr, men han har i hvert fald været høj efter datidens målestok. Lægdsrullen angiver hans højde til 67³/₄ tomme (= 177 cm), og derved var han blandt de allerhøjeste i lægdsrullen.

Efter endt soldatertjeneste havde Anders Pedersen igen bopæl i Nielstrup i Elling Sogn. I lægdsrullen fra 1809 angives han at opholde sig ved regimentet og at være ”hjemkommen reservedragon”. Han fortsatte tilsyneladende sin militære karriere, idet han i 1810 angives at være blevet jæger ved den ridende afdeling i Jyske Jægerkorps. Det slap han dog ikke specielt godt fra. Hvis jeg har forstået lægdsrullens tekst korrekt, blev han i 1812 overflyttet til et infanteriregiment, fordi han var uegnet til jæger pga. ”uregelmæssig opførsel”, hvad det så end var.

I 1815 angives Anders Pedersen at være udtjent, dvs. han har afsluttet soldatertjenesten. På det tidspunkt var han flyttet til Karup Sogn (Hjørring Amt), hvor han i 1814 (datoen er ulæselig) i en alder af 35 år blev gift med en 40-årig enke, Dorthe Jensdatter, fra Øster Bolle. Dorthe Jensdatter havde forinden været gift med en Christen Jensen (viet i 1795, Understed Sogn, Hjørring Amt) og havde fået syv børn med ham. Christen Jensen var død i Øster Bolle i Karup Sogn i 1810, så Dorthe Jensdatter havde været usædvanligt lang tid om at finde en afløser.

Anders Pedersen var husmand i Øster Bolle. Dette fremgår af kirkebogen, da deres både første og sidste barn, Peder Andersen, blev født (7. maj 1815). Det er anført i lægdsrullen, at Anders Pedersen havde bopæl i Øster Bolle, indtil han i 1826 blev slettet af rullen pga. alder. Derefter er Anders Pedersen og Dorthe Jensdatter forsvundet ud af mit søgelys.

I 1829, hvor han var 50 år, dukkede Anders Pedersen op til jordens overflade igen i kirkebogen for Tolstrup Sogn (Hjørring Amt) ca. 30 km vest for Karup. Det fremgår af kirkebogen, at han den 8. november 1829 blev gift i Stenum Kirke med Thorine Hansdatter på 36 år. Anders Pedersen er angivet at være enkemand og tjenestekarl på en gård i Stenum. Det er dog ikke lykkedes mig at finde ud af hvor og hvornår, hans første kone er død. Thorine Hansdatter er et af de få eksotiske islæt blandt mine forfædre, idet hun ifølge folketællingen fra 1845 var nordmand og født i Arendal i Norge.

Anders og Thorine fik ingen fælles børn, men Thorine Hansdatter bragte en ”uægte” datter, Karen Marie Jensdatter (født 3. marts 1821) med ind i ægteskabet. Karen Marie blev aldrig gift, og som straf for det endte hun som lærerinde for mindre børn i Vester Brønderslev, men det er en helt anden historie.

Tilbage til emnet! Anders og Thorine flyttede tilsyneladende ikke sammen efter vielsen. Ved folketællingen i 1834 arbejdede Anders som tjenestekarl på en gård i Tømmerby i Tolstrup Sogn. Han kaldes ”Anders Pedersen Flade” og har altså som sin lillebror fået tilnavn efter fødesognet. Ved samme folketælling boede Thorine Hansdatter med datteren, Karen Marie, hos en ugift husmand, som hun var husholderske for, i Stenum by i nabosognet Stenum (Hjørring Amt).

Det er anført om både Anders og Thorine, at de var gift, så den faktiske adskillelse har formentlig været en nødvendighed for, at de kunne passe deres arbejde. Afstanden mellem Tømmerby og Stenum by er kun ca. 1 km, så de har haft mulighed for at mødes, hvis ellers de har haft lyst til det. Ved folketællingen i 1840 var de midlertidigt genforenet i et hus på Stenum Hede i Stenum Sogn, hvor Anders Pedersen ernærede sig og konen som daglejer.

Ved folketællingen i 1845 var Anders Pedersen som 65-årig næsten blevet intellektuel, idet han nu var tjenestekarl på en skole i Vebsig i Tolstrup Sogn. Skolelærerens kone var helt fra ”Kjøbenhavn”, så det var et fint sted at have fået plads. Thorine Hansdatter boede igen ad-

skilt fra Anders i et hus i Stenum, hvor hun havde en kvinde, der var almisselem og havde to "uægte" børn, boende hos sig.

Anders Pedersen og Thorine Hansdatter må åbenbart have savnet hinanden, når de var adskilt, for ved folketællingen i 1850 boede de igen sammen, denne gang på en gård i Tømmerby. Anders Pedersen var dog ikke blevet gårdejer, for det fremgår, at han nu var almisselem. Thorine Hansdatter døde den 25. januar 1858. Hun er angivet at være 65 år og "Anders Flades hustru af Tømmerby". Anders Pedersen har ikke kunnet klare endnu engang at skulle bo alene, for han døde ca. to måneder efter (30. marts 1858) som "enkemand og almisselem" i en alder af 78 år.

Ved folketællingen i 1801 hjalp Lars Pedersen som nævnt ovenfor til på sin faders gård. I 1802 måtte Lars som 20-årig stå til ansvar for sine udskejelser uden for arbejdstid, idet han via et hastebryllup (23. april 1802) blev gift i Flade Kirke med den fire år ældre Margrethe (kaldet Grethe) Christensdatter (døbt 30. marts 1777) fra nabosognet Elling. Peder Larsen var den ene af forloverne ved vielsen.

Resultatet af udskejelserne blev døbt (18. juli 1802) Ane Maria. Christen Pedersen i Flade, der vist må være den Christen Pedersen, der er min tip-2-oldefar, var en af fadderne. Det fremgår af kirkebogen, at Lars Pedersen og Grethe Christensdatter havde "til huse hos Peder Larsen i Flade by". Den 3. februar 1805 var der tvillingebarnedåb i Flade Kirke, idet Lars og Grethes sønner, Peder og Christian, blev døbt. Den ene af dem blev opkaldt efter sin farfar, og Peder Larsen var da også en af fadderne. Peder viste sig at være den mest levedygtige af tvillingerne, for Christian døde allerede en uge efter barnedåben.

Som tidligere nævnt overtog Lars Pedersen i 1813 fæstegården efter sin far. Ved folketællingen i 1834 var sønnen, Peder Larsen, ugift og boede på gården, hvor der yderligere var en tjenestedreng og en tjenestepige. Ved folketællingen i 1840 hjalp Peder Larsen fortsat sin far med gårdens drift. Peder Larsen var nu blevet gift og havde fået to børn.

I 1842-1843 blev familien ramt af en tragedie [2]. Først døde Peder Larsens kone (9. februar 1842), derefter døde hans ældste søn på 7 år (2. marts 1842), så døde Peder Larsen (8. december 1842), og til slut døde Lars Pedersen (5. februar 1843). De døde alle af tuberkulose, som muligvis kom fra kvæget, der gennem mælken kunne smitte mennesker.

Nu sad Grethe Christensdatter tilbage på gården sammen med sit yngste barnebarn, Niels Peter. Gårdens ejer var interesseret i at sælge gården, men han blev tvunget til at indgå en aftægtskontrakt med de to overlevende. Retten dømte ejeren til at betale en erstatning på 238 rigsbankdaler, før han kunne slippe af med Grethe Christensdatter og sønnesønnen [2]. Det er lettere at vurdere erstatningens størrelse, når det oplyses, at hele gården i 1844 blev solgt for 1300 rigsbankdaler til købmand Wilhelm Høgsted i Frederikshavn.

Ved folketællingen i 1845 boede Grethe Christensdatter stadig på gården sammen med sønnesønnen, så på det tidspunkt var erstatningen åbenbart ikke blevet udbetalt. Det må være sket senere, for ved Grethe Christensdatters død den 27. maj 1849 er det anført, at hun "opholder sig i Toftegaard i Flade Sogn". Hun døde ikke af tuberkulose, for det fremgår af kirkebogen, at dødsårsagen var vattersot, dvs. væskeophobning i kroppen. Så var sønnesønnen, Niels Peter Pedersen, alene tilbage i verden i en alder af 11 år. Det klarede han. Han fik et langt liv som arbejdsmand i Flade Sogn, inden han døde som 70-årig den 8. marts 1908.

Litteraturliste

1. Fæsteprotokol, Knivholt Gods, 22. april 1776, folio 172b
2. Erik Christensen: "Sognefogedgården", Vendsyssel Årbog 1994, side 95
3. Forligsprotokollen for Volstrup, 1795-1806, Bangsbomuseet, 1984
4. Jytte Skaaning & Bente Klercke Rasmussen: "Find din slægt – og gør den levende. Håndbog i slægtshistorie", 2. udgave, 2. oplag, Syddansk Universitetsforlag, 2008

Kapitel 12. Oldingen der troede at han var gammel

Mine tip-3-oldeforældre

Søren Gregersen & Maren Andersdatter

Søren Gregersen (86):

Født: 21. november 1746 i Albæk Sogn (Hjørring Amt)

Døbt: 27. november 1746 i Albæk Sogn

Konfirmeret:

Gift: 18. oktober 1778 i Albæk Sogn

Død: 1. marts 1841 i Voer Sogn (Hjørring Amt)

Begravet: 7. marts 1841 i Voer Sogn

Maren Andersdatter (87):

Født: 19. januar 1753 i Albæk Sogn

Døbt: 28. januar 1753 i Albæk Sogn

Konfirmeret:

Gift: 18. oktober 1778 i Albæk Sogn

Død: 1. marts 1795 i Albæk Sogn

Begravet: 8. marts 1795 i Albæk Sogn

Søren Gregersen blev født i Voerså i Albæk Sogn, der ligger ved Kattegatkysten syd for Sæby. Han var ældste barn af Gregers Sørensen og Kirsten Jensdatter (jf. kapitel 23). Han havde fem yngre søskende, hvoraf en søster døde som spæd.

Maren Andersdatter blev født i Sørå i Albæk Sogn. Hun var datter af smeden i Sørå, Anders Pedersen, og dennes hustru, Caren Nielsdatter (jf. kapitel 24). Hun havde syv søskende, hvoraf fire brødre og en søster nåede at blive voksne. Ifølge skiftet efter faderens død i 1777 [1] var Maren Andersdatter stadig hjemmeboende som 24-årig.

Søren Gregersen var tjenestekarl på Voergård Gods ved skiftet efter sin faders død den 23. april 1778 [2]. Da han blev gift med Maren Andersdatter den 18. oktober 1778, havde han igen bopæl i Voerså. Inden vielsen har de sandsynligvis gået måneskinstur langs stranden, idet Marens bopæl, Sørå, ligger ved kysten ca. 5 km sydligere end Voerså.

Måneskinsturen fik følger, for allerede inden vielsen fik de et barn, Maren Sørensdatter (født 15. maj 1778). I kirkebogen er det anført, at Søren Gregersen og Maren Andersdatter var trolovede, og det må være årsagen til, at barnet slap for at blive betegnet som "uægte". Det fremgår endvidere af kirkebogen, at en datter til dem ved navn Karen er død den 5. august 1780 i en alder af 3 år. Det har ikke været muligt at finde hendes fødsel i kirkebogen. Derfor har jeg en formodning om, at Maren og Karen er samme barn, dvs. at et af navnene er skrevet forkert. I så fald er den Maren/Karen Sørensdatter, der blev født i 1778, død i 1780.

Deres øvrige børn var indiskutabelt ægte: Karen Sørensdatter (født 18. februar 1781), min tip-2-oldemor, Kirsten Sørensdatter (født 5. december 1783), Gregers Sørensen (født 18. december 1786), Anders Sørensen (født 15. juli 1790, død 25. juli 1790) og endnu en Anders Sørensen (født 26. april 1792). Blandt fadderne optrådte Søren Gregersens brødre, Jens Gre-

*I Albæk Kirke blev Søren Gregersen gift to gange, og begge gange
hed bruden Maren (foto: 2011)*

gersen og Christen Gregersen, flere gange og søsteren, Anne Gregersdatter, en enkelt gang. Ved alle fødslerne var familiens adresse Højene i Albæk Sogn.

Ved folketællingen i 1787 boede Søren Gregersen og Maren Andersdatter i et hus i Højene sammen med børnene Karen, Kirsten og Gregers. Søren Gregersens erhverv var "daglejer", dvs. han har levet af tilfældigt arbejde.

Arbejdet som daglejer var i sig selv ikke respekteret, men noget tyder på, at Søren Gregersen alligevel har været en respekteret mand i sognet. Den påstand baserer jeg på, at kirkebogen viser, at han er blevet flittigt brugt som både fadder og forlover, ikke kun af egne familiemedlemmer, men også af andre i sognet.

De mange fødsler har tæret på Maren Andersdatters helbred, for "Søren Gregersens hustru" døde den 1. marts 1795 i en alder af 45 år. Bopælen var anført at være Lille Fjemtrang.

Søren Gregersens helbred var ikke blevet belastet af børnepasning, så han havde kræfter til endnu et ægteskab. Allerede den 1. november 1795 blev "enkemand Søren Gregersen i Fjemtrangshus" gift med "pigen Maren Jensdatter af Overholbæk". Overholbæk var en gård i Albæk Sogn. Ved vielsen var Søren 48 år, og Maren var ca. 40 år. Det må have været praktisk for Søren Gregersen, at han kunne fortsætte med at kalde konen for Maren.

I det hele taget var ægteskabet formentlig mere en praktisk løsning for begge parter, end det var et resultat af den store kærlighed. Søren Gregersen havde mindreårige børn, der skulle passes. Maren Jensdatter havde en "uægte" søn, Jens Jensen (født 3. oktober 1785, Albæk Sogn), der skulle forsørges. Barnefaderen var gift, så ham kunne hun ikke satse på. Det lykkedes ikke for Søren Gregersen og Maren Jensdatter at få et fælles barn, selv om jeg ved, at de prøvede på det. Min skråsikre viden om deres seksualliv skyldes, at Maren Jensdatter den 10. marts 1797 fødte en søn, der var dødfødt.

Ved folketællingen i 1801 boede de i et hus i Fjemtrang. Sørenns erhverv var nu ”husmand med jord og daglønner”. Til datidens husmandsbrug hørte normalt så lidt jord, at en familie ikke kunne leve af husmandsbruget alene. Det gjorde det nødvendigt for de fleste husmænd at arbejde nogle dage om ugen som daglejere på gårde eller godser i nabolaget. Da gårdmændene og godsejerne havde brug for denne arbejdskraft, udstykkede man bevidst husmandsbrugene med så lidt jord, at husmændene reelt var tvunget til at arbejde som daglejere til en ussel løn. Derfor var de fleste husmandsfamilier fattige [3].

Ved folketællingen i 1801 var Sørenns søn, Gregers Sørensen, på 14 år stadig hjemmeboende. I huset boede endvidere den nu 15-årige Jens Jensen, der er anført at være Maren Jensdatters ”slegfreds søn”. Et ”slegfredsbarn” blev brugt som betegnelse for et barn, hvis forældre ikke var gift.

Man kan undre sig over, at Søren Gregersens 8-årige søn, Anders, ikke boede hos dem. En eftersøgning efter den bortkomne søn gav det resultat, at Anders ved folketællingen i 1801 boede i Enodden i Voer Sogn hos Maren Andersdatters bror, Niels Andersen. Da Maren Andersdatter døde, var Anders kun 2 år gammel. Det er nærliggende at tro, at Søren Gregersen ikke har kunnet passe både arbejde og en 2-årig søn, og at Anders derfor umiddelbart efter moderens død er blevet sat i pleje hos Niels Andersen, der havde en kone til at klare børneopdragningen. Det er mere overraskende, at Søren Gregersen ikke hentede Anders hjem igen, da han blev gift med Maren Jensdatter. Fattigdommen i familien kan evt. have været så stor, at det har været uoverskueligt at skulle mætte en mund mere.

Søren Gregersen overlevede også sin anden hustru, for ved folketællingen i 1834 var han enkemand. Han var nu 87 år og boede hos datteren, Kirsten Sørensdatter, og dennes familie i Østerenge i det vestlige nabosogn, Voer. Søren Gregersen var almisselem, dvs. på fattighjælp. Datteren og svigersønnen er dog ikke sluppet helt gratis fra at have ham boende. Ved folketællingen i 1840 boede Søren Gregersen stadig hos dem, og det fremgår, at han var ”almisselem der tillige forsørger af huset”.

Søren Gregersen døde i 1841. Præsten var tilsyneladende meget nøjeregnende, for der står i kirkebogen, at han blev 99 $\frac{1}{4}$ år gammel. Når man kender hans fødselsdato, kan man dog selv regne ud, at han ”kun” blev 94 år. Enten har Søren Gregersen løjet sig ældre, end han var, i håb om at kunne fejre 100 års fødselsdag, eller også har han været dement, så han ikke har kunnet huske, hvor gammel han var. Uanset hvad, er det dog flot klaret at blive 94 år.

Min tip-2-oldemor, Kirsten Sørensdatter, omtales nærmere i kapitel 6, men vi skal have med her, hvordan det gik Søren Gregersens øvrige børn.

Selv om jeg har brugt mange timer på at efterforske Karen Sørensdatters skæbne, står resultatet ikke mål med anstrengelserne. Hovedproblemet er, at der var flere med navnet Karen Sørensdatter i Albæk og omegn. Det er med stor sandsynlighed den ”rigtige” Karen Sørensdatter, der er blevet konfirmeret i Voer Sogn i påsken 1797. Da Karens farbror, Jens Gregersen, havde barnedåb i 1802, var Karen Sørensdatter og Kirsten Sørensdatter, begge med bopæl på Voergård, blandt fadderne. Det må derfor antages, at den ”rigtige” Karen og hendes søster, Kirsten, på det tidspunkt har været tjenestepiger på Voergård.

Den 11. juni 1810 fik en Karen Sørensdatter med bopæl i Lyngså i Albæk Sogn et ”uægte” barn. Når jeg tror på, at der er tale om den ”rigtige” Karen, skyldes det, at en anden farbror,

Christen Gregersen, var blandt fadderne. Den angivne barnefader var ”fodjæger Rasmus Eskildsen, nu i kvarter i Hjørring”. En fodjæger var en soldat ved jægerkorpsen, hvor man tilsyneladende også jagtede piger. Barnet fik det dengang ualmindelige fornavn Eskild efter farfaderen. Dette fornavn var dog ikke specielt lykkebringende, for Eskild døde 7 uger gammel. Om det har været en stor sorg eller en lettelse for Karen Sørensdatter at slippe for at være enlig mor, får vi aldrig noget at vide om.

Noget tyder på, at Karen Sørensdatter er gået under jorden af sorg eller skam, for efter Eskilds død har jeg ingen sikre spor af Karen. En gennemgang af kirkebøgerne i Albæk og Voer Sogne tyder ikke på, at hun er blevet gift eller er død i disse sogne. Hun optrådte heller ikke som fadder, når hendes søskende havde barnedåb. Dette peger på, at hun er flyttet til et andet sogn.

Ved folketællingen i 1834 var en 53-årig og ugift Karen Sørensdatter tjenestepige på en gård i Karup Sogn (Hjørring Amt). Selv om alderen passer på ”vores” Karen, er dette ikke tilstrækkelig dokumentation til at påstå, at hun er den ”rigtige”.

Min viden om den næste i rækken, Gregers Sørensen, er langt mere sikker, bl.a. fordi fornavnet Gregers var så ualmindeligt dengang, at han er let at spore. Gregers er på et tidspunkt flyttet vestpå, for da han i april 1815 stod fadder til en nevø, var han tjenestekarl på Voergård i nabosognet Voer. Det var han også, da han senere samme år fik et ”uægte” barn med Johanne Christensdatter, der var indvandrer fra Lendum Sogn. Han er blevet gift med Johanne ca. 1816, men vielsen er det ikke lykkedes mig at finde i kirkebøgerne. Måske var Gregers Sørensen bigamist? Ifølge den ikke altid troværdige database FamilySearch er han på samme dato (4. februar 1816) blevet gift med både Johanne Christensdatter og en Kirsten Marie Sørensdatter.

Gregers Sørensen og Johanne Christensdatter boede gennem hele deres ægteskab på et husmandssted i Vesterskov i Voer Sogn. De fik i alt 8 børn, hvoraf de tre dog døde som spæde. Ved folketællingen i 1834 var den ældste datter, Maren Kirstine Gregersdatter, flyttet hjemmefra, men de fire øvrige børn i alderen fra 4 til 14 år var hjemmeboende. Ved folketællingen i 1840 havde Gregers og Johanne tre af deres egne børn samt Maren Kirstines 5-årige datter boende. Sidstnævnte var ikke helt ægte. Ved folketællingen i 1845 boede hun der stadig, men det fremgår, at hun nu var deres plejebarn.

Ved Johanne Christensdatters død som 73-årig den 17. oktober 1860 er det anført, at hun var gift med aftægtsmand Gregers Sørensen i Vesterskov. Det må have været et farligt sted at bo, for flere af dette års døde i Voer Sogn boede i Vesterskov. Det var måske derfor, at Gregers Sørensen flyttede derfra efter konens død. Han boede hos datteren, Maren Kirstine, der var blevet gift med smeden i Skæve Sogn, da han døde ca. to år senere (1. oktober 1862) i en alder af 75 år. Han blev dog begravet i Voer Sogn, formentlig ved siden af konen. Han fulgte i faderens fodspor, idet han endte sine dage som fattiglem.

Den yngste søn, Anders Sørensen, var som omtalt ovenfor i pleje hos sin morbror i sin barndom. Han blev konfirmeret i påsken 1808 i Albæk Sogn, men det fremgår ikke, om han fortsat var i pleje på det tidspunkt. Anders har i lighed med sine tre søskende arbejdet på Voergård, hvor han havde bopæl, da han var fadder i 1816.

Kort tid efter blev Anders Sørensen gift med den 6 år ældre Kirsten Marie Nielsdatter. De må være blevet hemmeligt gift, for deres vielse er det ikke lykkedes mig at finde. Da de fik deres første barn i 1817, var de ifølge kirkebogen gift og boede i Skellet i Voer Sogn. Anders var husmand og daglejer. De må have haft behov for luftforandring, for de flyttede med jævne mellemrum. Da næste barn blev født i 1819, boede de i Stolsholt i Albæk Sogn, og i 1822 og 1824 var adressen Båndhagen i Voer Sogn.

Anders Sørensen og Kirsten Marie Nielsdatter fik i alt fem børn. Det ene barn døde dog samme dag, som det blev født, og kun to af dem nåede at blive voksne. Ved folketællingen i 1834 var de flyttet til Voerså by i Albæk Sogn. Børnene Anna Cathrine og Søren Christian var hjemmeboende, og Anders Sørensen var husmand og daglejer. I 1840 var de flyttet igen, denne gang til Ørsø by i Dronninglund Sogn (Hjørring Amt). Nu var det kun den 16-årige søn, der boede hjemme. Anders Sørensen var i mellemtiden blevet murermester. Det er svært at tro, at han har været i murerlære som ca. 45-årig, så mon ikke han var selvlært?

Ved folketællingen i 1845 boede de uden hjemmeboende børn i et hus i Voerså i Albæk Sogn, hvor Anders Sørensen også var murermester. Det må have været krisetider for byggeriet, for ved næste folketælling i 1850 var Anders blevet kurvefletter. De havde en 2-årig datterdatter, Andersine Cathrine Marie, boende, idet datteren, Anna Cathrine, havde været så uheldig at få en "uægte" datter med en 22 år ældre enkemand.

Det fremgår endvidere, at deres ugifte 26-årige søn, Søren Christian, boede hos dem. Han angives at være "hjempermitteret", dvs. han var midlertidigt hjemsendt fra militæret. Historiekyndige vil gætte på, at sønnen har deltaget i krigen mod Preussen og Slesvig-Holsten, der foregik i 1848-1850. Lad os gætte videre og gætte på, at hjemsendelsen skyldes, at han er blevet såret i krigen. Hvis han var såret, har han i hvert fald overlevet, for i 1853 flyttede han fra Albæk Sogn til Aalborg sammen med sin hustru.

Efter dette historiske sidespring vender vi tilbage til Anders Sørensen. Ved folketællingen i 1860 boede Anders Sørensen og Kirsten Marie Nielsdatter stadig i Voerså. Kurvefletningen har ikke været en succes, for Anders var igen murer. Det har han dog ikke kunnet forsørge konen ved, for hun er angivet at være almisselem. De boede i hus sammen med datteren Anna Cathrine og hendes familie. Anna Cathrine var blevet gift og havde fået endnu en datter, der havde det pompøse navn Nicoline Caroline Magnine. Hvis mobning havde været opfundet dengang, var hun blevet drillet med sit navn.

Den 30. april 1860 døde Kirsten Marie Nielsdatter som 74-årig. Anders Sørensen var flyttet fra Albæk Sogn til Voer Sogn, inden han døde den 2. september 1865 i en alder af 73 år som "enkemand og aftægtsmand i Vesterskov". Som omtalt ovenfor var storebroderen, Gregers, aftægtsmand i Vesterskov få år tidligere, men det må stå hen i det uvisse, om de to ting har noget med hinanden at gøre.

Litteraturliste

1. Skifteprotokol, Voergård, 1776-1802, folio 39-39b
2. Skifteprotokol, Voergård, 1776-1802, folio 56-56b
3. Jens Engberg: "Det daglige brød. Bønder og arbejdere 1650-1900", Politikens Forlag, 2011

Kapitel 13. Fætter-kusine-ægteskab med kongelig bevilling

Mine tip-3-oldeforældre

Peder Christensen & Kirsten Nielsdatter

Peder Christensen (88):

Født:

Døbt: 14. september 1749 i Ulsted Sogn (Ålborg Amt)

Konfirmeret: 6. april 1766 i Ulsted Sogn

Gift: 31. oktober 1777 i Ulsted Sogn

Død: efter 1807

Begravet:

Kirsten Nielsdatter (89):

Født:

Døbt: 13. juli 1749 i Ulsted Sogn

Konfirmeret: 26. april 1767 i Ulsted Sogn

Gift: 31. oktober 1777 i Ulsted Sogn

Død: 29. marts 1807 i Øster Hassing Sogn (Ålborg Amt)

Begravet: 7. april 1807 i Øster Hassing Sogn

Peder Christensen blev født i Elsnab i Ulsted Sogn nord for Limfjorden ca. 20 km øst for Nørresundby som søn af Christen Christensen og Maren Pedersdatter (jf. kapitel 25). Kirsten Nielsdatter blev født i Rottrup i Ulsted Sogn som datter af Niels Pedersen og Kirsten Pedersdatter (jf. kapitel 26).

Peder Christensens mor var søster til Kirsten Nielsdatters far, dvs. Peder Christensen var fætter til Kirsten Nielsdatter. Det forklarer, hvorfor Kirsten Nielsdatters far, Niels Pedersen, var fadder ved Peder Christensens dåb, og Peder Christensens far, Christen Christensen, var fadder ved Kirsten Nielsdatters dåb.

Peder Christensen boede hjemme i Elsnab, da han blev konfirmeret som 16-årig samme dag som sin 14-årige lillesøster, Kirsten Christensdatter. For at blive konfirmeret skulle man dengang være fyldt 14 år, og præsten skulle ved overhøring vurdere, at den unge var i besiddelse af en fyldestgørende viden om den kristne tro. Derfor blev mange først konfirmeret, når de var 15 år, 16 år eller evt. senere. Enten har Peder Christensen været mere tungnem end lillesøsteren, eller også har forældrene trods aldersforskellen fået to børn konfirmeret samtidigt for at spare på konfirmationsudgifterne.

Hvis konfirmationsalderen var udtryk for, hvor lærenemme konfirmanderne var, har Kirsten Nielsdatter ikke været for kvik. Hun var 17 år, da hun blev konfirmeret sammen med lillesøsteren, Magrete, på 16 år.

Hvis læseren nu forventer en romantisk historie om, at Peder Christensen og Kirsten Nielsdatter var fætter-kusine-kæresten lige fra barnsben af, og at de utålmodigt ventede på at blive gamle nok til at gifte sig, så må læseren tro om igen. Peder Christensen blev gift som 23-årig, men det var med en anden.

Peder Christensen blev gift i nabosognet Øster Hassing den 16. april 1773 med en 44-årig enke, Magrethe Nielsdatter, fra Vester Nejsig i Øster Hassing Sogn. Selv om enken muligvis har været ungdommelig, kan man godt mistænke Peder Christensen for at have skelet til, at han ved at gifte sig med enken kunne blive gårdmand i en ung alder. Det havde hastværk at blive gift, for de havde fået kongelig tilladelse til vielse uden troløvelse og tillysning.

Magrethe Nielsdatter havde forinden været gift med Hans Andersen, der var død 45 år gammel i 1772 (begravet den 10. juli 1772, Øster Hassing Sogn). Sammen havde de fået børnene Niels Hansen (døbt 24. august 1766) og Elin Cathrine Hansdatter (døbt 18. december 1768). Der fulgte altså to mindreårige børn med enken, da Peder Christensen blev gift. Hans Andersen var bror til Peders stedfader, Poul Andersen [1]. Poul Andersen har derfor kunnet slå to fluer med ét smæk ved på én gang at få afsat stedsønnen og få skaffet broderens enke en ny ægtemand.

Den 23. maj 1774 var ”Peder Christensen i Vester Nejsig” fadder ved en barnedåb i Øster Hassing Sogn, så han var hurtig til at få tillidshverv i sognet. Snart efter fik han andet at tænke på, for Magrethe Nielsdatter døde efter lidt over et års ægteskab. Hun blev begravet den 1. juli 1774 i Øster Hassing Sogn.

Normalt blev en enkemand eller enke med småbørn gift igen i løbet af et års tid. Måske har Peder Christensen ikke haft dametække, for der gik over tre år, før han fandt sig en ny kone. Hvordan klarede han så børnepasningen og det huslige arbejde indtil da? Det har jeg et bud på. Ved en barnedåb i Øster Hassing Sogn den 23. marts 1777 var Peder Christensen og Mette Christensdatter i Vester Nejsig blandt fadderne. Mette Christensdatter er Peder Christensens søster, så jeg gætter på, at hun var flyttet ind som husbestyrerinde i Vester Nejsig, da Peder Christensen blev enkemand.

Det ligner endnu et fornuftsægteskab indgået med familiens hjælp, at Peder Christensen efter tre år som enkemand blev gift med kusinen, Kirsten Nielsdatter. Peder og Kirsten var begge 28 år, da de blev gift i Ulsted Kirke. Kongen har haft travlt, for også her var der kongelig bevilling til vielsen [2], idet det krævede en kongelig dispensation, hvis søskendebørn skulle giftes. Bevillingen blev udstedt den 31. oktober 1777, og derefter handlede de hurtigt, for de blev gift samme dag. Forloverne var Peder Christensens stedfader, Poul Andersen, og Kirsten Nielsdatters svoger, Hr. Hesselberg fra Klitgård.

Nu havde Peder Christensen fået en kone i den fødedygtige alder. Det gav resultat et års tid efter brylluppet, hvor min tip-2-oldefar, Christen Pedersen, blev født (døbt 25. oktober 1778, Øster Hassing Sogn). De fik endnu en søn, Niels Pedersen (døbt 27. februar 1780) og en datter, Maren Kirstine Pedersdatter (født ca. 1782). Det er ikke lykkedes at finde Maren Kirstines fødsel i kirkebogen, så hendes omtrentlige fødselsår er beregnet på grundlag af aldersangivelserne ved folketællinger og ved hendes død.

Peder Christensen må have været en anset mand at dømme efter, at han hyppigt blev brugt som fadder og forlover både hos familien og hos andre i sognet. Kirsten Nielsdatter fik også lov til at være fadder nogle gange, men det var fortrinsvis hos familien.

Ved folketællingen i 1787 boede familien på gården Vester Nejsig. Peder Christensen er angivet at være ”bonde og gårdbeoer”. Peder Christensen og Kirsten Nielsdatter havde hans to voksne stedbørn, Niels Hansen og Elin Cathrine Hansdatter, og deres tre fælles børn boende. Gården har været ret stor, for derudover var der tre tjenestekarle og tre tjenestepiger.

Vester Nejsig er i dag en velholdt gård med aktiv landbrugsdrift (foto:2011)

Peder Christensen var fæstebonde på Vester Nejsig, men købte gården af Gettrup Gods den 19. oktober 1800 for 1.800 rigsdaler [3]. Hans økonomi må have været god, for det fremgår, at han betalte i rede penge. Han fik skøde på gården den 13. juni 1801. Få år senere blev gårdens jordareal udvidet, idet han den 12. juni 1804 fik skøde på en parcel af Gettrup Enge [4].

Indtil landboreformerne i 1780'erne og 1790'erne havde stort set alle bønder været fæstebønder. Som led i landboreformerne opfordrede regeringen til, at fæstebønderne købte deres fæstegård af godsejerne. Det gjorde ca. 40.000 af dem i slutningen af 1700-tallet og begyndelsen af 1800-tallet [5].

Ved folketællingen i 1801, hvor Peder Christensen og Kirsten Nielsdatter begge var 51 år, var steddatteren og deres to yngste børn hjemmeboende. Det var blevet sparetider, for derudover var der kun to tjenestekarle og en enkelt tjenestepige.

Kirsten Nielsdatter var 57 år, da hun døde i 1807. Det fremgår af skiftet [6] efter hendes død, at hun døde den 29. marts. Hun betegnes i skifteprotokollen som "selvejer Peder Christensens hustru i Vester Nejsig", dvs. det er fremhævet, at Peder Christensen selv var ejer af gården. Det fremgår endvidere af skiftet, at den yngste søn og den yngste datter boede hjemme hos faderen i 1807.

Nogle måneder efter Kirsten Nielsdatters død solgte Peder Christensen gården til den yngste søn, Niels Pedersen, der fik skøde på Vester Nejsig den 31. oktober 1807 [4]. Han fik ikke gården til foræringspris, for salgsprisen var på 4.800 rigsdaler. Niels Pedersen betalte dog ikke i rede penge, men udstedte til faderen panteobligationer på 2.000 rigsdaler, der blev tinglyst som 1. prioritet i gården. Panteobligationerne gav Peder Christensen en årlig renteindtægt.

Det fremgår endvidere af skødet, at Peder Christensen havde ret til at bo på aftægt på gården hele sin livstid, og at dette også var gældende ved enhver afhændelse af gården. Det er præciseret, at køberen skal give ham ”anstændig og medbørlig mad og drikke”, men der var dog ikke noget menukort i skødet. Peder Christensen havde også sikret sig at kunne komme på udflugter, for køberen var forpligtet til at give ham befordring i form af enten kudsk eller vogn. Datteren, Maren Kirstine, boede fortsat på gården. Hun har sikkert sat pris på, at det er anført i skødet, at hendes personlige ejendele ikke fulgte med ved købet.

Peder Christensen kunne ikke overdrage gården til sin yngste søn uden, at den ældste søn og datteren blev tilgodeset. Derfor måtte Niels Pedersen mod sikkerhed i gården udstede panteobligationer på 800 rigsdaler til broderen Christen Nejsig, der var ejer af Gærumgård, og på 1.000 rigsdaler til søsteren, Maren Kirstine. Yderligere blev det tinglyst, at efter faderens død skulle Niels Pedersen udbetale 600 rigsdaler til broderen og 400 rigsdaler til søsteren [4].

Det vides ikke hvor længe, Peder Christensen har udnyttet sin ret til at bo på aftægt på Vester Nejsig, for det er ikke lykkedes at finde hans død i kirkebøgerne. Det kan skyldes, at ”døde mænd” mangler i Øster Hassing Sogns kirkebog i perioden 1813-1816. Som omtalt nedenfor blev Niels Pedersen i 1816 tvunget til at sælge gården under ret tragiske omstændigheder. Hvis Peder Christensen har været i live på det tidspunkt, kan det tænkes, at han ikke har haft lyst til at blive boende på gården, og at han derfor er flyttet fra sognet.

Peder Christensens og Kirsten Nielsdatters ældste søn, min tip-2-oldefar, Christen Pedersen, der senere blev kendt som Christen Pedersen Nejsig, er nærmere omtalt i kapitel 7. Deres yngste søn og datteren bliver omtalt her.

Sønnen, Niels Pedersen, boede som omtalt ovenfor hos forældrene i Vester Nejsig ved folketællingerne i 1787 og 1801. Af gode grunde har jeg ikke et fotografi af Niels Pedersen, men lægdsrullen giver nogle oplysninger om hans udseende. Den anfører, at han var 66½ tomme (= 174 cm) høj, og at han var uegnet til soldat, fordi hans højre skulder var skæv.

Som omtalt ovenfor købte Niels Pedersen i 1807 Vester Nejsig af faderen. Herefter var Niels Pedersen klar til at gifte sig. Det gjorde han så den 1. juli 1808, hvor han blev gift i Øster Hassing Sogn med pigen Anne Marie Olesdatter. Han var 28 år, og hun var 20 år. Anne Marie Olesdatter var født på øen Egholm, der ligger i Limfjorden ved Ålborg, men blev dog fragtet til fastlandet, da hun den 11. august 1787 blev døbt i Vor Frue Sogn, Ålborg. Ved vielsen havde de begge bopæl i Vester Nejsig, så hun var tilsyneladende flyttet lidt for tidligt ind på gården.

Anne Marie Olesdatter fødte en søn, Lars Nielsen, den 8. september 1809, og det var ikke lidt for tidligt. En pige, Kirsten Nielsdatter, blev født den 1. maj 1815. Her er moderens navn angivet som Anne Marie Nielsdatter, men jeg antager, at der er tale om en skrivefejl. Ved begge fødsler var bopælen Vester Nejsig. Det var den også den 15. april 1816, hvor Niels Pedersen var fadder ved en barnedåb i Ulsted Sogn.

Som omtalt ovenfor havde Niels Pedersen fra starten en ret stor gæld i gården til faderen og sine to søskende. Noget tyder på, at økonomien blev ved med at være dårlig, for Niels Pedersen måtte udstede flere panteobligationer i henholdsvis 1810, 1813 og 1815 [7, 8]. En del af de nye lån brugte han dog til at indfri sine søskendes panteobligationer.

Uddrag af matrikelkort fra ejerlav "Den nordøstlige del, Øster Hassing", 1812-1866. På kortet ses gården Vester Nejsig. Niels Pedersen er med rød skrift anført som ejer, men navnet er streget ud og erstattet med navnet på den efterfølgende ejer, Jens Larsen (Kort & Matrikelstyrelsen)

Den 24. juni 1816 var der officielt besøg på Vester Nejsig. Skifteforvalteren i Kær Herred mødte op efter anmodning for at foretage en bodeling mellem Niels Pedersen og Anne Marie Olesdatter [9]. Der må formodes at have gået dramatiske ægteskabelige forviklinger forud for besøget.

Ved bodelingen blev Niels Pedersen assisteret af en fætter, Niels Pedersen Ellern, fra gården Rottrup i Ulsted Sogn (jf. kapitel 26). Bodelingen resulterede i, at Niels Pedersen efter anbefaling fra fætteren fra Rottrup blev erklæret umyndig. Niels Pedersen Ellern blev udpeget som hans værge, og det blev besluttet, at midlerne fra det fælles bo skulle bestyres af Overformynderiet.

Årsagen til umyndiggørelsen fremgår ikke helt klart af skifteprotokollen. Niels Pedersen Ellern gav dog udtryk for, at Niels Pedersen Nejsig var en "slet husholder", og at der var risiko for, at han ville sætte boets midler over styr "ved dårlige handler". Han må således have været økonomisk utilregnelig, men jeg har ikke grundlag for at vurdere, om han var generelt psykisk utilregnelig.

Bodelingen afsluttedes den 2. juli 1817 [9]. Som led i bodelingen var gården Vester Nejsig den 13. august 1816 blevet solgt på auktion for 7.200 rigsdaler [10]. Den høje salgspris for-

tæller, at der var tale om en stor og attraktiv gård. Det fremgår da også af auktionsskødet, at der var tre tjenestekarle, to tjenestepiger og tre tjenestedrenge på gården. På trods af Niels Pedersens dårlige økonomiske sans resulterede boopgørelsen i et betydeligt overskud, der var på ca. 4.000 rigsdaler [9].

Bodelingen har været indledningen til en skilsmisse, som jeg ikke har datoen på. Anne Marie Olesdatter blev i en alder af 36 år gift igen i Vester Hassing Sogn (Ålborg Amt) den 3. oktober 1823 med den 27-årige ungkarl, Lars Sørensen (døbt 29. november 1795, Vester Hassing Sogn).

Giftermålet gav anledning til at genoptage bodelingssagen den 22. januar 1824 [9]. Her blev boets fælles midler, der hidtil havde henstået under Overformynderiet, delt mellem Niels Pedersen og hans fraskilte hustru. Niels Pedersen Ellern var døden nær på det tidspunkt, så Niels Pedersen havde fået ny værge. Der var tale om Christen Nielsen fra gården Elsnab i Ulsted Sogn. Han var stedsøn af Niels Pedersens faster, dvs. en slags ”pappætter” (jf. kapitel 25).

Skilsmisser var sjældne dengang. Det var derfor usædvanligt, at både Niels Pedersen og hans storebror, Christen Pedersen Nejsig (jf. kapitel 7), opnåede at blive skilt. Måske har Nejsigbrødrene været ekstraordinært uomgængelige?

Det vides ikke, hvor Niels Pedersen flyttede hen efter salget af Vester Nejsig. En Niels Pedersen, der aldersmæssigt passer på den ”rigtige”, boede til leje på en gård i Øster Hassing by ved folketællingerne i 1834 og 1840. Det er anført, at han var enkemand, og at han levede af sin formue.

Niels Pedersen døde på gården Poulstrup i Øster Hassing Sogn den 24. januar 1842 i en alder af 62 år. I kirkebogen er han ganske vist angivet at være søn af gårdmand ”Peder Nielsen i Vester Nejsig”, men jeg føler mig ret sikker på, at efternavnet Nielsen er endnu en sjuskefejl i kirkebogen.

Hvordan gik det så Anne Marie Olesdatter og hendes nye mand? Ved vielsen i 1823 boede de begge i Vester Hassing. Her boede de tilsyneladende indtil 1832 uden at få fælles børn. I 1832 flyttede Lars Sørensen ifølge kirkebogens tilgangsliste fra Vester Hassing og lidt længere vestpå til Hvorup Sogn (Ålborg Amt). Alt tyder på, at Anne Marie Olesdatter er flyttet med. På tilgangslisten angives Lars Sørensen at være 36 år og tjenestekarl.

Ved folketællingen i 1834 finder man Lars Sørensen som ”plovdrivende husmand” i et hus i Uttrup i Hvorup Sogn. Han angives at være enke, og han har sin 19-årige steddatter, Kirsten Nielsdatter, boende. Hvis man leder i nabosognet, Nørre Sundby, finder man i kirkebogen, at Anne Marie Olesdatter døde den 25. juli 1833 som ”husmand Lars Sørensens hustru af Uttrup”.

Det er derfor så overraskende, at det grænser til det makabre, at man i 1839 kan se på afgangslisten i Hvorup Sogn, at Lars Sørensen sammen med konen, Anne Marie Olesdatter, og tre småbørn er flyttet til Øster Brønderslev Sogn (Hjørring Amt). Der er dog tale om en skrivefejl af de mere alvorlige, for konen hed rent faktisk Johanne Marie Christensdatter. Hende var Lars Sørensen blevet gift med den 8. april 1834 (Emb Sogn, Hjørring Amt). Efter flytningen til Øster Brønderslev Sogn boede de på en gård i Hvilshøj by ved folketællingerne i 1840, 1845 og 1850. De fik mindst seks børn, men det holdt brat op, da Lars Sørensen døde den 18. maj 1850.

Kort tid efter, at Niels Pedersen havde overtaget Vester Nejsig, slap han for at have sin lillesøster boende. Maren Kirstine Pedersdatter blev gift den 5. december 1807 i Ulsted Sogn med ungarl Gottfred Hansen Sommer. Hun var ca. 25 år, og han var ca. 36 år. Den ene af forloverne var proprietær Sveistrup fra Gettrup Gods. Da intet i Gottfred Hansen Sommers senere løbebane tyder på, at han var af specielt fin familie, vil jeg gætte på, at han har arbejdet på godset inden vielsen.

Den 25. august 1808 købte Gottfred Hansen Sommer gården Bredheden i Ulsted Sogn for 480 rigsdaler [11]. Deres første barn, Hans, blev født den 27. december 1808 (død 21. december 1812), og da var deres bopæl ifølge kirkebogen Ulsted. De fik yderligere seks børn i perioden 1811-1826. Et af disse børn døde dog som spæd. I hele denne periode boede familien på Bredheden, hvor Gottfred Hansen Sommer var gårdmand. Ved folketællingen i 1834 var Gottfred Hansen Sommer ligeledes gårdmand på Bredheden, og de havde tre hjemmeboende børn.

Det ser ud som om, at det er gået tilbage for Gottfred Hansen Sommer kort tid efter. Da han døde som 65-årig den 28. november 1836, var han ifølge kirkebogen ”bødker og huusmand på Lilleheden”. Maren Kirstine Pedersdatter blev boende på husmandsstedet efter mandens død. Hun boede der i hvert fald ved folketællingen i 1840, hvor hendes erhverv angives at være ”husmandsenke, lever af sin jordlod”.

Maren Kirstine Pedersdatter må have været tilhænger af kønnenes ligestilling, for selv om hun var 58 år, klarede hun tilsyneladende driften af husmandsstedet med hjælp fra en 14-årig søn og en 26-årig ugift datter, der efter at være ”kommet i ulykke” var flyttet hjem til mor med et barn på 1 år. Sønnen, Peder Andreas Gotfredsen (født 24. december 1811, Ulsted Sogn), overtog husmandsstedet i 1844 [11]. Ved næste folketælling i 1845 boede Maren Kirstine Pedersdatter på aftægt hos sønnen, som nu havde søsterens ”uægte” barn i pleje.

Kvinder gjorde ikke karriere dengang, men det hændte en sjælden gang, at de havde en mand, der gjorde det. Det skete for en anden af Maren Kirstine Pedersdatters døtre, Mette Marie Gotfredsdatter (født 24. januar 1822, Ulsted Sogn), der blev gift med Christen Nielsen, der i 38 år var sognefoged i Ulsted [11].

Maren Kirstine Pedersdatter var 72 år ved sin død den 29. december 1854. Hun angives i Ulsted Sogns kirkebog at være ”enke og aftægtskone fra Lilleheden”, så hun har formentlig boet hos sønnen til sin død.

Litteraturliste

1. Skifte efter Ellen Johanne Brønnum, Jydske Efterretninger nr. 8, 1785, refereret 8. juli 2008 af Ole Munk i DIS-Forum, www.dis-danmark.dk
2. Kongelige bevillinger til ægteskab i forbudne led, Jyske Registre, 1777-1783, www.kkermiit.dk
3. Skøde- og panteprotokol, Kær-Hvetbo Herreder, 1790-1806, folio 235
4. Skøde- og panteprotokol, Kær-Hvetbo Herreder, 1806-1811, folio 206b-208b
5. Jens Engberg: ”Det daglige brød. Bønder og arbejdere 1650-1900”, Politikens Forlag, 2011
6. Skifteprotokol, Kær Herred, 1806-1814, 29. marts og 27. august 1807

7. Skøde- og panteprotokol, Kær-Hvetbo Herreder, 1806-1811, folio 507
8. Skøde- og panteprotokol, Kær-Hvetbo Herreder, 1811-1816, folio 297 og 685
9. Skifteprotokol, Kær Herred, 1814-1824, folio 148, 190, 221, 230 og 680
10. Skøde- og panteprotokol, Kær-Hvetbo Herreder, 1816-1819, folio 291
11. Kr. Værnfelt: "Af Ulsted Sogns historie", "Fra Himmerland og Kjær herred", bind 48, 1959, side 1-53, udgivet af Historisk Samfund for Himmerland og Kjær Herred

Kapitel 14. Forvalteren der blev kirkeejer

Mine tip-3-oldeforældre

Hans Brantsen & Mette Catharina Holm

Hans Brantsen (90):

Født:

Døbt: 20. december 1749 i Søby Sogn (Randers Amt)

Konfirmeret: 29. april 1764 i Døstrup Sogn (Ålborg Amt)

Gift: 3. september 1779 i Børglum Sogn (Hjørring Amt)

Død: 27. november 1803 i Ulsted Sogn (Ålborg Amt)

Begravet: 9. december 1803 i Ulsted Sogn

Mette Catharina Holm (91):

Født: 1751 i Nibe (Ålborg Amt)

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 3. september 1779 i Børglum Sogn

Død: 11. december 1794 i Vrensted Sogn (Hjørring Amt)

Begravet:

Min tip-3-oldefars efternavn staves sædvanligvis "Brantsen", men ses også stavet "Brandsen" og "Brantzen". Der ses flere variationer af min tip-3-oldemors ene fornavn, f.eks. "Cathrina", "Cathrine" og "Chatrine".

Hans Brantsen er søn af Mogens Brantsen, der ved sin død var degn i Øls, Hørby og Døstrup Sogne i omegnen af Hobro i Nordjylland [1]. Som diskuteret i kapitel 27 formoder jeg, at Hans Brantsens moder er Helvig Kirstine Sørensdatter, og at Hans Brantsen er blevet døbt i Søby Sogn (Randers Amt) den 20. december 1749. Hans Brantsen var den ældste i en søskendeflok på fire.

Da Hans Brantsen var ca. 5 år, flyttede forældrene til Viborg, hvor faderen blev skoleholder. Familien var flyttet videre til Døstrup, da Hans blev konfirmeret i 1764. I kirkebogen ved konfirmationen omtales han som "Hans Mogensen, degnens søn".

Ved alle senere lejligheder omtales min tip-3-oldefar som Hans Brantsen, selv om han efter normal navngivningsskik burde hedde Mogensen efter faderens fornavn. På det tidspunkt blev patronymer (fadernavne) brugt ved navngivningen af almindelige folks børn, dvs. børnene fik et efternavn, der var dannet af faderens fornavn med tilføjelse af endelserne -datter eller -søn (-sen). Blandt finere folk var faste slægtsnavne derimod almindelige. Som det fremgår af det følgende, blev Hans Brantsens position i samfundet således, at det var naturligt for ham at anvende slægtsnavn. Hans Brantsens børn kom derfor til at hedde Brantsen og ikke Hansen eller Hansdatter.

Det er ikke lykkedes mig at finde ud af, hvordan efternavnet Brantsen er kommet ind i familien. Faderen omtales oftest som "Mogens Sørensen", men kaldes ved sin død "Mogens Brantsen" [1] og i kirkebogen ved sin kones død "Mogens Sørensen Brantsen". Tilsvarende omtales Hans Brantsens bror sædvanligvis som "Søren Brantsen", men kaldes i kirkebogen

ved sin død ”Søren Mogensen Brantsen”. Ved Hans Brantsens dåb hedder den ene af fadderne Peder Brantsen. Efternavnet Brantsen kan evt. være ”arvet” fra ham. Jeg har forgæves forsøgt at finde nærmere oplysninger om denne Peder Brantsens baggrund og evt. familierelationer.

Næste gang, jeg har information om Hans Brantsen, er i 1777, hvor han i en alder af kun 27 år var forvalter på godset Børglumkloster i Børglum Sogn (Hjørring Amt) ca. 5 km øst for Løkken. Her forestod han den 26. maj 1777 [2] på godsejerens vegne en skifteforretning efter en fæstebonde under godset. Hans Brantsen var formentlig tiltrådt som forvalter umiddelbart forinden, idet en anden forvalter forestod de foregående skifter.

Godsejeren på Børglumkloster var grev Marcus Gerhard af Rosenkrone til Rosendal [3, 4]. Grevnen opholdt sig mest i København, og det var reelt Hans Brantsen, der stod for den daglige drift af godset [4]. Han har derfor været et attraktivt parti for en ung og giftefærdig kvinde af det bedre borgerskab.

Hende skal vi have introduceret nu. Mette Catharina Holm blev født i Nibe købstad i 1751 som datter af købmand Ulrich Adolph Holm og Karen Sigvardsdatter Altevelt (jf. kapitel 28). Oplysningerne om Mette Catharina Holms fødeår og fødeby stammer fra hendes gravsten [5], idet kirkebøgerne, der omtaler hendes fødsel/dåb, er gået tabt ved en brand. Hun havde mindst ni søskende, hvoraf de to var halvsøskende. Det fremgår af skiftet efter hendes fars død [6, 7], at Mette Catharina Holm i 1773 var tjenestepige i præstegården i Torup i nærheden af Farsø (Ålborg Amt).

Der er langt mellem Børglumkloster og Farsø, så jeg har intet bud på, hvordan Hans Brantsen og Mette Catharina Holm har fundet hinanden. Det er dog en kendsgerning, at Mette Catharina blev forvalterfrue den 3. september 1779. Det var på høje tid, for et par måneder efter (13. november 1779) kom et forvalterbarn til verden. Han fik navnet Ulrich Adolph (hjemmedøbt 14. november 1779, Børglum Sogn) efter sin afdøde morfar.

Det gik hurtigt med fødslerne, for Mette Catharina Holm lå i barselsseng i hvert af de følgende tre år. Hedevig Catharina (hjemmedøbt 24. november 1780) døde i sit første leveår (begravet 13. september 1781). Helvig Kirstine blev født den 27. oktober 1781 (døbt den 9. december). Ved alle senere lejligheder kaldes hun dog Hedevig Kirstine. Det ville ifølge datidens tradition være nærliggende at opkalde hende efter den afdøde søster, så måske har præsten skrevet forkert i kirkebogen? Næste datter, Karen (født 7. december 1782, døbt 25. februar 1783), var opkaldt efter sin mormor.

Derefter var der lidt længere pauser mellem fødslerne. Min tip-2-oldemor, Anne Marie Brantsen, blev født den 23. november 1784 (døbt 12. december), og hun blev efterfulgt af Kirstine Marie (døbt 5. januar 1787) og Agnete Marie (født 1. september 1789, døbt 25. september). Oplysningerne om fødselsdatoerne stammer ikke fra kirkebogen, men fra skiftet efter Mette Catharina Holms død [8]. De to yngste døtre blev døbt i Vrensted Sogn, der er nabosogn til Børglum.

Som forventet var de fleste af fadderne ved børnenes dåb prominente personer fra egnen, f.eks. flere forvalterkolleger. Ved Karen Brantsens dåb i 1783 var den ene af fadderne en ”forvalter Brantsen fra Aalborg”, og ved Kirstine Marie Brantsens dåb i 1787 var en ”Søren Brantsen fra Asdal” fadder. Sidstnævnte må være Hans Brantsens bror.

Børglum Kloster er ikke forandret meget, siden Hans Brantsen var forvalter ved godset. Bilerne er dog kommet til siden (foto: 2011)

Ved folketællingen i 1787 finder man Hans Brantsen på Børglum Klosters Hovedgård som forvalter ved godset. Der var 21 tjenestefolk på godset, så Hans Brantsen må have haft travlt med at lede og fordele arbejdet. Hans Brantsen angives at være gift, men familien boede ikke hos ham.

Selv om dette antyder knas i ægteskabet, er der dog en mere naturlig forklaring. Ved samme folketælling boede Mette Catharina Holm med fem børn på en gård i Åsendrup i nabosognet Vrensted. Ifølge det senere skifte efter Mette Catharina Holm var der tale om gården Søndergård, som greven havde overladt til beboelse for Hans Brantsens familie [8, 9]. Da de fem ældste børn er døbt i Børglum Sogn og de to yngste i Vrensted Sogn, er Mette Catharina og børnene sandsynligvis flyttet fra Børglumkloster til gården i Åsendrup inden for perioden 1784-1787.

Mette Catharina Holm havde ved folketællingen i 1787 seks tjenestefolk til at bistå med driften af Søndergård. Afstanden mellem Børglumkloster og Åsendrup er kun 3-4 km. Derfor har Hans Brantsen sandsynligvis haft mulighed for ved siden af forvalterjobbet at deltage i styringen af Søndergård. Da jeg ikke giver mig af med dyneløfteri, tør jeg ikke udtale mig om, hvor Hans Brantsen rent faktisk har overnattet.

I 1788 havde Hans Brantsen så mange penge i overskud, at han følte trang til at erhverve fast ejendom [10]. Han købte Lemmergård i Vester Hjermtslev Sogn (ca. 10 km sydvest for Børglumkloster) for 510 rigsdaler. Derudover købte han i samme sogn to mindre gårde for tilsammen 250 rigsdaler. De to sidstnævnte gårde solgte han dog umiddelbart efter videre for samme pris til provst Worm fra Ingstrup, der tilsyneladende var en af datidens ejendomspekulanter.

Mette Catharina Holms gravsten på Børglum Kloster kirkegård. Jeg har tydet inskriptionen til følgende: "Herunder giemmes Støvet af Mette Cathrine Brantsen født i Nibe Kiøbstad Aar 1751. Død i Aasendrup 1794 efter 15 Aars kierligste Ægteskab med (Hr.?) Hans Brantsen, da Forvalter ved Børlumcloster men siden Eier af Giettrup hvor han endte sine Dage og hviler sine Been paa sin Eiende Ulsted Kirkegaard. Hvo som kiente den sal. afdøde nægter hende aldrig det sande vidnesbyrd at hun var den sieldene Kone af Dyd i Hengivenhed til Gud, Kierlighed for sin Mand, Æmhed for sine Børn og Gavmildhed mod den Fattige saa at enhver men især Mand og Børn havde Grund til Veeklage over alt for tilig Bortgang af den dydige og skønne" (foto: 2011)

Tilværelsen som madmoder og deltidsalenemor på Søndergård må have tæret på Mette Catharina Holms kræfter. Hun døde den 11. december 1794 [8]. Hendes død kan ikke findes i Børglum Sogns kirkebog, fordi oplysningerne om døde og begravede mangler i nogle år.

Mette Catharina Holms gravsten kan den dag i dag ses på Børglum Kloster kirkegård [5], så der er ingen tvivl om, hvor hun er begravet. På gravstenen kaldes hun Mette Cathrine Brantsen. Det fremgår af inskriptionen, at hun ”døde i Åsendrup efter 15 års kierligste ægteskab med Hans Brantsen”, så måske er det afstanden på 3-4 km mellem ægtefællerne, der har gjort ægteskabet lykkeligt? Hvis inskriptionen på gravstenen er troværdig, har Hans Brantsen dog haft al mulig grund til at holde af hende. Det er anført, at hun var en ”sielden kone i hengivenhed til Gud, kierlighed for sin mand, ømhed for sine børn og gavmildhed mod den fattige så enhver, men især mand og børn, havde grund til veeklage over alt for tidlig bortgang af den dydige og skønne”. Kan en kvinde ønske sig et bedre eftermæle?

Den 20. november 1795 indfandt birkedommer Hjort sig på Søndergård i Åsendrup for at foretage skifte og deling mellem Hans Brantsen og børnene efter afdøde Mette Catharina Holm [8, 9]. I skiftet er Hans Brantsens formue opgjort. Det fremgår bl.a., at gården Lemmergård blev takseret til 400 rigsdaler, så den har ikke været specielt attraktiv.

Til sammenligning kan nævnes, at Hans Brantsen var ejer af besætningen på Søndergård, som bestod af 4 bæster (heste), 12 fæhoveder (køer), 20 stk. får samt vogne, plov og andre avlsredskaber. Den samlede besætning blev takseret til 200 rigsdaler og familiens sengeklæder, dækketøj og linned til 150 rigsdaler. Hovedparten af de totale aktiver på 2.710 rigsdaler var en formue på 1.750 rigsdaler, som Hans Brantsen havde indestående på renter.

Fra aktiverne kunne han trække udgifter til skiftet og til både den afdøde hustru og sin egen begravelse. Udgifterne til hustruens begravelse anslog han til 150 rigsdaler, dvs. begravelsen kostede ikke en bondegård, men næsten en halv bondegård. Inkluderet i disse begravelsesudgifter var en gravsten, som efter hans faste forsæt skulle rejses på hendes sidste hvilested på Børglum Kirkegård.

Skifteforretningen blev kostbar for Hans Brantsen. Efter fradrag af udgifter udgjorde boet 2.362 rigsdaler, hvoraf Hans Brantsen kun kunne beholde halvdelen, og resten blev fordelt mellem børnene. Hans Brantsen rundede dog gavmildt op, så børnene fik et rundt beløb hver. Sønnen, Ulrich Adolph, skulle efter datidens regler have broderparten, dvs. dobbelt så meget som sine søstre, så han fik 400 rigsdaler, og hver af de fire døtre fik 200 rigsdaler.

Hans Brantsen var nødsaget til at skifte med børnene, idet han agtede at gifte sig igen. Det skete allerede en uge efter skifteforretningens afslutning. Den 27. november 1795 blev Hans Brantsen gift i Vrensted Sogn med ”jomfru Mariane Christine Vadum af Søndergård i Osendrup”, så man må formode, at jomfruen var flyttet ind på Søndergård forinden. Jeg tvivler dog på, at hun var jomfru ved vielsen, for 3-4 måneder efter fødte hun en datter, der blev døbt den 28. marts 1796 (Vrensted Sogn).

Helt efter skik og brug blev datteren døbt Mette Cathrine efter den afdøde hustru. Hans Brantsen må have bevaret et godt forhold til sin afdøde hustrus familie, for en søster og en halvbror til Mette Catharina Holm var blandt fadderne. Datteren, Mette Cathrine, døde dog i 1802 (begravet 16. september, Børglum Sogn), dvs. hun blev kun 6 år gammel.

Det nye ægteskab fik tilsyneladende Hans Brantsen til at glemme sit faste forsæt om at rejse en gravsten til minde om sin afdøde hustru. Inskriptionen på ovennævnte gravsten [5] omta-

ler også Hans Brantsens død, så med mindre, at han har haft profetiske evner, er gravstenen først blevet rejst efter hans død. Derfor er det nærliggende at tro, at det er et af børnene, der flere år efter moderens død har sørget for gravstenen og de smukke ord om Mette Catharina Holm.

Hvem var så denne Mariane Christine Vadum, der flyttede ind på Søndergård? Jeg har ikke kunnet finde hendes fødsel, men at dømme efter aldersangivelserne ved senere folketællinger var hun født i ca. 1768. Ved folketællingen i 1787 var hun husjomfru hos borgmesteren i Ålborg, så hun var en erfaren jomfru, da hun kom ind i Hans Brantsens liv.

Hans Brantsen specialiserede sig i døtre. I 1797 blev han far til sin ottende datter, Elline Christine (hjemmedøbt 11. oktober 1797, Vrensted Sogn), men så var det også slut. Ved Elline Christines dåb var to af Hans Brantsens børn af 1. ægteskab, Ulrich Adolph Brantsen og Karen Brantsen, blandt fadderne.

Hans Brantsen var som forvalter med til at indføre bondereformer på Børglumkloster. I 1792 blev der indgået en kontrakt, der fastsatte bøndernes hoveriforpligtelse, der med kontrakten blev stærkt begrænset [4]. I 1790'erne begyndte udskiftningen af godsets jord at tage fart [4]. Hans Brantsen må have været en respekteret mand på egnen, for i 1799 var han medlem af den udskiftningskommission, der forestod udskiftningen i Jetsmark Sogn (Hjørring Amt) [11]. Udskiftningen handlede om at omfordele landejendommenes jordtilliggende, så den enkelte ejendom fik jordarealer, der var mere sammenhængende.

I 1797 solgte Hans Brantsen Lemmergård i Vester Hjermitslev Sogn [12]. Ved folketællingen i 1801 var Hans Brantsen stadig forvalter på Børglumkloster. Der var stadig 21 tjenestefolk, så Hans Brantsen havde ikke effektiviseret driften. Kontakten til hans afdøde hustrus familie blev vedligeholdt, for Mette Catharina Holms søstersøn fra Nibe, Michel Gielstrup, var ansat som skriverkarl.

Mariane Christine Brantsen, født Vadum, boede ved folketællingen i 1801 på Søndergård i Åsendrup sammen med steddøtrene Karen og Anne Marie og hendes egne to døtre. Også her var antallet af tjenestefolk det samme som i 1787. Det fremgår af folketællingen, at Mariane Christine Brantsen var "gårdbeboerske" og "selveyerske". Da kvinder ikke ejede så meget dengang, er det formentlig ensbetydende med, at Hans Brantsen nu havde købt gården af godsejeren. Det kan evt. forklare, hvorfor han afhændede Lemmergård.

Greven af Rosencrone havde ved juletid i 1800 solgt Børglumkloster [3, 4], og det kan tænkes, at det er i den forbindelse, at Hans Brantsen har købt Søndergård. Allerede i 1802 skiftede Børglumkloster ejer igen, og den nye godsejer flyttede ind på Børglumkloster [3].

En ny chef kan medføre store forandringer på en arbejdsplads. Jeg ved naturligvis ikke, hvordan Hans Brantsen oplevede godsejerskiftet. Alt tyder på, at han var vant til at forvalte godsets drift meget selvstændigt, så derfor har det næppe været behageligt for ham, hvis en ny godsejer har blandet sig mere i driften. Det kan være årsagen til, at Hans Brantsen efter 25 år som forvalter på Børglumkloster valgte selv at blive godsejer. En mere jordnær forklaring kan være, at han omsider havde sparet tilstrækkeligt op til at kunne realisere en gammel drøm om at blive selvejer.

Ved datteren Mette Catharines begravelse den 16. september 1802 omtales Hans Brantsen i kirkebogen som "forrige forvalter ved Børglum Kloster". Begravelsen foregik i Børglum Sogn. Det tyder på, at Hans Brantsen kan have boet på Søndergård med sin familie i en kortere

Gettrup Gods var et attraktivt gods, da Hans Brantsen købte det. I dag er det langt fra fordums storhed (foto: 2011)

Hans Brantsen var ejer af Ulsted Kirke og blev begravet på Ulsted Kirkegård (foto:2011)

periode, fra han fratrådte som forvalter, og til han flyttede ind på sit ny erhvervede gods langt væk fra Børghlum.

Hans Brantsen havde den 21. august 1802 på auktion købt Gettrup Gods i Ulsted Sogn (Ålborg Amt) for 15.200 rigsdaler, men så fulgte Ulsted Kirke og otte huse også med i købet [13, 14]. Ulsted Sogn ligger nord for Limfjorden ca. 20 km øst for Nørresundby.

Som kirkeejer havde Hans Brantsen ret til at modtage kirketiende, dvs. en afgift til kirken, som bønderne skulle betale. Hans Brantsen havde til gengæld pligt til at sørge for vedligeholdelse af kirken. Han havde endvidere ret til at udnævne præsten og degnen ved kirken [15].

Hvis det var Hans Brantsens drøm at være gods- og kirkeejer, er det sørgeligt, at drømmen blev så kortvarig. Hans Brantsen døde den 27. november 1803 ifølge Kær Herreds Skifteprotokol [16] og blev begravet på Ulsted Kirkegård den 9. december i en alder af 54 år. På den meget omtalte gravsten over Mette Catharina Holm [5] er det anført, at Hans Brantsen ”hviler sine been på sin eiendom Ulsted Kirkegård”. Det er kun få beskåret at blive begravet på en kirkegård, de selv ejer, men på det tidspunkt var Hans Brantsen formentlig ligeglad.

Skifteforvalteren mødte op på Gettrup den 28. november 1803 for at påbegynde en registrering af boet [9, 16]. Skifteforretningen var omfattende og blev derfor langvarig. Den fylder 76 sider i skifteprotokollen og blev først afsluttet den 23. oktober 1805.

Da nogen måske overvejer, hvad en kirke har kostet, kan det oplyses, at Ulsted Kirke blev takseret til 6.000 rigsdaler. Til sammenligning blev Gettrup Gods vurderet til 8.900 rigsdaler og de tilhørende otte småhuse til i alt 1.254 rigsdaler.

Det fremgår af skiftet, at Hans Brantsen efterlod sig en omfattende bogsamling, idet over 100 bøger er takseret enkeltvis. Hans Brantsen må derfor formodes at have været en belæst mand. Bogsamlingen indeholdt bl.a. Wejlbachs Lægebog, Wessels skuespil, Molières komedie og flere bøger af Ludvig Holberg, herunder komedier og ”Moralske tanker”.

Mens skiftet blev behandlet, blev godset i 1804 solgt på auktion [14]. Efter, at aktiver og passiver var gjort op, var der 19.258 rigsdaler og 4 mark til deling mellem enken og de efterladte børn. Det er en overraskende stor formue i betragtning af, at Hans Brantsen havde en formue på 1.181 rigsdaler efter, at han i 1795 havde skiftet efter sin første hustru. Selv om denne periode var præget af store prisstigninger på bl.a. landbrugsejendomme [17], kan inflation ikke forklare hele formueforøgelsen. Det kan evt. tænkes, at Mariane Christine Vadum har haft en formue, som hun har bragt med ind i ægteskabet.

Det hører også med til historien at fortælle, hvad der blev af enken, Mariane Christine Vadum/Brantsen. Det fremgår af skiftet efter Hans Brantsen, at hun i 1805 opholdt sig i København sammen med datteren Elline Christine [18].

Mariane Christine Vadum var kun ca. 35 år, da Hans Brantsen døde, så der var tid til et nyt ægteskab. Hun må have haft en svaghed for forvaltere, for hun blev gift med Jens Groulef, der ved folketællingen i 1801 var forvalter på godset Gjessinggård i Tvede Sogn (Randers Amt). Det fremgår af skifteprotokollen den 11. september 1805 [18], at Hans Brantsens enke på det tidspunkt var indgået i ægteskab med Jens Groulef. Det er ikke lykkedes mig at finde vielsen i kirkebogen, formentlig fordi jeg mangler viden om, hvor de er blevet gift.

Ægteskabet blev dog kortvarigt. Sognepræsten i Børglum erklærede den 15. november 1805 på vegne af Mariane Christine Brantsen, at hun havde modtaget, hvad hun havde krav på i boet efter Hans Brantsen [19]. Det fremgår af erklæringen, at hun var blevet separeret fra Jens Groulef og opholdt sig i København.

I 1805 var Jens Groulef ejer af en gård i Tveden i Karup Sogn (Hjørring Amt) [6, 19]. I 1806 angives Mariane Christine Vadums datter, Elline Christine Brantsen, at bo i Tveden i Karup Sogn [6]. Det er lidt overraskende i betragtning af, at hendes mor var separeret fra Jens Groulef. Separationen endte med skilsmisse, for den 2. september 1808 fik Jens Groulef kongelig bevilling på, at hans ægteskab med Mariane Christine Vadum var ophævet, og at hver af dem måtte indgå nyt ægteskab [6]. Det gjorde Jens Groulef året efter, hvorimod Mariane Christine Vadum havde lært af sine dårlige erfaringer og tilsyneladende undlod at gifte sig igen.

Der er herefter en længere årrække, hvor jeg savner viden om Mariane Christine Vadums liv. Ved folketællingen i 1834 boede hun i Borgergade i København under navnet Mariane Brantsen. Hun angives at være 65 år, enke og ”trådhandlerinde”. Ved folketællingen i 1840 var hun flyttet til en lejlighed i Kompagnistræde i København, hvor hun havde sin ugifte datter, Elline Brantsen, boende hos sig. Trådhandelen har næppe været en succes, for hun havde foretaget en karrieremæssig kovending og var nu skolebestyrerinde i en alder af 71 år.

Ved folketællingen i 1845 boede Mariane Christine Brantsen uden datteren i Kronprinsessegade i København og var 77-årig enke uden erhverv. Ved folketællingen i 1850 har jeg ikke kunnet finde hende, så det er nærliggende at tro, at hun er død i den mellemliggende periode. Jeg har dog søgt forgæves efter hendes død i kirkebøgerne fra fem sogne i det indre København.

Selv om der er væsentlige huller i min viden om børnenes videre skæbne, skal der fortælles om den her. Min tip-2-oldemor, Anne Marie Brantsen, omtales i kapitel 7.

Der var lagt op til, at Ulrich Adolph Brantsen skulle blive til noget stort, men skæbnen ville det anderledes. Han må have været en kvik ung mand, for i 1795 blev han student i Ålborg [6] i en alder af 15 eller 16 år. Pensum har formentlig været mindre dengang, end det er nu. Derefter begyndte han at studere teologi [6]. I 1797, hvor han var fadder ved Elline Christine Brantsens dåb, omtales han i kirkebogen som ”studiosus Ulrich Brantsen”. Studierne blev aldrig afsluttet, for han døde som 19-årig og blev begravet i Børglum Sogn den 16. april 1799. Derfor fik Hans Brantsen den triste oplevelse at være med til at begrave sin eneste søn.

Hedevig Kirstine Brantsen var ved folketællingen i 1801 20 år og tjenestepige hos sognepræsten i Skjoldborg Sogn (Thisted Amt). Sognepræsten havde sin ugifte, 22-årige brodersøn, Svend Aagaard, boende. Det er anført, at han var teologistuderende, selv om det er svært at forestille sig, at man kunne studere teologi i et landsogn i nærheden af Thisted.

Som læseren nok allerede har regnet ud, kom der amoriner i luften i præstegården. De resulterede i, at Hedevig Kirstine og Svend Aagaard den 13. oktober 1803 blev viet i Ulsted, hvor Hedevig Kirstines far havde købt en kirke, de kunne blive gift i. Hans Brantsen døde 1½ måned senere, så han nåede lige at få datteren gift. I kirkebogen omtales Svend Aagaard som

”sognedegn for Skjoldborg og Kallerup menigheder i Thy”, så teologistudierne må være blevet lagt på hylden til fordel for et fast job som degn.

Det må nærmest betegnes som usædvanligt, at bruden ikke var gravid ved vielsen, men en degn bør jo kunne styre sine lyster. Det første barn blev født den 27. oktober 1804 og døbt Hans efter Hedevig Kirstines nyligt afdøde far. I perioden 1804-1822 fik de i alt ni børn, hvoraf de to døde som små, og det kan der læses mere om andetsteds [20].

Svend Aagaard var degn i Skjoldborg, indtil han døde i en alder af 53 år den 28. august 1832. I kirkebogen angives han at være ”skolelærer og kirkesanger i Skjoldborg”, hvilket er i god overensstemmelse med jobbeskrivelsen for datidens degne.

Hedevig Kirstine, der kaldte sig Aagaard til efternavn, levede over 30 år som enke. Ved folketællingen i 1834 boede hun hos sønnen, Mathias Lorentz Aagaard (født 17. september 1809, Skjoldborg Sogn), der var gårdejer i Skjoldborg. Det yngste barn på 12 år var plejebarn i præstegården, og det har formentlig været præstens sociale bistand til degneenken. Der skete ikke de store forandringer i Hedevig Kirstine Aagaards liv, for ved folketællingerne i 1840, 1845 og 1850 boede hun stadig på aftægt på gården hos Mathias, der med tiden blev sognefoged. Hun døde i Skjoldborg Sogn den 28. februar 1863 i en alder af 81 år.

Det fremgår af skiftet efter Hans Brantsen, at datteren, Karen Brantsen, i 1803 tjente på Jægerspris i Sjælland [16]. Det gjorde hun fortsat i 1806, hvor der var skifte efter søsteren Agnete Marie [6]. Her anføres Karen Brantsen at være ugift. På det tidspunkt var hun 23 år, og derefter har det ikke været muligt for mig at spore hende.

Kirstine Marie Brantsen er død som barn. Hun var i live ved folketællingen den 1. juli 1787, men var død ved skiftet efter moderen i 1795, dvs. hun blev højst 8 år. Da begravelserne mangler i Børglum Sogns kirkebog i perioden 1788-1796, er det ikke muligt at afklare nærmere, hvornår hun døde.

Agnete Marie Brantsen flyttede tidligt hjemmefra. Ved folketællingen i 1801, hvor Agnete Marie var 11 år, boede hun sammen med to jævnaldrende piger hos en ugift, 56-årig dame i Ålborg. Det er anført, at pigerne modtager undervisning, og at den ugifte dame lærer dem ”nye fruentimmernetheder”. Jeg forestiller mig, at pigerne har skullet lære alt det, en ung pige burde vide for at kunne begå sig i datidens bedre kredse, hvad det så end var. Ved faderens død i 1803 boede Agnete Marie hjemme hos forældrene på Gettrup [16].

Agnete Marie Brantsens liv blev dog for kort til, at hun fik brug for sine fruentimmernetheder. Hun var kun 14 år, da hun døde i 1804. Hun blev begravet den 23. august 1804 i Budolfi Sogn i Ålborg, så det må formodes, at hun har boet i Ålborg ved sin død. Måske gik hun stadig i fruentimmerskole?

Fordi Agnete Marie Brantsen havde været i live ved faderens død, var hun arveberettiget, selv om skiftet først blev afsluttet efter hendes død. Derfor arvede hun i lighed med sine øvrige ugifte søstre 70 rigsdaler til udstyr. Udstyret nåede hun sørgeligt nok ikke at få brug for, men pengene indgik i boet efter hende.

Den ældste datter af andet ægteskab, Mette Cathrine, døde som tidligere omtalt som barn. Om den yngste datter af andet ægteskab, Elline Christine Brantsen, har jeg ikke noget nyt at tilføje. Mit eneste spor af hende som voksen er, at hun som omtalt ovenfor ved folketællingen i 1840, hvor hun var 42 år og ugift, boede hos moderen i København.

Litteraturliste

1. Hindsted Herred, Gejstlig skifteprotokol, 1772-1812, 28. september 1789, folio 69
2. Skifteprotokol, Børglum Kloster Gods, 26. maj 1777
3. Trap Danmark, 5. udgave, bind VI, 1961, side 327
4. "Danske Slotte og Herregårde", 2. udgave, bind 10, Hassings Forlag, København 1966
5. Gravsten på Børglum Kloster kirkegård, www.borglumsogn.dk
6. Nygårds sedler, Dansk Demografisk Database, www.ddd.dda.dk
7. Skifteprotokol, Nibe Købstad, 1745-1863, folio 426
8. Skifteprotokol, Børglum Kloster Gods, 20. november 1795
9. Jens Ejgild Caspersen: "Slægtsbog om Nejsigslægten", www.jens-ejgild.dk
10. Skøde- og panteprotokol, Kær-Hvetbo Herreder, 1750-1790, folio 237
11. A. Skjødsholm: "Udskiftningen af Jetsmark Sogn 1799", Vendsysselske Aarbøger 1943-44, side 227
12. Matrikler/ejere og brugere fra 1950 og tilbage i tiden, www.vesterhjermitslev.dk
13. Skøde- og panteprotokol, Kær-Hvetbo Herreder, 1790-1806, folio 414
14. Trap Danmark, 5. udgave, bind VI, 1961, side 990
15. Jytte Skaaning & Bente Klercke Rasmussen: "Find din slægt – og gør den levende. Håndbog i slægtshistorie", 2. udgave, Syddansk Universitetsforlag, 2008, side 170
16. Skifteprotokol, Kær Herred, 1793-1806, 28. november 1803
17. Fridlev Skrubbeltrang: "Det danske Landbosamfund 1500-1800", Den danske historiske Forening, 1978, side 401
18. Skifteprotokol, Kær Herred, 1793-1806, 11. september 1805
19. Skøde- og panteprotokol, Kær-Hvetbo Herreder, 1790-1806, folio 473b
20. S. C. Sortfeldt: "Aagaardslægten i Skjoldborg", Historisk Årbog for Thisted Amt 1935, side 65-71

Kapitel 15. Tugthusfange på kongens nåde

Mine tip-3-oldeforældre

Christen Thomsen & Zidse Povelsdatter

Christen Thomsen (92):

Født: ca. 1752

Døbt:

Konfirmeret: 26. april 1767 i Understed Sogn (Hjørring Amt)

Gift: 28. november 1779 i Hørby Sogn (Hjørring Amt)

Død: 6. december 1815 i Gærum Sogn (Hjørring Amt)

Begravet: 17. december 1815 i Gærum Sogn

Zidse Povelsdatter (93):

Født:

Døbt: 3. april 1757 i Hørby Sogn

Konfirmeret:

Gift: 28. november 1779 i Hørby Sogn

Død: 8. juni 1814 i Gærum Sogn

Begravet: 15. juni 1814 i Gærum Sogn

Christen Thomsens efternavn ses også stavet ”Thomasen”. Der ses variationer af både Zidse Povelsdatters for- og efternavn, der også staves henholdsvis ”Sidse” og ”Povelsdatter”.

Christen Thomsens fødsel og forældre kan ikke identificeres med sikkerhed. Det fremgår af optegnelserne i lægdsrullen om sønnen, Christen Christensen, at faderen Christen Thomsens alder ikke kan dokumenteres ved hjælp af kirkebogen, fordi kirkebogen er brændt.

Ved dåben i Gærum Sogn af Christen Thomsens ældste barn (min tip-2-oldefar, Thomas Christensen) er der blandt fadderne ”Jens Thomsens kone af Vestergård i Skibtved i Understed Sogn” og ”Thomas Jensen fra Vestergård i Skibtved”. Det er nærliggende at tro, at Thomas Jensen er far og Jens Thomsen bror til Christen Thomsen.

Det passer med, at Understed Sogn er blandt de tre sogne i de to nærmeste herreder (Horns og Dronninglund Herred, Hjørring Amt), hvor kirkebogen ikke findes i 1750. Det passer også med, at en Christen Thomsen i Skibtved er blevet konfirmeret i Understed Sogn i 1767. Christen Thomsens omtrentlige fødselsår er beregnet ud fra aldersangivelsen ved hans konfirmation. En nærmere efterforskning af Thomas Jensens familieforhold (jf. kapitel 29) tyder ligeledes på, at han er far til Christen Thomsen.

Selv om sikker dokumentation mangler, føler jeg mig overbevist om, at Christen Thomsen er født på Vestergård i Skibtved i Understed Sogn (ca. 8 km sydvest for Frederikshavn) som søn af Thomas Jensen. Det er noget mere usikkert, når jeg formoder, at Christen Thomsens morhed Maren Christensdatter (jf. kapitel 29).

Det kan fastslås med kirkebogen som kilde, at Zidse Povelsdatter blev født i Vester Sveje i Hørby Sogn (ca. 8 km vest for Sæby) som datter af Povel Rasmussen og Karen Larsdatter (jf. kapitel 30). Hun havde tre søskende, der alle var drenge. Zidse Povelsdatters konfirmation

Uddrag af matrikelkort fra ejerlav "Gærum By", 1812-1862. På kortet ses Lybershøj. Christen Thomsen er med rød skrift anført som gårdbruger, men navnet er streget ud og erstattet med navnet på den efterfølgende bruger, Lars Larsen (Kort & Matrikelstyrelsen)

Lybershøj er i dag ubeboet og ligner i udpræget grad et håndværkertilbud (foto: 2011)

har ikke kunnet findes i Hørby Sogns kirkebog, hvor konfirmationerne ikke er anført på det pågældende tidspunkt.

Næste livstegn fra Christen Thomsen og Zidse Povelsdatter kommer i 1779, hvor de blev gift i Hørby Kirke. Ved vielsen var han ca. 27 år, og hun var 22 år. Hans bopæl er angivet at være "Løbhøj" (senere omtalt som Højen eller Lybershøj) i Gærum Sogn, der er det nordvestlige nabosogn til Understed. Hendes bopæl var Vester Svejle, så hun har sandsynligvis boet hjemme, indtil Christen Thomsen befriede hende fra forældrenes overopsyn.

Efter vielsen må Christen og Zidse antages at være flyttet ind på gården Lybershøj i Gærum Sogn, for her blev deres første barn, min tip-2-oldefar, Thomas Christensen, født i 1781. De fik i alt seks børn, der alle blev født på Lybershøj. Den anden i rækken, Poul Christensen, blev døbt i 1783, og herefter fulgte Jens Christensen (døbt 2. december 1786), Maren Christensdatter (døbt 1789), Karen Christensdatter (døbt 30. oktober 1791) og Christen Christensen (døbt 20. april 1794). Hvor døbsdatoen mangler, skyldes det, at den ikke kan fastlægges, fordi der mangler noget af den pågældende side i kirkebogen.

Ved folketællingen i 1787 boede Christen Thomsen og Zidse Povelsdatter med de tre ældste børn på Højen i Gærum Sogn. Christen Thomsens erhverv angives at være "gårdbeboer", og de havde ansat en tjenestepige. Gården kaldes "Lybershøj" ved folketællingen i 1801. Nu var tjenestepigen sparet væk. De fire yngste børn var hjemmeboende og havde måske overtaget tjenestepigens arbejde.

Christen Thomsen var ikke specielt efterspurgt som fadder. Han er formentlig identisk med den "Christen Højen", der i 1785 var fadder ved en barnedåb hos broderen, Jens Thomsen. "Christen Thomsen af Lybershøj" var fadder hos en anden bror, Niels Thomsen, i 1790, og i 1805 optrådte Christen Thomsen som fadder ved en dåb i Gærum Sogn.

Zidse Povelsdatter har tilsyneladende været så selvudslettende, at sognepræsten ikke har lagt mærke til hende. I hvert fald har han næppe haft styr på hendes navn. Den 8. juni 1814 døde der ifølge Gærum Sogns kirkebog en Sidsel Christensdatter på 61 år, der angives at være Christen Thomsens kone i Højen. Da jeg ikke har fundet Zidse Povelsdatter død hverken før eller senere, formoder jeg, at der er tale om en fejlskrivning af hendes efternavn. Præsten har heller ikke haft styr på hendes alder, som er angivet fire år for høj. Der har været dobbelt bogholderi i starten af 1814, hvor præsten har indført de afdøde i både den gamle og den nye kirkebog. I den gamle kirkebog omtales hun som "Sidsel, Christen Thomsens kone i Høien, gl. 62 Aar".

Christen Thomsen var ca. 62 år ved konens død. På det tidspunkt har han været noget affældig. Det fremgår nemlig af lægdsrullen, at man på sessionen i 1814 har overvejet hvem af sønnerne, der skulle fritages for soldatertjeneste med henblik på at hjælpe faderen. En sådan fritagelse var mulig, hvis faderen var gammel og ikke selv kunne klare landbruget.

Det hjalp dog ikke ret meget på Christen Thomsens helbred, at han fik hjælp til gårdens drift, for han døde året efter. I kirkebogen er hans alder anført at være 67³/₄ år. Det er også ca. fire år mere, end den burde være i henhold til aldersangivelsen ved hans konfirmation og ved ovennævnte to folketællinger, så præstens regnefærdigheder har tilsyneladende været mangelfulde.

Sønnen, Thomas Christensen, er nærmere omtalt i kapitel 8, fordi han er min tip-2-oldefar. Resten af dette kapitel omhandler Christen Thomsens og Zidse Povelsdatters øvrige børn. Af disse har sønnen, Jens Christensen, gjort sig så uheldigt bemærket, at han får hovedrollen.

Ved folketællingen i 1801 var sønnen, Poul Christensen, ikke hjemmeboende. Det er formentlig ham, der ved denne folketælling var tjenestekarl hos en gårdmand i Rævdal i Gærum Sogn. I 1801 blev Poul Christensen sammen med storebroderen Thomas konfirmeret i Flade Kirke. Senere i 1801 flyttede Poul ifølge lægdsrullen til Vester Svejle i Hørby Sogn. Her var hans morbror, Lars Povelsen, gårdmand, så det er nærliggende at gætte på, at Poul Christensen var blevet tjenestekarl hos ham.

I lægdsrullen for 1803 er hans bopæl blot angivet at være Svejle i Hørby Sogn, så det er uklart, om han fortsat opholdt sig i den vestlige del. Lægdsrullen afslører, at Poul Christensen var 169 cm høj. I 1805 blev han indkaldt til soldatertjeneste som dragon. Det har været et hestearbejde at være soldat ved rytteriet, for det fremgår af lægdsrullen, at han opholdt sig ved regimentet i 1806, 1809 og 1812. I 1814 angives han at være både "udtjent og hjemkommen".

Poul Christensen har sandsynligvis kunnet spare penge op i tiden som dragon, for den 29. juli 1814 fik han ifølge lægdsrullen skøde på købet af en gård i Meller Svejle i Hørby Sogn. Herefter var han giftefærdig, så alt gik op i en højere enhed, da han den 13. november 1814 blev gift i Hørby Kirke med Mette Nielsdatter (døbt 23. marts 1794, Hørby Sogn) fra Mølgård i Hørby Sogn. Ved vielsen angives Poul Christensen at være fra Vester Svejle. Poul var 31 år, og Mette var blot 20 år. Pouls morbror, Lars Povelsen, fra Vester Svejle og Mette Nielsdatters far var de to forlovere.

De nygifte flyttede ind på gården i Meller Svejle, hvor de blev boende resten af livet. Den 9. august 1816 fik de sønnen Christen Poulsen. I kirkebogen angives Poul Christensen at være både gårdmand og sadelmager. Sadelmagerhåndværket kan han tænkes at have lært i løbet af de mange år ved rytteriet. Poul Christensen og Mette Nielsdatter fik ikke flere børn.

Ved folketællingerne i 1834 og 1840 boede den nu voksne søn, Christen Poulsen, hos dem på gården i Meller Svejle. I 1834 var Cecilie Marie Thomsdatter, der var datter af Pouls bror, Thomas, tjenestepige hos dem. Den 16. marts 1843 solgte Poul Christensen gården til sønnen og gik på aftægt på gården [1]. Derfor boede Poul Christensen og Mette Nielsdatter ved folketællingerne i 1845 og 1850 som aftægtsfolk hos sønnen, Christen Poulsen, og hans familie. Her døde Poul Christensen den 15. november 1857 i en alder af 74 år. Mette Nielsdatter blev 82 år, inden hun døde den 5. september 1876.

Jens Christensen blev konfirmeret i Flade Kirke i 1805 sammen med lillesøsteren, Maren Christensdatter. Efter konfirmationen tjente han et år hos Jens Knudsen i Estrup i Hørby Sogn [2]. I 1806 flyttede han ifølge lægdsrullen til Svejle i Hørby Sogn, hvor han blev tjenestekarl hos morbroderen, Lars Povelsen [2].

Jens Christensen har set op til sin storebror, for Jens var kun 164 cm høj. I 1807 blev han indkaldt som soldat ved artillerikorpsset. I 1809 og 1812 anfører lægdsrullen, at han opholdt sig ved artillerikorpsset. I 1816 afsluttede han soldatertjenesten og blev overført til artillerireserven.

Efter soldatertjenesten var han tjenestekarl i Bangsbo Mølle (Flade Sogn), i Fladholt (Understed Sogn) og på Ottestrup [2]. I 1816 var en Jens Christensen, der tjente på Ottestrup i Volstrup Sogn, fadder ved barnedåb hos både Thomas Christensen og Poul Christensen. Det må antages, at der er tale om deres bror, Jens. I så fald bliver jeg nødt til at involvere ham i en faderskabssag.

Den 15. marts 1817 fødte Johanne Henriksdatter (døbt 23. marts 1794, Hørby Sogn) et ”uægte” barn, Zidsel Marie Jensdatter, i Hørby Sogn. Faderen er angivet at være Jens Christensen tjenende i Ottestrup. Barnet er tilsyneladende opkaldt efter Jens Christensens mor, og hans bror, Poul Christensen, var fadder ved barnedåben. Det tyder på, at der har været planer om, at de skulle giftes. Det indgik dog ikke i Jens Christensens planer, for han levede videre i mange år endnu som ungarl.

Johanne Henriksdatter blev nogle år senere gift med en fraskilt mand, og den ”uægte” datter, Zidsel Marie, blev gift og endte ifølge databasen FamilySearch sine dage i USA, men det er en anden historie.

Lægdsrullen fortæller, at Jens Christensen i 1817 flyttede til Gærum Sogn. I 1826 flyttede han til Torslev Sogn, hvor han tjente hos Jens Nielsen i Gydeje i ca. 7 år [2], indtil han i 1829 flyttede til Snedkergården i Hørby Sogn.

Lægdsrullens oplysninger er dog ikke fuldstændige, idet Jens Christensen efter eget udsagn også har tjent i Idskov (Voer Sogn), i Hørby Præstegård (Hørby Sogn), i Tamstrup (Torslev Sogn) og i Orslev (ukendt sogn). Jens Christensen har tilsyneladende selv været i tvivl om rækkefølgen af sine mange tjenesteforhold [2].

Hans omskiftelige tilværelse sluttede i 1829, hvor den 43-årige ungarl den 29. december blev gift i Torslev Sogn (Dronninglund Herred, Hjørring Amt) med den 42-årige enke, Anne Jacobsdatter (døbt 24. juni 1787, Hørby Sogn), fra Halden i Torslev Sogn. Hendes første mand var død året forinden, og derfor var der plads til Jens Christensen i husmandsstedet i Halden. Anne Jacobsdatter var for gammel til, at ægteskabet med Jens Christensen resulterede i børn.

Ved folketællingerne i 1834, 1840 og 1845 var Jens Christensen husmand i Halden. Mariane Sørensdatter (født 26. november 1826, Torslev Sogn), der var Anne Jacobsdatters barn af første ægteskab, boede hos dem ved alle tre folketællinger. Det skulle vise sig at blive skæbnesvangert.

Den 23. juli 1848 fødte Mariane Sørensdatter, der på det tidspunkt var 21 år, en ”uægte” datter, Johanne Marie. Den slags var så almindeligt, at det ikke umiddelbart burde være tragisk. Når det alligevel må betegnes som tragisk, skyldes det, at den udlagte barnefader ifølge kirkebogen var hendes stedfader, Jens Christensen, i Halden. Han var på det tidspunkt 62 år. Der er næppe tvivl om, at det var en begivenhed, der blev snakket meget om i Torslev Sogn i lang tid efter.

Der blev ikke kun snakket, for fødslen af den ”uægte” datter resulterede i, at både Jens Christensen og Mariane Sørensdatter blev retsfulgt. Jeg forestiller mig, at sognepræsten i Torslev har indberettet dem til myndighederne. På grundlag af politiprotokollen og domprotokollen er der på de to næste sider givet et referat af retssagen. Grundlaget for retsplejen var dengang kong Christian 5.’s Danske Lov fra 1683 med tilhørende forordninger.

Retssagen mod Jens Christensen og Mariane Sørensdatter

Retsforhør [2]

Mariane Sørensdatter blev afhørt den 30. august 1848. Hun fortalte, at hun en dag i efteråret 1847, hvor hendes moder var fraværende fra huset, opholdt sig i laden. Hendes stedfader, Jens Christensen, var kommet ind til hende. Han lagde hende ned på gulvet og tiltvang sig legemlig omgang med hende, selv om hun skreg og bad for sig. Siden da havde stedfaderen to gange haft legemlig omgang med hende inde i stuen på tidspunkter, da hendes moder var fraværende. Mariane Sørensdatter oplyste, at hun ikke havde kunnet gøre fysisk modstand, fordi hendes højre arm og ben lider af svækkelse.

Mariane Sørensdatter opgav sin alder til tyve år og nægtede nogensinde at have haft med andre mandfolk end stedfaderen at skaffe. Noget efter nytår mærkede hun, at hun var frugtsommelig, og den 23. juli fødte hun et pigebarn. Såvel dommer som retsvidner bemærkede, at de efter Mariane Sørensdatters måde at udtrykke sig på havde en formodning om, at hendes mentale tilstand ikke var i fuldkommen orden.

Derpå blev husmand Jens Christensen af Hallen afhørt. Han oplyste, at han sidste efterår tilfældigvis var kommet ind i laden, hvor hans steddatter var til stede. Han gav efter for sine onde lyster og gav udtryk for, at han ønskede at få legemlig omgang med hende. Da hun ikke modsatte sig dette, lagde de sig sammen ned i halmen. Han havde ikke brugt nogen som helst vold, og han forsikrede, at hun hverken skreg eller bad for sig. De havde derpå legemlig omgang sammen.

Siden havde Jens Christensen flere gange haft legemlig omgang med Mariane, indtil han ved juletid erfarede, at hun var frugtsommelig med ham. Han mente, at han ikke oftere end 4-5 gange havde haft med hende at gøre. Hver gang var det sket med hendes vilje og samtykke. Han erkendte at være fader til det af Mariane fødte pigebarn.

Jens Christensen oplyste endvidere, at Mariane var blevet ramt af et krampetilfælde, da hun var omtrent 8 år. Det efterlod en svækkelse i hendes højre side, så hun nu er næsten kraftløs i højre arm og ben. Selv om hendes hukommelse er yderst svag, er hun dog ikke tungnem. Han fortalte endvidere, at hans hustru er rask og rørig og i stand til at tilfredsstille hans sanselige lyster.

Mariane Sørensdatter blev derpå gjort bekendt med stedfaderens forklaring. Hun fastholdt, at den legemlige omgang var sket mod hendes vilje.

Jens Christensen blev derefter belagt med arrest, og Mariane Sørensdatter blev løsladt.

Dagen efter, den 31. august, blev arrestantens hustru, Anne Jacobsdatter, afhørt. Hun fortalte, at hun, ca. to måneder før datteren barslede, fik mistanke om, at datteren var frugtsommelig. Datteren indrømmede, men ville ikke sige, hvem der var fader til barnet. Først efter barnets fødsel havde hendes mand, Jens Christensen, fortalt hende, at han var faderen. Anne Jacobsdatter havde indtil da ingen anelse haft om, at der var et sådant forhold mellem hendes mand og datter. Hun kunne ikke tro, at der havde fundet en voldtægt sted, da hendes mand var af en godmodig og fredelig karakter. Hun redegjorde for datterens sygdom. Adspurgt om datterens mentale tilstand udtalte hun: Mariane er ikke tåbelig, men hun er heller ikke kløgtig, da hendes hukommelse er overmåde svag.

Den 4. september 1848 blev Jens Christensen igen fremstillet. Han forklarede om sin legemlige omgang med Mariane, at han ikke havde tænkt på at have med Mariane at bestille, førend lejligheden bød sig i laden. Her gav han sig til "at snakke for hende" og at føle hende på brysterne. Hun nægtede længe at ville have med ham at gøre, men efter en times tid fik han sin vilje med hende. Jens Christensen redegjorde endvidere for sit levnedsløb. Derpå blev han løsladt med påbud om, at han ikke måtte opsøge sin steddatter.

Ved et afsluttende forhør den 7. oktober 1848 blev der fremlagt en række attester og udtalelser vedr. de to anklagede. Jens Christensen tilkendegav, at den fremlagte dåbsattest omhandlede ham. Endvidere meldte han sygdomsforfald for steddatteren. Herefter var forhøret afsluttet, og Jens Christensen forblev løsladt.

Domsafsigelse

Ved Dronninglund Herreds ekstraret blev der den 1. februar 1849 afsagt dom i sagen [3]. Anklageren var prokurator Hansen, og forsvareren var prokurator Øllgaard.

Det fremgår af dommens præmisser, at begge de tiltalte har tilstået, at de i efteråret 1847 adskillige gange har plejet legemlig omgang med hinanden, og at dette har resulteret i det af tiltalte Mariane Sørensdatter fødte barn. Da Mariane Sørensdatter er Jens Christensens steddatter, må den af dem begåede forbrydelse ifølge lovens 6-13-14 og forordning af 23. maj 1800 henregnes til blodskam (jf. næste side).

Jens Christensen er efter det oplyste den, der har forført steddatteren. Der refereres til to erklæringer fra henholdsvis distriktslægen og stiftsphysicus (dvs. embedslægen), som begge giver udtryk for, at Mariane Sørensdatters hyppige epileptiske anfald har lammet hende i den ene side og har indvirket svækkende på hendes åndsevner.

Stiftsphysicus konkluderer, at hun formentlig kan henføres blandt de fjollede. Hun må derfor antages at have været i en psykologisk ufri tilstand, der har gjort hende til et let bytte for forføreren. Lægen udelukker herefter, at hun har været juridisk tilregnelig. Retten konkluderer på dette grundlag, at Mariane Sørensdatter frifindes.

Det refereres i dommen, at der foreligger fordelagtige vidnesbyrd om Jens Christensens hidtidige liv, og at han ikke tidligere har været tiltalt eller straffet. Han har indrømmet at have haft legemlig omgang med sin steddatter, og han vil være at straffe for dette forhold. Under henvisning til lovens bestemmelser blev Jens Christensen idømt dødsstraf, og han blev endvidere dømt til at betale sagens omkostninger, herunder fem rigsbankdaler til både anklager og forsvarer.

Dommen blev herefter anket, men blev stadfæstet i landsretten i Viborg den 2. juli 1849 og i højesteret den 1. oktober 1849. Herefter var sidste udvej at søge kongen om benådning.

Benådningsansøgningen resulterede i en skrivelse fra kong Frederik 7. skrevet den 31. oktober 1849 på "vort slot Frederiksborg" [4]. Det fremgår af skrivelsen, at kongen "efter at have taget denne sag med samtlige dens omstændigheder under allerhøjeste overvejelse" allernådigst eftergiver Jens Christensen den idømte dødsstraf, idet straffen bliver ændret til tugthusarbejde på kongens nåde i Viborg Tugt- og Forbedringshus. En straf "på kongens nåde" var en straf på ubestemt tid, indtil der evt. kom en benådning fra kongen.

***Det juridiske grundlag for retssagen
mod Jens Christensen og Mariane Sørensdatter***

Kong Christian 5.'s Danske Lov fra 1683 [5] (uddrag)

6. bog, Om Misgierninger

13. Kapitel: Om Løsagtighed

Artikel 14:

De, som sig i de forbudne Leed imod Guds Lov, enten i Blod, eller Svogerskab, forsee, straffis paa deris Liv, og derforuden, saa fremt samme Blodskam er begangen baade med Fader og Søn, eller baade med Moder og Daatter, eller af Fader med Daatter, eller af Søn med Moder, da skulle Kroppene, naar de halshugne ere, kastis paa een Ild og opbrændis.

Forordning af 23. maj 1800, at visse slags bevillinger, der hidtil have været udfærdiget fra Kancelliet, skal afskaffes og anses unødvendige [6] (uddrag)

Ægteskaber imellem Beslægtede og Besvogrede, i de Grader, som Fr. 14 Dec. 1775 2 § erklærer at være tilladelige, maae herefter indgaaes, uden at de vedkommende dertil behøve at søge Bevillinger. Derimod skal Ægteskaber være aldeles forbudne i enhver Grad af Slægtskab eller Svogerskab i op- og nedstigende lige linie, saavel som den første Grad i Sidelinie; efterdi Sammenleie imellem saadanne Personer er Blodskam, og en Forbrydelse, som drager Livsstraf efter sig. Til Advarsel for enhver, og paa det at ingen skulde, af Vankundighed, begaae en saadan Misgierning, igientages derfor hermed paa det alvorligste Lovens Forbud imod Ægteskab og Sammenleie imellem Forældre og deres Afkom, Stif-Forældre og Stifbørn, Svigerforældre og Svigerbørn, samt alle disses Afkom i nedstigende Linie, uden Undtagelse, saa og imellem Sødskende. I henseende til Ægteskaber med Broders, eller med Farbroders og Morbroders, Enke, da maae saadanne eiheller tilstædes, med mindre Kongen selv dertil giver særdeles Bevilling.

Den 29. november 1849 om eftermiddagen blev Jens Christensen indsat som tugthusfange i Viborg Tugt- og Forbedringshus [7]. Man skelnede dengang mellem tugthusfanger og forbedringshusfanger. Tugthusfanger var dømt for alvorlige forbrydelser, hvorimod forbedringshusfanger var dømt for lettere forbrydelser som f.eks. tyveri.

Retssagen havde ikke gjort Jens Christensen gråhåret. Det fremgår af fangeprotokollen [8], at han havde mørkt hår, bleg ansigtsfarve, og at han havde det særlige kendetegn, at han havde mistet sit venstre øje. Det kan være årsagen til, at hans forklaring i retsforhøret var noget enøjet.

Ved folketællingen i 1850 boede Anne Jacobsdatter i Halden sammen med Mariane Sørensdatter og lille Johanne Marie. Anne Jacobsdatter angives at være gift, men Jens Christensen boede af gode grunde ikke sammen med hende.

Ved samme folketælling kan man finde Jens Christensen som tugthusfange i Tugt- og Forbedringshuset i Riddergade i Viborg. Ved folketællingen var der i Viborg Tugt- og Forbedringshus i alt 216 fanger, hvoraf kun 37 var tugthusfanger. Jens Christensen adskilte sig fra

hovedparten af fangerne ved sin alder, idet under 10 % af fangerne var over 60 år. Af de 216 fanger var 152 mænd og 64 var kvinder, så der var ikke indført ligestilling mellem kønnene.

Jens Christensen må formodes at have råbt hurra på kong Frederik 7.'s 44 års fødselsdag. Frederik 7. var født den 6. oktober 1808, og den 6. oktober 1852 blev Jens Christensen ”med justitsministeriets samtykke i anledning af Hans Majestæts fødselsdag overflyttet til forbedringshuset” [7, 8].

Tugthusopholdet var ikke godt for Jens Christensens helbred. Det fremgår af fangeprotokol­len, at han var indlagt på sygehuset en uge i august 1850, og at han i 1852 igen var indlagt fra 14. juni til 4. august [8]. Hans helbredstilstand kan tænkes at have været medvirkende til, at han blev overflyttet fra tugthus til forbedringshus.

Det ville være forståeligt, hvis Anne Jacobsdatter havde valgt at blive skilt fra Jens Christensen, men hun var den trofaste hustru, der holdt ud, selv om hun muligvis ikke længere holdt af. Det er uvist, om hun overhovedet har set sin mand efter, at han blev indlogeret i Viborg Tugt- og Forbedringshus, for Jens Christensen endte sine dage i tugthuset. Viborg Tugthus havde sin egen kirkebog. Det fremgår af denne, at ”Jens Christensen, forbedringshusfange, født i Gjerum Sogn, hjemmehørende i Torslev Sogn, gift, 66 år” døde den 8. september 1853. Ifølge fangeprotokollen lå han på sygehuset i en uge inden sin død [8].

Ved folketællingen den 1. februar 1855 boede Anne Jacobsdatter i et hus i Try by i Torslev Sogn sammen med datteren, Mariane Sørensdatter, og dennes ”uægte” datter, Johanne Marie Jensdatter. Anne Jacobsdatter var nu 67 år. Der må have hørt lidt jord til huset, for det er anført, at hun lever af sin jordlod. Anne Jacobsdatter var flyttet til et hus i Gydeje i Torslev Sogn ved næste folketælling i 1860. Hun havde stadig Mariane Sørensdatter og Johanne Marie Jensdatter at forsørge, og det gjorde hun ifølge folketællingsskemaet ved håndarbejde.

Anne Jacobsdatter døde i en alder af 74 år i huset i Gydeje den 15. maj 1861. Nu var Mariane Sørensdatter og Johanne Marie Jensdatter alene i verden. Da de har været hovedpersoner i dette kapitels kriminelle drama, hører det med til historien at fortælle om deres videre skæbne, selv om den var sørgelig.

Johanne Marie Jensdatter var næsten 13 år, da bedstemoderen døde, så derefter er hun sandsynligvis kommet ud at tjene. Da Johanne blev konfirmeret den 5. oktober 1862, var hun tjenestepige på Regård i Torslev Sogn. Her var hun stadig, da hun ifølge kirkebogen døde af brystinflammation, dvs. brystbetændelse, den 27. juni 1865 i en alder af kun 16 år. Snakken har nok gået i sognet om, at det var Guds straf for, at hun var avlet i synd.

Med lammelser i højre side, ringe åndsevner og et blakket rygte har Mariane Sørensdatter ikke kunnet gøre sig forhåbninger om at blive gift og forsørget. Hendes fysiske handicap må antages at have gjort det umuligt for hende selv at tjene til føden. Derfor var hendes eneste mulighed at blive forsørget af fattigvæsenet.

Ved folketællingen i 1870 var Mariane Sørensdatter i en alder af 43 år indlogeret hos en bondemand i Torslev Sogn. Det er anført, at hun var på fattigvæsenet, dvs. bonden har fået penge af fattigvæsenet for at have hende på kost og logi. Ved folketællingen i 1890 havde sognet fået en fattiggård i Ris, og her boede Mariane Sørensdatter sammen med 26 andre fattiglemmer. Hun boede stadig på Ris Fattiggård, da hun døde den 21. februar 1894 i en alder af 67 år. Følget har næppe været stort, da hun blev begravet på Torslev Kirkegård en uge senere.

Hvad angår dramatik, kan Maren Christensdatters liv ikke helt hamle op med Jens Christensens. Maren Christensdatter har næppe heller haft ambitioner om at blive tugthusfange for at få spænding i tilværelsen. Som nævnt ovenfor blev hun i 1805 konfirmeret i Flade Kirke sammen med Jens Christensen.

I 1811 kom der en smule spænding i Maren Christensdatters tilværelse, selv om hun med stor sandsynlighed helst havde været foruden. Hun fødte en "uægte" søn, Niels Christian (døbt 18. oktober 1811, Gærum Sogn). Ved fødslen boede hun hos forældrene i Lybershøj. Den udlagte barnefader var en artillerist fra Randersegnen, og mænd i uniform kunne også dengang gøre kvinder bløde i knæene. Kirkebogen afslører alle sagens detaljer, idet det anføres, at lejermålet (dvs. samlejet uden for ægteskab) blev begået i Sæby, hvor moderen tjente. Det noteres også, at det var hendes første brøde. Ved barnedåben gav hendes far og to af hendes søskende deres opbakning ved at være faddere. Lige meget hjalp det, for Niels Christian døde i en alder af 8 måneder.

På trods af, at hun var brødebetyngt, lykkedes det for Maren Christensdatter at blive gift fire år senere. Ved vielsen den 18. februar 1816 i Gærum Kirke opholdt hun sig i Høyen i Gærum Sogn, dvs. hos sine forældre. Hun var 26 år, da hun blev gift med den 41-årige ungkarl, Laurs Jensen (døbt i juli 1774, Gærum Sogn), fra Møllergård i Gærum Sogn.

Efter vielsen flyttede Maren Christensdatter og Laurs Jensen til Østerbolle i Karup Sogn (Hjørring Amt), hvor deres første barn, Kirsten Marie, blev født i 1817. Laurs Jensen er i kirkebogen angivet at være husmand. Kirsten Marie døde dog senere samme år. Christen Thomsens og Zidsel Povelsdatters børn udmærkede sig ikke ved stor børnerigdom, for Laurs Jensen og Maren Christensdatter måtte nøjes med yderligere et barn, sønnen Jens Christian, der blev født i 1819.

Ved folketællingen i 1834 boede den lille familie på husmandsstedet i Østerbolle, hvor Laurs Jensen og Maren Christensdatter blev boende til deres død. Ved folketællingen i 1840 var sønnen flyttet hjemmefra, men de havde i stedet en tjenestepige og et 5-årigt plejebarn. I 1845 boede plejebarnet der fortsat, men der var ikke længere råd til en tjenestepige.

Ved folketællingen i 1850 var Laurs Jensen 75 år, og sønnen, Jens Christian Larsen, var flyttet hjem for at hjælpe til med driften. Samtidig havde de to plejebørn og en lejer boende. Den 24. marts samme år døde Maren Christensdatter i en alder af 61 år. Laurs Jensen var naturligt nok blevet aftægtsmand i Østerbolle, da han døde som 89-årig den 9. januar 1864.

Karen Christensdatter blev konfirmeret i Fladstrand Kirke i 1807. Da hun i 1811 var fadder for storesøsterens "uægte" Niels Christian, angives hun at være tjenende i Bangsbo Mølle. I 1816 var hun fadder ved en barnedåb hos broderen, Thomas Christensen, og i 1817 var hun igen fadder hos søsteren, Maren Christensdatter. Ved begge disse anledninger var det anført i kirkebogen, at hun tjente i Gærumgård, der er en stor gård i Gærum Sogn. Derefter er Karen Christensdatter sporløst forsvundet, og man kan så overveje, om det kan skyldes en dramatisk begivenhed, eller om hun blot er flyttet til et ukendt bestemmelsessted.

Christen Christensen blev konfirmeret i 1810 i Flade Kirke. Blandt samme dags konfirmander var der en pige ved navn Ide Margrethe Hansdatter, og hende vender vi tilbage til lidt senere. Ved sessionen i 1814 blev Christen Christensen ifølge lægdsrullen fritaget for soldartjeneste, fordi han skulle hjælpe sin aldrende far med gårdens drift. Faderen døde dog i

slutningen af 1815. Det opdagede sessionsmyndighederne, og så slap Christen ikke for at blive soldat. Forinden nåede Christen Christensen dog i 1817 at være tjenestekarl på Gærumgård, hvor søsteren, Karen, samtidig må have været tjenestepige.

Helt frem til 1833 angiver lægdsrullen Christen Christensens opholdssted til at være Gærumgård. Det må skyldes, at opholdsstedet fejlagtigt er blevet rutinemæssigt videreført, for det kan dokumenteres, at han hovedparten af tiden har opholdt sig andetsteds i Gærum Sogn. Ifølge lægdsrullen var Christen en høj fyr efter datidens målestok, idet han var 178 cm. Christen Christensen blev indkaldt som soldat den 1. juli 1818.

Det var noget ubejligt, idet Christen Christensen netop var blevet far til et "uægte" barn, Sidsel Marie Christensdatter (født 15. april 1818, Gærum Sogn). Moderen var ovennævnte Ide Margrethe Hansdatter (døbt 6. november 1794, Gærum Sogn). Ifølge kirkebogen er hun kun døbt Margrethe. Hun kaldes dog ved alle senere lejligheder for Ide Margrethe, så måske har præsten glemt det ene af fornavnene, da han førte dåben ind i kirkebogen.

Hvis man er romantisk anlagt, har man lov til at gætte på, at Christen og Ide Margrethe har været kærestere lige siden konfirmationsalderen. De har tilsyneladende holdt af hinanden, for da Christens soldatertjeneste nærmede sig sin afslutning, blev de gift. Deres "uægte" datter, Sidsel Marie, var død den 6. februar 1820, så hun har ikke været årsag til giftermålet. De var begge 26 år ved vielsen den 12. november 1820 i Gærum Kirke. Christen Christensen angives i kirkebogen at være soldat og fra Lybershøjen.

Det fremgår af lægdsrullen, at Christen Christensen blev gårdmand ifølge skøde af 18. december 1821. Det må dreje sig om den gård i Bygstade i Gærum Sogn, hvor Christen Christensen og Ide Margrethe Hansdatter havde bopæl, da endnu en Sidsel Marie blev født den 19. september 1821. De fik ikke grundlag for at beklage sig over manglende børnerigdom, for hvis vi tæller den "uægte" Sidsel Marie med, fik de i alt otte børn i perioden 1818-1834. Deraf døde de to dog som små.

Ved folketællingen i 1834 boede familien på gården i Bygstade. Det lykkelige familieliv fik dog en brat ende, da Christen Christensen døde den 16. april 1836 i en alder af kun 42 år. Ide Margrethe var nu alene med seks børn, men hun handlede hurtigt og effektivt. Allerede den 1. januar 1837 blev hun gift i Gærum Sogn med ungkarl Peder Mathiasen (døbt 12. juni 1808, Elling Sogn, Hjørring Amt). Han var 28 år, og hun var 42 år. Ved vielsen var han allerede flyttet ind på gården i Bygstade.

Ved folketællingen i 1840 havde de dog overtaget hendes forældres gård i Skoven i Gærum Sogn, så den gård må have været mere attraktiv. Hendes forældre boede som aftægtsfolk på gården. Her kan familien følges ved folketællingerne i 1845, 1850 og 1855. Ide Margrethe Hansdatter er i kirkebogen anført som "aftægtsmand Peder Mathiasens hustru i Skoven", da hun døde af alderdomssvaghed 76 år gammel den 27. december 1870.

Litteraturliste

1. Tage Bøgh Jensen: Meller Svejle, <http://www.risgaardhuse.dk>
2. Politiprotokol, Dronninglund Retskreds, 1846-48
3. Sæby Købstads og Dronninglund Herreds domprotokol, 1848-1858
4. Viborg Tugthusarkiv, sagsmappe vedr. fange nr. 5497

5. Kong Christian 5.'s Danske Lov fra 1683, <http://bjoerna.dk/DanskeLov/>
6. Chronologisk Register over de Kongelige Forordninger og Aabne Breve, samt andre trykte Anordninger, som fra Aar 1670 af ere udkomne, tilligemed et nøiagtigt Udtog af de endnu giældende, for saavidt samme i Almindelighed angaae Undersaatterne i Danmark og Norge, forsynet med et alphabetisk Register ved Assessor Jacob Henric Schou, Kæmmerer ved Øresunds Toldkammer. XIII Deel. Som indeholder K. Christian VII Frr. fra 1800 til 1803. Kiøbenhavn, 1804
7. Viborg Tugthusarkiv, protokol over fanger, 1835-1853
8. Viborg Tugthusarkiv, protokol over mandsfanger, 1849-1853

Kapitel 16. Nærkontakt hos købmanden i Sæby

Mine tip-3-oldeforældre

Jens Jensen & Maren Pedersdatter

Jens Jensen (94):

Født:

Døbt: 16. juni 1754 i Åsted Sogn (Hjørring Amt)

Konfirmeret: 18. april 1773 i Åsted Sogn

Gift: 11. juni 1786 i Sæby Sogn (Hjørring Amt)

Død: 22. maj 1829 i Åsted Sogn

Begravet: 31. maj 1829 i Åsted Sogn

Maren Pedersdatter (95):

Født: ca. 1755 i Understed Sogn (Hjørring Amt)

Døbt:

Konfirmeret: 7. april 1771 i Understed Sogn

Gift: 11. juni 1786 i Sæby Sogn

Død:

Begravet: 4. maj 1810 i Åsted Sogn

Jens Jensen blev født i Nørre Buje i Åsted Sogn ca. 7 km vest for Frederikshavn som søn af Jens Jensen og Maren Andersdatter (jf. kapitel 31). Han var nr. tre i en søskendeflok på seks. "Nørre Buje" skrives senere "Nørre Bude" eller "Nørre Budde". Som omtalt nedenfor giver det anledning til forvekslingsmuligheder, at både far og søn hed Jens Jensen.

Jens Jensen af Nørre Buje blev konfirmeret 1. søndag efter påske i 1773. Her kan der ikke være tvivl om, at det var junior, der blev konfirmeret i en lidt sen alder af 18 år.

Maren Pedersdatter er datter af Peder Jensen og Kirsten Pedersdatter fra Freden i Understed Sogn (jf. kapitel 32). Hendes dåb har ikke kunnet findes i Understed Sogns kirkebog, fordi de ældste kirkebøger er brændt. De først tilgængelige oplysninger om dåb i sognet er fra 26. november 1755, dvs. Maren Pedersdatter er blevet døbt inden da. På grundlag af aldersangivelserne ved folketællingerne i 1787, 1801 og ved hendes død kan Maren Pedersdatters fødselsår beregnes til henholdsvis ca. 1757, ca. 1755 og ca. 1750, dvs. at oplysningerne om hendes fødselsår er ret usikre.

En gennemgang af konfirmationerne i Understeds kirkebog fører frem til, at Maren Pedersdatter fra Freden blev konfirmeret den 7. april 1771. Kirkebogen angiver hendes alder til at være 15 år. Hvis denne aldersangivelse er korrekt, må hun være født i 1755.

I kirkebogen har jeg fundet en søskendeflok på syv fra Freden i Understed Sogn med efternavnet Pedersen/Pedersdatter (jf. kapitel 32). Maren Pedersdatter er nr. 4 i denne søskendeflok. Der er dåbsoplysninger om to af børnene, og det fremgår deraf, at forældrene er Peder Jensen og Kirsten Pedersdatter. Skiftet den 19. april 1780 efter Peder Jensen [1] bekræfter, at alle søskende har samme forældre.

Det fremgår af dette skifte, at Maren Pedersdatter, der på dette tidspunkt var ca. 25 år, var hjemmeboende. Det var hun også i 1779, hvor hun var fadder, da hendes søster, Else, fik et

barn døbt i Gærum Sogn. Maren Pedersdatter er blevet boende i barndomshjemmet efter faderens død, for "Maren Pedersdatter i Freden" fungerede som fadder ved barnedåb hos søsteren, Kirsten, i 1782 (Understed Sogn) og 1784 (Volstrup Sogn) og hos broderen, Jens, i 1783 (Understed Sogn).

Jeg har ikke siden fundet spor af hende i Understed Sogn. I 1785 overtog broderen, Jens Pedersen, fæstet af Freden efter moderen [2]. Det er nærliggende at tro, at det har været anledningen til, at Maren Pedersdatter er flyttet hjemmefra. Jeg er ret sikker på, at hun flyttede til Sæby.

Og hvad skete der så i Sæby? Det fremgår af Sæby Sogns kirkebog, at "ungkarl Jens Jensen fra Aasted Sogn" den 5. maj 1786 blev trolovet med "pigen Maren Pedersdatter fra Understed Sogn". Der er ikke tvivl om, at den Maren Pedersdatter, der blev gift med Jens Jensen, er Maren fra Freden, idet det fremgår af skiftet efter hendes død (jf. nedenfor), at hun var søster til ovennævnte Jens Pedersen fra Freden.

Kirkebogen anfører, at Jens Jensen og Maren Pedersdatter ved trolovelsen i 1786 begge tjente hos købmand Ell i Sæby. Folketællingen i 1787 viser, at Jess Hansen Ell var "kiøbmand og vertshuusmand" i Algaden i Sæby. Ved trolovelsen var købmand Ell forlover sammen med Marcus Zeuthen, der også var købmand i Algaden.

Det vides ikke, hvornår Jens Jensen er indvandret til Sæby fra Nørre Buje. I 1784 var en "Jens Jensen, kudsk hos Hans Mondrup" fadder ved en barnedåb i Sæby. Hans Mondrup var også købmand i Algaden i Sæby, der tilsyneladende har været velforsynet med købmænd. Denne Jens Jensen kan tænkes at være min tip-3-oldefar.

Jens Jensen og Maren Pedersdatter havde så travlt med at blive gift i Sæby Kirke, at de næppe har haft tid til at promenerere langs stranden (foto: 1900-1930, Bangsbo Museum & Arkiv)

Det er nærliggende at tro, at Jens Jensen og Maren Pedersdatter har mødt hinanden, fordi de begge var i tjeneste hos købmand Ell. Her har de utvivlsomt måttet arbejde hårdt for føden. Der har dog også været tid til de gratis fornøjelser, for det påtrængende behov for troløvelse og ægteskab skyldtes, at Maren Pedersdatter var blevet påfaldende gravid. Der gik kun lidt over en måned imellem troløvelse og vielse, idet de blev gift i Sæby Kirke den 11. juni 1786. Ved vielsen var Jens Jensen en moden ungkarl på 32 år, og Maren Pedersdatter var en næsten lige så moden pige på ca. 31 år.

En højgravid tjenestepige har ikke været til megen nytte hos købmanden. Jeg formoder, at Maren Pedersdatter og måske også Jens Jensen inden fødslen er flyttet ind hos Jens Jensens forældre i Nørre Buje. Formodningen er baseret på, at Jens Jensens og Maren Pedersdatters bopæl i kirkebogen er anført at være Nørre Buje, da datteren, Marie Kirstine Jensdatter (min tip-2-oldemor), blev døbt den 16. juli 1786 i Åsted Kirke.

Blandt fadderne var Jens Jensens far, Jens Jensen senior, og en Ingeborg Heilesdatter, der tjente i Åsted Præstegård. Ingeborg Heilesdatter (døbt 1. januar 1763, begravet 11. juni 1809, Åsted Sogn) var datter af Johanne Jensdatter, der var søster til Peder Jensen fra Freden i Understed Sogn (jf. kapitel 43). Ingeborg var med andre ord kusine til Maren Pedersdatter.

Hvorfor blev deres datter mon døbt Marie Kirstine? Dobbeltnavne var i modsætning til tidligere blevet mere udbredte. Navnet "Maren" kommer af "Marie", og "Kirsten" kommer af "Kirstine". Det kan tænkes, at Jens Jensen og Maren Pedersdatter har villet opkalde datteren efter begge bedstemødre ved at bruge de alternative versioner "Marie" og "Kirstine".

Alt tyder på, at Jens Jensens ophold i Nørre Buje i forbindelse med datterens fødsel og dåb har været meget kortvarigt. Købmand Ell har næppe været så meget forud for sin tid, at han har tildelt Jens Jensen en fædreorlov. Jens Jensen må formodes hurtigt at være vendt tilbage til tjenesten hos købmanden, for den 22. oktober 1786 var "tjenestekarl Jens Jensen hos Ell" fadder ved en barnedåb i Sæby. Mit gæt er, at Maren Pedersdatter har rekreatet sig i nogen tid efter fødslen hos svigerforældrene i Nørre Buje, inden hun er vendt tilbage til Sæby.

Ved folketællingen i 1787 boede Jens Jensen og Maren Pedersdatter sammen med datteren, Marie Kirstine, som logerende hos en enke i et hus i Nørregade i Sæby. Jens Jensen angives at være landsoldat. Det har dog ikke været et fuldtidsjob, idet landsoldater kun skulle deltage i øvelser m.m. et mindre antal dage om året [3]. Det må derfor formodes, at Jens Jensen har haft andet job ved siden af, f.eks. hos en købmand.

Ved folketællingen i 1801 angives Jens Jensen at være husmand i Lille Bude i Åsted Sogn. Lille Bude er en anden betegnelse for Nørre Buje/Budde, dvs. Jens Jensen har overtaget husmandsstedet efter sin far, der døde i 1795. Det er usikkert, om Jens Jensen har overtaget husmandsstedet inden faderens død. I 1791 og 1794 var "Jens Jensen af Nørre Buje" og "Jens Jensen af Lille Buje" fadder ved barnedåb i Åsted Sogn, men det fremgår ikke af kirkebogen, om der var tale om junior eller senior. Den Jens Jensen af Nørre Buje, der i 1796 var fadder i Åsted Sogn, kan dog kun have været Jens Jensen junior, dvs. min tip-3-oldefar.

Det var dengang meget usædvanligt, at et ægtepar kun fik ét barn. Derfor vil jeg påstå, at Jens Jensen og Maren Pedersdatter var et usædvanligt ægtepar. Ved folketællingen i 1801 havde Jens og Maren deres 14-årige datter, Marie Kirstine, boende hos sig. På grundlag af en gennemgang af døpte i både Sæby og Åsted vil jeg konkludere, at de ikke har fået andre børn. Man kan så håbe, at det ægteskabelige samliv har været frugtbar på andre måder.

Uddrag af matrikelkort fra ejerlav "Den vestlige del, Åsted", 1812-1862. På kortet ses Lille Bude. Jens Jensen er med rød skrift anført som ejer, men navnet er streget ud og erstattet med navnet på efterfølgeren, Peder Nielsen (Kort & Matrikelstyrelsen)

I starten af 1800-tallet blev det almindeligt, at fæstebønder og fæstehusmænd købte deres gård/husmandssted til selveje. Jens Jensen blev selvejerhusmand i 1804, idet han fik skøde på Nørre Buje den 5. juni 1804 [4].

Maren Pedersdatter døde i 1810. I kirkebogen omtales hun som "Jens Jensens hustru i Nørre Buje". Alderen anføres at være 60 år. Det er dog stærkt overdrevet, for hun må formodes at have været ca. fem år yngre.

Der blev afholdt skifte efter Maren Pedersdatter den 14. december 1812 [5], dvs. ca. 2½ år efter hendes død. Forsinkelsen skyldtes, at Jens Jensen først nu gik i giftetanker, der gjorde det nødvendigt at skifte. Datteren, Marie Kirstine Jensdatter, var eneste arving. Selv om hun var 26 år, var hun som ugift kvinde umyndig. Derfor var hendes morbror, husmand Jens Pedersen fra Præsthuset i Understed Sogn (jf. kapitel 32), tilsynsværg for hende.

Boets formue var relativt stor, fordi Jens Jensen var selvejerhusmand. Når al gæld og omkostningerne ved skiftet var trukket fra, var der et overskud på 428 rigsdaler, 4 mark og 5

skilling. Deraf arvede Marie Kirstine Jensdatter halvdelen, og Jens Jensen beholdt den anden halvdel. Jens Jensen skulle til førstkommende juni termin indbetale datterens arveandpart til overformyndieriet for Horns og Vennebjerg Herreder.

Jens Jensen var efterhånden blevet en ældre herre, men han følte sig alligevel i så god form, at han havde mod på at indgå et nyt ægteskab. Den 17. oktober 1813 blev han som 59-årig gift i Skærum Kirke (Hjørring Amt) med den unge og ubrugte Anne Sørensdatter fra Ribberholt. Hun var 25 år (døbt 6. juli 1788, Åsted Sogn), dvs. hun var yngre end Jens Jensens datter.

Den unge kone fik sat så meget fut i Jens Jensen, at han blev far til yderligere to børn. Det mislykkedes dog i første forsøg, som den 23. januar 1815 resulterede i et dødfødt pigebarn. Derefter blev Mette Marie Jensdatter født den 15. oktober 1817 og Jens Christian Jensen den 20. december 1820. Ved begge fødsler er Jens Jensen i kirkebogen angivet at være husmand af Nørre Buje. Min tip-2-oldemor, Marie Kirstine Jensdatter, fik ikke megen fornøjelse af sine to halvsøskende, idet hun var blevet gift og flyttet hjemmefra, da de blev født. Hun fik dog lov til at være fadder, da Mette Marie blev døbt.

Hvis Anne Sørensdatter har været en realistisk kvinde, må hun have erkendt, at der var en betydelig risiko for, at hun ville ende som enke med uforsørgede børn. Det blev da også tilfældet, idet Jens Jensen døde den 22. maj 1829 i en alder af 75 år.

Ved skiftet efter Jens Jensens død blev boets formue opgjort til 118 rigsdaler, 5 mark og 8 skilling [4]. Deraf fik enken, Anne Sørensdatter, halvdelen. Døtrene, Marie Kirstine Jensdatter og Mette Marie Jensdatter, fik hver 14 rigsdaler, 5 mark og 3 skilling, og sønnen, Jens Christian Jensen, fik det dobbelte, dvs. 29 rigsdaler, 4 mark og 6 skilling. Svigersønnen, Thomas Christensen (min tip-2-oldefar), var værge for de to umyndige børn, hvis arv indtil videre blev indsat under overformyndieriet.

Anne Sørensdatter greb hurtigt muligheden for at få sig en yngre mand. Mindre end fem måneder efter Jens Jensens død blev hun den 11. oktober 1829 gift i Åsted Kirke med den ca. 10 år yngre Peder Nielsen fra Tranget i Tolne Sogn (døbt 7. oktober 1798, Tolne Sogn, Hjørring Amt). Peder Nielsen flyttede ind i Nørre Buje, hvor han ifølge folketællingerne i 1834, 1840 og 1845 var husmand og snedker. Anne Sørensdatter og Peder Nielsen fik deres eneste barn i 1832, men barnet døde, da det var ca. ½ år.

Peder Nielsen var 50 år, da han døde i Nørre Buje den 4. december 1848. Herefter blev Nørre Buje overtaget af Anne Sørensdatters datter og svigersøn, og Anne Sørensdatter var aftægtskone i Nørre Buje, da hun døde som 73-årig den 26. december 1861.

Min tip-2-oldemor, Marie Kirstine Jensdatter, er nærmere omtalt i kapitel 8. Derfor er det kun Jens Jensens to børn af andet ægteskab, der skal fortælles om her.

Datteren, Mette Marie Jensdatter, boede hjemme hos moderen og stedfaderen i Nørre Buje ved folketællingerne i 1834 og 1840. I 1840 er hun anført at være skrædder. Mette Marie nåede at "komme galt af sted" et par gange, inden hun blev gift. Hun fødte en søn, Niels Peter Jensen, den 1. november 1841 i Åsted Sogn. Den alt andet end stolte barnefader var en gårdejersøn, Christen Christiansen, fra Røllerne i Skærum Sogn. Han havde ingen planer om at gifte sig med Mette Marie. Datidens klasseskel var så udtalte, at det var næsten utænkeligt, at en gårdejersøn blev gift med en husmandsdatter [6].

Derfor boede den ugifte Mette Marie Jensdatter stadig hjemme hos forældrene ved folketællingen i 1845, og sønnen boede hos hende. Nu sænkede Mette Marie ambitionsniveauet, for næste gang blev hun gravid med en husmandssøn. Han hed Erik Peter Jensen og var fra Veien i Faurholt by (Åsted Sogn). Deres fælles søn, Jens Peter Eriksen, blev født den 23. januar 1846 (Åsted Sogn). Barnet blev opkaldt efter barnefaderens far, der stillede op som fadder ved barnedåben. Det virker ret familiært, men af ukendte årsager kom der heller ikke noget ægteskab ud af den forbindelse.

Med to "uægte" børn var Mette Marie Jensdatter næppe specielt attraktiv på ægteskabsmarkedet i Åsted Sogn. Hun måtte da også langt væk for at finde sig en mand. Den 20. december 1849 blev den 32-årige Mette Marie Jensdatter fra Nørre Buje gift i Åsted Kirke med den 28-årige ungkarl Jens Peter Jensen (født 7. januar 1821, Astrup Sogn, Hjørring Amt). Han var smed og havde ved vielsen bopæl i Astrup Sogn ca. 20 km vest for Åsted.

Mette Maries stedfader var død året før. Det har sandsynligvis fremmet Jens Peter Jensens lyst til at gifte sig, at der også fulgte et husmandssted i Nørre Buje med de to børn. Som nævnt ovenfor fulgte der også en svigermor med, for ved folketællingen i 1850 boede Mette Maries mor, Anne Sørensdatter, på aftægt hos dem i Nørre Buje. Jens Peter Jensen angives at være smed.

Mette Marie Jensdatter havde været en anelse gravid ved vielsen, for den 27. juli 1850 fødte hun en søn, Jens Jensen. De fik yderligere tre børn i henholdsvis 1853, 1855 og 1858. Ved alle fødslerne var bopælen Nørre Buje, og Jens Peter Jensen er angivet at være både smed og husmand. Det har han formentlig været i mange år. Det fremgår af brandforsikringsprotokollen, at Nørre Buje i 1854 var et hus på 8 fag [7].

Ved folketællingen i 1880 boede Jens Peter Jensen og Mette Marie Jensdatter på aftægt hos sønnen, Jens Jensen, der var smed. De angives at bo i et hus i Neder Buje, hvilket må formodes at være en anden betegnelse for Nørre Buje. Ved Mette Marie Jensdatters død den 20. juli 1889 i en alder af 71 år, anfører kirkebogen, at hun var gift med "aftægtsmand og smed Jens Peter Jensen i Nørre Bude". Jens Peter Jensen døde i Nørre Buje som 69-årig den 26. januar 1890.

Sønnen, Jens Christian Jensen, var hjemmeboende i Nørre Buje ved folketællingen i 1834, men derefter fik han tilsyneladende plads i nabolaget. Ved folketællingen i 1840 var han tjenstekarl på en gård i Buje, og hans bopæl angives at være Buje i både 1842 og 1846, hvor han var fadder ved dåb hos sin søster, Mette Marie. Ved folketællingen i 1845 kan Jens Christian Jensen ikke identificeres, men ved folketællingen i 1850 var han tjenstekarl på hovedgården Eget i Skærum Sogn, der er nabosogn til Åsted.

Jens Christian Jensen var 31 år og avlskarl på Eget, da han den 30. oktober 1852 blev gift i Åsted Kirke med den 25-årige Karen Christensdatter fra Ravnholt i Åsted Sogn (født 21. april 1827, Åsted Sogn). Jens Christian og Karen bosatte sig tilsyneladende i Skærum Sogn efter vielsen, for de boede i Skærum, da deres første barn, Christen Jensen, blev født den 11. juni 1854. I 1853 var en Jens Jensen fra Skærum fadder ved dåb hos Mette Marie Jensdatter i Nørre Buje. Jeg formoder, at der er tale om hendes bror, Jens Christian Jensen.

Jens Christian Jensen og Karen Christensdatter fik dog hjemve og flyttede tilbage til fødesognet Åsted, hvor de i perioden 1856-1872 fik 8 børn, hvoraf en søn døde som spæd. Jens Christian Jensen anføres i kirkebogen at være husmand. Deres bopæl er angivet som hen-

holdsvis Ravnsholt Hedehus, Ringhøj, Svensighus og Åsted Hede, men der kan evt. være tale om forskellige betegnelser for samme bopæl. Ved barnedåb hos to af børnene (1865 og 1868) var både søsteren, Mette Marie Jensdatter, og svogeren, Jens Peter Jensen, faddere.

Ved folketællingen i 1880 boede Jens Christian Jensen og Karen, der nu også blev kaldt Jensen, i et hus i Åsted med fire hjemmeboende børn. Jens Christian Jensen må have suppleret indtægterne som husmand med et håndværk, for han angives at være murer. Der gik dog adskillige år, før han blev en død murer.

Ved folketællingen i 1890 boede Jens Christian Jensen og konen i Vestergårds hus i Åsted. Jens Christians erhverv anføres nu at være ”husmand”, og de havde to små børnebørn i pleje. Ved folketællingen i 1901 boede ægteparret i fredelig tosomhed i Åsted, og nu var Jens Christian Jensen i en alder af 80 år blevet snedker. Det giver anledning til at overveje, om der er skrevet forkert i folketællingsskemaet.

Karen Jensen, født Christensdatter, døde den 30. november 1904 i en alder af 77 år. Det fremgår af kirkebogen, at hun var gift med forhenværende husmand og murer Jens Christian Jensen, og at de begge til sidst boede i Vestergårds Hedehus på Åsted Hede og fik aldersunderstøttelse. Efter konens død flyttede Jens Christian Jensen ind hos en søn i Overskovens Hedehus, som var hans bopæl, da han døde som 84-årig den 30. maj 1905 (Åsted Sogn).

Litteraturliste

1. Skifteprotokol, Sæbygård, 1719-1790, folio 491-493
2. Navneregister til fæsteprotokol for Sæbygård, 1719-1820, <http://rigmornoergaard.tripod.com>
3. Jørgen Green & Michael Green Schmidt: ”Slægtsforskerens ABC”, Forlaget Grifo, 2. udgave, 2007, side 196
4. Skifteprotokol, Horns Herred, 1827-1836, folio 90
5. Skifteprotokol, Horns og Vennebjerg Herreder, 1812-1815, folio 45
6. Jens Engberg: ”Det daglige brød. Bønder og arbejdere 1650-1900”, Politikens Forlag, 2011
7. Brandforsikringsprotokol, Hjørring Amt, Horns Herred, Åsted Sogn, 1854-1858, side 111

Kapitel 17. Sørensen-dynastiet i Hørby

Mine tip-4-oldeforældre

Søren Sørensen & Johanne Mortensdatter

Søren Sørensen (160):

Født: ca. 1674 i Voer Sogn (Hjørring Amt)

Døbt:

Konfirmeret:

Gift:

Død:

Begravet: 4. juni 1752 i Hørby Sogn (Hjørring Amt)

Johanne Mortensdatter (161):

Født: ca. 1681

Døbt:

Konfirmeret:

Gift:

Død:

Begravet: 6. februar 1752 i Hørby Sogn

Vi er så langt tilbage i historien, at der kun er få oplysninger tilgængelige om mine tip-4-oldeforældre. Det skyldes primært, at der i Hørby Sogn ikke er bevaret kirkebøger fra tidligere end 1725. Derfor er deres omtrentlige fødselsår beregnet på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved deres død.

Mine forfædre har igennem fire generationer været knyttet til gården Sigen (også stavet Siigen) i Hørby Sogn ca. 8 km vest for Sæby. Fantasien ved navngivningen var ikke stor, for navnet Søren Sørensen gik igen igennem flere generationer. Min tip-4-oldefar, Søren Sørensen, blev født i ca. 1674. Han var første generation af mine forfædre i Sigen, idet Søren Sørensen den 19. maj 1719 overtog fæstet af Sigen efter en Lars Christensen [1]. Sigen hørte under Haven Gods i Hørby Sogn.

Det fremgår af fæstebrevet, at Søren Sørensen hvert år til mortensdag skulle betale 1 rigsdaler i "huuspenge", dvs. fæsteafgift. Søren Sørensen var fritaget for hoveriarbejde, fordi han i stedet skulle passe og holde opsyn med noget skov, der tilhørte godset. Det ene af de to vitterlighedsvidner, der underskrev fæstebrevet, var Morten Mortensen i Mølgård. Som diskuteres nedenfor formodes Morten Mortensen at være enten far eller bror til Johanne Mortensdatter.

Ifølge fæsteprotokollen var Søren Sørensen født i Agersted i Voer Sogn (Hjørring Amt) ca. 15 km sydvest for Sæby. Dette kan dog ikke bekræftes af kirkebogen, som heller ikke her eksisterer fra hans fødselstidspunkt. Da man dengang fik efternavn efter faderens fornavn, må hans far have heddet Søren. Man kan jo gætte på, at faderen også har heddet Søren Sørensen.

Jeg påstår, at Johanne Mortensdatter er min tip-4-oldemor. Jeg kan dog kun sandsynliggøre, men ikke bevise, at hun var gift med Søren Sørensen. Søren Sørensens yngste barn, Anders,

er det eneste af hans børn, der er født efter kirkebogens indtog i Hørby Sogn. Ved de øvrige dåbsoplysninger på samme side i kirkebogen er begge forældres navne anført, men for Anders er kun anført, at han er Søren Sørensens barn. Det lyder umiddelbart som en biologisk sensation, men jeg vælger alligevel at tro, at der har været en kvinde involveret.

Ved Johanne Mortensdatters begravelse angives hendes adresse at være Sigen, og hendes alder passer med, at hun har været gift med Søren Sørensen.

Dengang var det normalt, at man opkaldte børn efter deres bedsteforældre. Fire af Søren Sørensens sønner fik selv børn, og alle fire havde en datter, der hed Johanne. Dette bestyrker i høj grad troen på, at Johanne Mortensdatter var Søren Sørensens kone.

Da sønnen, Anders, blev døbt, var en af fadderne en Morten Mortensen fra Mølgaard. På Mølgaard i Hørby Sogn var der flere generationer, der hed Morten Mortensen. En yngre Morten Mortensen og hans kone, Sidsel Jensdatter, blev ofte brugt som fadder, når der jævnligt var barnedåb hos en af de fire Sørensen-sønner. Dette peger på familiemæssige relationer mellem Sørensen-familien og Mortensen-familien, så jeg vælger at have en formodning om, at Johanne Mortensdatter var datter af en af de ældre Morten Mortensen'er fra Mølgaard.

Hvordan får man overblik over Søren Sørensens og Johanne Mortensdatters børn, når kun en enkelt af fødslerne kan dokumenteres i kirkebogen? Jeg har systematisk gennemgået dåb, vielser og dødsfald over en længere årrække for at finde personer med efternavnet Sørensen eller Sørensdatter, der kan formodes at være børn eller børnebørn af Søren og Johanne.

Formodningen om familierelationer er for fleres vedkommende baseret på en bopæl i Sigen. Endvidere har jeg detaljeret analyseret hvem, der har været faddere ved formodede børnebørns dåb. Denne analyse viser, at de formodede sønner af Søren og Johanne har brugt hinanden og hinandens koner som faddere på kryds og tværs i så stort et omfang, at det er overvejende sandsynligt, at de er i nær familie med hinanden.

På dette grundlag er jeg nået frem til samme resultat som den amerikanske database, FamilySearch, nemlig, at Søren Sørensen og Johanne Mortensdatter har fået følgende børn: Søren Sørensen (min tip-3-oldefar) (født ca. 1714), Morten Sørensen (født ca. 1717), Maren Sørensdatter (født ca. 1717), Michel Sørensen (født ca. 1720), Hans Sørensen (født ca. 1722), Laurs (bliver også kaldt "Lars") Sørensen (født ca. 1722) og Anders Sørensen (døbt 1. november 1725).

Den ældste søn er blevet opkaldt efter sin farfar, og den næstældste søn er sandsynligvis opkaldt efter sin morfar. Det sidste bestyrker yderligere troen på, at Johanne Mortensdatter er moderen. Traditionen med at opkalde efter bedsteforældrene gør det nærliggende at tro, at Søren Sørensens mor, eller evt. Johanne Mortensdatters mor, har heddet Maren.

Under min efterforskning er jeg stødt på yderligere et medlem af Sørensen-familien, som jeg ikke helt har kunnet placere. En Ane Sørensdatter er begravet i Hørby Sogn den 8. oktober 1752 i en alder af 52 år, dvs. hun er født ca. 1700. Hun var gift med Søren Christensen, og de fik døtrene Else, Anne og Maren. Johanne Mortensdatter i Sigen var fadder ved Elses og Annes dåb i henholdsvis 1732 og 1735, og Søren Sørensen i Sigen var fadder ved Marens dåb i 1741. Dette peger på familiemæssige relationer til Søren Sørensen og Johanne Mortensdatter.

Ane Sørensdatter er ca. 26 år yngre end Søren Sørensen og kan derfor næppe være hans lillesøster. Aldersmæssigt passer det med, at hun kan være hans datter. Hvis Johanne Mortens-

datter er moderen, har hun i så fald kun været ca. 19 år ved fødslen. En alternativ mulighed er, at Søren Sørensen har været gift med en anden inden ægteskabet med Johanne.

Troen på, at Ane Sørensdatter har været en del af familien, bestyrkes af, at hendes datter, Else Sørensdatter, har haft tætte relationer til Søren Sørensens og Johanne Sørensdatters børn. Ved Elses vielse i Hørby Sogn i 1763 var Michel Sørensen forlover, og da hendes seks børn blev døbt, optrådte Søren Sørensen og dennes kone, Laurs Sørensen og dennes kone samt Hans Sørensen på skift som faddere.

Min tip-4-oldefar, Søren Sørensen, har haft andre tillidshverv end at være fadder til Ane Sørensdatters Maren. I fæsteprotokollen [2] optræder en Peder Jensen i Estrup og Søren Sørensen i Sigen som vittætningsvidner både den 13. august 1719 og den 4. januar 1733. Alt i alt får man det indtryk, at Sørensen-familien har spillet en betydelig rolle i dagliglivet i Hørby Sogn i 1700-tallet.

De eneste livstegn, vi har fra datteren Maren og sønnen Morten, er paradoksalt nok deres død. Maren Sørensdatter af Sigen blev begravet den 28. april 1743 kun 26 år gammel. Hun var ugift, så måske er hun død af ulykkelig kærlighed? Morten Sørensen af Sigen var 35 år og tilsyneladende lige så ugift, da han blev begravet den 9. januar 1752.

1752 må have været et trist år i Sigen. Mindre end en måned efter sønnens begravelse måtte Søren Sørensen den 6. februar lægge sin 71-årige kone, Johanne Mortensdatter, i graven. Disse dødsfald må have taget hårdt på ham, for Søren Sørensen døde selv få måneder senere i en alder af 78 år og blev begravet den 4. juni 1752. Det har forhåbentlig ikke kunnet henregnes til de sørgelige begivenheder, at sønnen, Søren Sørensen, blev gift i oktober samme år.

Det hører også med til historien at fortælle, hvordan det gik de øvrige børn af Søren Sørensen og Johanne Mortensdatter. Sønnen, Søren Sørensen, vil ikke blive omtalt nærmere her, da han er min tip-3-oldefar og derfor har fået sit eget kapitel 9 i slægtshistorien.

Michel Sørensen må have lidt af en uimodståelig udlængsel, for han var den eneste af sønnerne, der forlod Hørby Sogn. Michel flyttede til Aalborg. Det var dog ikke storbyen, han flyttede til, men derimod gården Aalborg i nabosognet Torslev. Michel blev i 1748 gift i Torslev Sogn med Magrethe Jensdatter. De blev boende i Aalborg hele livet og fik i perioden 1749-1763 syv børn, hvoraf den ene døde som spæd.

Michel Sørensen døde i 1779 i en alder af 59 år og blev begravet den 17. marts i Torslev Sogn. Ved folketællingen i 1787 boede Magrethe Jensdatter fortsat i Aalborg, og hun er angivet at være "forrige beboers enke" som "nyder ophold af stedet". Hun blev et dyrt bekendtskab for de nye beboere i Aalborg, for hun døde først som 96-årig i 1815, hvor hun fortsat havde Aalborg som bopæl.

Hans Sørensen havde ikke held til at finde sig en kone i sin tidlige ungdom og måtte derfor nøjes med en brugt model. Den 4. oktober 1754 overtog han fæstet af en gård i Lille Fjem i Hørby Sogn efter afdøde Christen Christensen [2]. Det fremgår af fæsteaftalen, at Hans Sørensen skulle ægte enken, Maren Pedersdatter.

I en alder af ca. 33 år blev Hans Sørensen af Sigen den 6. januar 1755 gift i Hørby Sogn med Maren Pedersdatter, der var ca. 10 år ældre. Hans Sørensen boede på gården i Lille Fjem

resten af livet. En brugt model holder ikke så længe. I 1771 døde ”Hans Sørensens kone i Lille Fjem” i en alder af 60 år (begravet den 8. december). I kirkebogen kaldes hun for ”Maren Christensdatter”, men jeg er overbevist om, at det er præsten, der ikke har haft helt styr på den afdødes navn.

Allerede året efter blev Hans Sørensen gift igen. Det foregik i nabosognet Skæve, hvor han den 25. oktober 1772 blev gift med Kirsten Olesdatter (formentlig døbt i Skæve Sogn den 21. juli 1726). Selv om hun var 46 år, var det hendes første ægteskab. Hans Sørensens bror, Michel Sørensen, var forlover ved vielsen. Ved folketællingen i 1787 boede de på gården i Fjem, hvor de havde tre tjenestefolk.

Kirsten Olesdatter døde fire år senere (begravet 1. maj 1791). Selv om Hans Sørensen nu var 69 år, havde han ikke lyst til at være enkemand. Det krævede dog hjælp fra familien at blive gift for tredje gang. I Sct. Olai Sogn i Hjørring var en søster, Maren Thomsdatter, til hans afdøde svigerinde (min tip-3-oldemor, Ellen Thomsdatter, der var gift med Søren Sørensen) blevet enke 11 år tidligere. De to fandt nu sammen og blev gift i Sct. Olai Kirke den 30. oktober 1792. Maren Thomsdatter var 56 år ved vielsen. Hun flyttede ind på gården i Lille Fjem og medbragte sin voksne søn, Morten Christensen, der formodes at have bidraget til gårdens drift.

Hans Sørensen giftede sig alle tre gange med en kvinde over den fødedygtige alder, og derfor gik han barnløs gennem tilværelsen. Barnløsheden kompenserede han delvis for ved i alt 13 gange at være fadder til et af brødrenes børn. Han fortsatte tilsyneladende karrieren som fadder i en høj alder, for da niecen Birthe Sørensdatter, der var blevet gift med Morten Christensen, fik et barn døbt i 1797, var ”Hans Sørensen, Lille Fjem” blandt fadderne.

Barnløsheden må have givet Hans Sørensen overskud til et langt liv, for han var 78 år, da han blev begravet på det nye århundredes første dag den 1. januar 1800. Gården blev derefter overtaget af Morten Christensen, og hos ham og konen boede Maren Thomsdatter på aftægt, indtil hun døde (begravet 5. januar 1806).

Laurs Sørensen overtog en fæstegård i Øster Estrup i Hørby Sogn den 29. november 1756 [2]. Gården var ikke nogen guldgrube, for det er anført, at den tidligere fæster måtte afstå gården ”af armod”. Efter at være blevet fæstebonde var Laurs Sørensen klar til at forsørge en kone. Laurs Sørensen har tilsyneladende haft en stærk moderbinding, for han var gift to gange, og begge koner hed Johanne ligesom hans mor.

Laurs Sørensen må have forladt Hørby Sogn mindst én gang i sit liv, for han blev gift med Johanne Lauritsdatter i Hørmested Sogn, der ligger ca. 15 km fra Hørby, den 21. marts 1758 med broderen Michel som forlover. Laurs var ca. 36 år, og Johanne var ca. 24 år. Efter vielsen bosatte Laurs og Johanne sig på gården i Øster Estrup, hvor de sammen fik fem børn i perioden 1759-1769.

Johanne Lauritsdatter døde allerede som 38-årig og blev begravet den 14. juni 1772. Laurs Sørensen havde absolut ikke lyst til at være enkemand ret længe. Der gik kun lidt over en måned efter begravelsen, før han blev trolovet med Johanne Jensdatter, som må have siddet parat på udskiftningsbænken. De blev gift i Hørby Sogn den 22. november 1772. Johanne Jensdatter angives at bo i Estrup, så han har fundet sin anden kone i nabolaget. Sammen fik de tre børn i perioden 1773-1778.

Hvad der herefter er sket med ægteskabet er et mysterium. Ved folketællingen i 1787 boede Laurs Sørensen uden kone hos sin bror, Anders, og dennes familie i Badskær i Hørby Sogn. Laurs er angivet at være ugift almisselem, dvs. han fik fattigunderstøttelse. Han overlevede dog sin bror og måtte derfor finde anden bopæl. Ved folketællingen i 1801 boede Laurs Sørensen på Riisgården i Hørby, hvor han ”får aftægt af stedet” og var almisselem. Han angives nu at være gift, selv om han ikke boede sammen med en kone. Han må have været i god form, for som 80-årig var han i 1802 fadder ved en barnedåb hos nevøen Søren Sørensen.

Ovennævnte hypotese om, at barnløshed skulle give overskud til et langt liv, modsiges af Laurs Sørensen. På trods af otte børn nåede han at blive 83 år, inden han den 23. juni 1805 blev begravet i Hørby Sogn.

Det er ikke lykkedes mig at få opklaret, hvordan hans andet ægteskab endte. Jeg har ikke fundet Johanne Jensdatter død i Hørby Sogn inden 1787, hvor Laurs Sørensen boede alene. Ved folketællingen i 1801 var der en Johanne Jensdatter på 57 år, der boede alene i et hus i Hørby, selv om hun angives at være gift. Den 11. juli 1821 døde en 78-årig Johanne Jensdatter fra Estrup i Hørby Sogn. Der kan være tale om den samme Johanne Jensdatter i 1801 og 1821, men det er umuligt at afgøre, om hun er Laurs Sørensens kone.

Den yngste bror, Anders Sørensen, havde en lang og forhåbentlig munter ungarletilværelse i Sigen, inden han som 41-årig blev gift den 13. oktober 1767 med Mette Christensdatter, der var 34 år (døbt 26. april 1733, Astrup Sogn). Af ukendte årsager måtte han helt til Astrup (ca. 20 km fra Hørby) nær Hjørring for at finde en brud. Mette var fra Bøgsted i Astrup Sogn, hvor vielsen foregik, så måske har det været småt med bryllupsgæster fra Hørby.

Efter vielsen boede de i Badskær skole i Hørby Sogn og fik tre døtre i perioden 1770-1774, hvoraf den ene døde 1½ år gammel. Ved folketællingen i 1787 boede Anders og Mette i Badskær sammen med døtrene Johanne og Dorethe. Det er anført, at Anders var både skolemester og bogbinder, så man må formode, at eleverne slap for selv at binde skolebøgerne ind.

Samtidig med, at Anders Sørensen var skoleholder i Badskær skole, var Christen Thomsen skoleholder i Hørby skole ca. 7 km fra Badskær (jf. kapitel 18). Christen Thomsen var bror til Anders Sørensens svigerinde (min tip-3-oldemor Ellen Thomsdatter). Mine forfædre har derfor i høj grad haft indflydelse på børnenes boglige færdigheder i Hørby Sogn, så man må håbe, at Anders Sørensen og Christen Thomsen selv har kunnet læse og skrive.

Dengang fortsatte lærerne med at undervise, indtil de døde. Anders Sørensen blev begravet den 10. september 1797. Det er anført i kirkebogen, at han blev 75 år og var skoleholder i Badskær skole. Alderen er dog noget overdrevet, for ud fra viden om, hvornår han blev døbt, må det antages, at han næppe har været ældre end 71 år.

Jobbet som skoleholder blev i familien. Ca. tre måneder efter Anders Sørensens død blev hans datter, Johanne Andersdatter (døbt 11. marts 1770, Hørby Sogn), den 10. december 1797 gift med Niels Nielsen, der overtog skoleholderjobbet ved Badskær skole. Det lugter lidt af nepotisme, selv om datidens vendelboere næppe brugte den slags fremmedord. Det vides dog ikke, om Niels Nielsen var nødsaget til at gifte sig med Johanne for at få jobbet som skoleholder, eller om Johanne var nødsaget til at gifte sig med den nyudnævnte skoleholder for at kunne blive boende i skolebygningen.

Anders Sørensens enke, Mette Christensdatter, blev boende i Badskær skole, der i kirkebogen er angivet som hendes bopæl, da hun døde to år senere (begravet den 17. november 1799).

Litteraturliste

1. Fæsteprotokol for Haven i Hørby, side 40-41
2. Navneregister til fæsteprotokol for Haven i Hørby, <http://rigmornoergaard.tripod.com>

Kapitel 18. Hemmeligt gift og åbenlyst begravet

Mine tip-4-oldeforældre

Thomas Christensen & Maren Jensdatter

Thomas Christensen (162):

Født: ca. 1695

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1730

Død: 25. januar 1773 i Skallerup Sogn (Hjørring Amt)

Begravet: 3. februar 1773 i Skallerup Sogn

Maren Jensdatter (163):

Født: ca. 1702

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1730

Død:

Begravet: 22. februar 1741 i Tårs Sogn (Hjørring Amt)

Thomas Christensen blev født i ca. 1695 og Maren Jensdatter i ca. 1702. Disse oplysninger er baseret på aldersoplysningerne i kirkebogen ved begravelsen, idet der ikke er fundet kirkebogsoplysninger om deres fødsel og/eller dåb.

Thomas Christensens forældre er ukendte, men som omtalt nedenfor vides det, at han havde en bror, der hed Lars Christensen. Maren Jensdatter var datter af Jens Thomsen fra Ørslev i Torslev Sogn (Dronninglund Herred, Hjørring Amt) [1]. Maren Jensdatter formodes derfor at være født i Ørslev. Hendes mor hed sandsynligvis Birgitte Laursdatter.

De tidligste kirkebøger i Torslev Sogn er brændt. Oplysninger om dåb og begravelse kan derfor først findes fra 1750 og vielser fra 1748. Det giver begrænsede muligheder for at finde oplysninger om Maren Jensdatters forældre, så derfor bliver de ikke omtalt i et særskilt kapitel.

I Ørslev var der i 1682 to gårde [2], der formentlig er blevet kaldt for Sønder og Nørre Ørslev. Der var tale om ret store gårde, der tilsammen var takseret til 12,21 tønder hartkorn. Birgitte Laursdatter døde i Ørslev i 1757 i en alder af 72 år og blev begravet den 23. februar, dvs. hun var født i ca. 1685. Den 8. april 1764 blev Jens Thomsen i Sønder Ørslev begravet. Kirkebogen anfører, at han blev 83 år, dvs. han var født i ca. 1681. Hvis aldersoplysningerne om Maren Jensdatter og hendes forældre i kirkebogen ved deres død er korrekte, har Birgitte Laursdatter været meget ung (ca. 17 år), da hun fødte Maren.

Thomas Christensen og hans familie har tilsyneladende valgt at gøre arbejdet besværligt for nutidens slægtsforskere. I hvert fald er der overraskende mange oplysninger om familien, som det er lykkedes for dem at hemmeligholde for mig, f.eks. er Thomas Christensen blevet hemmeligt gift et par gange. Trods megen efterforskning har jeg ikke kunnet finde Thomas

Christensens og Maren Jensdatters vielse i kirkebøgerne, men det kan skyldes de brændte kirkebøger i Torslev Sogn.

Den første konkrete oplysning om mine tip-4-oldeforældre er fundet i kirkebogen ved datteren Ellens dåb (24. april 1729), hvor Thomas Christensen og Maren Jensdatter angives at bo i Hejselholt (også kaldet Hesselholt) i Tårs Sogn. De må derfor være blevet gift senest i 1729. Deres næste barn, sønnen Laurs Thomsen, blev døbt i nabosognet Ugilt den 7. marts 1731. Bopælen angives at være Agdrup og Hejselholt, så de har formentlig stadig boet samme sted, men har af ukendte årsager brugt nabokirken til barnedåben.

Thomas Christensen og Maren Jensdatter fik yderligere fire børn: Christen Thomsen (døbt 12. juli 1733), Maren Thomsdatter (døbt 8. april 1736), Ane Thomsdatter (døbt 13. juli 1738) og Jens Thomsen (døbt 8. januar 1741, begravet 15. januar 1741). De fire sidstnævnte blev alle døbt i Tårs Sogn, og familiens adresse er angivet at være Hejselholt.

Birgitte Laursdatter fra Ørslev var fadder til fem af disse børn, og det får mig til at tro, at hun var Maren Jensdatters mor. Det giver dog anledning til en smule tvivl, at ingen af Thomas Christensens og Maren Jensdatters døtre er blevet opkaldt efter hende.

Dengang indebar en fødsel en stor risiko for både barnets og moderens liv. Den sidste fødsel må have været barsk. Sønnen Jens døde ca. en uge efter fødslen, og moderen, Maren Jensdatter, døde ca. 1½ måned efter fødslen i en alder af 39 år.

Der blev afholdt skifte efter Maren Jensdatter den 19. juni 1741 [1]. Thomas Christensen var fæstebonde på Hejselholt. Det var en relativt stor gård, der i 1682 var på 5,19 tønder hartkorn [2]. Ifølge skiftet var stuehuset på 12 fag, der var to fæhuse (stalde) på henholdsvis 14 og 11 fag samt en lade. Boopgørelsen [1] giver da også indtryk af, at familien efter datidens forhold var nogenlunde velstillet.

Listen over indbo og inventar er omfattende. De mest værdifulde ejendele var en fyrrekiste med lås og nøgle takseret til 4 rigsdaler, en jernkakkelovn med jernfod (6 rigsdaler og 4 mark), et sengested af fyrretræ med en blåstribet bolsterdyne med fyld (7 rigsdaler og 4 mark) og en gruekedel af kobber (6 rigsdaler og 4 mark). I køkkenet var der gode muligheder for madlavning, idet der bl.a. var fire jerngryder, en jernpande, en ildtang og to øltønder. Familien spiste af tintallerkener, men der var ikke en tallerken til hvert familiemedlem.

Der var heller ikke en seng til hver. Der var to sengesteder til de voksne. Derudover var der ”en liden gul seng til børnene” og endnu en lille seng, så de fem børn har formentlig været fordelt på to senge. Der var forskel på folk, for tjenestefolkene måtte nøjes med to gamle sengesteder med forslidte sengeklæder.

Gården var velforsynet med redskaber og vogne til gårdens drift. Det absolut største aktiv ved boopgørelsen var dog gårdens ret store besætning af heste, kvæg, får og svin. Alt i alt blev boets formue opgjort til 196 rigsdaler, 4 mark og 10 skilling. Derfra skulle dog trækkes boets gæld.

Som altid blev manglende vedligeholdelse af fæstegården og mangler i besætningen regnet med i gælden. Her beløb den manglende vedligeholdelse sig til 41 rigsdaler og 3 mark. Gårdens bestand på 9 heste må have været for affældig eller utilstrækkelig, for der blev indregnet en gæld på hele 64 rigsdaler for 8 heste. Der manglede endvidere en vogn og et par markredskaber, og der var en lille skatterestance for det indeværende år.

Det fremgår af skiftet, at Thomas Christensen havde en tjenestedreng, en tjenestekarl og en tjenestepige på gården. Tjenestedrengen og tjenestepigen havde et løntilgodehavende for det sidste halve år. Tjenestekarlen, Lars Christensen, oplyste at have tjent på gården i ca. 13 år. Det fremgår endvidere, at han var bror til Thomas Christensen. Det var tilsyneladende ikke en fordel, når lønnen skulle udbetales, for han havde to års løn til gode.

Når al gælden var fratrukket, var der et beskedent overskud i boet på 41 rigsdaler, 1 mark og 11 skilling. Det vil derfor være forkert at påstå, at Thomas Christensen var velhavende. Ofte var der dog underskud, når boet på en fæstegård blev opgjort, så helt dårligt har det ikke stået til med Thomas Christensens økonomi.

Helt efter reglerne fik Thomas Christensen lov til at beholde halvdelen af overskuddet, og børnene skulle efter deres afdøde mor arve den anden halvdel, således at sønnerne fik det dobbelte af døtrene. Det fremgår af skiftet, at Thomas Christensen ”af kiærlighed til sine børn forbedrede arven”, så en broderlod blev på 10 rigsdaler og en søsterlod på 5 rigsdaler.

Thomas Christensen stod nu alene tilbage med fem børn. Heller ikke dengang var det moderne at være alenefar, så han måtte hurtigst muligt finde sig en ny kone. Det lykkedes på trods af, at hun måtte tage fem børn med i købet. Thomas Christensen blev gift med Zidse Andersdatter, men heller ikke denne vielse har jeg kunnet finde i kirkebogen. Zidse Andersdatter var født ca. 1714 (ifølge aldersangivelsen ved hendes død), dvs. hun var ca. 20 år yngre end Thomas Christensen. De må være blevet gift i 1741 eller 1742, for deres første barn, endnu en Christen Thomsen, blev døbt den 29. juli 1742. Bopælen var stadig Hejselholt.

Efterfølgende fik Thomas Christensen og Zidse Andersdatter en datter, Maren Thomsdatter (døbt 9. februar 1744). Selv om der i forvejen var en Maren Thomsdatter af første ægteskab, skulle hun også hedde Maren for at følge traditionen med at opkalde første barn af samme køn efter en afdød ægtefælle. Det må have givet en del navneforvirring i familien, at der var to børn, der hed Christen, og to børn, der hed Maren. Man må håbe, at de har fundet på passende kælenavne.

Zidse Andersdatter har ikke efterladt sig mange spor, men i 1758 var hun fadder ved en dåb hos steddatteren, Maren Thomsdatter, og havde bopæl i Hejselholt. Den kendsgerning, at døtrene Maren (fra første ægteskab) og Ane havde adresse i Hejselholt, da de blev gift i henholdsvis 1757 og 1761, tyder på, at Thomas Christensen er blevet boende i Tårs Sogn efter sin første kones død.

Thomas Christensen opnåede at blive gammel. På et ikke kendt tidspunkt var han blevet så gammel, at han overlod fæstet af gården Hejselholt til sønnen, Laurs Thomsen. I den forbindelse fik Laurs Thomsen overladt halvdelen af faderens og stedmoderens fælles bo, der formodes primært at have bestået af inventar, redskaber og husdyr. Til gengæld skulle faderen og stedmoderen på aftægt hos Laurs Thomsen, hvor de skulle ”nyde skikkelig og fornøden underholdning af føde og klæder” og have en ”hæderlig begravelse” [3].

Som omtalt nedenfor blev Laurs Thomsen i slutningen af 1772 gift med en enke og flyttede af den grund fra Hejselholt og overtog fæstet af hendes afdøde mands gård i Størup i Skallerup Sogn (Hjørring Amt). Selv om Thomas Christensen næppe har været begejstret for at skulle flytte i så høj en alder, måtte han og Zidse Andersdatter flytte med sønnen til Størup. Tårs Sogn ligger midt inde i landet, hvorimod Skallerup Sogn ligger ved Jammerbugten ca. 25 km

nordvest for Tårs. I dag er Skallerup et attraktivt ferieområde, men i 1700-tallet har der næppe været tid til at ligge på stranden og drive den af.

Thomas Christensen nåede kun at bo i Størup i 3-4 måneder, inden han døde, så han har måske ikke kunnet tåle den friske havluft. Han døde som 78-årig den 25. januar 1773 [3] og blev begravet i Skallerup Sogn den 3. februar 1773.

Det er let at forestille sig, at Zidse Andersdatter har følt sig i en ubehagelig situation efter mandens død. Hun var netop flyttet til et fremmed sted, og hun skulle nu bo alene hos en stedsøn og en ny svigerdatter, der måske ikke var specielt begejstret for at skulle have hende boende. Det ville være nærliggende for Zidse Andersdatter at flytte til sin egen datter og svigersøn. Det var dog ikke let at flytte, når aftægtsaftalen indebar, at hun fik gratis kost og logi hos Laurs Thomsen. Dette problem forsøgte Zidse Andersdatter at få løst i forbindelse med skiftet efter Thomas Christensen.

Skiftet efter hans død blev påbegyndt den 6. februar 1773 [3]. Christen Fabricius, der var fuldmægtig for godsejeren på Kærsgård Gods, mødte op hos Laurs Thomsen i Størup og forestod skifteforretningen på godsejerens vegne. Når man læser skifteprotokollen, er sagen beskrevet så grundigt og med så mange gentagelser, at det kan virke omstændeligt. Der er tilsyneladende taget højde for alle juridiske aspekter. Denne grundighed står i skærende kontrast til hvor lemfældigt, mange af datidens kirkebøger blev ført. Hermed en forsinket ros til Christen Fabricius!

Lad os komme til sagen. Boopgørelsen var hurtigt overstået. Da Thomas Christensen som omtalt ovenfor tidligere havde overdraget sin halvdel af boet til Laurs Thomsen, var den afdødes eneste ejendele hans klæder. Dengang havde almindelige mennesker en garderobe af begrænset størrelse, men så vidt, jeg kan vurdere, har Thomas Christensen været nogenlunde velklædt. Hans klæder var få, men velvalgte. Pragtstykket var ”en blå vadmelkskjol med messingknapper”, der blev takseret til 2 rigsdaler og 4 mark. En ”kjol” var en slags jakke til mænd, jf. nutidens ”kjole og hvidt”. Tøjbeholdningen blev i alt takseret til 11 rigsdaler, 1 mark og 4 skilling.

Arvingerne var enken, Zidse Andersdatter, fem børn fra Thomas Christensens første ægteskab og Maren Thomsdatter, der var Thomas Christensens eneste overlevende barn med Zidse Andersdatter. Laurs Thomsens fire helsøskende gav skriftligt afkald på arv efter faderen, formentlig i erkendelse af, at arven ville være ubetydelig.

Zidse Andersdatter var også villig til arveafkald. Hun ønskede dog, at der samtidig blev indgået en aftale om, at hvis hun skulle få i sinde at flytte til sin datter, Maren Thomsdatter, i Tirup, så skulle hun i resten af sin levetid af Laurs Thomsen have en årlig afgift på 2 tønder rug og 1 tønde byg. Endvidere skulle hun have lov til at flytte med sig sin seng, sin kiste og sine klæder samt en ko og fire får.

Ifølge skifteprotokollen udtalte Laurs Thomsen, at han gerne ville føje sin stedmoder, som han elskede lige så højt som sin egen. Samtidig gav han dog udtryk for, at han syntes, at det ville blive for hårdt at skulle betale hende en sådan årlig afgift, hvis hun flyttede uden, at han eller hustruen var årsag til det. Måske var det rigtigt, at han elskede sin stedmoder, når han ikke var villig til at betale for at slippe af med hende?

Zidse Andersdatter havde tydeligvis konspireret med sin datter og svigersøn. Gifte kvinder var dengang umyndige væsener, der ikke havde lov til at ytre sig i officielle sager. Derfor var

det Maren Thomsdatters mand, Simon Nielsen fra Tirup, der udtalte sig på sin hustrus vegne. Han tilkendegav at ville give arveafkald, såfremt der kunne blive indgået en kontrakt, der opfyldte Zidse Andersdatters ønsker.

Hermed var arvesagen gået i hårdknude. Derfor udsatte fuldmægtig Fabricius skifteforretningen og bad Laurs Thomsen om at melde tilbage, om parterne ”mindelig kan forenes”. Det kunne de. Laurs Thomsen var en omgængelig stedsøn. Han underskrev en aftale, der opfyldte alle Zidse Andersdatters ovennævnte ønsker. Det fremgår oven i købet af aftalen, at den var indgået ”i enighed og kjerlighed”.

Fæstebønder kunne ikke indgå den slags aftaler uden accept fra godsejeren. Det var dog problemfrit at få godsejerens samtykke. Samtidig præciserede godsejeren, at hvis Laurs Thomsen skulle afgå ved døden førend sin stedmoder, så skulle den årlige afgift betales af hans enke eller en efterfølgende fæster på gården. Den bestemmelse skulle vise sig at blive aktuel.

Skifteforretningen blev den 25. marts 1773 afsluttet med, at Laurs Thomsen fik lov til at arve sin afdøde fars klæder. Dengang blev alt tøj genbrugt, så Laurs Thomsen har sandsynligvis promeneret i Skallerup Sogn i en blå vadmelskjol med messingknapper.

Zidse Andersdatter benyttede sig af den indgåede aftale og flyttede til datteren i Øster Tirup i Astrup Sogn (Hjørring Amt). Her døde hun i 1778 (begravet 16. august) i en alder af 64 år. Stedsønnen, Laurs Thomsen, var død ca. to år tidligere. Derefter havde hans enke været forpligtet til at levere rug og byg til Tirup en gang om året. Det slap hun for efter Zidse Andersdatters død, så det dødsfald sørgede Laurs Thomsens enke næppe meget over.

Lad os få opsummeret, hvad jeg ved om børnenes videre skæbne. Ellen Thomsdatter er i anledning af, at hun er min tip-3-oldemor, omtalt særskilt i kapitel 9, så hun får ikke mere spalteplads her. Ovennævnte skifte efter Thomas Christensen [3] giver nogen viden om hans børn, idet fem børn af første ægteskab og et barn af andet ægteskab er nævnt som arvinger.

Laurs (også kaldet Lars) Thomsen i Hejselholt i Tårs Sogn var fadder adskillige gange i perioden 1754-1771, når hans søstre holdt barnedåb. Det passer med, at han først er flyttet fra Hejselholt efter, at han den 11. oktober 1772 blev gift i Skallerup Kirke med enken Anne Jespersdatter (døbt 22. februar 1733, Mårup Sogn), der boede på en gård i Størup i Skallerup Sogn. Hendes første ægtemand, Niels Pedersen, var død året forinden (begravet 7. april 1771). Vielsen var dobbelt festlig, idet Laurs Thomsens halvsøster, Maren, blev gift samme dag i samme kirke, så det har sparet på udgifterne til bryllupsfesterne.

Laurs Thomsens ægteskab blev dog kortvarigt, for han var kun 45 år, da han døde (begravet 5. maj 1776). Forinden havde de fået et enkelt barn, datteren Maren Laursdatter, der blev døbt den 30. januar 1774. Den dobbelte enke, Anne Jespersdatter, blev boende på gården i mange år endnu og døde i 1793 (begravet 9. april).

Christen Thomsen fra første ægteskab har jeg ikke fundet oplysninger om før i skiftet efter faderen i 1773. Her er han omtalt som ”skoleholder i Hørby degnebolig, henved 40 år”, så han har været den intellektuelle i familien. Christen Thomsen havde ligeledes bopæl i Hørby, da han i 1780 var lavværge ved skiftet efter svogeren Christen Mortensens død [4]. Ved folketællingen i 1787 boede Christen Thomsen i Hørbylund skole i Hørby Sogn (Hjørring Amt),

hvor han var skoleholder. Dengang var skoleholderen ofte samtidig degn ved kirken, hvilket passer med, at Christen Thomsens bopæl i 1773 er omtalt som ”degnebolig”.

I 1787 boede Christen Thomsen sammen med konen, Kirsten Christensdatter, og en tjene-stepige. Konen var ca. 16 år ældre end Christen Thomsen. Jeg har ikke fundet deres vielse i kirkebøgerne og har heller ikke fundet tegn på, at de har fået børn. Christen Thomsen har sandsynligvis i skolen fået dækket sit behov for kontakt med børn. Der er usikkerhed om, hvad Christen Thomsens kone har heddet til fornavn. Det fremgår af Hørby Sogns kirkebog, at ”Christen Thomsens kone i Hørbye degnebolig, Chrestense Christensdatter” på 81 år blev begravet den 24. juni 1798.

Det virker som om, at Christen Thomsen har ventet utålmodigt på denne lejlighed til at skifte konen ud med en yngre model. Selv om han var blevet 65 år, giftede han sig igen mindre end et halvt år efter konens død. Den 2. december 1798 blev ”enkemand Christen Thomasen, skoleholder i Hørbye” gift i Hørmested Sogn (Hjørring Amt) med den ca. 25 år yngre Dorte Thyrrerstrup.

Dorte Thyrrerstrup tjente ved vielsen på godset Høgholt i Hørmested Sogn. Hun havde tidligere (folketællingen 1787) været husholderske hos en ugift forvalter på godset Voergård i Voer Sogn (Hjørring Amt) uden, at det havde ført til ægteskab. Den ene af forloverne ved vielsen var Hans Thyrrerstrup, der var sognedegn og gårdejer i Torslev Sogn (Dronninglund Herred, Hjørring Amt). Hans Thyrrerstrup var med stor sandsynlighed bror til Dorte. Den anden forlover var godsejeren fra Hørbylund, hvilket vidner om, at skoleholderen har haft en vis status i sognet.

Ved folketællingen i 1801 boede Christen Thomsen i ”Hørby skolehus” sammen med konen, der nu kaldes ”Dorthe Christensdatter”. Thyrrerstrup har formentlig blot været et tilnavn. Christen Thomsen døde samme år og blev begravet den 12. juli 1801. Dorte Christensdatter Thyrrerstrup har næppe kunnet bruge skolen som aftægtsbolig. Hun er ikke fundet død i Hørby Sogn, og meget tyder på, at hun er flyttet ind hos broderen, Hans Thyrrerstrup, på Højstrupgård i Torslev Sogn. En Dorte Thyrrerstrup på 73 år er død på Højstrupgård den 27. maj 1823. Det er formentlig skoleholderens enke, selv om aldersangivelsen i kirkebogen ikke passer med, at hun ifølge to folketællinger skulle være født i ca. 1758.

Maren Thomsdatter fra første ægteskab blev den 4. november 1756 i Tårs Sogn trolovet med Christen Mortensen fra Hesthaugen i Sankt Olai Sogn i Hjørring. En af forloverne var min tip-3-oldefar, Søren Sørensen fra Sigen i Hørby Sogn, som var Marens svoger. Maren og Christen blev viet i Tårs Sogn den 4. januar 1757. Maren var kun 20 år, og Christen var ca. dobbelt så gammel.

Ved vielsen var Maren Thomsdatters adresse Hejselholt, men efter vielsen flyttede hun med Christen til Hesthaugen. Her fik de i perioden 1758-1775 seks børn, hvoraf det ene døde som seksårig. Deres fire første børn blev helt traditionelt opkaldt efter bedsteforældrene.

Det fremgår af Sct. Olai Sogns kirkebog, at der den 21. maj 1780 blev ”lagt jord på Christen Mortensen fra Hesthaven”, der var død i en alder af 64 år. Ifølge skiftet efter hans død [4] var fire af børnene i live på det tidspunkt.

Ved folketællingen i 1787 var Maren 50 år og enke. Hun boede fortsat i Hesthaugen, hvor hun var ”fæster af et bondested”. Hos hende boede de fire børn, hvoraf de tre ældste må for-

modes at have hjulpet til med driften af bondestedet. Stedet kan ikke have været helt lille, for der var yderligere en tjenestekarl og en hyrdedreng.

Maren Thomsdatter syntes, at det var lidt kedeligt at være enke. Det var rygtedes helt fra Hørby til Hjørring, at Hans Sørensen, der var bror til hendes afdøde svoger (min tip-3-oldefar, Søren Sørensen, der var gift med Ellen Thomsdatter), i 1791 var blevet enkemand for anden gang. Maren Thomsdatter greb hurtigt denne chance og blev gift med Hans Sørensen fra Lille Fjem i Hørby Sogn den 30. oktober 1792 i Sct. Olai Kirke i Hjørring. Maren Thomsdatter var 56 år, og Hans Sørensen var 70 år.

Meget tyder på, at Maren Thomsdatters ældste søn, Morten Christensen (født 28. maj 1758), flyttede med hende til Lille Fjem for at hjælpe den aldrende Hans Sørensen med driften af gården. Morten Christensen lignede én, der skulle ende sine dage som ungkarl, men det fik familien gjort noget ved. I 1797 blev han som 38-årig gift i Hørby Sogn med sin kusine, Birthe Sørensdatter, der var datter af moderens afdøde søster, Ellen Thomsdatter.

Hans Sørensen døde i slutningen af 1799. Senest på det tidspunkt har Morten Christensen overtaget gården. Ved folketællingen i 1801 boede Maren Thomsdatter på aftægt i Lille Fjem hos sønnen og svigerdatteren/niecen. Det gjorde hun også, da hun fem år senere døde i en alder af 69 år (begravet 5. januar 1806), for i kirkebogen betegnes hun som ”enken fra Lille Fjem”.

Ane Thomsdatter af Hejselholt blev efter ca. 4 måneders trolovelse viet til Anders Jepsen fra Øster Kragdrup i Tårs Sogn den 29. september 1761. Anders (døbt 1733, Tårs Sogn) var ca. 5 år ældre end Ane. De bosatte sig på en gård i Øster Kragdrup. Ane blev gravid hver gang, Anders kiggede på hende, så derfor fik de ni børn. De blev født i perioden 1762-1782. Deres fire første børn blev også opkaldt efter bedsteforældrene. Tilsyneladende var traditionen, at den førstefødte datter blev opkaldt efter mormoderen, hvorimod den førstefødte søn blev opkaldt efter farfaderen.

Ved folketællingen i 1787 boede Ane og Anders på gården i Øster Kragdrup med syv hjemmeboende børn plus en tjenestepige. De boede fortsat på gården ved folketællingen i 1801, men kun med fire hjemmeboende børn. Tjenestepigen har nu kunnet undværes, da de hjemmeboende børn havde en alder, så de alle har kunnet hjælpe til på gården. Det er der i endnu højere grad blevet brug for året efter, hvor Anders Jepsen døde som 69-årig (begravet 29. august 1802). Ane Thomsdatter døde den 3. januar 1817 i Tårs Sogn i en alder af 78 år som ”enke efter gårdmand Anders Jeppesen”.

Christen Thomsen fra andet ægteskab bliver hurtigt overstået, idet jeg ikke har fundet andet om ham end hans dåb. Ved skiftet i 1773 efter Thomas Christensens død er Maren Thomsdatter nævnt som det eneste barn af andet ægteskab, dvs. Christen Thomsen må formodes at være død inden da. Jeg har dog ikke fundet ham død som barn i Tårs Sogn.

Den anden Maren Thomsdatter, dvs. datteren fra Thomas Christensens andet ægteskab, var fadder hos to af sine halvsøstre i 1764, 1767, 1769 og 1771. I alle tilfælde var hendes bopæl angivet at være Hejselholt, så hun har formentlig boet hjemme indtil kort tid før, hun er blevet gift.

Som nævnt ovenfor blev Maren Thomsdatter gift i Skallerup Sogn samme dag (11. oktober 1772) som halvbroderen, Laurs Thomsen. Maren Thomsdatter blev gift med ”ungkarl Simon Nielsen af Øster Tirup i Astrup Sogn”. Ved vielsen var Marens bopæl ikke i Hejselholt, men så vidt, jeg kan tyde kirkebogens tekst, et sted i Sindal Sogn.

Øster Tirup ligger inde i landet ca. 12 km fra Skallerup, og Sindal Sogn er endnu længere fra Skallerup. Alt tyder derfor på, at muligheden for et dobbeltbryllup var den eneste grund til, at Maren og Simon blev viet i Skallerup. Ved dette bryllup var ægtefællerne næsten jævnaldrende, idet Maren var 28 år og Simon ca. 1½ år yngre (døbt 3. oktober 1745, Astrup Sogn).

Efter vielsen bosatte Maren Thomsdatter og Simon Nielsen sig i Øster Tirup. Det fremgår af Astrup Sogns kirkebog, at ”Simon i Tirup” var fadder ved barnedåb i sognet i både 1778 og 1780. Selv om præsten i Astrup åbenbart kun var på fornavn med sine sognebørn, vil jeg mene, at det er Simon Nielsen, der er tale om. Maren Thomsdatter og Simon Nielsen fik næppe lov til selv at holde barnedåb, for min efterforskning tyder på, at de var barnløse.

Ved folketællingen i 1787 boede de på en gård i Tirup, hvor Simon Nielsen var bonde og halvgårdsbeboer. En halvgård var en bondegård, hvis størrelse var ca. halvdelen af en almindelig gårds størrelse. Den halve gård har ikke været helt lille, for der var fire tjenestefolk. Ved folketællingen i 1801 var gårdens drift blevet effektiviseret, for nu var der kun tre tjenestefolk. Maren Thomsdatter døde den 16. april 1814 og angives i kirkebogen at være indderske (dvs. hun boede til leje) i Tirup. Simon Nielsen nåede næsten at blive 80 år, inden han døde i Øster Tirup den 25. august 1825.

Litteraturliste

1. Skifteprotokol, Fuglsig Gods, 19. juni 1741, folio 77b
2. Henrik Pedersen: ”De danske landbrug fremstillet paa grundlag af forarbejderne til Christian V.s matrikel 1688”, København 1928, reprotryk for Landbohistorisk Selskab, København 1975
3. Skifteprotokol, Kærsgård Gods, 6. februar 1773, folio 132b
4. Navneregister til skifteprotokol for Fuglsig Gods, 1721-1811, 16. juni 1780, www.jens-egild.dk

Kapitel 19. Brødrene på Haslemark

Mine tip-4-oldeforældre

Christen Jensen & Ingeborg Jensdatter

Christen Jensen (164):

Født: ca. 1685

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 29. september 1743 i Hørby Sogn (Hjørring Amt)

Død:

Begravet: 10. juli 1757 i Hørby Sogn

Ingeborg Jensdatter (165):

Født: ca. 1709

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 29. september 1743 i Hørby Sogn

Død:

Begravet: 5. juni 1775 i Hørby Sogn

Christen Jensens og Ingeborg Jensdatters fødselsår er beregnet på grundlag af aldersangivelsen ved deres begravelse.

Christen Jensen var søn af Jens Christensen, der var fæstebonde på gården Horslemark i Hørby Sogn. Det fremgår af fæsteprotokollen [1], at Mads Jensen og Christen Jensen den 12. maj 1711 i fællesskab overtog Horslemark, ”som deres far Jens Christensen ej længer kan besidde og forestå pga. alderdom, skrøbelighed og slette kræfter”. Jens Christensen skulle blive boende som aftægtsmand på gården, idet det var anført, at ”Jens Christensen nyder føde og klæde som kristeligt og skikkeligt kan være”.

Sønnerne Mads og Christen overtog en gældsplaget fæstegård. Det er anført i noget, der må være ejerens slutbemærkning i fæsteprotokollen, at ”ej det ringeste er bekommet i indfæstning og ej heller i nogen måde noget af det til mig skyldige af restancer og landgilde, 357 sletdaler og 8 skilling”. Sønnerne havde altså intet betalt for overtagelsen af fæstegården. Når ejeren har været så langmodig, er det nok et tegn på, at det har været svært at få afsat gården til andre.

Mads Jensen var født i ca. 1682 ud fra aldersangivelsen ved hans begravelse, så hvis kirkebogen er troværdig, har han været storebror til Christen Jensen. Min tip-5-oldefar, Jens Christensen, er ikke fundet død i Hørby Sogns første kirkebog, der startede i 1725. Han må derfor være død inden da. Det er ikke overraskende i betragtning af, at han tilsyneladende var ret affældig i 1711.

Det eneste, der vides om Ingeborg Jensdatters opvækst, er, at hun har haft en far, der hed Jens. Det havde hun til fælles med Christen Jensen, og det har åbenbart været et tilstrækkeligt fælles grundlag for et ægteskab.

I Hørby Kirke var ægteparrene på Haslemark og Gammelholm faddere hos hinanden, når de fik deres børn døbt, og her blev sønnerne fra Haslemark gift med døtrene fra Gammelholm (foto: 2011)

I 1737 er der noget, der ligner et livstegn fra dem begge. Birgitte Jensdatter (min tip-4-oldemor) og Peder Madsen på Gammelholm holdt barnedåb for deres første barn. Blandt fadderne var Christen Jensen i Haslef og Ingeborg Jensdatter i Horslef (både Haslef og Horslef er formentlig varianter af stedsnavnet Horslemark). Det tyder på, at de nævnte faddere er mine tip-4-oldeforældre, som på det tidspunkt endnu ikke var blevet gift med hinanden. I så fald har de kendt hinanden et stykke tid inden vielsen, men jeg vil dog på ingen måde antyde, at de har foretaget sig noget uanstændigt i Horslemark og omegn.

Med en enkelt undtagelse havde ”Christen Jensen i Haslef” fast job som fadder, når Birgitte Jensdatter og Peder Madsen på Gammelholm havde barnedåb. Efter sin debut som fadder var Christen Jensen fadder i 1740, 1741, 1742 og 1746.

Ved vielsen i 1743 var Christen Jensen ca. 58 år og Ingeborg Jensdatter ca. 34 år. Det giver anledning til at overveje, om Ingeborg blev gift med en gammel, forstokket ungkarl, eller om Christen Jensen evt. har været enkemand. En gennemgang af vielserne i Hørby Sogn fra kirkebogens start i 1725 og til 1743 tyder ikke på, at Christen Jensen er blevet gift i denne periode. Der er heller ikke fundet tegn på, at han er blevet enkemand i de 5-6 år, der går forud for hans vielse med Ingeborg Jensdatter.

Ved vielsen var adressen ”Haslef” i Hørby Sogn. På senere steder i kirkebogen er familiens bopæl angivet at være ”Haslemark” og endnu senere ”Horslev mark”. Det lyder som flere variationer over stedsnavnet Horslemark, så det mest sandsynlige er, at de har boet samme sted gennem hele deres ægteskab. Herefter vil jeg omtale gården som ”Haslemark”.

Christen Jensen var ikke ældre end, at han var i stand til at få to sønner med Ingeborg. Min tip-3-oldefar (døbt 1. august 1745) kom ikke overraskende til at hedde Jens, da han derved blev opkaldt efter både sin farfar og sin morfar. Der gik herefter fem år, før lillebroderen, Mads Christensen, blev født (døbt 11. oktober 1750). Blandt fadderne var min tip-4-oldefar, Villads Thomsen, fra Gammelholm i Hørby Sogn.

Samme år var Ingeborg Jensdatter fadder, da Villads Thomsens datter blev døbt. Familiernes på Haslemark og Gammelholm har gensidigt brugt hinanden så meget som faddere ved barnefødsler, at det giver en formodning om, at der kan være familiemæssige eller i det mindste nære venskabelige relationer imellem de to familier. Som senere omtalt udviklede der sig efterfølgende endnu tættere relationer mellem familien på Haslemark og familien på Gammelholm.

Ingeborg Jensdatters karriere som fadder bragte hende også uden for sognegrænsen. Den 1. juni 1755 var hun fadder ved en dåb i nabosognet Torslev. Hendes indsats som fadder var dog ingen succes, for barnet døde året efter.

I 1746 døde Christen Jensens bror, Mads Jensen, i en alder af 64 år (begravet den 3. april 1746). Det er anført i Hørby Sogns kirkebog, at han ved sin død boede i "Haslef". Det må derfor formodes, at han indtil sin død har været fælles med Christen om gårdens drift.

Der gik tilsyneladende mere end ti år efter Mads Jensens død, inden der blev ændret på den fælles drift. Det fremgår af fæsteprotokollen [1], at Christen Jensen den 2. juni 1757 fæstede hele gården, fordi broderen var død. Christen Jensen døde ca. en måned efter. Det er nærliggende at tro, at hans helbred har været skrantende, og at han af hensyn til de efterladte ville have bragt papirerne i orden inden sin død.

Christen Jensen var ifølge kirkebogen 72 år gammel, da han døde. Derved blev Ingeborg Jensdatter alene med to drenge på henholdsvis 12 og 7 år. Det har krævet hurtig assistance til gårdens drift. Det fremgår af fæsteprotokollen [1], at Niels Andersen fra Svedkier overtog fæstet af gården den 8. november 1758, og at han "indtræder i ægteskab med Christen Jensens enke, som bebor stedet". Det gjorde han dog først et par måneder senere, hvor Niels Andersen og Ingeborg Jensdatter blev gift i Hørby Sogn den 28. januar 1759. Også her stillede min tip-4-oldefar, Villads Thomsen fra Gammelholm, op, idet han var forlover.

Ingeborg Jensdatter var ca. 50 år, da hun blev gift anden gang, så hun fik ingen børn med Niels Andersen. Niels Andersen gjorde sig bemærket en enkelt gang ved at være lavværge ved et skifte i 1762 [2]. Han blev begravet den 26. juli 1767 i Hørby Sogn og var forhåbentlig død inden da. Præsten har haft gang i hovedregningen, for det er anført i kirkebogen, at han blev 60 år 7 uger og 3 dage gammel. Så kan læseren selv få lov til at regne ud, hvornår han var født.

Efter Niels Andersens død tog Ingeborg Jensdatter sig af gårdens drift med hjælp fra sine to mere eller mindre voksne sønner. Som omtalt nedenfor flyttede den ældste søn, Jens, hjemmefra i 1774, fordi han blev gift. Det fremgår af fæsteprotokollen [1], at den yngste søn, Mads Christensen, overtog fæstet af Haslemark den 28. november 1774, "som hans mor afstår pga. alderdom". Det var blevet bedre økonomiske tider, for han betalte 20 rigsdaler i indfæstning. Ingeborg Jensdatter nåede at nyde sit otium i lidt over et halvt år. Hun boede på Haslemark, da hun døde som 66-årig i 1775.

Inden sin død nåede Ingeborg Jensdatter i 1774 at komme til bryllup hos sønnen, Jens Christensen, der blev gift med Ane Marie Villadsdatter fra Gammelholm. Ane Maries forældre var døde 1-2 år forinden, så Jens flyttede ind hos Ane Marie og overtog driften af Gammelholm. Da de er mine tip-3-oldeforældre, omtales de nærmere i kapitel 10.

Den yngste søn, Mads Christensen, blev et års tid efter moderens død gift (1. december 1776) med den yngste datter fra Gammelholm, den 20-årige Kirsten Villadsdatter (døbt 6. januar 1756). Sammen overtog de herefter styringen af Haslemark. De fik deres første barn, Christen, i 1778 (døbt 26. april 1778). Ved Christens dåb var en af fadderne ”Jens Christensens enke i Gammelholm”, så jeg afslører allerede her, at Jens Christensen døde i en ung alder. Det er betegnende for kvindens rolle i familien dengang, at Ane Marie Villadsdatter ikke omtales ved navn, men kun som ”Jens Christensens enke”. Christen døde dog, inden han blev et år (begravet 7. marts 1779).

Mads Christensen og Kirsten Villadsdatter fik yderligere to børn, Ingeborg (døbt 6. februar 1780) og Jens Christian (døbt 26. april 1782). Ved Ingeborgs dåb stillede ”Jens Christensens enke” igen op som fadder.

Ved folketællingen i 1787 boede Mads Christensen og Kirsten Villadsdatter på Haslemark med to børn og fire tjenestefolk. Ved folketællingen i 1801 var børnene blevet så voksne, at de kunne bidrage til gårdens drift, så antallet af tjenestefolk var reduceret til tre.

Mads Christensen nåede at blive 54 år, inden han døde den 30. september 1805 (begravet 6. oktober 1805). Det fremgår af skifteprotokollen [3], at Thomas Sørensen i Sigen i Hørby (min tip-2-oldefar) var udpeget som værge for datteren, Ingeborg Madsdatter, der var 25 år. Mads Christensen var farbror til Thomas Sørensens kone, Birthe Jensdatter (min tip-2-oldemor).

Man undrer sig umiddelbart over, at Ingeborg har fået en værge, når hun selv er voksen, og hendes mor fortsat lever, specielt når broderen på 24 år ikke har fået en værge. Forklaringen skal findes i manglende ligestilling mellem kønnene. En værge skulle varetage den umyndiges økonomiske interesser. Kvinder var dengang umyndige, dvs. en hustru måtte ikke disponere over familiens formue og en datter ikke over en evt. arv.

Det er dog tvivlsomt, hvor stor en arv, der har været. Det fremgår [3], at Mads Christensen var ”skyldig til Christen Jensen i Gammelholm, Christen Simonsen i Hørby og Thomas Sørensen i Sigen”. Christen Jensen i Gammelholm var bror til Birthe Jensdatter og nevø til Mads Christensen, så Mads Christensen stod i bogstavelig forstand i gæld til familien. Enken, Kirsten Villadsdatter, levede videre i mange år endnu, og det kan der læses om i kapitel 20.

Litteraturliste

1. Navneregister til fæsteprotokol for Boller i Tårs, 1675-1806, <http://rigmornoergaard.tripod.com>
2. Navneregister til skifteprotokol for Hørbylund, 1741-1806, www.jens-ejgild.dk
3. Navneregister til skifteprotokol for Boller i Tårs, 1803-1812, <http://rigmornoergaard.tripod.com>

Kapitel 20. Svalgelige drengébørn og stærke piger

Mine tip-4-oldeforældre

Villads Thomsen & Birgitte Jensdatter

Villads Thomsen (166):

Født:

Døbt: 20. juni 1717 i Jerslev Sogn (Hjørring Amt)

Konfirmeret:

Gift: 29. december 1748 i Hørby Sogn (Hjørring Amt)

Død:

Begravet: 21. november 1773 i Hørby Sogn

Birgitte Jensdatter (167):

Født: ca. 1713

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 29. december 1748 i Hørby Sogn

Død:

Begravet: 22. november 1772 i Hørby Sogn

Birgitte Jensdatters fornavn er skrevet som både "Birgitte" og "Berite" i kirkebogen. Da "Birgitte" er både det først og det hyppigst anvendte, bruger jeg det her. Generelt er navnene "Birgitte", "Berite" og "Birthe" variationer over det samme navn. Et af hendes børnebørn hedder "Birthe", og hun må formodes at være opkaldt efter Birgitte Jensdatter.

Birgitte Jensdatters fødsel kan ikke findes i kirkebogen, da hun er født inden den første kirkebog i Hørby Sogn. Derfor er hendes fødselsår beregnet på grundlag af aldersangivelsen ved hendes begravelse.

Villads Thomsen må vente lidt med at komme ind i historien, for han var Birgitte Jensdatters anden ægtemand. Birgitte Jensdatter er datter af Jens Simonsen og Anne Mortensdatter (jf. kapitel 34). Forældrene boede på gården Gammelholm i Hørby Sogn, og derfor er Birgitte Jensdatter med stor sandsynlighed født og opvokset der. Hørby Sogn ligger ca. 8 km vest for Sæby.

Det fremgår af fæsteprotokollen [1], at en Peder Madsen den 1. november 1735 fik lov til at overtage fæstet af Gammelholm, der var beboet af Jens Simonsens enke. Det fik han lov til, fordi han havde lovet at indgå ægteskab med hendes datter, Birgitte Jensdatter.

Peder Madsen (døbt 4. marts 1711) var fra Svennum i Jerslev Sogn. Der er ca. 15 km mellem Gammelholm og Svennum, så man kan undre sig over, hvordan de to har mødt hinanden. Peder Madsen holdt sit ægteskabsløfte og blev gift med Birgitte Jensdatter den 11. marts 1736 i Hørby Sogn. Det er ikke overraskende, at de bosatte sig på Gammelholm efter vielsen.

Birgitte Jensdatter fik seks børn med Peder Madsen. Erfaringerne med disse børn efterlader det indtryk, at det er mændene, der er det svage køn, for alle fire drengébørn døde hurtigt efter fødslen. Den førstefødte, Jens Pedersen, blev døbt den 24. februar 1737 og begravet allerede 3. marts 1737. Maren Pedersdatter (døbt 23. februar 1738) overlevede sin barndom.

Birgitte og Peder forsøgte yderligere to gange at opkalde en søn efter Birgittes far, men den næste Jens Pedersen (døbt 6. marts 1740, begravet 27. marts 1740) og endnu en Jens Pedersen (døbt 30. april 1741, begravet 22. maj 1741) overlevede ikke længe nok til at bringe morfaderens fornavn videre.

Året efter fødtes Ane Pedersdatter (døbt 19. august 1742), der i lighed med storesøsteren overlevede sin barndom. Det sidstfødte barn var en dreng. Det er forståeligt, hvis Birgitte og Peder har tænkt, at navnet Jens ville bringe ulykke. I hvert fald kom drengen til at hedde Anders (døbt 6. januar 1746). Det var begrænset, hvor lykkebringende dette navn var, for han døde i en alder af 2 år (begravet 13. marts 1748).

I kirkebogen står der ved Anders Pedersens død, at han var ”enkens barn i Gammelholm”. Et halvt år forinden var Peder Madsen nemlig død i en alder af 36 år (begravet 29. oktober 1747).

Birgitte Jensdatter var ikke længe om at finde sig en ny ægtemand. Den 16. september 1748 overtog Villads Thomsen Gammelholm i Hørby, ”som Peder Madsen fradøde, og hvis enke han ægter” [1]. Birgitte Jensdatter må have haft en svaghed for mænd fra Jerslev Sogn, for Villads Thomsen var også derfra.

Villads Thomsen blev født i Øster Mellerup i Jerslev Sogn (døbt den 20. juni 1717) som søn af Thomas Villadsen og Anne Laursdatter (jf. kapitel 33). Jerslev Sogn ligger midt i Vendsyssel ca. 8 km øst for Brønderslev. Villads Thomsen havde stadig bopæl i Mellerup, da han i 1741 var fadder ved en barnedåb hos en søster.

Det vides ikke, om Villads Thomsen er flyttet fra hjemsognet, inden han overtog Gammelholm og Birgitte Jensdatter. Villads blev trolovet med Birgitte 12 dage efter, at han havde fæstet Gammelholm, og de blev gift den 29. december 1748, dvs. ca. tre måneder senere.

Man kan undre sig over, at Birgitte Jensdatter havde mod på at få flere børn. Villads Thomsen har dog nok haft et ønske om at sætte afkom i verden, for de fik tre børn sammen. Min tip-3-oldemor, Ane Marie Villadsdatter blev døbt den 25. januar 1750. Birgitte havde stadig ikke succes med drengebørn. Peder Villadsen (døbt 24. marts 1754), der i god overensstemmelse med traditionen var opkaldt efter Birgittes afdøde mand, døde 9 uger gammel (begravet 26. maj 1754). I en alder af ca. 42 år fødte Birgitte Jensdatter sit sidste barn, Kirsten Villadsdatter (døbt 6. januar 1756).

Villads Thomsen må have haft så gode erfaringer med sit eget ægteskab, at han ville bruge erfaringerne til at få andre gift. Han medvirkede som forlover, da svogeren, Friderich Hansen, blev gift anden gang i 1751 i Albæk Sogn (Hjørring Amt), og da min tip-4-oldemor, Ingeborg Jensdatter, blev gift anden gang i 1759 i Hørby Sogn. Så sent som i 1772 var han igen forlover, da Friderich Hansens datter, niecen Maren Friderichsdatter, blev gift i Torslev Sogn (Dronninglund Herred, Hjørring Amt), og denne gang var det en førstegangsvielse.

Birgitte Jensdatter døde i 1772 i en alder af 59 år. Fæsteprotokollen [1] fortæller, at Villads Thomsen den 20. juli 1773 pga. alderdom og svaghed afstod Gammelholm til Jens Christensen i Haslemark. Villads Thomsen må være blevet tidligt ældet, for på det tidspunkt var han ikke mere end 56 år. Svagheden var dog så fremskreden, at han døde ca. 4 måneder efter.

For at få Gammelholm måtte Jens Christensen tage datteren, Ane Marie Villadsdatter, med i købet. Han blev gift med hende i 1774. Derved forstærkedes de i forvejen tætte relationer mellem familierne på Gammelholm og Haslemark. Min tip-4-oldemor, Ingeborg Jensdatter

fra Haslemark, havde været fadder ved Ane Maries dåb, og nu blev hun hendes svigermor. Da Ane Marie og Jens er mine tip-3-oldeforældre, omtales deres videre skæbne i kapitel 10.

Lillesøster, Kirsten Villadsdatter, ville ikke stå tilbage for Ane Marie, så hun scorede den yngste søn på Haslemark, Mads Christensen. Hun var 20 år, da hun blev gift med Mads den 1. december 1776. Efter vielsen flyttede de ind på Haslemark, hvor de boede resten af livet.

Kirsten Villadsdatter var mindre produktiv end sin mor, så hun nøjedes med at få tre børn. Det første barn døde dog i en alder af ca. 1 år. Ved folketællingerne i 1787 og 1801 boede de to resterende børn hjemme, og der var 3-4 tjenestefolk på gården. Sønnen Jens Christian Madsen var 23 år, da faderen, Mads Christensen, døde i 1805, så han har sandsynligvis overtaget styringen af gården med hjælp fra moderen.

I hvert fald var Jens Christian Madsen ejer af gården ved folketællingen i 1834. Jens Christian havde gjort karriere i Hørby Sogn, for han var samtidig sognefoged. Han havde kone og to hjemmeboende børn. Kirsten Villadsdatter, der nu var 78 år, boede på aftægt på gården. Man kan overveje, om højden var en afgørende kvalifikation, når man valgte sognefoged, for Jens Christian Madsen har med sine 181 cm (jf. lægdsrullen) været en af de højeste i sognet.

Haslemark var en relativt stor gård, der på Jens Christian Madsens tid bestod af et stuehus på 12 fag, en østre lade på 7 fag, et søndre hus på 16 fag, et vestre hus på 11 fag og endnu et hus på 2 fag. Gården har muligvis været noget forfalden, for Jens Christian Madsens efterfølger foretog større bygningsændringer, der resulterede i mere end en fordobling af forsikringssummen [2].

Kirsten Villadsdatter var stadig aftægtskone i Haslemark, da hun døde som 81-årig den 24. marts 1837. Hun må have set lidt ældre ud, for kirkebogen anfører, at hun blev 83 år.

Det hører med til historien at fortælle om, hvordan Birgitte Jensdatters to døtre af første ægteskab overlevede deres barndom. Maren Pedersdatter i Gammelholm blev som 23-årig gift i Hørby Sogn den 26. december 1761 med Hans Nielsen fra Hausig i Albæk Sogn, der er Hørbys sydlige nabosogn. Hans Nielsen var en moden mand på ca. 42 år.

Alt tyder på, at Maren Pedersdatter og Hans Nielsen efter vielsen er flyttet til Hausig, for det var deres bopæl, da de fik deres første barn, Mette Hansdatter, den 28. august 1764. I kirkebogen er hendes forældre angivet at være Hans Nielsen og Maren Christensdatter. Jeg har valgt at tro, at Hans Nielsen ikke har haft et sidespring, men at det er præsten, der har lavet en skrivefejl. Der er langt imellem fødslerne, for sønnen, Peder Hansen, blev født den 4. maj 1767 og sønnen, Niels Hansen, den 11. juni 1775. Niels døde dog som 12-årig.

Datteren, Mette, fik heller ikke et langt liv. Mette Hansdatter blev gift med Jørgen Jensen i 1784, fik en datter med ham i 1786 og døde som 22-årig den 18. februar 1787. Tingene gik stærkt, for den 21. oktober samme år blev Jørgen Jensen gift igen, denne gang med en Anne Hansdatter. Jørgen Jensen overtog sandsynligvis gården i Hausig fra Hans Nielsen og Maren Pedersdatter, da han blev gift med deres datter. Derefter er Hans Nielsen og Maren Pedersdatter kommet på aftægt hos datteren og svigersønnen.

Selv om datteren var død i mellemtiden, boede Hans Nielsen og Maren Pedersdatter på en gård i Hausig ved Folketællingen i 1787 sammen med svigersønnen, hans nye kone og deres 1-årige barnebarn. Det blev dog endnu mere indviklet. Svigersønnen, Jørgen Jensen, døde i

1789, og hans anden kone, Anne Hansdatter, blev nu gift med sin anden mand, Hans Sørensen, i 1790.

Hans Nielsen og Maren Pedersdatter havde tilsyneladende en aftægtskontrakt, der indebar, at de kunne blive boende på trods af alle udskiftninger. Hans Nielsen fik oven i købet lov til at være forlover ved den sidstnævnte vielse. Så kunne han heller ikke klare flere omskiftelser, men døde den 20. november 1794 i en alder af 75 år.

Ved folketællingen i 1801 boede Maren Pedersdatter fortsat hos Hans Sørensen og Anne Hansdatter i Hausig, og hos dem boede et barn fra hvert af Annes to ægteskaber. Det fremgår af kirkebogen, at Maren Pedersdatter ved sin død som 72-årig den 28. november 1810 havde bopæl hos Hans Sørensen, så man må håbe, at han har holdt af sin kones første mands svigermor.

Beretningen om Ane Pedersdatter er til gengæld kortfattet og ukompliceret. Hun var 29 år, da hun den 17. november 1771 blev gift i Hørby Sogn med Niels Jensen fra Vester Skærum, der ligger i Skærum Sogn nord for Hørby Sogn. De har sandsynligvis bosat sig i Vester Skærum efter vielsen, for ved folketællingen i 1787 boede de i Vester Skærum by, hvor Niels Jensen var bonde. De havde tre tjenestefolk, men ingen hjemmeboende børn. Min efterforskning tyder på, at de var barnløse. Niels Jensen er i kirkebogen angivet at være 82 år, da han døde (begravet 18. januar 1801). Det er ikke lykkedes mig at finde ud af, hvornår Ane Pedersdatter er død.

Litteraturliste

1. Navneregister til fæsteprotokol for Boller i Tårs, 1675-1806,
<http://rigmornoergaard.tripod.com>
2. Brandforsikringsprotokol, Hjørring Amt, Dronninglund Herred, Hørby Sogn, 1854-1858,
side 214

Kapitel 21. Historien om de mange Lars Larsener

Mine tip-4-oldeforældre

Lars Larsen & Maren Nielsdatter

Lars Larsen (168):

Født:

Døbt: 3. juli 1718 i Flade Sogn (Hjørring Amt)

Konfirmeret:

Gift: 24. oktober 1743 i Åsted Sogn (Hjørring Amt)

Død:

Begravet: 18. april 1773 i Flade Sogn

Maren Nielsdatter (169):

Født:

Døbt: 14. marts 1717 i Åsted Sogn

Konfirmeret:

Gift: 24. oktober 1743 i Åsted Sogn

Død:

Begravet: 31. december 1762 i Flade Sogn

Lars Larsen blev kaldt "Laurids" i kirkebogen ved sin dåb. Senere er han i kirkebogen omtalt som skiftevis Lars Larsen, Laurids Lauridsen, Laurs Laursen, Lars Smed, Laurs Laursen Smed og Lars Larsen Smed. Navneforvirringen bliver ikke mindre af, at Lars Larsen fik hele to sønner ved navn Lars Larsen. Endvidere var der i samme sogn på samme tid en anden Lars Larsen Smed, der havde en søn, Lars Larsen, på næsten samme alder som den yngste af tip-4-oldefar Lars Larsens to Lars Larsen-sønner. Det har givet rige muligheder for forvekslinger under efterforskningen af de forskellige navnebrødres skæbne.

Lars Larsen blev født i Flade Sogn som søn af Laurs Madsen og Margrethe Lauridsdatter (jf. kapitel 35). Han voksede op hos forældrene på en fæstegård i landsbyen Vester Flade. Moderen døde, da Lars var 10 år, men kort tid efter fik han en stedmoder, Maren Christensdatter.

Maren Nielsdatter blev født i nabosognet Åsted, hvor hun voksede op på gården Hedeås hos forældrene Niels Nielsen og Margrethe Pedersdatter (jf. kapitel 36).

Lars og Maren har formentlig mødt hinanden, fordi Lars Larsen kom ud at tjene i Åsted Sogn. Ved vielsen i Åsted Kirke den 24. oktober 1743 var hans bopæl angivet at være Lindet, der var et gods i sognet. Maren Nielsdatter havde stadig bopæl på Hedeås ved vielsen, og Marens bror, Niels Nielsen, var den ene af forloverne.

Efter vielsen bosatte de sig i Flade by, hvor Lars Larsen arbejdede som smed. Helt efter sædvane var bruden gravid ved vielsen. Hun var oven i købet højgravid, for sønnen, Niels Larsen, blev døbt den 8. december 1743. Glæden over den førstefødte blev dog kortvarig, for Niels døde, da han var 9 dage gammel. Deres næste barn, Magrethe Larsdatter (døbt 30. marts 1746), var opkaldt efter sin farmor. Magrethe var mere levedygtig end Niels, for hun blev 92 år. Efterfølgende fik de sønnen, Lars Larsen (døbt 3. september 1749), og til sidst min tip-3-oldefar, Peder Larsen (døbt 29. oktober 1752).

Familien har næppe haft en festlig nytårsaften i 1762, for "Lars Larsen Smeds hustru" blev begravet den 31. december. Hendes alder er i kirkebogen angivet at være 33 år. Min tip-4-oldemor, Maren Nielsdatters alder burde være 45 år på det tidspunkt. Når jeg trods denne aldersafvigelse alligevel tror på, at det er Maren Nielsdatter, der er død, skyldes det, at der den 4. februar 1763 er afholdt skifte [1] efter "Maren Nielsdatter, gift med Laurs Laursen, smed i Flade". Lars Larsen var nu alene med børnene, der var henholdsvis 17, 13 og 11 år.

Livet skulle dog gå videre, og senere i 1763 var Lars Larsen ("Lars Smed") forlover ved halv-søsteren, Margrethe Larsdatters troløvelse. Året efter blev det Lars Larsens tur til at gå op ad kirkegulvet, idet han den 14. oktober 1764 blev gift med Maren Madsdatter (døbt 20. juni 1745, Flade Sogn). Lars Larsen var 46 år, og Maren Madsdatter var kun 19 år, dvs. hun har været jævnaldrende med Lars Larsens datter Magrethe.

Lars Larsens nye ægteskab resulterede i flere børn. Det første barn, Maren Larsdatter (døbt 1765), blev opkaldt efter Lars Larsens afdøde hustru. Datteren Magrethe af første ægteskab var fadder, så der er grænser for hvor utilfreds, hun har været med faderens giftermål. Deres næste datter, Johanne (døbt 1770), var opkaldt efter Maren Madsdatters mor. Her var en "Laurs Laurssøn" fadder, og det har formentlig været sønnen af første ægteskab. Lars Larsen nåede ikke selv at få set sin yngste søn. Lars Larsen døde (begravet 18. april 1773) i en alder af 54 år inden sønnens fødsel.

Det fremgår af skiftet den 15. maj 1773 [1] efter Lars Larsens død, at "enken er høj-frugtsommelig", og at sønnen, Lars Larsen, var 8 uger, da skiftet blev genoptaget den 10. september 1773. Dette er i god overensstemmelse med, at Lars ifølge kirkebogen blev født i juli (dato mangler) som søn af "afdøde Laurs Laursen Smed". Det var usædvanligt, at to børn med samme far fik samme navn. Her har skikken med, at det næste barn af samme køn skulle opkaldes efter en afdød ægtefælle, vejet tungere, og derfor kom der endnu en Lars Larsen i familien.

Selv om mine tip-4-oldeforældre nu er ude af slægtshistorien, skal der alligevel berettes om, hvordan det videre gik Lars Larsens enke, Maren Madsdatter. Som der er utallige eksempler på i denne slægtshistorie, var det dengang næsten fast rutine, at en enke eller enkemand giftede sig igen ca. et år efter ægtefællens død, specielt hvis der var hjemmeboende børn, der skulle passes og forsørges.

Maren Madsdatter var endnu hurtigere, for der gik kun lidt over et halvt år, inden hun blev gift (9. november 1773) med Lars Jensen. Maren Madsdatter må have oplevet sit andet ægteskab som lidt af et generationsskifte, for Lars Jensen (døbt 3. marts 1754, Flade Sogn) var 9 år yngre end hende. Ved flere senere lejligheder omtales Lars Jensen i kirkebogen som "Lars Jensen Smed" eller "Lars Smed". I folketællingerne angives han at være "bonde og gårdbeboer", hvilket ikke tyder på, at han har været smed. Det mest sandsynlige er derfor, at han blot har "arvet" Lars Larsens tilnavn.

Lars Jensen bragte fornyet virilitet til Maren Madsdatters ægteskab, idet de fik i alt syv børn i perioden 1775-1788. To af dem døde dog som små. Ved folketællingerne i 1787 og 1801 boede Lars og Maren på en gård i Flade. I 1787 var børnene Maren, Johanne og Lars af Maren Madsdatters første ægteskab hjemmeboende sammen med fire børn af hendes andet ægteskab. Ved folketællingen i 1801 havde de fem mere eller mindre voksne børn af andet ægteskab boende på gården, så der må have været rigelig hjælp til gårdens drift.

Da Lars Jensen døde som 75-årig (11. maj 1829) var han aftægtsmand hos sønnen, Mads Larsen, der var gårdmand i Flade by. Maren Madsdatter nåede at blive 88 år, inden hun døde (22. juni 1833) som aftægtskone i Flade by, så hendes ti børnefødsler kan ikke have skadet hendes helbred alvorligt.

Peder Larsen, der er Lars Larsens yngste barn af første ægteskab, er min tip-3-oldefar, og han er omtalt nærmere i kapitel 11. Derfor er vi nu kommet til Lars Larsens øvrige børn.

To år efter, at Lars Larsen havde giftet sig med Maren Madsdatter, giftede Lars Larsens datter af første ægteskab, Magrethe Larsdatter, sig den 9. november 1766 med Maren Madsdatters storebror, Christen Madsen fra Dal i Flade Sogn (døbt 14. april 1740). Forloverne var Magrethes far, Lars Larsen, og Jens Madsen, der var bror til Christen og Maren. Nu var familierelationerne indviklede, idet Maren Madsdatter var både stedmoder og svigerinde til Magrethe Larsdatter.

Ved vielsen var Christen Madsen landsoldat, og der har da også været krudt i ham, for de fik i alt ti børn i perioden 1766-1788. I de første år af ægteskabet boede de på Vestergård i Flade Sogn, men flyttede omkring 1779 til Skaftved i Åsted Sogn. Ved folketællingen i 1787 boede de i Skaftved og havde otte hjemmeboende børn. Med undtagelse af den yngste datter var børnene kommet over konfirmationsalderen, da Christen Madsen døde i 1800 i en alder af 60 år.

Gården blev overtaget af sønnen, Lars Christensen (døbt 26. juni 1774, Flade Sogn), og Magrethe Larsdatter boede på aftægt hos sønnen ved folketællingerne i 1801 og 1834 og ved sin død den 9. marts 1838. Magrethe Larsdatter blev som tidligere nævnt 92 år, og det kan tages som endnu et bevis på, at ti børnefødsler ikke nødvendigvis ødelægger helbredet.

Sønnen Lars Larsen af første ægteskab nåede til gengæld at være gift tre gange uden, at jeg har fundet tegn på, at han har fået børn. Måske har han manglet seksualundervisning? Han var 37 år, da han blev gift første gang (20. januar 1787) i Åsted Sogn med Elizabeth Charlotte Mumme. Både hendes fornavne og det, at efternavnet er et slægtsnavn, giver et fingerpeg om, at hun var af finere familie.

En nærmere efterforskning viser, at hun blev døbt 13. oktober 1754 som barn af "velærværdige hr. Christopher Mumme og madame Elzebeth Mumme". Faderen havde været sognepræst i Åsted Sogn, og moderen var præsteenke, da datteren blev gift med Lars Larsen. Det kan undre, at Elizabeth Charlotte måtte nøjes med smedesønnen, Lars Larsen. Hun var 32 år, da hun blev gift, så måske var hun bange for ikke at blive afsat, hvis hun blev ved med at vente på et passende parti?

Ved folketællingen i 1787 boede Lars Larsen og Elizabeth Charlotte Mumme i Åsted by, og Lars Larsen var "bonde og boelsmand". En boelsmand er en bonde, der har en gård, der er større end en husmands og mindre end en gårdmands. Lars Larsen kunne ikke nøjes med at forsørge sin kone, for den forrige beboers enke, hendes datter og to børnebørn boede også på gården, hvor de "nyder ophold af stedet". De var åbenbart fulgt med som et nødvendigt onde ved overtagelsen af gården. Det var kun en kort årrække, at Elizabeth Charlotte Mumme måtte leve under uvant tarvelige kår, for hun døde natten mellem 19. og 20. oktober 1791 ifølge skiftet den 24. oktober 1791 [1].

Lars Larsen fandt sig dog hurtigt en ny kone, idet han den 11. februar 1792 blev gift i Flade Kirke med Johanne Jensdatter fra Fladberg i Flade Sogn. Familierelationerne fortsætter med at være komplicerede, idet Johanne Jensdatter var datter af Jens Madsen, der var bror til Lars Larsens stedmoder, Maren Madsdatter. Jens Madsen var den ene af forloverne. Johanne Jensdatter (døbt 29. maj 1763, Flade Sogn) var 28 år og Lars Larsen var 42 år ved vielsen. Ved folketællingen i 1801 boede de i Åsted by, hvor Lars Larsen fortsat var boelsmand. Johanne Jensdatter døde i 1807 (begravet 24. maj). I kirkebogen omtales hun som "Lars Kudskes hustru", hvilket tyder på, at Lars Larsen har arbejdet som kusk.

Lars Larsen måtte igen have familiens hjælp til at finde sig en ny hustru. Denne gang giftede han sig i Åsted Kirke (31. oktober 1807) med Anne Marie Thomasdatter fra Bechmann i Åsted Sogn. Anne Marie var kusine til Lars Larsens afdøde kone, Johanne Jensdatter, og lillesøster til Johanne Thomasdatter, der var gift med Lars Larsens halvbror, der også hed Lars Larsen. Lars Larsen var nu blevet 58 år, hvorimod Anne Marie Thomasdatter (døbt 18. maj 1783, Åsted Sogn) var en ung dame på kun 24 år. Lad os håbe for hende, at Lars var ungdommelig og charmerende, for hun nåede næsten at fejre sølvbryllup med ham.

I et skifte den 7. februar 1826 [2] efter møllerkarl Christen Jensen i Åsted er der redegjort detaljeret for familieforholdene. Det fremgår blandt andet, at Lars Larsen boede i Wogensbeck, dvs. Vognsbæk i Åstedes vestlige nabosogn Skærum. Lars Larsen og konen må altså være flyttet til Vognsbæk inden 1826. Lars Larsen døde den 27. november 1831 i Skærum Sogn. Han blev 82 år, så det kan heller ikke være specielt skadeligt for helbredet at have været gift tre gange.

Anne Marie Thomasdatter skyndte sig at gøre et godt parti, idet hun mindre end et år efter Lars Larsens død giftede sig i Skærum Sogn (19. oktober 1832) med Morten Jensen Sigsgaard, der var både gårdmand, sognefoged og kirkeforstander. Ved folketællingerne i 1834, 1840, 1845 og 1850 boede de sammen på en gård i Øster Vognsbæk, hvor de havde 2-3 tjenestefolk. Anne Marie Thomasdatter døde den 30. april 1858 i Skærum Sogn i en alder af 75 år.

Nu er turen kommet til Lars Larsens børn af andet ægteskab. Maren Larsdatter blev gift den 4. april 1792 i Elling Sogn, der er det nordlige nabosogn til Flade. Den udkårne hed Christen Madsen. Marens halvsøster, Magrethe, var også gift med en Christen Madsen, men familieforholdene var trods alt ikke så kaotiske, at det var den samme Christen Madsen. Maren Larsdatters Christen var fra Nielstrup i Elling Sogn (døbt 14. marts 1759, Elling Sogn).

Maren og Christen fik i alt otte børn i perioden 1792-1811. De boede i Nielstrup indtil ca. 1798, hvorefter de flyttede til Skeltved, ligeledes i Elling Sogn. Ved folketællingen i 1801 havde de fire børn og to tjenestepiger. Christen Madsen var "bonde og gårdmand". Den 18. maj 1814 døde Christen Madsen ifølge kirkebogen af "brystsyge", dvs. tuberkulose.

Maren Larsdatter havde dog ikke tænkt sig at dø foreløbig. Ved folketællingen i 1834 var hun 68 år og boede på aftægt hos datteren, Johanne, og svigersønnen, der var husmand i Skeltved. Ved folketællingen i 1840 var datteren og svigersønnen flyttet sydpå til Understed Sogn (Hjørring Amt). Enten har Maren Larsdatter ikke haft lyst til at flytte med, ellers også har svigersønnen nedlagt veto imod, at svigermoder skulle flytte med. I hvert fald var Maren Larsdatter i 1840 flyttet endnu længere væk til Estrup by i Hørby Sogn (Hjørring Amt), hvor hun boede hos en anden datter, Mette, der var gift med en gårdmand.

Noget tyder på, at Maren Larsdatter har været så besværlig at have boende, at hun har måttet gå på omgang mellem sine børn. Ved folketællingen i 1845 var hun flyttet tilbage til Skeltved i Elling Sogn, hvor hun var aftægtskone hos sønnen Peder Christian, der ”ernærede sig af dagleie” og var enkemand. Ved folketællingen i 1850 boede Maren Larsdatter stadig som aftægtskone i Skeltved hos sin nu 53-årige søn Peder Christian, som er angivet at være fraskilt og almisselem, så elendigheden har næppe kunnet blive meget værre.

Maren Larsdatter holdt dog ud nogle år endnu, idet hun først døde den 11. december 1858 i Elling Sogn. Kirkebogen påstår, at hun blev 97 år, men det er lidt overdrevet. Selv om hun ”kun” blev 93 år, er det også så meget, at det må siges at være godt klaret.

Lillesøsteren, Johanne Larsdatter, var mindre sejlivet, for hun døde allerede som 58-årig. Set i mit bakspejl var hendes liv så udramatisk, at det nærmest må have været lidt kedeligt. Hun blev gift som 24-årig i Flade Kirke den 5. december 1794. Det er anført i kirkebogen, at hun var ”Lars Smeds stiftedatter”, dvs. steddatter af Lars Jensen Smed. Brudgommen var Søren Sørensen fra Kvissel i Åsted Sogn (døbt 17. maj 1767, Åsted Sogn).

Johanne Larsdatter og Søren Sørensen bosatte sig i Kvissel og fik to døtre, der hed Karen (døbt 2. august 1795) efter farmor og Maren (døbt 8. juli 1798) efter mormor. Blandt fadderne var Johannes søstre, Magrethe og Maren, samt hendes lillebror, Lars Larsen. Ved folketællingen i 1801 boede de i Kvissel by med døtrene Karen og Maren. Søren Sørensens erhverv var ”husmand og smed med jord”.

Den 1. maj 1828 døde Johanne Larsdatter, og det er anført i kirkebogen, at hun var ”Søren Smeds kone i Kvissel”. Ved folketællingen i 1834 var Søren Sørensen aftægtsmand hos datteren Maren og svigersønnen, der var gårdmand i Kvissel by. Ved sin død den 4. november 1835 var Søren Sørensen stadig aftægtsmand i Kvissel.

Vi slutter af med den yngste Lars Larsen. I 1798 var han som 25-årig fadder ved barnedåb hos storesøsteren Johanne Larsdatter, og det er i den forbindelse anført, at han tjente hos Hans Munk i Flade by. Det passer meget godt med, at han var den Lars Larsen, der ved folketællingen i 1801 tjente hos Otto Christensen i Vester Flade by. Det kan dog ikke udelukkes, at sidstnævnte Lars Larsen kan være den ovennævnte næsten jævnaldrende navnebror, der var søn af den anden Lars Larsen Smed.

Den 3. november 1804 blev ungkarl Lars Larsen fra Fjemtrang i Albæk Sogn (Hjørring Amt) gift i Åsted Kirke med Johanne Thomasdatter fra Bechmann i Åsted Sogn. Når jeg er ret sikker på, at brudgommen er den ”rigtige” Lars Larsen, skyldes det, at den ene af forloverne var Lars Larsen fra Åsted, som med stor sandsynlighed er Lars Larsens halvbror. Ved vielsen var både Lars Larsen og Johanne Thomasdatter (døbt 28. februar 1773, Åsted Sogn) 31 år.

Man kan undre sig over, at Lars Larsen er flyttet fra Flade Sogn og ca. 20 km sydpå til Albæk Sogn, for på det tidspunkt var det ikke almindeligt at flytte så langt væk fra fødesognet. Der må dog have været en særlig tiltrækningskraft ved Fjemtrang i Albæk Sogn, for Johanne accepterede at flytte dertil sammen med Lars efter vielsen.

Da deres første barn, Maren, blev døbt den 26. april 1806, var der et stort opbud af faddere ”hjemmefra”. Maren Laursdatter og Peder Laursen fra Flade Sogn må formodes at være Lars Larsens storesøster og halvbror. Da han havde to halvbrødre, der hed Peder Laursen, kan det

dog ikke afgøres, om det var den ældre (min tip-3-oldefar) eller den yngre halvbror (søn af Lars Jensen og Maren Madsdatter), der var fadder. Anders Thomassen og Anne Marie Thomasdatter fra Bechmann i Åsted Sogn var ligeledes faddere, og de er søskende til Johanne.

Lars Larsen og Johanne Thomasdatter fik yderligere tre børn i perioden 1808-1816. For at forøge navneforvirringen kom den yngste af disse til at hedde Lars Larsen (født 5. marts 1816, Albæk Sogn). Disse børnefødsler havde ikke samme nyhedens interesse for familien, for så vidt, jeg har kunnet konstatere, var der ingen familiemedlemmer, der begav sig på den lange rejse til Albæk Sogn for at bistå som faddere. Det fremgår af kirkebogen ved den sidste fødsel i 1816, at Lars Larsen var gårdfæster. Ved folketællingen i 1834 boede Lars Larsen og Johanne Thomasdatter på gården i Fjemtrang sammen med de to yngste børn, der nu var voksne.

Lars Larsen døde i Albæk Sogn den 18. februar 1838 i en alder af 64 år. Ved folketællingerne i 1845 og 1850 var Johanne Thomasdatter aftægtskone hos sønnen Lars Larsen, der var gårdfæster i Fjemtrang. Det kan næppe undre læseren, at sønnen Lars Larsen også fik en søn, der hed Lars Larsen. Johanne Thomasdatter var stadig aftægtskone i Fjemtrang ved sin død den 24. maj 1856. Hun blev 83 år, så det var ikke hendes skyld, at gennemsnitslevealderen var lav dengang.

Litteraturliste

1. Navneregister til skifteprotokol for Knivholt, 1736-1818, www.jens-ejgild.dk
2. Skifteprotokol, Horns Herred, 7. februar 1826, side 881, 897 og 900

Kapitel 22. Tre bryllupper og en begravelse

Mine tip-4-oldeforældre

Anders Jensen & Maren Christensdatter

Anders Jensen (170):

Født: ca. 1720

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 6. december 1744 i Flade Sogn (Hjørring Amt)

Død:

Begravet: 6. november 1801 i Flade Sogn

Maren Christensdatter (171):

Født: ca. 1709

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 6. december 1744 i Flade Sogn

Død:

Begravet: 1784 i Flade Sogn

Det omtrentlige fødselsår for Anders Jensen og Maren Christensdatter er beregnet på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved deres død. Hvis man for Anders Jensen i stedet anvender aldersangivelserne ved folketællingerne i 1787 og 1801, bliver fødselsåret 1714, dvs. hans fødselsår er noget usikkert.

Anders Jensen boede på Bakken i Flade Sogn, så der er ikke helt fladt i Flade. Derfor er jeg næsten sikker på, at det er ham, der enkelte steder i kirkebogen kaldes "Anders Bakke" eller "Anders Bach".

Historien om Anders Jensen og Maren Christensdatter er præget af en del usikkerhed. Det er f.eks. usikkert hvor og hvornår, Anders Jensen er født. Hvis vi tager udgangspunkt i, at han er født ca. 1714-1720, er det mest oplagte fund i kirkebøgerne for Flade Sogn og nabosognene en Anders Jensen, der er døbt den 29. september 1720 i Gærum Sogn. Hans forældre hedder Jens Hendrichsen og Giertrud Andersdatter.

Som omtalt nedenfor hedder en datter af "vores" Anders Jensen formentlig Giertrud. Det passer med, at hun kan være opkaldt efter Giertrud Andersdatter. Da der er tale om et kvalificeret gæt uden egentlig dokumentation, tør jeg ikke på det foreliggende grundlag udnævne Jens Hendrichsen og Giertrud Andersdatter til mine tip-5-oldeforældre.

Anders Jensen skal først giftes med en anden, inden min tip-4-oldemor kommer ind i historien. Den 29. oktober 1742 blev Anders Jensen og Anne Thomsdatter på Bakken i Flade Sogn trolovede. Forloverne var Thomas Madsen og Søren Christensen. Vielsen fandt sted i januar 1743 (dato mangler). Det er heller ikke lykkedes mig at identificere Anne Thomsdatters fødsel. Et gæt på, at forloveren Thomas Madsen er hendes far, har ikke ført til noget resultat.

Her i Flade Kirke opnåede Anders Jensen at blive gift tre gange, men han måtte nøjes med en enkelt begravelse (foto: 2011)

Ægteskabet blev kort, men forhåbentlig intenst, for Anne Thomsdatter døde allerede året efter vielsen. Hendes alder er ikke anført i kirkebogen ved hendes begravelse i 1744 (dato mangler). Jeg har ikke fundet tegn på, at det korte ægteskab har resulteret i børn.

Anders Jensen havde ikke lyst til at være enkemand, for allerede den 11. oktober 1744 blev han trolovet med min tip-4-oldemor, Maren Christensdatter, og de blev viet den 6. december samme år i Flade Kirke. Jeg har uden held forsøgt at identificere den "rigtige" blandt flere unge kvinder ved navn Maren Christensdatter, men hverken navne på forloverne eller fadderne ved de senere børns dåb har ført til en afklaring.

Min tip-3-oldemor, Anne Andersdatter, blev døbt den 9. oktober 1746 i Flade Kirke som deres formentlig første barn. Jeg vil vove den påstand, at deres næste barn hed Giertrud Andersdatter, og at hun blev født i 1747 eller 1748, selv om hendes dåb ikke har kunnet findes i kirkebogen. Påstanden bliver begrundet nedenfor. Der er også usikkerhed omkring deres yngste datter, Maren Andersdatter (døbt 1753, dato ulæselig), idet forældrene ifølge kirkebogen er "Anders Bach" og hans hustru, Maren, hvis efternavn ikke kan tydes. Maren Andersdatters senere livshistorie tyder dog på nogle nære familierelationer, som omtales nedenfor.

Historien fortsætter med en vis usikkerhed vedrørende Maren Christensdatters formodede død i 1784, idet hun i kirkebogen ved begravelsen kun omtales som "Anders Baches hustru", der er 75 år gammel. Maren Christensdatter kan dog under ingen omstændigheder have levet ret meget længere. Anders Jensen fra Bakken i Flade Sogn omtales nemlig som enkemand, da han ca. et år senere blev viet til "pige Johanne Nielsdatter" den 6. oktober 1785.

På det tidspunkt var Anders Jensen 65-70 år. Johanne Nielsdatter er ikke identificeret med sikkerhed, men hun har ved vielsen været ca. 32 år på baggrund af aldersangivelserne ved

folketællingerne i 1787 og 1801. Forloverne var Giert Christensen, der var gift med Giertrud Andersdatter, og Peder Laursen Smed (min tip-3-oldefar), der var gift med Anne Andersdatter. Den kendsgerning, at Giertrud Andersdatters mand var forlover, indikerer, at jeg har ret i min formodning om, at Giertrud er datter af Anders Jensen. Det må betegnes som usædvanligt, at to svigersønner er forlovere ved et bryllup.

Anders Jensen kan ikke have været helt affældig, for han blev far i 70-årsalderen. En søn, Christen Andersen, blev døbt i 1786 (dato ulæselig). Blandt fadderne var datteren Anne Andersdatter og svigersønnen Giert Christensen.

Ved folketællingen i 1787 boede Anders Jensen og Johanne Nielsdatter på Bakken i Flade sammen med sønnen, Christen, og en plejedatter, Maren Giertsdatter, der formentlig er en datter af Giertrud Andersdatter og Giert Christensen. I så fald var hun døbt 16. marts 1777 i Flade Sogn. Sønnen, Christen, døde senere samme år i en alder af 1 år og 4 måneder.

Ved folketællingen i 1801 boede Maren Giertsdatter stadig hos dem, og hun arbejdede som skrædderpige. Anders Jensen var husmand med jord. Da han nu var over 80 år gammel, har han forståeligt nok haft svært ved at klare arbejdet selv. Derfor var der ansat en tjenestekarl, Peder Christensen. Tjenestekarlen var jævnaldrende med Johanne Nielsdatter, og jeg har de to mistænkt for at have flettet fingre bag ryggen af den aldrende Anders Jensen.

Anders Jensen døde samme år (begravet 6. november 1801), og han blev ifølge kirkebogen 81 år gammel. Hans livshistorie blev kendetegnet ved tre bryllupper og en begravelse.

Når jeg mistænker Johanne for at have flettet fingre med tjenestekarlen, skyldes det, at en ungarl, Peder Christensen, og en enke, Johanne Nielsdatter, ca. et år efter (29. oktober 1802) blev gift med hinanden i Flade Kirke. Jeg kan ikke bevise, at det er Anders Jensens enke, der er blevet gift med tjenestekarlen, men historien er så god, at jeg helst vil tro på den. Når jeg er lidt usikker, skyldes det primært, at deres bopæl er angivet at være Ellerdahl i nabosognet Gærum. Ved folketællingen i 1801 boede der ingen Johanne Nielsdatter og ingen Peder Christensen i Gærum Sogn. Derfor kan det meget vel tænkes, at Johanne Nielsdatter har måttet fraflytte huset på Bakken efter mandens død og er flyttet til Gærum. De havde begge bopæl i Ellerdahl ved deres død i henholdsvis 1805 (Peder Christensen) og 1809 (Johanne Nielsdatter).

Anders Jensens og Maren Christensdatters ældste datter, Anne Andersdatter, er omtalt i kapitel 11, fordi hun er min tip-3-oldemor. Her omtales Anders Jensens og Maren Christensdatters to øvrige døtre.

Den næstældste datter, Giertrud Andersdatter, blev gift i højgravid tilstand den 6. maj 1774 i Flade Kirke med Giert Christensen (døbt 20. juni 1745 ifølge databasen FamilySearch), der er omtalt et par gange ovenfor. Bruden kaldes i kirkebogen for "Giertrud Andersdatter Bak", hvilket indikerer en familierelation til Anders Jensen på Bakken.

Giertrud og Giert bosatte sig i Flade by, og de fik i alt seks børn i perioden 1774-1793. Der var dobbelt familiefest den 10. oktober 1784, hvor sønnen Anders blev døbt samme dag som Anne Andersdatters søn, Christen, der er min tip-2-oldefar. Anders Giertsen døde dog 6½ år gammel. For yderligere at begrunde min påstand om, at Giertrud Andersdatter rent faktisk var en del af familien, vil jeg nævne, at blandt fadderne til hendes børns barnedåb optrådte

Anne Andersdatter og hendes mand Peder Larsen flere gange. Tilsvarende var Giert Christensen fadder ved barnedåb hos Anne Andersdatter.

Ved folketællingen i 1787 boede Giertrud Andersdatter og Giert Christensen på en gård i Flade by med fire børn. Ved folketællingen i 1801 var kun de to yngste børn hjemmeboende. Det er anført, at Giert Christensen var ”husmand med jord”. Det kunne familien tilsyneladende ikke leve af, for det fremgår, at han ”nyder almisse til sine børn af Mønboes legation”.

Når jeg ovenfor mener, at Giertrud Andersdatter er født i 1747 eller 1748, er det baseret på aldersangivelserne ved de to folketællinger og i kirkebogen ved hendes død. Hun døde i 1812 (begravet 26. marts) i en alder af 65 år. Giert Christensen levede lykkeligt videre og kom sandsynligvis på aftægt hos et af sine børn. Ved sin død den 3. oktober 1830 var han 85 år og aftægtsmand i Flade by.

Datteren, Maren Andersdatter, har tilsyneladende været tjenestepige på gården hos søsteren, Anne Andersdatter, og svogeren, Peder Larsen, i Flade, for da Maren i 1779 var fadder ved dåben af deres søn, Anders, omtales hun som ”Maren Andersdatter hos Peder Larsen”. Maren Andersdatter var også fadder ved dåben af det ene af deres to andre børn, så hun må i sin ungdom have haft en nær tilknytning til søsteren og svogeren.

Maren Andersdatter blev den 16. april 1782 trolovet med Niels Nielsen Damsgaard (døbt 19. marts 1758, Flade Sogn) fra Flade by. Den ene af forloverne var Anders Jensen, og da jeg formoder, at det er min tip-4-oldefar, reducerer hans forloverjob den ovennævnte lille usikkerhed om, hvorvidt Maren er hans datter.

Maren Andersdatter havde ikke problemer med at være i brudekjolen ved vielsen i Flade Kirke den 8. november 1782, for hun havde fået sit første barn inden vielsen. Barnet hed Maren efter sin mormor og blev døbt 1. september 1782. Giertrud Andersdatters mand, Giert Christensen, var en af fadderne. Kirkebogens tekst er noget utydelig, men jeg tror, at der står, at Anders af Bakken var en anden af fadderne. Da barnets mor ydermere omtales som ”Maren Andersdatter Bak”, er familierelationerne vist påvist tilstrækkeligt.

Efter vielsen er Maren Andersdatter og Niels Nielsen sandsynligvis flyttet til Nørre Tørrildhaven i nabosognet Åsted, for der fik de to børn i henholdsvis 1784 og 1786. Børnene blev døbt Niels og Helvig efter Niels Nielsens forældre. Ved folketællingen i 1787 boede de i Nørre Tørrildhaven med alle tre børn. Niels Nielsen var bonde og boelsmand.

Den 11. september 1790 blev ”enkemand Niels Nielsen af Nørre Tørrildshave” viet til ”ugivte Mette Marie Hansdatter”. Man må derfor formode, at Maren Andersdatter er død inden da. Det har imidlertid ikke været muligt at finde Maren Andersdatter blandt de begravede i Åsted Sogn i perioden 1787 til 1790. Skiftet efter hendes død [1] er afholdt den 30. juni 1789, så hun er sandsynligvis død kort tid forinden.

Ved folketællingen i 1801 boede Niels Nielsen og Mette Marie Hansdatter i Nørre Tørrildhaven, og de havde fået tre fælles børn, som boede hos dem. Ved folketællingen i 1834 boede de samme sted uden børn. Niels Nielsen døde dog den 16. marts samme år i en alder af 76 år.

Litteraturliste

1. Navneregister til skifteprotokol for Knivholt, 1736-1818, www.jens-ejgild.dk

Kapitel 23. Under fattigdomsgrænsen

Mine tip-4-oldeforældre

Gregers Sørensen & Kirsten Jensdatter

Gregers Sørensen (172):

Født: 16. februar 1725 i Albæk Sogn (Hjørring Amt)
 Døbt: 25. februar 1725 i Albæk Sogn
 Konfirmeret:
 Gift: 16. oktober 1746 i Albæk Sogn
 Død: 12. marts 1778 i Albæk Sogn
 Begravet: 18. marts 1778 i Albæk Sogn

Kirsten Jensdatter (173):

Født: 2. marts 1719 i Albæk Sogn
 Døbt: 12. marts 1719 i Albæk Sogn
 Konfirmeret:
 Gift: 16. oktober 1746 i Albæk Sogn
 Død: 10. juni 1796 i Albæk Sogn
 Begravet: 19. juni 1796 i Albæk Sogn

Gregers Sørensen blev født i Voerså i Albæk Sogn som søn af Søren Sørensen og Caren Nielsdatter (jf. kapitel 37). Voerså ligger helt ud til Kattegat ca. 15 km syd for Sæby, så Gregers er vokset op med havudsigt. Gregers havde mindst seks søskende, en storesøster, tre storebrødre og to lillebrødre.

Kirsten Jensdatter blev født i Albæk Sogn som datter af Jens Christensen og Mette Pedersdatter (jf. kapitel 38). Teksten i kirkebogen er noget utydelig, så fødsels- og dåbsdatoen er delvis baseret på oplysninger fra databasen FamilySearch. Bopælen ved fødslen kan ikke tydes, men det vides fra oplysninger om hendes yngre søskende, at familien har boet i Krogen i Voerså. Derfor må Gregers og Kirsten have boet ret tæt på hinanden gennem deres barndom og tidlige ungdom. Kirsten havde med sikkerhed ni søskende, hvoraf de tre dog døde som små.

Gregers Sørensen og Kirsten Jensdatter havde begge adresse i Voerså, da de blev gift den 19. søndag efter Trinitatis i 1746. Som alle ved, var det 19. søndag efter Trinitatis den 16. oktober i 1746. Specielt Gregers var ret ung (21 år), da de blev gift, men der var en god grund til, at de ikke kunne vente. Han hed Søren Gregersen og er min tip-3-oldefar. Søren blev født den 21. november 1746, dvs. ca. en måned efter vielsen.

En storebror til Gregers, Anders Sørensen Skrædder, var forlover, da Gregers og Kirsten blev gift. Gregers Sørensen har været et familiemenneske, der har haft en tæt kontakt til sine søskende. Dette fremgår af, at de har brugt hinanden som faddere ved barnedåb, og Gregers Sørensen var forlover, da en lillebror blev gift.

Der var mange anledninger til at indkalde familien som faddere, idet Gregers Sørensen og Kirsten Jensdatter fik seks børn. Efter Søren's fødsel holdt de en pause, inden de fik Anne Gregersdatter (født 6. januar 1750, død 20. maj 1750), endnu en Anne Gregersdatter (født

28. april 1751), Karen Gregersdatter (født 29. juli 1753), Jens Gregersen (født 16. juli 1755) og til slut Christen Gregersen (født 1. november 1759).

Søren og Karen er opkaldt efter Gregers Sørensens forældre og Jens efter Kirsten Jensdatters far. Det er derfor overraskende, at den ældste datter, Anne, ikke er opkaldt efter Kirsten Jensdatters mor, Mette Pedersdatter. Dette er så usædvanligt, at det kan give anledning til tvivl om, hvorvidt Mette Pedersdatter rent faktisk var Kirstens Jensdatters mor, eller om hun i stedet har haft en mor, der hed Anne.

Jeg har dog ikke fundet oplysninger, der har kunnet bestyrke en sådan mistanke. Måske har Mette Pedersdatter været så skrap, at Gregers Sørensen har nedlagt veto mod, at hans datter skulle opkaldes efter svigermor? Gregers har dog tilsyneladende måttet affinde sig med at skulle have svigermor boende på aftægt, for ved sin død i 1771 boede Mette Pedersdatter hos "Gregers i Voersaae". Det får mig til at tro på, at hun var mor til Kirsten Jensdatter.

Gregers Sørensen og Kirsten Jensdatter er formentlig flyttet fra Voerså relativt kort tid efter vielsen, for ved deres andet barns fødsel i 1750 er det anført i kirkebogen, at deres bopæl var ved Nybro, der er en bebyggelse i Albæk Sogn. Der boede de stadig ved børnefødslerne i 1751, 1753 og 1755, men ved sidste fødsel i 1759 var de flyttet til Voerså.

Gregers Sørensen havde stadig bopæl i Voerså ved sin død i 1778. Det er anført i kirkebogen, at han var 60 år gammel, da han døde. Dette er stærkt overdrevet. Det fremgår af Gregers Sørensens fødselsdato, at han ikke var mere end 53 år gammel ved sin død.

Ifølge skiftet [1] efter Gregers Sørensens død boede han og Kirsten Jensdatter sammen med datteren, Karen, i Voerså by i et gadehus, der var fæstet af Voergård Gods. Der var tale om et bindingsværkshus på 6 fag. Jeg forestiller mig, at det er der, familien har boet, siden den flyttede til Voerså i 1759. Der hørte hverken landbrugsjord eller husdyr til huset, så det mest sandsynlige er, at Gregers Sørensen har skullet forsørge familien ved tilfældigt arbejde som daglejer.

Boopgørelsen efter Gregers Sørensens død giver indtryk af, at familien har været så fattig, at man har svært ved at forestille sig det i dag. I skiftet er alle den afdødes ejendele listet op: 1 fyrebord med fod, 1 gammel fyrebænk, 3 gamle fyrræshylder, 1 gammel hvid ulden trøje, 1 gammelt par gule skindbukser, 1 par grå strømper og 1 gammel blå hue. Derefter er tilføjet "videre forefandtes ikke". Gregers Sørensen har tilsyneladende ikke haft andet tøj end det, han stod og gik i. Værdien af disse ejendele blev opgjort til den yderst beskedne sum af 1 mark og 10 skilling.

I forhold til denne mikroformue var gælden uoverskuelig. Gregers Sørensen skyldte "huspenge" (dvs. fæsteafgift af huset) for årene 1776 og 1777 og havde en skattegæld, der gik helt tilbage til 1774. Endvidere var huset dårligt vedligeholdt, og derfor skyldte boet 12 rigsdaler til reparation. Alt i alt blev boets gæld opgjort til 20 rigsdaler, 4 mark og 10 skilling. I skifteprotokollen konstateres det, at der "intet kan blive til arvelig deling imellem enken og hendes børn", og at boets formue er utilstrækkelig til at kunne dække omkostningerne ved skifteforretningen.

Jeg har ingen viden om, hvad der skete med Kirsten Jensdatter umiddelbart efter skiftet. Gælden var så stor, at jeg vil tro, at hun er blevet tvunget til at fraflytte huset. Som omtalt nedenfor vides det med sikkerhed, at hun i 1787 var almisselem, dvs. hun fik fattighjælp af

sognet. Det er nærliggende at formode, at hun er kommet på fattighjælp allerede efter mandens død.

Fattighjælpen i 1700-tallet var yderst beskednen. Hjælpen kunne ydes i form af fødevarer eller som pengehjælp. I hvert sogn var der en fattigkommission, der vurderede, hvem der skulle have hjælp og hvor meget. For at finansiere fattighjælpen blev der opkrævet en fattigskat til sognets fattigkasse [2].

Fattigskatten skulle betales af sognets jordbesiddere. Gårdmændene betalte med fødevarer og de andre med penge. Fattigkassen var dog stærkt afhængig af frivillige bidrag, og præsten opfordrede fra prædikestolen sognets beboere til at bidrage. Man kan sætte spørgsmålstegn ved, hvor frivillige disse bidrag var, for der blev lagt et kraftigt pres på folk. Hvis folk, der havde økonomisk mulighed for at betale til fattigkassen, undlod dette, kunne de risikere at få deres navn oplæst fra prædikestolen ved søndagsgudstjenesten.

Ved folketællingen i 1787 var Kirsten Jensdatters erhverv anført at være almisselem, og hun boede hos en enke, Johanne Clausdatter, i et hus i Voerså. Om Johanne Clausdatters erhverv står der, at hun ”tigger, spinder og går i dagleje”, så de to havde åbenbart slået pjalterne sammen.

I kirkebogen kan man under årets døde i 1796 læse, at ”Gregers Sørensens enke” i Voerså var død i en alder af 70 år. Hun var rent faktisk 77 år, da hun døde, men hun holdt sig åbenbart så godt, at hun så ud som en 70-årig.

Det hører også med til historien, hvordan det gik Gregers Sørensens og Kirsten Jensdatters børn. Min tip-3-oldefar, Søren Gregersen, fik et meget langt liv, der kan udfylde et særskilt kapitel 12 i slægtshistorien, så her må vi nøjes med at læse om Anne, Karen, Jens og Christen.

Anne Gregersdatter blev gift (26. december 1774) i Albæk Sogn med den tre år ældre Christen Nielsen Ruus (født 2. marts 1748, Albæk Sogn). Hans tilnavn kan friste læseren til at tro, at han var fordrukken. Hvis det var tilfældet, har han været arveligt belastet, for hans far havde samme tilnavn. Nøjagtig to måneder efter vielsen fødte Anne en datter, Sophie Christensdatter, der blev opkaldt efter Christens mor. Derefter fik de seks døtre, hvoraf de tre yngste, der alle hed Inger, døde inden for det første leveår. Så var det slut med at få piger, og de sluttede af med drengene Niels og Gregers.

I de første mange år af ægteskabet boede familien i Voerså. Ved folketællingen i 1787 boede Anne Gregersdatter således i et hus i Voerså by sammen med tre af døtrene. Det er anført, at Anne var gift, men Christen Nielsen Ruus boede ikke i huset. Det vides ikke, hvor han har føjet rundt, men måske har han været tvunget til at flytte hjemmefra for at få arbejde. De fik dog flere fælles børn siden, så de må have været i kontakt med hinanden.

Ved folketællingen i 1801 boede Anne og Christen helt planmæssigt sammen i et hus i Højen i Albæk Sogn. Christen er angivet at være ”husmand med jord”, og deres yngste søn boede hos dem. Anne Gregersdatter døde (20. maj 1810) i en alder af 59 år, selv om præsten i kirkebogen påstår, at hun blev 64 år. Det er endnu værre med Christen Nielsen Ruus, der i kirkebogen er anført at være 80 år, selv om han kun var 66 år, da han døde den 1. november

1814. Efterhånden er der vist tilstrækkelig dokumentation til at mistænke præsten i Albæk Sogn for ikke at have været helt ædru, når han førte kirkebøgerne.

Karen Gregersdatter nåede at få tre "uægte" børn og at blive gravid med sit fjerde barn, før hun blev gift. Karen var kun 20 år, da hun fødte sønnen Gregers (11. december 1773). Som barnefader var udlagt "en soldat Peder Teglblænder", så han må have været på orlov i Voerså. Karen Gregersdatter har været skudt i soldaten, for ca. 4 år efter fik hun igen et "uægte" barn med ham. Han var fortsat soldat og omtales nu som "Peder Jensen". Da han ved flere senere lejligheder kaldes "Peder Jensen Teglblænder", kan der vist ikke være tvivl om, at det var den samme soldat, der havde været på orlov igen.

Ved skiftet efter faderen Gregers Sørensens død i 1778 [1] angives Karen Gregersdatter at bo hjemme. Trods adskillelsen må Karen og Peder have været ret trofaste mod hinanden, for i 1781 fik Karen igen et "uægte" barn med Peder Teglblænder. Han er nu angivet at være "geworben soldat", dvs. hvervet soldat. Barnet døde dog seks uger efter fødslen.

Senere samme år blev Karen igen gravid med Peder Teglblænder, og nu tog de sig sammen til at blive gift i Albæk Sogn (6. marts 1782). Peder var ved vielsen angivet at være soldat ved et infanteriregiment. Jeg vil gætte på, at han har været soldat ved regimentet i Ålborg, for datteren, Mette Kirstine, blev ca. 3½ måned efter vielsen døbt i Budolfi Kirke i Ålborg. Peder Jensen er i kirkebogen angivet at være "musketer af 9. kompagni", dvs. han har været fodfolkssoldat bevæbnet med den geværtype, der kaldes en musket.

Mette Kirstine døde dog i Voerså i Albæk Sogn 12 uger gammel. Dette tyder på, at Karen Gregersdatter efter vielsen har boet alene i Voerså, mens Peder Jensen Teglblænder har ernæret sig som soldat i Ålborg. Da deres næste barn blev født i 1783, var Peder stadig "geworben soldat", og Karen havde bopæl i Voerså.

Da Karen og Peder fik endnu et barn i 1786, havde de bopæl i Voerså, og der stod ikke længe noget om, at Peder var soldat. Dette er i overensstemmelse med folketællingen i 1787, hvor de begge boede i et hus i Voerså by sammen med fire børn. Peder Jensen er angivet at være "afdanket soldat", dvs. afskediget soldat, men det har han næppe kunnet leve af. Herefter fik de yderligere fire børn, hvoraf de tre døde som små. Hvis man tæller sammen, har Karen Gregersdatter i alt fået 10 børn med ca. 23 år imellem det første og det sidste barn.

Ved folketællingen i 1801 var Peder Jensen en "jordløs husmand, lever af almisse". Han boede sammen med Karen og to børn i Voerså by. De mange fødsler har forståeligt nok tæret på Karen Gregersdatters helbred, for hun døde (8. februar 1805) i Voerså i en alder af 51 år.

Den afdankede soldat havde mod på at gå i krig med endnu et ægteskab, for Peder Jensen Teglblænder blev gift (16. december 1807) med Karen Christensdatter Skovgaard. Hun var formentlig let at overtale efter, at hun havde ramponeret sit rygte tidligere samme år ved at få et "uægte" barn med en gift mand. Barnet døde dog 14 uger gammelt, så det skulle Peder Teglblænder ikke tage med i købet. Peder nåede at få et langt ægteskab med sin anden kone, inden han døde (22. december 1824) i en alder af 80 år.

Jens Gregersen havde ikke travlt med at blive gift, så han nåede i sin ungdom at tjene på gårde i bl.a. Kringelhede, Lyngså og Voerså i Albæk Sogn. Ved folketællingen i 1787 var Jens

Gregersen tjenestekarl på en gård i Lyngså by, og en Kirsten Jensdatter var tjenestepige hos gårdmand Jørgen Jørgensen i Voerså.

Jens Gregersen havde bopæl i Voerså, da han var fadder senere i 1787. Han har højst sandsynligt fået plads hos samme Jørgen Jørgensen. Den ansættelse fik følger for Kirsten Jensdatter, for hun fødte (6. april 1789) et ”uægte” barn, Inger. Som barnefader blev udlagt Jens Gregersen, der var angivet at tjene hos Jørgen Jørgensen. Jens Gregersens storesøster, Anne, var en af fadderne ved dåben, så familien tog et medansvar for resultatet af hans udskejelser.

Jens havde stadig ikke travlt med at blive gift. Først, da han i 1791 som 36-årig havde gjort Kirsten Jensdatter gravid igen, måtte han opgive sit frie ungarleliv. Jens Gregersen og Kirsten Jensdatter, der på det tidspunkt havde bopæl i Lyngså, blev gift i Albæk Sogn den 7. december 1791. Sønnen, Gregers, blev født i marts 1792, og så gik der over 10 år, før det tredje og sidste barn, Jens, blev født (10. september 1802).

Ved folketællingen i 1801 boede Kirsten Jensdatter i et hus i Endel i Albæk Sogn. Hun var logerende og levede af at spinde. Deres to børn boede hos hende. På samme tidspunkt var Jens Gregersen tjenestekarl på en gård i Sanden i Albæk Sogn. Jens har altså måttet flytte fra familien for at tjene penge til at forsørge den. Ved sin død som 73-årig (4. august 1828) var Jens Gregersen husfæster i Lyngså. Det fremgår af skiftet [3], at han efterlod sig en enke, Kirsten Jensdatter, og tre myndige børn.

Christen Gregersen var i sin ungdom tjenestekarl i Tveden i Albæk Sogn. Han havde bopæl i Nybro i Albæk Sogn, da han som 27-årig blev gift i slutningen af 1786 (datoen er ulæselig i kirkebogen) med den ca. tre år yngre Maren Lauridtsdatter. Bruden var gravid ved vielsen, så på det punkt levede han fuldt ud op til familietraditionen. Maren fødte tvillinger (11. februar 1787), men den ene af de to piger døde samme dag.

Ved folketællingen samme år boede Christen Gregersen og Maren Lauridtsdatter i Nybro sammen med datteren, Kirsten. Christen var husmand og gik i dagleje. Derefter fik de yderligere syv børn inden for en periode på ca. 15 år. Ved folketællingen i 1801 boede de stadig i Nybro, og de havde nu fem hjemmeboende børn. Christens erhverv er angivet at være ”husmand med jord”.

Ved folketællingen i 1834 var Christen Gregersen 74 år og enkemand. Han var flyttet til Ørsøe i Dronninglund Sogn, hvor han boede hos og blev forsørget af datteren, Magrethe Christensdatter, og en svigersøn, der var husmand. Ved folketællingen i 1840 boede Christen Gregersen stadig i Ørsøe hos svigersønnen, der i mellemtiden var blevet enkemand. Da Christen Gregersen døde senere samme år (16. oktober 1840), var han tæt på at være 81 år, og det er anført i kirkebogen, at han var aftægtsmand i Ørsøe.

Litteraturliste

1. Skifteprotokol, Voergård, 1776-1802, folio 56-56b
2. Jørgen Green & Michael Green Schmidt: ”Slægtsforskerens ABC”, 2. udgave, 1. oplag, Forlaget Grifo, 2007, side 104
3. Navneregister til skifteprotokol for Voergård, 1828-1850, <http://rigmornoergaard.tripod.com>

Kapitel 24. Smeden og hans fire smedesønner

Mine tip-4-oldeforældre

Anders Pedersen & Caren Nielsdatter

Anders Pedersen (174):

Født: ca. 1717

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 20. juli 1738 i Albæk Sogn (Hjørring Amt)

Død: 10. maj 1777 i Albæk Sogn

Begravet:

Caren Nielsdatter (175):

Født: ca. 1713

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 20. juli 1738 i Albæk Sogn

Død: 26. november 1787 i Albæk Sogn

Begravet: 2. december 1787 i Albæk Sogn

Anders Pedersen og Caren Nielsdatter er tilsyneladende født, inden den første kirkebog i Albæk Sogn, der begynder i 1717. Derfor er deres omtrentlige fødselsår beregnet på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved deres død.

Min tip-4-oldemors fornavn staves "Caren" ved alle hendes børns dåb, men ved hendes død er anvendt den mere moderne stavemåde "Karen".

Jeg har ingen oplysninger om Anders Pedersens barndom eller om hans forældre. De første oplysninger om ham stammer fra trolovelsen (25. februar 1738) og den efterfølgende vielse (20. juli 1738), hvor han havde bopæl i Sørå i Albæk Sogn. Hvis ellers aldersangivelsen ved hans død er korrekt, var han kun ca. 21 år, da han blev gift. Brudgommens unge alder skyldtes sandsynligvis, at han havde gjort Caren gravid. Hun nedkom med deres første barn mindre end en måned efter vielsen.

Det fremgår af kirkebogen, at Anders Pedersen blev gift med "Maren, Niels Pedersens datter fra Sørå". Jeg tillader mig at gå ud fra, at navnet "Maren" er en skrivefejl, idet hun ved alle senere lejligheder omtales som "Caren". Det vides altså, at Caren Nielsdatters far hed Niels Pedersen.

En Anna/Anne Nielsdatter fra Sørå var flere gange fadder ved barnedåb hos Anders Pedersen og Caren Nielsdatter. En af gangene omtales hun i kirkebogen som "Anna, Niels Pedersens datter", dvs. det er overvejende sandsynligt, at Anna er en søster til Caren. Den 14. maj 1720 blev en Anna Nielsdatter født som datter af Niels Pedersen og Giøde Larsdatter, og det er derfor nærliggende at antage, at disse også er forældre til Caren Nielsdatter.

Oplysningerne om Niels Pedersen og Giøde Larsdatter er så usikre og sparsomme, at de ikke bliver omtalt i et særskilt kapitel. Da de formentlig er mine tip-5-oldeforældre, skal de tilgængelige oplysninger dog præsenteres her.

Fornavnet "Giøde" blev brugt både som drenge- og pigenavn, men var ikke ret almindeligt. Pigenavnet "Giøde" ændrede sig med tiden og blev til "Gøde", "Gyde" og senere "Gyda", som kendes i dag. Giøde Larsdatter døde den 20. maj 1745 (begravet 23. maj 1745) i en alder af 60 år, dvs. hun var født ca. 1685. Det er anført i kirkebogen, at hun var "Enke af Sørå". På grund af hendes usædvanlige fornavn er der en høj grad af sikkerhed for, at det er den rigtige person, jeg har fundet.

Jeg er mere usikker på Niels Pedersen. Den eneste Niels Pedersen fra Sørå, jeg har fundet død i Albæk Sogn i perioden indtil Giøde Larsdatters død, døde den 17. maj 1743 (begravet 23. maj 1743) i en alder af 84 år. Han skulle i så fald være født ca. 1659. Det er specielt den store aldersforskel på ham og Giøde, der gør mig usikker på, om han er den "rigtige" Niels Pedersen. Han kan dog f.eks. være blevet enkemand og være blevet gift anden gang med en noget yngre kone. Hvis det er tilfældet, kan Caren Nielsdatters mor evt. være en anden end Giøde Larsdatter.

Anders Pedersens og Caren Nielsdatters hvedebrødsdage blev hurtigt forstyrret af barnegråd, idet sønnen, Christen Andersen, blev født 16. august 1738, dvs. mindre end en måned efter vielsen. De fik yderligere syv børn, hvoraf de to dog døde som små: Niels Andersen (født 28. august 1741, død 6. januar 1745), Anne Andersdatter (født 10. september 1744), Peder Andersen (født 23. januar 1748, død 15. november 1748), endnu en Niels Andersen (født 7. oktober 1749), min tip-3-oldemor, Maren Andersdatter (født 19. januar 1753), endnu en Peder Andersen (født 29. oktober 1755) og til sidst Jens Andersen (født 27. oktober 1758). Børnefødslerne var fordelt over 20 år, så barnegråden i hjemmet i Sørå har været ret langvarig.

I kirkebogen omtales Anders Pedersen et par gange som "Anders Smid", f.eks. omtales han ved sin død som "Anders Smid i Sørå, 60 år gammel". Anders Pedersen arbejdede som smed, men havde lidt husdyrhold som bibeskæftigelse. Smedearbejdet har været en familiesvaghed, for de fire sønner, der nåede voksenalderen, blev alle smede. Anders Pedersen og hans familie boede i Sørå på en gård, som han havde fæstet af Voergård Gods.

Anders Pedersen døde den 10. maj 1777. Der blev ifølge skiftet efter hans død ofret 4 rigsdaler på hans begravelse. Selv om de fleste var fattige dengang, havde det høj prioritet, at der var råd til en anstændig begravelse. Ved skiftet (19. august 1777) [1] omtales han som "Anders Pedersen Smed". Det fremgår af skiftet, at de tre yngste børn, Maren, Peder og Jens, var hjemmeboende.

Skiftet giver oplysninger om Anders Pedersens ejendele og boligforhold. Familien boede i et bindingsværkshus på 13 fag, hvori der var både rolling (stuehus) og lade. I beboelsesdelen var der to stuer og et frammers (bryggers). Endvidere var der indrettet smedie i bygningen. Opgørelsen af boet viser, at familiens ejendele var få og sparsomme. Kobber var også dyrt dengang, og derfor var en kobberkedel takseret til 3 rigsdaler deres mest værdifulde inventar. I smedien var der både forhammer og tænger, så Anders Pedersen har haft det nødvendigeste smedeværktøj, når sognets heste kom for at få sko på.

Boets væsentligste aktiver var husdyrene. På gården var der 3 køer, 1 kviekalv, 6 får, 6 lam, 2 grise, 2 gamle gæs og 4 gæslinger. Der var ingen heste og ingen landbrugsredskaber, og det tyder på, at Anders Pedersen ikke har haft jord, der skulle dyrkes. Boets samlede formue blev opgjort til 22 rigsdaler, 1 mark og 2 skilling.

Ved skifteforretningen skulle bygningernes tilstand vurderes, og hvis den ikke var i orden, blev de nødvendige reparationsudgifter medregnet som passiver ved boopgørelsen. Gården må have været ret forsømt, for reparationsudgifterne blev vurderet til 26 rigsdaler. Godsejeren har haft en naturlig interesse i, at hans fæstegårde var i god stand. Man kan derfor have en mistanke om, at godsets repræsentant ved skiftet har sørget for, at der blev afsat et rigeligt beløb til reparation. Anders Pedersen havde desuden en skattegæld, og omkostningerne ved skiftet skulle også betales af boet.

Boets samlede gæld blev opgjort til 35 rigsdaler, 4 mark og 14 skilling, dvs. der var et underskud på 13 rigsdaler, 3 mark og 12 skilling. Det kunne derfor konkluderes, at der ikke ville blive nogen arv, der skulle fordeles. Enken, Caren Nielsdatter, erklærede sig villig til at overtage fæstet af gården efter sin mand. Derved overtog hun den tilhørende gæld, men slap for at flytte fra hus og hjem.

Da Caren Nielsdatter døde som 74-årig ca. 10 år efter Anders, omtales hun i kirkebogen som "Karen Nielsdatter Smeds". Der er dog ikke grund til at tro, at ligestillingen mellem kønnene dengang har været så fremskreden, at Caren Nielsdatter selv har svunget smedehammeren efter mandens død. Tilnavnet er sandsynligvis tilføjet i kirkebogen for at præcisere, at det var smedens Karen Nielsdatter, der var død. Hun må være flyttet fra Sørrå efter, at hun blev enke, for ved hendes død var bopælen angivet at være Voerså.

Hvordan gik det så med de fire smedesønner og de to døtre, da de blev voksne? Min tip-3-oldemor, Maren Andersdatter, fik ikke noget langt liv, men det er der fortalt mere om i kapitel 12. Her kommer historien om de øvrige smedebørn i den udstrækning, jeg har kunnet grave den frem af fortidens tåger.

Den ældste søn, Christen Andersen, fik udlængsel og flyttede fra Albæk Sogn for at opleve verden. Han nåede tilsyneladende ikke længere væk end til Bolle by i Dronninglund Sogn. Ifølge kirkebogen for Dronninglund Sogn har "Christen Andersen Smed i Bolle og hustru Maren Pedersdatter" fået en søn, Anders Christensen (døbt 28. september 1777, begravet 16. april 1780).

Desværre mangler nogle relevante årgange i kirkebogen, og derfor er det ikke muligt at finde hverken Christen Andersens vielse eller de øvrige børns dåb i kirkebogen. Deres formentlig første barn blev født i ca. 1769 ifølge folketællingen i 1787. Derfor kan man gætte på, at Christen Andersen og Maren Pedersdatter på ærbar vis er blevet gift inden da.

Ved folketællingen i 1787 var Christen Andersen som 49-årig enkemand bosat i Bolle by. Hans erhverv er angivet at være "husmand og smed". Hos ham boede en søn, Peder, på 18 år og en datter, Karen, på 13 år. Datterens navn passer fint med, at hun er opkaldt efter Christens mor, Caren Nielsdatter. Christen Andersen var blevet enkemand umiddelbart inden folketællingen, idet hans hustru, Maren Pedersdatter, blev begravet den 1. juli 1787 i en alder af 53 år.

En ny kone sad dog i venteposition, for ca. tre måneder efter (5. oktober 1787) blev Christen Andersen trolovet med Maren Nielsdatter. Den ene af forloverne var Christens bror, Niels Andersen. De blev gift 11. november 1787 i Dronninglund Kirke. Christen Andersen plejede familierelationerne, for han var flere gange sammen med sin datter, Karen Christensdatter,

fadder ved barnedåb hos en anden bror, Jens Andersen, der også boede i Dronninglund Sogn.

Ved folketællingen i 1801 var Christen Andersen stadig husmand og smed og boede stadig i Bolle by, nu sammen med Maren Nielsdatter og et plejebarn, Christen Pedersen, på 8 år. Plejebarnet var et barnebarn til Christen Andersen, idet barnet var en "uægte" søn af Christens søn, Peder Christensen. Det var usædvanligt, at det var faderens familie, der tog sig af et "uægte" barn. Peder Christensen var på samme tid ugift tjenestekarl på en gård i Albæk Sogn, og datteren, Karen Christensdatter, var i gode hænder som tjenestepige på præstegården.

Christen Andersen overlevede også sin anden hustru, som døde i 1812 (begravet 30. august, Dronninglund Sogn) i en alder af 76 år. Christen Andersen var også 76 år, da han døde (20. marts 1815). I kirkebogen er han anført at være "husmand og smed i Bolle". Det kan være udtryk for, at han har været erhvervsaktiv til det sidste, men præsten kan også have tilskrevet ham tidligere bedrifter.

Det fremgår af skiftet [1] efter Anders Pedersens død i 1777, at Anne Andersdatter på det tidspunkt tjente i København. Derfor var hun det eneste af Anders Pedersens børn, der var fraværende ved skifteforretningen. Det var dengang usædvanligt, at man flyttede fra Vendsyssel til København. Det ville have været spændende at kende årsagen til, at Anne flyttede til hovedstaden, men her må jeg give fortabt. En søgning efter "Anne/Ane Andersdatter" i København ved folketællingerne i 1787 og 1801 giver flere resultater, men det kan ikke afgøres, om én af disse er den eftersøgte smededatter fra Sørå. Det vides således ikke, om hendes ophold i København var kortvarigt, eller om hun blev boende i storbyen resten af livet.

Niels Andersen havde bopæl i Sørå, da han blev gift i Voer Kirke den 19. oktober 1777 med Helle Sørensdatter fra Bitteby i nabosognet Voer (født 22. januar 1749, Voer Sogn). De var begge 28 år, og Helle var højgravid ved vielsen. Der har været grænser for hvor mange smede, der har været arbejde til i Albæk Sogn. Det er måske grunden til, at Niels Andersen efter vielsen valgte at flytte til Bitteby, som næppe har været en storby.

Niels Andersen og Helle Sørensdatter fik i alt fem børn i perioden 1777-1791, hvoraf to drenge, der begge hed Anders, døde i en alder af henholdsvis 9 år og 6½ år. Helt efter bogen var ældste søn og ældste datter opkaldt efter Niels Andersens forældre. Ved folketællingen i 1787 boede familien i Vesterskov i Voer Sogn, og Niels var husmand og smed.

Ved folketællingen i 1801 var adressen Enodden i Voer Sogn. Niels var "smed samt bonde og gårdbeoer", og der var ansat en tjenestekarl. To børn på 18 og 21 år var hjemmeboende og formentlig også hjemmearbejdende. Endvidere havde de en plejesøn, Anders Sørensen, på 9 år. Han var søn af Niels Andersens søster, min tip-3-oldemor, Maren Andersdatter. Hun døde i 1795, og det er formentlig årsagen til, at Anders er blevet sat i pleje hos sin morbror.

Niels Andersen nåede at blive 81½ år, inden han døde den 22. marts 1831. I kirkebogen er han angivet at være "smed og gårdfæster i Enodden". Hans død tog så hårdt på Helle Sørensdatter, at hun døde kun 8 dage efter. De blev begge begravet den 4. april 1831, så man kan sige, at de fulgtes ad til det sidste.

Peder Andersen boede i Sørå, da han som 25-årig blev gift i Albæk Sogn i 1781 (datoen er ulæselig) med Barbara Marie Hansdatter fra Voerså. Den ene af forloverne var en Niels Andersen, som sandsynligvis er identisk med ovennævnte storebror. Peder og Barbara blev boende i Sørå, hvor Peder Andersen var smed igennem hele sit liv. Faderen, Anders Pedersen, var død i 1777, så det er nærliggende at tro, at Peder har overtaget hans smedeværksted.

Peder og Barbara fik seks børn fordelt over 13 år. En søn døde som 3-årig. I kirkebogen omtales Peder flere gange som "Peder Andersen Smed". Ved folketællingen i 1787 havde de tre børn og en tjenestepige i huset. Peder Andersens erhverv var angivet som "husmand og smed". Han havde samme erhverv ved folketællingen i 1801, hvor der fortsat var tre hjemmeboende børn, idet to var flyttet hjemmefra, og to nye var kommet til.

Peder Andersen døde som 73-årig (2. februar 1829, Albæk Sogn), og ved sin død var han angivet at være smed i Sørå. Barbara havde tænkt sig at leve videre uden ham. Ved folketællingen i 1834 var hun aftægtskone hos sin yngste datter, Maren Pedersdatter, der var gift med en husmand i Sørå by. Barbara Marie Hansdatter nåede ifølge kirkebogen at blive 87 år, inden hun døde (26. februar 1837, Albæk Sogn) som aftægtskone i Sørå.

Det voldte mig en del kvaler at få afklaret lillebror, Jens Andersens skæbne. Kvalerne skyldtes primært, at der i Sørå var to unge mænd ved navn Jens Andersen, der oven i købet begge blev gift med en Maren Christensdatter. Så skal det jo være svært at finde ud af hvem, der er den rigtige. Han blev dog identificeret, da jeg fandt ud af, at min tip-3-oldefar, Søren Gregeresen, der var gift med Jens Andersens søster, Maren, var forlover ved den ene Jens Andersens bryllup.

Den "rigtige" Jens Andersen gjorde sig uheldigt bemærket i en ung alder ved som 22-årig at få en "uægte" søn, Mads (født 4. september 1781, Albæk Sogn), med den syv år ældre Maren Hansdatter. Det fremgår af kirkebogen, at Jens på det tidspunkt var smed i Sørå. Har han mon delt sin afdøde faders smedeværksted med ovennævnte storebror, Peder Andersen?

Ved folketællingerne i 1787 og 1801 var Maren Hansdatter ugift og boede i Voerså sammen med den "uægte" søn, Mads Jensen. I 1801 er det anført, at Mads var matros, så det er en kendsgerning, at Jens Andersen lod sin "uægte" søn sejle sin egen sø.

I stedet fattede Jens Andersen interesse for en anden Maren. Hun hed Maren Christensdatter og var fra Bolle i Dronninglund Sogn (døbt 15. november 1761). Som læseren måske erindrere, var Jens Andersens 20 år ældre storebror, Christen Andersen, smed i Bolle. Jeg vil tillade mig at gætte på, at Jens under et besøg hos storebror Christen er kommet lidt for tæt på naboens Maren. I hvert fald blev den 20-årige Maren gravid med smede-Jens fra Sørå.

Jens Andersen og Maren Christensdatter skyndte sig at blive trolovede (27. december 1782), men nåede ikke at blive gift, før datteren, Karen Marie, blev født (døbt 11. maj 1783, Dronninglund Sogn). Forældrene var i kirkebogen omtalt som "Jens Andersen fra Voerså og trolovede Maren Christensdatter af Bolle". Det må være pga. trolovelsen, at Karen Marie slap for i kirkebogen at blive betegnet som "uægte barn". Vielsen blev klaret den 15. oktober 1783 i Dronninglund Kirke. Jens Andersens bopæl var igen angivet at være Sørå, så måske var adressen i Voerså en trykfejl? Efter vielsen flyttede Jens Andersen til Dronninglund Sogn.

Da Jens og Maren fik datteren Maren i 1786 (døbt 22. januar), boede de i Try ca. 3 km vest for Bolle. Jens var omtalt som "Jens Andersen Smed". I god overensstemmelse hermed var

Jens Andersen ”husmand og smed” ved folketællingen i 1787, hvor han boede i Try by med konen og de to døtre. Man må formode, at Jens som smed har været en konkurrent til broderen, Christen, i Bolle.

Jens og Maren fik i alt syv børn fordelt over 18 år, men tre af dem døde som små. Familien flyttede næsten 10 km østpå i sognet til Aså i ca. 1795. Ved folketællingen i 1801 boede de i Aså by med to børn, og Jens Andersen var ”jordløs husmand og smed”.

Opholdet i Aså varede ikke ved, for Jens Andersen var aftægts husmand i Try, da han døde (31. oktober 1823, Dronninglund Sogn) som 65-årig. Maren Christensdatter levede hele 20 år længere (død 4. juni 1843), og hun var ved sin død aftægtskone i Try.

Det er bemærkelsesværdigt, at alle fire Andersen-brødre har været husmænd ved siden af jobbet som smed. Det tyder på, at der ikke var arbejde nok til, at man kunne leve af at være smed, men at det var nødvendigt at supplere med et deltidsjob som husmand.

Litteraturliste

1. Skifteprotokol, Voergård, 1776-1802, folio 39-39b

Kapitel 25. Et frugtsommeligt liv i Elsnab

Mine tip-4-oldeforældre

Christen Christensen & Maren Pedersdatter

Christen Christensen (176):

Født:

Døbt: 20. februar 1707 i Ulsted Sogn (Ålborg Amt)

Konfirmeret:

Gift: 15. december 1741 i Ulsted Sogn

Død:

Begravet: 13. marts 1759 i Ulsted Sogn

Maren Pedersdatter (177):

Født:

Døbt: 17. oktober 1717 i Ulsted Sogn

Konfirmeret:

Gift: 15. december 1741 i Ulsted Sogn

Død:

Begravet: 5. juli 1774 i Ulsted Sogn

Christen Christensen omtales af Kr. Værnfelt [1] som Christen Christensen Hougaard. Da jeg ikke har set tilnavnet Hougaard anvendt i kirkebogen, kalder jeg ham her for Christen Christensen. Christen Christensen blev født på gården Elsnab i Ulsted Sogn nord for Limfjorden ca. 20 km øst for Nørresundby som søn af Christen Pedersen og Magdalene Christensdatter (jf. kapitel 39).

Maren Pedersdatter blev født på gården Nør Rottrup i Ulsted Sogn som datter af Peder Jensen og Mette Pedersdatter (jf. kapitel 40). Hun er søster til min tip-4-oldefar, Niels Pedersen (jf. kapitel 26). Kr. Værnfelt anfører dog [1], at hun var født i 1714 og datter af Peder Lauritsen på nabogården Sønder Rottrup, men jeg er nået frem til, at dette må være forkert.

Det kræver en nærmere argumentation at sætte sig op imod en lokalhistorisk autoritet som Kr. Værnfelt. Peder Lauritsen var gift med Anne Andersdatter. I Ulsted Sogns kirkebog kan der ikke findes en Maren Pedersdatter, der er datter af Peder Lauritsen. Jeg har fundet en søn født i 1686. Peder Lauritsen havde yderligere to sønner [2], som må formodes at være født inden kirkebogens start i 1684, dvs. mindst 30 år tidligere end Maren Pedersdatters fødsel. Det er derfor usandsynligt, at de kan have haft samme mor. Desuden måtte Peder Lauritsen forlade fæstegården Sønder Rottrup i 1706 på grund af restancer [2], og jeg har ikke siden fundet spor af ham eller konen.

Når jeg føler mig sikker på, at Maren Pedersdatter er datter af Peder Jensen og Mette Pedersdatter, skyldes det, at hun er den mest relevante Maren Pedersdatter, der er fundet født i Ulsted kirkebog, at hun boede på Rottrup, da hun blev gift, og at hun og hendes mand ved fadderskab ved barnedåb havde tætte og gensidige relationer til fire af Peder Jensens og Mette Pedersdatters øvrige børn. Eksempelvis er Niels Pedersen fem gange og Margrethe Pedersdatter syv gange fadder ved dåb hos Maren Pedersdatter og Christen Christensen.

Endvidere indikerer navngivningen af deres børn, at Maren Pedersdatters mor hed Mette. Deres ældste og næstældste søn er opkaldt efter bedstefædrene, og den næstældste datter er opkaldt efter farmoderen. Det er derfor nærliggende at gætte på, at den ældste datter, Mette, er opkaldt efter mormoderen.

Christen Christensens far døde i 1741 (begravet den 19. maj). Det gav Christen Christensen mulighed for at overtage Elsnab, der var en fæstegård under Vrå Gods. Overtagelsen gav ham grundlag for at forsørge en kone. Det er derfor overvejende sandsynligt, at faderens død var årsagen til, at den 34-årige Christen Christensen af Elsnab den 22. september 1741 blev trolovet med Maren Pedersdatter af Rottrup. De nåede at blive gift inden jul. Han var 34 år og hun 24 år.

Fotografiet dokumenterer, at gården Elsnab eksisterer i bedste velgående (foto: 2011)

Maren Pedersdatter var en effektiv fødemaskine, for hun fødte 10 børn i løbet af 15 år. Deres første barn, Christen Christensen (døbt 31. marts 1743 i Ulsted Sogn) døde som 13-årig (begravet 7. juni 1756 i Ulsted Sogn). De efterfølgende børn var Mette Christensdatter (døbt 31. maj 1744), Malene Christensdatter (døbt 28. november 1745), Ellen Christensdatter (døbt 22. maj 1747), min tip-3-oldefar, Peder Christensen (døbt 14. september 1749), Kirsten Christensdatter (døbt 24. juni 1751), Jens Christensen (døbt 13. maj 1753, begravet 6. marts 1754), Magrete Christensdatter (døbt 1. januar 1755, begravet 10. november 1762), Laurs Christensen (døbt 31. oktober 1756) og endnu en Jens Christensen (døbt 6. august 1758, begravet 13. august 1758). Ved alle fødslerne var Christen Christensens og Maren Pedersdatters bopæl Elsnab.

De mange graviditeter har tilsyneladende tæret mere på Christen Christensens kræfter end på hans kones. Han døde som 52-årig (begravet 13. marts 1759) ca. et halvt år efter den sidste fødsel. Stakkels Maren Pedersdatter blev derved ladet alene med syv ukonfirmerede børn.

Det problem var der kun én løsning på, og Maren var hurtig til at finde en ny mand. Allerede 7. august 1759 blev hun trolovet med Poul Andersen (født ca. 1730) fra Vester Nejsig i nabo-sognet Øster Hassing, og de blev gift i Ulsted Sogn den 7. oktober 1759. Ved vielsen var hun ca. 42 år, og han var en ung mand på ca. 29 år.

Maren Pedersdatter havde nu en alder, hvor hun ikke længere var leveringsdygtig i småbørn, så Poul Andersen kom så vidt vides barnløs gennem livet. Maren Pedersdatter var ved sin død reduceret til et vedhæng til sin mand, for det var ifølge Ulsted Sogns kirkebog "Povels kone i Elsnab", der blev begravet den 5. juli 1774. Kirkebogen angiver hendes alder til at være 60 år, hvilket er ca. tre år for meget i forhold til hendes fødselsdato. Erfaringsmæssigt er aldersangivelserne i kirkebøgerne dog ofte unøjagtige.

Poul Andersen var fortsat en yngre mand, der havde tænkt sig at leve videre i 20 år mere som enkemand. Poul Andersen må have været vellidt blandt sine stedbørn, for efter Maren Pedersdatters død var han forlover hos både Ellen Christensdatter og Peder Christensen i 1777 samt fadder ved barnedåb hos Peder Christensen i 1778 og Laurs Christensen i 1792.

Ved folketællingen i 1787 var Poul Andersen "bonde og gårdbeboer" i Elsnab. Han klarede gårdens drift med hjælp fra tre tjenestekarle og to tjenestepiger, hvoraf den ene var steddat-teren, Mette Christensdatter. Poul Andersens bopæl var stadig Elsnab, da han døde som 63-årig (begravet 7. marts 1794, Ulsted Sogn).

Der skal herefter fortælles om børnenes videre færden gennem livet bortset fra Peder Christensen, der har fået en særskilt omtale i kapitel 13, fordi han er min tip-3-oldefar.

Den ældste datter, Mette Christensdatter, undgik frivilligt eller ufrivilligt ægteskabets for-træffeligheder og fortrædeligheder, så hun blev i stedet forsørget ved at tjene andre. Hun boede hjemme i Elsnab ved sin konfirmation i 1760 og i 1764 og 1766, hvor hun var fadder ved barnedåb i Øster Hassing Sogn.

Da Mette Christensdatter i 1777 igen var fadder i Øster Hassing Sogn, var hendes bopæl Vester Nejsig. Hendes bror, Peder Christensen, var på det tidspunkt enkemand på gården Vester Nejsig i Øster Hassing Sogn, så jeg har en kraftig formodning om, at Mette Christensdatter har holdt hus for ham. Senere på året blev Peder Christensen gift igen, og så har der næppe været brug for Mette i køkkenet.

Mette Christensdatter er sandsynligvis flyttet hjem til Elsnab igen, for da hun i 1780 var fad-der ved barnedåb hos Peder Christensen, boede hun i Elsnab. Ved folketællingen i 1787 var hun som omtalt ovenfor tjenestepige hos stedfaderen i Elsnab. Mette Christensdatter var stadig tjenestepige i Elsnab ved folketællingen i 1801, hvor hendes bror, Laurs Christensen, havde overtaget gården. Alt tyder således på, at hun har brugt sit liv på at servicere forskelli-ge familiemedlemmer.

Mette Christensdatters bopæl var Elsnab, da hun døde i en alder af 62 år (begravet 6. marts 1807). Det har været en trist dag i Elsnab, for broderen, Laurs Christensen, blev begravet den

samme dag. Der kan evt. gemme sig en dramatisk begivenhed bag de to samtidige dødsfald, men det mest sandsynlige er, at de begge er døde af den samme smitsomme sygdom.

Malene Christensdatter blev konfirmeret i Ulsted Sogn i 1762 sammen med lillesøsteren, Ellen. Hendes livshistorie bliver kortfattet, for hun døde allerede som 19-årig (begravet 6. januar 1765, Ulsted Sogn). Malene Christensdatter boede hjemme i Elsnab ved sin død.

Ellen Christensdatter blev som nævnt konfirmeret i 1762. Hun var 30 år og boede i Elsnab, da hun blev gift med enkemand Niels Andersen (født ca. 1742) den 5. oktober 1777 i Ulsted Sogn. Niels Andersen var gårdmand fra Gandrup i Vester Hassing Sogn (Ålborg Amt) ca. 10 km vest for Ulsted Sogn. Han havde fået tre børn med sin første kone, Maren Christensdatter, der var død i starten af 1777.

Ellen Christensdatter flyttede til Gandrup efter vielsen. Hun fik tilsyneladende kun ét barn med Niels Andersen. Sønnen, Anders Nielsen, blev født i 1780 (døbt 28. maj 1780, Vester Hassing Sogn), men han døde allerede, da han var 1 år. Ellen Christensdatter døde i en alder af 40 år (begravet 5. juni 1787, Vester Hassing Sogn).

Niels Andersen syntes ikke om at være enkemand, for han blev gift for tredje gang ca. fem måneder efter Ellen Christensdatters død. Vielsen fandt sted i Øster Hassing Sogn den 28. oktober 1787, og den udkårne var den ca. 20 år yngre Inger Nielsdatter. Den unge kone holdt Niels Andersen frisk, for han blev ifølge kirkebogen 80 år, inden han døde som aftægtsmand i Gandrup den 17. december 1822.

Kirsten Christensdatter boede hjemme i Elsnab ved sin konfirmation i 1766, og der er hun muligvis blevet boende i hele sit alt for korte liv. Det var åbenbart svært at få Christen Christensens døtre afsat på ægteskabsmarkedet, for heller ikke Kirsten blev gift. Hun boede i Elsnab, da hun i 1780 var fadder ved barnedåb hos søsteren Ellen. Kirsten Christensdatter var 31 år og boede stadig i Elsnab, da hun døde i 1783 (begravet 9. marts 1783).

Sønnen, Laurs Christensen, blev konfirmeret i 1772. Først, da han var 34 år, lykkedes det ham at finde en pige, der ville giftes med ham. Hun hed Maren Nielsdatter og var 26 år (døbt 9. september 1764, Vester Hassing Sogn). De blev gift den 18. januar 1791 i Vester Hassing Sogn. Efter vielsen overtog Laurs Christensen fæstet af Elsnab [1], og Laurs Christensens stedfader, Poul Andersen, kom på aftægt.

Laurs Christensens og Maren Nielsdatters første barn, Christen, blev født i 1792 (døbt 5. august 1792, Ulsted Sogn). De fik i alt seks børn i perioden 1792-1805. Der var ikke held ved navnet Christen, for begge sønner, der blev døbt med dette navn, døde som små.

Elsnab var som tidligere nævnt en fæstegård, men den 23. oktober 1798 købte Laurs Christensen gården til selveje for 1250 rigsdaler [1, 3]. Ved folketællingen i 1801 boede Laurs Christensen og Maren Nielsdatter i Elsnab med to børn og fire tjenestefolk. Som omtalt ovenfor blev Laurs Christensen begravet samme dag (6. marts 1807) som søsteren Mette.

Familien trådte hjælpende til, da Maren Nielsdatter havde behov for en ny mand. Ellen Christensdatters mand, Niels Andersen fra Gandrup, havde en søn af 1. ægteskab, der hed Christen Nielsen (døbt 24. april 1774, Vester Hassing Sogn). Det var ingen hindring, at han

var 10 år yngre end Maren Nielsdatter, for de blev viet i Ulsted Sogn den 6. december 1807 med Niels Andersen som forlover. Kr. Værnfelt anfører [1] en Niels Christensen Bødker som far til Christen Nielsen. Dette kan dog ikke være korrekt, for i skifteprotokollen [4] omtales Christen Nielsen i Elsnab som eneste arving efter Niels Andersens død.

Selv om det var ved at være sidste udkald for Maren Nielsdatter, lykkedes det hende at få en datter, Maren Christensdatter (født 1. september 1808 og opkaldt efter Christen Nielsens mor) med Christen Nielsen. Ved folketællingen i 1834 boede Christen Nielsen og Maren Nielsdatter i Elsnab. Maren Nielsdatter var 73 år, da hun døde i Elsnab den 23. juli 1838.

Ved folketællingerne i 1840, 1845 og 1850 kan Christen Nielsen findes som enkemand og gårdmand i Elsnab, hvor han klarede gårdens drift med hjælp fra tjenestefolk. Han var 77 år, da han døde i Elsnab den 6. januar 1852. Hans datter og svigersøn arvede Elsnab efter Christen Nielsens død [1]. De solgte dog straks gården, som dermed efter fire generationer ikke længere var på familiens hænder.

Litteraturliste

1. Kr. Værnfelt: "Af Ulsted Sogns Historie (Søndre del af sognet)", Fra Himmerland og Kjær Herred, Årbøger udgivet af Historisk Samfund for Aalborg Amt, bind 18, 1953-1954, side 25-81
2. Kr. Værnfelt: "Af Ulsted Sogns Historie", Fra Himmerland og Kjær Herred, Årbøger udgivet af Historisk Samfund for Aalborg Amt, 1959-60, side 137-204
3. Skøde- og panteprotokol, Kær-Hvetbo Herreder, 1790-1806, fol. 197
4. Kær Herreds skifteprotokol, 1814-1824, 19. december 1822

Kapitel 26. Forbudt sex i Ulsted

Mine tip-4-oldeforældre

Niels Pedersen & Kirsten Pedersdatter

Niels Pedersen (178):

Født:

Døbt: 3. december 1702 i Ulsted Sogn (Ålborg Amt)

Konfirmeret:

Gift: 1742-1743

Død:

Begravet: 5. august 1755 i Ulsted Sogn

Kirsten Pedersdatter (179):

Født: ca. 1719

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 1742-1743

Død:

Begravet: 4. juni 1774 i Ulsted Sogn

Niels Pedersen blev født i Rottrup i Ulsted Sogn (Ålborg Amt) som søn af Peder Jensen og Mette Pedersdatter (jf. kapitel 40). Rottrup var en gammel dobbeltgård bestående af Nør Rottrup, der var Niels Pedersens fødegård, og Sønder Rottrup [1]. Kirsten Pedersdatters fødsel/dåb og forældre kendes ikke, men jeg vover mig ud i lidt gætterier nedenfor. Hendes omtrentlige fødselsår er beregnet på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død.

Niels Pedersen gik i hele sin ungdom og ventede på at kunne overtage Nør Rottrup efter faderen, så han havde et passende grundlag for at blive gift, men hans far var sejlivet og blev 86 år. I ventetiden muntrede Niels Pedersen sig i sin ungarletilværelse med at gøre to uskyldige bondepiger gravide næsten samtidig.

Johanne Hansdatter af Ulsted (døbt 27. marts 1718, Ulsted Sogn) fødte i 1742 et "uægte" barn, Hans Nielsen, der blev døbt den 12. oktober 1742 i Ulsted Kirke. Niels Pedersen af Rottrup er i kirkebogen angivet at være faderen. Dengang var samleje uden for ægteskabet forbudt, og de skyldige blev idømt både en gejstlig og en verdslig straf. Forseelsen betegnedes "lejermål", hvis den skyldige var ugift, og "hor", hvis den skyldige var gift. Den gejstlige straf var et offentligt skriftemål, hvor de skyldige skulle bekende deres synder i kirken foran hele menigheden [2].

Det fremgår af Ulsted Sogns kirkebog, at Johanne Hansdatter den 26. august 1742 skriftede offentligt pga. "begangen lejermål med Niels Pedersen i Rottrup". På det tidspunkt har hendes skyld været ret synlig for menigheden. To uger senere var det Niels Pedersens tur til offentligt skrifte, så der har været underholdning ved gudstjenesterne. Kirkebogen anfører, at Niels Pedersen også har begået lejermål, dvs. han må have været ugift, da forseelsen fandt sted. Niels Pedersen har kunnet undskylde sig med, at han var arveligt belastet, for 50 år tidligere havde hans far måttet stille op til offentligt skrifte pga. lejermål.

Den verdslige straf var en bøde, en såkaldt lejermålsbøde. Her var der ikke ligestilling mellem kønnene, idet den generelle takst var 12 rigsdaler for manden og 6 rigsdaler for kvinden. Kønsforskellen i bødestørrelsen har sandsynligvis været begrundet i, at en tjenestekarls løn var dobbelt så stor som en tjenestepiges. Bøden svarede til mellem et halvt og et helt års løn for en tjenestekarl eller tjenestepige. Derfor var mange ikke i stand til at betale bøden, og det kunne resultere i en fængselsstraf [2]. Jeg ved ikke, om Johanne Hansdatter fik betalt sin bøde. Niels Pedersen undgik tilsyneladende at komme i fængsel, så han har formentlig betalt frivilligt.

Ca. fem måneder efter, at Niels Pedersens "uægte" barn blev døbt, fik han endnu et barn døbt. Hun kom til at hedde Mette Nielsdatter (døbt 24. marts 1743, Ulsted Sogn) og var helt ægte. Moderen var Kirsten Pedersdatter. Niels Pedersen havde ikke råd til flere lejermålsbøder, så han var blevet gift med Kirsten Pedersdatter inden fødslen. Niels Pedersens far var død omkring årsskiftet 1742-1743, så nu var Niels Pedersen gifteklar. Jeg har ikke fundet vielsen i kirkebogen. Det kan skyldes, at de er blevet gift i nabosognet Øster Hassing, hvor kirkebogen først eksisterer fra 1755.

Når jeg har en formodning om, at Kirsten Pedersdatter kan stamme fra Øster Hassing Sogn, skyldes det, at der ved Mette Nielsdatters dåb var to faddere med efternavnet Pedersen/Pedersdatter fra Hølund i Øster Hassing Sogn. Den ene af disse, Laurs Pedersen, var fadder hele seks gange ved barnedåb hos Kirsten Pedersdatter, og han var forlover, da hun blev gift anden gang. Derfor føler jeg mig ret sikker, når jeg gætter på, at Laurs Pedersen fra Hølund er bror til Kirsten Pedersdatter. Laurs Pedersen var 64 år, da han blev begravet den 22. september 1769 i Øster Hassing Sogn, dvs. han var født i 1705.

En Peder Madsen fra Hølund var fadder, da en lillesøster til Niels Pedersen blev døbt den 11. marts 1714. Samme Peder Madsen var værge ved et skifte i Vester Hassing Sogn den 20. juni 1718 [3]. Det skulle ikke undre mig, om denne Peder Madsen er far til både Laurs Pedersen og Kirsten Pedersdatter. I så fald har Niels Pedersens forældre været bekendte til Kirsten Pedersdatters forældre, og der er dermed en nærliggende forklaring på, at Niels og Kirsten har fundet sammen, selv om de ikke var fra samme sogn.

Efter vielsen overtog Niels Pedersen og Kirsten Pedersdatter driften af Nør Rottrup. Niels Pedersen var så fascineret af, at han ikke længere fik bøde for at avle børn, at han fortsatte med at gøre det. Det resulterede i seks børn med Kirsten Pedersdatter. Der er ingen tvivl om, at Niels Pedersen var pigeglad, for alle seks børn var piger. Anne Nielsdatter blev født i 1745 (døbt 14. februar 1745) og derefter fulgte Dorthe Nielsdatter (døbt 15. februar 1747), min tip-3-oldemor, Kirsten Nielsdatter (døbt 13. juli 1749), Magrete Nielsdatter (døbt 31. marts 1751) og Karen Nielsdatter (døbt 18. februar 1753, begravet 9. maj 1756).

Niels Pedersen døde i 1755 i en alder af 52 år, og Kirsten Pedersdatter sad tilbage med seks ukonfirmerede døtre. Det var derfor en overraskelse, at Niels Pedersen ca. to år senere fik yderligere et barn, Niels Nielsen (døbt 12. juni 1757), med Kirsten Pedersdatter. Jeg håber, at præsten har skrevet forkert i kirkebogen, for ellers har Niels Pedersen haft særlige evner.

Den 15. februar 1756 var Kirsten Pedersdatter blevet gift i Ulsted Kirke med Niels Christensen, så jeg formoder, at det var ham, der var far til barnet. Niels Christensen var døbt i januar 1721 i Øster Brønderslev Sogn (Hjørring Amt). Han var altså 35 år ved vielsen, og Kirsten Pedersdatter var ca. 37 år. Det blev ikke til flere børn end ovennævnte Niels Nielsen.

Niels Christensen klarede driften af gården i Rottrup, indtil han som 52-årig blev så træt af livet, at han døde (begravet 8. december 1773). Kirsten Pedersdatter fulgte hans eksempel ca. et halvt år senere, hvor hun døde i en alder af 55 år.

Nu kommer turen til børnenes livshistorie. Kirsten Nielsdatters historie er dog beskrevet i kapitel 13, fordi hun er min tip-3-oldemor.

Den ældste datter, Mette Nielsdatter, har muligvis haft svært ved at få lært sin katekismus, for hun var fyldt 17 år, inden hun blev konfirmeret i Ulsted Kirke i 1760. Hun var til gengæld hurtig til at blive gift. Hun var 22 år, da hun den 27. september 1765 blev viet til Niels Pedersen fra Klitgård i Ulsted Sogn. Niels Pedersen kunne aldersmæssigt have været hendes bestefar, for han var 79 år ved vielsen.

Niels Pedersen var enkemand og var i 1731 blevet gift første gang med den 14 år yngre enke, Sara Pedersdatter, fra Klitgård. Sara Pedersdatter havde kun været død i ca. 4 måneder (begravet 7. juni 1765), da Niels Pedersen og Mette Nielsdatter blev gift. Hvad fik mon Mette Nielsdatter til at sige ja til en mand, der var 57 år ældre end hun? Klitgård var en af sognets største gårde [1], så det kunne være attraktivt at blive frue på Klitgård. Mette Nielsdatter har formentlig også nøgternt kalkuleret med, at ægteskabet ikke ville blive specielt langvarigt.

Niels Pedersen var dog ikke mere affældig end, at han fik to børn med Mette Nielsdatter. Sara Kirstine Nielsdatter blev døbt 18. oktober 1767, og Skack Nielsen blev døbt 6. maj 1770. Så kunne Niels Pedersen ikke klare mere, og han blev begravet den 3. august 1770 i en alder af 84 år. Nu var der omsider udsigt til, at Mette Nielsdatter kunne få en yngre mand. Der gik dog næsten to år, før hun fandt én, der var egnet.

Den 3. april 1772 blev Mette Nielsdatter gift med den ca. 11 år ældre Søren Hesselberg (født ca. 1732). Han var forvalter på Vrå Gods [1, 4], hvorunder Klitgård var fæstegård. I kirkebogen kaldes han "Sr. Søren Hesselberg". Betegnelsen "Sr." (Seigneur) blev brugt i 1700-tallet om fornemme personer, så Mette Nielsdatter havde gjort et godt parti.

Mette Nielsdatter og Søren Hesselberg fik otte børn i perioden 1773-1786, og blandt fadderne var grever, kammerjunkere, forvaltere, jomfruer og familiemedlemmer uden fine titler. Tre af børnene døde som små. Ved folketællingen i 1787 boede hendes to børn af første ægteskab og fire fælles børn hos dem på Klitgård. Gårdens størrelse fremgår indirekte af, at der var fem tjenestekarle og to tjenestepiger. Ved folketællingen i 1801 havde de fire hjemmeboende børn, der alle var voksne eller halv voksne.

Senere samme år døde "Sr. Søren Hesselberg af Klitgaard" (begravet 18. december 1801) i en alder af 69 år. Mette Nielsdatter må have været en selvstændig dame, for hun stod selv for den videre drift af Klitgård. Selvstændighedstrangen var endda så stor, at hun med skøde af 27. november 1806 købte gården af grevinden på Vrå for 6000 rigsdaler [1], så Mette Nielsdatter kan ikke have været en fattig enke.

Mette Nielsdatter gik dog på aftægt som 67-årig, idet hun med skøde af 20. juni 1810 solgte gården til en svigersøn gift med datteren Martha Hesselberg (døbt 23. september 1781, Ulsted Sogn) [1]. Hun boede som aftægtskone på Klitgård i ti år, indtil hun døde den 1. maj 1820. Hun havde gjort karriere i tilværelsen, for i kirkebogen var hun ikke længere Mette Nielsdatter, men "Madame Mette Hesselberg".

Anne Nielsdatter var også 17 år, da hun fik lov til at blive konfirmeret. Hun blev konfirmeret sammen med lillesøsteren, Dorthe, der havde tilegnet sig en fyldestgørende viden om den kristne tro allerede, da hun var 15 år. Anne Nielsdatter boede hjemme i Rottrup i 1770, da hun var fadder ved barnedåb hos søsteren Mette.

Anne Nielsdatter var gifteklar som 26-årig. Den 20. oktober 1771 blev hun gift i Ulsted Kirke med Peder Jensen fra Ellern i Staae i Vester Hassing Sogn (Ålborg Amt). Peder Jensen (døbt 2. februar 1739, Vester Hassing Sogn), der ofte blev kaldt Peder Ellern, var 32 år ved vielsen. Annes stedfader, Niels Christensen, var den ene af forloverne.

Anne Nielsdatter flyttede med Peder Jensen til Staae, hvor de fik fem børn i perioden 1772-1782. Ved folketællingen i 1787 var familien flyttet til en gård i Skrold i Vester Hassing Sogn. Det fremgår, at Peder Jensen var bonde og selvejer, så flytningen skyldes formentlig, at han havde købt en gård. De havde fire hjemmeboende børn. Ved næste folketælling i 1801 boede de stadig i Skrold, og som medhjælp på gården havde de tre voksne, hjemmeboende børn plus en tjenestekarl og en tjenestepige. Deres ældste søn, Niels Pedersen Ellern, giftede sig senere ind på moderens fødegård, Nør Rottrup, som omtalt nedenfor.

Deres yngste søn, Peder Pedersen Ellern (døbt 23. juni 1782), fik et livsforløb, der dengang var usædvanligt for en bondesøn. Derfor skal der fortælles om ham her på grundlag af Kr. Værnfeltes beretning [1]. Peder kom på Ålborg Latinskole, fordi forældrene ville have, at han skulle være præst. Han fik en meget beskeden studentereksamen, og rektor skrev i Peders vidnesbyrd, at han havde været en skikkelig og flittig elev, men ringe begavet.

Alligevel kom Peder Ellern til København for at læse til præst. Det blev han dog aldrig. Den direkte årsag var, at landbruget i starten af 1800-tallet var i en alvorlig økonomisk krise, der bevirkede, at hans forældre ikke kunne finansiere hans studier. Peder Ellern blev derfor huslærer på en herregård på Mors. Han flyttede ind som en slags forvalter på Nør Rottrup, da broderen døde i 1824. Peder Ellern forblev ugift.

Senere var Peder Ellern i en årrække indlogeret på Gistrup Kro syd for Ålborg, hvor han levede af sine rentepenge. De sidste to år af sit liv boede han i et par værelser på Nør Rottrup. Peder Ellern var meget selskabelig og elskede et godt bord og et stort glas. I festligt lag plejede han at love vennerne, at de skulle få et godt begravelsesgilde, når han døde. Det løfte blev holdt. Hans begravelse den 29. oktober 1846 blev en begravelse, som ingen i sognet havde set magen til. Efter begravelsen var der gilde på Nør Rottrup i to dage. Der var en overdådighed af mad og drikke, bl.a. østers, champagne, vin, øl og brændevin i rigelige mængder.

Hans far, Peder Jensen, må formodes at have fået en mere stilfærdig begravelse. Han boede i Skrold, da han døde i en alder af 69 år (begravet 8. maj 1808). Anne Nielsdatter endte også sine dage i Skrold, hvor hun døde som 74-årig den 22. marts 1819.

Som omtalt ovenfor var Dorthe Nielsdatter den vakse lillesøster, der blev konfirmeret som 15-årig i 1762. Til gengæld var hun ikke specielt hurtig til at blive gift. I mange år gik hun derhjemme i Rottrup og ventede på en frier. I både 1772 og 1777, hvor hun var fadder til barnedåb hos søsteren, Anne Nielsdatter, boede hun i Rottrup.

Da Dorthe Nielsdatter var blevet 31 år, lod hun sig nøje med en dobbelt enkemand, der havde behov for en hustru nr. tre. Han hed Jørgen Nielsen, men blev også kaldt Jørgen Byrholt, fordi han var fra gården Byrholt i Sulsted Sogn (Ålborg Amt) ca. 20 km nordvest for Ulsted.

Han var født ca. 1726, så han var ca. 20 år ældre end Dorthe Nielsdatter. De blev gift i Ulsted Sogn den 15. november 1778 med Sr. Søren Hesselberg fra Klitgård som den ene af forloverne.

Jørgen Nielsen havde det princip, at når hans kone var død, skulle han være gift igen i løbet af tre måneder. Hans første kone, Mette Laursdatter, blev begravet den 23. august 1771 (Sulsted Sogn), og han blev gift igen den 10. november 1771. Hans anden kone, Anne Knudsdat-ter, blev begravet 26. august 1778 (Sulsted Sogn), og han fik kongelig bevilling til at blive gift med Dorthe Nielsdatter uden forudgående troløvelse, så han kunne nå at blive gift inden for tre måneder. Ved vielsen var Jørgen Nielsen angivet at have bopæl på Byrholt.

Da Jørgen Nielsen og Dorthe Nielsdatter fik deres første barn (døbt 24. januar 1781), boede de i Tylstrup i Ajstrup Sogn (Ålborg Amt), der er nabosogn til Sulsted. De fik yderligere to børn født i Tylstrup i henholdsvis 1783 og 1788. Dorthe Nielsdatters familie mødte talstærkt op som faddere, når der var barnedåb. Ved folketællingen i 1787 boede de på en gård i Tylstrup by med to børn.

Den 24. november 1797 fæstede Jørgen Nielsen Vester Sterup Mølle i Jerslev Sogn (Hjørring Amt) og betalte 500 rigsdaler i indfæstning [5]. Her boede Jørgen Nielsen og Dorthe Nielsdatter med deres tre børn ved folketællingen i 1801. Jørgen Nielsen var møller og boelsmand, dvs. han drev et mindre landbrug. De levede en noget omskiftelig tilværelse, for de endte deres dage i Dorthe Nielsdatters fødesogn, Ulsted. Her døde Jørgen Nielsen i en alder af 81 år (begravet 30. marts 1808), og hans bopæl var angivet at være Skoven, der var en gård i sognet. Dorthe Nielsdatter var 64 år og boede i Skoven, da hun døde tre år senere (begravet 17. marts 1811).

Magrete Nielsdatter blev konfirmeret i 1767 sammen med storesøsteren, Kirsten Nielsdatter. Magrete Nielsdatter boede tilsyneladende hjemme, indtil hun blev gift, for da hun var fadder i 1774, 1775 og 1778, var hendes bopæl Rottrup. Ligesom sin far havde hun svært ved at overholde forbuddet mod sex uden for ægteskabet. Det gik galt i 1777, hvor Magrete Nielsdatter blev lokket i uføre af en nordmand. Som følge heraf fødte hun en "uægte" datter, Karen Marie (døbt 8. juni 1778, Ulsted Sogn). Den udlagte barnefader var karl Jens Peter Laursen Rolfsen fra Herrøe Sogn i Norge, så han har formentlig været over alle fjelde, da barnet blev født, og regningen skulle betales.

Det vides ikke, om Magrete Nielsdatter har været til offentligt skriftemål i kirken. Disse skriftemål er ikke registreret i Ulsted Sogns kirkebog efter 1770, så enten er de blevet afskaffet, eller også er registreringer ophørt.

Intet tyder på, at Magrete Nielsdatter var en angrende synderinde. Allerede i 1779 lod hun sig lokke igen. Denne gang reddede hun dog lidt af æren ved at blive gift med barnefaderen inden fødslen. Der var hastebryllup med kongelig bevilling den 15. oktober 1779 i Ulsted Kirke, hvor hun fik et ja fra Christen Pedersen Munch fra gården Gravholt i Ulsted Sogn. Også her var Sr. Søren Hesselberg fra Klitgård forlover. Magrete Nielsdatter var 28 år, og Christen Pedersen Munch var 26 år (døbt 15. juli 1753, Ulsted Sogn).

Efter vielsen flyttede Magrete Nielsdatter ind på Gravholt. Christen Pedersen Munch kom kun til at forsørge Magretes "uægte" datter i et par uger, for Karen Marie blev begravet den 31. oktober 1779. Magrete Nielsdatters og Christen Pedersen Munchs fælles barn blev døbt Peder Christensen den 9. januar 1780. De fik tilsyneladende ikke flere børn. Ved folketællin-

gen i 1787 boede de på Gravholt med sønnen Peder. Christens ugifte bror, Engelbrecht Pedersen, boede hos dem, og de havde fem tjenestefolk.

Christen Pedersen Munch var kun 44 år, da han døde (begravet 13. maj 1798). Samme år købte Magrete Nielsdatter gården til selveje for 1400 rigsdaler [1]. Nu var hun et godt parti for en bondekarl, der havde ambitioner om at blive gårdejer. Den 4. oktober 1799 blev enken Magrete Nielsdatter af Gravholt gift i Ulsted Kirke med den 6 år yngre Niels Jensen fra Øster Nejsig i Øster Hassing Sogn. Han er formentlig den Niels Jensen, der blev døbt den 6. november 1757 i Øster Hassing Sogn.

Magrete Nielsdatter døde som 56-årig (begravet den 20. maj 1807). Niels Jensen blev gift igen den 24. januar 1808 i Ulsted Sogn med Magrethe Poulsdatter. Niels Jensen døde den 19. februar 1816. Det er anført i kirkebogen, at han er "død ved at forløfte sig". Ægteskabskæden kan tilsyneladende fortsætte i det uendelige, for den 9. november 1816 giftede enken Magrethe Poulsdatter sig med tjenestekarl Christen Christensen fra Øster Nejsig.

Kirsten Pedersdatters søn af andet ægteskab, Niels Nielsen, blev konfirmeret i 1775. Han var kun 22 år, da han den 1. oktober 1779 blev gift i Hallund Sogn (Hjørring Amt) med den 24-årige Anne Kirstine Madsdatter fra Øster Hebbelstrup i Hallund Sogn (døbt 26. december 1754, Ajstrup Sogn, Ålborg Amt). Niels Nielsen boede i Rottrup før vielsen, og ægteparret flyttede ind på gården efter vielsen.

Ved folketællingen i 1787 boede Niels Nielsen og Anne Kirstine Madsdatter på gården i Rottrup. De havde ingen børn, men en 6-årig søn af Anne Kirstines broder, der var død kort tid forinden, boede hos dem. Den 9. oktober 1795 oprettede Niels Nielsen og Anne Kirstine Madsdatter et testamente [6], formentlig i erkendelse af, at de ville forblive barnløse. Ved folketællingen i 1801 havde Niels Nielsen og Anne Kirstine Madsdatter fire tjenestekarle og to tjenestepiger til at hjælpe med gårdens drift.

Niels Nielsen døde i Rottrup som 47-årig og blev begravet den 3. oktober 1804. Anne Kirstine Madsdatter var langsommere, end enker var normalt, for der gik over et år, før hun fik sig en ny mand. Det skete den 2. februar 1806, hvor hun blev gift i Ulsted Sogn med ungkarl Christen Nielsen fra Østerladen i Vester Hassing Sogn (døbt 21. december 1766). Ægteskabet kom kun til at vare lidt over et år, for Christen Nielsen blev begravet den 3. april 1807.

Nu manglede Anne Kirstine Madsdatter igen en ægtemand, og denne gang trådte familien hjælpende til. Hun blev den 10. juni 1808 gift med Niels Pedersen Ellern (døbt 6. september 1772, Vester Hassing Sogn), der var søn af Niels Nielsens halvsøster, Anne Nielsdatter. Anne Kirstine Madsdatter var 53 år, og Niels Pedersen Ellern var 35 år ved vielsen.

Anne Kirstine Madsdatter døde den 16. marts 1812. Igen trådte familien til. Niels Pedersen Ellern blev gift den 24. september 1813 med Anne Kirstines broderdatter, Zidse Marie Pedersdatter. Efter Niels Pedersen Ellerns død den 4. februar 1824 styrede Zidse med stor dygtighed og myndighed den store gård [1].

Niels Pedersen Ellerns gravsten kan stadig findes på Ulsted Kirkegård (se foto), hvor den er placeret lige inden for kirkegårdslågen. Jeg mener at have fundet hele tre trykfejl på gravstenen. Årstallet for hans fødsel er ikke 1770, men 1772, årstallet for hans ægteskab med Anne Kirstine Madsdatter er ikke 1806, men 1808, og årstallet for Anne Kirstine Madsdatters død er ikke 1819, men 1812.

Niels Pedersen Ellerns gravsten. Teksten er følgende: "Herunder hviler Niels Pedersen Ellern, Selveier af Rottrup i Ulsted Sogn fød d 6 Septb. 1770 i Ellern i Vesterhassing Sogn. Han knyttede Ægteskabs hellige Baand 10 juni 1806 med den fromme huuslige Enke Ane Kirstine Madsdatter i Rottrup, der døde i Aaret 1819. 2den gang indlod han sig i Ægteskab med Zidse Maria Pedersdatter med hvem han avlede en Datter der tilligemed Enken begræde Tabet af en øm Fader og kærlig Ægtefælle som forlod dem d. 4 Februar i 1824 i sit Alders 52 Aar. Dette minde sættes den virksomme, kyndige og duelige Landmand, den oprigtige Menneskeven af hans dybtsørgende Enke. Joh: 16 Cap.: 22 v." (foto: 2011)

Litteraturliste

1. Kr. Værnfelt: "Af Ulsted Sogns Historie", Fra Himmerland og Kjær Herred, Årbøger udgivet af Historisk Samfund for Aalborg Amt, 1959-60, side 137-204
2. Jørgen Green & Michael Green Schmidt: "Slægtsforskerens ABC", Forlaget Grifo, 2. udgave, 2007, side 281
3. Navneregister til skifteprotokol for Ålborg Hospital Gods, 1691-1719, www.aurelia-clemons.dk
4. Nygårds sedler, Dansk Demografisk Database, www.ddd.dda.dk
5. Navneregister til fæsteprotokol for Nibstrup i Vester Brønderslev, 1719-1834
6. Jyske Registre, 1660-1796. Kongelige confirmationer af testamenter og arv m.v., www.kkermit.dk

Kapitel 27. Degnen med de mange efternavne

Mine tip-4-oldeforældre

Mogens Sørensen Brantsen & Helvig Kirstine Sørensdatter

Mogens Sørensen Brantsen (180):

Født:

Døbt: 30. august 1722 i Søby Sogn (Randers Amt)

Konfirmeret:

Gift: 30. oktober 1749 i Søby Sogn

Død: 30. august 1789 i Døstrup Sogn (Ålborg Amt)

Begravet: 4. september 1789 i Døstrup Sogn

Helvig Kirstine Sørensdatter (181):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 30. oktober 1749 i Søby Sogn

Død:

Begravet: 21. september 1781 i Døstrup Sogn

Det sikreste holdepunkt i efterforskningen af Mogens Sørensen Brantsens og Helvig Kirstine Sørensdatters liv er skiftet efter degnen Mogens Brantsens død [1]. Her omtales hans enke og tre børn, deriblandt min tip-3-oldefar, Hans Brantsen. Enken er dog ikke Helvig Kirstine Sørensdatter, men Mogens Brantsens hustru af andet ægteskab.

Efterforskningen er blevet vanskeliggjort af, at min tip-4-oldefar optræder under flere forskellige navne. Hans fornavn ses skrevet både "Mons" og "Mogens". Han omtales oftest som Mogens Sørensen, men kaldes også Mogens Skoleholder, Mogens Brantsen, Mogens Sørensen Brantsen og muligvis Mogens Christensen.

Mogens Sørensen Brantsen er født i Søby Sogn (Randers Amt) ca. 17 km sydøst for Randers som søn af Søren Pedersen og Anne Mogensdatter (jf. kapitel 41). Derfor er det indlysende, hvorfor han kaldes for Sørensen. Som omtalt i kapitel 14 er det derimod uvist, hvordan både han og hans børn har fået det alternative efternavn Brantsen.

Der foreligger ingen viden om Helvig Kirstine Sørensdatters forældre og opvækst. I det hele taget er min viden om hende ret begrænset, fordi kun faderens navn er angivet i kirkebogen ved børnenes fødsel. Ved sin død omtales hun som Kirstine Sørensdatter.

Jeg føler mig ret sikker på, at min tip-4-oldemor har heddet både Helvig og Kirstine til fornavn. Det skyldes, at de tre børn, der er nævnt i skiftet efter Mogens Sørensen Brantsen [1], alle har givet enten deres ældste eller næstældste datter navnet Helvig Kirstine eller Hedeveg Kirstine. Helvig Kirstine og Hedeveg Kirstine var ikke almindelige fornavne dengang, så det er derfor yderst nærliggende at tro, at de tre Helvig Kirstiner er blevet opkaldt efter Mogens Sørensen Brantsens hustru. Navnene Helvig og Hedeveg blev tilsyneladende brugt synonymt.

Det fremgår af kirkebogen for Voldum Sogn (Randers Amt), at "Mons Sørensen og Helvig Chirstine Sørensdatter" blev trolovede den 23. august 1749, og at de blev gift i Søby kirke den

30. oktober samme år. Det fremgår endvidere af kirkebogen, at de ved vielsen opholdt sig på herregården Clausholm i Voldum Sogn. Det vides ikke, hvad de har lavet der. Da Mogens Sørensen senere fik job som skoleholder og degn, har han ikke nødvendigvis været tjenestekarl på Clausholm, men han kan tænkes at have været beskæftiget med en eller anden form for intellektuelt arbejde.

Som så ofte før og siden var vielsen forårsaget af en graviditet. Mindre end to måneder efter vielsen havde Mogens Sørensen den 20. december 1749 en søn ved navn Hans (min tip-3-oldefar) til dåben i Søby Kirke. Han betegnes i kirkebogen ”Hans Tørensøn”. Forældrenes relationer til Clausholm understreges af, at han blev ”frembåren af stuepigen ved Clausholm”.

En af fadderne hed Peder Brantsen. Efternavnet Brantsen var ret ualmindeligt. Derfor føler jeg mig overbevist om, at den stolte fader, Mogens Sørensen, må være identisk med min tip-4-oldefar. Det er dog en gåde, hvorfor Hans betegnes Tørensøn ved sin dåb og Brantsen som voksen, når man ville forvente, at han skulle hedde Mogensen til efternavn.

Den 31. januar 1750 blev ”Mogens Sørensens hustru”, hvis navn ikke er anført i kirkebogen, introduceret i kirken efter sin barsel. Det dokumenterer i det mindste, at der har været en kvinde involveret i fødslen.

Den 18. oktober 1750 fik Rasmus Bech/Bach en datter døbt i det nærliggende Hornslet Sogn (Randers Amt). Rasmus Bech var gift med Maren Sørensdatter, der sandsynligvis er søster til Mogens Sørensen. Det fremgår af Hornslets kirkebog, at Rasmus Bechs barn ved dåben blev ”båret af konens broders kone, som tjener ved Clausholm”. Det lyder som om, at der er tale om Helvig Kirstine Sørensdatter. I så fald er hun fortsat med at arbejde på Clausholm efter vielsen. Relationerne til Rasmus Bech var gensidige, for han var en af fadderne, da Mogens Sørensens Hans blev døbt.

Mogens Sørensen havde igen en søn til dåben i Søby Sogn den 17. december 1752. Han blev døbt Christian. Stuepiger på Clausholm var kvalificerede til at bære børn, for også denne gang var det en stuepige fra Clausholm, der frembar. Blandt fadderne var Peder Sørensen af Søby, der formodes at være bror til Mogens Sørensen.

Mogens Sørensen var til gengæld fadder ved en dåb hos Peder Sørensen. De gensidige fadderrelationer mellem Mogens Sørensen, Maren Sørensdatter og Peder Sørensen bestyrker formodningen om, at de alle tre er børn af ovennævnte Søren Pedersen og Anne Mogensdatter (jf. nærmere i kapitel 41).

Derefter fik Mogens Sørensen ikke frembåret flere børn i Søby Kirke. Jeg vil vove den påstand, at det skyldtes, at han og konen flyttede til Viborg. En Mogens Sørensen blev i 1753 skoleholder ved Nørre Sogns skole i Viborg [2]. Skolen var brændt i 1726, så undervisningen foregik i et lejet lokale. Mogens Sørensen havde ingen kollegiale samarbejdsproblemer, for han var den eneste lærer ved skolen.

”Mogens Skoleholder” fik døbt en datter, Mette Marie (31. august 1755), og en søn, Søren (2. februar 1758), i Gråbrødre Sogn i Viborg. Det var almindeligt, at mænd fik tilnavn efter deres profession. Derfor er det nærliggende, at Mogens Sørensen er blevet kaldt for Mogens Skoleholder, specielt hvis der i Viborg har været andre med navnet Mogens Sørensen.

Mogens Skoleholder var fadder ved en dåb i Viborg Sortebrødre Sogn i 1756. I 1758 bar ”Mogens Skoleholders kone” barnet ved en dåb i Viborg Gråbrødre Sogn, så igen optrådte konen uden selvstændigt navn.

Efter 1758 måtte de kundskabshungrende børn i Viborg undvære Mogens Skoleholders undervisning. I 1758 skiftede Mogens Sørensen Brantsen job. Han blev ansat som degn i Øls, Hørby og Døstrup Sogne (Ålborg Amt) og boede selv med familien i Døstrup ca. 32 km nordøst for Viborg [2]. En degn på landet var normalt også skoleholder, og det er derfor sandsynligt, at jobbet som skoleholder i Viborg har kvalificeret Mogens Sørensen til et degnejob i Døstrup.

Der har med stor sandsynlighed kun været én degn i Døstrup. Det er derfor overraskende, at ”degnen Mogens Christensens barn i Døstrup” den 19. maj 1760 blev døbt Mathis. Det er nærliggende at tro, at Mogens Christensen er identisk med Mogens Sørensen, men i så fald savner jeg en rimelig forklaring på, at han denne ene gang er blevet kaldt for ”Christensen”. Det er svært at forestille sig, at præsten ikke har kunnet huske degnens efternavn, da han førte kirkebogen.

Døstrup Sogns kirkebog skaber yderligere usikkerhed om hvor mange børn, Mogens Sørensen har haft. I kirkebogen kan findes en ”degnens datter” ved navn Christiane, der blev konfirmeret i 1761. Det kan være hende, der er død i 1762, hvor ”degnens ældste datter” blev begravet den 21. februar efter at være blevet dræbt under en tørvestak. Da degnens navn ikke er anført, kan det ikke udelukkes, at Christiane kan have været datter af en tidligere degn. Hvis Christiane er datter af Mogens Sørensen, må hun være blevet født, inden han blev gift med Helvig Kirstine Sørensdaughter.

Den 29. april 1764 blev ”Hans Mogensen, degnens søn” konfirmeret i Døstrup Kirke. Efterfølgende blev ”degnens søn, Christian” konfirmeret i 1768, og ”degnens søn, Søren” blev konfirmeret i 1772 sammen med ”degnens datter, Mette Marie”. Børnenes navne og alder passer med, at det er Mogens Sørensen fra Søby alias Mogens Skoleholder fra Viborg, der er blevet degn i Døstrup.

I 1765 blev ”degnens mindste barn” begravet, og det er nærliggende at tro, at der er tale om ovennævnte Mathis. Den 12. april 1776 blev ”degnens søn” begravet. Det kan tænkes at være sønnen, Christian, der som nævnt ovenfor blev konfirmeret i 1768. Han nævnes ikke i skiftet efter faderens død i 1789. Derfor må han være død i den mellemliggende periode.

I 1781 døde ”degnens hustru Kirstine Sørensdaughter”. Hendes alder er ikke anført i kirkebogen. Her er der ingen tvivl om, at det var Mogens Sørensens hustru, for ”degnen Mogens Sørensen” giftede sig igen den 4. oktober 1782 i Døstrup Kirke. Han valgte en brugt model. Den udkårne, Mette Mathiasdaughter, havde tidligere været gift med en Anders Christensen, så jeg formoder, at hun har været enke. Ved vielsen var Mogens Sørensen 60 år og Mette Mathiasdaughter ca. 46 år, så der kom ingen børn ud af det ægteskab.

Ved folketællingen i 1787 boede Mogens Sørensen og Mette Mathiasdaughter i et hus i Døstrup by. Mogens Sørensen var 65 år og var stadig degn. Hos dem boede en 16-årig, ugift pige, der angives at være konens broders datter. Hun har næppe været på ferie hos sin faster og onkel, så jeg vil gætte på, at hun har fungeret som tjenestepige.

I 1789 blev Mette Mathiasdaughter igen enke, idet Mogens Sørensen døde. Kirkebogen anfører afdødes alder til 67 år, hvilket passer perfekt med hans formodede dåbsdato. Der blev afholdt

skifte efter ham den 28. september 1789 [1]. I skifteprotokollen kaldes han Mogens Brantsen. Skiftet blev afholdt på 30de dagen efter hans død, dvs. han må være død den 30. august 1789.

Boet skulle forsegles umiddelbart efter dødsfaldet, og det tog sognepræsten sig af dagen efter. Ved selve skifteforretningen mødte provsten op assisteret af to sognepræster og to lokale vurderingsmænd, så der er ingen grund til at betvivle, at alt gik rigtigt til. Det fremgår af vurderingen af den afdøde sognedegns ejendele, at han ikke har været velhavende. Det mest værdifulde inventar var en jernkakkellovn vurderet til 5 rigsdaler.

For at sikre sig føden havde Mogens Sørensen suppleret indtægten som degn med lidt husdyrhold. Det fremgår af skiftet, at der i kohuset var en gammel, 11-årig ko takseret til 7 rigsdaler, og i fårestien var der ti får, der tilsammen var takseret til 10 rigsdaler. Mogens Sørensen havde forsødet tilværelsen med honning, for han efterlod sig seks bistader.

Alt i alt resulterede boopgørelsen i et beskedent overskud på 70 rigsdaler, der skulle fordeles mellem enken og Mogens Sørensens tre børn, Hans, Søren og Mette Marie. Da Mette Marie var død, var hendes to døtre arveberettigede. I overensstemmelse med datidens arveregler fik enken, Mette Mathiasdatter, halvdelen plus en broderlod af den anden halvdel, dvs. i alt 45 rigsdaler. Brødrene Hans og Søren Brantsen fik en broderlod, dvs. 10 rigsdaler hver. Da en søsterlod var halvdelen af en broderlod, var der 5 rigsdaler til deling mellem Mette Maries to døtre. Arvens størrelse kan bedre vurderes, når det oplyses, at udgifterne til Mogens Sørensens begravelse var på 16 rigsdaler, 4 mark og 2 skilling, og skiftesalæret var på 4 rigsdaler [1].

Ved folketællingen i 1801 boede Mette Mathiasdatter i Døstrup by hos en datter og svigersøn. Der boede Mette Mathiasdatter formentlig i mange år, for hun blev 79 år, inden hun døde den 10. oktober 1815. I kirkebogen betegnes hun som ”degn Mogens Sørensen Brandtsens enke af Døstrup”.

Sønnen, Hans Brantsens begivenhedsrige liv er beskrevet i kapitel 14. Her skal der fortælles om de to andre børn, der opnåede at blive så voksne, at de stiftede familie.

I modsætning til sine brødre, Hans og Søren, brugte datteren, Mette Marie, ikke efternavnet Brantsen som voksen bortset fra, at hun i skiftet efter faderen [1] kaldes for Mette Marie Brantsen. Derfor vil jeg her omtale hende som Mette Marie Mogensdatter. Hun var 16 år, da hun blev konfirmeret i 1772. Som kvinde var hendes primære opgave at finde en mand, der kunne forsørge hende. Derfor fik hun ikke udnyttet de boglige kundskaber, der må antages at være fulgt med en opvækst i en degnebolig.

Som 23-årig blev Mette Marie Mogensdatter gift den 18. september 1778 i Døstrup Sogn med den 28-årige Kield Mathiasen (døbt 17. maj 1750, Døstrup Sogn). Børnene lod vente lidt på sig. En søn blev døbt den 6. januar 1782 og en datter den 28. september 1783. De blev døbt henholdsvis Mathias og Birgithe og var opkaldt efter deres farfar og farmor. I 1785 var det mormors tur til at få et barnebarn opkaldt efter sig, idet en datter, Helvig Kirstine, blev døbt den 7. august. Alle tre børn blev døbt i Døstrup Sogn. Derefter var det slut med børnefødsler i det ægteskab.

Ved folketællingen i 1787 boede Mette Marie Mogensdatter med familie i Døstrup by. Sønnen var netop død, så døtrene Birgithe og Helvig Kirstine var de eneste børn i familien. Kield

Mathiasen angives at være husmand og tømmermand. Mette Marie Mogensdatter må være død i slutningen af 1787, for hun blev begravet den 3. januar 1788 i Døstrup Sogn. Hun nåede kun at blive 32 år. Kield Mathiasen angives at være selvejerbonde ved skiftet efter sin kone [3].

Kield Mathiasen var usædvanligt hurtig til at blive gift igen. Allerede den 1. april 1788 gik han op ad kirkegulvet i nabosognet Hørby med Karen Nielsdatter. Hun var ca. 35 år, så der var grundlag for flere børn. Den mulighed blev udnyttet, idet Kield Mathiasen og Karen Nielsdatter fik tre fælles børn.

Ved folketællingen i 1801 havde Kield Mathiasen foretaget et overraskende karriereskift, idet han nu var degn og skoleholder i Døstrup. Det må formodes, at han har overtaget dette job efter Mogens Sørensen Brantsens død i 1789. Man må så håbe, at Kield Mathiasen har haft andre kvalifikationer end at have haft den foregående degn som svigerfar. Ved folketællingen i 1801 boede Kield Mathiasens to børn af første ægteskab og tre børn af andet ægteskab i degneboligen. Datteren, Helvig Kirstine, kaldes nu for Hedevig Kirstine, hvilket illustrerer, at navnene Helvig og Hedevig blev brugt ret tilfældigt.

Kield Mathiasen døde året efter. Ved skiftet efter hans død er det anført, at han døde den 23. december 1802 [3], og han blev ifølge kirkebogen begravet den 30. december 1802. Ved skiftet fungerede Mette Marie Mogensdatters bror, Hans Brantsen, som værge for datteren Helvig Kirstine Kioldsdatter.

Søren Brantsen var 14 år, da han blev konfirmeret i 1772. Da broderen, Hans Brantsen, fik en datter døbt i 1787, var "Søren Brantsen fra Asdal" fadder. Ved folketællingen i 1787 var Søren Brantsen, der nu var 28 år, ugift skriverkarl på gården Asdal i Asdal Sogn (Hjørring Amt). Det har formentlig været almindeligt, at degnesønner fik et job, hvor de kunne udnytte de boglige kundskaber, de havde fået med hjemmefra. Det sociale miljø, som børnene voksede op i, har dengang haft langt større betydning for deres jobmuligheder, end tilfældet er i dag.

Søren Brantsen fortsatte sin administrative karriere, idet han var ansat på Ålborg Amtsstue i 1789 [1]. En søgning efter Søren Brantsen ved folketællingen i 1801 giver som eneste bud en ugift Søren Peter Brantsen, der var konsumtionsbetjent (toldbetjent, der opkræver forbrugsafgifter) i Assens (Odense Amt).

Den 27. oktober 1802 blev toldbetjent Søren Brantsen gift i Assens med Giertrud Marie Giedde (født 24. september 1774, Assens). De fik to døtre i henholdsvis 1802 og 1804 og en søn i 1807. Den ældste datter blev døbt Hedevig Christine. Sønnen blev døbt Hans Ulrich Adolph. På det tidspunkt var både Hans Brantsen og dennes søn, Ulrich Adolph, død, så det kan tænkes, at Søren Brantsen har opkaldt sin søn til minde om sin bror og sin nevø.

Toldkammerets konduitelister fra Assens og Fåborg, der findes på Rigsarkivet, giver nærmere oplysninger om Søren Brantsens karriere ved toldvæsenet [4]. Han har været ansat i Assens i 14½ år fordelt på to perioder, sandsynligvis fra 1795-1807 og med sikkerhed fra 1811-1813. I de mellemliggende år boede han i Bogense, men var ikke ansat ved toldvæsenet. I 1813 blev han forflyttet til Fåborg, hvor Søren Brantsen blev pensioneret ved udgangen af 1824.

Søren Brantsen endte sine dage i Fåborg (Svendborg Amt), hvor han ifølge kirkebogen døde den 13. juni 1826 som 66-årig "afskediget toldbetjent her i byen". Hans korrekte alder må dog have været 68 år. I kirkebogen kaldes han for "Søren Mogensen Brantsen".

Giertrud Marie Giedde/Brantsen fik lov til at være toldbetjentenke i mange år, og det er lidt finere end blot at være enke. Ved folketællingen i 1834 boede hun på 1. sal i Capelanstræde i Fåborg sammen med to voksne, ugifte døtre. Giertrud Marie Brantsen tjente penge ved håndarbejde.

Derefter flyttede Giertrud Marie Brantsen tilbage til fødebyen Assens, hvor hun boede ved folketællingerne i 1840, 1845 og 1850. Det fremgår, at hun havde "en liden pension" efter toldbetjenten, men hun supplerede fortsat med indtægt fra håndarbejde. En ugift datter, der ernærede sig ved syning, boede hos hende. I 1850 boede Giertrud Marie Brantsen som nabo til sønnen, Hans Ulrich Adolph Brantsen, der havde en farverig tilværelse som malermester.

Giertrud Marie Brantsen var 79 år, da hun døde i Assens den 30. april 1854. Det er anført i kirkebogen, at hun var "enke efter toldbetjent Søren M. Brantsen".

Litteraturliste

1. Hindsted Herred, Gejstlig skifteprotokol, 1772-1812, 28. september 1789, folio 69
2. Ejnar Poulsen: "Viborg Amts degne- og skolehistorie", 1957
3. Hindsted Herred, Gejstlig skifteprotokol, 1772-1812, 31. december 1802, folio 117
4. Personlige oplysninger fra Ole Seyffart Sørensen

Kapitel 28. Købmandsgården i Nibe

Mine tip-4-oldeforældre

Ulrich Adolph Holm & Karen Sigvardsdatter Altevelt

Ulrich Adolph Holm (182):

Født: ca. 1711
 Døbt:
 Konfirmeret:
 Gift: før ca. 1740
 Død: 19. august 1773
 Begravet: 26. august 1773 i Nibe (Ålborg Amt)

Karen Sigvardsdatter Altevelt (183):

Født:
 Døbt:
 Konfirmeret:
 Gift: før ca. 1740
 Død: 1759 i Nibe
 Begravet:

Nibe blev hærget af en ildebrand i 1765. Jeg ved ikke, om nogle af mine forfædre omkom ved branden, men den begrænsede mine muligheder for at finde oplysninger om dem væsentligt, fordi kirkebøgerne brændte. Det var ikke usædvanligt dengang, at kirkebøger gik tabt ved en brand. Derfor blev der den 11. december 1812 indført en bestemmelse om, at kirkebogen skulle føres i to enslydende eksemplarer af henholdsvis præsten og degnen. For at begrænse risikoen for at miste begge eksemplarer ved brand måtte de ikke opbevares under samme tag.

Når jeg alligevel har nogle oplysninger fra før 1765 om mine forfædre i Nibe, skyldes det i høj grad Nygårds sedler [1]. Nygård var arkivar ved landsarkivet i Viborg fra 1897 til 1913 og var kendt for at være en særting. Han samlede oplysninger fra forskellige arkivalier om slægter, fortrinsvis fra Jylland, med specielle navne eller stillinger. Dette arbejde resulterede i 425.433 håndskrevne sedler.

I Nygårds sedler har jeg fundet mange væsentlige oplysninger om mine forfædre, som jeg næppe havde fundet uden Nygårds indsats. Indtil videre har jeg ikke fundet en eneste fejl i Nygårds oplysninger. Derfor tør jeg godt referere fra Nygårds sedler, selv om jeg ikke selv har haft mulighed for at se de originale kilder, som Nygård har anvendt.

Ulrich Adolph Holms fornavne ses også stavet Ulrik og Adolf. Der foreligger ingen oplysninger om, hvornår eller hvor han er født. Hans omtrentlige fødselsår er beregnet ud fra aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død. Hans forældre er ukendte. Da hans anden søn og anden datter er opkaldt efter hans svigerforældre, er det nærliggende at gætte på, at første søn og første datter er opkaldt efter hans forældre. I så fald har hans far heddet Mads og moderen Barbara, Marie eller begge dele.

Karen Sigvardsdatter Altevelt er datter af degnen i Nibe, Sigvard Johansen Altevelt, og Anne Davidsdatter Graa (jf. kapitel 42).

Hvis man regner med, at Ulrich Adolph Holm og Karen Sigvardsdatter Altevelt er blevet lovformeligt gift inden, de fik børn, er de blevet gift før ca. 1740. Deres børn er primært kendt fra skifterne efter forældrenes død. Mine tip-4-oldeforældre kan dog have fået børn, der ikke er omtalt i skifterne, fordi børnene er døde forinden. De har med sikkerhed fået følgende otte børn: Mads Holm (født ca. 1740), Barbara Marie Holm (født ca. 1743), Anne Marie Holm (født ca. 1745), Sigvard Holm (født ca. 1747), Christine Sophie Holm (født ca. 1750), min tip-3-oldemor, Mette Catharina Holm (født ca. 1751), Elisabeth Sophie Holm (født ca. 1753) og Juliane Holm (født ca. 1754).

Børnenes omtrentlige fødselsår er beregnet på grundlag af de aldersangivelser, der senere er fundet ved skifter, folketællinger og i kirkebøger. Da forskellige kilder typisk fører til en mindre variation i fødselsåret for samme person, er de anførte fødselsår behæftet med nogen usikkerhed.

Ulrich Adolph Holm omtales i en skattemandtalsliste fra Nibe i 1743 [1]. Det fremgår, at han boede i sin egen gård og ernærede sig af "en lille krambodhandel med tjære, hamp, hår og stål til bondens brug". Han havde to tjenestepiger, en karl og en hest. For at være selvstændig næringsdrivende i en by skulle man dengang løse borgerskab og aflægge borgered. I 1744 var Ulrich Adolph Holm vitterlighedsvidne på et testamente, og han anføres i den forbindelse at være borger i Nibe [1, 2].

Ulrich Adolph Holm var købmand i Nibe [1] og må derfor formodes at have været en velanset borger i byen. I dag er Nibe blandt landets mindste købstæder. Tidligere var Nibe en mere betydningsfuld by, f.eks. var den i 1672 landets 16. største by [3].

Hustruen, Karen Sigvardsdatter Altevelt, er med stor sandsynlighed død i 1759, for den 30. november 1759 fik Ulrich Adolph Holm kongelig bevilling på at sidde i uskiftet bo "i enlig stand med sine og sin afdøde hustrus fælles umyndige børn" [1, 4]. Der blev dog afholdt skifte efter Karen Sigvardsdatter Altevelt den 1. december 1760 [5]. Ulrich Adolph Holm havde efter hustruens død så mange mindreårige børn, at det var problematisk at være både købmand og enlig far. Derfor fik han ret hurtigt ægteskabsplaner, der gjorde det nødvendigt for ham at skifte efter sin første hustru.

Skifteprotokollen indeholder en meget lang og detaljeret liste over boets ejendele, og den vil jeg forskåne læseren for. Købmandsgårdens lagervarer er en del af boopgørelsen. Som eksempler på, hvad Ulrich Adolph Holm handlede med, kan nævnes, at der var spansk salt, grøn sæbe, peber, rosiner, korender, risengryn, tobak, humle, jern og tjære. Der var kvalitets sikring af købmandens afvejninger, for i boet var der en justeret vægt med lodder.

Boets samlede værdi blev opgjort til 890 rigsdaler, 1 mark og 8 skilling. Efter datidens regler skulle enkemanden have halvdelen af arven, og den anden halvdel skulle fordeles mellem børnene. Sønner fik broderparten af arven, idet de skulle have dobbelt så meget som deres søstre. Dengang skulle døtre giftes og forsørges, og derfor var det mindre nødvendigt for dem selv at have formue. Ulrich Adolph Holm arvede 445 rigsdaler og 12 skilling efter hustruen, sønnerne fik hver 89 rigsdaler og 2 $\frac{2}{5}$ skilling og døtrene hver 44 rigsdaler, 3 mark og 1 $\frac{1}{5}$ skilling.

Det fremgår endvidere af skiftet, at børnenes arveparter skulle blive indestående hos deres fader, indtil sønnerne blev myndige, og døtrene ”om det så Gud behager” blev gift. Både ugifte og gifte kvinder var dengang umyndige, men når de blev gift, overtog ægtemanden myndigheden på deres vegne. Ulrich Adolph Holm skulle ikke forrente de indestående arveparter, men børnene skulle til gengæld ”nyde nødtørftig ophold af klæde og føde samt opdrages til Gudsfrygt”.

I april 1771 havde Ulrich Adolph Holm ifølge en arvesag [1, 6] været gift med sin anden hustru i omtrent 10 år. Det må betyde, at han blev gift igen i 1761. Den udkårne var Kirstine Marie Weidemann. Hans første hustru var degnedatter, så det var en naturlig udvikling af hans ægteskabelige karriere, at hans anden hustru var degneenke. Kirstine Marie Weidemann var enke efter degn i Nibe, Erik Christian Schyth [7]. Han havde i sit første ægteskab været gift med en søster til Ulrich Adolph Holms afdøde hustru, så nu blev familierelationerne noget indviklede.

Kirstine Marie Weidemann bragte en steddatter, Elisabeth, og en datter, Erika Christiane Schyth, med ind i ægteskabet. Erika Christiane Schyth var født i september 1758 [7]. Det fremgår af ovennævnte arvesag, der vedrører Erika Christiane Schyths arv, at disse døtre blev opdraget hos Ulrich Adolph Holm og Kirstine Marie Weidemann som deres egne børn. Elisabeth flyttede dog i ca. 1769 til en faster i Ålborg, hvor hun døde den 16. november 1770.

På grundlag af de foreliggende aldersoplysninger om Kirstine Marie Weidemann kan det beregnes, at hun må være født i ca. 1731. Det betyder, at hun har været ca. 30 år og Ulrich Adolph Holm ca. 50 år, da de blev gift. Ulrich Adolph Holm var ung nok til at blive far til yderligere to børn, Conrad Holm (født ca. 1761) og Karen Holm (født ca. 1763). Datteren blev helt efter traditionen opkaldt efter hans afdøde hustru.

Fra 1765 er der bevarede kirkebøger fra Nibe. Jeg spærrede øjnene op, da jeg læste i kirkebogen, at ”Ulrich Adolph Holms kæreste” var fadder ved en barnedåb hos hans datter, Anne Marie Holm, den 15. september 1765. På det tidspunkt var Ulrich Adolph Holm fortsat gift med Kirstine Marie Weidemann. Var folk i Nibe virkelig så frisindede, at udenomsægteskabelige forbindelser åbenlyst blev omtalt i kirkebogen? En nærmere efterforskning viste dog, at der ikke er grund til at betvivle min tip-4-oldefars moral. Dengang blev ordet ”kæreste” ofte brugt om hustruer til mænd af det bedre borgerskab.

Året efter optrådte Ulrich Adolph Holm i kirkebogen som forlover ved en vielse mellem ”Seigneur Morten Steenholm” og ”Matrone Sophie Winter”. Dengang blev betegnelserne ”Seigneur” og ”Matrone” brugt om fine folk, selv om ordet ”matrone” siden har skiftet betydning. Når Ulrich Adolph Holm har været forlover for en seigneur og en matrone, er det formentlig udtryk for, at han også har været regnet blandt de ”fine” i Nibe.

Fine folk dør også, og det skete for Ulrich Adolph Holm den 19. august 1773 [8]. Det fremgår af kirkebogen, at Ulrich Adolph Holm blev begravet i Nibe den 26. august 1773, og at han var 62 år ved sin død. Han blev dog ikke glemt, for fire af hans børnebørn fik navnet Ulrich Adolph.

Skiftet efter ham var så omfattende, at det først blev afsluttet den 12. juni 1775 [8]. I skifteprotokollen fylder det 14 ekstremt tætskrevne sider, der indeholder en detaljeret opgørelse over ejendele, debitorer og kreditorer. Det fremgår af skiftet, at Ulrich Adolph Holms køb-

mandsgård bestod af stuehus, pakhus og stald, og at der var tre stuer, flere kamre og et køkken.

Fra boopgørelsen bringer jeg her nogle flere eksempler på, hvad Ulrich Adolph Holm havde handlet med i sin krambod. Der var pomeranskager, anis, kardemomme, kanelbark, nødder og ingefær. Han handlede dog med andet end delikatesser, idet der f.eks. også var hamp, søm og metalknapper.

Bogsamlingen giver et indblik i Ulrich Adolph Holms litterære interesser. Som det var almindeligt dengang, var de fleste af bøgerne kirkelige bøger. Der var bl.a. Christian 4.'s danske bibel, Det nye testamente og Arndts sande kristendom. Sidstnævnte bog havde Ulrich Adolph Holm købt 28 år tidligere for 9 skilling på auktionen efter sin svigerfar, sognedegn Sigvart Altevelts død [9]. Nu indbragte bogen 2 mark (= 32 skilling), så det køb havde givet en god forrentning. Der var også en gammel dansk i boet, men det var en gammel dansk salmebog. Ulrich Adolph Holm har muligvis haft brug for fremmedsprog som led i sin handelsvirksomhed, for bogsamlingen indeholdt en fransk og tysk grammatik.

Hvad blev der så til arvingerne? Boets indtægter var på i alt 2286 rigsdaler, 2 mark og 3 skilling. Der var dog en gæld på 1730 rigsdaler, 2 mark og 2 skilling. Når den blev fratrukket, var der 556 rigsdaler og 1 skilling til deling mellem enken og de ti børn. Boets formue var opdelt i den visse og den uvisse formue. Den uvisse formue bestod af tilgodehavender fra en lang række skyldnere. Det må have været let at få kredit hos købmand Holm, for lidt over halvdelen af formuen – og dermed arven – var uvis.

Konklusionen blev, at enken, Kirstine Marie Weidemann, arvede 278 rigsdaler og 1/2 skilling, hver af de tre sønner arvede 42 rigsdaler, 4 mark og 10 skilling, og hver af de syv døtre fik 21 rigsdaler, 2 mark og 5 skilling. Arven var dog lidt af et lotteri. Som den uvisse del af arven fik hver enkelt arving tildelt nogle gældsposter fra navngivne skyldnere, så arvrens reelle størrelse ville komme til at afhænge af, om disse skyldnere betalte deres gæld.

Ved folketællingen i 1787 boede Ulrich Adolph Holms enke, Kirstine Marie, sammen med sin 24-årige ugifte datter, Karen Holm, i Adelgaden i Nibe. Det er anført, at Kirstine Marie Weidemann ernærede sig ved "liden handel og bageri". Økonomien kan ikke have været helt dårlig, for hun havde råd til at have to tjenestepiger.

Kirkebogen giver indtryk af, at Nibe dengang var en by med kvinder uden navn, og det gør slægtsforskningen vanskeligere. Kirkebogen giver f.eks. grund til at tro, at det var mændene, der fødte børnene, idet det kun var faderens navn, der var anført, når et barn blev døbt. Når præsten har været nødsaget til at omtale kvinder i kirkebogen, f.eks. ved deres død, omtales de normalt som deres mands kone.

Man kan således læse i kirkebogen, at Madame Holm blev begravet den 15. december 1788 i en alder af 58 år. Når jeg føler mig ret sikker på, at denne Madame Holm er Ulrich Adolph Holms enke, skyldes det, at det passer perfekt med, at der den 19. januar 1789 blev afholdt skifte efter Kirstine Marie Weidemann [10].

Nu skal børnenes videre skæbne beskrives. Mette Catharina Holm er min tip-3-oldemor og er derfor beskrevet i kapitel 14. Derfor resterer der ni levnedbeskrivelser, som læseren er velkommen til at springe over, hvis det lyder for omfattende.

Det fremgår af skifterne efter faderens og mormoderens død [8, 11], at sønnen, Mads Holm, i 1773 var gift og opholdt sig i Norge. Familien kan ikke have været i nær kontakt med ham, for det er anført, at det ikke vides hvor i Norge, han opholder sig. Ved skiftet efter søsteren, Barbara Marie Holms død i 1788 [10] opholdt Mads Holm sig fortsat i Norge. Det betød dog ikke, at han opholdt sig i udlandet, for dengang var Norge en del af det danske kongerige.

Sønnen, Sigvard Holm, opholdt sig ifølge de samme skifter i London, så han har været i udlandighed. Det er anført [11], at han var guldsmed af profession. Det var ikke normalt dengang, at almindelige folks børn rejste til udlandet, så det er endnu et tegn på, at Ulrich Adolph Holm ikke har været, som folk var flest. Jeg har ikke yderligere oplysninger om Mads og Sigvard, så det vides ikke, om de nogensinde er vendt tilbage til Danmark.

Man skulle tro, at Ulrich Adolph Holms døtre, der var af god familie, ville have været et godt parti for mange af Nibes unge mænd. Det var dog ikke ubetinget let at få dem alle afsat, så man kan have en mistanke om, at de ikke har været specielt kønne og charmerende. Barbara Marie Holm gik ugift igennem livet, og et par af hendes søstre blev som omtalt nedenfor gift så sent, at det må have været absolut sidste udkald.

Men lad mig starte med Barbara Marie Holm. Hun omtales i kirkebogen som fadder til et barn af en af sine søstre i 1766. I 1777 var en Jomfru Holm fadder hos den samme søster, og det er sandsynligt, at denne jomfru hed Barbara til fornavn. Ved folketællingen i 1787 var Barbara Marie Ulriksdatter Holm indlogeret i Nibe hos søsteren, Elisabeth Sophie Holm, og hendes familie.

Barbara døde året efter i en alder af 44 år, og ”Jomfru Barbara Holm” blev ifølge kirkebogen begravet den 19. august 1788 i Nibe. Skiftet efter hende blev afholdt den 15. august 1788 [10], så man må formode, at hun var død inden da.

Anne Marie Holm levede i ca. 20 år, mens der var en endnu eksisterende kirkebog i Nibe. I denne periode fik hun ti børn, var fadder et par gange og døde uden, at det er lykkedes mig at finde hendes navn i kirkebogen. Hvor hun er omtalt, er hun omtalt som Jørgen Tybrings kone. Det er kun takket være skifterne [8, 11], at jeg ved, at det var Anne Marie Holm, der var Jørgen Tybrings kone.

Anne Marie Holms og Jørgen Tybrings første barn blev døbt den 15. september 1765, hvor Anne Marie var ca. 20 år, så jeg formoder, at de er blevet gift kort tid forinden. De fik yderligere fem børn i perioden 1766-1774. Tre af deres fire første børn døde dog inden for deres første leveår. Derefter satte de en gevaldig slutspurt ind, idet de i både 1777 og 1780 fik tvillinger, der alle overlevede deres barndom.

Jørgen Tybring var bager i Middelgade i Nibe, så det må antages, at han har været i stand til at brødføde sine mange børn. De mange fødsler må have tæret på Anne Marie Holms helbred, for hun døde som 38-årig den 27. oktober 1784 [12] og blev ifølge kirkebogen begravet den 1. november.

Bager Tybring var nu ladt tilbage med syv børn, hvoraf de seks var mindreårige. Løsningen på det problem var den sædvanlige, nemlig ny kone. Han blev gift igen allerede den 25. februar 1785 i Nibe, og for nemheds skyld hed den nye kone også Anne Marie. Ved folketællin-

gen i 1787 boede Jørgen Tybring med ny kone og seks af de syv børn i Middelgade. Han havde to tjenestekarle og to tjenestepiger. Ifølge folketællingen var den ene tjenestekarl ”tåbelig og vanvittig”. Med det vidnesbyrd har han sikkert haft svært ved at få andet job.

Jørgen Tybring fik tre børn med sin nye kone. Han døde i 1798 (begravet den 3. marts i Nibe) i en alder af 60 år. Hans enke giftede sig igen i Løgsted Sogn (Ålborg Amt) i 1802 med en herre fra Løgstør. Sådan er kæden af ægteskaber i familien måske fortsat i det uendelige, men jeg stod af i 1802.

Ved skifterne efter faderens og mormoderens død i 1773 [8, 11] var Christine Sophie Holm tjenende på Hald, der er en hovedgård i nærheden af Viborg. Det fremgår af kirkebogen i Lysgård Sogn (Viborg Amt), at den 6. oktober 1776 blev skoleholder Christen Koustrups barn ”båren til kirken af Christine Sophie Holm, fruerpige på Hald”. En fruerpige var en tjenestepige, der var ansat til udelukkende at varte fru en i huset op. Det fremgår af skiftet efter søsteren Barbara [10], at Christine Sophie i 1788 stadig var ugift og nu opholdt sig i Tønning. Stednavnet Tønning findes mindst to steder i Jylland. Mit gæt er, at der er tale om Tønning mellem Skive og Struer.

Selv om jeg ikke har kunnet finde vielsen i kirkebogen, må Christine Sophie Holm være blevet gift. Min påstand skyldes, at forpagter på Torstedlund (Årestrup Sogn, Ålborg Amt) Otto Gerhard Byssing og hustru Christine Sophie Holm den 28. oktober 1796 fik kongelig godkendelse af et testamente, hvori de tilgodeså hinanden [1].

Forpagter Byssing havde mistet sin første kone, der blev begravet den 20. december 1791. Den 1. november 1795 var ”Madame Byssing og Sr. (= Seigneur) forpagter Byssing” ifølge Nibes kirkebog faddere ved en dåb hos søsteren Elisabeth Sophie Holm. Vielsestidspunktet kan derfor indsnævres til perioden 1792-1795, dvs. Christine Sophie har været mindst 42 år, da hun blev gift. Det er derfor ikke overraskende, at ægteskabet var barnløst.

Ægteskabet blev ret kortvarigt, for forpagter Byssing, der nu var forpagter på Nørlund i samme sogn, blev begravet den 16. oktober 1798 (Årestrup Sogn). Han var 63 år, da han døde. Efter mandens død flyttede Christine Sophie Holm tilbage til barndomsbyen. Ved folketællingen i 1801 boede hun som enke i Ahlgaden i Nibe sammen med en 13-årig tjenestepige. Hun nød godt af testamentet, for det er anført, at hun levede af mandens understøttelse og pension. Hun levede dog så længe, at pensionen slap op.

Ved folketællingen i 1834 var Christine Sophie Holm 83 år. Hun boede nu i Lille Nørregade i Nibe og fik understøttelse af byen. Hun blev et dyrt bekendtskab for Nibe, for hun blev ved med at leve. Ved folketællingen i 1840 var hun almissem og boede hos en søstersøn og hans kone. Christine Sophie Holm døde dog den 7. maj 1840 i den imponerende alder af 89½ år.

Elisabeth Sophie Holm opnåede at blive gift to gange. Hun var ca. 27 år, da hun den 18. oktober 1780 i Nibe blev gift første gang med Laurs Michelsen Gielstrup. Der var tale om et ”hastebryllup”, for lille Ulrich Adolph blev født ca. tre måneder senere (døbt 21. januar 1781). I 1782 fik de endnu en søn. Elisabeth Sophie har haft et nært forhold til stedsøsteren, Erika Christiane Schyth, for hun var fadder begge gange.

Laurs Michelsen Gielstrup må være død i slutningen af 1782 eller starten af 1783, for den 10. januar 1783 fik hans enke, Elisabeth Sophie Holm, kongelig bevilling på at sidde i uskiftet bo

[1]. Den 28. maj 1783 blev der afholdt skifte efter ham [10]. Herefter havde Elisabeth Sophie gjort rent bord og kunne indgå nyt ægteskab. Det skete i Nibe den 20. august 1783, hvor hun blev gift med Peder Christensen Kreiler. Også denne gang var hun gravid ved vielsen. Peder Kreiler var født ca. 1742 ifølge folketællingen i 1787.

Tilnavnet Kreiler refererer formentlig til hans beskæftigelse som købmand. Tidligere var en krejler ifølge min ordbog en ”handelsmand, der sejlede især på Limfjorden, opkøbte landbrugsvarer og solgte dem videre i byerne for derefter at tage varer fra byen med tilbage”. Ordet havde ikke den nedsættende betydning, det oftest har i dag.

Elisabeth Sophie Holm og Peder Kreiler fik i alt seks børn i perioden 1784-1795, hvoraf det ene døde i en alder af 1 år.

Peder Kreilers købmandsvirksomhed var ikke en økonomisk succes. I 1785 måtte han overgive sit bo til skifterettens behandling. Han fik den 14. oktober 1785 kongelig bevilling på at være fri for personlig hæftelse forudsat, at han ikke havde gjort sig skyldig i svig. Kreditorerne blev efterfølgende bedt om at melde sig med deres krav i boet [1]. Peder Kreiler må dog være sluppet fra kreditorerne med skindet på næsen, for han krejlede videre.

Ved folketællingen i 1787 boede Peder Kreiler med kone og børn i Priorgaden i Nibe, hvor han havde købmandshandel og værtshus. Elisabeth Sophie Holm døde i 1796 i Nibe, hvor ”Madame Kreiler, 42 år” ifølge kirkebogen blev begravet den 30. maj 1796. Behandlingen af skiftet efter hende strakte sig over nogle måneder i 1796 [10].

Nu var det Peder Kreilers tur til at gifte sig igen. Det gjorde han den 15. marts 1797 i Nibe, og han fik efterfølgende to børn med sin nye kone. I perioden fra 11. januar 1799 til 26. oktober 1801 behandlede skifteretten Peder Kreilers fallitbo [10]. Jeg er usikker på, om dette skete, fordi han var død, eller om han blot var havnet i nye økonomiske problemer. Jeg har ikke kunnet finde hans død i kirkebogen.

Juliane Holm boede hjemme i købmandsgården i Nibe ved skifterne efter faderens og mormoderens død i 1773 [8, 11]. Næste livstegn fra hende var ved folketællingen i 1787, hvor hun boede i Adelgadens Østre Side i Hobro (Randers Amt). Hun var gift med Vigel Holm (døbt 23. december 1749, Ålborg Vor Frue Sogn), der var købmand. Det fremgår, at det var hendes andet ægteskab. Hos dem boede børnene Elisabeth Peitersdatter, Ingeborg Vigelsdatter og en Petrea uden efternavn. De havde i alt syv tjenestefolk.

Også her er en brand årsag til, at det er vanskeligt at få styr på familieforholdene. I Hobro er kirkebøgerne gået tabt ved en brand den 19. august 1812 [13]. Derfor må jeg støtte mig til oplysninger på en privat hjemmeside [13].

Den fortæller, at Juliane Holm var gift første gang med købmand i Hobro, Peder Herman Wedege, og at hun fik datteren, Anne Elisabeth Wedege, med ham. Det er hende, der omtales som Elisabeth Peitersdatter ved ovennævnte folketælling. Ved folketællingen i 1801, hvor hun opholdt sig hos Hans Vigelsen i Ålborg, kaldes hun for Anne Elisabeth Wedege. Hun er født ca. 1778, så Juliane Holm er blevet gift første gang inden da. Dette ægteskab må have været kortvarigt, for den ældste datter af andet ægteskab er født ca. 1781, dvs. Juliane Holm er blevet gift med Vigel Holm senest i 1781.

Vigel Holm er tilsyneladende gået fallit med sin købmandsforretning i 1790, hvor hans fallitbos kreditorer den 17. september blev indkaldt til at gøre deres krav gældende i boet [1].

Denne fallit er formentlig årsagen til, at familien ved folketællingen i 1801 var flyttet til Adelgades modsatte side, hvor Vigel Holm angives at være gæstgiver. Deres børn, Petrea og Jens, boede hos dem. De havde Juliane Holms stedsøster, Erika Christiane Schyth, indloget. Hun var ugift og levede af sine arvemidler. Vigel og Juliane Holm havde endnu et fælles barn, for en søn, Ulrich Adolph Holm, boede i 1801 hos familie i Ålborg, hvor han døde i 1818.

Juliane Holm var 59 år, da hun døde i Hobro den 5. oktober 1813. Hun angives i kirkebogen at være "gæstgiver Wigel Holms enke i Hobroe". Vigel Holms død kan ikke findes i kirkebogen, idet han ifølge [13] er død i 1811, hvor kirkebogen er brændt.

Nu er vi nået til børnene fra Ulrich Adolph Holms andet ægteskab. Conrad Holm var købmandskarl ved købmand Jens Berlin på Gammel Torv i Ålborg ved folketællingen i 1787. Jens Berlin har muligvis været en bekendt af familien, for Erika Christiane Schyth var samtidig ansat hos ham som husjomfru. Det fremgår af skifter efter søsteren, Barbara, i 1788 [10] og moderen, Kirstine Marie Weidemann, i 1789 [10], at Conrad Holm fortsat opholdt sig i Ålborg. Her tog han den 23. december 1791 borgerskab som købmand [1].

Conrad Holm havde som andre af familiens medlemmer problemer med købmandsforretningens økonomi, for i 1798 måtte han ved en skifteforretning i Ålborg stille sine ejendele til rådighed for kreditorerne [1]. Derfor har Jomfru Cecilia Maria Bierre næppe taget ham for pengenes skyld, da hun giftede sig med ham i Ålborg Budolfi Sogn den 11. september 1799. Nøjagtig et år senere fik de en datter døbt i Nibe Kirke. De var nu flyttet fra Ålborg til Nibe.

Ved folketællingen i 1801 boede Conrad Holm med kone og datter i Store Grønnegade i Nibe. Han var købmand og supplerede indtægten med lidt fiskeri. Økonomien må være kommet på fode igen, for de havde hele syv tjenestefolk, deriblandt Juliane Holms datter, Ingeborg, der var husjomfru. Deres eneste datter døde af børnekopper $\frac{3}{4}$ år gammel. Det er alt i alt en sørgelig historie, for de nåede ikke at få flere børn.

Conrad Holm døde nemlig året efter i en alder af kun 41 år (begravet 2. november 1802). "Enkemadammen Cecilia Holm" kom tilsyneladende over tabet, for hun giftede sig igen i Nibe den 22. juni 1804 med en lieutenant Andreas Glud. Cecilia døde i Nibe 51 år gammel den 31. december 1822. Lieutnanten havde gjort karriere i mellemtiden, for i kirkebogen angives hun at være majorinde i Nibe.

Den yngste datter, Karen Holm, boede ved folketællingen i 1787 i Nibe sammen med moderen som tidligere omtalt. Ved folketællingen i 1801 var hun stadig ugift og boede nu hos en købmand, der angives at være hendes fætter.

Den 17. januar 1815 lykkedes det hende mod al forventning at blive gift i en alder af 53 år. Den udkårne var en 63-årig ungkarl, Friderich Anthon Warberg, der var toldkasserer i Ebeltoft. Så kan man jo gætte på, hvor spændende han var. De blev viet i Nibe, men vielsen foregik hjemme efter særlig bevilling.

Friderich Anthon Warberg havde ifølge folketællingerne i 1787 og 1801 en fortid som foged og inspektør på et par store gårde på Djursland. I 1805 var han konsumtionsinspektør i Nibe [1], dvs. han opkrævede konsumtion, der var datidens forbrugsafgifter på en række varer. Han forlod dog Nibe i 1809 for at blive told- og konsumtionskasserer i Ebeltoft [1]. Han må

have mødt Karen Holm, mens han arbejdede i Nibe, og har så efterfølgende brugt ca. 10 år på at tage sig sammen til at fri.

Efter vielsen er Karen Holm og Friderich Anthon Warberg sandsynligvis flyttet til Ebeltoft, indtil Friderich Anthon Warberg den 2. marts 1816 fik sin afsked [1], formentlig med pension. Den 10. april 1821 døde den pensionerede toldkasserer i Drammenstrup i Tirstrup Sogn (Randers Amt), hvor han må formodes at have nydt sit otium sammen med konen. Karen Holm blev boende i Drammenstrup, indtil hun døde den 31. maj 1824 langt fra barndomsbyen Nibe.

Litteraturliste

1. Nygårds sedler, Dansk Demografisk Database, www.ddd.dda.dk
2. Danske Kancelli, Jyske Registre, 1743-1746, sag nr. 55, side 245
3. www.visitaalborg.com
4. Danske Kancelli, Jyske Registre, 1758-1761, sag nr. 327, side 410
5. Skifteprotokol, Nibe Købstad, 1745-1863, folio 197
6. Danske Kancelli, Jyske Registre, 1769-1771, sag nr. 76, side 488
7. Hornum Herred, Gejstlig skifteprotokol, 1716-1778, 17. februar 1758, www.brejl.dk
8. Skifteprotokol, Nibe Købstad, 1745-1863, folio 426
9. Hornum Herred, Gejstlig skifteprotokol, 1716-1778, 1. september 1745
10. Skifteprotokol, Nibe Købstad, 1745-1863, oversigt på www.protokoller.dk
11. Hornum Herred, Gejstlig skifteprotokol, 1716-1778, 5. juli 1773
12. Danish Probate Index, www.ddd.dda.dk
13. Slægtsbog: Elisabeth Cathrine Thalette Wigelsen, <http://tom.brondsted.dk>

Kapitel 29. Livshistorien der gik op i røg

Mine tip-4-oldeforældre

Thomas Jensen & Maren Christensdatter

Thomas Jensen (184):

Født: ca. 1706

Døbt:

Konfirmeret:

Gift:

Død:

Begravet: 12. april 1789 i Understed Sogn (Hjørring Amt)

Maren Christensdatter (185):

Født: ca. 1709

Døbt:

Konfirmeret:

Gift:

Død:

Begravet: 29. april 1781 i Understed Sogn

Thomas Jensen ses i kirkebogen også omtalt som ”Thomas Vestergård”, fordi han var gårdmand på gården Vestergård i Skibtved i Understed Sogn, der ligger ca. 8 km sydvest for Frederikshavn.

De ældste kirkebøger i Understed Sogn er brændt. Det betyder, at den ældst bevarede kirkebog starter i 1752, og dåbshandlingerne er først medtaget fra 1755. Hvis ildebranden var blevet slukket i tide, havde det været muligt at fortælle meget mere om mine tip-4-oldeforældres liv. Dengang gav manglende backup også problemer, så der var gode grunde til, at det som omtalt i kapitel 28 blev påbudt i 1812, at kirkebogen skulle føres i to enslydende eksemplarer, der ikke måtte opbevares under samme tag.

Thomas Jensens omtrentlige fødselsår er beregnet ud fra aldersangivelsen ved hans død. Dokumentation for hans fødsel, vielse og hans børns fødsel er gået op i røg, såfremt disse begivenheder som formodet har fundet sted i Understed Sogn. Derfor kendes hans forældre ikke, og det kan ikke fastslås med sikkerhed, hvem han var gift med.

Vurderet ud fra navngivningen af Thomas Jensens børnebørn føler jeg mig dog ret sikker på, at hans kone har heddet Maren. Alt tyder på, at navngivningen har fulgt den klassiske model, hvor de to første drengbørn og de to første pigebørn er blevet opkaldt efter bedsteforældrene. Thomas Jensen havde fem børn, der selv fik børn, og alle fem har kaldt enten den første eller anden datter for Maren. Eksempelvis har sønnen Christen Thomsen (min tip-3-oldefar) kaldt sine to ældste sønner for Thomas og Poul efter henholdsvis deres farfar og morfar, og de to ældste døtre hed Maren og Karen. Da Karen var opkaldt efter mormor, må det antages, at farmor har heddet Maren.

En gennemgang af Understed Sogns kirkebog afslører, at en Maren Christensdatter fra Vestergård i Skibtved døde den 29. april 1781 i en alder af 72 år. Hendes alder passer med, at

hun kan have været mor til de kendte børn af Thomas Jensen. Derfor vover jeg at påstå, at min tip-4-oldemor formentlig har heddet Maren Christensdatter, men det skal præciseres, at påstanden er usikker.

I perioden 1763-1773 optrådte en Maren Christensdatter fra Skibtvad flere gange som fadder i Understed Sogn, herunder som fadder hos Thomas Jensens døtre Mette og Anne. Denne Maren Christensdatter var ikke nødvendigvis Thomas Jensens formodede hustru, idet Thomas Jensens søn, Niels, som omtalt nedenfor blev gift med en Maren Christensdatter fra Skibtvad.

Da fødslerne ikke kan findes i kirkebogen, har jeg forsøgt at få et overblik over Thomas Jensens børneflokk ved hjælp af konfirmationerne i Understed Sogns kirkebog. Jens Thomsen er født i ca. 1731 ifølge aldersangivelsen ved hans død, og derfor kan hans konfirmation ikke findes i kirkebogen. Da Jens Thomsen havde bopæl på Vestergård i Skibtvad, er der næppe tvivl om, at han er søn af Thomas Jensen.

Derudover må følgende anses for at være Thomas Jensens børn: Karen Thomsdatter (født ca. 1735), Anne Thomsdatter (født ca. 1739), Mette Thomsdatter (født ca. 1740), Niels Thomsen (født ca. 1743) og min tip-3-oldefar, Christen Thomsen (født ca. 1752). Karen og Anne betegnes i kirkebogen som "Thomas Jensens datter i Skibtvad". For de øvrige er blot anført, at de er fra Skibtvad. De omtrentlige fødselsår er beregnet ud fra aldersangivelsen ved konfirmationen.

De her nævnte børn af Thomas Jensen har i stor udstrækning gensidigt brugt hinanden som faddere, når deres børn skulle døbes, hvilket bestyrker formodningen om, at de er søskende. Det er tænkeligt, at Thomas Jensen har haft flere børn end de her nævnte, men hvis de er døde som små eller er flyttet fra sognet i en tidlig alder, har de undgået min opmærksomhed.

En fortælling om Thomas Jensens liv bliver lidt kedsommelig, for den kommer primært til at handle om hans liv som fadder. I perioden 1763-1779 har jeg i Understed Sogns kirkebog i alt ti gange fundet, at han har været fadder ved en barnedåb. Deraf var de fire gange hos datteren Anne og en enkelt gang hos datteren Mette. Thomas Jensen har endvidere været fadder udensofns hos sønnen Niels Thomsen (to gange) og hos sønnen Christen Thomsen (én gang). Ved flere af disse lejligheder er det anført, at Thomas Jensen boede på Vestergård i Skibtvad.

Ved folketællingen i 1787 ville jeg have forventet at finde Thomas Jensen som aftægtsmand på Vestergård i Understed Sogn. Det er dog ikke lykkedes mig at finde ham hverken i Understed Sogn eller andre steder. Derfor vil jeg tro, at han ved en fejltagelse ikke er blevet talt med. Thomas Jensen af Skibtvad døde ifølge kirkebogen i 1789 i en alder af 83 år, og han blev begravet påskesøndag den 12. april.

Der er noget mere at fortælle, når jeg her fortsætter med at berette om Thomas Jensens børn. Der er dog fortalt om min tip-3-oldefar, Christen Thomsen, i kapitel 15.

Jens Thomsen kan findes i Understedes kirkebog som fadder flere gange i perioden 1765-1792. Hans bopæl angives at være Skibtvad eller Vestergård i Skibtvad. Det må derfor antages, at han har hjulpet faderen med gårdens drift, og at han på et tidspunkt har overtaget gården efter faderen.

Jens Thomsen har kunnet nyde tilværelsen som ungkarl i mange år, for han var ca. 50 år, da han blev gift. Han blev trolovet den 27. juli 1781 i Understed Sogn med Anne Christensdatter fra Lille Stensig i Understed Sogn. Vielsesdatoen er ikke anført i kirkebogen. Der er modstridende oplysninger om Anne Christensdatters alder, men hun har formentlig været mere end 20 år yngre end Jens Thomsen.

Anne Christensdatter var i hvert fald stadig i den fødedygtige alder efter vielsen, for de fik fire børn i perioden 1782-1791. Ved folketællingen i 1787 boede Jens Thomsen og Anne Christensdatter på en gård i Skibtved med de to ældste børn og en tjenestepige.

Risikoen for at blive enke med småbørn er stor, når man gifter sig med en halvgammel mand. Det måtte Anne Christensdatter sande, for Jens Thomsen døde i 1792 (begravet 4. november). Ifølge kirkebogen blev han 61 år, og han boede i Skibtved ved sin død.

Livet uden en mand er ikke attraktivt, når man har flere småbørn, der skal forsørges. Anne Christensdatter giftede sig igen den 15. februar 1794 i Understed Kirke med Ole Andersen, der var en ung og uprøvet mand på lidt over 30 år. Hun nåede at få to børn med ham, inden han døde af vattersot (sygdom med væskeansamlinger i kroppen) i 1797.

Anne Christensdatter var i stand til at charmere endnu en mand, eller også var det udsigten til at blive gårdmand på Vestergård, der fristede. Den 21. september 1798 blev Anne Christensdatter gift i Understed Kirke med Jens Hansen, der var ca. 42 år. Det blev et langt ægteskab. Anne Christensdatter døde den 11. september 1827, og hun var ifølge kirkebogen 71 år ved sin død. Jens Hansen var aftægtsmand på Vestergård ved folketællingen i 1834, og han døde den 26. maj samme år.

Karen Thomsdatters livshistorie skal være beviset på, at jeg er i stand til at fatte mig i kort-hed. Hun blev konfirmeret den 29. april 1753 i Understed Kirke og døde ung og ugift (begravet 6. august 1758), inden livet for alvor var begyndt. Hun blev kun 22 år.

Anne Thomsdatter blev konfirmeret i 1755. Hun blev gift med Poul Andersen (født ca. 1734) den 20. oktober 1765 i Understed Kirke, og hun havde udnyttet trolovelsestiden til at blive gravid. De havde bopæl i Skibtved, da sønnen, Anders Poulsen, blev født året efter (døbt 2. februar 1766). Annes far, Thomas Vestergård, og Annes bror, Jens Thomsen, var blandt faderne.

Anne Thomsdatter og Poul Andersen fik derefter fire døtre i perioden 1768-1779. To af døtrene døde dog som spæde, og en tredje datter døde, da hun var 5 år. Ved folketællingen i 1787 boede familien på en gård i Skibtved. Den 18-årige datter, Karen Poulsdatter (døbt 7. december 1768, Understed Sogn), var eneste hjemmeboende barn, og derudover benyttede de sig af mindreårig arbejdskraft i form af en 11-årig tjenestedreng.

Anne Thomsdatter var 51 år og boede i Skibtved, da hun døde i 1790. Det gav Poul Andersen anledning til at gifte sig igen året efter (17. november 1791, Understed Sogn) med den ca. 10 år yngre Maren Sørens datter.

Ved folketællingen i 1801 boede Poul Andersen på gården i Skibtved sammen med Maren Sørens datter. Han angives at være ”bonde og gårdbruger på 7 td hartkorn og betler”. Det må have været dårlige tider for landbruget, når han var nødsaget til at betle (dvs. tigge) som bi-beskæftigelse. Landmændenes betleri hører fortiden til, for i vore dage er det blevet afløst af

EU-tilskud. Ved folketællingen boede datteren, Karen, hos dem på gården med mand og børn. Både hende og manden angives at være almisselem, så der har været fælles fattigdom i familien.

Maren Sørensdatter døde i 1805, og Poul Andersen var 76 år, da han døde i Skibtved af alderdom fem år senere (begravet 29. april 1810).

Efter konfirmationen i 1758 måtte Mette Thomsdatter tålmodigt vente på, at der blev en mand ledig i nabolaget. Dette skete i 1767, da Mads Christensen i Skibtved, der var ca. 28 år, mistede sin kun 25-årige kone. Hun blev begravet den 12. april, og allerede den 3. juli samme år blev "velagte enkemand Mads Christensen i Skibtved" trolovet med den "gudelskende pige Mette Thomsdatter" fra Skibtved. Vielsesdatoen er ikke anført i Understed Sogns kirkebog.

Mads Christensen havde to børn fra sit første ægteskab, men han følte behov for flere. Mette Thomsdatter blev i slutningen af 1767 gravid med tvillinger. Den ene tvilling var dog dødfødt. Det resulterede i, at der den 7. august 1768 var kombineret barnedåb og begravelse i Understed Kirke. Mette Thomsdatter og Mads Christensen fik derefter en søn i henholdsvis 1771 og 1778. Den sidstnævnte søn blev døbt Thomas efter sin morfar, og derfor stillede Thomas Vestergård op som fadder, selv om han var blevet en gammel mand.

Hvad der derefter er sket med Mette Thomsdatter og Mads Christensen er usikkert. Ved folketællingerne i 1787 og 1801 kan jeg ikke finde dem i Understed Sogn eller i resten af Hjørring Amt. Da Jens Thomsens enke, Anne Christensdatter, i 1794 blev gift igen, var den ene af forloverne en Mads Christensen, og det er sandsynligt, at det var Mette Thomsdatters mand. I juli 1807 blev en 70-årig fattiglem i Skibtved, der formentlig hed Mads Christensen (skriften i kirkebogen er utydelig), begravet i Understed Sogn, og det kan evt. være Mette Thomsdatters mand.

Eneste antydning af et spor efter Mette Thomsdatter er ved folketællingen i 1801, hvor en 70-årig enke ved navn Mette Thomsdatter, der er angivet at være betler, boede i et jordløst hus i Skibtved. Da aldersangivelsen afviger ca. 10 år fra den "rigtige" Mette Thomsdatters alder, er det næppe hende. Det er derfor en uløst gåde, hvordan Mette Thomsdatters og Mads Christensens liv blev afsluttet.

Niels Thomsen var ifølge kirkebogen 18 år, da han i 1761 blev konfirmeret i Understed Kirke. I 1768 var han sandsynligvis tjenestekarl i Højerholt i Understed Sogn, idet en Niels Thomsen fra Højerholt var fadder ved en dåb hos søsteren, Mette Thomsdatter. Den 29. april 1772 blev Niels Thomsen trolovet i Understed Sogn med Maren Christensdatter, der også var en "gudelskende pige", og sådan én må være alle mænds drøm.

Jeg har en formodning om, at Maren Christensdatter (født ca. 1743) var søster til Mette Thomsdatters mand, Mads Christensen. Formodningen er baseret på, at jeg blandt sognets konfirmander har fundet både en Mads Christensen (i 1755) og en Maren Christensdatter (i 1759) fra Skibtved.

Ved trolovelsen angives Niels Thomsens og Maren Christensdatters bopæl at være "her i Skibtved". Forloverne var Niels Thomsens far, Thomas Jensen, og Poul Andersen, der var gift med Anne Thomsdatter. Forloverne har skrevet under i kirkebogen, og da jeg har en kopi af

kirkebogssiden, kan jeg prale med, at jeg har min tip-4-oldefars autograf. Vielsesdatoen er ikke anført i kirkebogen.

Niels Thomsen og Maren Christensdatter blev ikke boende i Understed Sogn. Da de fik deres første barn, Johanne Marie Nielsdatter (døbt 2. februar 1775), boede de i Nørre Guddal i nabosognet Gærum (Hjørring Amt). Det forhindrede dog ikke den stolte farfar, Thomas Jensen, i at møde op som fadder.

Maren Christensdatter overlevede ikke den næste fødsel. Datteren, Maren, blev døbt den 1. marts 1778, og Maren Christensdatter blev begravet den 15. marts 1778 i Gærum Sogn. Bopælen var stadig Guddal.

Niels Thomsen blev dog gift igen den 8. november samme år i Understed Sogn. Brudeparrets bopæl angives at være Guddal. Kirkebogen påstår, at brudens navn var Johanne Pedersdatter, men det tror jeg ikke på. Der må være tale om en skrivefejl, for alt tyder på, at Niels Thomsen blev gift med Johanne Jensdatter (døbt 17. september 1752, Gærum Sogn).

Ved folketællingen i 1787 boede Niels Thomsen på en gård i Gærum by (Gærum Sogn) sammen med konen, Johanne Jensdatter. Det er anført, at det var Niels Thomsens andet ægteskab og Johanne Jensdatters første. Det var kun den ene af Niels Thomsens døtre fra 1. ægteskab, der boede hos dem, idet Maren døde i 1781. Niels Thomsen havde endvidere sin svigermor boende, og det har sikkert været hyggeligt.

Svigermor blev dog boende længere end konen. Niels Thomsens koner var ikke langtidsholdbare, for Johanne Jensdatter døde allerede i 1788 eller 1789. Da kirkebogen er defekt, kan dødstidspunktet ikke bestemmes mere præcist. Hun var 36 år ved sin død og omtales i kirkebogen som "Niels Thomsens kone, Gærum Bye". Niels Thomsen fik ingen børn med Johanne Jensdatter.

Nu var Niels Thomsen nødsaget til at finde sig en tredje kone. Det var tilsyneladende ikke svært, for den 16. oktober 1789 blev han gift i Flade Kirke (Hjørring Amt) med Ingeborg Jensdatter fra Jegen i Flade Sogn (døbt 21. december 1755, Flade Sogn). Ved vielsen var han ca. 46 år, og hun var 33 år. Ca. ni måneder efter fødte hun en datter, Maren (døbt 18. juli 1790), og i 1794 (døbt 14. februar 1794) fik de sønnen, Thomas. Ved begge fødsler var bopælen Gærum by.

I 1795 slap Niels Thomsen omsider for at have sin svigermor fra andet ægteskab boende, for hun blev begravet den 26. december. Ved folketællingen i 1801 boede Niels Thomsen og Ingeborg Jensdatter på en gård i Gærum by sammen med deres to fælles børn. Niels Thomsen fik ikke mulighed for at blive gift for fjerde gang, for han døde i en alder af 61 år (begravet 29. januar 1804, Gærum Sogn).

Ingeborg Jensdatter var i høj grad langtidsholdbar, for ved folketællingerne i 1834 og 1840 boede hun på aftægt hos sønnen, Thomas Nielsen, på Østergård i Gærum by. I 1840 var hun 84 år. Jeg har ikke fundet hende ved folketællingen i 1845, men jeg har heller ikke fundet hende død i Gærum Sogn inden da, så det er uvist, hvor gammel hun nåede at blive.

Kapitel 30. Vest for Øster Sveje

Mine tip-4-oldeforældre

Povel Rasmussen & Karen Larsdatter

Povel Rasmussen (186):

Født: ca. 1708

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 19. oktober 1749 i Hørby Sogn (Hjørring Amt)

Død:

Begravet: 25. april 1784 i Hørby Sogn

Karen Larsdatter (187):

Født: ca. 1717

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 19. oktober 1749 i Hørby Sogn

Død:

Begravet: 6. december 1795 i Hørby Sogn

Povel Rasmussens fornavn skrives normalt "Povel", men ses også skrevet i den mere moderne udgave "Poul". Karen Larsdatters efternavn skrives også "Lauridsdatter".

Povel Rasmussen og Karen Larsdatter har muligvis tilbragt hele deres liv i Hørby Sogn ca. 8 km vest for Sæby, og det kan ikke have været specielt afvekslende. I Hørby Sogn begynder den første eksisterende kirkebog i 1725. Derfor har jeg ikke kunnet finde oplysninger om mine tip-4-oldeforældres fødsel og forældre.

De her anførte omtrentlige fødselsår er fastlagt på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved deres død. Som omtalt nedenfor har jeg uden større succes forsøgt at få et indblik i Povel Rasmussens og Karen Larsdatters familieforhold ved at undersøge brugen af faddere i sognet.

Det kan på grundlag af kirkebogen fastslås, at Povel og Karen blev trolovede den 7. februar 1749. Det må de formodes at have haft travlt med, for allerede den 27. maj 1749 fik de i Hørby Kirke døbt en søn, Rasmus Povelsen. Han slap for at blive betegnet som "uægte" i kirkebogen, idet det i stedet er anført, at forældrene var trolovede.

Herefter hastede det ikke så meget med at blive gift. Trolovelsestiden var lidt længere end normalt, idet vielsen først fandt sted den 19. oktober 1749. Povel har været ca. 41 år og Karen ca. 32 år ved vielsen, så de var ikke unge og uerfarne. Brudeparrets bopæl er angivet at være Ørvad, som ligger i Hørby Sogn.

Der er ingen sikre spor af Povel Rasmussen inden da. Den 18. september 1746 var en "soldat Povel Rasmussen i Haal" (dvs. Hale i Hørby Sogn) fadder ved en barnedåb i Hørby Sogn, men det er usikkert, om det er min tip-4-oldefar. Jeg føler mig mere sikker på, at den "pige Karen Lauridsdatter i Ørvad", der i både 1743 og 1748 var fadder hos Peder Rasmussen og

Margrete Lauridsdatter i Øster Sveje (også skrevet Svej) i Hørby Sogn, var en yngre udgave af min tip-4-oldemor.

Margrete Lauridsdatter kan evt. være storesøster til Karen, selv om Margrete Lauridsdatter er så meget ældre (født ca. 1700, begravet 25. marts 1764, Hørby Sogn), at det taler lidt imod, at de er søstre. Povel Rasmussen og Karen Larsdatter havde endvidere gensidige fadderrelationer til Jens Larsen (født ca. 1716, begravet 17. april 1768, Hørby Sogn) og Sophie Jensdatter (født ca. 1706, begravet 12. oktober 1794, Hørby Sogn) fra Ørvad, og bopælen i Ørvad kan tyde på, at Jens Larsen er en bror til Karen.

Jeg har konstateret, at både Karen Larsdatter, Margrete Lauridsdatter og Jens Larsen havde en datter ved navn Zidsel. Det kan være en tilfældighed, men kan også være udtryk for, at de har haft en fælles mor af dette navn, som deres døtre er blevet opkaldt efter.

Margrete Lauridsdatters mand, Peder Rasmussen (født ca. 1696, begravet 6. maj 1759, Hørby Sogn), fra Øster Sveje og en Niels Rasmussen (født ca. 1693, begravet 28. november 1762, Hørby Sogn) på Hørbylunds Mark, der tre gange har været fadder ved dåb hos Povel Rasmussen og Karen Larsdatter, kan mistænkes for at være brødre til Povel Rasmussen. Bortset fra navneligheden har jeg dog ikke fundet argumenter for, at det skulle være tilfældet.

Jeg vil ikke bruge mere af læserens kostbare tid på omtale af usikre familierelationer, men vil vende tilbage til mine nygifte tip-4-oldeforældre. Povel Rasmussen og Karen Larsdatter må være flyttet ind på gården Vester Sveje i Hørby Sogn kort tid efter vielsen, idet bopælen var Vester Sveje, da Povel i 1752 og Karen i 1753 var faddere ved barnedåb i Hørby Sogn.

Karen Larsdatter havde et dobbeltjob som fadder, der var noget usædvanligt. Den 25. marts 1753 var hun fadder, da den gifte nabo Peder Thomsen fra Meller Sveje fik døbt et barn, han havde fået med sin tjenestepige. Ca. to måneder senere (27. maj 1753) var Karen Larsdatter igen fadder, da samme nabo fik døbt et barn, han havde fået med sin kone.

Det fremgår af jordebog fra Hørbylund Gods fra 1756 [1], at Povel Rasmussen var fæstebonde på gården Vester Sveje. Vester Sveje var en mellemstor gård, hvis man sammenligner med de øvrige gårde omtalt i jordebogen. Det var i Vester Sveje, at Karen Larsdatter fødte deres tre øvrige børn, Lars Povelsen (døbt 6. oktober 1754), min tip-3-oldemor, Zidsel Povelsdatter (døbt 3. april 1757) og Peder Povelsen (døbt 26. maj 1760).

Jeg formoder, at Povel Rasmussen herefter har passet sin fæstegård flittigt og ubemærket i en længere årrække, for bortset fra, at han har været fadder i Hørby Sogn nogle gange, har jeg ikke fundet oplysninger om ham, før han døde i Vester Sveje i 1784 i en alder af 76 år.

Povel Rasmussen kan ikke have efterladt sig nogen større formue, for ved folketællingen i 1787 var hans enke, Karen Larsdatter, angivet at være almisselem, dvs. på fattigunderstøttelse. Hun boede hos sønnen, Lars Povelsen, der havde overtaget gården. Karen Larsdatter var 78 år ved sin død i 1795, hvor hendes bopæl fortsat var Vester Sveje.

Der skal her fortælles om børnenes videre skæbne, idet der for Zidsel Povelsdatters vedkommende henvises til kapitel 15. Den ældste søn, Rasmus Povelsen, bliver jeg dog hurtigt færdig med, idet jeg ikke har fundet et eneste spor af ham efter hans dåb. Han er ikke fundet død i Hørby Sogn, så måske har han fundet lykken uden for Hørby.

Sønnen, Lars Povelsen, blev gift den 12. oktober 1783 i Hørby Kirke med Else Michelsdatter (døbt 21. marts 1762, Hørby Sogn). Han var 29 år, og hun var 21 år. Else var lidt gravid ved vielsen, men da de havde været trolovet i ca. 10 måneder inden vielsen, var graviditeten ikke upassende. Deres ældste datter, der kom til at hedde Karen efter sin farmor, blev døbt den 14. marts 1784 i Hørby Sogn. Bopælen er angivet at være Vester Sveje, så Lars Povelsen må formodes senest ved vielsen at have overtaget gården efter faderen.

Else Michelsdatter brugte tyve år (1784-1804) på at føde otte børn, hvoraf det ene dog var dødfødt, og en datter døde som 10-årig. Det mest bemærkelsesværdige ved disse fødsler var, at det først i ottende og sidste forsøg lykkedes at få en dreng, Poul Larsen (døbt 22. januar 1804, Hørby Sogn). Ved folketællingen i 1787 boede Lars Povelsen og Else Michelsdatter i Vester Sveje sammen med de to ældste døtre, hans mor og tre tjenestefolk. Ved folketællingen i 1801 var døtrene blevet så gamle, at to tjenestepiger har kunnet bortrationaliseres.

I 1814 var Lars Povelsens nevø, Poul Christensen, der var søn af Lars's søster Zidsel Povelsdatter, tjenestekarl i Vester Sveje, dvs. hos Lars Povelsen. Dette fremgår af Hørby Sogns kirkebog ved Poul Christensens vielse, hvor Lars Povelsen var den ene af forloverne. Lars Povelsen var fadder, da Poul Christensen blev døbt, så Poul må have været hans yndlingsnevø. Samme år købte Poul Christensen nabogården Meller Sveje (jf. kapitel 15), så Lars Povelsen har set en del til yndlingsnevøen i de efterfølgende år.

Lars Povelsens eneste søn, Poul Larsen, var lidt for fremmelig. I en alder af 19 år gjorde han en ældre dame på 38 år gravid. Det bevirkede, at de blev gift i 1823 og måtte flytte ind hos Lars Povelsen og kone i Vester Sveje. Her boede de også ved folketællingen i 1834. Selv om Lars Povelsen nu var blevet 79 år, angives han at være ejer af gården, men sønnen må antages at have bidraget kraftigt til gårdens drift. Lars Povelsen var blevet enkemand, idet Else Michelsdatter var død den 27. februar 1831 i en alder af næsten 69 år.

Lars Povelsen har haft et godt helbred, for han levede stadig ved folketællingen i 1840. Nu var han dog blevet degraderet til aftægtsmand hos sønnen, der var blevet gårdmand i Vester Sveje. Lars Povelsen nåede kun lige at få folketællingen med, for han døde den 27. februar 1840 i en alder af 85 år.

En "Peder Povelsen tjenende på Hørbylund" var fadder, da den ovenfor omtalte søn af Zidsel Povelsdatter, Poul Christensen, blev døbt i 1783 i Gærum Sogn (Hjørring Amt). Jeg formoder, at denne Peder Povelsen er Zidsels bror. Hvad Peder Povelsen derudover brugte sin ungdom på, er jeg uvidende om, idet det ikke er lykkedes mig at finde ham ved folketællingen i 1787.

Peder Povelsen var 37 år og var angivet at være fra Vester Sveje, da han den 20. august 1797 blev gift i Hørby Kirke med den 23-årige Inger Magrethe Andersdatter fra Badskjær i Hørby Sogn (døbt 8. maj 1774, Hørby Sogn). Inger Magrethes far var død året forinden, og Peder Povelsen har tilsyneladende overtaget hans husmandssted i Badskjær efter vielsen.

I 1798 var "Peder Povelsen i Badskjær" fadder ved en dåb i Hørby Sogn. Samme år fik Peder og Inger Magrethe en datter (døbt 19. september 1798), der også blev kaldt Karen efter sin farmor. Ved folketællingen i 1801 var Peder Povelsen "husmand med jord" i Badskjær, hvor han boede med kone og datter. Peders svigermor "nyder ophold af stedet", men det er ikke anført, om Peder Povelsen også nød hendes ophold.

Peder Povelsen og Inger Magrethe Andersdatter fik yderligere syv børn i perioden 1801-1818, hvoraf den yngste døde som spæd. Peders bror, Lars Povelsen, var fadder til fire af disse børn, hvorimod Peder kun fik lov til at være fadder en enkelt af de mange gange, Lars Povelsen holdt barnedåb. Det kan skyldes, at der var et klasseskel mellem gårdmænd og husmænd, der bevirkede, at Lars var ”finere” end Peder.

Noget tyder på, at Peder Povelsen ikke har været en succesrig husmand. Da han døde den 15. august 1828 i en alder af 68 år, var han flyttet fra husmandsstedet i Badskjær. Bopælen var et hus i Sveje, hvor han angives at være almisselem.

En fattig, 54-årig enke har ikke været attraktiv på ægteskabsmarkedet i Hørby, så Inger Magrethe Andersdatter måtte klare sig selv. Ved folketællingen i 1834 boede hun alene som lejer af huset i Sveje og ernærede sig ved at spinde. Det var tilsyneladende samme hus, hun boede i ved folketællingen i 1840, hvor hendes ugifte datter, Karen, var flyttet ind med et ”uægte” barn. Karen Pedersdatter angives at arbejde som daglejer, så Inger Magrethe må formodes at have været børnepasser.

Ved folketællingen i 1845 var Inger Magrethe Andersdatter angivet at være ejerinde af et hus i Hørbylund. Da hun dengang ikke kan have vundet i Lotto, kan man undre sig over, hvordan hun har fået penge til et huskøb. Hun anføres at være spinderske af erhverv. Den ugifte Karen boede stadig hos hende, men Karens datter var sat i pleje hos en af Karens søstre.

Der må have været grænser for Inger Magrethe Andersdatters rigdom, for ved folketællingen i 1850 boede hun i et hus i Hørby skoledistrikt sammen med Karen. Inger Magrethe Andersdatter angives at være spinderske og fattiglem. Hun kom ikke til penge siden, for hun var stadig fattiglem, da hun døde som 80-årig den 14. januar 1855 i Hørby Sogn. Ved hendes død angives bopælen at være Elsig.

Litteraturliste

1. Hørbylund Gods, Jordebog, 1756, <http://rigmornoergaard.tripod.com>

Kapitel 31. Besvangringer i præstegården

Mine tip-4-oldeforældre

Jens Jensen & Maren Andersdatter

Jens Jensen (188):

Født: ca. 1725

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 26. oktober 1749 i Volstrup Sogn (Hjørring Amt)

Død:

Begravet: 1795 i Åsted Sogn (Hjørring Amt)

Maren Andersdatter (189):

Født: ca. 1721

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 26. oktober 1749 i Volstrup Sogn

Død:

Begravet: 1791 i Åsted Sogn

Mine tip-4-oldeforældres omtrentlige fødselsår er beregnet på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved deres død. Jens Jensens fødselsår er dog ca. 1721 og Maren Andersdatters ca. 1720, hvis aldersangivelsen ved folketællingen i 1787 bruges som grundlag.

Det vides, at Jens Jensen og Maren Andersdatter blev gift i Volstrup Sogn og derefter flyttede til Nørre Buj/Nørre Buje i Åsted Sogn ca. 7 km vest for Frederikshavn. Det er ikke lykkedes at finde veldokumenterede oplysninger om deres fødsel, forældre eller opvækst.

Jens Ejgild Caspersen angiver [1], at Jens Jensen blev døbt den 6. juni 1724 i Åsted Sogn som søn af Jens Thomsen og Else Jeppesdatter. Jens Thomsen og Else Jeppesdatter er mine tip-5-oldeforældre (jf. kapitel 43). Med hensyn til Maren Andersdatter er det anført [1], at hun blev døbt den 17. august 1721 i Åsted Sogn og var datter af Anders Nielsen og Kirsten Pedersdatter fra Vestergård. Anders Nielsen er omtalt i kapitel 48, fordi han er bror til min tip-5-oldefar, Niels Nielsen. Eneste grundlag for at udpege denne Jens Jensen og denne Maren Andersdatter som "de rigtige" er tilsyneladende, at de er født i Åsted på et tidspunkt, der aldersmæssigt passer nogenlunde.

Selv om det ville være interessant, hvis familierelationerne på denne måde var flettet sammen, tvivler jeg dog på, at Jens Ejgild Caspersens gætterier er rigtigt. Der er følgende grunde til min skepsis:

- Jens Jensen og Maren Andersdatter er ikke blevet gift i Åsted Sogn, som man ville forvente, hvis de begge var født og opvokset i sognet.
- Jens Jensen og Maren Andersdatter fik mindst tre døtre (jf. nedenfor). Ingen af dem blev kaldt Else eller Kirsten, hvilket man ville forvente, hvis Else Jeppesdatter og Kirsten Pedersdatter var bedstemødrene.

- Hvis Jens Jensen og Maren Andersdatter var fra Åsted, ville man forvente, at et eller flere af deres familiemedlemmer fra sognet var faddere, når de holdt barnedåb, men det var ikke tilfældet. Jens Jensen og Maren Andersdatter brugte tilsyneladende naboer som faddere.

Jens Jensen har med sikkerhed opholdt sig i Ugilt præstegård (Ugilt Sogn, Hjørring Amt) i 1749. Det blev han ikke specielt from af, for med ca. fem måneders mellemrum præsterede han at gøre to piger gravide. Det var noget rod. Han kunne kun gifte sig med den ene, og han havde muligvis allerede lovet den første af dem ægteskab, før han blev klar over, at den anden var gravid.

Den 26. oktober 1749 blev Jens Jensen fra Ugilt præstegård gift i Volstrup Kirke med Maren Andersdatter, hvis bopæl ikke er angivet. Ca. en måned senere (23. november 1749) fik Jens Jensen og Maren Andersdatter døbt en datter i Volstrup Sogn. Hun kom til at hedde Ane Jensdatter. Ved vielsen havde Jens Jensen og Maren Andersdatter ifølge kirkebogen ”til huse hos Godske i Dyrhedens Skov”. Det lyder ikke som en varig boligløsning.

Den 25. januar 1750 måtte Jens Jensen midlertidigt forlade kone og barn. Han skulle sammen med Birthe Madsdatter (født ca. 1714) til offentligt skrifte i Ugilt Kirke. Her skulle de begge bekende deres forsyndelse over for hele menigheden. Deres forsyndelse er skrevet på latin i kirkebogen, og det lyder jo alvorligt, når man kan læse, at de har forbrudt sig ”contra sextum præceptum”, dvs. mod det sjette bud. Det bud havde præsten åbenbart forsømt at belære dem om, mens de begge tjente i præstegården.

I april 1750 fik Jens Jensen tredoblet sin børneflokk. Birthe Madsdatter fik den 19. april 1750 døbt ”uægte” tvillinger i Torslev Sogn (Dronninglund Herred, Hjørring Amt). Hun havde ved fødslen til huse i Kobberholm i Torslev Sogn, men kirkebogen anfører, at hun blev besvangret i Ugilt Sogn. Som barnefader var udlagt Jens Jensen, som tjente sammen med hende i Ugilt præstegård, men nu boede i Lille Buje i Åsted Sogn. Tvillingerne fik efternavn efter faderen, for de blev døbt Anne Jensdatter og Lars Jensen.

Hvordan gik det så den enlige mor med tvillingerne? Birthe Madsdatter var kun enlig mor i et par år, for Anne døde 1½ år gammel (begravet 31. oktober 1751), og Lars døde ca. 2 år gammel (begravet 15. marts 1752). Birthe Madsdatter blev gift i Torslev Kirke den 2. december 1753 med Søren Simonsen. De boede i Kobberholm og fik en datter i 1755, så det lykkedes for Birthe at få et normalt familieliv. Ved folketællingen i 1787 boede Birthe Madsdatter på aftægt i Kobberholm og var angivet at være 73 år og ”forrige beboers enke”.

Som omtalt ovenfor var Jens Jensen og Maren Andersdatter i 1750 flyttet til Lille Buje i Åsted Sogn. Lille Buje kaldes også for Nørre Buje. Det fremgår af Åstedes kirkebog, at Jens Jensen og Maren Andersdatter i Nørre Buj den 4. april 1751 fik døbt en datter, Maren Jensdatter. Ca. tre år senere fik de en søn, min tip-3-oldefar, der også kom til at hedde Jens Jensen (døbt 16. juni 1754, Åsted Sogn).

Ifølge Åstedes kirkebog fik ”Jens Jensen og Maren Jensdatter” i Buj en datter, Anne Jensdatter, døbt den 25. marts 1757, og en søn, Anders Jensen, døbt 11. november 1759. På trods af Jens Jensens syndige fortid vurderer jeg, at sandsynligheden for, at præsten ikke har haft helt styr på konens efternavn, er større end, at Jens Jensen har været sin kone utro. Derfor antager jeg, at både Anne og Anders er børn af Jens Jensen og Maren Andersdatter. Den 8.

oktober 1758 blev et étårigt barn af Nørre Buje begravet i Åsted Sogn. Navnet er ikke anført i kirkebogen, men der er sandsynligvis tale om Anne Jensdatter.

Det er noget overraskende, at Jens Jensen og Maren Andersdatter efter en pause på mere end 8 år fik endnu en datter, Anne Marie Jensdatter (døbt 2. december 1767). Man kan undre sig over, hvad de har fået tiden til at gå med i den mellemliggende periode.

I denne periode har de bl.a. fejret konfirmation. Den 14. april 1765 blev ”Anne Jensdatter af Buj” og ”Maren Jensdatter af Buj” konfirmeret. De må formodes at være de to ældste døtre af Jens Jensen og Maren Andersdatter. Annes liv blev dog kort, for ”Anne Jensdatter af Nørre Buje” døde i 1772 (begravet 27. september 1772) i en alder af 24 år.

Jens Jensen havde tilsyneladende nær kontakt med sine naboer. De var faddere hos hinanden, og Jens Jensen var vurderingsmand ved skifter i nabolaget den 3. februar 1770 og den 3. juli 1772 [2].

Efternøleren, Anne Marie Jensdatter, blev konfirmeret den 3. april 1785. Ved folketællingen i 1787 var hun hjemmeboende. Jens Jensen angives ved folketællingen at være 66 år og bonde og husmand i Nørre Buje. Maren Andersdatter var 67 år. Datteren, Maren Jensdatter, havde de ikke kunnet få afsat, for hun var i en alder af 36 år ugift og hjemmeboende.

Sønnen, Jens Jensen junior, overtog Nørre Buje senest efter faderens død. Det er dog sandsynligt, at det er sket tidligere, og at Jens Jensen senior og Maren Andersdatter i deres sidste leveår har boet på aftægt hos sønnen og svigerdatteren.

Der er en vis usikkerhed vedrørende Maren Andersdatters død. Ifølge Åstedes kirkebog blev ”kone Maren Pedersdatter, Lille Buje” begravet i 1791 i en alder af 70 år. Maren Andersdatter er hverken fundet død eller levende siden. Derfor formoder jeg, at det er hende, der er død i 1791, og at præsten igen har gjort sig skyldig i en skrivefejl. Skrivefejlen kan evt. skyldes, at Jens Jensen juniors kone hed Maren Pedersdatter. Præstens manglende omhu viser sig ved, at han i kirkebogen kun har anført årstallet, men ikke datoerne for begravelserne.

Jens Jensen levede i fire år som enkemand, inden han blev begravet i 1795. Kirkebogen angiver, at han blev 70 år. Han betegnes som ”den gamle Jens Jensen, Nørre Buje”, hvilket formentlig er for at skelne ham fra Jens Jensen junior.

Jens Jensen junior overtog som nævnt ovenfor husmandsstedet Nørre Buje, og hans liv kan der læses mere om i kapitel 16. De to Anne Jensdatters korte liv er afreageret, så jeg mangler blot at fortælle om deres tre søskende. Den fortælling bliver dog ret mangelfuld.

Maren Jensdatter var som nævnt hjemmeboende og ugift i 1787. Her slutter historien faktisk, for jeg har ikke siden fundet spor af hende. Hun er ikke fundet i Åsted Sogn ved folketællingen i 1801, og jeg har heller ikke fundet hende gift eller død i Åsted Sogn. Man kan derfor frit gætte på, om hun endte sine dage som gammeljomfru, eller om hendes tålmodige venten resulterede i, at hun til sidst blev gift med en rig og kærlig ægtemand.

Anders Jensen boede i Nørre Buje, da han blev konfirmeret den 6. april 1777 i en alder af 17 år. Efter konfirmationen er han muligvis rejst ud i verden for at stå på egne ben, for jeg har ikke fundet oplysninger om hans videre skæbne.

Lillesøster, Anne Marie Jensdatter, havde så store problemer med kærlighedslivet, at de er beskrevet i både Åstedes kirkebog og i en lokalhistorisk artikel [3]. Det startede ellers lovende 3. juledag 1792, hvor ugifte Anne Marie Jensdatter fra Nørre Buje blev trolovet med Peder Andersen fra Dybro i Skærum Sogn (Hjørring Amt). Han var lige så ugift.

Trolovelsen blev dog kortvarig. Den 14. februar 1793 mødte de begge op hos præsten i Åsted præstegård og begærede i fælles samtykke trolovelsen ophævet. Der var to vidner til stede. Det fremgår af kirkebogen, at ”i deres overværelse blev samme deres trolovelse ophævet, på grund af kongelig allernådigst forordning af 19. februar 1783, 3. paragraf, på de i samme paragrafs allernådigst bestemte vilkår, nemlig, at disse benævnte trolovede ingen sinde må indgå enten trolovelse eller ægteskab med hinanden uden kongelig allernådigst dispensation”. Det var dengang meget usædvanligt, at en trolovelse blev ophævet.

Det fremgår ikke, hvad der var årsag til ophævelsen af trolovelsen, men de efterfølgende be-
givenesser giver næsten en forklaring. Det fremgår af kirkebogen, at den 13. august 1793 blev Anne Marie Jensdatter af Buje trolovet med den ugifte Christen Larsen af Højerholt i Understed Sogn. Anne Marie betegnes ikke som ugift, så det kan tænkes, at man efter en hævet trolovelse blev betragtet som en mellemting mellem ugift og fraskilt. Denne trolovelse blev heller ikke langvarig, men det skyldtes, at de blev gift i Åsted Kirke den 14. oktober 1793.

Det vides ikke, hvor de herefter bosatte sig. Selv om jeg har søgt i hele Nordjylland, er det ikke lykkedes mig at finde dem ved folketællingen i 1801. Med en lidt for livlig fantasi kan man forestille sig, at de er gået under jorden af frygt for at blive opsøgt af den forsmåede trolovede, Peder Andersen, og et tæskehold. Den virkelige forklaring er formentlig mere kedelig.

Litteraturliste

1. Jens Ejgild Caspersen: ”Slægtsbog om Nejsigslægten”, www.jens-ejgild.dk
2. Navneregister til skifteprotokol for Hørbylund, 1741-1806, <http://rigmornoergaard.tripod.com>
3. O. Thomasberg: ”Af Aasted sogns historie. Trolovelse”, SKRÅ-EN, Lokalblad for Fællesvirke Vest, Skærum, Kvissel, Ravnshøj og Aasted, Nr. 51, december 2004

Kapitel 32. Fredens fallit

Mine tip-4-oldeforældre

Peder Jensen & Kirsten Pedersdatter

Peder Jensen (190):

Født:

Døbt: 13. januar 1715 i Åsted Sogn (Hjørring Amt)

Konfirmeret:

Gift: ca. 1743

Død: 21. marts 1780 i Understed Sogn (Hjørring Amt)

Begravet: ca. 25. marts 1780 i Understed Sogn

Kirsten Pedersdatter (191):

Født: ca. 1721

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: ca. 1743

Død:

Begravet: 10. april 1785 i Understed Sogn

Peder Jensen blev født i Faurholt i Åsted Sogn ca. 7 km vest for Frederikshavn som søn af Jens Thomsen og Else Jeppesdatter (jf. kapitel 43). Peder Jensen havde bopæl hos forældrene i Faurholt, da han i 1939 og 1940 var fadder ved barnedåb i Åsted Sogn, men derefter flyttede han hjemmefra.

Det fremgår af fæsteprotokollen [1], at "Peder Jensen, født i Faurholt i Åsted Sogn" overtog fæstet af Freden i Understed Sogn den 12. maj 1743 efter afdøde Bertel Olesen. Understed Sogn ligger ca. 8 km sydvest for Frederikshavn. At dømme efter gårdens hartkornsansættelse (1 tønne, 4 skæpper, 2 album) var der tale om en lille gård. Hartkornsansættelsen var afhængig af hvor meget korn, der kunne dyrkes på jorden, dvs. af en kombination af jordareal og jordens godhed. Gårdens hartkorn var udtryk for hvor meget, der skulle betales i jordskatter.

Udover jordskatter til staten skulle Peder Jensen til godsejeren betale "landgilde og arbejdspenge efter jordebogen" på 7 rigsdaler og 2 mark til terminerne mortensdag og 1. maj. Landgilde var den årlige fæsteafgift. Arbejdspenge var betaling for at slippe for hoveriarbejde på godset. Det fremgår af fæstebrevet, at ejendom og besætning var blevet overleveret til Peder Jensen i forsvarlig stand, og at han skulle bevare begge dele i samme stand. Den sidstnævnte bestemmelse fik Peder Jensen svært ved at efterleve som omtalt nedenfor.

Der foreligger ingen viden om Kirsten Pedersdatters fødsel, forældre eller opvækst. Hendes omtrentlige fødselsår er beregnet på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død.

Understed Sogn er et besværligt sogn for en slægtsforsker, idet de ældste kirkebøger er brændt som omtalt i kapitel 29. Det betyder bl.a., at børn, der er døbt før 26. november 1755, og ægtepar, der er viet før 5. november 1752, ikke kan findes i kirkebogen.

Det er ikke lykkedes mig at finde Peder Jensens og Kirsten Pedersdatters vielse i en kirkebog, men hvis de er blevet gift i Understed Sogn, vil det heller ikke være muligt. Det er nærliggende at gætte på, at de er blevet gift i forbindelse med Peder Jensens overtagelse af fæstet af Freden i 1743. Dette gæt er i god overensstemmelse med, at deres ældste barn som omtalt nedenfor er født i ca. 1744.

Det er kun to af Peder Jensens og Kirsten Pedersdatter børn, der har kunnet findes blandt de døpte i Understeds kirkebog. En gennemgang af konfirmationerne i sognet giver dog indblik i deres øvrige børn. Jeg har derved fundet frem til, at Peder Jensen og Kirsten Pedersdatter er forældre til følgende syv børn: Anne Pedersdatter (født ca. 1744), Else Pedersdatter (født ca. 1749), Kirsten Pedersdatter (født ca. 1752), Maren Pedersdatter (min tip-3-oldemor) (født ca. 1755), Jens Pedersen (døbt 31. juli 1757), Peder Pedersen (døbt 12. juni 1763) og Christen Pedersen (født ca. 1765).

De omtrentlige fødselsår er angivet på grundlag af aldersangivelsen ved konfirmationen. Selv om Christen Pedersen er født efter 1755, har hans dåb ikke kunnet findes i Understeds kirkebog. Børnedødeligheden var så høj dengang, at det er tænkeligt, at Peder Jensen og Kirsten Pedersdatter derudover har fået et eller flere børn, som ikke kan findes i kirkebogen, fordi de er døde inden konfirmationen.

Min viden om Peder Jensen og Kirsten Pedersdatter er så begrænset, at de fleste af deres livs hemmeligheder forbliver velbevarede for eftertiden. Hovedparten af min viden om dem stammer fra deres død og de efterfølgende skifter.

Kirkebogen afslører, at "Peder Jensen i Freden" blev begravet i 1780. Begravelsesdatoen tyder jeg til noget i retning af "Fest. Expiot.". Dette er ikke en almindeligt anvendt latinsk betegnelse for en af kirkeårets dage. På grundlag af datoerne for nærmest foregående og efterfølgende begravelser i 1780 og i 1773, hvor samme datobetegnelse er anvendt, tyder noget på, at der kan være tale om påskelørdag, der i 1780 var den 25. marts. Peder Jensens alder angives i kirkebogen at være 69 år, men jeg vil påstå, at præsten har regnet forkert og gjort ham fire år ældre, end han rent faktisk var.

Ved konfirmationen af ovennævnte børn er Freden anført som deres bopæl, men forældrenes navne er ikke anført. Skiftet efter Peder Jensen den 19. april 1780 [2] anfører navnene på de børn, der er i live. Derved bekræftes det, at alle de børn, der er identificeret på grundlag af konfirmationen, er børn af Peder Jensen og Kirsten Pedersdatter. Af ovennævnte syv børn er Peder Pedersen den eneste, der ikke nævnes i skiftet. Det fremgår af skiftet, at Peder Jensen var død 30 dage forinden. Da man normalt tæller både dødsdagen og skiftedagen med i de 30 dage, formoder jeg, at han døde den 21. marts 1780.

Boopgørelsen i skiftet efter Peder Jensen viser, at familiens private ejendele var få og uden større værdi. Blandt inventaret var det mest værdifulde en kobberkedel, der blev takseret til 2 rigsdaler. Derudover var der de nødvendige arbejdsredskaber, f.eks. plov, harve og vogn. Husdyrene udgjorde den største værdi. Af dem var der 4 heste (hopper), 4 køer, 3 kalve, 10 får og 6 lam. Alt i alt blev boets formue opgjort til 71 rigsdaler, 3 mark og 6 skilling.

Ved skifteforretningen skulle det gøres op, om gårdens bygninger, redskaber og besætning var i forsvarlig stand. Peder Jensen havde tilsyneladende forsømt eller ikke haft råd til at vedligeholde sin fæstegård. Godsets repræsentant sørgede dog nidkært for, at manglerne blev indregnet som passiver i boet. En af gårdens heste var en gammel krikke, og en anden var en

halvgammel krikke. Derfor blev der ved boopgørelsen modregnet 15 rigsdaler svarende til prisen for 1½ ”bæst” (dvs. hest). Der var endvidere påkrævet et større beløb til reparation af bygningerne og et noget mindre beløb til supplerung af gårdens arbejdsredskaber. Endelig var der en mindre gæld pga. skyldige skatter og landgilde.

Når regnestykket var gjort op, var boets samlede gæld på 96 rigsdaler og 11 skilling, dvs. der var et underskud på 24 rigsdaler, 3 mark og 5 skilling. Det problem blev klaret ved, at enken, Kirsten Pedersdatter, overtog fæstet af Freden og dermed gælden i gården.

Det fremgår af fæsteprotokollen [3], at Kirsten Pedersdatter i 1785 godvilligt afstod fæstet af Freden til sønnen, Jens Pedersen. Kirsten Pedersdatter døde dog i Freden samme år, inden overtagelsen var bragt endeligt i orden med et fæstebrev. Hun blev begravet den 10. april 1785. Kirkebogen anfører, at hun var 64 år ved sin død, men også her kan præsten tænkes at have regnet forkert.

Skiftet efter hendes død blev afholdt den 8. april 1785 [4]. I skifteprotokollen kaldes hun ”Kirstine Pedersdatter”. Der var tale om en registreringsforretning, hvor hendes ejendele blev registreret, men ikke takseret. Kirsten Pedersdatter boede hos sønnen, Jens Pedersen. Hendes ejendele var få, idet de kun bestod af en dyne, en pude, sengetøj, en fyrretræskiste og hendes personlige klæder. Dynen har sat kulør på hendes tilværelse, idet den var en rød-, blå- og hvidstribet olmerdugsoverdyne.

Som et eksempel på, hvordan en ældre kvinde i 1700-tallet gik klædt, vil jeg her liste Kirsten Pedersdatters beklædningsgenstande op. De bestod af: en grøn vadmeststrøje, to gamle livstykke med ærmer, et livstykke af læderskind, et gammelt gråt- og rødtribet skørt, et grøn- og blåtribet skørt, et rødt vadmestskørt, et brunt vadmestskørt, to par sorte strømper, et par strømpebånd, et gammelt blåforklæde, et forklæde, et hvidt lærredsforklæde, to firehjørnede og et trehjørnet tørklæde, et blå og hvidt bomuldstørklæde, tre hvide, firehjørnede hørlærredstørklæder, to par hvide og et par sorte vanter, et par halvhandsker, en blå hvergarnskåbe med brunt underfor, en blå vadmeststrøje, et blå vadmestsnøreliv, seks blårlærredssærke, to par halværmer, fem lin, to gamle fløjlsdepuder, en blå charginhue, et sort hovedstykke af Danzigtøj, en sort vadmestkjortel, et par tøfler og et par sko med messingspænder. Er der mon nogen af nutidens kvinder, der kunne have lyst til at bytte garderobe med Kirsten Pedersdatter?

Da alle læsere måske ikke har helt styr på datidens mode, vil jeg supplere med nogle ordforklaringer. Vadmest er groft, løstvævet uldstof. Et livstykke var et underklædningsstykke, der blev båret på overkroppen og lukket foran med hægter eller snører. Hvergarn er stof af hør og uld. Blårlærred er fremstillet af grovere, fraserterede taver af hør. En særk var en beklædningsgenstand af hørlærred, som kvinder bar inderst på kroppen, dvs. datidens undertøj. Halværmer er løse ærmer. Et lin var en pandestrimmel af hørlærred anbragt under huen. En pandepude blev båret i panden og var en sort, rektangulær pude kantet med sorte kniplinger. Chargin er fint, naturligt nopret gedeskind. Et hovedstykke var en hat eller hue til kvinder. Danzigtøj var tøj fra Danzig i Polen.

Nu ved vi alt om Kirsten Pedersdatters tøjsmag, så tiden er inde til at berette om, hvordan det gik Peder Jensens og Kirsten Pedersdatters børn. Maren Pedersdatters videre skæbne er beskrevet i kapitel 16, fordi hun er min tip-3-oldemor. Her beretter jeg om den noget ufuldstændige viden, jeg har om de øvrige børns liv.

Anne Pedersdatter var ved skiftet efter faderen i 1780 gift med Mads Hansen i Gadholt. Det er sandsynligvis dem, der er blevet gift i Volstrup Sogn (Hjørring Amt) den 17. november 1775. I kirkebogen angives Mads Hansens bopæl at være Folhaven og Anne Pedersdatters at være Skølstrup. Anne Pedersdatter må i så fald have tjent i Skølstrup i Volstrup Sogn, der er Understeds sydlige nabosogn. Mads Hansen var født i Folhaven i Volstrup Sogn (døbt 31. marts 1743).

Landsoldat Mads Hansen Huus havde den 28. juni 1775 fået fæstebrev på en gård i Gadholt i Understed Sogn [3], hvor han formentlig har taget sig af både landets sikkerhed og gårdens drift efter vielsen. De fik tilsyneladende kun to børn, hvordan de så end har båret sig ad med at nøjes med det. I 1776 fik de en søn, Hans Madsen (døbt 28. juli 1776), og i 1781 datteren, Kirsten Madsdatter (døbt 4. juni 1781).

Gården i Gadholt kan ikke have været Mads Hansens ønskedrøm, for han fik tilladelse til at fraflytte den. I stedet overtog han den 1. august 1778 fæstet af en anden gård i Gadholt [3]. Det er ikke indlysende, at dette bytte har været attraktivt, for det fremgår af fæsteprotokollen, at den gård, han nu overtog, havde brøstfældige, dvs. faldefærdige, bygninger. Det var da også mere, end Mads Hansen kunne klare. I 1783 måtte han frasige sig gården pga. armod og fattigdom [3]. Det er formentlig den samme Mads Hansen, der i 1784 pga. armod og fattigdom måtte forlade en gård i Øksenhede i Volstrup Sogn, som han en kort tid havde beboet [3].

Når man dengang var blevet ramt af fattigdom, var det svært at komme ud af den igen. Mads Hansen og Anne Pedersdatter må være gået under jorden af skam, for det er ikke lykkedes mig at finde dem ved folketællingen i 1787.

Jeg tror dog, at det er lykkedes mig at finde dem ved folketællingen i 1801 i Diget i Understed Sogn. Der boede Mads Hansen og Ane Pedersdatter. Aldersangivelserne afviger dog meget fra de forventede, men da aldersangivelsen i kirkebogen ved de samme personers død lever rimeligt op til forventningerne, tror jeg alligevel på, at jeg har fundet de rigtige. De er ikke sluppet ud af fattigdommen i den mellemliggende periode, for både Mads Hansen og Anne Pedersdatter angives at være almisselem. Mads Hansen angives endvidere at være sengelig-gende husmand, og det har næppe givet en god indtjening.

Mads Hansen levede dog i yderligere 18 år, men jeg har ikke grundlag for at påstå, at han har været sengelig-gende i al den tid. Anne Pedersdatter var ”almisselem af Digets hus” og angivet at være 77 år, da hun døde den 7. maj 1819 (Understed Sogn). Mads Hansens fattigdom varede et halvt år længere, for han døde som ”almisselem af Digets hus” den 8. november 1819. Ifølge kirkebogen blev han 78 år.

Else Pedersdatter var ved skiftet efter faderen i 1780 gift med Thomas Jensen og boede i Gærum Sogn (Hjørring Amt). Else Pedersdatter fra Freden var den 10. januar 1777 blevet trolovet i Understed Sogn med Thomas Jensen (født ca. 1746) fra Bangsbo ved Frederikshavn. Deres første barn, Maren, nåede at blive både døbt (8. maj 1777) og begravet (15. juni 1777), inden de blev gift. Else Pedersdatter og Thomas Jensen blev lovformeligt gift i Understed Kirke den 5. oktober 1777.

Else Pedersdatter og Thomas Jensen var flyttet til Bovet i Gærum Sogn, da sønnen, Christen, blev født i starten af 1779. Han fik heller ikke noget langt liv, for han døde i 1781. I perioden 1781-1787 fik de yderligere fire børn, hvoraf det ene døde som spæd.

Der må være blevet sjustket med folketællingen i 1787, for det er heller ikke lykkedes mig at finde Else Pedersdatter og hendes familie. Ved fødslerne i 1781, 1783 og 1785 boede de i Bovet. Derefter er de flyttet tilbage til Understed Sogn, hvor de boede i Letholt, da de fik et barn døbt den 18. marts 1787.

Ved folketællingen i 1801 var Thomas Jensen, der nu kaldes for "Thomas Jensen Letholt", og Else Pedersdatter flyttet til købstaden medbringende en 20-årig datter. De boede i Vestergade i Sæby, og Thomas Jensen arbejdede som daglejer og slagter. I 1810 var Thomas Letholt fadder ved en dåb i Sæby hos Christen Letholt, der må antages at være hans søn.

Else Pedersdatter døde den 15. marts 1815 i Sæby i en alder af 66 år. Thomas Jensen Letholt levede så længe, at han nåede at blive fattiglem i Sæby, inden han døde som 72-årig den 24. april 1818.

Kirsten Pedersdatter tjente i Volstrup præstegård, da der blev afholdt skifte efter faderen i 1780. Selv om man tjener i en præstegård, kan man komme galt af sted. I 1782 vendte Kirsten tilbage til Understed Sogn for at få sin "uægte" datter, Karen, døbt (24. februar 1782). Anders Lauridsen i Volstrup præstegård var udlagt som barnefader. Anders Lauridsen var dog ikke præsten, men en bondesøn, der var født i Ørtoft i Volstrup Sogn i 1751 (døbt 15. september 1751).

Da Anders Lauridsen havde tænkt lidt over situationen, var han dog en reel ung mand. Han giftede sig med Kirsten Pedersdatter i Understed Sogn den 10. november 1782. Kirstens svoger, ovennævnte Thomas Jensen fra Bovet i Gærum, var den ene af forloverne.

Efter vielsen må Anders og Kirsten have bosat sig i Volstrup, for her fik de en datter i 1784 og en søn i 1788. Den 13. oktober 1785 fik Anders Lauridsen fæstebrev på en gård i Volstrup by [3]. Den har næppe været en guldgrube, for det fremgår, at forgængereren havde frasagt sig gården pga. fattigdom. Ved folketællingen i 1787 boede familien på denne gård.

Anders Lauridsen har muligvis også haft svært ved at få gårdens økonomi til at hænge sammen. I 1792, hvor de fik en datter, Maren, var de flyttet til Vangsgård i Gærum Sogn. Her boede Anders Lauridsen og Kirsten Pedersdatter sammen med deres tre yngste børn ved folketællingen i 1801. Bopælen var stadig Vangsgård i 1807, hvor Anders Lauridsen var fadder ved en dåb hos sønnen, Peder, der var så fremmelig, at han blev gift og fik barn som 18-årig.

Anders Lauridsen var 78 år, da han døde den 18. januar 1830 som aftægtsmand i Dahlhuset i Gærum Sogn. Jeg formoder, at han har boet hos datteren, Maren, der ved folketællingen i 1834 havde bopæl i Dahlhuset med mand og barn. Det er et mysterium, hvad der er blevet af Kirsten Pedersdatter, for jeg har ikke fundet hende død i Gærum Sogn.

Alt tyder på, at Jens Pedersen har boet hjemme i Freden, indtil han den 11. april 1783 i en alder af 25 år blev trolovet med Anne Andersdatter fra Letholt i Understed Sogn (født ca. 1761). Jeg har en kraftig mistanke om, at anledningen til trolovelsen var datteren, Kirsten, der blev født 2-3 måneder efter (døbt 6. juli 1783, Understed Sogn). Det bliver formentlig aldrig afsløret, om de nåede at blive gift inden fødslen, for præsten har tilsyneladende glemt at anføre vielsesdatoen i kirkebogen.

Den 19. august 1785 fik Jens Pedersen fæstebrev på Freden [3], som han overtog efter moderen som omtalt ovenfor. Det var nu hans ansvar at drive fødegården videre. Udgangspunktet har næppe været det bedste, for jeg formoder, at han også har overtaget den gæld i gården, som moderen havde påtaget sig ved skiftet efter Peder Jensen.

I 1786 fik Jens og Anne en søn, der blev opkaldt efter Jens's far, idet han kom til at hedde Peder Jensen. Lille Peder døde dog 12 uger gammel. Ved folketællingen i 1787 boede de i Freden med datteren, en tjenestepige og en tjenestedreng. I perioden 1787-1801 fik de yderligere fem børn.

I 1795 var der ufred i Freden, idet Jens Pedersen ved Børglum-Jerslev herreders ret blev fradømt fæstet af Freden pga. forsiddelse (misligholdelse som følge af fattigdom) og restancer af skatter og landgilde [3]. Udtrykt med nutidigt sprogbrug gik Jens Pedersen fallit. Det var altså ikke lykkedes ham at rette op på faderens forsyndelser. Om Jens Pedersen har været ramt af misvækst eller andet uheld, eller om han blot har været en dårlig landmand, står hen i det uvisse. Det var næppe med begejstring, at familien flyttede til Præsthuset i Understed Sogn, hvor de to yngste af børnene blev født.

Ved folketællingen i 1801 boede familien i Sulbæk (Understed Sogn) i et hus, som jeg formoder var Præsthuset. Fattigdommen var ikke blevet overvundet, for det er anført, at Jens Pedersen var husmand uden jord og betler (dvs. tigger).

Der er ikke tegn på, at Jens Pedersen igennem årene har opretholdt en nær kontakt til søsteren, Maren Pedersdatter (min tip-3-oldemor), der var blevet gift og var flyttet til Åsted Sogn. De har således ikke brugt hinanden som faddere ved barnedåb. Ved skiftet den 14. december 1812 efter Marens død mødte Jens Pedersen dog op som værge for hendes umyndige datter [5]. Hans bopæl er i skifteprotokollen anført at være Præsthuset i Understed Sogn.

Fattigdom kan åbenbart være vejen til et langt liv. Ved folketællingen i 1834 var Jens Pedersen 77 år, og Anne Andersdatter var 73 år. Bopælen var Præsthuset, hvor Jens Pedersen stadig var husmand uden jord. Det er anført, at han levede af håndarbejde. Det får mig umiddelbart til at forestille mig Jens Pedersen siddende med sit strikketøj, men mon ikke der var tale om en anden slags husflid?

Ægteparret levede videre i næsten ti år mere. Jens Pedersen var 86 år, da han døde i Præsthuset den 27. september 1843. Så gad Anne Andersdatter ikke mere, for hun døde en måned senere (26. oktober 1843). Jeg tvivler på, at der har været meget til arvingerne. Der er dog grænser for, hvor fattige de kan have været ved deres død, for ingen af dem døde som almisselem, hvis ellers man kan stole på kirkebogen.

Det eneste, jeg ved med sikkerhed om sønnen, Peder Pedersen, er, at han er blevet døbt. Jeg har ikke fundet ham blandt konfirmanderne i Understeds kirkebog. Som nævnt ovenfor var Peder Pedersen ikke nævnt blandt arvingerne ved skiftet efter faderens død i 1780. Han må derfor antages at være død inden da, selv om jeg ikke har fundet hans død i Understeds kirkebog.

En levnedbeskrivelse for den yngste søn, Christen Pedersen, er hurtigt overstået. Kirkebogen anfører, at han var 15 år, da han blev konfirmeret den 2. april 1780. Christen Pedersen

døde året efter (begravet 20. maj 1781). Nu angiver kirkebogen hans alder til at være 18 år, så mindst én af aldersangivelserne må være forkert.

Litteraturliste

1. Fæsteprotokol, Sæbygård, 1719-1820, folio 126
2. Skifteprotokol, Sæbygård, 1719-1790, folio 491-493
3. Navneregister til fæsteprotokol for Sæbygård, 1719-1820,
<http://rigmornoergaard.tripod.com>
4. Skifteprotokol, Sæbygård, 1719-1790, folio 569-569b
5. Skifteprotokol, Horns og Vennebjerg Herreder, 1812-1815, folio 45

Kapitel 33. Bedre sent gift end aldrig

Mine tip-5-oldeforældre

Thomas Villadsen & Anne Laursdatter

Thomas Villadsen (332):

Født: ca. 1668

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 25. juni 1713 i Jerslev Sogn (Hjørring Amt)

Død:

Begravet: 11. august 1743 i Jerslev Sogn

Anne Laursdatter (333):

Født:

Døbt: 17. maj 1687 i Jerslev Sogn

Konfirmeret:

Gift: 25. juni 1713 i Jerslev Sogn

Død:

Begravet: 17. marts 1737 i Jerslev Sogn

Thomas Villadsens fornavn ses i kirkebogen også skrevet som "Thomis" og "Thommas" og hans efternavn en enkelt gang skrevet som "Viladsen". Anne Laursdatters bliver en enkelt gang kaldt for "Lauritsdatter".

Thomas Villadsens fødselsår er beregnet på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død. Han var søn af Villads Christensen og Kirsten Laursdatter (jf. kapitel 44). Thomas Villadsens far var fæstebonde i Øster Mellerup i Jerslev Sogn ca. 8 km øst for Brønderslev. Thomas havde fire ældre halvsøskende og to ældre helsøskende. Han må derfor formodes at være blevet forkælet som barn, hvis ellers forkælelse var opfundet i 1600-tallet.

Thomas Villadsen optrådte i perioden 1695-1712 flere gange i Jerslev Sogns kirkebog som fadder, når hans søstre holdt barnedåb, og hans bopæl var angivet at være Mellerup. Det fremgår af fæsteprotokollen [1], at Thomas Villadsen i 1701 overtog fæstet af Øster Mellerup i Jerslev, "som hans skrøbelige, højaldrende og svage far Villads Christensen har beboet". Man skulle tro, at Thomas Villadsen herefter havde brug for en kone på gården. Jeg har dog ikke fundet tegn på, at han har været gift, før han i en alder af ca. 45 år blev gift med Anne Laursdatter.

Anne Laursdatter blev ifølge Jerslev Sogns kirkebog døbt tredje pinsedag 1687 som datter af Laust Christensen i Pærgård. Moderen var Ane Olufsdatter (jf. kapitel 45). Anne var nr. to i en søskendeflok på tolv. Alligevel var der ikke trængsel på Pærgård, idet mindst otte af hendes søskende døde som små.

Anne Laursdatter var altså næsten 20 år yngre end Thomas Villadsen, da "Thomas Viladsen i Mellerup og Anne Laursdatter af Pergaard" blev trolovede den 13. marts 1713 og "brudviede" i Jerslev Kirke den 25. juni 1713. Efter vielsen bosatte de sig i Øster Mellerup.

Thomas og Anne fik fem børn. Det startede med Kirsten Thomsdatter, der blev døbt den 11. februar 1715. Derefter fulgte min tip-4-oldefar, Villads Thomsen (døbt 20. juni 1717), Giertrud Thomsdatter (døbt 5. maj 1720), Laurs Thomsen (døbt 7. november 1723) og efterfølgeren Anne Thomsdatter (døbt 29. august 1728).

I betragtning af, at Thomas Villadsen flere gange havde været fadder hos sine to søstre, kan det undre, at ingen af dem blev brugt som fadder hos Thomas Villadsen. Eneste repræsentant for Thomas's familie blandt fadderne var tilsyneladende Lars Olufsen fra Mellerup, der var Thomas Villadsens nevø.

Den yngste datter, Anne, var kun 8 år, da moderen døde. Det fremgår af kirkebogen, at "Anne Lauritsdatter i Østre Melrup" blev begravet den 17. marts 1737 i en alder af 52 år. Det må formodes at være min tip-5-oldemor, selv om aldersangivelsen er et par år forkert. Der er ganske vist en anden Anne Laursdatter, der må være født nogenlunde samtidig, som er død i Jerslev Sogn i 1765, men da hendes bopæl var Øster Hjulskov ved hendes død, var hun næppe Thomas Villadsens hustru.

Thomas Villadsen holdt ud nogle år efter konens død, idet han døde i 1743. Kirkebogen anfører, at "Thomas Villadsen af Flyeberg" blev 75 år. På det tidspunkt boede hans datter, Kirsten Thomsdatter, som omtalt nedenfor i Flyberg i Jerslev Sogn. Det er derfor nærliggende at antage, at Thomas Villadsen er flyttet ind hos datteren og svigersønnen, da han blev for gammel til at kunne klare driften af gården i Øster Mellerup.

Min tip-4-oldefar, Villads Thomsen, omtales i kapitel 20. Trods ihærdig søgning efter vielser, børnefødsler og begravelser, som har involveret den anden søn, Laurs Thomsen, har jeg ikke fundet andet om ham end hans dåb. Derfor må jeg her nøjes med at fortælle om, hvordan det senere er gået døtrene Kirsten, Giertrud og Anne.

Kirsten Thomsdatter var 25 år, da hun blev gift i Jerslev Kirke den 13. november 1740 med Christen Jensen af Flyberg. Christen Jensen var ca. 38 år, men han var da også en lettere brugt ægtemand. Han var den 9. oktober 1735 blevet gift første gang med Kirsten Pedersdatter. En uge efter havde de barnedåb, og så kan man jo overveje, om bruden var yderst højgravid ved vielsen, eller om barnet var blevet født forinden. Christen Jensen nåede at få to børn med Kirsten Pedersdatter, inden hun døde i 1740 (begravet 6. marts), men begge børnene døde som helt små.

Det gik ikke bedre i starten af ægteskabet med Kirsten Thomsdatter, idet deres to første børn født i henholdsvis 1741 og 1742 ligeledes døde som små. Christen Jensen må have haft et liv præget af begravelser. Kirsten Thomsdatter og Christen Jensen fik dog yderligere seks børn, og det er kun et af disse, som jeg har fundet død som barn.

Julen i hjemmet i Flyberg var i 1772 påvirket af Christen Jensens død. Han blev begravet den 27. december og var 70 år ved sin død. Kirsten Thomsdatter levede så længe, at hun blev talt med ved folketællingen i 1787. På det tidspunkt boede hun i Løth i Jerslev Sogn hos sin yngste datter, Anne Marie, der var skrædder og gift med en husmand. Kirsten Thomsdatter var angivet at være 80 år, selv om den korrekte alder må have været 72 år. Det er endvidere anført, at hun levede af almisse.

Ifølge Jerslev Sogns kirkebog blev ”Christen Flyebergs enke” på 80 år begravet den 25. januar 1789. Det kan vist kun være Kirsten Thomsdatter, selv om aldersangivelsen igen er ret forkeret. Hun kan kun have været 73 år ved sin død. Noget tyder på, at hun ikke selv har kunnet huske, hvor gammel hun var.

Giertrud Thomsdatter gjorde sig bemærket ved at være fadder ved barnedåb hos søsteren, Kirsten Thomsdatter, i 1742, 1750 og 1756. I 1750 var hendes bopæl angivet at være Flyberg, hvilket tyder på, at hun har været tjenestepige hos søsteren og svogeren.

Giertrud var en halvgammel pige på 39 år, da hun blev gift med én fra nabosognet. Den 5. oktober 1759 blev ”Laurs Jensen af Serritslev og Giertrud Thomsdatter af Hjulskov” viet i Jerslev Kirke. Laurs Jensen var født ca. 1727. De har sandsynligvis bosat sig i Serritslev efter vielsen, for ved folketællingen i 1787 boede ”Lauridtz Jensen” og Giertrud Thomsdatter sammen med en tjenestekarl på en gård i Serritslev by. Laurs Jensen angives at være ”bonde og halvgårdsmand”, dvs. han var bonde på en gård, der var ca. halvt så stor som en almindelig bondegård. Jeg har ikke fundet børn af Laurs Jensen og Giertrud Thomsdatter i hverken Serritslev Sogns eller Jerslev Sogns kirkebog, og det tyder på, at de har været barnløse.

Det er anført i Serritslev Sogns kirkebog, at Lars Jensens hustru i Serritslev, 74 år gammel, blev begravet den 23. februar 1794. Da aldersangivelsen passer perfekt på Giertrud Thomsdatter, er der grundlag for at tro på, at det er hende, der er død. Jeg har ikke fundet Laurs Jensen død, men vil dog ikke af den grund påstå, at han lever endnu.

I 1760 var en ”Anne Thomsdatter i Vester Hjulskov” fadder ved barnedåb hos Kirsten Thomsdatter, og det må formodes at være Kirstens lillesøster, der i så fald har tjent i Vester Hjulskov. I lighed med storesøsteren, Giertrud, var Anne Thomsdatter først giftefærdig, da hun nærmede sig 40 år. Jeg finder det nemlig overvejende sandsynligt, at det er den ”rigtige” Anne Thomsdatter, der blev gift i Serritslev Sogn den 6. januar 1767. ”Ungkarl Hans Hansen af Ulhøj” blev gift med ”pige Anne Thomsdatter af Jerslev”. Den ene af forloverne var en ”Peder Larsen af Vester Hjulskov i Jerslev Sogn”, hvilket kan have sammenhæng med, at Anne har tjent i Vester Hjulskov.

Efter vielsen bosatte Hans Hansen og Anne Thomsdatter sig i Ulhøj i Serritslev Sogn. Annes alder har sat en grænse for børneflokkens størrelse. De fik tre børn, der blev født i henholdsvis 1767, 1770 og 1774, men det ældste barn døde i en alder af 1½ år. Ved folketællingen i 1787 boede Hans Hansen på 53 år og Anne Thomsdatter på 60 år på en gård i Ulhøj sammen med deres to børn. Hans Hansen er angivet at være bonde og boelsmand.

Ved folketællingen i 1801 er familien så sporløst forsvundet, at jeg er mest tilbøjelig til at tro, at folketælleren har glemt at tælle dem. Der er ikke noget, der tyder på, at de er flyttet fra Ulhøj. ”Huusmand Hans Hansens hustru Anne Thomsdatter af Ulhøj, 82 år gammel” blev begravet den 30. juli 1809. Alderen ved både folketællingen og begravelsen passer så godt på den ”rigtige” Anne Thomsdatter, at jeg tør tro på, at det er hende. Hans Hansens bopæl var stadig Ulhøj, da han blev begravet ca. to år efter den 13. marts 1811 i en alder af 76 år.

Litteraturliste

1. Navneregister til fæsteprotokol for Boller i Tårs, 1675-1806,
<http://rigmornoergaard.tripod.com>

Kapitel 34. Svigermor på aftægt

Mine tip-5-oldeforældre

Jens Simonsen & Anne Mortensdatter

Jens Simonsen (334):

Født: ca. 1669

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 9. oktober 1701 i Vrejlev Sogn (Hjørring Amt)

Død:

Begravet: 22. maj 1727 i Hørby Sogn (Hjørring Amt)

Anne Mortensdatter (335):

Født:

Døbt: 18. februar 1677 i Vrejlev Sogn

Konfirmeret:

Gift: 9. oktober 1701 i Vrejlev Sogn

Død:

Begravet: 22. maj 1752 i Hørby Sogn

Ved sin dåb og de fleste andre steder i kirkebogen kaldes min tip-5-oldemor ”Anne”, men ved begravelsen kaldes hun ”Ane”. Hendes efternavn er set stavet både ”Maartensdatter” og ”Mortensdatter”.

Jens Simonsens omtrentlige fødselsår er beregnet på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved hans begravelse. Kirkebogen i Hørby Sogn begynder i 1725, så derfor kan oplysninger om hans fødsel og hans forældre ikke findes i kirkebogen.

Jens Simonsen må dog formodes at være søn af den Simon Jensen, der på skattemandtalslisterne fra 1672, 1673, 1682 og 1683 [1] er anført som fæster af gården Gammelholm i Hørby Sogn. Hørby Sogn ligger ca. 8 km vest for Sæby. I 1672 og 1673 havde Simon Jensen tre tjenestefolk på gården. Dette antal var blevet reduceret til to i 1682 og 1683.

Bjarne Nørgaard Pedersen omtaler [2] en Laurs Simonsen (gift med Dorthe Jensdatter den 7. november 1717, Serridslev Sogn, Hjørring Amt), der er født omkring 1674 i Gammelholm, som søn af Simon Jensen. En privat hjemmeside [3] angiver, at Simon Jensen er død i 1688 i Gammelholm i Hørby Sogn. Bortset fra Laurs Simonsens vielse, som jeg har fundet i kirkebogen, er det ikke lykkedes for mig at finde de kilder, der ligger til grund for oplysningerne.

På skattemandtalslisten fra 1697 [1] er Jens Simonsen og Anne Simonsdatter anført som fæstere på Gammelholm, hvor de havde en tjenestedreng og to tjenestepiger. Jeg har ikke viden om, hvem denne Anne Simonsdatter er. Det er nærliggende at gætte på, at hun er søster til Jens. Det er dog ikke normalt, at en kvinde optræder som fæster.

Jeg kender ikke forklaringen, men jeg forestiller mig, at fæstet af Gammelholm efter Simon Jensens død kan være blevet delt mellem sønnen, Jens Simonsen, og en svigersøn, der var gift med Anne Simonsdatter. Anne Simonsdatters mand er herefter død, og derfor har Anne Simonsdatter overtaget fæstet.

Nutidens Gammelholm ligger i læ i en lavning i landskabet. Derfor har der ikke været megen blæst om Jens Simonsen, hvis gården var placeret samme sted på hans tid (foto: 2011)

Det fremgår af fæsteprotokollen, at Jens Simonsen den 21. juni 1701 har fæstet halvdelen af Gammelholm i Hørby [4]. Det kan undre, når han tilsyneladende var fæster allerede i 1697. Det er derfor sandsynligt, at han i 1701 har overtaget Anne Simonsdatters halvdel af fæstet.

En Ane Simonsdatter, der var Christen Thomsens kone i Hørby Præstegård, blev ifølge Hørby Sogns kirkebog begravet den 26. september 1731. Hun blev 62 år, dvs. hun var født ca. 1669. Hun kan tænkes at være identisk med Anne Simonsdatter fra Gammelholm. I så fald er det sandsynligt, at hun har afhændet sin halvdel af Gammelholm til broderen, fordi hun blev gift med Christen Thomsen. Det kan passe med, at Anne Simonsdatter og Christen Thomsen i ca. 1701 har fået en søn, Simon Christensen (begravet 9. maj 1771, Hørby Sogn, 70 år gammel).

Efter at have fæstet hele Gammelholm var Jens Simonsen i stand til at forsørge en hustru. Det gjorde så meget indtryk på Anne Mortensdatter, at hun blev trolovet med ham et par uger efter. Anne Mortensdatter var født i Lie i Vrejlev Sogn, der ligger midt i Vendsyssel ca. 10 km nord for Brønderslev. Hun var datter af Morten Andersen og Anne Andersdatter (jf. kapitel 46).

Det fremgår af Vrejlev Sogns kirkebog, at "Jens Simonsen af Gammelholm i Hørby Sogn" den 7. juli 1701 blev trolovet med "Anne Maartensdatter af Nørre Lie". De blev gift i Vrejlev Kirke den 9. oktober 1701. Jens Simonsen var ca. 32 år ved vielsen, og Anne Mortensdatter var 24 år. Der er ca. 16 km mellem Gammelholm og Lie, men alligevel er det lykkedes for dem at finde hinanden uden adgang til nutidens datingteknologi. Efter vielsen bosatte de sig på Gammelholm.

Der er kun mangelfuld viden om deres børn, da de har fået dem inden den første eksisterende kirkebog i Hørby Sogn. Jeg har i stedet gennemgået vielserne i sognet, og derved fandt jeg frem til tre døtre. Min tip-4-oldemor, Birgitte Jensdatter, blev født i ca. 1713, Anne Jensdatter blev født i ca. 1716, og Maren Jensdatters fødselsår har jeg ingen viden om. Også her er det omtrentlige fødselsår fastlagt på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved deres død. Da det ikke er sandsynligt, at Jens og Anne har levet i cølibat i de første 11 år af deres ægteskab, har de formentlig fået flere børn inden 1713.

Derudover er min viden om Jens Simonsens og Anne Mortensdatters liv yderst begrænset. Jeg ved dog, at Anne Mortensdatter var på pinseudflugt i 1714. Udflugten gik til barndomshjemmet i Nørre Lie, hvor hun pinsedag var fadder, da hendes bror, Anders Mortensen, fik sin datter, Kirsten, døbt.

”Jens Simonsen i Gammelholm” var ifølge kirkebogen 58 år gammel, da han døde i 1727. Derefter overtog Anne Mortensdatter driften af gården, men hun har formentlig fået hjælp af børn og/eller tjenestefolk.

Det fremgår af fæsteprotokollen [4], at ”Jens Simonsens enke, Anne Mortensdatter” den 1. november 1735 overlod fæstet af Gammelholm til en Peder Madsen, ”da han har lovet at indgå ægteskab med hendes datter, Berthe Jensdatter”. ”Berthe” og ”Birgitte” brugtes dengang i flæng som kaldenavn, så der er tale om min tip-4-oldemor, Birgitte Jensdatter. Om det så var Gammelholm eller min tip-4-oldemor, der virkede mest tiltrækkende på Peder Madsen, bliver aldrig opklaret. Det fremgår af fæsteprotokollen, at Peder Madsen forpligtede sig til at have Anne Mortensdatter boende på aftægt.

Anne Mortensdatters svigersøn døde ca. 12 år senere, og så skulle Gammelholm have en ny fæster. Det blev min tip-4-oldefar, Villads Thomsen, der også var nødt til at tage Birgitte Jensdatter med i købet for at få Gammelholm. Ifølge fæsteprotokollen [4] overtog han gården den 16. september 1748, og han måtte som led i fæsteaftalen acceptere at skulle have sin svigermor, Anne Mortensdatter, boende på aftægt.

Det blev dog kun for en kort årrække, for Anne Mortensdatter døde som 75-årig i 1752. Som et kuriosum skal det nævnes, at hendes begravelse den 22. maj 1752 var nøjagtig på 25-årsdagen for mandens begravelse.

Birgitte Jensdatter er omtalt i kapitel 20, fordi hun er min tip-4-oldemor. De to af hendes søskende, som jeg har kendskab til, bliver omtalt nærmere her.

Maren Jensdatters livshistorie bliver hurtigt overstået. Den 8. juni 1732 blev ”Maren Jensdatter i Gammelholm” gift i Hørby Kirke med Christen Lauridsen af ukendt oprindelse. Det var på høje tid, for kort efter fik de en søn, der den 24. august 1732 blev døbt Jens. Deres bopæl angives at være Gammelholm, og søsteren, Birgitte Jensdatter i Gammelholm, var en af fadderne.

Derefter er Maren Jensdatter og Christen Lauridsen sporløst forsvundet. De fik tilsyneladende ikke flere børn i Hørby Sogn, og ingen af dem er fundet døde i Hørby Sogn inden for de efterfølgende 50 år. Det tyder på, at de er flyttet fra sognet. I databasen FamilySearch findes flere ægtepar med de samme navne andre steder i Hjørring Amt i samme tidsperiode. Da

ingen af disse åbenlyst kan identificeres som Maren Jensdatter og Christen Lauridsen fra Hørby, vil jeg afholde mig fra gætterier og lade deres livshistorie slutte ufuldendt.

Anne Jensdatter måtte udensogns for at finde en ægtemand. Den 8. november 1739 blev "Ane Jensdatter af Gammelholm" gift i Hørby Kirke med "Friderich Hansen af Gydeje" i Torslev Sogn (Dronninglund Herred, Hjørring Amt). Friderich Hansen (født ca. 1691) var ca. 25 år ældre end Anne, der var en ung dame på ca. 23 år, men han har forhåbentlig været et godt parti.

Efter vielsen bosatte Anne Jensdatter og Friderich Hansen sig i Gydeje. Deres børn blev født inden starten på Torslev Sogns kirkebøger. Derfor er kendskabet til børnene baseret på deres vielse og folketællingerne i 1787 og 1801. Deres omtrentlige fødselsår er beregnet på grundlag af aldersangivelserne i folketællingerne og ved deres død.

Anne Jensdatter og Friderich Hansen fik med sikkerhed børnene Maren Friderichsdatter (født ca. 1741, begravet 5. april 1807, Torslev Sogn), Anne Friderichsdatter (født ca. 1744, begravet 25. februar 1810, Torslev Sogn) og Hans Friderichsen (født ca. 1746, død 29. marts 1821, Torslev Sogn). Sidstnævnte overtog gården efter sin far. Der må have været dejligt i Torslev Sogn, for de blev alle tre boende i sognet, hvor de kan findes ved folketællingerne i 1787 og 1801.

Torslev Sogn var nabosogn til Hørby, og derfor kunne Anne Jensdatter stille op som fadder i Hørby Kirke i 1740 og 1742, hvor søsteren, Birgitte, holdt barnedåb. Friderich Hansen mistede dog sin unge kone i en tidlig alder, idet hun døde som 34-årig i 1750 (begravet 2. august).

Så måtte Friderich igen på jagt efter en ung kone. Det lykkedes ham denne gang at finde én, der var ca. 23 år yngre. Han blev gift i Albæk Sogn (Hjørring Amt) den 24. oktober 1751 med Kirsten Jensdatter (født ca. 1714). Hans forhold til sin første kones familie må have været godt, for min tip-4-oldefar, Villads Thomsen, der var gift med Anne Jensdatters søster, Birgitte, var forlover, da Friderich Hansen blev gift anden gang. Endvidere var Friderich Hansen indkaldt som fadder, da Villads Thomsen og Birgitte Jensdatter holdt barnedåb i 1756.

Friderich fik så vidt vides kun et enkelt barn (døbt 24. september 1755) med sin nye kone. Han blev 88 år gammel og blev begravet den 17. februar 1779 i Torslev Sogn. Kirsten Jensdatter døde to år senere.

Litteraturliste

1. Skattemandtalslister, Hørby Sogn, kopi, Bangsbo Museum & Arkiv
2. Bjarne Nørgaard Pedersen: "Slægten Mørk i Kalum", www.dragtilminde.dk
3. www.clausbechgaard.dk
4. Navneregister til fæsteprotokol for Boller i Tårs, 1675-1806, <http://rigmornoergaard.tripod.com>

Kapitel 35. Sognefogedgårdens første fæster

Mine tip-5-oldeforældre

Laurs Madsen & Margrethe Lauridsdatter

Laurs Madsen (336):

Født:

Døbt: 15. september 1688 i Flade Sogn (Hjørring Amt)

Konfirmeret:

Gift:

Død:

Begravet: november 1736 i Flade Sogn

Margrethe Lauridsdatter (337):

Født: ca. 1686

Døbt:

Konfirmeret:

Gift:

Død:

Begravet: 9. august 1728 i Flade Sogn

Margrethe Lauridsdatters omtrentlige fødselsår er beregnet på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død.

Navnene Laurs, Laurids og Lars blev dengang brugt lidt tilfældigt. Derfor kaldes min tip-5-oldefar for Laurs Madsen i kirkebogen ved sin dåb, men optræder senere også under navnene Laurids, Laurits og Lars. Hans efternavn ses også stavet Matzen og Madsøn.

Skiftet [1] efter møllerkarl Christen Jensen i Åsted Mølle (født ca. 1764, død 12. maj 1817, Åsted Sogn) har haft afgørende betydning for identifikationen af fire generationer i familien. Christen Jensen selv er nevø af min tip-4-oldefar og derfor en perifer person i min slægtshistorie. Skiftet indeholder imidlertid en række oplysninger om familierelationerne. Min tip-5-oldefars navn fremgår ikke af skiftet, men det gør navnene på fire af hans fem børn. Derved har det været muligt ret entydigt at finde frem til, at Laurs Madsen er min tip-5-oldefar.

Der er ikke sikker dokumentation for Laurs Madsens fødsel og forældre, men han blev sandsynligvis født i Flade Sogn umiddelbart vest for Frederikshavn som søn af Mads Madsen og Maren Christensdatter (jf. kapitel 47). Det er ikke lykkedes at identificere Margrethe Lauridsdatter, så jeg er uvidende om hendes fødsel og opvækst. Det er heller ikke lykkedes at finde Laurs Madsens og Margrethe Lauridsdatters vielse i kirkebøgerne.

Laurs Madsen har tilsyneladende boet hjemme hos forældrene i Flade i 1710. Det fremgår af skattelisten fra 1710 [2], at der hos Mads Madsen boede ”1 soldat Laurits Madsen”. Laurs Madsen blev ikke ved med at være soldat, for tre år senere blev han fæstebonde.

Takket være en lokalhistorisk artikel [3] har jeg mulighed for at fortælle om den gård i landsbyen Vester Flade, som Laurs Madsen var fæstebonde på. Laurs Madsen omtales i artiklen som ”Lauritz Madsen Frackholt”. Frackholt var et stednavn i Åsted Sogn, og det må formodes, at han har fået tilnavnet, fordi han eller evt. hans forældre har haft tilknytning til stedet.

Sognefogedgården fremvises i dag som museumsgård. Dele af stuehuset på billedet stammer fra den oprindelige gård. På gården kan man se en plancheudstilling, der bl.a. omtaler Laurs Madsen. Min tip-5-oldefar havde næppe forestillet sig, at han skulle komme på museum (foto: 2011)

Laurs Madsen var den første kendte fæster på den gård, der i dag betegnes ”sognefogedgården”. Det fremgår af et fæstebrev, der er delvis bevaret i fæsteprotokollen for Knivholt Gods, at Laurs Madsen blev fæster på gården i 1713. Fæstebrevet var en lejekontrakt til brugsretten af et stykke jord og en eller flere bygninger med redskaber og dyr. Laurs Madsen skulle til gengæld betale afgifter til herremanden Otte Arenfeldt på Knivholt.

Laurs Madsen havde svært ved at betale sin fæsteafgift og sine skatter til Knivholt. Derfor blev han stævnet ved herredstinget i både 1725, 1729 og 1736 pga. restancer [4]. I 1729 angives han at skyldte 2 tønder landgildebyg og ½ skovsvin. Ordet skovsvin havde dog ikke samme betydning dengang som nu. Dengang gik der svin rundt i skovene, hvor de levede af olden, dvs. træernes frugter.

Det er nærliggende at gætte på, at Laurs Madsen er blevet gift med Margrethe Lauridsdatter nogenlunde samtidig med, at han overtog gården. Margrethe er fundet i kirkebogen første gang ved datteren Johanne Larsdatters dåb (24. februar 1715), hvor Laurs Madsen og Margrethe Lauridsdatter angives at være forældre til barnet. De optræder som forældre igen ved min tip-4-oldefar, Lars Larsens dåb ca. tre år senere (3. juli 1718).

Laurs Madsen og Margrethe Lauridsdatter fik ikke flere børn, inden ”Lars Madsens hustru i Flade” blev begravet i 1728 i en alder af 42 år. Selv om hustruens navn er anonymiseret, formoder jeg, at det er Margrethe Lauridsdatter, der er død.

Laurs Madsens tilværelse som alenefar blev kortvarig. Den 16. oktober 1729 giftede han sig med Maren Christensdatter fra gården Kragkiær i Gærum Sogn (Hjørring Amt). Da landsognene på det tidspunkt var overbefolket med unge kvinder, der hed Maren Christensdatter, har jeg ikke været i stand til at identificere hende nærmere. Maren Christensdatter flyttede efter vielsen ind på gården i Vester Flade.

Ægteskabet med Maren Christensdatter bevirkede, at Laurs Madsen efter over ti års pause igen fik småbørn i huset. Mads Larsen blev døbt i juli 1730, men døde året efter. Derefter fik de børnene Maren Larsdatter (døbt januar 1732), Margrethe Larsdatter (døbt september 1733) og endnu en Mads Larsen (døbt 8. maj 1735). Aldersforskellen på Laurs Madsens børn bevirkede, at Mads Larsens 20-årige halvsøster, Johanne Larsdatter, var fadder ved sidstnævnte barnedåb.

Det kan tære på kræfterne at få indtil flere børn efter, at man er fyldt 40 år. Måske var det årsagen til, at Laurs Madsen døde allerede året efter Mads Larsens fødsel? Kirkebogen anfører, at han blev 51 år gammel, men hvis ovennævnte dåbsdato er den rigtige, blev han kun 48 år. Skiftet den 25. april 1737 [5] bekræfter ovennævnte oplysninger om, at han var gift med Maren Christensdatter, havde børnene Lars og Johanne af 1. ægteskab og Mads, Maren og Margrethe af 2. ægteskab.

Der var landbrugskrise i starten af 1700-tallet, og det er måske forklaringen på, at der kun var gæld til arvingerne. Værdien af familiens indbo blev opgjort til 27 rigsdaler, 4 mark og 2 skilling. Laurs Madsen havde dog en gæld til herremanden på 51 rigsdaler og 1 mark, bl.a. skyldte han afgifter for 7 år [3]. Herremanden må have været venligsinde, siden Laurs Madsen har fået henstand med betalingen.

Den sørgende enke, Maren Christensdatter, blev boende på gården, så nu gjaldt det om hurtigst muligt at finde en mand, der turde binde an med en forgældet fæstegård og en enke med tre småbørn. Selv om det umiddelbart kunne lyde som en umulig opgave, blev hun allerede et halvt år efter Laurs Madsens død trolovet med Christen Simonsen, og efter endnu et halvt år blev de gift (8. november 1737). Det lykkedes hende oven i købet at finde en yngre mand, idet Christen Simonsen var ca. 20 år yngre end Laurs Madsen.

Efter vielsen fik Christen Simonsen gården i fæste. Herremanden investerede herefter i en større ombygning af gården og en udvidelse af husdyrholdet – måske i håb om at gøre gården til en overskudsforretning [3].

Maren Christensdatter havde topmave ved vielsen i Flade Kirke. Topmaven resulterede i en datter, der blev døbt Charen (16. februar 1738). Mon ikke navnet er en speciel variant af det nutidige navn Karen? Festen på fæstegården blev kortvarig, for Christen Simonsen døde ca. 1 år efter vielsen (begravet 18. januar 1739) i en alder af 30 år.

Nu skulle den dobbelte enke, Maren Christensdatter, med sine fire småbørn hurtigt have fundet sig en ny ægtemand, så hun kunne blive boende på gården. Det lykkedes også denne gang, så med mindre, at gårdens økonomi var blevet markant forbedret i mellemtiden, må Maren have været usædvanligt charmerende. Igen fandt hun en yngre mand, idet ægtemand nr. tre, Anders Madsen, var et par år yngre end Christen Simonsen. De blev gift den 7. januar 1740. Også denne gang havde hun topmave ved vielsen. Resultatet blev datteren Kirsten (døbt 13. juni 1740). Senere fik de yderligere to døtre i henholdsvis 1743 og 1747.

Anders Madsen overtog fæstegården, men fik et nyt fæstebrev i 1757, hvor gårdens hoveri-forpligtelser blev præciseret [3]. Hoveri var det arbejde, som fæstebønderne var forpligtet til at udføre for herremanden. Man kan gætte på, at der har været en arbejdskonflikt mellem herremanden og bønderne, siden det var nødvendigt at præcisere hoveriarbejdet.

Maren Christensdatter overlevede også sin tredje ægtemand, for Anders Madsen døde som 51-årig i 1762 (begravet 17. december). Det fremgår af skiftet den 22. december 1762 [5], at kun den yngste datter var hjemmeboende.

Maren Christensdatter må have opgivet at finde endnu en ægtemand, for efter Anders Madsens død overtog hendes svigersøn, Peder Jensen Giøl, gården. Det fortælles der mere om senere i kapitlet. Det er sandsynligt, at Maren Christensdatter er blevet boende på gården hos datteren og svigersønnen. Jeg ville gerne kunne have sat et punktum for hendes begivenhedsrige liv, men det er ikke lykkedes mig at finde ud af, hvornår Maren Christensdatter døde.

Det hører med til historien at forsøge at redegøre for, hvordan det gik Laurs Madsens børn af såvel første som andet ægteskab. Min tip-4-oldefar, Lars Larsen, endte som smed i Flade, men det er beskrevet nærmere i kapitel 21.

Den ældste datter, Johanne, blev gift i en ung alder. Det fremgår af skiftet i 1737 efter Laurs Madsens død, at Johanne Larsdatter på 22 år var gift med Anders Jensen fra Katsig. Katsig var et husmandssted i Gærum Sogn. Det ledte mig frem til, at de var blevet gift i Flade Sogn den 30. oktober 1735, hvor Johanne var 20 år.

Efter vielsen bosatte Johanne Larsdatter og Anders Jensen sig på Bakken i nabosognet Gærum, hvor de fik seks børn. Det må have været Johanne, der bestemte i det ægteskab, for de to første børn, Margrethe og Laurids, blev opkaldt efter hendes forældre. Det sidste sikre spor af dem er ved den yngste datters dåb i 1747. De er muligvis flyttet fra Gærum Sogn, for jeg har hverken kunnet finde Johanne Larsdatter eller Anders Jensen blandt de døde i sognet.

Datteren Maren Larsdatter må have været moder til ovennævnte møllerkarl Christen Jensen, selv om hendes navn ikke er direkte nævnt i skiftet. Det er dog ikke lykkedes mig på grundlag af denne ene oplysning entydigt at identificere hendes ægteskab og videre skæbne. Hun må derfor nøjes med at blive husket som mor til en møllerkarl.

Navnene på Margrethe Larsdatters seks børn fremgår af skiftet efter møllerkarl Christen Jensen [1], og derfor har hun været let at identificere. Hun blev gift i Flade Sogn (28. oktober 1763) med Peder Jensen, der ved senere lejligheder i kirkebogen blev kaldt "Peder Jensen Giøl". Den ene af forlovere var "Lars Smed", hvilket sandsynligvis er hendes halvbror og min tip-4-oldefar, Lars Larsen. Vielsestidspunktet passer med, at de nogenlunde samtidig har overtaget ovennævnte fæstegård efter afdøde Anders Madsen.

Deres seks børn blev født i perioden 1763-1775. Magtbalancen i Margrethes ægteskab har været anderledes end i storesøsterens, for her blev børnene i bedre overensstemmelse med

datidens skik og brug først opkaldt efter Peder Jensens forældre og derefter efter Margrethes forældre.

Peder Jensen har muligvis haft styr på Margrethe, men han havde ikke styr på gårdens økonomi. I 1776 måtte han frasige sig gården på grund af fattigdom. I stedet fik han et fæstehus i Flade by [6]. Han skulle ikke betale nogen fæsteafgift af huset, hvad han næppe heller havde haft råd til. I stedet skulle han ifølge fæstebrevet yde hoveri ”en ugedag fra fastelavn og til mortensdag med lydighed, flid og troskab når befales”.

Efter Peder Jensens påtvungne flytning blev gården overtaget af et familiemedlem, idet Margrethes nevø, Peder Larsen, der er min tip-3-oldefar, blev fæstebonde på gården [3, 7]. I alt nåede seks generationer af familien at bo på gården, indtil en familietragedie satte en brat stopper for familiens tilknytning til gården. Dette er nærmere beskrevet i kapitel 11.

Peder Jensen Giøl døde i Vester Flade i 1786 (begravet den 12. november) i en alder af 47 år. Ved folketællingen i 1787 boede hans enke, Margrethe Larsdatter, alene i et hus i Flade by. Ved folketællingen i 1801 kaldes hun Margrethe Larsdatter Giøl, og hun var nu 68 år. Det fremgår, at hun bor i et jordløst hus i Vester Flade by, og at hun ”nyder almisse af Mønboes legation”. Jeg formoder, at det betyder, at hun fik fattigunderstøttelse af et privat legat. Privatisering af den offentlige hjælp var åbenbart også på mode dengang.

Mads Larsen blev ifølge databasen FamilySearch gift med Else Pedersdatter den 8. november 1778. Det er dog ikke lykkedes mig at finde deres vielse i kirkebøgerne. De var bosat på gården Nederskoven i Åsted Sogn (Hjørring amt). De fik i alt syv børn i perioden 1779-1787, men to af børnene døde som spæde.

Det fremgår af folketællingen i 1787, at Nederskoven var en ret stor gård, idet der var tre tjenestekarle og to tjenestepiger. Mads Larsen har tilsyneladende måttet overtage de forrige beboere sammen med gården, idet en 77-årig halt mand, der er angivet at være den forrige beboer, boede på gården sammen med sin kone.

Ved folketællingen i 1801 var Mads Larsen og Else Pedersdatter sluppet af med de forrige beboere – formentlig ved naturlig afgang. Nu var der kun to tjenestekarle på gården. Det skyldtes nok, at deres fire børn i teenagealderen mere eller mindre frivilligt har bidraget til gårdens drift. Mads Larsen nåede at blive 77 år, før han døde i 1812 (begravet 20. september).

Else Pedersdatters død er lidt af et mysterium. I kirkebogen i 1823, hvor hendes alder ville være ca. 77 år, er hun anført som død den 23. november og begravet den 4. december, men både datoerne, hendes navn og hendes bopæl i Nederskoven er streget ud igen. Jeg har ikke fundet hendes død beskrevet andetsteds i kirkebogen. Kun fantasien sætter grænser for, hvad der kan være sket. Har hun været skindød og er vågnet op i kisten i sidste øjeblik, så begravelsen blev aflyst? Eller er de efterladte blevet uvenner med præsten, så han har fortrudt sit ja til at begrave hende? Læseren opfordres til selv at gætte videre!

Litteraturliste

1. Skifteprotokol, Horns Herred, 7. februar 1826, side 881, 897 og 900
2. Verner Jensen: ”Beboerne i Fladstrand (Flade Sogn) 1696”, Bangsbomuseet, 1983
3. Erik Christensen: ”Sognefogedgården”, Vendsyssel Årbog 1994, side 95

4. Horns-Vennebjerg Herreds tingbog, afskrift, Bangsbo Museum & Arkiv
5. Navneregister til skifteprotokol for Knivholt, 1736-1818, www.jens-ejgild.dk
6. Fæsteprotokol, Knivholt Gods, 11. april 1776, folio 172
7. Fæsteprotokol, Knivholt Gods, 22. april 1776, folio 172b

Kapitel 36. Seks generationer på Hedeås

Mine tip-5-oldeforældre

Niels Nielsen & Margrethe Pedersdatter

Niels Nielsen (338):

Født:

Døbt: 26. november 1682 i Åsted Sogn (Hjørring Amt)

Konfirmeret:

Gift: 2. november 1704 i Åsted Sogn

Død:

Begravet: 16. september 1731 i Åsted Sogn

Margrethe Pedersdatter (339):

Født:

Døbt: 23. november 1687 i Åsted Sogn

Konfirmeret:

Gift: 2. november 1704 i Åsted Sogn

Død:

Begravet: 23. december 1747 i Åsted Sogn

Min tip-5-oldemors fornavn staves "Margrethe" i kirkebogen ved hendes dåb, men derudover staves fornavnet på flere forskellige måder i kirkebogen ("Magrethe", "Margrete" og "Margret").

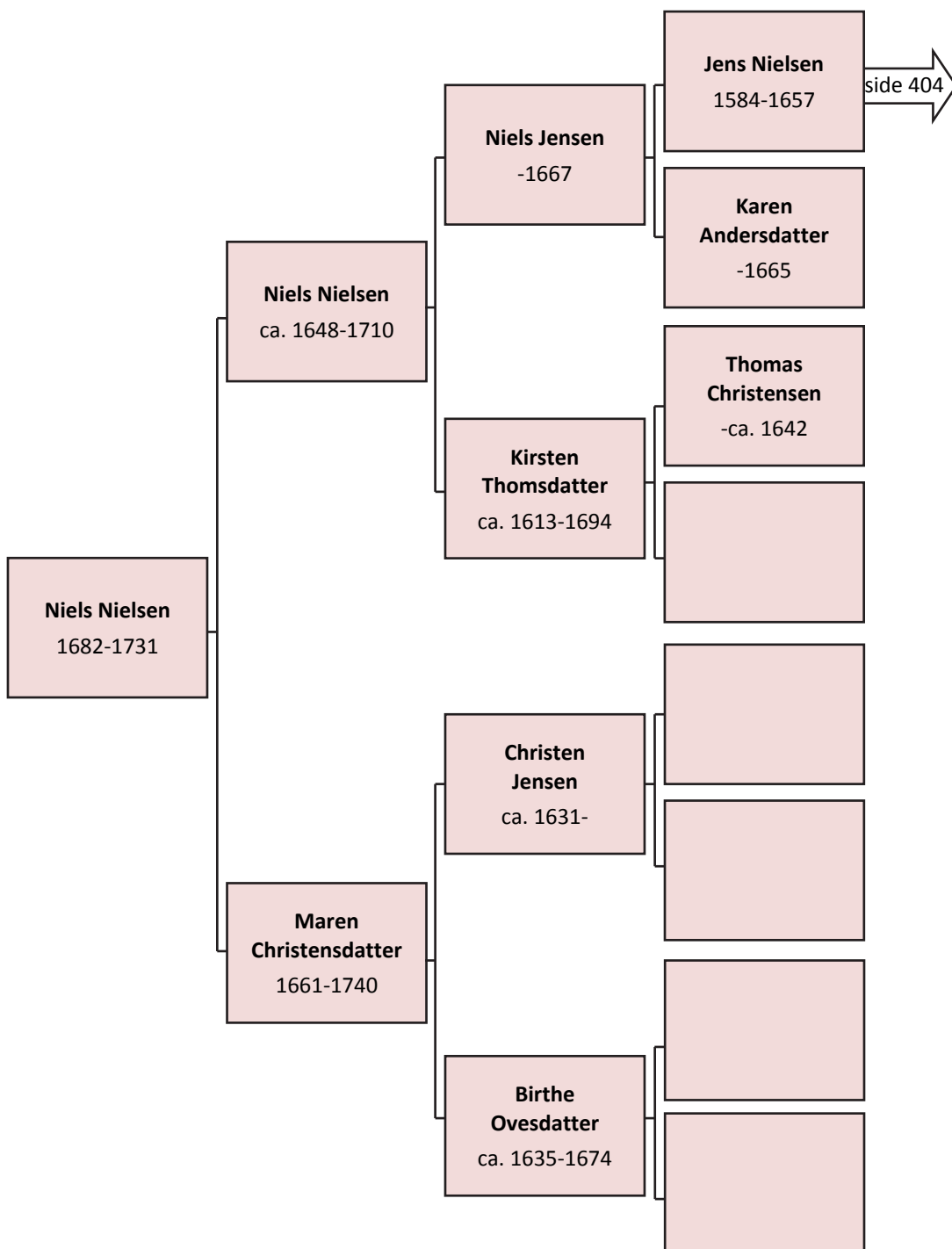
Niels Nielsen blev født på gården Store Håbendal i Åsted Sogn ca. 7 km vest for Frederikshavn. Han var søn af Niels Nielsen og Maren Christensdatter (jf. kapitel 48). Ved sin dåb fik han fuld opbakning fra familien, idet hans morfar, en faster og en onkel var faddere. Den sidste fadder var præstens hustru, så Niels Nielsen var i godt selskab fra starten af sin tilværelse.

Hans far hed som nævnt også Niels Nielsen, og han fik selv en søn, der hed Niels Nielsen, som igen fik en søn ved navn Niels Nielsen, så det må have været svært for dem at holde styr på alle disse generationer af Niels Nielsen'er.

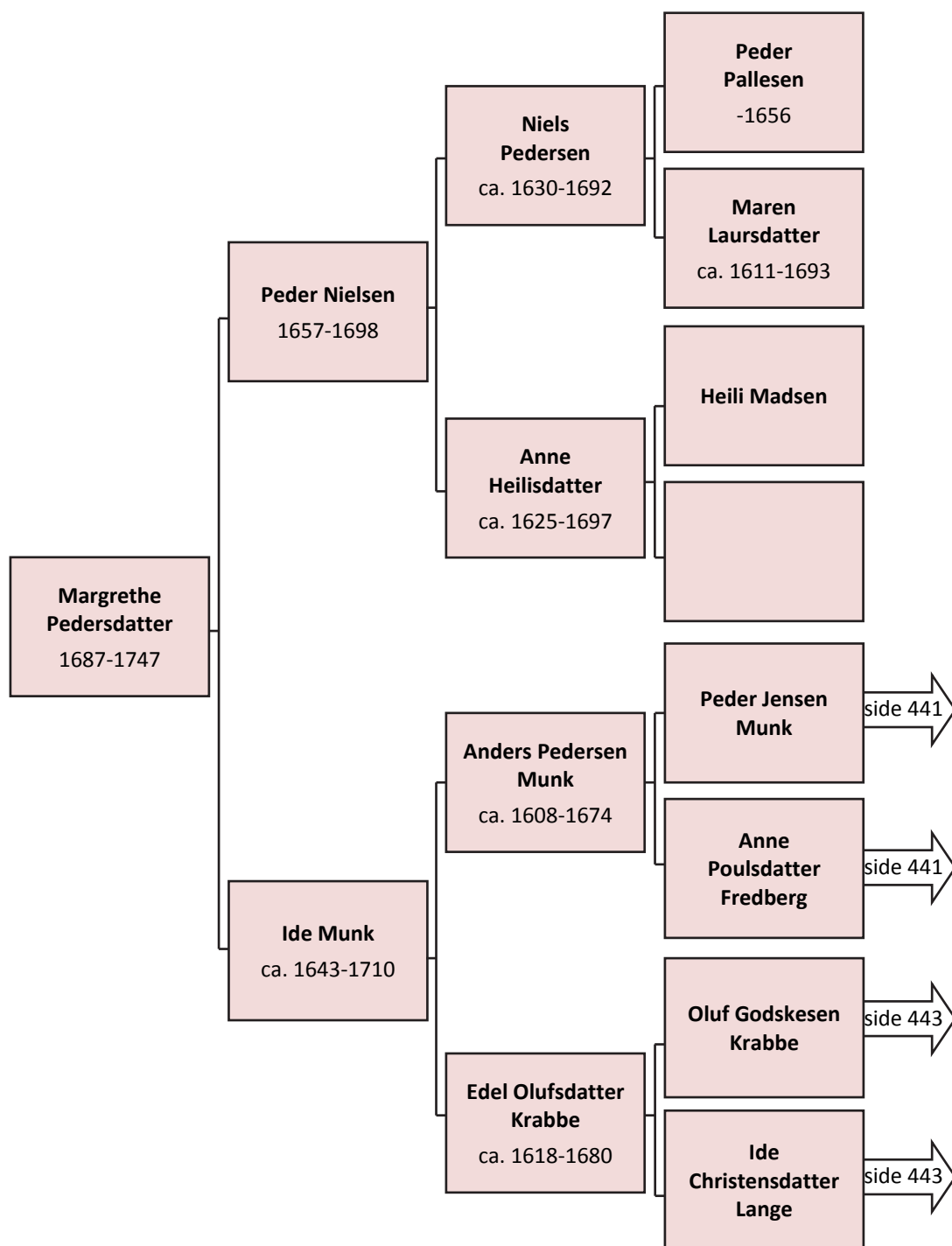
Margrethe Pedersdatter blev født på gården Hedeås i Åsted Sogn, og der blev hun tilsyneladende boende til sin død. Hun var datter af Peder Nielsen og Ide Munk (jf. kapitel 49).

Margrethes ungpigeligiv blev kort, for hun blev gift med Niels Nielsen, inden hun fyldte 17 år. I kirkebogen omtales han ved vielsen som "Niels Nielsen af Hedeås", hvilket må være udtryk for, at de senest ved vielsen i 1704 er flyttet ind på Hedeås. Der har været behov for en mand til at overtage fæstegården, idet Margrethes mor havde boet som enke på Hedeås i ca. 6 år.

Det er muligvis det forhold, der har bevirket, at de blev gift i en ung alder, for Margrethe har næppe været i omstændigheder, der gjorde et hurtigt bryllup nødvendigt. I så fald skulle deres første barn, Ide Nielsdatter (døbt 11. oktober 1705), være blevet døbt senere efter fødslen end normalt dengang. Ide blev opkaldt efter sin mormor, som sandsynligvis har overværet barnedåben.

Anetavle 10. Niels Nielsens nærmeste forfædre. En pil angiver, at oplysninger om yderligere forfædre kan findes på den anførte side.

Anetavle 11. Margrethe Pedersdatters nærmeste forfædre. En pil angiver, at oplysninger om yderligere forfædre kan findes på den anførte side.

Niels Nielsen og Margrethe Pedersdatter fik i alt 8 børn. Da Margrethe startede på fødslerne i en tidlig alder, var der 21 år imellem det første og det sidste barn, så en stor del af hendes liv må have været brugt på pasning af småbørn.

Peder Nielsen (døbt 25. marts 1708) var nr. to i rækken af børn, og derefter kom Niels Nielsen (døbt 6. maj 1711), Birgithe Nielsdatter (døbt 7. marts 1714), Maren Nielsdatter (min tip-4-oldemor) (døbt 14. marts 1717), Christen Nielsen (døbt 1. november 1719), Anders Nielsen (døbt 2. august 1722) og til sidst Margrette Nielsdatter (døbt 5. maj 1726). Margrette døde dog, da hun var ca. 1 år (begravet 20. juli 1727). Både Niels Niensens og Margrethe Pedersdatters familie var stærkt repræsenteret blandt fadderne, når der var dåb, så også dengang har en barnedåb været en stor familiebegivenhed.

Den 26. juli 1723 optrådte Niels Nielsen som vidne ved herredstinget i en sag, der omhandlede uenighed om tørvegravning i Åsted by [1]. Det er anført i tingbogen, at han ”kan mindes 36 år”, dvs. hans hukommelse har været så god, at han har kunnet huske tilbage, til han var ca. 5 år. Det fremgår ikke, om Niels Nielsen vidnede for eller imod tørvetrillerne i Åsted.

Niels Niensens økonomi må formodes at have været en smule anstrengt. I både 1723 og 1730 blev han af Ellinggård Gods stævnet ved herredstinget pga. restancer i skat og landgilde [1]. I 1723 angives hans restance at være 3 tønder landgildebyg og 1 svin. Han var ikke alene om at være en dårlig betaler, for det ser ud som om, at hovedparten af Ellinggårds fæstere er blevet stævnet. Også dengang var det dårlige tider for landbruget.

Niels Nielsen døde som 48-årig i 1731. Margrethe Pedersdatter blev ladet alene tilbage med børnene, hvoraf et par stykker stadig var mindreårige. Margrethe overtog fæstet af Hedeås, og hun har formentlig klaret gårdens drift med hjælp fra de voksne børn og evt. tjenestefolk. Hun var dog ikke bedre til at få styr på gårdens økonomi. I 1742 og 1744 blev ”Niels Niensens enke” på Hedeås stævnet ved herredstinget for restance [1].

1747 blev et sorgens år for Margrethe Pedersdatter. Hun oplevede to af sine sønners (dog muligvis kun én, jf. diskussionen nedenfor) og et barnebarns begravelse, inden hun selv døde på Hedeås i slutningen af året i en alder af 60 år.

Tilbage er så at beskrive børnenes videre skæbne. Min tip-4-oldemor, Maren Nielsdatter, omtales dog i kapitel 21.

Den ældste datter, Ide Nielsdatter, har tilsyneladende boet hjemme, indtil hun året før moderens død blev gift i en alder af 40 år. Hun havde bopæl på Hedeås, da hun var fadder i 1725, 1728, 1731, 1732 og 1734 ved dåb hos to farbrødre. Hendes bopæl var også Hedeås, da hun den 16. august 1746 blev gift i Åsted Kirke med Jens Simonsen fra Kvissel i Åsted Sogn. Han var 38 år (døbt 25. september 1707, Åsted Sogn). Ægteparret flyttede til Kvissel efter vielsen.

I betragtning af Ide Nielsdatters alder var det sidste udkald, hvis de skulle nå at få børn. Ide blev gravid hurtigt efter vielsen, men graviditeten endte sørgeligt med et dødfødt barn (begravet 18. juni 1747). De fik ingen børn senere, så ægteskabet forblev barnløst.

Arbejdsfordelingen i ægteskabet var således, at det var Jens Simonsen, der trådte til, når Ides brødre havde brug for en fadder. Jens Simonsen var fadder i 1746 hos Niels Nielsen og i 1756 og 1764 hos Anders Nielsen.

Ide Nielsdatter boede stadig i Kvissel, da hun døde (begravet 5. august 1778). Der er utallige eksempler på, at aldersangivelsen i kirkebogen ved folks død er unøjagtig. Derfor er der grund til at glæde sig over, at præsten i Åsted har været så nøjeregnende, at det anføres, at Ide Nielsdatter blev 72 år og 39 uger gammel.

Tabet af Ide har ikke været til at overleve for Jens Simonsen, der døde ca. tre måneder senere (begravet 15. november 1778). Hans alder var ifølge kirkebogen 71 år og 6 uger.

Sønnen, Peder Nielsen, fra Hedeås var som 25-årig fadder i 1733 ved en barnedåb hos en faster. Det ser umiddelbart ud som om, at Peder Nielsen er blevet begravet inden, han nåede at blive gift. Det fremgår af Åsted Sogns kirkebog, at "Peder Nielsen af Hedeås" blev begravet den 8. marts 1747. Hans alder er anført at være 30 år. Den korrekte alder ville have været 38 år. Aldersafvigelsen er så stor, at det er nærliggende at overveje, om der kan være tale om en anden Peder Nielsen. Jeg er dog ikke bekendt med andre af samme navn med bopæl på Hedeås, og jeg har ikke blandt de fødte i Åsted Sogns kirkebog fundet andre Peder Nielsen'er, der aldersmæssigt er tættere på den afdøde.

Mysteriet bliver ikke mindre af, at en "Peder Nielsen af Tårs Sogn" den 15. september 1750 blev gift i Åsted Kirke med en "Anne Nielsdatter af Kvissel". Den ene af forloverne var Niels Nielsen, Nederskoven, som er bror til den "rigtige" Peder Nielsen. Da forloverne ofte var nære mandlige familiemedlemmer, er der grund til at overveje, om Peder Nielsen fra Tårs kan være den "rigtige" Peder Nielsen fra Hedeås. I så fald må han på et tidspunkt inden vielsen være flyttet til Tårs.

Efter vielsen boede Peder Nielsen og Anne Nielsdatter i Tårs, hvor de fik fire børn. Ingen af fadderne til disse børn havde relation til familien fra Hedeås. Det er formentlig denne Peder Nielsen, der døde i Tårs Sogn i 1769 i en alder af 63 år, dvs. han var født i ca. 1706. Dette passer nogenlunde med den "rigtige" Peder Nielsens fødselsår (1708).

Er Peder Nielsen død som ungarl, eller er han blevet gift og har fået familie i Tårs? Jeg tør ikke forsøge mig med et svar, da jeg ikke synes, at den ene mulighed virker mere sandsynlig end den anden. Læseren kan selv vælge eller forsøge at grave sandheden frem af gamle arkivalier.

Niels Nielsen havde bopæl på Hedeås, da han den 29. december 1741 blev trolovet med Anne Thomsdatter fra Nederskoven i Åsted Sogn. Han er tilsyneladende flyttet ind hos Anne i Nederskoven efter trolovelsen, for da de blev gift i Åsted Kirke lidt over en måned senere (7. februar 1742), havde de ifølge kirkebogen begge bopæl i Nederskoven.

Anne Thomsdatter var lettere brugt ved vielsen, idet hun forinden havde været gift med Olle Jensen (født ca. 1703) og fået fire børn med ham. Det sidste af børnene blev født et par måneder efter Olles død (begravet 2. juni 1741, Åsted Sogn). Det er derfor forståeligt, at hun havde hastværk med at blive gift igen.

Ved vielsen var Niels Nielsen 30 år, og Anne Thomsdatter var 27 år (døbt 22. maj 1714, Åsted Sogn). De blev boende i Nederskoven resten af deres liv. Anne var en ung enke, der ikke var færdig med at få børn. Det blev til fem børn med Niels Nielsen i perioden 1744-1758.

Man skulle tro, at Niels Nielsen var indehaver af et ægteskabsbureau, inden den slags blev opfundet, for man får indtryk af, at han havde fast job som forlover. Jeg har konstateret, at

Niels Nielsen fra Nederskoven var forlover ved søsteren Maren Nielsdatters trolovelse i 1743, ved svigerinden Anne Marie Thomsdatters trolovelse i 1744, ved søsteren Birgithe Nielsdatters trolovelse i 1748, ved broderen Anders Nielsens trolovelse en uge senere og ved ovennævnte Peder Nielsens trolovelse i 1750. En systematisk gennemgang af trolovelserne i sognet vil sikkert vise, at han har været endnu mere aktiv som forlover.

Niels Nielsen og Anne Thomsdatter levede så længe, at de kan findes i den første folketælling, der er fra 1787. Ved folketællingen boede de i Nederskoven og er angivet at være henholdsvis 77 og 74 år. Det er anført, at Niels Nielsen er den forrige beboer af stedet, og at de begge nyder ophold af stedets beboer, dvs. de boede på aftægt hos den nye beboer og hans familie. Den nye beboer var tilsyneladende ikke et familiemedlem. Vi får yderligere den oplysning om Niels Nielsen, at han var halt.

Det er dog næppe det, Niels Nielsen døde af i 1789, hvor han blev begravet fra Åsted Kirke. Datoen er ikke anført. Det fremgår, at han ved sin død var 78 år og 9 uger gammel, hvilket tyder på, at han er død i juli 1789. Han omtales i kirkebogen som ”Den gamle Niels Nielsen”, formentlig for at skelne ham fra sønnen af samme navn. Nederskovens nye beboere måtte affinde sig med at skulle brødføde Anne Thomsdatter i uventet lang tid. Hun nåede at blive 82 år, før hun døde i 1796. Heller ikke her er begravelsesdatoen anført i kirkebogen.

Birgithe Nielsdatter var 34 år, da hun året efter moderens død blev gift (4. oktober 1748) i Åsted Kirke med den ca. 6 år yngre Jørgen Christensen. Birgithe havde bopæl på Hedeås, så hun har formentlig i lighed med flere af sine søskende boet hjemme og bidraget til gårdens drift, indtil hun blev gift. Den ene af forloverne var fra Elling Sogn, der er Åsteds nordlige nabosogn, og Birgithe og Jørgen flyttede til Jerup i Elling Sogn efter vielsen. Derfor gætter jeg på, at Jørgen Christensen var fra Elling Sogn.

Det er ikke muligt at få præcis viden om Birgithe Nielsdatters og Jørgen Christensens børn, idet den første kirkebog i Elling Sogn starter i 1758. De har ikke fået børn efter kirkebogens start, men de kan have fået mange børn imellem 1748 og 1758, hvis de har været hurtige. Jeg mener at have identificeret to børn.

Ved folketællingen i 1787 boede Birgithe Nielsdatter og Jørgen Christensen hos Christen Jørgensen i Jerup, der er anført at være deres søn. Han blev født i ca. 1754 at dømme efter hans alder ved folketællingen. Ved samme folketælling boede der i Jerup en Margrethe Jørgensdatter (født ca. 1749), der var gift og havde børn. Ved hendes trolovelse i Åsted Sogn i 1771 var den ene af forloverne Niels Nielsen af Nederskoven, som må være Birgithe Nielsdatters bror eller evt. broderens søn af samme navn.

Ved skiftet i august 1778 [2] efter Birgithes søster, Ide Nielsdatter, anføres Birgithe Nielsdatter og Jørgen Christensen at bo i Jerup. I 1787 boede de som nævnt på aftægt hos sønnen, der formentlig havde overtaget deres gård i Jerup. Det er i folketællingen anført om Birgithe Nielsdatter, at hun er ”meget affældig fortiener intet”. Det vil jeg på nudansk oversætte til, at hun var så affældig, at hun ikke var i stand til at tjene penge. Hun må også have set affældig ud, for hendes alder er i folketællingen sat til 80 år, selv om hun ikke kan have været mere end 73 år.

Jørgen Christensen blev begravet den 18. april 1790. Det fremgår af kirkebogen, at han blev 70 år. Hvis det er korrekt, blev han født i ca. 1720. I 1791 døde sønnen, Christen Jørgensen. Selv om hun var affældig, levede Birgithe Nielsdatter alligevel et par år længere. Ifølge kirke-

bogen døde ”salig Jørgen Christensens enke af Jerup” i 1793 (begravet 10. februar) i en alder af 78 år.

Christen Nielsens liv blev så kort, at han ikke nåede at sætte sig mange spor. Han var fadder ved dåb hos søsteren, Maren Nielsdatter, i 1743 og 1746. I 1743 var bopælen ikke anført, og i 1746 var den Hedeås. Han må derfor formodes også at have været hjemmeboende bidragyder til gårdens drift. I 1747 døde ”Christen Nielsen af Hedeås” (begravet 18. juni). Kirkebogen angiver hans alder til at være 27 år, og da alderen passer perfekt med hans dåbsdato, kan der ikke være tvivl om, at det er den ”rigtige” Christen Nielsen, der er død.

Anders Nielsen blev boende på Hedeås både før og efter, at han blev gift. Hans bopæl var således Hedeås, da han som 23-årig i 1746 var fadder ved en dåb hos søsteren, Maren Nielsdatter. Han blev gift i Åsted Kirke den 13. november 1748 med Margrethe Christensdatter fra Hæbbelsten i Åsted Sogn. Hun var ca. to år ældre (døbt 22. september 1720, Åsted Sogn) end Anders.

Som allerede antydet overtog Anders Nielsen styringen af Hedeås efter, at moderen var død, og hans søskende enten var døde eller flyttet til andre græsgange. Anders Nielsen blev således familiens fjerde generation på Hedeås. Anders Nielsen og Margrethe Christensdatter fik fem børn i perioden 1749-1764. Det yngste barn døde som 1-årig, en søn var 16 år, da han døde, og en datter døde som 21-årig, så det var kun to af børnene, der for alvor oplevede voksenalivet.

Anders Nielsen havde sin svigermor, Else Jensdatter, boende. Man må håbe, at han holdt af sin svigermor, for hendes ophold har været langvarigt. Hun døde først i 1777 (begravet 9. november) i en alder af 94½ år.

Ved folketællingen i 1787 residerede Anders Nielsen og Margrethe Christensdatter stadig på Hedeås. Deres ugifte søn, Niels Andersen (døbt 13. april 1751, Åsted Sogn), på 36 år var hjemmeboende, og som yderligere hjælp var der tre tjenestefolk. Anders Nielsen på Hedeås døde i 1795 i en alder af 73 år, og Margrethe Christensdatter døde året efter i en alder af 76 år. Præsten har ikke haft så meget styr på begravelsesdatoerne, at de er anført i kirkebogen.

Ved folketællingen i 1801 var det sønnen, Niels Andersen, der var bonde på Hedeås, og han var så femte generation på gården. Han var i mellemtiden blevet gift, men havde tilsyneladende ikke fået nogen børn. Hans kone døde i 1803. Niels Andersen døde i 1812, men blev dog ikke det sidste familiemedlem på Hedeås.

Det hører med til historien at få afsluttet familiens æra på Hedeås. Niels Andersens søster, Else Andersdatter (døbt 22. august 1756, Åsted Sogn), og hendes mand, Anders Christensen (født ca. 1740), der havde boet i Tolne Sogn i en længere årrække, bl.a. ved folketællingerne i 1787 og 1801, endte begge deres dage på Hedeås. Her døde Anders Christensen i 1813 og Else Andersdatter i 1823. Det vides ikke, om de flyttede til Hedeås før eller efter Niels Andersens død.

Meget taler for, at de sammen med et par af deres voksne sønner havde overtaget gården efter Niels Andersen. I 1813 var en ”Jens Andersen af Hedeås” fadder ved en dåb i sognet, og det er med stor sandsynlighed deres søn, Jens Christian. Ved folketællingerne i 1834 og 1840 var en anden søn, Christen Andersen (døbt 22. juli 1781, Tolne Sogn), gårdmand på Hedeås

og dermed sjette generation på gården. Hans ugifte broder, Jens Christian, arbejdede som tjenestekarl på gården, og hans vanføre søster, Ane, boede på gården og blev forsørget af ham.

Da Christen Andersen døde den 5. oktober 1841, afsluttedes familiens næsten 200-årige epoke på Hedeås. Ved folketællingerne i 1845 og 1850 var det hans enke, Else Svendsdatter, der var gårdejer. Ved folketællingen i 1880 havde enkens søn, Svend Olesen, overtaget gården. Da der er tale om en "uægte" søn, som Else Svendsdatter havde bragt med ind i ægteskabet, kan det ikke med rette påstås, at Hedeås fortsat var på familiens hænder.

Litteraturliste

1. Horns-Vennebjerg Herreds tingbog, afskrift, Bangsbo Museum & Arkiv
2. Navneregister til skifteprotokol for Ellinggård, 1775-1815, www.jens-ejgild.dk

Kapitel 37. Der mangler en Søren

Mine tip-5-oldeforældre

Søren Sørensen & Caren Nielsdatter

Søren Sørensen (344):

Født: ca. 1685

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1713

Død: 1. august 1741 i Albæk Sogn (Hjørring Amt)

Begravet: 7. august 1741 i Albæk Sogn

Caren Nielsdatter (345):

Født: ca. 1679

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1713

Død: 10. april 1758 i Albæk Sogn

Begravet: 16. april 1758 i Albæk Sogn

Der findes ikke kirkebøger fra Albæk Sogn tidligere end 1717. Derfor er det ikke muligt at finde oplysninger om mine tip-5-oldeforældres dåb og vielse i kirkebogen. Deres omtrentlige fødselsår er beregnet på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved deres død.

Enten har folk dengang ikke vidst præcis, hvor gamle de var, eller også har præsterne sjusket med aldersangivelserne i kirkebøgerne. I hvert fald har jeg i tilfælde, hvor fødselsdatoen har været kendt, ofte kunnet konstatere, at aldersangivelsen ved begravelsen ikke var korrekt (jf. bl.a. nedenstående eksempler). Derfor skal et fødselsår, der er beregnet på grundlag af en aldersangivelse ved begravelsen, tages med et vist forbehold.

Den første veldokumenterede oplysning om mine tip-5-oldeforældre er fra 1717, hvor ”Söfren Söfrensöns og Caren Nielsdatters barn”, Niels, blev født. Bemærk, at der i kirkebogen er anvendt en gammeldags skrivemåde for ”Søren Sørensen”, og at ”Karen” staves med ”C”. Deres bopæl er angivet at være Voerse, der er en gammeldags betegnelse for det nuværende Voerså (Albæk Sogn).

Voerså ligger ved Kattegatkysten syd for Sæby. Ved alle senere børnefødsler og ved deres død var bopælen ligeledes Voerså. Dengang flyttede man ikke så meget rundt, så det vil være naturligt at gætte på, at de har boet i Voerså gennem hele livet.

Det er ikke muligt at redegøre præcist for antallet af børn, da der ikke er oplysninger om fødsler inden 1717. Det kan dog med en høj grad af sikkerhed fastslås, at de i ca. 1713 (beregnet på grundlag af aldersangivelsen ved begravelsen) har fået en datter, Kirsten Sørensdatter. Når hun må formodes at være en del af familien, skyldes det hendes tætte relationer til de veldokumenterede børn af Søren Sørensen og Caren Nielsdatter. Disse relationer kan konstateres ved, at de gensidigt har været faddere til hinandens børn, og ved, at en søn af Søren Sørensen og Caren Nielsdatter var forlover ved Kirstens bryllup.

Søren Sørensen og Caren Nielsdatter har ikke været tilhængere af kønnenes ligestilling, for deres seks veldokumenterede børn var alle sønner. Den første af disse var som nævnt Niels Sørensen (født 9. december 1717). Derefter fulgte Anders Sørensen (født 15. februar 1720), Peder Sørensen (født 19. august 1722), min tip-4-oldefar, Gregers Sørensen (født 16. februar 1725), endnu en Niels Sørensen (født 28. oktober 1728) og til slut Mads Sørensen (født 12. juni 1731).

En læser med kendskab til datidens navngivningstraditioner vil spørge: Hvor er Søren blevet af? Dengang blev børnene opkaldt efter deres bedsteforældre. Carens far må have heddet Niels, og hele to af sønnerne er blevet opkaldt efter ham. Sørenns far må have heddet Søren, og med så mange sønner er det utænkeligt, at der ikke er én (sandsynligvis den førstefødte), der er blevet opkaldt efter sin farfar.

Specielt da et væddemål næppe nogensinde kan blive afgjort, tør jeg godt vædde på, at der er blevet født en Søren Sørensen før 1717. Selv om jeg har ledt efter ham, er det ikke lykkedes mig blandt gifte og døde i Albæk Sogn at finde en Søren Sørensen i en passende alder. Hvis han var død som spæd, ville en senere søn formentlig have fået samme navn. Min formodning er derfor, at Søren Sørensen er blevet væk for mig, fordi han som ung er flyttet til et andet sogn.

Den velkendte Søren Sørensen (min tip-5-oldefar) fik ikke oplevet et eneste af sine talrige børnebørn, før han døde som 56-årig på en sommerdag i 1741. Caren Nielsdatter fik til gengæld set de fleste af børnebørnene, inden hun døde i 1758. Det fremgår af kirkebogen, at hun var 79 år ved sin død, dvs. hun skulle være født i ca. 1679. Hvis dette er korrekt, har hun som 52-årig født sin yngste søn, Mads, og det lyder ikke troværdigt. Jeg vil foreslå, at vi gætter på, at Caren Nielsdatter er blevet født nogle år senere.

Jeg vil efter bedste evne redegøre for, hvordan det gik Søren Sørensens og Caren Nielsdatters børn senere i livet. Min tip-4-oldefar, Gregers Sørensen, er dog omtalt i kapitel 23.

Kirsten Sørensdatter passede pænt på sin dyd, indtil hun var ca. 30 år. Da mødte hun en flot fyr i uniform. Han hed Willum Christensen og var ”rytter ved major Rosenørns kompagni i Randers”. De nøjedes ikke med at kigge forelsket på hinanden, for Kirsten fødte (7. september 1744) en ”uægte” datter, Maren Willumsdatter. Ved fødslen boede Kirsten i Voerså.

I første omgang fravalgte Willum Christensen Kirsten Sørensdatter til fordel for sin hest, men fastelavnssøndag den 20. februar 1746 sadlede han om og blev gift med Kirsten i Albæk Kirke. På det tidspunkt må major Rosenørn være gået på pension, for Willum var nu ”rytter ved hr. kammerherre og oberst Juuls regiment i Randers”. Alt tyder på, at Willum Christensen derefter opgav sin militære karriere, og at de bosatte sig i Voerså efter vielsen. I hvert fald havde Kirsten Sørensdatter bopæl i Voerså, da hun i 1747 var fadder ved en barnedåb i familien.

Efter vielsen må Kirsten og Willum have nøjedes med at kigge forelsket på hinanden, for de fik ikke flere børn. De fik deres eneste datter, Maren, gift i 1769 med en sød fyr ved navn Bærtel. Kirsten Sørensdatter døde som 70-årig (12. december 1783), og Willum Christensen gik glip af julemaden i 1785, fordi han døde den 22. december i en alder af 70 år. De havde begge bopæl i Voerså ved deres død.

Der er større usikkerhed med hensyn til de to brødre, der begge hed Niels Sørensen. Normalt vil to brødre kun få samme navn, hvis den første er død, inden den anden bliver født. Jeg har ikke kunnet finde dokumentation for, at den ældste Niels Sørensen er død som barn, så måske er de begge blevet voksne. Efterforskningen vanskeliggøres endvidere af, at der var flere i Albæk Sogn, der på samme tidspunkt hed Niels Sørensen. Ved at studere navne og bopæl på fadderne ved barnedåb og forlovene ved bryllup i familien har jeg forsøgt at afklare hvilke Niels Sørensen'er, der kunne være en del af familien. For, at man i sognet kunne skelne mellem de forskellige Niels Sørensen'er, har nogle af dem haft et tilnavn.

Hvis den ældste søn ellers har overlevet sin barndom, er det bedste bud på ham en Niels Sørensen, der også kaldes Niels Sørensen Clausen eller Niels Clausen. Han blev gift (6. januar 1743) med Maren Christensdatter, som han fik fem børn med. Deres ældste datter hed Caren, dvs. hun kan være opkaldt efter Caren Nielsdatter, der i så fald er mor til denne Niels Sørensen. Maren Christensdatter døde 27. april 1761 i en alder af 49 år, og allerede den 11. februar året efter blev Niels Sørensen Clausen gift igen, denne gang med Maren Laursdatter.

En Niels Clausen, som formentlig er Niels Sørensen Clausen, døde som 69-årig i 1780, dvs. han skulle være født ca. 1711. Dette afviger noget fra 1717, der er den "rigtige" Niels Sørensens fødselsår. Endvidere er de dokumenterede familierelationer begrænset til en Peder Sørensen/Peder Sørensen Clausen. Derfor tør jeg ikke vædde på, at ovennævnte Niels Sørensen Clausen er en søn af Søren Sørensen og Caren Nielsdatter.

Jeg føler mig på mere sikker grund, når jeg påstår, at den yngste Niels Sørensen er ham, der blev kaldt Niels Sørensen Skrædder. Min tip-4-oldefar, Gregers Sørensen, var forlover, da Niels Sørensen Skrædder blev gift med Anne Nielsdatter (22. januar 1758). De fik tre børn (Johanne, Niels og Søren). Både Gregers Sørensen, Anders Sørensen og Mads Sørensen var faddere én eller flere gange, så alt tyder på, at Niels Sørensen Skrædder var en del af familien.

Niels Sørensen Skrædder og Anne Nielsdatter havde bopæl i Voerså, og mon ikke vi skal gætte på, at Niels arbejdede som skrædder? Anne Nielsdatter døde (6. april 1776) i en alder af 52 år. Niels, der i kirkebogen ved sin død blev kaldt Niels Skrædder, var angivet at være 53 år, da han døde den 4. august 1783. Den rigtige alder burde være 54 år, så alderen passer rime- ligt godt.

Anders Sørensen er identificeret via hyppige fadderrelationer til de øvrige søskende, og han var endvidere forlover ved storesøster Kirstens bryllup. Han blev gift den 22. november 1744 med den to år yngre Maren Jensdatter fra Voerså (født 16. juni 1722, Albæk Sogn). Det er ikke sikkert, at ægteskabet var helt frivilligt, for lidt over to måneder efter vielsen fødte Maren deres første barn, Jens.

Anders Sørensen og Maren Jensdatter fik i alt syv børn, hvoraf de to døde, inden de fyldte 2 år. Familien havde først bopæl i Voerså, men flyttede ca. 1752 til Nybro, ligeledes i Albæk Sogn. Anders havde også tilnavnet Skrædder, og det vides med sikkerhed, at han var det. I skiftet den 23. april 1788 [1] efter Maren Jensdatters død er det anført, at hun var "enke efter skrædder Anders Sørensen".

Da Anders døde i Voerså (25. oktober 1779) som 59-årig, blev han i kirkebogen kaldt for "Anders Skrædder". Det fremgår af skiftet efter Anders Sørensen den 18. januar 1782 [1], at den 32-årige søn, Søren Andersen, boede hjemme. De øvrige børn var ude at tjene på forskellige gårde.

Maren Jensdatter var 65 år, da hun døde i Voerså ca. 8 år senere (24. januar 1788). Det fremgår af skiftet [1], at datteren, Karen Andersdatter, på 27 år var hjemmeboende ved moderens død. Det er endvidere anført i skiftet, at sønnen, Simon Andersen, "tjener sønden fjorden, hvor vides ikke", hvilket antyder, at man dengang var sporløst forsvundet, hvis man som vendelbo begav sig syd for Limfjorden.

Peder Sørensen blev også kaldt Peder Sørensen Clausen eller Peder Clausen i lighed med den ene af ovennævnte Niels Sørensen'er. Jeg har ingen nærliggende forklaring på Clausen-navnet, som kan skabe tvivl om, hvorvidt de to nu også er en del af søskendeflokken.

Peder Sørensen/Clausen har dokumenterede fadder- og forloverrelationer til Niels Sørensen Clausen og en enkelt relation til Anders Sørensen. Hvis ellers hans førstefødte drenge- og pigebørn på traditionel vis er opkaldt efter bedsteforældrene, hedder Peders forældre Søren og Caren. Dette passer med, at han kan være søn af Søren Sørensen og Caren Nielsdatter. Jeg finder det derfor overvejende sandsynligt, at det er den rigtige Peder Sørensen, jeg omtaler her.

Peder Sørensen Clausen blev trolovet med Kirsten Christensdatter (født 15. juli 1726, Albæk Sogn) den 14. april 1747, og derefter skyndte han sig at gøre hende gravid inden vielsen. Kirsten Christensdatter var af fin familie, for ved hendes dåb blev faderen i kirkebogen omtalt som "Monsieur Christen Pedersen". Betegnelsen "Monsieur" blev anvendt om folk uden for bondestanden, og de var sjældne i et landsogn.

Peder og Kirsten blev gift på Mikkelsdag (29. september) samme år. Det første barn, Caren, blev født den 13. februar 1748. De fik i alt ni børn. De prioriterede dog kvantiteten højere end kvaliteten, for fem af disse børn døde som små. Ydermere blev et af de overlevende børn, sønnen Søren Pedersen, betegnet som "23 år og vanvittig" i skiftet den 11. september 1781 [1] efter moderens død, så børnene har ikke kun været til glæde i denne familie.

Peder og Kirsten har tilsyneladende tilbragt hele livet i Voerså. Peder Sørensen døde i januar (dato ulæselig) 1771. I kirkebogen er alderen angivet at være 54 år, hvilket er en ret stor afvigelse fra de 48 år, der burde have været alderen under forudsætning af, at det er den "rigtige" Peder Sørensen.

Hans enke, Kirsten Christensdatter, tog derefter på udflugt til Holbech Mølle, hvor der sad en enkemand og møller, Christen Pedersen, og ventede på en ny kone. De blev gift i 1772 i Albæk Sogn og fik ca. 9 år i hinandens selskab, inden Kirsten Christensdatter døde som 55-årig den 20. juli 1781.

Efternøleren Mads Sørensen var i funktion som fadder flere gange hos nogle af sine søskende i perioden 1751-1768. I hele perioden havde han bopæl i Albæk Sogn, bl.a. på Albækgård, hvor han formentlig har været tjenestekarl. Derefter har jeg ikke kunnet finde ham hverken død eller levende i Albæk Sogn.

Ved folketællingen i 1787 har jeg søgt efter Mads Sørensen i hele Hjørring Amt. ”Mads” var ikke et specielt almindeligt fornavn på det tidspunkt, så søgningen resulterede kun i én Mads Sørensen med den rigtige alder (55 år). Denne Mads Sørensen boede i Voer Sogn, der er Albæks vestlige nabosogn. Da ingen af de øvrige Mads Sørensen’er havde en alder, der var tilnærmelsesvis rigtig, er det sandsynligt, at det er ”vores” Mads, der er flyttet en anelse vestpå. Mads Sørensen var stadig ungkarl som 55-årig og havde sandsynligvis indstillet sig på et liv uden ægteskabets glæder og trængsler, men sådan skulle det ikke gå.

Mads Sørensen var tjenestekarl på Voergård, da han fik mulighed for at overtage en ledig enke og hendes gård, og det tilbud sagde han ikke nej til. Jacob Christensen på gården Hvidkilde i Voer Sogn var død i en alder af 56 år (12. august 1786). Det fremgår af fæsteprotokollen [2], at ”Mads Sørensen Nybroe” den 7. november 1786 overtog fæstet af gården Hvidkilde. Det er uvist, hvorfor Mads Sørensen har fået tilnavnet Nybroe, som er et stednavn i Albæk Sogn.

Mads Sørensen havde på forhånd kendskab til både gården og enken, for det fremgår af fæsteprotokollen, at han ”til sidste majdag” tjente på gården som ladekarl. Som betingelse for fæstet skulle Mads Sørensen straks ægte enken, opføde hendes tre hjemmeværende døtre, forsørge enkens gamle mor og efter sidstnævntes død betale en sømmelig begravelse. Derudover måtte han betale 6 rigsdaler og 4 mark i indfæstning.

Mads Sørensen accepterede alle disse betingelser og blev gift i Voer Kirke (4. februar 1787) med enken, Maren Jacobsdatter, der var ca. 54 år. Mads og Maren nåede at fejre kobberbryllup, hvis man ellers fejrede det dengang, inden Maren døde den 15. august 1800 i en alder af 67 år.

Ved folketællingen i 1801 boede Mads Sørensen fortsat på Hvidkilde sammen med en voksen steddatter, en tjenestekarl og en 80-årig logerende, der levede af almisse. Mads Sørensen nåede at blive 83 år, inden han døde (24. november 1814) som aftægtsgårdmand på Hvidkilde. Han må have set gammel ud, for kirkebogen angav hans alder til at være 90 år.

Litteraturliste

1. Navneregister til skifteprotokol for Voergård, 1776-1802, <http://rigmornoergaard.tripod.com>
2. Navneregister til fæsteprotokol for Voergård og Rugtved, 1701-1802, <http://rigmornoergaard.tripod.com>

Kapitel 38. Krog fra Krogen

Mine tip-5-oldeforældre

Jens Christensen & Mette Pedersdatter

Jens Christensen (346):

Født: ca. 1685

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1717

Død: 3. oktober 1759 i Albæk Sogn (Hjørring Amt)

Begravet: 7. oktober 1759 i Albæk Sogn

Mette Pedersdatter (347):

Født: ca. 1688

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1717

Død: 26. juni 1771 i Albæk Sogn

Begravet: 30. juni 1771 i Albæk Sogn

Det omtrentlige fødselsår for Jens Christensen og Mette Pedersdatter er beregnet på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved deres død.

Jens Christensen er søn af Christen Pedersen (jf. kapitel 50), der var fæstebonde i Krogen i Voerså i Albæk Sogn. Jens Christensen havde mindst fire søskende, Maren Christensdatter, Caren Christensdatter, Mette Christensdatter og Peder Christensen. Mette Pedersdatters oprindelse er ukendt.

I 1710 var Jens Christensen hjemmeboende søn i Krogen [1], så på det tidspunkt har han formentlig været ugift. Den første kirkebog i Albæk Sogn starter i 1717, og det er derfor uvist, hvornår mine tip-5-oldeforældre er blevet gift. Fra 1717 og fremefter fik de i alt ti børn. Selv om det forekommer at være rigeligt med ti børn, kan det meget vel tænkes, at de har fået yderligere børn inden 1717.

Jens Christensen og Mette Pedersdatter boede i Krogen, dvs. Jens havde på et tidspunkt overtaget fæstegården efter sin far. Det er en nærliggende forklaring på, at Jens Christensen også blev kaldt Jens Christensen Krog eller blot Jens Krog.

I Albæk Sogns kirkebog fra 1718 kan man læse, at "Christen, Jens Christensens barn i Krogen" er blevet begravet langfredag den 15. april i en alder af 41 uger. Christen må altså være født i 1717, selv om det ikke fremgår af kirkebogen.

Min tip-4-oldemor, Kirsten Jensdatter, blev født den 2. marts 1719. Teksten i kirkebogen er utydelig, så jeg tillader mig her at stole på oplysningerne i databasen FamilySearch. Jens Christensen og Mette Pedersdatter fik herefter følgende børn: Christen Jensen (født 10. maj 1721), Peder Jensen (født 23. marts 1723, begravet 26. november 1724), Inger Jensdatter (født 4. november 1725), Anna Jensdatter (født 19. marts 1729), Peder Jensen (født 5. februar 1732), Karen Jensdatter (født 10. januar 1735), Jens Jensen (født 5. februar 1738, død 24.

september 1738) og til slut endnu en Jens Jensen (født 17. juni 1740). Mette Pedersdatter var 52 år, da hun fødte sit sidste barn, hvis man skal tro på aldersangivelsen ved hendes død.

Da også min tip-5-oldemor, Caren Nielsdatter (jf. kapitel 37), ifølge aldersangivelsen skulle have født sit sidste barn som 52-årig, ligner det så meget en familietradition, at jeg har kastet mig over nærmere studier af aldersafhængigheden af kvinders frugtbarhed. Danmarks Statistik definerer den fødedygtige alder som mellem 15 og 49 år. Frugtbarheden falder kraftigt med alderen. Den hidtil ældste mor i Danmark var 58 år ved barnets fødsel. Jeg må derfor konkludere, at det ikke totalt kan afvises, at mine tip-5-oldemødre har født som 52-årige, selv om det er usandsynligt.

Der er en del mystik omkring et barnedødsfald i familien. I kirkebogen den 25. juni 1741 er det anført, at "Jens, Jens Krogs søn, 10 år gammel" er død. Ca. tre uger efter døde "Christen, Jens Krogs søn i Vorse" (jf. nedenfor), så der har formentlig været smitsom sygdom i familien. Jens Jensen burde være født i ca. 1731, men det er ikke lykkedes mig at finde hans fødsel i kirkebogen.

Det lyder heller ikke logisk, at der har været en søn, Jens, der var født i ca. 1731, idet to senere sønner i så fald ville være blevet navngivet "Jens", mens en ældre bror af samme navn stadig levede. Min tiltro til Albæk-præstens omhu er ikke stor, så måske skulle aldersangivelsen i kirkebogen have været "1 år" i stedet for "10 år"? I så fald passer det med, at det er den yngste Jens, der er død.

Jens Christensen og Mette Pedersdatter havde nær kontakt til de af Jens Christensens søskende og deres ægtefæller, der boede i Albæk Sogn. Det fremgår af, at de har gjort flittigt brug af hinanden, når der var behov for faddere til barnedåb. Jeg har optalt, at Jens Christensen har været fadder hos sine søskende i alt fem gange i perioden 1718-1733, og Mette Pedersdatter har været fadder tre gange i perioden 1720-1724.

I 1759 døde "Jens Christensen Kroeg i Voerse" (Voerså på nudansk), og han er angivet at være 74 år gammel. Mette Pedersdatter levede 12 år som enke. Ved hendes død i 1771 er det anført i kirkebogen, at hun var "Jens Christensens enke hos Gregers i Voersaae". Hendes svigersøn hed Gregers Sørensen og boede i Voerså, så derfor tør jeg godt påstå, at hun ved sin død boede på aftægt hos datteren og svigersønnen. Ifølge kirkebogen var hun 83 år, da hun døde, men som nævnt ovenfor må dette formodes at være noget overdrevet.

Mindst seks af Jens Christensens og Mette Pedersdatters børn må antages at være blevet voksne. Jeg har forsøgt at finde ud af, hvordan det gik dem her i livet, men jeg må beskæmmet erkende, at succesen har været så begrænset, at den nærmest må kaldes en fiasko. Det er dog gået meget godt med at følge min tip-4-oldemor, Kirsten Jensdatter, som er nærmere omtalt i kapitel 23.

Christen Jensen bliver jeg hurtigt færdig med, for han døde som 20-årig (14. juli 1741), inden han for alvor fik oplevet livet. Peder Jensen er sporløst forsvundet, så måske er han rejst udensofns.

Når de resterende søskendes skæbne har voldt mig problemer, skyldes det primært, at deres navne var så almindelige, at der var flere i sognet af samme navn. Ofte vil en undersøgelse af

forloverne ved vielsen og/eller af fadderne ved børns dåb kunne give et fingerpeg om familierelationerne. Dette har ikke givet resultat her, så jeg bliver nødt til at konkludere, at jeg ikke kan finde den "rigtige" blandt flere Inger Jensdøtre, Anna/Anne Jensdøtre og Karen Jensdøtre. Jeg kan naturligvis ikke udelukke, at den manglende succes kan skyldes, at den "rigtige" ikke er blevet gift eller er flyttet fra sognet.

Anna/Anne Jensdatter har dog tilsyneladende efterladt sig enkelte spor i sin ungdom. Da Kirsten Jensdatter holdt barnedåb i 1751, var den ene af fadderne "Anne Jensdatter Kroeg i Voerse". Der kan vist ikke være tvivl om, at dette er Kirstens lillesøster, der på det tidspunkt var 22 år. Ved dåb hos Kirsten Jensdatter i 1755 og 1759 var en "Anne Jensdatter i Voerse" fadder, og det er sandsynligvis også lillesøsteren. Hvad der derefter er sket med Anne, har jeg måttet opgive at finde ud af.

Som nævnt ovenfor kan det ikke helt udelukkes, at den yngste søn, Jens Jensen, er død allerede som 1-årig. Jeg har dog arbejdet videre med en hypotese om, at han er blevet voksen. Jeg fandt en enkelt Jens Jensen, der blev gift i Albæk Sogn inden for den sandsynlige tidsperiode, men han kunne efter nærmere undersøgelse udelukkes.

Det burde så betyde, at den rigtige Jens Jensen enten var død, ungkarl eller var flyttet fra sognet. Ved folketællingen i 1787 boede en 46-årig ugift Jens Jensen til leje hos en gårdmand og skovfoged i Kierskov i Albæk Sogn. Jens Jensen er angivet at være "tømmermand og huusbygger". Alderen passer perfekt på ham, jeg søger efter, så der har muligvis været tømmermænd i familien.

Litteraturliste

1. Skattemandtalsliste, Albæk Sogn, 1. juli 1710, kopi, Bangsbo Museum & Arkiv

Kapitel 39. Den intellektuelle bondekone

Mine tip-5-oldeforældre

Christen Pedersen & Magdalene Christensdatter

Christen Pedersen (352):

Født: 1668

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 29. maj 1698 i Ulsted Sogn (Ålborg Amt)

Død:

Begravet: 19. maj 1741 i Ulsted Sogn

Magdalene Christensdatter (353):

Født: 19. september 1678 i Ulsted Sogn

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 29. maj 1698 i Ulsted Sogn

Død: 24. maj 1715 i Ulsted Sogn

Begravet: 29. maj 1715 i Ulsted Sogn

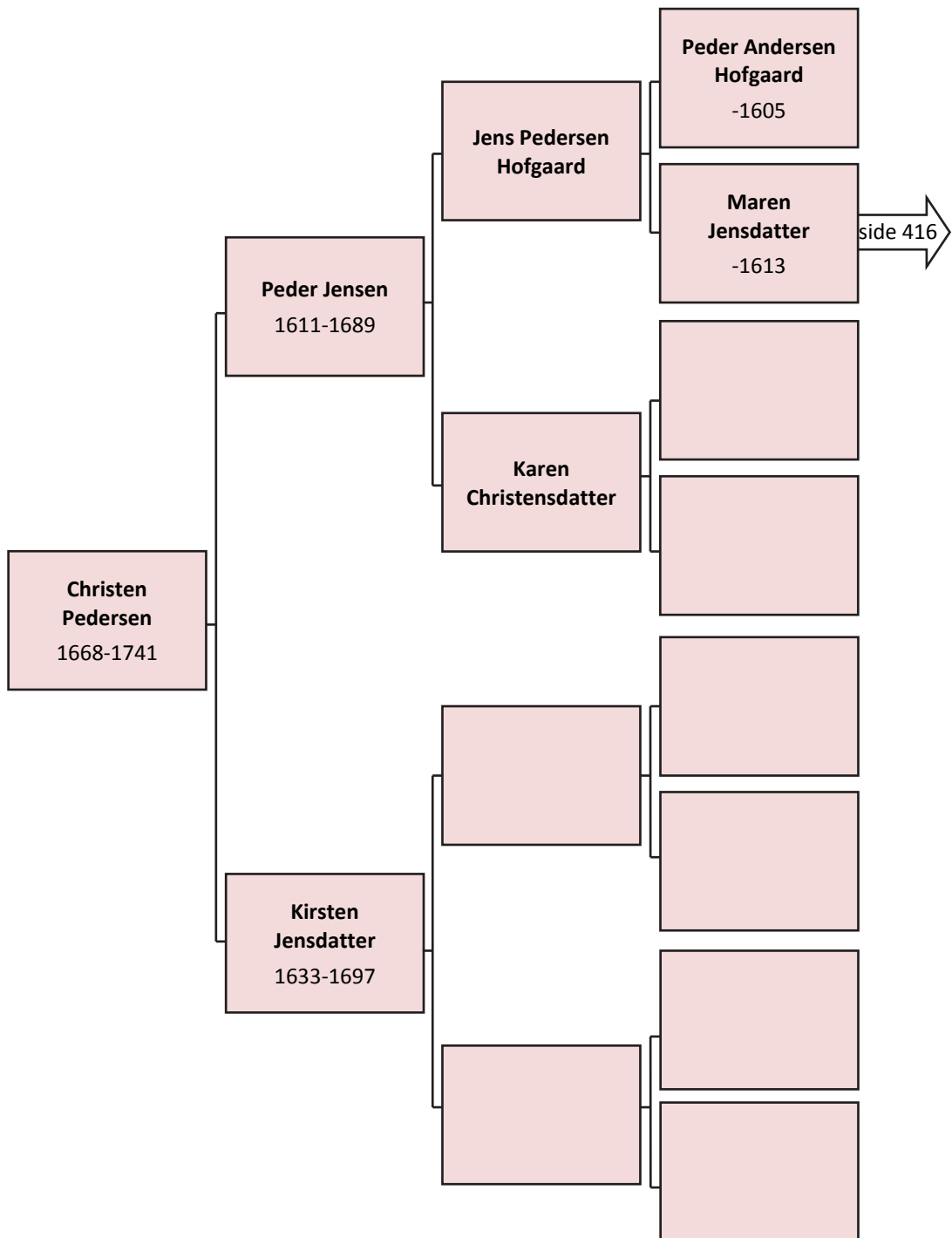
Christen Pedersen omtales af Kr. Værnfelt [1] som Christen Pedersen Hougaard. Da jeg ikke har set tilnavnet Hougaard anvendt i kirkebogen, kalder jeg ham her for Christen Pedersen. Christen Pedersen var søn af Peder Jensen og Kirsten Jensdatter (jf. kapitel 51), der boede på fæstegården Elsnab i Ulsted Sogn [1], hvor Christen Pedersen må formodes at være født. Hans fødselsår er beregnet ud fra aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død.

Magdalene Christensdatter blev født den 19. september 1678 i Gravholt i Ulsted Sogn som datter af Christen Pedersen og Ingeborg Laursdatter (jf. kapitel 52). Der eksisterer ikke en kirkebog fra Magdalene Christensdatters fødselsår. Oplysningerne om hendes fødselsdato og hendes forældre findes i en levnedbeskrivelse i kirkebogen ved hendes død [2].

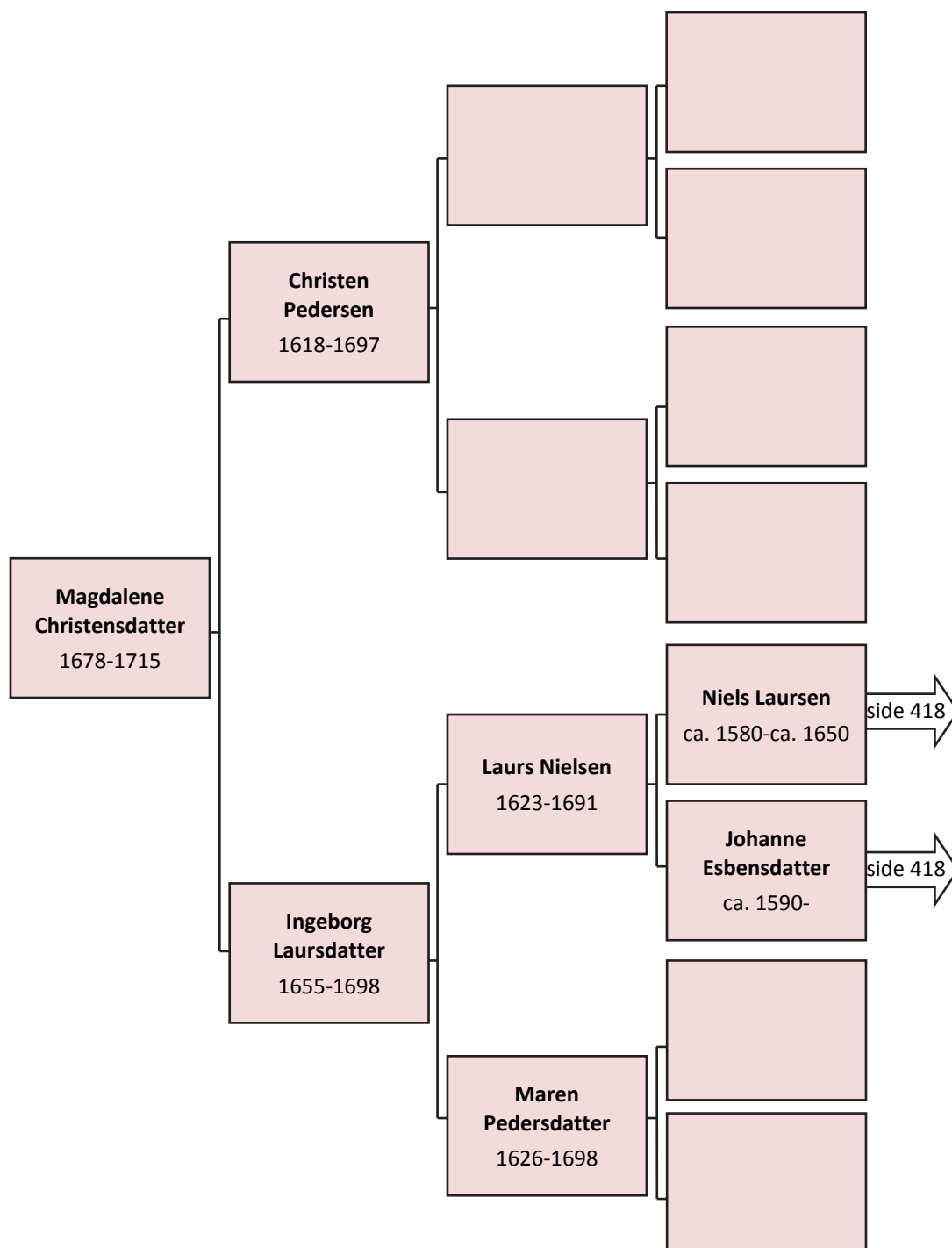
Om Magdalene Christensdatters barndom fortæller levnedbeskrivelsen, at hun gik i skole "til hun kunde vel læse og skrive". Hun må derfor have været intellektuel efter datidens målestok, hvor det bestemt ikke var alle børn på landet, der fik lært at læse og skrive. Det kan tyde på, at hendes forældre hørte til de mere velstående bønder.

Der findes ikke en tilsvarende levnedbeskrivelse for Christen Pedersen, så derfor ved vi ikke, om han matchede sin hustru med hensyn til læse- og skrivefærdigheder. Christen Pedersens far døde i 1689, og herefter overtog Christen Pedersen fæstegården [1]. Han optræder i kirkebogen, inden han blev gift, idet han i 1697 var fadder ved en dåb i Ulsted Sogn.

De omtales begge i kirkebogen i 1698, hvor "Christen Pedersøn af Elsnab" og "Magdalene Christensdatter af Grafholt" blev trolovet den 11. april og viet den 29. maj. Det var ikke hvem som helst, Magdalene blev gift med. Det fremgår af hendes levnedbeskrivelse [2], at hun kom "i ægteskab med den ærlige og velagte Dannemand Christen Pedersen". Det kan derfor med sikkerhed fastslås, at Christen Pedersen ikke var fuld af løgn, og at han ikke havde indvandrerbaggrund. Ved vielsen var Christen 30 år og Magdalene blot 19 år.

Anetavle 12. Christen Pedersens nærmeste forfædre. En pil angiver, at oplysninger om yderligere forfædre kan findes på den anførte side.

Anetavle 13. Magdalene Christensdatters nærmeste forfædre. En pil angiver, at oplysninger om yderligere forfædre kan findes på den anførte side.

Ifølge levnedbeskrivelsen [2] fik Magdalene Christensdatter seks børn (fire sønner og to døtre) med Christen Pedersen. Det er dog kun lykkedes mig at finde fem af disse i Ulsteds kirkebog. Den førstefødte var Peder Christensen (døbt 8. august 1700). Ingeborg Christensdatter blev født to år efter (døbt 3. september 1702). Christen Christensen blev født den 23. oktober 1705, men døde allerede den 23. januar 1706 efter (ifølge kirkebogen) at have været syg siden juleaften. Helt efter traditionen blev den næste søn også døbt Christen (døbt 20. februar 1707). Han overlevede sin barndom og blev min tip-4-oldefar. Efter en fødselspause kom Kirsten Christensdatter (døbt 20. november 1712) til verden som den sidste. Nu havde alle fire bedsteforældre fået et barnebarn opkaldt efter sig.

Magdalene Christensdatter blev gravid igen i 1714, men det blev hendes død. Det fremgår af kirkebogen [2], at hun havde været ”syg i barnsnød 8 dage”, inden hun døde. Det må vist betyde, at hun er død i barselsseng. Det fremgår ikke, om barnet døde eller overlevede. Jeg har ikke fundet det registreret i kirkebogen, så der kan evt. være tale om det sjette barn, som jeg ikke har kunnet finde. Klokkeren 2 om morgenen den 24. maj 1715 fik Magdalene Christensdatter den sidste nadver af præsten, Peder Hammer, og klokken 3 døde hun. Hun blev 36 år gammel.

Det er næsten rutine at fortælle, at enkemanden klarede sine pludseligt opståede børnepasningsproblemer ved at gifte sig igen. Det tog dog lidt tid, for Christen Pedersen skulle først have en kongelig bevilling for at blive gift med Ellen Jensdatter fra Vester Aslund i Vester Hassing Sogn (Ålborg Amt). Det skyldtes, at de i henhold til den daværende ægteskabslov var for nært beslægtede.

Det fremgår af bevillingen af 2. oktober 1716 [3], at Ellen Jensdatter ikke var direkte beslægtet med Christen Pedersen, men derimod var beslægtet i tredje led med Christen Pedersens afdøde hustru. En nærmere efterforskning af familierelationerne viser, at Ellen Jensdatters far var fætter til Magdalene Christensdatters mor. Selv om man kan undre sig i dag, var loven således, at man ikke uden dispensation kunne gifte sig med en, der var beslægtet med ens afdøde ægtefælle.

Efter disse bureaukratiske forhindringer blev Christen Pedersen gift med Ellen Jensdatter den 8. november 1716 i Vester Hassing Sogn. Han var 48 år, og hun var 23 år. Ellen Jensdatter har muligvis været meget dydig, for hun fik ingen børn med Christen Pedersen. Hun måtte nøjes med at være fadder, da et par af hendes stedbørns børn blev døbt i Ulsted Sogn i 1734, 1736 og 1738.

Christen Pedersen nåede at komme til endnu en hustrus begravelse. Ellen Jensdatter var ifølge kirkebogen 47 år gammel, da hun døde (begravet 30. juli 1740). Hun burde dog have holdt sig i live noget længere, for hendes død resulterede i alvorlige familiestridigheder. Hendes tre brødre blev så uenige med de øvrige slægtninge om arven efter hende, at stridighederne endte på Kær Herredsting [4]. ”Christen Pedersen af Elsnap” var 73 år, da han døde året efter, og hans død skabte så vidt vides ingen ufred i familien.

Min tip-4-oldefar, Christen Christensens livshistorie er fortalt i kapitel 25. Her skal berettes om hans søskende, Peder, Ingeborg og Kirsten.

Som 34-årig giftede Peder Christensen sig den 1. november 1734 til en gård og en ung enke i Vadsholt i Ulsted Sogn. Enken hed Karen Christensdatter og var ca. 26 år. Ikke desto mindre

havde hun nået at få fem børn med sin første ægtemand, Svend Pedersen. Svend Pedersen var enkemand og 36 år ældre end hende, da hun var blevet gift med ham i 1724-1725 [5]. Han var død i starten af 1734 (begravet 14. januar), så derfor fik Peder Christensen chancen for at rykke ind på Vadsholt.

To af Karen Christensdatters fem børn var døde som spæde, så en matematikkyndig læser har allerede regnet ud, at der ikke fulgte mere end tre stedbørn med Peder Christensens ægteskab. Dette ægteskab blev dog børnefattigt i forhold til datidens norm. På trods af næsten 38 års ægteskab fik Peder Christensen og Karen Christensdatter kun to børn, der blev døbt henholdsvis 22. april 1736 og 23. september 1738 i Ulsted Sogn. De blev opkaldt efter Peder Christensens mor og hed begge Magdalene Pedersdatter. Det skyldtes, at den ældste Magdalene kun blev ca. fem måneder gammel (begravet 23. september 1736).

Peder Christensen må have haft et nært forhold til lillebroderen, Christen Christensen, der overtog fødegården Elsnab. I perioden 1744-1758 var Peder Christensen hele syv gange fadder, når Christen Christensen fik døbt et af sine børn. Peder Christensens steddatter, Anne Margrethe Svendsdatter, var også populær hos Christen Christensen, for hun var fadder fire gange i samme periode.

Peder Christensen døde i Vadsholt som 72-årig (begravet 13. september 1772). Det er næsten fornærmende, når kirkebogen den 11. april 1777 anfører, at ”den gamle Karen Christensdatter i Vadsholt” blev begravet, for hun var trods alt ikke mere end 69 år.

Ingeborg Christensdatter var kun 19 år, da hun blev gift i Ulsted Kirke den 14. juni 1722. Hendes far, Christen Pedersen, var forlover. Den udkårne var den 25-årige Thomas Hansen fra Langtved i Ulsted Sogn (døbt 23. august 1696). Ægteskabet blev så kortvarigt, at der ikke har været tid til mange skænderier, for Thomas Hansen døde ca. 7 måneder efter vielsen (begravet 26. januar 1723). Han havde ikke engang nået at gøre Ingeborg gravid, så hun måtte finde en ny ægtemand for at få børn.

Allerede den 19. september 1723 blev Ingeborg Christensdatter gift igen, og hendes far var igen forlover. Det foregik i Ulsted Kirke, og brudgommen var Jens Christensen fra Hørbylund. Det valg har hun med stor sandsynlighed fortrudt mange gange siden. Hørbylund er en herregård i Hørby Sogn (Hjørring Amt). Hørbylund ligger ca. 30 km nord for Ulsted, så man kan undre sig over, hvordan hun har fundet ud af at date Jens Christensen.

Det vides ikke, hvad Jens Christensen har foretaget sig på Hørbylund, men han har ikke været godsejer. Hans lillebror, Anders, blev dog godsejer på Hørbylund nogle år senere, men det er en anden historie. Jens Christensen var født endnu længere væk i Sct. Hans Sogn ved Hjørring (døbt 15. august 1697). Når jeg har styr på Jens Christensens familieforhold, skyldes det et skifte i 1784 efter en søsterdatter, Ellen Johanne Brønnum [6].

Efter vielsen flyttede Jens Christensen ind i Langtved, og han fik det første barn med Ingeborg i 1726 (døbt 11. februar 1726). Det var en søn, Thomas, som helt efter traditionen blev opkaldt efter Ingeborgs afdøde mand.

I 1728 fik Ingeborg og Jens endnu en søn, Christen. Den 4. august 1728 må have været en usædvanlig dag i deres ægteskab. Denne dag blev den svagelige Christen hjemmedøbt, men samme dag blev et ”uægte” barn, Margrethe Jensdatter, døbt i Ulsted Kirke, og Jens Christensen af Langtved var barnefaderen. Den ugifte moder var den 21-årig Birgitte Lauritsdat-

ter af Rottrup (døbt 24. juni 1707, Ulsted Sogn), der var datter af den Laurs Andersen, der er omtalt i kapitel 40.

Der er ikke mange mænd, der har præsteret at få to børn med to forskellige mødre døbt den samme dag, så Jens Christensen har haft et ganske særligt talent. Udenomsægteskabelig sex blev dengang straffet både med bøde og offentligt skriftemål i kirken. Jens Christensen skriftede over for menigheden den 15. august 1728 og fik dermed syndsforladelse. Han har tilsyneladende også fået syndsforladelse af konen, for de blev boende sammen i Langtved og fik yderligere fire børn i perioden 1729-1738.

Jens Christensens kønsdrift var dog ikke egnet til ægteskabets snævre rammer, for i 1739 gjorde han sin tjenestepige, Kirsten Sørensdatter, gravid. Hun fødte derfor en "uægte" datter, Maren Jensdatter (døbt 23. december 1739). Ingeborg Christensdatter har næppe været begejstret for endnu et sidespring.

Desværre er det uklart, hvad der derefter er sket med deres liv og ægteskab. Jens Christensen flyttede ifølge ovennævnte skifte [6] på et tidspunkt til Vester Hassing i Vester Hassing Sogn. Da Kirsten Sørensdatter den 28. maj 1741 var til offentligt skriftemål, omtales barnefaderen i kirkebogen som "Jens Christensen, en gift mand som da var og boede i Langtved". Denne formulering tyder på, at han i 1741 ikke længere boede i Langtved.

Det er overraskende, at Jens Christensen først var til offentligt skriftemål i Ulsted Kirke den 28. februar 1745, dvs. 5-6 år efter "forbrydelsen". Forklaringen kan muligvis være, at han var stukket af fra Ulsted Sogn og ikke følte den store trang til hurtig syndsforladelse. En "Jens Langtved her i byen" på 59 år blev begravet i Vester Hassing Kirke den 27. juli 1757, og det må vist være den undvegne Jens Christensen.

Jeg har søgt forgæves efter Ingeborg Christensdatters død i både Ulsted Sogn og Vester Hassing Sogn. Det er dog muligvis Ingeborg Christensdatter, der er blevet begravet den 12. maj 1776 i Vester Hassing Sogn, idet det ikke kan udelukkes, at der står "Thomas Langtveds moder" i kirkebogen. Thomas Jensen Langtved døde i 1794, så det kan ikke være ham, der er død i 1776. Noget tyder altså på, at Ingeborg Christensdatter på trods af Jens Christensens udskejelser er fulgt med ham til Vester Hassing.

Kirsten Christensdatter af Elsnab var i 1734 fadder, da et af søsteren Ingeborg Christensdatters børn blev døbt, så Kirsten har tilsyneladende boet hjemme, indtil hun blev gift året efter. Hun var 22 år, da hun blev viet i Ulsted Kirke den 24. juni 1735 til den 34-årige Jens Ibsen fra Starbæk i nabosognet Øster Hassing. Christen Pedersen fra Elsnab gjorde, hvad han kunne, for at få sine døtre afsat, for også her var han forlover.

Kirsten Christensdatter flyttede med Jens Ibsen til Starbæk. Det vanskeliggør slægtsforskningen, fordi den første eksisterende kirkebog fra Øster Hassing Sogn starter i 1755. Inden da har jeg dog fundet spor af begge ægtefæller i Ulsted Sogns kirkebog, hvor Jens Ibsen i 1743, 1749 og 1751 og Kirsten Christensdatter i 1745 og 1747 var faddere ved dåb hos Kirstens bror, Christen Christensen i Elsnab.

Den manglende kirkebog bevirker, at det ikke er muligt at få sikker viden om Kirsten Christensdatters fødsler, så jeg forsøger mig med kvalificeret gætteri. I Øster Hassings kirkebog har jeg fundet en Anne Jensdatter fra Starbæk, der var fadder i 1758 og 1762 og blev gift i 1765, en Malene Jensdatter fra Starbæk, der blev gift i 1770 og en Johanne Jensdatter fra

Starbæk, der blev gift i 1777. Disse tre virker som sandsynlige bud på døtre af Kirsten Christensdatter og Jens Ibsen.

Den 4. september 1757 blev ”Jens Ibsens og Mette Jensdatters barn på Starbæk, Kirsten, 5 år gammel” begravet i Øster Hassing Sogn. Kirsten må altså være født ca. 1752. Dette tyder på, at Jens Ibsen har fået ny hustru. I så fald må Kirsten Christensdatter være død inden 1752. Det kan forklare, at hendes død ikke har kunnet findes i Øster Hassings kirkebog. Navngivningen af Jens Ibsens datter med den nye ægtefælle passer med, at datteren har været opkaldt efter Jens Ibsens afdøde hustru.

I kirkebogen er ”Jens Ibsens hustru på Starbech” fadder i sognet i 1755, 1761 og 1764, men kirkebogen hemmeligholder hustruens navn og bidrager derfor ikke til en afklaring. Det er ikke gætterier, men en veldokumenteret kendsgerning, at Jens Ibsen af Starbæk ifølge kirkebogen blev begravet den 3. januar 1773 i en alder af 72 år.

Litteraturliste

1. Kr. Værnfelt: ”Af Ulsted Sogns Historie (Søndre del af sognet)”, Fra Himmerland og Kjær Herred, Årbøger udgivet af Historisk Samfund for Aalborg Amt, bind 18, 1953-1954, side 25-81
2. Ulsted Sogns kirkebog, 1684-1808, side 136
3. Kongelige bevillinger til ægteskab i forbudne led, Jyske Registre 1699-1720, www.kkermit.dk
4. J. Jeppesen Jensen: ”Nordkær. Nogle bidrag til dens historie”, Fra Himmerland og Kjær Herred, Årbøger udgivet af Historisk Samfund for Himmerland og Kjær Herred, bind 32, 1971, side 94
5. Kongelige bevillinger til ægteskab i forbudne led, Jyske Registre 1721-1732, www.kkermit.dk
6. Nygårds sedler, Dansk Demografisk Database, www.ddd.dda.dk

Kapitel 40. Bryllupsrejse over Limfjorden

Mine tip-5-oldeforældre

Peder Jensen & Mette Pedersdatter

Peder Jensen (354 og 356):

Født: ca. 1656

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 17. maj 1692 i Ulsted Sogn (Ålborg Amt)

Død:

Begravet: 4. januar 1743 i Ulsted Sogn

Mette Pedersdatter (355 og 357):

Født: ca. 1673

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 17. maj 1692 i Ulsted Sogn

Død:

Begravet: 28. december 1734 i Ulsted Sogn

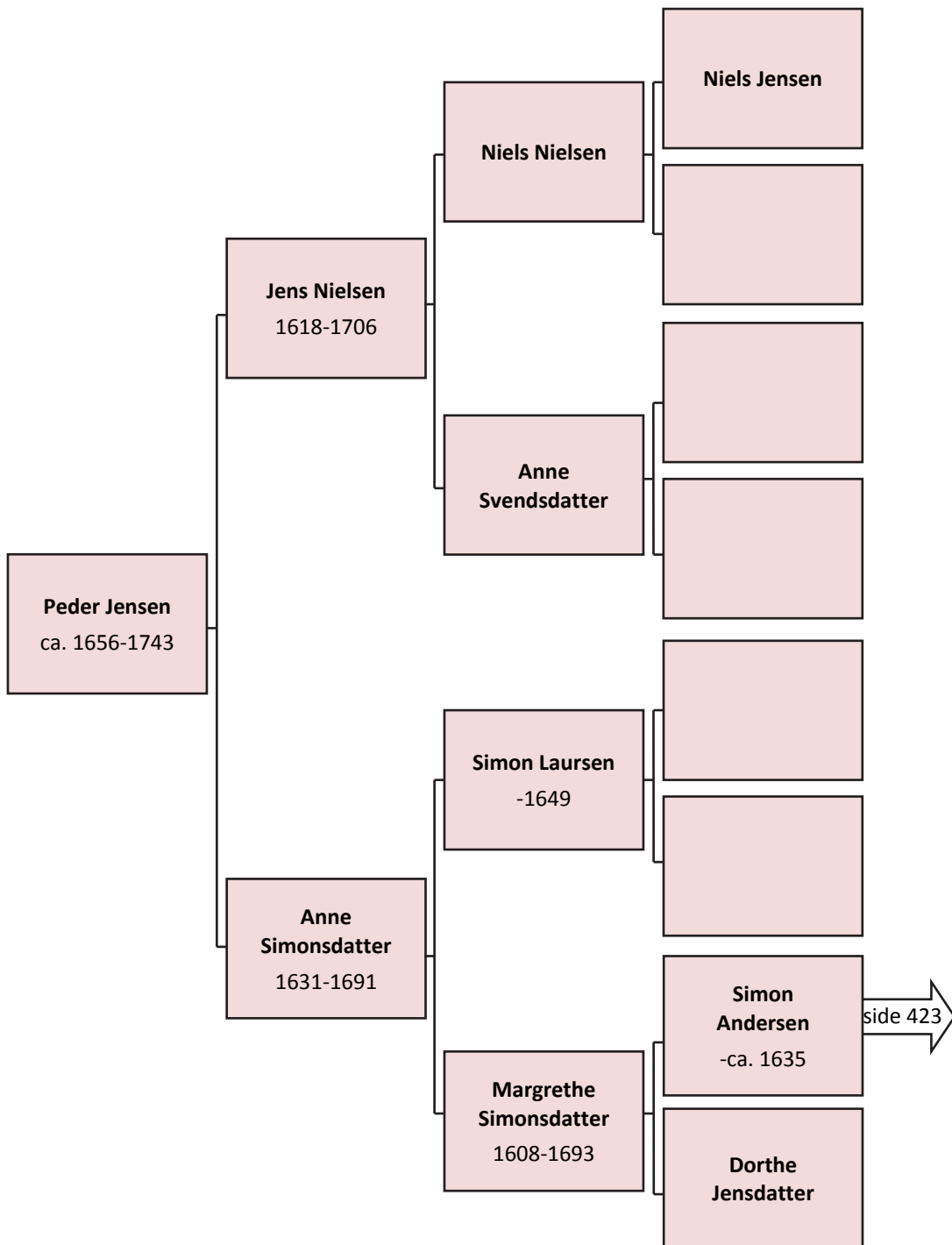
Peder Jensen og Mette Pedersdatter er dobbelt så interessante som mine øvrige tip-5-oldeforældre, idet de er forældre til to af mine tip-4-oldeforældre (jf. kapitel 25).

Peder Jensen og Mette Pedersdatter er begge født før kirkebøgernes tid, og derfor er angivelsen af deres omtrentlige fødselsår baseret på aldersangivelsen i kirkebogen ved deres død. Peder Jensen er søn af Jens Nielsen og Anne Simonsdatter fra gården Nør Rottrup i Ulsted Sogn [1] (jf. kapitel 53), og det må derfor formodes, at han er født på Nør Rottrup. Ulsted Sogn ligger nord for Limfjorden ca. 20 km øst for Nørresundby. Mette Pedersdatters forældre og fødested er ukendte.

Peder Jensen blev sent gift og har formentlig boet hjemme indtil da. Peder Jensens bopæl var i hvert fald Rottrup, da han i 1686 sammen med faderen, Jens Nielsen, var fadder ved en dåb hos Søren Jensen i Ulsted, der formentlig er en bror til Peder Jensen.

Peder Jensen var nødsaget til at krydse Limfjorden for at finde sig en kæreste. Da han som 35-årig blev trolovet den 4. april 1692 med Mette Pedersdatter, foregik det i Sejlflod Mølle i Sejlflod Sogn ca. 10 km sydøst for Ålborg. Det må skyldes, at Mette Pedersdatter har boet eller tjent i Sejlflod Mølle. Peder Jensen havde medbragt Peder Laursen, der var gårdmand på nabogården Sønder Rottrup (jf. kapitel 65), som et af vidnerne til trolovelsen.

Vielsen skulle dengang foregå i brudens hjemsgn med mindre, at præsten i hjemsgnet havde givet tilladelse til andet. Det fremgår af Sejlflod Sogns kirkebog, at præsten havde givet sin tilladelse til, at de blev gift i Ulsted Kirke. Det blev de så den 17. maj samme år. Mette Pedersdatter var kun ca. 19 år, så Peder Jensen var næsten dobbelt så gammel. Det er anført i kirkebogen, at "Peder Jensøn af Rotterup" blev gift med "Mette Pedersdatter ankommen fra Segelflod Mølle". Den rejse var utvivlsomt hendes eneste bryllupsrejse.

Anetavle 14. Peder Jensens nærmeste forfædre. En pil angiver, at oplysninger om yderligere forfædre kan findes på den anførte side.

Jeg har en fornemmelse af, at der har været knas i ægteskabet fra starten. Der var noget væsentligt, som Peder Jensen muligvis havde glemt at fortælle sin udkårne Mette. Mindre end en måned efter vielsen fødte Karen Simonsdatter (født 1672, Ulsted Sogn) et "uægte" barn, der den 12. juni 1692 blev døbt Laurits Pedersen. Peder Jensen fra Rottrup var udlagt som barnefader. Han havde åbenbart haft svært ved at styre sine lyster, mens kæresten befandt sig langt borte i Sejlflod Mølle.

Som nærmere omtalt i kapitel 26 var samleje uden for ægteskabet forbudt, og straffen var bl.a. et offentligt skriftemål, hvor de skyldige skulle bekende deres synder i kirken foran hele menigheden.

En uge før barnedåben var Karen Simonsdatter til offentligt skrifte i Ulsted Kirke. Spørgsmålet er så, om hun på det tidspunkt var yderst højgravid, eller om hun bar et spædbarn på armen. Det er anført i kirkebogen, at hun "efter nøje bespørring" udlagde "Peder Jensøn boende udi Rottrup" som sin barnefader. Jeg kan næsten se Karen for mig. Hun står i kirken med røde kinder og nedslået blik. Præsten prøver ihærdigt at presse alle pikante detaljer ud af hende, mens menigheden lytter i åndeløs spænding. Til sidst bryder stakkels Karen sammen og tilstår, at Peder Jensen er far til barnet.

Af en eller anden grund var Peder Jensen ikke til offentligt skriftemål før den 2. oktober 1692. Det fremgår af kirkebogens referat, at Karen Simonsdatter tjente hans far, Jens Nielsen i Rottrup. Det var med andre ord en banal historie om gårdmandens søn, der havde forgrebet sig på tjenestepigen.

Jeg forestiller mig, at der også har været truende, mørke skyer over Ulsted Kirke den oktober søndag i 1692, hvor Peder Jensen ved et offentligt skriftemål skulle bekende sine synder over for hele menigheden (foto: 2011)

Karen Simonsdatter var kun 19 år. Hendes liv blev kort og næppe lykkeligt. Hendes ”uægte” søn døde ifølge kirkebogen den 22. januar 1693 i en alder af ca. ½ år, og Karen Simonsdatter selv døde som ugift tjenestepige den 3. marts 1702 i en alder af 29 år.

Mette Pedersdatter må have affundet sig med Peder Jensens sidespring, for hun var gift med ham i 42 år.

Når Karen Simonsdatter tjente hos Peder Jensens far, må faderen have været fæster af gården i 1692. Jens Nielsen var på det tidspunkt 74 år, og hans kone var død året forinden. Det er derfor sandsynligt, at Peder Jensen kort efter sin vielse har overtaget gården fra faderen. I så fald har faderen været dyr at have på aftægt, for han blev 88 år. Peder Jensen og Mette Pedersdatter boede på Nør Rottrup resten af deres liv.

De fik i alt 13 børn. Mette Pedersdatter startede i en ung alder, så fødslerne blev fordelt over 24 år. Børnedødeligheden var høj, så det var kun seks af børnene, der nåede at blive voksne. Det første barn blev døbt Anne efter sin farmor. Jeg har ikke kunnet finde hendes dåb i kirkebogen. Kirkebogen afslører dog, at hun døde den 7. november 1696 efter at have været syg i 20 dage, og at hun var 3 år 7 måneder og 14 dage gammel, da hun døde. Hun må altså være født den 24. marts 1693, hvis kirkebogen er troværdig. Efter lidt hovedregning kan det konkluderes, at Peder Jensen ikke havde gjort Mette Pedersdatter gravid inden vielsen, hvilket da også ville have været svært, når de var adskilt af Limfjorden.

Rækken af øvrige børn var følgende: Kirsten Pedersdatter (døbt 2. december 1694, begravet 30. november 1701), Peder Pedersen (døbt 2. maj 1697) og Jens Pedersen (døbt 10. september 1699, død 24. september 1699). Kirkebogen skriver om Jens, at han havde ”været syg sin livstid”, så hans korte liv har ikke budt på mange glæder. Margrethe Pedersdatter blev døbt den 15. august 1700, og derefter kom min tip-4-oldefar, Niels Pedersen (døbt 3. december 1702), tvillingerne Kirsten og Anne Pedersdatter (født 31. januar 1705, begge døde den 10. februar 1705), Jens Pedersen (døbt 11. april 1706), Else Pedersdatter (døbt 22. juli 1708), Maren Pedersdatter (døbt 18. marts 1711, begravet 26. marts 1717) og Kirsten Pedersdatter (døbt 11. marts 1714, begravet 26. marts 1717). Det har været hårdt at være forældre den 26. marts 1717, hvor Maren på 6 år og Kirsten på 3 år blev begravet samtidig. Til allersidst kom en efternøler, min tip-4-oldemor, Maren Pedersdatter (døbt 17. oktober 1717).

I 1706 fik Peder Jensen og Mette Pedersdatter nye naboer på Sønder Rottrup. Det var en stor begivenhed ude på landet, hvor der ikke skete så meget. Det var oven i købet en dramatisk begivenhed. Ovennævnte Peder Laursen blev smidt ud af fæstegården på grund af restancer til gårdens ejer, fruén på Vrå Gods, der desuden sagde nej til, at hans søn måtte overtage gården [1].

Afløseren blev Laurs Andersen, der var gift med Kirsten Thomsdatter. Det blev tilsyneladende et godt naboskab, for ægteparrene på Nør og Sønder Rottrup var faddere hos hinanden, når der var barnedåb. Som omtalt nedenfor udviklede naboskabet sig noget senere til lidt mere end et naboskab.

Mette Pedersdatter var 61 år, da hun døde i 1734. Peder Jensen blev næsten lige så gammel som sin far, for han var ifølge kirkebogen 86 år og 5 uger ved sin død. Han blev begravet den 4. januar 1743 og må derfor formodes at være død en af de sidste dage i 1742.

Min tip-4-oldefar, Niels Pedersen, og min tip-4-oldemor, Maren Pedersdatter, er omtalt i henholdsvis kapitel 26 og kapitel 25. Der er herefter fire søskende tilbage, hvis voksenliv der skal fortælles om.

Sønnen, Peder Pedersen, tilbragte det meste af sit liv som møller i Vrå Mølle i Ajstrup Sogn (Ålborg Amt). Derfor blev han kaldt for Peder Pedersen Møller eller oftest blot for Peder Møller. Ajstrup Sogn ligger ca. 20 km nordvest for fødesognet Ulsted, så han må have følt, at han var kommet meget langt hjemmefra efter datidens forhold.

I 1734 fik Peder Møller og Maren Thomsdatter fra Vrå Mølle en søn, Thomas (døbt 14. februar 1734, begravet 5. april 1744, Ajstrup Sogn). En af fadderne var Jens Pedersen Ladefoged, og ham hører vi mere om senere i dette kapitel. Maren Thomsdatter var født i Vrå Mølle (døbt 23. august 1705), så Peder Pedersen må formodes at have fået møllen med som sidegevinst, da han friede til Maren.

Peder Møllers og Maren Thomsdatters vielse er ikke fundet i Ajstrup Sogns kirkebog. Det skyldes sandsynligvis, at vielserne fra perioden 1727-1739 mangler. Maren Thomsdatter af Vrå Mølle er fadder ved en barnedåb i sognet i 1728. Da hun i modsætning til senere ikke omtales som Peder Møllers hustru, formoder jeg, at hun var ugift på dette tidspunkt.

Peder og Maren må have fået en datter, Mette, der formentlig var ældre end Thomas, for "Peder Møllers datter Mette" optræder som fadder i kirkebogen i 1757 og også senere. Derudover har jeg i kirkebogen fundet, at de har fået seks børn i perioden 1738-1749, men to af disse døde som små.

Da sønnen, Peder, blev døbt den 31. august 1738, var hele fire af Peder Møllers søskende faddere. Tre af dem havde lavet en sommerudflugt ud af det og var rejst den lange vej fra Ulsted Sogn. Det skyldtes muligvis, at barnet blev opkaldt efter farfaderen, Peder Jensen. Søsteren, Margrethe, var den eneste, der ikke var med. Hun var gravid på det tidspunkt, og hvis der har været medfølgende kvalme, har hun næppe orket en lang tur i hestevogn på ujævne grusveje. I stedet rejste Peder Møller til Ulsted i både 1737 og 1739, hvor der var dåb hos Margrethe.

Peder Pedersen fra Vrå Mølle var 63 år, da han døde (begravet 7. august 1760). Peder Pedersen i Vrå Mølle blev ved med at optræde som fadder i kirkebogen efter begravelsen. Vi skal ikke lede efter overnaturlige forklaringer, for det må være sønnen, Peder Pedersen, der sandsynligvis har overtaget møllen efter faderen.

Efter Peder Møllers død sørgede hans datter, Margrethe (døbt 30. september 1742, Ajstrup Sogn), for at opretholde kontakten til hans familie i Ulsted Sogn, men familierelationer kan også blive for tætte. Hun fik et "uægte" barn med sin fætter, Laurs Thomsen (døbt 28. januar 1739, Ulsted Sogn) fra Rottrup, der var søn af Peder Møllers søster, Margrethe. Derfor måtte møllerdatteren en tur i Ajstrup Kirke til offentligt skrifte i 1765.

Peder Møllers enke, Maren Thomsdatter, må have boet på aftægt på møllen, for det fremgår af kirkebogen, at "enken fra Vrå Mølle, Maren Thomsdatter" blev begravet den 30. december 1778. Hun var 73 år ved sin død.

Peder Jensens og Mette Pedersdatters ældste datter, Margrethe Pedersdatter, var tæt på at ende som ugift gammeljomfru. For at undgå dette forførte hun som 36-årig naboens ti år

ynge søn, Thomas Laursen (døbt 16. marts 1710, Ulsted Sogn), så meget, at hun blev gravid af det. Han var søn af ovennævnte Laurs Andersen på Sønder Rottrup. Thomas Laursen havde ikke lyst til at komme til offentligt skrifte, så han valgte at gifte sig med Margrethe i Ulsted Kirke den 24. juni 1737. Ca. to måneder senere blev deres første barn døbt Mette efter sin mormor.

Margrethe Pedersdatter og Thomas Laursen flyttede ind på Sønder Rottrup, hvor Thomas Laursen sandsynligvis har overtaget gården efter sin aldrende far kort efter vielsen. Nu havde familien infiltreret begge Rottrup-gårdene, for da Margrethes far døde få år senere, overtog hendes bror, Niels Pedersen, Nør Rottrup.

Selv om Margrethe Pedersdatter var en moden kvinde, da hun blev gift, nåede hun alligevel at få fire børn med Thomas Laursen i perioden 1737-1743. Det passede netop med, at alle fire bedsteforældre kunne få et barnebarn opkaldt efter sig. Et af børnene døde 1½ år gammelt.

Alt tyder på, at Margrethe Pedersdatter har levet et stilfærdigt liv som bondekone på Sønder Rottrup, indtil hun døde 66 år gammel (begravet 2. december 1766). Herefter var livet ikke længere værd at leve for Thomas Laursen, der døde som 57-årig få måneder efter (begravet 10. april 1767).

Sønnen, Jens Pedersen, blev som voksen kaldt Jens Pedersen Ladefoged eller oftere Jens Ladefoged. Den opmærksomme læser har formentlig regnet ud, at Jens Pedersen arbejdede som ladefoged. En ladefoged var en betroet medarbejder, der på et større landbrug var underordnet godsforvalteren. Jens Pedersen var ladefoged på Vrå Gods i Ajstrup Sogn, så han har været tæt på storebror Peder på Vrå Mølle.

Jeg ved ikke hvem af brødrene, der først flyttede dertil, for mit første spor af dem begge i Ajstrup Sogn er ovennævnte barnedåb i 1734 hos Peder Møller, hvor Jens Pedersen Ladefoged var fadder. En ladefoged havde høj status i sognet. Det fremgår bl.a. af, at jeg har fundet Jens Pedersen Ladefoged brugt som fadder 15 gange i Ajstrup Sogn i perioden 1734-1767, og så har jeg ikke medregnet fadderskaber i familien.

Jens Pedersen Ladefoged var 40 år, da han blev gift i Ajstrup Sogn den 11. april 1746 med Helle Madsdatter. Jeg har ikke fundet tegn på, at han har været gift forinden. Vielsen er sandsynligvis blevet fremprovokeret eller fremskyndet af Helle Madsdatters graviditet.

Helle Madsdatter fødte en søn (døbt 4. september 1746, Ajstrup Sogn) ca. fem måneder efter vielsen. Han fik navnet Schack, som også dengang var et ualmindeligt navn. Greven på Vrå Gods hed Schack til fornavn, så der er vist ingen tvivl om, at Jens Ladefoged har villet fedte for sin arbejdsgiver ved at opkalde sønnen efter ham.

Hvis greven har glædet sig over dette, blev glæden kortvarig, for den lille Schack døde, da han var to uger gammel. Jens Ladefoged gav dog ikke op, for hans næste barn (døbt 26. december 1747) fik også navnet Schack. Denne gang blev lille Schack 5 år, inden han døde.

Jens Ladefoged og Helle Madsdatter fik yderligere fire døtre i perioden 1749-1756. De var mere sejlivede end sønnerne, for de overlevede tilsyneladende deres barndom. De tre ældste døtre fik almindelige navne (Kirstine, Mette og Anne). Den yngste blev døbt "Christiana Birgitte", så mon ikke hun er opkaldt efter en kvinde fra de højere samfundslag?

Datidens snobberi afspejlede sig i, hvem der var faddere ved barnedåb. Forældre ville gerne have faddere, der havde højere status, end dem selv. Blandt fadderne til Jens Ladefogeds børn var bl.a. greven og grevinden, en comtesse, en baron og nogle monsieurer, seigneurer, jomfruer og mademoiseller. Et par gange fik Peder Møller allernådigst lov til at være med blandt "de fine". Til gengæld brugte Peder Møller trofast Jens Pedersen Ladefoged som fader. Det siger noget om, at det var finere at være ladefoged end at være møller.

Jens Pedersen Ladefoged og Helle Madsdatter havde bopæl i Graverhuset i Ajstrup Sogn de gange, jeg har fundet dem i kirkebogen. Det er ikke lykkedes mig at finde hverken Jens Pedersen Ladefoged eller Helle Madsdatter blandt de døde i Ajstrup Sogn. Jens Pedersen Ladefoged var i 1774 forlover ved en vielse i sognet, og Helle Madsdatter var i 1765 fadder ved en dåb. Siden da har jeg ikke fundet livstegn fra dem.

Else Pedersdatter var kun 22 år, da hun blev gift med Jeppe Ibsen fra Langtved i Ulsted Sogn den 24. september 1730. Også her har en graviditet fremskyndet vielsen. Jeppe Ibsen havde større livserfaring, for han var 38 år (døbt 19. marts 1692, Ulsted Sogn). Forloverne var de to fædre. Else Pedersdatter havde ved vielsen bopæl på Klitgård, der var en stor gård i Ulsted Sogn, så der har hun formentlig været tjenestepige.

Efter vielsen flyttede Jeppe og Else ind på gården i Langtved. Her fik de ti børn i løbet af tyve år (1731-1751). Halvdelen af dem døde som små. En børnedødelighed på 50 % var tilsyneladende en risiko, som datidens forældre måtte indstille sig på. Den yngste datter, Sara, blev hjemmedøbt, men nåede ikke efterfølgende at blive fremstillet i kirken med faddere. Som forklaring på de manglende faddere har præsten i kirkebogen nøgternt noteret: "oplevede icke søndagen".

Else Pedersdatter var 63 år, da hun døde i Langtved (begravet 19. juli 1772). Jeppe Ibsen døde året efter (begravet 20. juli 1773). Som led i en afbureaukratisering har præsten i året 1773 ikke skrevet alderen på de afdøde i kirkebogen, men hvis man selv regner efter, når man frem til, at han blev 81 år gammel.

Litteraturliste

1. Kr. Værnfelt: "Af Ulsted Sogns Historie", Fra Himmerland og Kjær Herred, Årbøger udgivet af Historisk Samfund for Aalborg Amt, 1959-60, side 137-204.

Kapitel 41. Det kedelige liv i Søby

Mine tip-5-oldeforældre

Søren Pedersen & Anne Mogensdatter

Søren Pedersen (360):

Født:

Døbt: 6. januar 1682 i Todbjerg Sogn (Randers Amt)

Konfirmeret:

Gift: 5. juli 1705 i Todbjerg Sogn

Død:

Begravet: 1. april 1731 i Søby Sogn (Randers Amt)

Anne Mogensdatter (361):

Født:

Døbt: 13. februar 1687 i Todbjerg Sogn

Konfirmeret:

Gift: 5. juli 1705 i Todbjerg Sogn

Død:

Begravet: 19. januar 1759 i Hornslet Sogn (Randers Amt)

Søren Pedersen blev født i Bendstrup i Todbjerg Sogn (Randers Amt) ca. 12 km nord for Århus som søn af Peder Sørensen (jf. kapitel 54). Moderens navn kendes ikke. Anne Mogensdatter blev født i Balle i Todbjerg Sogn som datter af Mogens Sørensen (jf. kapitel 55). Hendes mor hed "Mogens Sørensens hustru", og det bliver man jo ikke meget klogere af at vide.

Der foreligger ingen viden om Søren og Annes barndom og tidlige ungdom. Anne Mogensdatters ungdom blev dog kortvarig, for hun blev gift som 18-årig. Søren Pedersen må som ung været flyttet ca. 10 km nordpå til Søby Sogn (Randers Amt), for der havde han bopæl ved trolovelsen og vielsen. Den 25. marts 1705 blev Søren Pedersen af Søby trolovet med Anne Mogensdatter af Balle, og den 5. juli samme år blev de viet i Todbjerg Kirke.

Når jeg føler mig overbevist om, at Søren Pedersen af Søby er identisk med ovennævnte Søren Pedersen fra Bendstrup, skyldes det primært, at flere af Søren Pedersens halvsøskende fra Bendstrup (jf. kapitel 54) var faddere ved barnedåb hos Søren Pedersen og Anne Mogensdatter. Endvidere var "Søren Pedersen af Søbye" fadder ved en dåb (8. oktober 1713, Hjortshøj Sogn, Randers Amt) hos Peder Pedersen, der er en af disse halvsøskende.

Den 20. december 1705 fik en Søren Rasmussen i Balle et barn døbt i Todbjerg Kirke. Barnet blev båret af "Anne Mogensdatter af Søby". Det må vist være tilstrækkeligt bevis på, at Søren Pedersen og Anne Mogensdatter bosatte sig i Søby efter vielsen.

Søren Pedersen og Anne Mogensdatter fik med sikkerhed fem børn. Når jeg overvejer, om jeg kan have overset et eller flere børn, skyldes det, at der tilsyneladende er gået ca. fem år efter vielsen, før det første barn blev født. Grunden kan jo være, at Anne Mogensdatter har været meget genert. Den førstefødte, Peder Sørensen, blev døbt den 11. maj 1710. Både Peder og de efterfølgende børn blev døbt i Søby Sogn. Det vides ikke hvilket arbejde, Søren Pedersen har haft for at forsørge sin familie.

De efterfølgende børn var Maren Sørensdatte (døbt 13. oktober 1715), Peder Sørensen (døbt 14. maj 1719), min tip-4-oldefar, Mogens Sørensen (døbt 30. august 1722) og Søren Sørensen (døbt 5. juni 1724). Når to sønner har fået navnet Peder, vil man sædvanligvis formode, at den ældste er død som lille, men jeg har ikke kunnet finde dokumentation for denne formodning. Som eksemplet nedenfor viser, kan to søskende have samme navn, selv om de begge er i live.

Søren Pedersens og Anne Mogensdatters to ældste sønner blev opkaldt efter henholdsvis deres farfar og deres morfar. Derfor er det sandsynligt, at datteren, Maren, blev opkaldt efter enten sin farmor eller mormor, så måske kan der alligevel sættes et navn på en af de navnløse mødre til Søren og Anne?

Også i Søby Sogn var mandschauvinismen så udbredt, at det kun er Søren Pedersens navn, der er nævnt i kirkebogen ved børnenes dåb. Når der alligevel næsten er dokumentation for, at Anne Mogensdatter er moderen, skyldes det, at det efterfølgende er anført i kirkebogen, at Søren Pedersens Anne gik i kirke efter barselseng. Efter Søren Sørensens dåb er det oven i købet anført, at det var Anne Mogensdatter, der gik i kirke.

Anne Mogensdatter vedligeholdte forbindelsen til sine søskende i Balle. Søsteren, Kirsten Mogensdatter, var fadder, da den yngste Peder Sørensen blev døbt. Selv om Anne Mogensdatter var spillevende, havde hun alligevel en lillesøster, der også hed Anne Mogensdatter. Denne lillesøster blev boende i Balle, og hos hende var "Søren Pedersens hustru af Søby" fadder til en barnedåb i 1715, og "konens søster af Søby" bar barnet ved en dåb i 1725. Selv om navnet ikke nævnes, må det være storesøster, Anne Mogensdatter, der har været i funktion.

Søren Pedersens livshistorie bliver lidt kedelig, når jeg kun kan fortælle om ham, at han blev gift, fik børn og døde. Ikke desto mindre er jeg nu nået frem til hans død. En Søren Pedersen på 48 år er ifølge kirkebogen blevet begravet i Søby Sogn den 1. april 1731. Aldersangivelsen passer næsten på min tip-5-oldefar. Endvidere har jeg ikke fundet andre relevante med samme navn blandt de døde i sognet. Derfor vælger jeg at tro på, at det er min tip-5-oldefar, der er død, selv om datoen kan antyde, at der kan være tale om en aprilsnar.

Det er usikkert, hvad der herefter er sket med Anne Mogensdatter. I 1732 bar en Anne Mogensdatter barnet ved en dåb i Søby Sogn. Det samme skete igen i 1756, hvor min tip-5-oldemor havde nået en alder, hvor det var mindre sandsynligt, at hun ville blive sat til at bære barn til en dåb. Derfor kan specielt sidstnævnte Anne Mogensdatter være en anden. Jeg har ikke fundet Anne Mogensdatter død i Søby Sogn.

Som omtalt nedenfor flyttede Anne Mogensdatters datter, Maren Sørensdatte, med stor sandsynlighed til Tendrup i Hornslet Sogn (Randers Amt), hvor hun blev gift anden gang med en Jens Jensen. I Hornslets kirkebog kan man læse, at "Jens Jensens kones moder i Tenderup" blev begravet den 19. januar 1759. Det tyder på, at Anne Mogensdatter som enke er flyttet ind hos datteren og svigersønnen i Tendrup. Jeg vælger at tro på, at det er Anne Mogensdatter, der er død i Tendrup i 1759, selv om dokumentationen ikke er sikker. Det betyder, at hun har været 71 år ved sin død.

Selv om jeg ikke har helt styr på, hvad der er sket med Søren Pedersens og Anne Mogensdatters børn, vil jeg alligevel efter bedste evne fortælle om dem her. Min tip-4-oldefar, Mogens Sørensens karriere som degn er der dog fortalt om i kapitel 27.

Det er kun lykkedes mig at finde yderligere oplysninger om den ene af de to sønner ved navn Peder Sørensen. Som nævnt ovenfor kan det evt. skyldes, at den anden er død i en tidlig alder. Den 23. september 1742 blev Peder Sørensen og Kirsten Madsdatter ægteviede i Søby Sogn. Kirsten Madsdatter (døbt 4. april 1717, Søby Sogn) var 25 år ved vielsen. Peder Sørensen har været enten 32 år eller 23 år, men jeg er ikke i stand til at afgøre, om det var den ældste eller den yngste Peder Sørensen, der blev gift.

Også Peder Sørensen og Kirsten Madsdatter havde brug for en tænkepause, inden de fik børn. Derefter lagde de hårdt ud med et tvillingepar, Anne og Mette, der blev døbt i Søby Sogn den 3. april 1746. Skal vi gætte på, at Kirsten Madsdatters mor har heddet Mette? I perioden 1748-1760 fik de yderligere fem børn i Søby Sogn. Blandt fadderne var Mogens Sørensen og Maren Sørensdatter, der formodes at være Peder Sørensens søskende, og Rasmus Bech, der var gift med Maren Sørensdatter.

Peder Sørensens og Kirsten Madsdatters yngste barn blev begravet i Søby Sogn den 30. januar 1768. Man kan overveje, om det fik forældrene til at gå i sort, for herefter er det ikke lykkedes mig at finde spor efter hverken Peder Sørensen eller Kirsten Madsdatter.

Datteren, Maren Sørensdatter, blev gift den 29. maj 1743 i Søby Kirke med Rasmus Andersen Bech fra Tendrup i Hornslet Sogn. Han omtales også som Rasmus Bach, Bakke eller Bekke. Maren var 27 år ved vielsen. Rasmus Bech var enkemand af den hurtige slags, idet hans hustru var død ca. tre måneder forinden. Rasmus Bech og Maren Sørensdatter bosatte sig i Tendrup efter vielsen.

Rasmus Bech havde fået seks børn i sit første ægteskab. Med Maren Sørensdatter fik han i perioden 1744-1750 yderligere fem børn, deriblandt et tvillingepar. Alligevel var der ikke overfyldt i hjemmet. Rasmus Bechs genetiske profil må have været dårlig, for ni af de i alt elleve børn døde som små. Da børnenes navn og alder ikke er anført i kirkebogen ved begravelsen, er jeg ude af stand til at afgøre, om der var overlevende blandt Maren Sørensdatters fem børn.

Rasmus Bech døde i 1753 (begravet 28. februar, Hornslet Sogn). Nu var det Maren Sørensdatters tur til at skynde sig at blive gift igen. Det blev hun den 4. oktober 1753 i Hornslet Kirke med Jens Jensen fra Hornslet (født ca. 1718). Hun var 38 år, og han var ca. 35 år. Efterfølgende optrådte "Jens Jensen i Tenderup" og "Jens Jensens kone i Tenderup" jævnligt i Hornslets kirkebog som faddere, men de fik tilsyneladende ikke selv børn.

Det fremgår af kirkebogen, at "mensalbonden Jens Jensen i Tenderup" blev begravet den 16. november 1780. Præsten har haft travlt med at tælle på fingrene, for det er anført, at Jens Jensen blev 62 år 4 måneder og 6 dage gammel. En mensalbonde var en fæstebonde, der fæstede jord, der tilhørte præstegården. En mensalbonde har muligvis følt sig lidt finere end de øvrige fæstebønder.

Ved folketællingen i 1787 boede Maren Sørensdatter på aftægt på en gård i Tendrup. Jeg formoder, at der er tale om den gård, hun boede på i sine to ægteskaber. Konen på gården hed Dorthe Pedersdatter, og Maren Sørensdatter er angivet at være hendes faster. Niecens navn tyder på, at hun var datter af en af de to Peder Sørensen'er, men det er ikke lykkedes mig at finde dokumentation for dette.

Maren Sørensdaughter nåede lige netop ikke at blive talt med ved den næste folketælling den 1. februar 1801. Den 25. januar 1801 blev ”enken Maren Sørensdaughter hos mensalbonden i Tendrup” begravet i Hornslet Sogn. Hun opnåede den imponerende alder af 85 år.

Det er ikke lykkedes mig at finde oplysninger, der kan bidrage til den yngste søn, Søren Sørensens livshistorie. Eneste evt. bidrag er, at en Søren Sørensen var fadder ved barnedåb hos Peder Sørensen i 1746 og hos Mogens Sørensen i 1749. Denne Søren Sørensen kan tænkes at være deres lillebror.

Kapitel 42. Degnen der skuffede sine arvinger

Mine tip-5-oldeforældre

Sigvard Johansen Altevelt & Anne Davidsdatter Graa

Sigvard Johansen Altevelt (366):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1719

Død: 3. august 1745 i Nibe Sogn (Ålborg Amt)

Begravet:

Anne Davidsdatter Graa (367):

Født:

Døbt: 24. oktober 1692 i Ålborg Budolfi Sogn (Ålborg Amt)

Konfirmeret:

Gift: før 1719

Død: 5. juli 1773 i Nibe Sogn

Begravet: 10. juli 1773 i Nibe Sogn

Oplysningerne om mine tip-5-oldeforældre og deres børn er mangelfulde, fordi kirkebøgerne i Nibe gik til ved en brand i 1765. Mine væsentligste kilder til de oplysninger i dette kapitel, der ikke stammer fra kirkebøger, er Nygårds sedler [1] og diverse skifter.

Jeg har ikke fundet veldokumenterede oplysninger om Sigvard Altevelts fødsel, forældre eller opvækst. På en privat hjemmeside [2] har jeg fundet oplysninger om Sigvard Altevelt og hans forfædre i op til fire generationer med præcise angivelser af fødsels- og dødsår. Der er ingen kildeangivelser til oplysningerne, som næppe kan stamme fra kirkebøger. Det fremgår blot af hjemmesiden, at oplysningerne er fundet på internettet. Hjemmesidens forfatter anfører selv, at ”netforskning betyder som regel fejl, så tro ikke på alt, du finder på disse sider”. På det grundlag vil jeg ikke referere hjemmesidens oplysninger her. Der er dog tale om oplysninger, der er yderst interessante og relevante, hvis det viser sig muligt at dokumentere deres rigtighed.

Anne Davidsdatter Graa blev født i Ålborg som datter af David Olesen Graa og Mette Madsdatter (jf. kapitel 56). Selv om faderen var kongelig vejer og måler, foreligger der ingen oplysninger om hendes fødselsvægt og fødselslængde. Jeg er også uvidende om hendes barndom og opvækst.

Første gang, Sigvard Altevelt omtales, er i 1720, hvor det fremgår af et mandtal, at han var degn i Nibe. I 1725 omtales han i Viborg bispearkiv ligeledes som degn i Nibe [1]. En faster til Anne Davidsdatter Graa var i 1705 gift med den daværende degn i Nibe (jf. kapitel 56). Det er derfor nærliggende at formode, at denne familierelation kan have været medvirkende til, at Sigvard Altevelt fik jobbet som degn.

Anne Davidsdatter Graa er formentlig identisk med den Anne Davidsdatter, der var fadder til barnedåb hos broderen, Oluf Davidsen Graa, i Ålborg Budolfi Sogn i 1727 og 1728.

Skiftet efter Sigvard Johansen Altevelt [3] giver oplysninger om hans børn med Anne Davidsdatter Graa. Her nævnes Karen Sigvardsdatter (min tip-4-oldemor), Abigael Marie Sigvardsdatter, Mette Marie Sigvardsdatter (født ca. 1719), Sigvard Sigvardsen (født ca. 1726) og Peder Sigvardsen (født ca. 1728). Børnene optrådte i andre sammenhænge under navnet Altevelt. Det omtrentlige fødselsår er for Mette Marie fastlagt på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død og for Sigvard og Peder baseret på aldersangivelsen i skiftet. Hvis børnene i skiftet er nævnt i rækkefølge efter alder, må Sigvard Altevelt og Anne Davidsdatter Graa være blevet gift mindst et par år før 1719.

Anne Davidsdatter Graa havde en gavmild moster, Anna Madsdatter, der var enke og uden livsarvinger. Når vi skal høre om Annes syge moster her, skyldes det, at hun den 1. september 1731 oprettede et testamente til fordel for Anne Davidsdatter Graa [1]. Dette testamente indeholder yderligere oplysninger om Anne Davidsdatter Graa og hendes familie.

Det fremgår af testamentet, at Anne Davidsdatter Graa var degnekone i Nibe med en gammel mand og fem små børn. Begrundelsen for, at Anne skulle arve mosteren, var, at Anne ”har vist hende stor kærlighed og omhu i hendes lange svaghed”. Derfor testamenterede hun til Anne Davidsdatter Graa ”det lidet stråhus her i byen, hun selv bebor og ejer, med fattigt løseøre”. Til gengæld for arven skulle Anne Davidsdatter Graa betale 20 sletdaler til Anna Madsdatters arvinger og bekoste en ”skikkelig” begravelse af Anna Madsdatter.

Det var dog ikke kun Anne Davidsdatter Graa, der skulle arve Anna Madsdatter. Det er anført i testamentet, at Annes mindste søn, Peder Altevelt, ”skal have en lille anpart kongekorn-tiende af Siem Sogn, Helligum Herred, hartkorn 4 tdr.”. Man kan så undre sig over, hvorfor det kun var et af Annes fem børn, der skulle arve, men Peder har måske været specielt bedårende?

Hvilke informationer om familieforholdene kan der så udledes af testamentet? I betragtning af, at Sigvard Altevelt omtales som en gammel mand, må det formodes, at han har været en del ældre end Anne Davidsdatter Graa. Hun var i 1731 39 år og havde fem børn. Det må antages at være de samme fem børn, der 14 år senere er nævnt i skiftet efter Sigvard Altevelt. Datidens børnedødelighed var så høj, at det er tænkeligt, at Anne Davidsdatter Graa har født flere børn end disse fem.

Sigvard Altevelt er registreret på en skattemandtalssliste i Nibe i 1743 [1]. Det er anført på listen, at han boede i eget hus og havde to tjenestepiger, så Anne Davidsdatter Graa er næppe blevet nedslidt af husligt arbejde. Det fremgår endvidere, at han var sognedegn for både Nibe og det nærliggende landsogn Vokslev, og at han forrettede klokkertjeneste i Nibe. Det giver grund til at frygte, at han var høreskadet af at ringe med kirkeklokkerne, fordi høreværnet endnu ikke var opfundet.

Degnen i Nibe må have været en respekteret og troværdig mand i byen, for den 27. juli 1743 blev Sigvard Altevelt sammen med sognepræsten brugt som vitterlighedsvidne, da et lokalt ægtepar lavede testamente [1, 4].

Sigvard Altevelt blev så gammel, at han gik på aftægt fra degneembedet. Efterfølgeren blev svigersønnen, Erik Christian Schyth, der var gift med Abigael Marie Sigvardsdatter Altevelt [3]. Man kendte åbenbart også til nepotisme dengang. Erik Christian Schyth betegnes som ”hæderlig og vellærd” [3], og det er jo nyttige kvalifikationer, når man skal være degn. Sig-

vard Altevelt havde afstået degneboligen til Erik Christian Schyth, og Sigvard Altevelt og Anne Davidsdatter Graa må antages herefter at have boet på aftægt i degneboligen.

Sigvard Altevelt døde natten mellem 2. og 3. august 1745. Skiftet efter ham indeholder en detaljeret opgørelse af boet [3]. Hjemmet bar ikke præg af fattigdom. Der er en lang liste over ejendele af guld, sølv, tin, kobber og messing, heriblandt guldringe, sølvkrus og en masse kobberkøkkengrej. Huset var velforsynet med linned og sengetøj, og stuen var velmøbleret. Degnen var ikke afholdsmand, for der var også et brændevinsanker. Et mindre dyrehold (tre køer og to fedesvin) har sørget for et tilskud til bespisningen.

Skiftet indeholder endvidere en fortegnelse over alle degnens bøger. På listen ses bl.a. Frederik 3.'s danske bibel, en dansk og en tysk bibel, flere bøger med ligprædikener, fire danske og en tysk salmebog, Arndts sande kristendom og en bog om gudfrygtighedsøvelse. Det var altså ikke ligefrem morskabslitteratur, degnen havde på boghylderne.

Hvis arvingerne har sat næsen op efter en stor arv, er de blevet skuffede. Auktionen over afdødes ejendele indbragte den pæne sum af 254 rigsdaler og 2 mark, men der var en gæld, der var næsten lige så stor. Når auktionssalær og andre udgifter til skiftet blev fratrukket, var der kun en ubetydelig rest tilbage.

Anne Davidsdatter Graa levede herefter i næsten 28 år som enke. De sidste 15 år af sit liv boede hun hos svigersønnen, Ulrich Adolph Holm (min tip-4-oldefar) [5], selv om hendes datter, Karen (min tip-4-oldemor), døde 1-2 år efter, at moderen var flyttet ind. Jeg formoder, at Anne Davidsdatter Graa indtil da har boet i degneboligen hos datteren, Abigael Marie, og degnen, Erik Christian Schyth. Abigael Marie døde i 1756 og Erik Christian Schyth i 1758, og det passer med, at Anne Davidsdatter Graa har været nødsaget til at flytte efter degnens død.

Anne Davidsdatter Graa døde den 5. juli 1773 [5]. Hun havde levet så længe, at hendes begravelse kan findes i Nibes kirkebog. Her er det anført, at "Sivert Altevelts enke" blev begravet den 10. juli 1773, og at hun blev 81 år. Hendes høje alder bevirkede, at kun ét af hendes fem børn, sønnen Peder Altevelt, var i live ved hendes død.

Samme dag mødte provsten over Hornum Herred, Hans Jørgen Milling, op på Ulrich Adolph Holms bopæl i Nibe for i overværelse af to vidner at forsegle afdødes bohave. Når provsten mødte op, skyldtes det, at afdøde var degneenke. Det fremgår af skiftet [5], at Anne Davidsdatter Graas efterladte ejendele var relativt få og af begrænset værdi.

Skiftet blev genoptaget den 26. oktober 1773 og afsluttet samme dag. Her blev der fremlagt et brev dateret 12. juli 1773 til skifteforvalteren fra sønnen, Peder Altevelt. Han boede i København og deltog derfor ikke i skifteforretningen. I brevet giver Peder Altevelt udtryk for, at "salig afdødes efterladenskab næppe vil tilstrække til hendes jordefærds bestyrelse", og han "henstiller det altsammen til gode svogers bekendte redelighed", dvs. han overlod det til Ulrich Adolph Holm at tage sig af boets sørgelige rester.

Peder Altevelt var tilsyneladende meget taknemmelig for, at svogeren havde taget sig af Anne Davidsdatter Graa, for han fortsatte i brevet: "Hvor er jeg ikke denne min gode svoger uendelig forbunden for så mange års honnête ophold og kjærlige omgænge, som han har bevist min gamle moder. Han har været et eksempel af en retskaffen og veltænkende svigersøn, som jeg og mine noksom aldrig kan vederlægge". Det sørgelige var, at Ulrich Adolph Holm

næppe nåede at blive bekendt med denne ros, for han var død i perioden mellem den første og anden skifteforretning. Måske var tabet af svigermor mere, end han kunne overleve?

Da boet var gjort op, var der den beskedne sum af 21 rigsdaler, 1 mark og 1 skilling til deling mellem arvingerne. Det ville resultere i så lidt til hver af arvingerne, at de øvrige arvinger valgte at give afkald på deres arv med henblik på at overlade hele beløbet til den ene af arvingerne, Sigvard Altevelt Thyboe. Han var søn af Anne Davidsdatter Graas afdøde datter, Mette Marie Altevelt. Det fremgår af skiftet, at Sigvard Altevelt Thyboe var 21 år og forældreløs studerende. Derfor gætter jeg på, at de øvrige arvinger har ønsket at tilgodese en fattig studerende med lidt uddannelsesstøtte.

I kapitel 28 er der fortalt mere om datteren, Karen Sigvardsdatter Altevelt. Tilbage er så at fortælle om de fire øvrige børn af Sigvard Altevelt og Anne Davidsdatter Graa.

Som allerede omtalt blev datteren, Abigael Marie Sigvardsdatter Altevelt, gift med Sigvard Altevelts efterfølger som sognedegn i Nibe og Vokslev, Erik Christian Schyth. Vielsen har fundet sted senest i 1745 [3]. Abigael Marie Altevelt døde i 1756 [6], og det fremgår af skiftet, at hun efterlod sig en 8-årig datter, Elisabeth Schyth.

Degnen fandt sig hurtigt en ny hustru, Kirstine Marie Weidemann. Ægteskabet blev dog kortvarigt, idet Erik Christian Schyth døde den 17. februar 1758 [7]. Ved hans død var Kirstine Marie Weidemann gravid med deres første og eneste barn. I september 1758 fødte hun en datter. Datteren blev opkaldt efter sin afdøde far, idet hun blev døbt Erika Christiane Schyth [7]. Enken, Kirstine Marie Weidemann, fik derefter en mere fremtrædende plads i min slægtshistorie (jf. kapitel 28), idet hun blev gift med min tip-4-oldefar, Ulrich Adolph Holm, der var blevet enkemand efter Karen Sigvardsdatter Altevelts død.

Mette Marie Sigvardsdatter Altevelt blev gift med Søren Pedersen Thyboe, der var købmand i Nibe [3, 5]. De fik en søn, ovennævnte studerende Sigvard Altevelt Thyboe, og en datter, Karen, der blev gift med en købmand i Nibe. Mette Marie Altevelt og Søren Thyboe fik den 3. august 1759 en kongelig bevilling, der gav ægteparret tilladelse til, at den længstlevende måtte sidde i uskiftet bo [1]. De døde dog næsten samtidig.

Søren Thyboe, der var 60 år ved sin død, blev ifølge Nibes kirkebog begravet den 14. april 1769. Da Søren Thyboe døde, gik sønnen, Sigvard, på Ålborg Latinskole [8]. Den 29. oktober samme år blev en Mette Thyboe begravet. Jeg formoder, at der er tale om Mette Marie Altevelt. Hun blev 50 år.

Sønnen, Sigvard Sigvardsen Altevelt, var 19 år ved faderens død i 1745 [3]. På det tidspunkt var han flyttet langt hjemmefra, idet han var i tjeneste hos "Seigneur Jens Gregersen Klitgaard" i København. Jens Gregersen Klitgaard var handelsmand og blev senere rådmand i København [1, 9]. Han havde familierelationer til Nibe, og derfor har han muligvis været en bekendt af familien Altevelt. Det vides ikke, om Sigvard Altevelt har gjort karriere som handelsmand. Han er ikke nævnt i skiftet efter moderen i 1773 [5], hvilket må betyde, at han er død inden da uden at efterlade sig arvinger.

Den yngste søn, Peder Sigvardsen Alteveldt, gjorde sig mere bemærket, idet han endte som en del af det bedre borgerskab i København. Allerede i en alder af 17 år var han flyttet til København, hvor han var i tjeneste hos en "Seigneur Johannes Isenberg" [3], hvis virke jeg ikke har kunnet finde oplysninger om. Peder Alteveldt havde som omtalt ovenfor arvet en lille anpart kongekorntiende. Den gav ham som umyndig et årligt afkast på 34 sletdaler [3], så da han blev myndig, har han kunnet disponere over en mindre formue.

Den 1. december 1760 deltog Peder Alteveldt sammen med sin svoger, Søren Thyboe (jf. ovenfor) som nærmeste samfrænder (slægtninge) i et samfrændeskifte i Nibe efter søsteren, Karen Sigvardsdatter Alteveldt [10]. Et samfrændeskifte var et privat skifte i familien, hvor et nært familiemedlem blev beskikket som skifteforvalter [11]. Peder Alteveldts bopæl fremgår ikke af skiftet, men det kan tænkes, at han på det tidspunkt har boet i Nibe, siden han har deltaget i skiftet.

Peder Alteveldt blev gift med Gedske Cathrine Fogh, der var præstedatter fra Mors [12, 13]. Jeg har ikke viden om hvor eller hvornår, de er blevet gift. De fik børnene Nicolette Catharine (født ca. 1760), Karen Abigael (født ca. 1762), Morten Fogh (født ca. 1766), Sivardt (døbt 26. december 1772, Vor Frue Sogn, København) og Anne Kirstine (døbt 10. august 1777, Vor Frelser Sogn, København), dvs. de må være blevet gift senest i 1760. Det omtrentlige fødselsår er for Nicolette Catharine beregnet på grundlag af aldersangivelsen ved hendes død (begravet 12. februar 1787, Frederiks Tyske Kirke, København) og for Karen Abigael og Morten Fogh på grundlag af aldersangivelsen ved folketællingen i 1787.

Portræt af mønsterskriver Alteveldt. Portrættet er malet af Carl Viertel (1772-1834), der levede af at male portrætter af personligheder fra det bedre borgerskab eller adelen. Carl Viertel betegnes af kunstkere som en middelmådig portrætmaler [14].

Det er ikke lykkedes mig at finde de tre ældste børns dåb i kirkebogen, og derfor ved jeg ikke, hvor familien boede, da de blev født. Ved Sivardts dåb i 1772 var Peder Altevelt angivet at være kommissionær, dvs. en slags handelsmand. Familien havde bopæl i Skidenstræde, der i dag hedder Krystalgade. Blandt fadderne ved dåben var både en krigsråd og en prokurator (sagfører), så Peder Altevelt har haft fine bekendtskaber. Ved Anne Kirstines dåb i 1777 var familien flyttet fra Skidenstræde til renligere omgivelser i Vor Frelser Sogn på Christianshavn. Peder Altevelts profession angives nu som ”skriver”.

Peder Altevelt blev enkemand i 1780, idet Gedske Cathrine Fogh blev begravet den 10. november 1780 (Vor Frelser Sogn, København). I kirkebogen angives han nu at være købmand. Der gik herefter fire år, før Peder Altevelt igen blev gift, så man må formode, at han i den mellemliggende periode har haft hjælp til pasningen af de mindreårige børn. Den 2. oktober 1784 blev han i en alder af ca. 56 år gift i Frederiksberg Kirke (København) med jomfru Benthe Sophie Thetz. Hun var en ung dame på ca. 23 år (født 1761), dvs. hun var på alder med Peder Altevelts ældste datter.

Ved vielsen betegnes Peder Altevelt som ”hr. mønsterskriver ved det Asiatiske Kompagni”. Asiatisk Kompagni var et handelskompagni med en stor skibsflåde, der tog sig af handel med bl.a. Indien og Kina. En mønsterskriver i et handelskompagni førte bog over mandskabet på skibene [15]. Det er kun borgere med en vis status, der betegnes ”hr.” i kirkebogen, så en mønsterskriver må have været en respekteret person. Peder Altevelt blev ved med at være respekteret, for han var mønsterskriver i resten af sit liv.

Peder Altevelt fik det første barn med sin unge hustru i 1786. Ved folketællingen i 1787 boede familien i Overgaden neden Vandet på Christianshavn. I hjemmet var der fire børn af hans første ægteskab, en søn af andet ægteskab og en tjenestepige. Ved den efterfølgende folketælling i 1801 boede familien fortsat på Christianshavn. Der var nu fem hjemmeboende børn af andet ægteskab og en tjenestepige.

Peder Altevelt var ca. 74 år, da han døde (begravet 11. januar 1803, Vor Frelser Sogn). Benthe Sophie Thetz må være flyttet efter mandens død. Da hun døde den 13. januar 1819 (Vor Frue Sogn, København), var hendes bopæl Skindergade 8 ifølge kirkebogen,

Dengang var børns sociale baggrund afgørende for, hvordan de selv klarede sig i tilværelsen. Derfor klarede Peder Altevelts børn sig gennemgående godt. En søn blev fuldmægtig ved Asiatisk Kompagni [16], hvor faderen formentlig har skaffet ham ind. En anden søn blev provisor, dvs. apoteksansat farmaceut, men døde i en alder af 26 år [16]. Af døtrene blev én præstekone (folketælling 1834, Fjaltring Sogn, Ringkøbing Amt), en anden blev gift med en artillerikaptajn (folketælling 1801, Christianshavns Kvarter, København), en tredje med en skipper fra Sønderborg (viet 3. januar 1794, Ålborg Budolfi Sogn, Ålborg Amt) og en fjerde med forfatteren Johannes Christian Lange [17], der dog ikke har opnået varig berømmelse.

Litteraturliste

1. Nygårds sedler, Dansk Demografisk Database, www.ddd.dda.dk
2. <http://aalbaekhus.dk>
3. Hornum Herred, Gejstlig skifteprotokol, 1716-1778, 1. september 1745
4. Danske Kancelli, Jyske Registre, 1743-1746, sag nr. 222, side 127
5. Hornum Herred, Gejstlig skifteprotokol, 1716-1778, 5. juli 1773

6. Hornum Herred, Gejstlig skifteprotokol, 1716-1778, 17. december 1756, www.brejl.dk
7. Hornum Herred, Gejstlig skifteprotokol, 1716-1778, 17. februar 1758, www.brejl.dk
8. Nibe, skifteprotokoller, 1745-1863, oversigt på www.protokoller.dk
9. Københavns Diplomatarium, bind VI, side 95-130, nummer 182, www.eremit.dk
10. Skifteprotokol, Nibe Købstad, 1745-1863, folio 197
11. Jørgen Green & Michael Green Schmidt: "Slægtsforskerens ABC", 2. udgave, 1. oplag, Forlaget Grifo, 2007
12. Morsø Sønder Herred, Gejstlig skifteprotokol, 1725-1785, 5. april 1742, www.brejl.dk
13. Ålborg By Provsti, Gejstlig skifteprotokol, 1779-1827, 5. juni 1795, www.brejl.dk
14. Henriette Kragh Jacobsen: "I skyggen af Jens Juel", Siden Saxo, nr. 4, 2010, www.sidensaxo.dk
15. Maritim Ordbog, www.jmarcussen.dk
16. V. Richter: "100 års dødsfald i Danmark (1791-1890)", www.rosekamp.dk
17. Dansk Biografisk Leksikon, "Johannes Christian Lange", www.denstoredanske.dk

Kapitel 43. Faurholts forunderlige fællesskab

Mine tip-5-oldeforældre

Jens Thomsen & Else Jeppesdatter

Jens Thomsen (380):

Født:

Døbt: 10. marts 1686 i Åsted Sogn (Hjørring Amt)

Konfirmeret:

Gift: før 1712

Død:

Begravet: 29. januar 1758 i Åsted Sogn

Else Jeppesdatter (381):

Født: ca. 1681

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1712

Død:

Begravet: 3. juli 1774 i Åsted Sogn

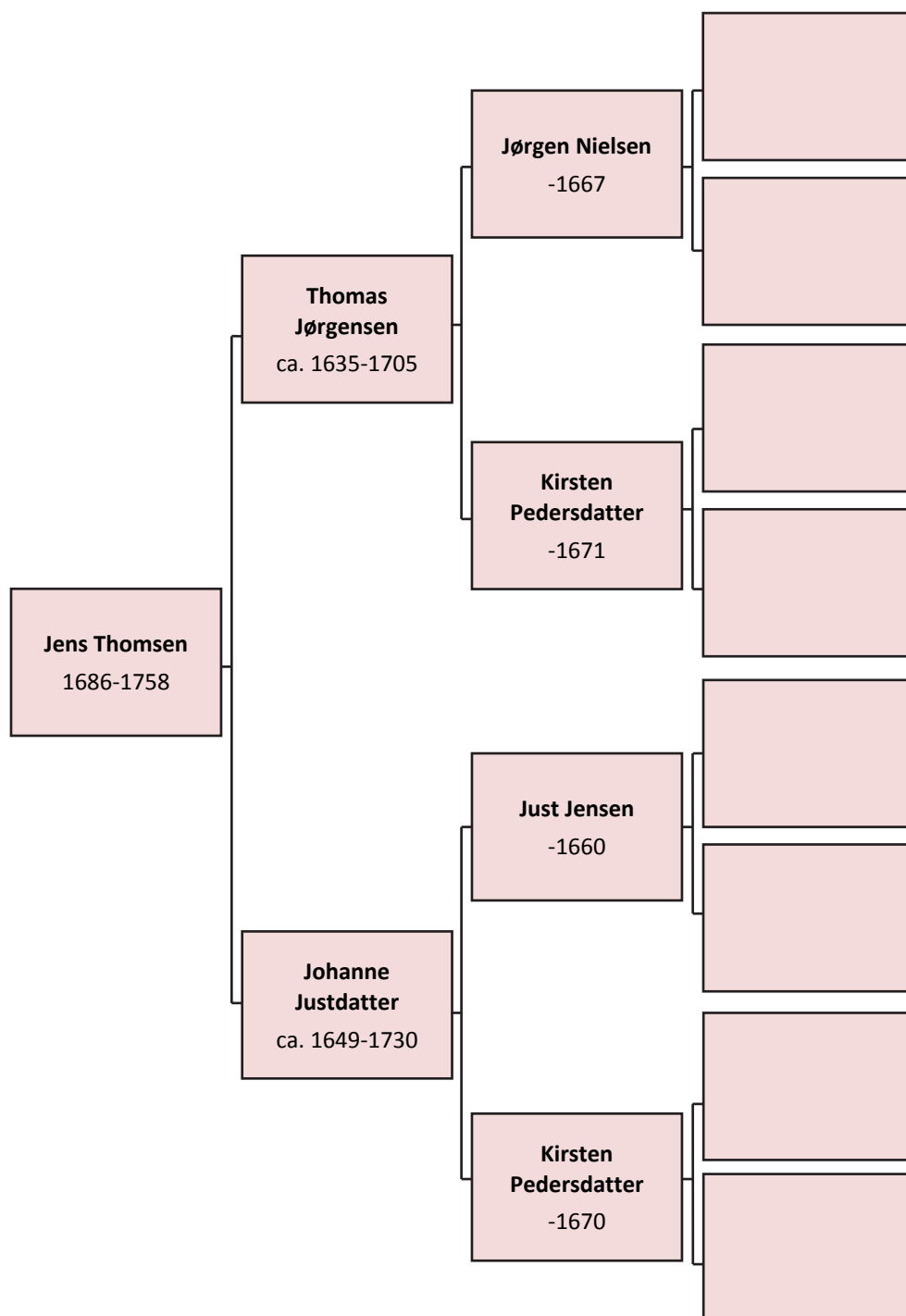
Else Jeppesdatters efternavn ses i kirkebogen skrevet i flere varianter, idet hun også kaldes Jepsdatter, Ipsdatter og Ibsdatter. Hendes omtrentlige fødselsår er beregnet på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død. Hvis denne aldersangivelse er korrekt, har hun været ca. 52 år, da hun fødte sit sidste barn. Det er derfor sandsynligt, at hun er født nogle år senere end 1681.

Jens Thomsen blev født i Faurholt i Åsted Sogn ca. 7 km vest for Frederikshavn som søn af Thomas Jørgensen og Johanne Justdatter (jf. kapitel 57). Der mangler viden om Else Jeppesdatters fødsel, forældre og opvækst.

I 1707 optrådte Jens Thomsen i en alder af 21 år for første gang som fadder i Åstedes kirkebog. Hans bopæl angives at være Faurholt. I perioden 1709-1712 var han fadder yderligere fem gange.

Jens Thomsens og Else Jeppesdatters første barn blev født i 1712, og de må derfor være blevet gift inden da. Vielsen kan ikke findes i Åstedes kirkebog, og i databasen FamilySearch er de ikke fundet viet andre steder. Det kan skyldes, at Else Jeppesdatter stammer fra et andet sogn, hvor der ikke findes en eksisterende kirkebog fra vielsestidspunktet. Else Jeppesdatter er ikke fundet nævnt i Åstedes kirkebog inden 1712, hvilket bestyrker formodningen om, at hun kan have været tilflytter.

Efter vielsen boede Jens Thomsen og Else Jeppesdatter i resten af deres liv på gården Hoven i den sydlige udkant af Faurholt. Det vides, at Faurholt i 1682 bestod af 7 gårde og 6 huse med et mindre jordtilliggende [1]. Studier af kirkebogen giver indtryk af, at Faurholt fungerede som et lille, selvstændigt samfund, hvor beboerne havde nær kontakt med hinanden. Når folk fra Faurholt fik et barn døbt, var hovedparten af fadderne normalt fra Faurholt.

Anetavle 15. Jens Thomsens nærmeste forfædre.

En af gårdene i Faurholt blev betegnet ”Skolegården”. Der var dog ikke tale om, at Faurholt havde sin egen skole. Gården blev kaldt for ”Skolegården”, fordi den var fæstegård under Hjørring Latinskole [2].

Jens Thomsens og Else Jeppesdatters første barn blev døbt den 19. juni 1712 og fik navnet Thomas efter Jens Thomsens far. I de efterfølgende 21 år fødte Else Jeppesdatter børn med 2-3 års mellemrum, så hun har haft travlt med pasning af småbørn. Fødslerne resulterede i min tip-4-oldefar, Peder Jensen (døbt 13. januar 1715), Oluf Jensen (døbt 25. april 1717), Christen Jensen (døbt 11. februar 1720), Karen Jensdatter (døbt 3. maj 1722), Jens Jensen (døbt 6. juni 1724), Jeppe Jensen (døbt 14. december 1727), Johanne Jensdatter (døbt 24. juni 1730, begravet 25. februar 1731) og endnu en Johanne Jensdatter (døbt 2. august 1733), dvs. de fik i alt ni børn.

Hoven i Faurholt var en fæstegård under Bangsbo Hovedgård. Jens Thomsen har haft så anstrengt en økonomi, at han et par gange ikke har kunnet betale sin fæsteafgift til godsejeren rettidigt. I 1725 og 1730 blev han stævnet ved herredstinget pga. restance [3]. Antallet af restanter var dog så stort, at det nærmest må have været unormalt at betale til tiden.

Hoven i Faurholt fotograferet af sparekassedirektør S. T. Hansen, Frederikshavn. Dengang tog sparekassedirektøren i egen høje person rundt og fotograferede de ejendomme, som sparekassen gav lån i (foto: 1935, Bangsbo Museum & Arkiv)

Det er ikke meget, jeg ellers ved om Jens Thomsens og Else Jeppesdatters liv i Faurholt. I 1735 og 1739 optræder Else Jeppesdatter i kirkebogen som fadder ved barnedåb hos den ældste søn, Thomas Jensen. Jens Thomsen var i 1744 forlover for en Faurholt-pige, der ret overraskende blev gift med én, der ikke var fra Faurholt.

I 1758 døde Jens Thomsen. Det fremgår af kirkebogen, at ”Jens Thomsen, Hoven i Faurholt, 80 år” blev begravet den 29. januar. Jeg føler mig ret sikker på, at jeg har fundet den rigtige dåbsdato for Jens Thomsen. I så fald har han kun været 71 år ved sin død, dvs. aldersangivelsen i kirkebogen må antages at være meget forkert.

Else Jeppesdatter angives i kirkebogen at have været 93 år ved sin død (begravet 3. juli 1774). Det er en imponerende høj alder, men som omtalt ovenfor har hun sandsynligvis været nogle år yngre. Man fristes til at tro, at Åsted-præsten generelt har haft en tilbøjelighed til at overdrive, når han førte kirkebogen. Else Jeppesdatter havde bopæl i Hoven ved sin død. Her boede hun formentlig på aftægt hos sønnen, Jeppe Jensen, der på det tidspunkt havde overtaget gården.

Min tip-4-oldefar, Peder Jensen, var beviset på, at det kunne lade sig gøre at leve livet uden for Faurholt, og det kan der læses mere om i kapitel 32. Her skal der fortælles om, hvordan de øvrige sønner og døtre fra Faurholt klarede sig igennem livet.

Den ældste søn, Thomas Jensen, nævnes som fadder i Åsteds kirkebog i 1731 og 1732. Hans bopæl angives som henholdsvis "Faurholt" og "Hoven", dvs. han har sandsynligvis boet hos forældrene på Hoven i Faurholt.

Thomas Jensen blev gift med Margrethe Christensdatter. Vielsen er ikke fundet i Åsteds kirkebog, så de må antages at være blevet gift udensogns. Når jeg tør påstå, at de er blevet gift, skyldes det, at de fik en datter, Karen Thomsdatter, døbt i Åsted Kirke den 4. december 1735. På det tidspunkt var Thomas Jensen 23 år, så vielsen har formentlig fundet sted kort tid forinden. Bopælen angives her og ved senere lejligheder at være Faurholt, så de har sandsynligvis boet andetsteds i Faurholt end på Hoven.

Thomas og Margrethe fik yderligere tre børn i henholdsvis 1739, 1741 og 1745, men det ene barn døde 8 dage gammel, og et andet døde som 2-årig. Thomas Jensen fik også selv et forholdsvist kort liv. Han var kun 33 år, da han døde i 1746 (begravet 23. januar). Det er ikke lykkedes mig at finde ud af, hvad der herefter skete med hans enke.

Oluf Jensen blev efter sin dåb ved de fleste senere lejligheder kaldt Olle eller Ole i kirkebogen. Derfor vil jeg herefter kalde ham for Ole. Ole Jensen blev boende hjemme i Hoven, hvor han må formodes at have hjulpet sin far med gårdens drift. I perioden 1744-1761 blev han hyppigt brugt som fadder ved barnedåb i sognet. Jeg har talt op, at han syv gange var fadder fordelt på børn til tre af sine søskende. Yderligere var han fadder ti gange hos andre, og lokalpatriotismen var så udbredt, at det alle ti gange var hos naboer fra Faurholt.

Ole Jensen var efterhånden blevet 44 år og var stadig ugift, så alle regnede med, at han ville ende sine dage som ungarl. I 1761 skete der imidlertid det, at mølleren i Bangsbo Mølle (Flade Sogn, Hjørring Amt), Jens Rasmussen, døde (begravet 6. september 1761). Herefter kom Ole Jensen først til mølle og fik friet til enken, Ingeborg Pedersdatter (født ca. 1712). Hendes fødsel kan ikke findes i kirkebogen, da hun formodes at være født i Understed Sogn (Hjørring Amt) [4], hvorfra det kun er senere kirkebøger, der er bevaret.

I januar 1762 blev Ole Jensen trolovet med Ingeborg Pedersdatter, og Oles lillebror, Jeppe Jensen, var den ene af forloverne. Det job har Jeppe Jensen formentlig påtaget sig med glæde. Nu blev han eneste tilbageværende søn på Hoven og kunne dermed være alene om gårdens fremtidige drift. Ole og Ingeborg blev gift den 22. september 1762 i Flade Kirke.

Herefter var Ole Jensen møller. Det har sandsynligvis været mere attraktivt end at være fæstebonde på en lille gård i Faurholt. Selv om Ole Jensen havde medvirket adskillige gange,

når andre skulle have deres børn døbt, fik han aldrig selv et barn døbt. Det var prisen for at have valgt en enke, der var over den fødedygtige alder.

Ole Jensen malede med Bangsbo Mølle, indtil han døde i 1781 (begravet 17. februar, Flade Sogn). Præsten i Flade var mere nøjeregnende og omhyggelig end Åsted-præsten. I kirkebogen er Ole Jensens alder anført at være 63 år 9 måneder 2 uger og 5 dage, og det passer perfekt med hans dåbsdato.

Ved folketællingen i 1787 boede Ingeborg Pedersdatter på aftægt i Bangsbo Mølle, som var blevet overtaget af en af hendes sønner af første ægteskab. Hun var ifølge kirkebogen 81 år og boede fortsat i Bangsbo Mølle, da hun døde (begravet 24. juli 1793, Flade Sogn).

Christen Jensen slap for mange af livets besværligheder, idet han døde ung og ugift i en alder af 21 år. Han blev begravet den 27. august 1741. Ifølge Åsteds kirkebog boede han på Hoven i Faurholt ved sin død, så han nåede sandsynligvis ikke at opleve andet end Faurholt.

Karen Jensdatter var 25 år, da hun blev gift med en landsoldat. Landsoldaten hed Mikkel Nielsen. De blev gift i Flade Sogn den 12. maj 1747. Det fremgår af kirkebogen, at de begge tjente i Flade Præstegård. Forbindelsen til Faurholt blev dog opretholdt ved, at begge forloverne var fra Faurholt. Ægtemanden var formentlig den Mikkel Nielsen fra Faurholt, der blev døbt 1. december 1720 i Åsted Sogn.

Landsoldaten havde taget sig visse friheder i præstegården, for allerede den 24. juni 1747 fik Karen og Mikkel døbt en søn, Jørgen Mikkelsen, i Åsted Kirke. Bopælen var nu Hoven i Faurholt, så en akut boligmangel har tilsyneladende bevirket, at de er flyttet ind hos Karens forældre. Når de ved senere lejligheder er nævnt i kirkebogen, angives bopælen at være Faurholt. Det tyder på, at de har fået en selvstændig bolig.

I 1749 fik de en datter, Johanne. Herefter gik der tilsyneladende 10 år, før de i 1759 fik sønnen, Morten, og i 1761 fik de en datter, Else. Jeg har dog en mistanke om, at de rent faktisk har fået flere børn, selv om deres dåb ikke er fundet i kirkebogen.

Åsteds kirkebog angiver, at Mikkel Niensens barn af Faurholt blev begravet den 21. maj 1758 16 uger gammel. Det tyder på, at der har været en fødsel i 1758. I 1779 og 1780 fik Mikkel Nielsen døbt børn af andet ægteskab. Her optrådte en Jens Mikkelsen som fadder begge gange og en Niels Mikkelsen som fadder i 1780. De kan tænkes at være sønner af Karen Jensdatter og Mikkel Nielsen, idet man ville forvente, at de ville opkalde to sønner efter bedstefæderne. Kan den sjuskede Åsted-præst mon have glemt at indføre nogle dåbshandlinger i kirkebogen?

Karen Jensdatter og Mikkel Nielsen brugte flittigt Karens søskende som faddere. Man kan så undre sig over, at der ikke blev gjort gengæld ved, at Karen og Mikkel også blev brugt som faddere hos Karens søskende. Det kan antyde, at Mikkel Nielsen har haft en lav status i det lille lokalsamfund. Deres datter, Johanne Mikkelsdatter, må have været mere populær, for hun var fadder hos både Jeppe Jensen og Johanne Jensdatter.

Karen Jensdatter døde omkring årsskiftet 1777-1778. Ifølge kirkebogen blev "Mikkel Niensens hustru, Karen af Faurholt" begravet i Åsted Sogn den 6. januar 1778. Det er anført, at hun blev 55 år og 28 uger gammel, og her har præsten regnet overraskende rigtigt.

Mikkel Nielsen blev ikke mere deprimeret over Karen Jensdatters død, end at han hurtigt fandt sig en ny kone. Den 24. oktober 1778 blev han gift i Åsted Kirke med Anne Pedersdatter (født ca. 1747) fra Ribberholt i Åsted Sogn. Karens lillebror, Jeppe Jensen fra Hoven, var forlover.

Anne Pedersdatter var over 25 år yngre end Mikkel Nielsen, så der kom igen småbørn i huset. De fik i alt tre børn, hvoraf én døde som spæd. Ved folketællingen i 1787 boede de i et jordløst hus i Faurholt by med to børn. På det tidspunkt har Mikkel Nielsen næppe haft høj status, for det er anført, at han var ”næsten blind og nyder almisse”. Mikkel Nielsen døde i 1789. Kirkebogen anfører hans alder til 75 år, men også her er der en uoverensstemmelse mellem aldersangivelsen og hans formodede dødsdato. Det er ikke lykkedes mig at finde ud af, hvad der herefter er blevet af Anne Pedersdatter.

Jens Jensen boede på Hoven, da han i 1743 og 1744 var fadder i Åsted Sogn ved dåb hos naboer fra Faurholt. Han var henholdsvis 18 og 20 år, da han var fadder. Siden da har jeg ikke fundet livstegn fra ham hverken i Åsted Sogn eller andre steder. Derfor er det overvejende sandsynligt, at han er flyttet fra sognet og har gemt sig blandt de øvrige Jens Jensen'er ude i den store verden.

Jeppe Jensen holdt sig hjemme på Hoven. Da han var 35 år, vovede han sig dog udensogns, fordi han den 6. januar 1763 skulle giftes i Flade Kirke med den 20-årige Anne Jensdatter (døbt 6. januar 1743, Flade Sogn). Storebror, Ole Jensen, var forlover sammen med Annes far. Efter vielsen bosatte de sig på Hoven i Faurholt. Deres første barn, Else, blev døbt den 4. december 1763 i Åsted Sogn.

I perioden 1763-1787 fik Jeppe Jensen og Anne Jensdatter 11 børn, hvoraf de tre ældste helt traditionelt blev opkaldt efter bedsteforældrene. Børnene var dog ikke specielt levedygtige. Et barn var dødfødt, og fem af dem døde som små. Ved et af dem er det anført i kirkebogen, at dødsårsagen var børnekopper. Jævnlig koppeepidemier var dengang medvirkende årsag til en høj børnedødelighed, indtil vaccination mod kopper blev indført i starten af 1800-tallet.

Ved folketællingen i 1787 boede Jeppe Jensen og Anne Jensdatter på Hoven i Faurholt by sammen med fire børn. Jeppe Jensen var 69 år, da han døde i 1797. Ved folketællingen i 1801 boede Anne Jensdatter, der nu var 58 år, på aftægt hos sønnen, Thomas, der havde overtaget Hoven. Anne Jensdatter var stadig aftægtskone, da hun døde den 11. april 1818 i Åsted Sogn i en alder af 75 år.

Den yngste i søskendeflokken, Johanne Jensdatter, satsede også på de velkendte omgivelser i Faurholt. Hun blev som 23-årig gift den 17. august 1756 i Åsted Kirke med Heile Larsen. Han var muligvis den Heile Larsen, der blev døbt i Fladstrand Sogn den 5. juni 1715. Efter vielsen havde de bopæl i Faurholt, hvor jeg formoder, at Heile Larsen overtog en gård.

Johanne Jensdatter og Heile Larsen må have fået deres første barn i marts 1757. Dåben er ikke fundet i kirkebogen, men den 16. juli 1757 blev Heile Larsens barn af Faurholt, Ingeborg, der var 18 uger gammel, begravet i Åsted Sogn. Johanne Jensdatter og Heile Larsen fik yderligere seks børn i perioden 1758-1773.

Ved folketællingen i 1787 er Heile Larsen angivet at være bonde og gårdbeboer i Faurholt by. Her boede han sammen med Johanne Jensdatter og deres yngste barn, sønnen Oluf (døbt 14. juli 1773, Åsted Sogn). Ved folketællingen i 1801 havde Oluf overtaget gården. Han var 27 år og ugift, men fik hjælp af en tjenestedreng og en tjenestepige. Johanne Jensdatter, der nu var 67 år, boede hos ham. Hun angives at være enke. Det er dog ikke lykkedes at finde Heile Larsen blandt de døde i Åsted Sogn i den mellemliggende periode.

Derimod er der ingen tvivl om, at Johanne Jensdatter døde i 1805. Det fremgår af Åsteds kirkebog, at "enken Johanne Jensdatter i Faurholt" blev begravet den 5. maj 1805. Hun blev 71 år. Efter moderens død havde Oluf fortsat et behov for kvindelig omsorg. Derfor giftede han sig den 26. oktober samme år med Karen Andersdatter. De fik en masse børn, men det er en anden historie, der ikke skal fortælles her.

Litteraturliste

1. Henrik Pedersen: "De danske landbrug fremstillet paa grundlag af forarbejderne til Christian V.s matrikel 1688", København 1928, reprotryk for Landbohistorisk Selskab, København 1975
2. Orla Thomasberg: "Af Aasted Sogns Historie", SKRÅ-EN, Lokalblad for Fællesvirke Vest, Skærum, Kvissel, Ravnshøj og Aasted, Nr. 71, december 2009, side 31
3. Horns-Vennebjerg Herreds tingbog, afskrift, Bangsbo Museum & Arkiv
4. Navneregister til skifteprotokol for Knivholt, 1736-1818, 10. juni 1771, www.jens-ejgild.dk

Kapitel 44. Sagen om den sorthjelmede ko

Mine tip-6-oldeforældre

Villads Christensen & Kirsten Laursdatter

<u>Villads Christensen (664):</u>	
Født:	ca. 1638
Døbt:	
Konfirmeret:	
Gift:	ca. 1665
Død:	
Begravet:	3. april 1707 i Jerslev Sogn (Hjørring Amt)
<u>Kirsten Laursdatter (665):</u>	
Født:	ca. 1628
Døbt:	
Konfirmeret:	
Gift:	ca. 1665
Død:	
Begravet:	6. april 1710 i Jerslev Sogn

Det omtrentlige fødselsår for Villads Christensen og Kirsten Laursdatter er beregnet på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved deres død.

Der foreligger ingen viden om Villads Christensens forældre eller opvækst. Kirsten Laursdatter er datter af Laurs Jensen (jf. kapitel 58), men hendes moder er ukendt.

Villads Christensen kommer ind i historien med lidt forsinkelse, idet Kirsten Laursdatter forinden var gift med Thomas Nielsen. Dette fremgår af tingbogens omtale af en sag ved Jerslev Herredsting den 11. maj 1665 vedr. skiftet efter Thomas Niensens død [1]. Det fremgår af samme sag, at Kirsten Laursdatter og Thomas Nielsen havde børnene Jens Thomsen, Niels Thomsen, Maren Thomsdatter og Else Thomsdatter.

Sønnen, Jens Thomsen, er født ca. 1651 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død. Det må derfor formodes, at Kirsten Laursdatter og Thomas Nielsen er blevet gift inden da. Kirsten Laursdatter og Thomas Nielsen boede på en gård i Øster Mellerup i Jerslev Sogn, der ligger midt i Vendsyssel ca. 8 km øst for Brønderslev.

Thomas Nielsen gjorde sig i perioden 1648-1655 bemærket ved at være involveret i et stort antal sager ved Jerslev Herredsting [1]. De fleste af sagerne handlede om gæld i form af penge eller naturalier, som andre skyldte Thomas Nielsen, eller som Thomas Nielsen skyldte andre. De fleste af sagerne blev til sager, fordi der ikke var enighed om, hvem der stod i gæld til hvem. To af sagerne ved herredstinget handlede om henholdsvis en tjenestepige og en tjenestedreng, der var rømt af tjenesten hos Thomas Nielsen. Det kan give mistanke om, at Thomas Nielsen har været en hård arbejdsgiver, der ikke behandlede sine tjenestefolk specielt godt.

Thomas Nielsen holdt sig herefter på fredelig afstand af sager ved herredstinget i ca. fem år, men så var det også slut med det fredelige. I 1660 blev han stævnet i en voldssag. Det frem-

går af tingbogen den 3. og 16. februar 1660 [1], at Thomas Tøgersen i Klæstrup gav til kende, at han var blevet overfaldet på sin gårdsplads af Niels Christensen og Thomas Nielsen i Mellerup og Laurs Jensen i Alstrup. Thomas Nielsen havde sin aldrende svigerfar, Laurs Jensen, med på tæskeholdet.

På herredstinget vidnede Thomas Tøgersens hustru, at ”under gudstjenesten i Jerslev Kirke kom Niels Christensen, Tomas Nielsen og Laurs Jensen til Tomas Tøgersens hus og kaldte ham ud, mens de hentede en kvie i huset, og da han kom ud, blev han slået i hovedet med en kæp”. Karen Thomsdatter og Maren Thomsdatter, der formentlig har været døtre til den overfaldne, vidnede det samme. Desværre har jeg ikke oplysninger om sagens udfald, men det lyder ikke som om, at Thomas Nielsen har været helt uskyldig.

Det var sidste gang, at Thomas Nielsen i levende live blev omtalt i tingbogen. Thomas Nielsen døde ca. fem år senere, men det skyldtes næppe, at Thomas Tøgersen havde slået igen. Skiftet efter Thomas Nielsens død resulterede i en sag ved Jerslev Herredsting den 11. maj 1665 [1]. Det fremgår af tingbogen, at der den 12. november 1664 var lavet en skiftekontrakt, der ikke var blevet underskrevet. Det er derfor overvejende sandsynligt, at Thomas Nielsen er død i slutningen af 1664. Kirsten Laursdatters far, Laurs Jensen, var udpeget til værge for sine børnebørn.

Villads Christensen (min tip-6-oldefar) kommer nu ind i historien, fordi han stævnedes Laurs Jensen. Villads Christensen stævnedes yderligere to navngivne personer, fordi de ikke ville forsegle og underskrive skiftekontrakten. Når Villads Christensen blandede sig i skiftesagen, skyldtes det, at han ifølge tingbogen skulle giftes med Kirsten Laursdatter. Skiftesagen skulle formentlig være afsluttet, før Kirsten Laursdatter kunne indgå nyt ægteskab.

Det synes ikke umiddelbart at være en hensigtsmæssig start på et ægteskab at stævne sin kommende svigerfar. Det ser dog ud til, at sagen blev klaret i fredsommelighed. Villads Christensen tilbød Laurs Jensen, at hans børnebørn kunne få al den arv, de kunne tilkomme efter deres far i henhold til skiftekontrakten.

Det vides ikke præcis, hvornår Villads Christensen blev gift med Kirsten Laursdatter, men det er sandsynligt, at det skete inden udgangen af 1665. Villads Christensen flyttede herefter ind på gården i Øster Mellerup. Villads Christensen var ca. 27 år ved vielsen, hvorimod Kirsten Laursdatter var en erfaren kvinde på ca. 37 år. Derfor fik de ikke en stor børneflokk, men måtte tilsyneladende nøjes med tre fælles børn.

Villads Christensen og Kirsten Laursdatter fik døtrene Anne og Maren Villadsdatter. Alt tyder på, at de begge er blevet født hurtigt efter vielsen, men det vides ikke hvornår og heller ikke hvem af dem, der var den førstefødte. Vurderet på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved deres død er Anne Villadsdatter født i ca. 1662 og Maren Villadsdatter i ca. 1665. Dette passer dog ikke med, at vielsen tidligst har været i 1665, så enten må aldersangivelsen være forkert, eller også er de afdøde ikke dem, jeg tror, de er. Begge døtre antages dog at være ældre end sønnen, Thomas Villadsen (min tip-5-oldefar), der blev født i ca. 1668.

Kirsten Laursdatter levede lige så tilbagesluttet, som det passede sig for kvinder dengang. Der foreligger mere viden om Villads Christensen, og denne viden stammer fra Jerslev Herreds tingbog [1]. Vinteren 1665-1666 må have været så kold, at den har krævet ekstra brænde, for Villads Christensen blev ifølge Jerslev Herreds tingbog den 11. januar 1666 sammen med flere andre stævnet og dømt for ulovlig skovhugst i Allerup skov.

Villads Christensen havde flere køer, hvoraf den ene var sorthjelmet, dvs. havde en sort farvetegning på hovedet af form som en hjelm. Den sorthjelmede ko var anledning til en sag ved herredstinget den 31. maj og den 12. juli 1666. Villads Christensen stævnedes Niels Christensen i Mellerup, fordi han havde slået koen, der lå på Mellerup mark, så den blev skadet. En hyrdedreng vidnede, at han havde set Niels Christensen slå efter køerne.

Villads Christensen krævede endvidere, at Niels Christensen tilbagebetalte 3 sld (møntenheden "sletdaler"), som han havde lånt af "Villads Christensens formand Tomas Nielsen". En formand må her være en forgænger på posten som ægtemand. Niels Christensen blev dømt til at betale koen, men Villads Christensen fik ikke de 3 sld, da han manglede bevis for gælden.

Niels Christensen har muligvis været nødt til at pantsætte et egeskab hos Villads Christensen, fordi han ikke har kunnet betale koen. Efter Niels Christensens død i 1668 tilbød Villads Christensen ifølge tingbogen den 1. og 8. oktober 1668 Niels Christensens hustru og arvinger samt børnenes formynder et pantsat egeskab, hvis de ville indløse det. Mit gæt er, at det har de nok ikke haft råd til.

Dyremishandling var tilsyneladende en almindelig ting i Mellerup og omegn, for den 17. september 1668 klagede Villads Christensen til herredstinget over, at Laurs Pedersen ved Bækken og dennes hustru, børn og folk havde jaget og slået hans kreaturer med kæppe og sten.

Den 8. juni 1671 blev Villads Christensen i Øster Mellerup og Niels Andersen i Klæstrup stævnet. Det står mig ikke helt klart, hvad sagen drejede sig om, bortset fra, at de to stævnedes havde gjort en deling af nogle enge, som der tilsyneladende var utilfredshed med.

I 1674 var Villads Christensen den 12. marts og den 9. april involveret i en sag om nogle dokumenter, som han afviste at have underskrevet.

Villads Christensen har tilsyneladende haft ret til at opkræve kongetiende på kongens vegne, for den 12. marts 1685 og den 23. december 1686 havde han sager på herredstinget, hvor han stævnedes personer, der ikke havde betalt kongetiende. Kongetiende var en afgift til kongen på jord på en tiendedel af årets produktion. Villads Christensen har med andre ord været en slags skatteopkræver.

Villads Christensen må være blevet mere omgængelig med alderen, idet han i de sidste tyve år af sit liv ikke var indblandet i sager på herredstinget. Det gav ham tid til børn og børnebørn. I perioden 1688-1706 var han flere gange fadder ved barnedåb hos stedsønnen, Jens Thomsen, og døtrene Anne og Maren Villadsdatter. Hustruen, Kirsten Laursdatter, var i perioden 1685-1697 lige så aktiv som fadder hos Jens Thomsen og Anne Villadsdatter.

I de sidste år af sit liv var Villads Christensen noget affældig. Det fremgår af fæsteprotokollen [2], at sønnen, Thomas Villadsen, i 1701 overtog fæstet af gården i Øster Mellerup, "som hans skrøbelige, højaldrende og svage far Villads Christensen har beboet". Han var dog ikke mere skrøbelig end, at han levede i yderligere 6 år.

Villads Christensens bopæl var Mellerup, da han døde i 1707, så han har formentlig boet på aftægt hos sønnen. Det er anført i kirkebogen, at han var 69 år ved sin død. Kirsten Laursdatter havde ligeledes bopæl i Mellerup, da hun døde i 1710. Hun blev 82 år gammel, så hun har sikkert også været skrøbelig og svag.

Hvordan gik det så Villads Christensens og Kirsten Laursdatters børn? Lad os starte med Kirsten Laursdatters fire børn af første ægteskab.

Sønnen, Jens Thomsen, blev gift i nabosognet Øster Brønderslev den 6. oktober 1678 med Mette Johansdatter fra Lindrup, der var ca. tre år ældre end Jens. De bosatte sig i Øster Mellerup efter vielsen. Jens Thomsen og Mette Johansdatter havde nær kontakt med Jens Thomsens halvsøstre Anne og Maren Villadsdatter og deres familier at dømme efter hvor ofte, de brugte hinanden som faddere ved barnedåb.

Jens Thomsen og Mette Johansdatter fik i alt fem børn i perioden 1685-1693. To af deres børn døde dog som små. Jens og Mette levede tilsyneladende et jævnt og virksomt liv i Øster Mellerup. Mette Johansdatter døde som 62-årig i 1710 (begravet 16. marts 1710). Jens Thomsen oplevede en hel del mere, idet han nåede at blive 72 år, inden han blev begravet den 14. november 1723.

Niels Thomsens og Maren Thomsdatters videre skæbne fortaber sig i fortidens glemsel. Jeg har fundet flere af samme navne i Jerslev Sogn, hvilket ikke kan overraske, da navnene var ret almindelige. Ingen af disse har dog haft så tydelige relationer til den velkendte del af familien, at jeg tør tro på, at der er tale om børn af Kirsten Laursdatter. Der er dog et enkelt spor af Maren Thomsdatter. Da Anne Villadsdatter holdt barnedåb for sit første barn i 1686, var Maren Thomsdatter i Øster Mellerup en af fadderne, og hun må formodes at være Annes halvsøster.

Else Thomsdatter måtte langt væk for at finde en mand, der ville giftes med hende. Else Thomsdatter i Øster Mellerup blev den 23. januar 1690 trolovet i Jerslev Sogn med Laurids Andersen i Hammer Sogn, og den 23. februar blev de gift. Herefter flyttede de til Møgelmoose i Hammer Sogn (Ålborg Amt). Hammer Sogn ligger lidt nord for Limfjorden ca. 16 km syd for Øster Mellerup.

I 1691 fik Else Thomsdatter og Laurids Andersen tvillinger, der den 15. juni blev døbt Thomas og Inger uden medvirken af faddere, idet det er anført i Hammer Sogns kirkebog, at de døde, før de kom til kirken. Det fremgår af kirkebogen, at "Laust Andersens barn i Møgelmoose, Thomas" blev begravet den 18. juni 1691 i en alder af 3 dage, dvs. tvillingernes tilstand har været så kritisk, at de er blevet hjemmedøbt umiddelbart efter fødslen. Man kan dog undre sig over, at den anden tvilling ikke kan findes i kirkebogen blandt de begravede.

I 1693 og 1695 fik Else Thomsdatter og Laurids Andersen sønnerne Thomas og Christen Laursen. "Laurs Andersens søn i Møgelmoose, Christen, 3 år" blev begravet den 12. februar 1698. Samme år er der mystik omkring endnu en begravelse. Den 13. april 1698 er det anført i Hammer Sogns kirkebog, at "Laurs Andersens søn i Møgelmoose, Laurs, 20 år" er blevet begravet. Hvis kirkebogens oplysninger er rigtige, kan Laurs ikke have været søn af Else Thomsdatter, men må have været Laurs Andersens søn af et tidligere ægteskab. Jeg har dog ikke kunnet finde sønnens dåb i Hammer Sogn ca. 20 år tidligere.

Herefter er Else Thomsdatter og Laurids Andersen forsvundet for mig. Jeg har ikke i Hammer Sogn fundet flere børnefødsler, som de lægger navn til, og jeg har undersøgt ca. 50 års begravelser i Hammer Sogn uden at finde dem. Kirkebogens skrift er dog mange steder så

utydelig, at de kan være blevet begravet uden, at jeg har opdaget det. Derfor får de lov til at hvile i stilhed.

Nu er turen kommet til Villads Christensens og Kirsten Laursdatters fælles børn. Sønnen, Thomas Villadsen, er min tip-5-oldefar og er derfor omtalt i kapitel 33.

Oluf Christensen og Anne Villadsdatter i Øster Mellerup blev gift 3. juledag, den 27. december 1685 i Jerslev Kirke. De kom ikke så langt omkring i verden, for efter vielsen bosatte de sig i Øster Mellerup.

På det tidspunkt var der fire gårde i Øster Mellerup [3]. Det betyder formentlig, at Thomas Villadsen, Jens Thomsen og Anne Villadsdatter har beboet hver sin gård i Øster Mellerup. Det gav rig mulighed for at dyrke familierelationerne, hvilket som nævnt ovenfor kan dokumenteres via valget af faddere til barnedåb. Det fremgår heraf, at Anne og Oluf plejede relationerne til Annes søskende, Maren og Thomas, og til halvbroderen, Jens Thomsen.

Anne Villadsdatter og Oluf Christensen fik rig anledning til at mødes med familien til barnedåb, idet de selv holdt barnedåb ti gange i perioden 1686 til 1708. Tre af disse børn døde dog som små, og to sønner døde, da de var henholdsvis 15 og 26 år. Den sidstnævnte søn, Christen, døde i 1714 (begravet 12. august 1714). Ca. tre måneder senere døde "Oluf Christensen af Mellerup, 66 år gammel" (begravet 4. november 1714), dvs. han var født i ca. 1648.

Ved skiftet efter Oluf Christensen den 16. januar 1715 [4] boede Anne Villadsdatter i Øster Mellerup med seks børn, hvoraf kun to var voksne. Den yngste, Jens Olsen, på 8 år, er ikke blandt de ti børn, jeg har nævnt tidligere. Det tyder på, at de har fået 11 børn, selv om jeg ikke har kunnet finde Jens Olsens dåb i kirkebogen.

Som nævnt i starten af kapitlet er der usikkerhed om Anne Villadsdatters død. Den eneste Anne Villadsdatter, jeg har fundet død i Jerslev Sogn inden for den relevante årrække, er en Anne Villadsdatter fra Jerslev på 81 år, der blev begravet den 13. oktober 1743. Bopælen i Jerslev og et fødselsår beregnet til ca. 1662 passer ikke på den "rigtige" Anne Villadsdatter. Hun kan dog være flyttet fra Øster Mellerup til Jerslev på sine gamle dage, og aldersangivelserne i kirkebøgerne er ofte nøjagtige. Derfor kan det ikke udelukkes, at mit fund er den "rigtige" Anne Villadsdatter.

Maren Villadsdatter fik stor erfaring i at gå op ad kirkegulvet i Jerslev Kirke som brud, idet hun prøvede det tre gange. Første gang var den 13. oktober 1695, hvor hun blev gift med Christen Jacobsen. De bosatte sig på en gård i Hansbæk i Jerslev Sogn, hvor Maren Villadsdatter boede resten af sit liv. Maren Villadsdatter nåede at få to børn, født i henholdsvis 1696 og 1698, med Christen Jacobsen, inden han døde som 38-årig (begravet 4. februar 1700).

Maren Villadsdatter kunne ikke passe både gård og småbørn, så løsningen var at finde en ny mand. Allerede den 31. oktober samme år blev Maren Villadsdatter gift igen. Brudgommen hed Lars Nielsen og var ca. 15 år yngre end Maren, hvis man tør stole på kirkebogens aldersangivelser. Dette ægteskab nåede at blive så langvarigt, at Maren Villadsdatter fik fire børn med Lars Nielsen. To af børnene døde dog da de var henholdsvis 2 og 12 år. Lars Nielsen nåede kun at blive 29 år, før han blev begravet den 5. januar 1710.

Da antallet af uforsørgede børn, der fulgte med enken, var blevet større, havde Maren Villadsdatter lidt sværere ved at finde en ny ægtemand denne gang. Derfor gik der lidt over et år, inden hun den 22. februar 1711 blev gift med Niels Ottesen. Maren Villadsdatter var stadig tiltrukket af unge mænd, for ved vielsen var Maren Villadsdatter ca. 45 år, og Niels Ottesen var ca. 29 år. Maren Villadsdatter var alligevel så fødedygtig, at hun i 1712 fødte en datter, Maren Nielsdatter (døbt 13. marts 1712).

Det fremgår af fæsteprotokollen [2], at Niels Ottesen den 19. juni 1719 efter anmodning fik lov til at afstå halvdelen af fæstegårdens jord og huse til sin stedsøn, Jacob Christensen. Jacob Christensen var på det tidspunkt 22 år (døbt 4. oktober 1696, Jerslev Sogn). Ca. 10 år senere døde "Niels Ottesens hustru i Hansbeck, 64 år gammel" (begravet 27. februar 1729). Her er der ikke tvivl om, at det er den "rigtige" Maren Villadsdatter, der er død. Niels Ottesen døde selv ca. fire år senere som 51-årig og blev begravet den 1. november 1733.

Som afslutning på historien skal det omtales, at fæstegården i Hansbæk den 13. februar 1734 blev overtaget af Niels Andersen, "der har vedtaget ægteskab med Niels Ottesens datter Maren Nielsdatter" [2]. Niels Andersen fik ikke kun datteren og fæstegården, for ved at blive gårdmand slap han også for soldatertjeneste. Det er anført i fæsteprotokollen, at Niels Andersen "er udskreven landsoldat for Ormholt Gods, hvorfor jeg i hans sted vil lade en anden karl indrullere".

Litteraturliste

1. Bjarne og Kirstin Nørgaard-Pedersen: CD med jyske tingbøger, dombøger, lensregnskaber m.m., april 2010, Jerslev Herreds tingbog, 1631-1688
2. Navneregister til fæsteprotokol for Boller i Tårs, 1675-1806, <http://rigmornoergaard.tripod.com>
3. Henrik Pedersen: "De danske landbrug fremstillet paa grundlag af forarbejderne til Christian V.s matrikel 1688", København 1928, reprotryk for Landbohistorisk Selskab, København 1975
4. Navneregister til skifteprotokol for Ålborg Hospital Gods, 1691-1719, www.aurelia-clemons.dk

Kapitel 45. Anes femten børn

Mine tip-6-oldeforældre

Laust Christensen & Ane Olufsdatter

Laust Christensen (666):

Født: ca. 1650

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 20. september 1685 i Jerslev Sogn (Hjørring Amt)

Død:

Begravet: 13. maj 1698 i Jerslev Sogn

Ane Olufsdatter (667):

Født: ca. 1661

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 20. september 1685 i Jerslev Sogn

Død:

Begravet: 18. marts 1725 i Jerslev Sogn

Hvis det gamle mundheld, ”kært barn har mange navne”, er rigtigt, var Laust Christensen et kært barn. I kirkebogen ses han omtalt som ”Laust”, ”Laurids”, ”Laurs” og ”Lars” som tegn på, at disse navne dengang blev brugt synonymt. Det er derfor lidt tilfældigt, at jeg her har valgt at kalde ham Laust. Ane Olufsdatter omtales i kirkebogen som både ”Ane” og ”Anne”.

De omtrentlige fødselsår for Laust Christensen og Ane Olufsdatter er beregnet på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved deres død. Deres forældre er ukendte, og jeg har ingen viden om deres barndom og opvækst.

Kirkebogen for Jerslev Sogn starter i 1684. Året efter omtales Laust Christensen og Ane Olufsdatter i kirkebogen, idet de blev trolovet den 1. april. Trolovelsen var ingen aprilsnar, for de blev gift den 20. september 1685. Hvis jeg har tydet kirkebogens tekst rigtigt, er det anført, at Ane Olufsdatter var barnefødt i Vester Hjulskov, der ligger i Jerslev Sogn. Jerslev Sogn befinder sig midt i Vendsyssel ca. 8 km øst for Brønderslev.

Laust Christensen og Ane Olufsdatter bosatte sig på Pærgård i Jerslev Sogn efter vielsen. Deres ægteskab var præget af børnefødsler, idet Laust Christensen fik hele tolv børn i løbet af 10 år. Når jeg ikke nævner Ane Olufsdatter i denne sammenhæng, skyldes det, at det kun er faderens navn, der er anført i kirkebogen. Da jeg ikke har grundlag for at mistænke Laust Christensen for bigami, tillader jeg mig at regne med, at Ane Olufsdatter var mor til disse børn. Det mest imponerende er, at Ane Olufsdatter fødte fire børn i 1693.

Børnefødslerne startede med Maren Laursdatter (døbt 5. april 1686), der døde som 12-årig (begravet 13. maj 1698). Næste barn i serien var min tip-5-oldemor, Anne Laursdatter (døbt 17. maj 1687). Derefter fulgte Buold (der vist er en gammel version af navnet ”Bodil”) Laursdatter (døbt 28. oktober 1688), Oluf Laursen (døbt 20. juli 1690) og Maren Laursdatter (døbt 31. januar 1692, begravet 2. februar 1692).

Sådan ser nutidens Pærgård ud, men det var næppe i de samme bygninger, at Ane Olufsdatter fødte sine femten børn (foto: 2011)

I 1693 fødte Ane Olufsdatter tvillinger i både januar og december, men ingen af dem overlevede. Den 22. januar 1693 blev tvillingerne Christen og Maren begravet. Det er anført i kirkebogen, at de var 5 dage gamle. Den 3. december 1693 blev ”tvende børn, nylig fød og ind-døbte” begravet. Det er anført, at de er børn af Laust Christensen i Pærgård, men tvillinger-nes navne og alder er ikke angivet.

Laust og Ane holdt pause med tvillinger i 1694, hvor Maren Laursdatter blev født. Hun blev døbt 23. december 1694 og begravet 3 uger gammel den 6. januar 1695. Alt tyder på, at børnefødslerne sluttede i 1696 med endnu et par tvillinger. Maren Laursdatter blev begravet to dage gammel den 19. januar 1696. Hun er formentlig blevet hjemmedøbt uden efterfølgende at have været fremstillet i kirken, for hendes dåb er ikke anført i kirkebogen. Derimod fik Laust Christensen døbt et barn den 19. februar 1696. Jeg har problemer med at tyde kirkebogens håndskrift og er derfor i tvivl om, hvorvidt barnet blev døbt ”Kirsten” eller ”Christen”. Hvis kirkebogens oplysninger er korrekte, må Maren og Kirsten/Christen nødvendigvis have været tvillinger.

Hvis børnefødslerne skal afrundes med lidt statistik, kan det konstateres, at de måske har bragt mere sorg end glæde til familien, idet mindst otte af de tolv børn døde som små. Fem af børnene blev døbt Maren, men ingen af Maren’erne nåede at blive voksne. Når Laust Christensen og Ane Olufsdatter så ihærdigt har døbt et barn Maren, er det nærliggende at gætte på, at moderen til enten Laust eller Ane har heddet Maren.

I 1697 fik Laust Christensen ikke selv børn, så derfor havde han tid til at være fadder. Den 26. september var ”Lars Christensen udi Pærgaard” fadder ved en barnedåb hos Mads Olufsen i Vester Hjulskov. Mads Olufsen i Vester Hjulskov var sammen med Buold Olufsdatter i Vester Hjulskov fadder hos Laust Christensen, da Oluf Laursen blev døbt i 1690. Buold Olufsdatter

var endvidere fadder ved Maren Laursdatters dåb i 1692. Da Ane Olufsdatter som nævnt ovenfor var barnefødt i Vester Hjulskov, er et kvalificeret gæt, at Mads Olufsen og Buold Olufsdatter var søskende til Ane Olufsdatter.

Laust Christensen nåede ikke at få flere børn, for han døde som 48-årig i 1698, hvor han blev begravet i Jerslev Kirke den 13. maj. Begravelsen må have været dobbelt tragisk for Ane Olufsdatter, for deres ældste datter, Maren, blev begravet samme dag. Dette kan tyde på, at far og datter er døde af samme smitsomme sygdom.

Ane Olufsdatter var ca. 37 år gammel ved mandens død. Hun havde ikke lyst til at være alene om at passe både gård og børn og fandt sig derfor en ny ægtemand. Den 1. oktober 1699 giftede hun sig med den ca. 7 år yngre Mads Jensen, der flyttede ind på Pærgård.

Man kan tvivle på, om det var helt frivilligt, at Ane Olufsdatter også blev gravid med Mads Jensen. Ikke desto mindre skulle hun igennem yderligere tre graviditeter, der alle endte tragisk. Både den 16. maj 1700 og den 13. september 1701 blev "et navnløst barn af Pærgaard" begravet, dvs. børnene døde, inden de nåede at blive døbt. I 1703 fik de en datter (døbt 13. oktober). De forsøgte sig endnu engang med navnet Maren. Heller ikke denne gang var der held ved navnet, idet Maren Madsdatter blev begravet den 1. juni 1704. Nu var Ane Olufsdatter tilsyneladende nået over den fødedygtige alder, for jeg har ikke fundet flere fødsler på Pærgård.

Ane Olufsdatters helbred var ikke mere påvirket af de mange fødsler end, at hun nåede at blive 64 år gammel. Ved begravelsen den 18. marts 1725 var hun lige så anonym som ved sine mange børnefødsler, idet hun blot var omtalt som "Mads Jensens hustru i Pærgaard". "Mads i Pærgaard" blev begravet i en alder af 61 år den 3. april 1729.

Det er overskueligt at skulle redegøre for børnenes videre skæbne, idet mindst 11 af Ane Olufsdatters 15 børn er døde som små. Min tip-5-oldemor, Anne Laursdatter, er omtalt i kapitel 33. Trods ihærdig søgning har jeg fundet meget lidt om de tre resterende børn.

Ved barnedåb hos Anne Laursdatter i 1720 og 1723 optrådte en "Bodil Laursdatter i Pærgaard" som fadder. Det er nærliggende at tro, at hun er identisk med Laust Christensens og Ane Olufsdatters datter, Buold Laursdatter, som i 1723 ville være 35 år. Jeg har ikke fundet hende gift i Jerslev Sogn hverken før eller efter 1723, så måske har hun endt sine dage som gammeljomfru. Det er heller ikke lykkedes at finde hendes død i Jerslev Sogns kirkebog.

En "Ole Laustsen i Pærgaard" var fadder ved barnedåb hos Anne Laursdatter i 1717. Da navnene "Oluf" og "Ole" dengang blev brugt synonymt, er der formentlig tale om sønnen, Oluf Laursen, der på det tidspunkt var 27 år. Jeg har ikke fundet yderligere oplysninger om ham.

På trods af en søgning på begge navne er det ikke lykkedes mig at finde yderligere oplysninger om Laust Christensens og Ane Olufsdatters yngste barn, Kirsten/Christen.

Kapitel 46. Et liv som fadder

Mine tip-6-oldeforældre

Morten Andersen & Anne Andersdatter

Morten Andersen (670):

Født: ca. 1649

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 1670-1674

Død:

Begravet: 14. juni 1705 i Vrejlev Sogn (Hjørring Amt)

Anne Andersdatter (671):

Født: ca. 1650

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 1670-1674

Død:

Begravet: 26. april 1707 i Vrejlev Sogn

Optegnelserne i den første kirkebog i Vrejlev Sogn begynder i 1667. Ydermere er der en periode fra 1670-1675, hvor siderne mangler i kirkebogen, og det giver fantasien frit spil. Derfor må en del af oplysningerne i dette kapitel nøjes med at være kvalificeret gætteri. De omtrentlige fødselsår for Morten Andersen og Anne Andersdatter er beregnet på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved deres død.

Der foreligger ingen oplysninger om Morten Andersens eller Anne Andersdatters forældre eller om deres barndom og opvækst. Jeg har dog et usikkert bud på Anne Andersdatters forældre senere i dette kapitel.

Anne Andersdatter er fundet i Vrejlev Sogns kirkebog første gang onsdag den 23. februar 1670, hvor "Christen Christensen i Lie og hans hustru Anne Andersdatter" fik døbt et barn kaldet Maren. Det må være ensbetydende med, at Anne Andersdatter har været gift med Christen Christensen, inden hun blev gift med min tip-6-oldefar, Morten Andersen. Det passer med, at "Christen Christensen i Lie" ifølge kirkebogen døde i 1670. Præsten har sparet på blækket, for hverken Christen Christensens alder eller datoen for begravelsen er anført i kirkebogen.

Jeg har ikke fundet Anne Andersdatters vielse med Christen Christensen i Vrejlev Sogns kirkebog. Det tyder på, at de er blevet gift før 1668, hvor de første vielser er indføjede i kirkebogen. Det kan dog ikke være meget før, hvis ellers Anne Andersdatters formodede fødselsår er nogenlunde korrekt.

Anne Andersdatter og Christen Christensen har muligvis fået en søn ved navn Christen Christensen inden kirkebogens start. Som diskuteret nedenfor er denne søn født så tidligt, at det er overvejende sandsynligt, at Christen Christensen i så fald har fået ham med en tidligere hustru. Grundlaget for at tro, at Christen Christensen "den yngre" hører med til familien, er,

at jeg som omtalt nedenfor har fundet en "Christen Christensen i Lie", der havde nær tilknytning til Morten Andersen og Anne Andersdatter.

De manglende sider i kirkebogen forhindrer mig både i at finde ud af, hvornår Anne Andersdatter er blevet gift med Morten Andersen, og hvornår, de har fået deres første barn. Databasen FamilySearch angiver, at de har fået en søn, Anders Mortensen, der er døbt den 11. september 1674. Det giver anledning til at overveje, om redaktøren af databasen mon har stjålet de manglende sider.

Som omtalt nedenfor er Anders Mortensens eksistens blevet bekræftet af andre kilder, og aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død passer med dåbsdatoen i FamilySearch. Derfor er der grundlag for at tro på, at de har fået en søn i 1674, og at de derfor må være blevet gift i perioden 1670-1674. De kan evt. have fået flere børn i denne periode.

Der er sikker viden om min tip-5-oldemor, Anne Mortensdatters fødsel. Det fremgår af kirkebogen, at "Morten Andersen i Lie og Anne Andersdatter" fik døbt en datter ved navn Anne den 18. februar 1677. Dette fastslår samtidig, at Morten Andersen var flyttet ind hos Anne Andersdatter på gården i Lie i Vrejlev Sogn. Vrejlev Sogn ligger nogenlunde midt i Vendsyssel ca. 10 km nord for Brønderslev.

I 1680 fik Morten Andersen og Anne Andersdatter endnu en datter, Birgitte Mortensdatter, der blev døbt den 11. juli. Det fremgår af kirkebogen, at 2. juledag 1680 blev "Morten Andersens barn i Lie" begravet. Det er nærliggende at tro, at det var Birgitte, der døde.

FamilySearch angiver, at Morten Andersen og Anne Andersdatter har fået yderligere to børn, Birgitte og Christen, i henholdsvis 1681 og 1683, hvor de burde kunne findes i kirkebogen. Jeg har dog ikke kunnet finde deres dåb i kirkebogen og heller ikke anden dokumentation for deres eksistens.

Hvis man alene ud fra kirkebogen skal vurdere, hvad Morten Andersen og Anne Andersdatter fik tiden til at gå med, må svaret være, at de brugte en del tid på at være fadder ved barnedåb i sognet. Specielt Morten Andersen har fået luftet sit pæne tøj med jævne mellemrum, idet han var en mere ihærdig fadder end sin hustru. Da fadderne ofte var familiemedlemmer, tør jeg på grundlag af indgående studier af fadderne i Vrejlev Sogn komme med et bud på nogle familierelationer.

I kirkebogen optræder en Karen Andersdatter gift (formentlig i 1670-1675, hvor kirkebogen mangler) med Thomas Olufsen i Gunderup, en Johanne Andersdatter gift 24. juni 1677 med Niels Pedersen i Gunderup, en Niels Andersen i Årup gift 18. november 1683 med Birgitte Pedersdatter og en Maren Andersdatter gift 25. november 1683 med Enevold Pedersen i Gunderup.

Morten Andersen og Anne Andersdatter og de fire nævnte ægtepar havde alle tætte indbyrdes relationer som faddere hos hinanden. Det får mig til at gætte på, at Karen Andersdatter, Johanne Andersdatter, Niels Andersen og Maren Andersdatter alle er søskende til enten Anne Andersdatter eller Morten Andersen. Hvis jeg skal vælge, tror jeg mest på Anne Andersdatter, idet Karen Andersdatter i 1670 var fadder til Maren Christensdatter af Annes første ægteskab.

Et andet fælles træk er, at alle fem ægtepar havde en datter, der hed Birgitte. Det er så påfaldende, at man fristes til at tro, at Birgitte'erne var opkaldt efter en fælles bedstemor. Jeg vil derfor bevæge mig ud på gyngende grund og gætte på, at Anne Andersdatters mor har heddet

Birgitte. Mit gætteri bliver lidt mere troværdigt af, at en anden af fadderne ved Maren Christensdatters dåb i 1670 var Birgitte Ibsdatter i Årup. Birgitte Ibsdatter døde den 20. juni 1682 i Vrejlev Sogn, og det er anført i kirkebogen, at hun var "Anders Jensens hustru i Årup". Anders Jensen og Birgitte Ibsdatter er derfor et usikkert bud på Anne Andersdatters forældre.

Lad os forlade gætterierne og vende tilbage til kendsgerningerne. Morten Andersen kunne slet ikke holde op med at være fadder. Han var fadder den 30. november 1704, og ca. 1½ måned før sin død var han fadder en sidste gang (26. april 1705) hos sin evt. stedsøn, Christen Christensen i Høgsted. Han må derfor formodes at have været ved godt helbred indtil kort tid før sin død. Morten Andersen døde i en alder af 56 år og blev begravet den 14. juni 1705 i Vrejlev Sogn. Ved sin død boede han i Lie.

Herefter blev fæstemålet af gården i Lie tilsyneladende overtaget af sønnen, Anders Mortensen. Anne Andersdatter overlevede også sin anden ægtemand og døde som 57-årig i 1707, hvor hun ifølge kirkebogen blev begravet 3. påskedag.

Så mangler der i dette kapitel kun at blive skrevet lidt mere om børnene af Anne Andersdatters første og andet ægteskab med undtagelse af min tip-5-oldemor, Anne Mortensdatter, der er omtalt i kapitel 34.

Den første gang, jeg er stødt på den formodede stedsøn/søn, Christen Christensen, er i 1684, hvor en "Christen Christensen i Lie" sammen med Morten Andersen var fadder ved en barnedåb hos smeden i Vrejlev Sogn. Den 16. maj 1687 blev "Christen Christensen i Lie" gift i Vrejlev Kirke med "Anne Jensdatter i Høgsted". Efter vielsen flyttede de til Høgsted, hvor de fik seks børn i perioden 1689-1701.

Ved fem af disse børns dåb var enten Morten Andersen eller Anne Andersdatter fadder, og det er specielt det, der får mig til at tro på, at Christen Christensen er deres stedsøn/søn. Ingen af Christen Christensens børn blev dog opkaldt efter Anne Andersdatter, hvilket kan tyde på, at hun ikke var mor til Christen Christensen.

Ifølge Vrejlev Sogns kirkebog blev "Christen Christensens hustru af Høgsted" begravet den 12. februar 1702. Christen Christensen havde så mange børn, at han blev nødt til at finde en ny hustru til at passe dem. Den 6. juli 1704 blev han gift igen i Vrejlev Kirke med Inger Pedersdatter. Deres første barn, Anne Christensdatter (døbt 26. april 1705), blev helt traditionelt opkaldt efter hans afdøde hustru. De fik yderligere en datter i 1706 og muligvis én i 1710. Kirkebogens tekst ved dåben i 1710 er så utydelig, at jeg ikke føler mig helt sikker på, at faderen er Christen Christensen.

Christen Christensen i Høgsted var fadder de tre første gange, Morten Andersens og Anne Andersdatters søn, Anders Mortensen, holdt barnedåb i henholdsvis 1705, 1707 og 1709. Han var ikke fadder til Anders Mortensens efterfølgende børn. Det har den naturlige forklaring, at Christen Christensen i Høgsted døde i 1710 og blev begravet på en ukendt dato i marts. Hans alder er i kirkebogen angivet at være 52 år, dvs. han er født i ca. 1658. Anne Andersdatter er født i ca. 1650, så hvis kirkebogens aldersangivelser er bare nogenlunde korrekte, kan hun umuligt være mor til Christen Christensen, men evt. være stedmoder.

Christen Christensens enke, Inger Pedersdatter, levede hele 49 år længere end ham. Hun havde bopæl i Høgsted ved sin død (begravet den 26. marts 1759) og blev ifølge kirkebogen 86 år gammel.

Søgningen efter Annes datter, Maren Christensdatter, gav det resultat, at der i perioden 1688-1708, hvor hun kunne forventes at være blevet gift, var hele otte af dette navn, der var blevet viet i Vrejlev Sogn. Blandt disse har jeg valgt at satse på ”Maren Christensdatter af Lie”, der den 13. marts 1692 blev gift i Vrejlev Sogn med ”Laurids Olufsen af Høgsted”.

Derefter har jeg ikke kunnet finde dem i Vrejlev Sogn. I Borup i Vrå Sogn (Hjørring Amt), der er nabosogn til Vrejlev, har jeg imidlertid fundet et ægtepar med de samme navne. Ægteparret har fået børn i 1702 og 1705, men da kirkebogen først starter i 1701, har Maren sandsynligvis født flere børn inden da. Det er tænkeligt, at det var Maren Christensdatter fra Lie, der med sin ægtemand var emigreret ca. 7 km vestpå.

Den fælles søn, Anders Mortensen, havde bopæl i Lie, da han blev gift i Vrejlev Kirke den 22. juni 1704 med Inger Jensdatter fra Åbenterp i Vrejlev Sogn. De er formentlig flyttet ind på gården i Lie efter vielsen, for deres bopæl angives at være Lie, da de i 1705 fik deres første barn, Anne, der var opkaldt efter sin farmor.

Anders Mortensen og Inger Jensdatter fik så mange børn, at det er svært at holde styr på antallet. Jeg har med sikkerhed konstateret, at de har fået ni børn i perioden 1705-1724, men ifølge FamilySearch er de nået op på et helt fodboldhold, dvs. 11 børn. Ved en dåb i 1714 kom søsteren, Anne Mortensdatter, tilrejsende fra Hørby Sogn for at være fadder.

Anders Mortensen havde fortsat bopæl i Lie (nu angivet som Nørre Lie), da han døde som 69-årig. Han blev begravet den 19. april 1744. Det fremgår af skiftet den 9. maj 1744, at han efterlod sig otte voksne børn [1] og et underskud på 2 rigsdaler og 4 mark [2]. Enken, Inger Jensdatter, overtog fæstet af gården [2], men fik formentlig hjælp af en eller flere af sønnerne. Hun var ifølge kirkebogen 65 år, da hun døde i Nørre Lie (begravet 6. februar 1752).

Litteraturliste

1. Navneregister til skifteprotokol for Rønnohvsholm, 1719-1773,
<http://rigmornoergaard.tripod.com>
2. www.bchris.dk

Kapitel 47. Marens mystiske dobbeltgænger

Mine tip-6-oldeforældre

Mads Madsen & Maren Christensdatter

Mads Madsen (672):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 15. oktober 1682 i Åsted Sogn (Hjørring Amt)

Død: efter 1730

Begravet:

Maren Christensdatter (673):

Født:

Døbt: 12. oktober 1656 i Åsted Sogn

Konfirmeret:

Gift: 15. oktober 1682 i Åsted Sogn

Død:

Begravet: februar 1730 i Flade Sogn (Hjørring Amt)

Den manglende konsekvens i datidens kirkebøger fremgår af, at min tip-6-oldefars navn staves henholdvis Matz Matzsøn, Matz Madson, Mads Madson og Mads Madsson ved forskellige lejligheder. Jeg har her valgt den moderniserede udgave, Mads Madsen.

Når jeg har kunnet finde oplysninger om mine tip-6-oldeforældre i kirkebøgerne, skyldes det, at kirkebøgerne i Åsted Sogn går helt tilbage til 1654 og i Flade Sogn tilbage til 1679. Det er ikke lykkedes i kirkebøgerne for Flade og nabosogne at finde en Mads Madsen, der var født/døbt på et relevant tidspunkt. Det kan have den nærliggende forklaring, at han er blevet født inden kirkebøgernes tid.

Maren Christensdatter blev født ved Kvisselbro i Åsted Sogn som datter af Christen Vinter (jf. kapitel 59). Moderens navn er ikke anført i kirkebogen, men da Christen Vinter ifølge senere børns fødsler var gift med Giertrud Knudsdatter, formoder jeg, at hun også var mor til Maren Christensdatter.

Som 18-årig var Maren Christensdatter fadder, da hendes storesøster den 1. april 1675 fik døbt et "uægte" barn i Åsted Sogn. Det fremgår af en skattemandtalsliste fra 1. juli 1681 [1], at Christen Vinter havde en datter, Maren Christensdatter, boende på fæstegården ved Kvisselbro.

På det tidspunkt var Maren endnu ikke giftefærdig. Det blev hun året efter. Med kirkebogens ord blev Matz Matzsøn og Maren Christensdatter af Kvisselbro i Åsted Sogn "samlet i ætteskab" den 15. oktober 1682. Det er sidste gang, jeg har fundet min tip-6-oldemor, Maren Christensdatter, nævnt ved navn.

Efter vielsen har Mads og Maren sandsynligvis bosat sig i nabosognet Flade. Når jeg føler mig ret sikker på det, skyldes det, at en Mads Madsen fra Flade by som omtalt senere har

haft tætte relationer til to af Maren Christensdatters brødre som henholdsvis fadder og forlover.

Det fremgår af Flade Sogns kirkebog, at Mads Madsen i Flade den 13. april 1684 fik døbt et barn ved navn Anne. Den 15. september 1688 var Mads Madsen igen eneansvarlig for en barnedåb, denne gang af min tip-5-oldefar, Laurs Madsen. Dengang var det ofte kun faderens navn, der blev anført, når dåben blev indført i kirkebogen. Derfor kan det ikke med sikkerhed fastslås, at Maren Christensdatter var mor til disse børn.

Jeg undrer mig over, at Mads Madsen og Maren Christensdatter tilsyneladende kun har fået to børn. Dengang blev de to første børn af hvert køn næsten rutinemæssigt opkaldt efter bedste forældrene. Derfor burde der have været to sønner ved navn Mads og Christen, inden Laurs blev født. Flade Sogns tidlige kirkebøger er flere steder defekte eller meget utydelige. Samtidig har præsten ført kirkebogen på en måde, der må betegnes som kaotisk. Derfor kan jeg have overset relevante oplysninger.

Mads Madsen blev i 1685, 1686, 1691 og 1703 brugt som fadder ved dåb hos Marens bror, Jens Christensen Vinter, i Kvissel i Åsted Sogn. Man kan undre sig over, at Maren Christensdatter ikke fik lov til at være fadder en eneste gang. En anden af Marens brødre, Christopher Christensen Vinter, blev trolovet i 1698 og gift i 1699 i Flade Sogn. Her var Mads Madsen den ene af forloverne.

Mads Madsen har efterladt sig flere spor i kirkebøgerne. I 1689 var han forlover, da en Margrethe Madsdatter blev gift i Flade Sogn med en soldat, Laurs Klim, som hun tidligere samme år havde fået et "uægte" barn med. Det er nærliggende at gætte på, at bruden var Mads Madsens søster. Desuden var Mads Madsen jævnligt fadder ved dåb hos andre beboere i Flade Sogn, deriblandt ved en barnedåb i 1715 hos sønnen, Laurs Madsen.

I historien om Mads Madsen og Maren Christensdatter bliver jeg nu nødt til at inddrage et mysterium, som det ikke er lykkedes mig at løse. I 1686 fødte en Maren Christensdatter ved Kvisselbro et "uægte" barn (døbt 2. februar 1686, Åsted Sogn). Faderen er angivet at være Rasmus Ibsen i Flade by. Denne Maren Christensdatter har haft relationer til Christen Vinter fra Kvisselbro, idet en søn og en svigerdatter til Christen Vinter var blandt fadderne.

Næsten 10 år senere blev Rasmus Ibsen den 26. december 1695 gift i Flade Sogn med Maren Christensdatter. Det er nærliggende at tro, at der var tale om Maren fra Kvisselbro, bl.a. fordi Mads Madsen i Flade var den ene af forloverne. Navnet Maren Christensdatter var dog meget almindeligt, så bruden kan have været en anden med samme navn.

Rasmus Ibsen døde i en alder af 72 år (begravet 10. april 1729, Flade Sogn). "Rasmus Ibsens enke i Flade" blev begravet i Flade Sogn den 12. april 1739. Hendes alder var ifølge kirkebogen 80 år, dvs. hun var født ca. 1659. Det er nogenlunde samtidig med min tip-6-oldemors fødsel.

Det virker meget usandsynligt, at den Maren Christensdatter fra Kvisselbro, der fik et uægte barn med Rasmus Ibsen og muligvis blev gift med ham senere, er identisk med min tip-6-oldemor. Hvis min tip-6-oldemor rent faktisk havde fået et uægte barn med Rasmus Ibsen og derfor var blevet skilt fra Mads Madsen, ville Mads Madsen næppe efterfølgende være blevet brugt som fadder og forlover af hendes familie. Det er endnu mere usandsynligt, at han ville være forlover, hvis hans fraskilte kone skulle giftes igen.

Derfor regner jeg med, at der er tale om to forskellige Maren Christensdatter fra Kvisselbro. Hende, der ikke var gift med Mads Madsen, må formodes at have været enten en datter af Christen Vinter eller en tjenestepige hos ham. Da Christen Vinters søn og svigerdatter var faddere hos hende, er det mindre sandsynligt, at hun var tjenestepige. Det er derfor muligt, at Christen Vinter har haft to døtre, der begge hed Maren Christensdatter. I så fald må den ene af dem antages at være født inden kirkebogens start i 1654, hvilket betyder, at den anførte døbsdato for min tip-6-oldemor kan være forkert.

Hvad lavede Mads Madsen, når han ikke var fadder eller forlover? Mads Madsen var fæstebonde under Knivholt Gods. Det blev han tilsyneladende ikke velhavende af. I perioden 1712-1719 var Mads Madsen konstant i restance til godset for landgilde (fæsteafgift) og tiende, og han blev derfor stævnet ved herredstinget [2]. Det var ret store beløb, han skyldte. I 1718 nåede gælden et højdepunkt på 33 rigsdaler.

”Mads Madsens hustru af Fladde” blev ifølge kirkebogen begravet i februar 1730. Heller ikke her er hendes navn nævnt. Det fremgår heller ikke hvor gammel, hun blev, så kirkebogen giver desværre ikke noget fingerpeg om hendes fødselsår. Når hun omtales som Mads Madsens hustru, må Mads Madsen have været i live ved hendes død. Jeg har ledt forgæves i kirkebøgerne for såvel Flade som Åsted Sogn for at finde Mads Madsens død. Derfor er tidspunktet for hans død også et uafklaret mysterium.

Sønnen, Laurs Madsen (min tip-5-oldefar), er nærmere omtalt i kapitel 35. Datteren, Anne Madsdatter, har jeg ikke fundet spor af i kirkebogen efter hendes dåb.

Litteraturliste

1. Skattemandtalslister, Åsted Sogn, kopi, Bangsbo Museum & Arkiv
2. Horns-Vennebjerg Herreds tingbog, afskrift, Bangsbo Museum & Arkiv

Kapitel 48. Død mand betaler ikke skat

Mine tip-6-oldeforældre

Niels Nielsen & Maren Christensdatter

Niels Nielsen (676):

Født: ca. 1648

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 8. december 1680 i Horsens Sogn (Ålborg Amt)

Død:

Begravet: 23. maj 1710 i Åsted Sogn (Hjørring Amt)

Maren Christensdatter (677):

Født:

Døbt: 16. juni 1661 i Horsens Sogn

Konfirmeret:

Gift: 8. december 1680 i Horsens Sogn

Død:

Begravet: 23. december 1740 i Åsted Sogn

Det omtrentlige fødselsår for Niels Nielsen er beregnet på grundlag af aldersangivelsen ved hans død. Niels Nielsen blev født på gården Overskoven i Åsted Sogn (ca. 7 km vest for Frederikshavn) som søn af Niels Jensen og Kirsten Thomsdatter (jf. kapitel 60).

Maren Christensdatter blev født i landsbyen Horsens, der ligger ca. 10 km nordøst for Ålborg. Hendes forældre var Christen Jensen og Birthe Ovesdatter (jf. kapitel 61). Som tidligere nævnt var Maren Christensdatter dengang et yderst almindeligt navn. Når det alligevel med stor sandsynlighed er lykkedes at identificere hende og hendes forældre, skyldes det, at en af fadderne ved dåben af Niels Niensens og Maren Christensdatters barn, Niels Nielsen (min tip-5-oldefar), var en "Christen Jensen i Horsens i Kiær Herred".

Når en fadder, der hed Christen, var kommet så langvejs fra til en barnedåb, kan der næsten kun være tale om morfar. Når samme Christen Jensen viste sig at have en datter ved navn Maren, var Maren Christensdatters baggrund fastslået med ret stor sikkerhed.

Det bliver formentlig aldrig opklaret, hvordan Niels Nielsen og Maren Christensdatter fandt hinanden trods en afstand på ca. 40 km mellem deres fødesogne. De må være mødtes på et tidspunkt, for det endte med et bryllup. I Horsens Sogn (Ålborg Amt) blev "Niels Nielsen og Maren Christensdatter viede" den 8. december 1680.

Selv om begge navne var almindelige, og kirkebogens oplysninger om brudeparret er minimalistiske, er jeg overbevist om, at det er mine tip-6-oldeforældres vielse, jeg har fundet i Horsens Sogn. Ifølge loven skulle vielsen ske i brudens hjemsgn med mindre, at hendes præst havde givet tilladelse til, at vielsen kunne finde sted i et andet sogn.

Povl Andersen, der to år tidligere var blevet gift med Niels Niensens søster, Margrethe Niensdatter, havde overtaget gården Overskoven, så der kunne Niels Nielsen og Maren Christensdatter ikke flytte ind. I stedet fik Niels Nielsen lov til at blive fæster af gården Store Håbendal

Store Håbendal brændte ned i 1752, så derfor har nutidens Store Håbendal ingen lighed med gården, som den så ud, da Niels Nielsen var fæster (foto: 2011)

i Åsted Sogn efter sin morbror, Anders Thomsen, der menes at have været barnløs [1]. Niels Nielsen har sandsynligvis overtaget gården umiddelbart efter vielsen, for på skattemandtal-listen den 1. juli 1681 er han anført som fæster af Store Håbendal [2].

Selv om Maren Christensdatter kun var 19 år, da hun blev gift, var der ikke tale om et hastebryllup. Deres første barn, Birgithe Nielsdatter, blev nemlig født i ærbar afstand af vielsen (døbt 5. oktober 1681). De nåede at få i alt seks børn. Det gik hurtigt i starten, idet Niels Nielsen (min tip-5-oldefar) blev født ca. et år efter (døbt 26. november 1682). Derefter blev afstanden mellem fødslerne større. Anders Nielsen blev døbt den 25. januar 1685, Christen Nielsen den 29. maj 1688, Kirsten Nielsdatter den 11. februar 1694 og til sidst kom efternøleren, Claus Nielsen, der blev døbt den 28. januar 1700.

Niels Nielsens søstre, Margrethe Nielsdatter og Anne Nielsdatter, og deres mænd var trofaste faddere, når der var barnedåb. Der var status i at have nogle af sognets spidser som faddere. Derfor skal det nævnes, at Niels Nielsen havde fået overtalt både præstens hustru og degnens datter til at være blandt fadderne et par gange, og så kunne det næsten ikke blive finere!

Den 8. juli 1689 måtte Niels Nielsen sammen med svogeren, Povl Andersen, i Overskoven og en tredje mand stævne en "Christen Brun, indvåner i Fladstrand by" ved herredstinget, fordi han skyldte dem penge [3]. Niels Nielsen havde 9 sletdaler til gode. Det er tvivlsomt, om han nogensinde fik pengene, for det fremgår af tingbogen, at sagen blev opsat i 14 dage, fordi Christen Brun ikke var mødt.

Niels Nielsen nåede at blive fadder i både 1705 og 1709 hos sin ældste datter, Birgithe. I januar 1710 var der mandtal i sognet med henblik på skatteopkrævning. I Store Håbendal blev Niels Nielsen registreret sammen med sønnen, Christen Nielsen. Det tyder på, at hustruer og hjemmeboende børn ikke talte med ved skattebetalingen. Spørgsmålet er, om Niels Nielsen nåede at betale skatten, inden han døde få måneder senere i Store Håbendal. Det fremgår af kirkebogen, at han var 62 år ved sin død.

Jeg vil tro, at sønnen, Christen Nielsen, har overtaget styringen af gården efter faderens død. Den formodning er baseret på, at Christen Nielsen havde bopæl i Store Håbendal i hvert fald indtil 1721 at dømme efter hans bopæl, når han fungerede som fadder ved dåb i familien.

Maren Christensdatter levede i 30 år efter mandens død. I den periode har hun sat sig spor i historien i 1714 og 1728, hvor hun var fadder ved et barnebarns dåb. Hun har tilsyneladende boet på aftægt i Store Håbendal indtil sin død. Kirkebogen anfører, at hun blev 80 år, men hvis sandheden skal frem, kan hun kun have nået at blive 79 år.

Det hører med til historien at fortælle om, hvordan det gik deres børn. Min tip-5-oldefar, Niels Nielsen, er omtalt i kapitel 36, men de andres historie kommer her.

Den ældste datter, Birgithe Nielsdatter, blev gift i Åsted Kirke den 17. juni 1703 med Niels Pedersen (døbt 5. februar 1671) fra Sludstrup i nabosognet Skærum. Det var dog en vielse med forhindringer, idet kongen skulle indblandes, før de kunne få hinanden.

Dengang var der skrappe restriktioner for ægteskab mellem beslægtede. Derfor måtte Niels Pedersen ansøge kongen om tilladelse til ægteskabet. I bevilling [4] dateret "Jægersborg, 1. september 1702" gav kongen, som må have været Frederik 4., sin tilladelse til, at de "må udi ægteskab sammenkomme, uanset at de hinanden udi tredje led skal være beslægtede". Beslægtede af tredje led indebærer, at den enes far eller mor har været fætter eller kusine til den andens far eller mor. Her var det Birgithe Nielsdatter far, der var fætter til Niels Pedersens mor.

Efter vielsen bosatte Birgithe Nielsdatter og Niels Pedersen sig i Sludstrup. Oplysninger i databasen FamilySearch tyder på, at de i 1703 fik en datter, der døde den 16. december 1703, men da året 1703 mangler i kirkebogen, har jeg ikke kunnet kontrollere denne oplysning. De fik dog med sikkerhed ni børn i perioden 1705-1724. Der var system i familieplanlægningen, for først fik de fire drenge og derefter fire piger, inden de sluttede af med en dreng. To af pigerne var tvillinger, der begge døde kort efter fødslen. Familien fra Åsted Sogn mødte trofast op hver gang, der var brug for faddere.

Niels Pedersen døde i Sludstrup som 57-årig (begravet 9. maj 1728). Birgithe Nielsdatter slægtede sin mor på og levede i 30 år efter mandens død. Hun døde i Sludstrup (begravet 23. april 1758) i en alder af 76 år.

Anders Nielsen blev gift den 14. juni 1711 i Åsted Kirke med Kirsten Pedersdatter (døbt 2. september 1688, Åsted Sogn). Deres bopæl ved vielsen var Vestergård i Åsted Sogn, hvor de med sikkerhed blev boende indtil 1728. Deres første barn, Niels, der blev opkaldt efter sin farfar, blev døbt den 2. marts 1712. To år efter kunne mormor føle sig beæret, idet datteren

Johanne (døbt 25. februar 1714) blev opkaldt efter hende. I femte forsøg lykkedes det dem at få endnu en pige, som kunne blive opkaldt efter farmor.

Anders Nielsen og Kirsten Pedersdatter fik i alt syv børn i perioden 1712-1728. Et af børnene døde 1½ år gammelt. Også her blev familien flittigt brugt som faddere. Anders Nielsen optrådte sidste gang som fadder hos søsteren, Kirsten Nielsdatter, i 1729. Herefter er Anders Nielsen og Kirsten Pedersdatter forsvundet sporløst. Jeg har ikke kunnet finde deres død i Åsted Sogns kirkebog, så de er muligvis flyttet fra sognet.

Der er endnu større mystik omkring Christen Nielsens skæbne. Han var fadder hos familien mindst ni gange i perioden 1712-1721, og det vides derfor, at han med sikkerhed boede på Store Håbendal indtil 1721. Jeg har fundet tre forskellige Christen Nielsen'er, der er blevet gift i Åsted Sogn eller nabosognene på et sandsynligt tidspunkt, men ingen af dem ser ud til at være Christen Nielsen fra Store Håbendal. Det kan derfor ikke udelukkes, at han har levet et lykkeligt liv som ungkarl.

I 1728 var Christen Nielsen fadder igen, men der mangler en bopælsangivelse i kirkebogen. Fra 1727 eller 1728 boede lillebroderen, Claus Nielsen, på Store Håbendal med sin kone, så måske er Christen flyttet mere eller mindre frivilligt? Et tegn på dette kan være, at en "Christen af Hørby præstegård" var fadder, da Claus Nielsen havde barnedåb i 1738. Det er dog letsindigt alene på det grundlag at konkludere, at Christen Nielsen er flyttet til Hørby Sogn. Jeg har ikke fundet sikre spor af Christen Nielsen i Hørby Sogn og har heller ikke fundet ham død i Åsted Sogn.

Kirsten Nielsdatter af Store Håbendal blev viet til Niels Andersen den 10. juni 1725 i Åsted Kirke. Efter vielsen bosatte de sig i Faurholt i Åsted Sogn. De fik fire børn i perioden 1726-1733, og et blandet udvalg af familiemedlemmer var blandt fadderne.

Niels Andersen af Faurholt var ifølge kirkebogen 58 år, da han døde (begravet 1. oktober 1737). Efterfølgende var Kirsten Nielsdatter af Faurholt fadder hos Claus Nielsen i 1742 og 1745. Det er ikke lykkedes for mig at få begravet Kirsten Nielsdatter, idet jeg ikke har kunnet finde hendes død i Åsted Sogns kirkebog. Som omtalt ovenfor var der tradition for, at familiens kvinder levede 30 år længere end deres mænd. Det vil derfor være nærliggende at gætte på, at Kirsten Nielsdatter er død i 1767. Da en slægtshistorie ikke kan baseres på useriøse gætterier, må jeg fastslå, at det er uvist, hvornår hun er død.

Claus Nielsen boede på Store Håbendal, da han som 22-årig var fadder i 1722. Det er sandsynligt, at han har boet hjemme, indtil han blev gift. Det blev han med Anne Marie Christensdatter af Hørbygård i Hørby Sogn den 15. juni 1727. Som nævnt ovenfor flyttede de ind på Store Håbendal efter vielsen. Det kan undre, at det var Claus Nielsen som den yngste af de fire sønner, der overtog fæstet af gården. De ældre sønner har muligvis fået et bedre tilbud.

Claus Nielsen og Anne Marie Christensdatter fik i alt ni børn i perioden 1728-1745. Tre af børnene døde som små og én døde som 15-årig. Ud over de sædvanlige familiemedlemmer var der blandt fadderne en "leiutenant Ziegler", som tilsyneladende ikke havde noget fornavn, til at kaste glans over barnedåben. I 1749 var Claus Nielsen sammen med sin datter, Anne Margrethe, fadder ved en barnedåb hos en nevø, Anders Nielsen i Hedeås.

Den 29. juli 1752 blev en tragisk dag for Claus Nielsen og hans familie. Ved middagstid opstod der ild i stuehuset på Store Håbendal. Ilden skyldtes muligvis, at der blev bagt brød. På grund af ildebranden blev Claus Nielsen indstævnet til herredstinget den 28. august 1752 [5]. Det fremgår af tingbogen, at ildebranden forløb så hurtigt, at familien kun reddede de klæder, de havde på sig, og to kister med tøj, hvoraf en del var ødelagt af ilden. Vejret var tørt og blæsende, så ilden bredte sig til stalden, hvorfra nogle naboer nåede at redde hestene.

Tingbogen anfører om Claus Nielsen, at han som følge af ildebranden ”fra god velstand er gerådet i yderste armod”. Der fandtes ikke brandforsikringer dengang. Da gården var en fæstegård under Eskær Gods, må man formode, at godset har bekostet genopbygningen af selve gården. Det mistede indbo har Claus Nielsen selv skullet erstatte.

I 1756 var Claus Nielsen involveret i en retssag ved Horns Herredsting [6]. Claus Nielsen havde taget en landsoldat, Christen Andersen, i sin tjeneste, selv om Christen Andersen hørte under Knivholt Gods. Datidens stavnsbånd bevirkede, at hvis en mand var født på en gård eller i et hus, som hørte til et bestemt gods, måtte han ikke tage tjeneste andre steder. Da Store Håbendal hørte under Eskær Gods, havde Christen Andersen og Claus Nielsen forbrudt sig mod stavnsbåndet.

Den 2. august 1756 faldt der dom i sagen. Christen Andersen blev dømt til at møde på Knivholt og tage arbejde efter ordre. Christen Andersen og Claus Nielsen skulle i fællesskab betale dagbøder á 8 skilling fra 22. april 1756 til sagens udgang og betale sagsomkostningerne på 8 rigsdaler. Derudover skulle Christen Andersen betale 2 rigsdaler til Flade Sogns fattige, og det har de fattige nok glædet sig mest over.

Jeg har ikke grundlag for at påstå, at det var denne retssag, der tog livet af Claus Nielsen. Det er dog en kendsgerning, at Claus Nielsen døde i Store Håbendal et par måneder senere (begravet 8. oktober 1756). Han blev 56 år. Det fremgår af kirkebogen, at ”enken af Store Håbendal” blev begravet den 12. april 1771 i en alder af 70 år. Selv om enken er uden navn, må hun formodes at være Anne Marie Christensdatter.

Litteraturliste

1. Else Jørgensen: ”Thomsen, Brøndum og Brønnum”, Slægten, Forum for slægtshistorie, nr. 34, juli 2006, side 65
2. Skattemandtalslister, Åsted Sogn, kopi, Bangsbo Museum & Arkiv
3. Horns-Vennebjerg Herreds tingbog, afskrift, Bangsbo Museum & Arkiv
4. Kongelige bevillinger til ægteskab i forbudne led, Jyske Registre, 1699-1720, www.kkermit.dk
5. Egnsarkivet for Aasted Sogn, afskrift af tingbogen
6. Orla Thomasberg: ”Af Aasted Sogns historie”, SKRÅ-EN, Lokalblad for Fællesvirke Vest, Skærum, Kvissel, Ravnhøj og Aasted, Nr. 78, september 2011

Kapitel 49. Fra adelsfrøken til bondekone

Mine tip-6-oldeforældre
Peder Nielsen & Ide Munk

Peder Nielsen (678):

Født:

Døbt: 25. juni 1657 i Åsted Sogn (Hjørring Amt)

Konfirmeret:

Gift: 4. oktober 1682 i Åsted Sogn

Død:

Begravet: 4. marts 1698 i Åsted Sogn

Ide Munk (679):

Født: ca. 1643

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 4. oktober 1682 i Åsted Sogn

Død:

Begravet: 9. januar 1710 i Åsted Sogn

Min tip-6-oldefars navn staves i kirkebogen ”Peder Nielsøn”. Jeg har her anvendt den nutidige stavemåde. I kirkebogen staves min tip-6-oldemors efternavn ”Munch” eller ”Munck”. Jens Ejgild Caspersen [1] kalder hende for Ide Andersdatter Munch. Når jeg her bruger efternavnet ”Munk”, skyldes det, at denne stavemåde er brugt i Danmarks Adels Årbog.

Ide Munks omtrentlige fødselsår er beregnet på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død. Erfaringsmæssigt kan denne aldersangivelse være noget upræcis.

Peder Nielsen blev født i 1657 på gården Nederskoven i Åsted Sogn, hvor faderen, Niels Pedersen, var fæstebonde (jf. kapitel 62). Ligestillingen mellem kønnene var ikke så vidtgående i 1657, at moderens navn var anført i kirkebogen ved barnets dåb. Det fremgår dog ved et senere barns dåb, at Niels Pedersen var gift med Anne Heilisdatter, så jeg har en kraftig formodning om, at hun er moder til Peder Nielsen.

Ide Munks dåb kan ikke findes i nogen kirkebog. Hun er sandsynligvis født på gården Knolde i Skallerup Sogn vest for Hjørring, hvor hendes forældre, Anders Pedersen Munk og Edel Olufsdatter Krabbe (jf. kapitel 63) boede i 1643. Senest i 1648 er familien flyttet til Åsted Sogn, hvor Anders Munk købte gården Hedeås.

Anders Munk var af adelsslægten ”de Vinranke Munk”. Slægten havde dog kendt bedre dage, for Hedeås var absolut ingen herregård, og Anders Munk var i konstante økonomiske problemer. Ide Munk har derfor den tvivlsomme ære at udgøre den sidste, sørgelige rest af adelsslægt blandt mine aner.

Ide Munk blev indskrevet i Åsted Sogns kirkebog første gang, da hun den 14. august 1664 i en alder af ca. 21 år sammen med sin mor, Edel Krabbe, var fadder ved en dåb. Hun benævnes ”velbyrdige jomfru Ide Munk”, hvor ordet ”velbyrdig” angiver, at hun var adelig. Den 25. marts 1672 var ”velbyrdige jomfru Ide Munk på Hedeås” igen i funktion som fadder. Hun var

nu en halvgammel jomfru på ca. 29 år, der tilsyneladende stadig boede hjemme hos sine forældre.

Hun blev dog ikke ved med at være jomfru, for selv adelsfrøkener kan komme ”galt af sted”. Ide Munk har formentlig spoleret både sit og familiens gode navn og rygte ved at få et ”uægte” barn, Kirsten Ottedatter (døbt 14. marts 1678, Åsted Sogn). Ide Munks far var dog død fire år tidligere, så han slap for at opleve denne familieskandale. Ide er i kirkebogen omtalt som ”velbårne Ide Munk på Hedeås”, så den adelige titulation fulgte med, selv om barnet var ”uægte”. Barnefaderen hed Otte Gulichsen.

Hverken Ide Munks mor eller andre adelige familiemedlemmer var blandt fadderne ved dåben. Det kan være et udtryk for, at familien har misbilliget Ide Munks letfærdige levned. En af fadderne var ”Else Christensdatter, fruens pige på Hedeås”, så moderen har tilsyneladende overladt jobbet som fadder til sin tjenestepige.

Hvem var så den formastelige Otte Gulichsen? Trods det usædvanlige navn er det ikke lykkedes mig at finde andre sikre spor af ham. I databasen FamilySearch findes han ikke i Danmark. Det tætteste, jeg kommer på et spor, er, at en Otte Gulichsen ifølge FamilySearch er blevet gift i Norge i 1699. Det er derfor en mulighed, at han er stukket af til Norge for at undgå konsekvenserne af faderskabet.

Ides mor, Edel Krabbe, døde i 1680. Derefter har Ides bror, Oluf Munk, sandsynligvis overtaget Hedeås, men han flyttede ikke selv ind på gården. På skattemandtalslisten fra 1. juli 1681 er Ide Munk anført som ansvarlig for driften af Hedeås [2].

Det var dengang normalt, at man giftede sig med en adelig, når man var af adelsslægt. Med et ”uægte” barn og en familie, der havde en elendig økonomi, har det været en umulig opgave for Ide Munk at finde et passende parti blandt unge adelsmænd. Det må Ide have erkendt som 39-årig, hvor hun blev gravid med den ca. 14 år yngre bondesøn Peder Nielsen. Hun valgte at gifte sig med ham, eller også var det omvendt.

I hvert fald blev ”Peder Nielsen og velbårne Ide Munk i Hedeås” gift i Åsted Kirke på bededagen den 4. oktober 1682. Dengang var der flere bededage i løbet af et år. Fire år senere i 1686 blev bededagene effektiviseret ved at blive samlet i en Store Bededag. Da Ide Munk giftede sig med en ikke-adelig, blev deres børn heller ikke adelige. Derfor var hendes ægteskab med Peder Nielsen afslutningen på det adelige islæt blandt mine forfædre.

Det markeres ret tydeligt af præsten på den følgende skattemandtalsliste den 1. januar 1683 [2]. Der kaldes hun ikke længere Ide Munk, men derimod Ide Andersdatter. Peder Nielsen havde nu fæstet gården af Ides bror. Det var sket på favorable vilkår. Peder Nielsen havde fået ”familierabat”, for det fremgår af skattemandtalslisten, at han ingen landgilde (dvs. fæsteafgift) betalte.

Den 14. marts 1683 blev Peder Niensens og Ide Munks første barn, Anne Pedersdatter, døbt i Åsted Kirke. Peder Niensens far (min tip-7-oldefar), Niels Pedersen fra Nederskoven, var en af fadderne. Det fremgår af Åstedes kirkebog, at Peder Nielsen og Ide Munk den 28. februar 1683, dvs. tæt på barnets formodede fødselstidspunkt, var til offentligt skrifte.

Offentligt skrifte indebar, at man over for hele menigheden skulle bekende sine synder for at få syndsforladelse. Ofte anfører kirkebogen årsagen til skriftet, men årsagen til Peder Niensens og Ide Munks skrifte fremgår ikke. Hvis præstens moral har været streng, er det tænke-

ligt, at de har skullet skrifte, fordi Ide Munk var blevet gravid inden vielsen. Der er eksempler andre steder fra på skrifter, der skyldes, at ”konen kom for tidligt i barselsseng”.

To år senere fik de endnu en datter, Kirsten Pedersdatter (døbt 20. marts 1685). Peder Nielsens bror, Heili Nielsen, var den ene af fadderne. Deres tredje og sidste barn, min tip-5-oldemor, Margrethe Pedersdatter, blev døbt den 23. november 1687. Både hendes farfar, Niels Pedersen i Nederskoven, og hendes farbror, Heili Nielsen i Nederskoven, var blandt fadderne.

Når man læser i kirkebogen, får man også indtryk af, at den adelige glans var ved at gå af Ide Munk. Ved alle tidligere lejligheder er hun i kirkebogen omtalt som ”velbyrdig”, men ved Margrethes dåb omtales hun blot som ”Ide Munk”. Det har næppe været en forglemmelse, for Ide Munk var heller ikke ”velbyrdig” ved sin introduktion den 22. januar 1688 i kirken efter barslen.

I 1691 optrådte Ide Munk igen i kirkebogen, idet hun den 8. december var fadder ved en barnedåb. Også her var titulationen ”velbyrdig” udeladt, så præsten var konsekvent i sine bestræbelser på at gøre Ide Munk mindre fornem. Peder Nielsen ville ikke stå tilbage for sin kone, så han var fadder til barnedåb hos broderen, Heili Nielsen, i 1691, 1692 og 1694.

På skattemandtalslisterne i 1696 og 1697 [2] er Peder Nielsen fortsat anført som fæster af Hedeås, der betegnes som Oluf Munks gods. Det fremgår dog ikke, om Oluf Munk stadig var så godgørende, at Peder Nielsen slap for at betale landgilde.

Selv om Peder Nielsen var meget yngre end Ide Munk, var det alligevel ham, der døde først. Han døde i 1698 i en alder af kun 40 år. Jeg vil tro, at Ide Munk efter hans død har klaret gårdens drift i nogle år ved hjælp af tjenestefolk. Ide Munks svigersøn, Niels Nielsen (min tip-5-oldefar), der var gift med Margrethe Pedersdatter, overtog Hedeås som fæstebonde, men det er sandsynligvis først sket i 1704, hvor han blev gift med Margrethe.

Ide Munk nåede at få alle sine fire døtre gift, inden hun døde på Hedeås 67 år gammel i 1710. Heller ikke ved begravelsen levnede præsten Ide Munk så megen ære, at hun blev omtalt som ”velbyrdig”.

Hvordan klarede de fire døtre sig så gennem livet uden at være adelige? Margrethe Pedersdatter er der fortalt mere om i kapitel 36. Her kommer de ufuldstændige historier om de tre andre døtre.

Kirsten Ottesdatter havde bopæl på Hedeås i 1696 og 1697 [2], ved en barnedåb den 23. april 1699 og ved vielsen senere samme år, så hun har formentlig boet hjemme hos moderen indtil da. Kirsten Ottesdatter blev gift som 21-årig den 19. november 1699 i Åsted Kirke med smedens søn, Mads Madsen, der var to år ældre (døbt 23. juli 1676).

Kirsten Ottesdatter kom ikke for tidligt i barselsseng, for deres første barn, Karen Madsdatter, blev døbt 12. september 1700. I kirkebogen er ”Anne og Kirsten, børnene af Hedeås” nævnt som faddere, dvs. der er tale om Kirsten Ottesdatters halvsøstre, der har været henholdsvis 17 og 15 år.

I starten af ægteskabet boede Kirsten Ottesdatter og Mads Madsen i Mejling i Åsted Sogn. Kirsten og Mads fik i alt otte børn, men fødslerne var dog fordelt over en periode på 21 år. Et

af børnene blev kaldt Ide efter sin mormor, men det nåede Ide Munk ikke selv at opleve. Der blev holdt barnedåb så mange gange, at halvsøstrene Anne og Kirsten hver fik lejlighed til at være fadder to gange yderligere. Den yngste halvsøster, Margrethe, fik også æren tre gange, da først hun var blevet gammel nok.

Ved fødslerne i 1700, 1702, 1704 og 1707 boede Kirsten Ottedatter og Mads Madsen i Mejling. Ved næste fødsel i 1713 var de flyttet til Flade Sogn, hvor Kirsten var fadder ved en dåb i 1714. De fik dog hjemve, for ved de senere fødsler i 1716, 1718 og 1721 boede de igen i Åsted Sogn, hvor bopælen var Hald.

Mads Madsen havde fortsat bopæl i Hald, da han døde i 1731 (begravet 11. april, Åsted Sogn). Herefter fik Kirsten Ottedatter lyst til luftforandring. Hendes bopæl var Flade, da hun blev begravet den 22. februar 1736 i Flade Sogn. Jeg vil hævde, at hun blev 57 år, selv om kirkebogen anfører, at hun blev 60 år.

Anne Pedersdatter boede på Hedeås, da hun var fadder ved en tvillingebarnedåb hos sin farbror den 27. februar 1701. Hun indskrev sig i kirkebogen igen senere samme år, hvor "Anne Pedersdatter af Hedeås" blev gift med "Christen Thomsen af Kvissel" den 1. maj 1701 i Åsted Kirke.

De bosatte sig efter vielsen i Kvissel i Åsted Sogn. Jeg har ikke fundet dem som forældre i Åsted Sogns kirkebog, så alt tyder på, at de har været barnløse. Det har Anne Pedersdatter kompenseret for ved et stort antal gange at have været fadder ved barnedåb hos sine tre søstre. Sidste gang var den 1. november 1719, hvor Margrethe Pedersdatter havde barnedåb.

Derefter ophørte Anne Pedersdatter brat med at være fadder, selv om der var dåb hos søstrene i næsten 10 år endnu. Det er så påfaldende, at det giver anledning til at overveje, om Anne Pedersdatter er blevet uvenner med familien, eller om hun og manden er flyttet fra sognet. Jeg har ledt efter deres død i Åsted Sogn uden at finde Christen Thomsen. Jeg har derimod fundet en Anne Pedersdatter fra Mejling, der blev begravet den 4. august 1751 i en alder af 69 år. Alderen passer nogenlunde på Anne fra Hedeås, men da hendes sidst kendte adresse ikke var Mejling, men Kvissel, er det usikkert, om jeg har fundet den rigtige.

Kirsten Pedersdatter blev gift i Åsted Kirke med Marqvar Christensen fra Mejling den 7. december 1704. De bosatte sig i Mejling efter vielsen, og der blev de boende resten af livet. Det blev et liv præget af børnefødsler. Kirsten Pedersdatter fødte i alt 13 børn i løbet af 22 år. Børnene var dog ikke specielt livskraftige. Et barn døde ved fødslen, og yderligere syv af børnene døde som små.

For at gøre en trist historie endnu mere trist døde Marqvar Christensen som 56-årig i 1728 (begravet 18. april). På det tidspunkt var Kirsten Pedersdatter gravid med sit 13. barn. Barnet blev derfor født (døbt 14. november 1728) efter faderens død og blev kaldt for Ide. Et tidligere barn var også blevet opkaldt efter Ide Munk, men dette barn døde ca. 7 måneder gammelt. Det gik ikke bedre for den sidste Ide, som kun blev ca. 3 måneder gammel. Det må have været ufatteligt hårdt at skulle følge så mange af sine børn til graven.

Enten Margrethe Pedersdatter eller hendes mand, Niels Nielsen, blev brugt som fadder næsten hver gang, der var barnedåb hos Kirsten Pedersdatter og Marqvar Christensen. Anne Pedersdatter blev også brugt flere gange. Det er derfor påfaldende, at halvsøsteren, Kirsten

Ottesdatter, ikke blev brugt en eneste gang, selv om både Kirsten Pedersdatter og Marqvar Christensen havde været fadder hos Kirsten Ottedatter. Det tyder på, at Kirsten Pedersdatter ikke har været helt på bølgelængde med sin halv- og navnesøster.

De mange fødsler og dødsfald har tæret på Kirsten Pedersdatters egen livskraft, for hun døde som 50-årig (begravet 6. marts 1735).

Litteraturliste

1. Jens Ejgild Caspersen: "Ide Andersdatter Munk og hendes aner", www.jens-ejgild.dk
2. Skattemandtalslister, Åsted Sogn, kopi, Bangsbo Museum & Arkiv

Kapitel 50. Kun kendt af skattevæsenet

Mine tip-6-oldeforældre
Christen Pedersen & ukendt hustru

Christen Pedersen (692):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før ca. 1684

Død: efter 1710

Begravet:

Ukendt hustru (693):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før ca. 1684

Død:

Begravet:

I databasen FamilySearch kaldes Christen Pedersen for Christen Krog. Det må skyldes, at han boede i Krogen i Albæk Sogn (Hjørring Amt). Her starter kirkebogen i 1717. Jeg har ikke kunnet finde hans død i Albæk Sogns kirkebog, hvilket tyder på, at han er død før 1717.

Mit kendskab til Christen Pedersen stammer udelukkende fra skattemandtalslister i Albæk Sogn. Det fremgår af skattemandtalslisten fra 1. januar 1696 [1], at Krogen var fæstegård under Rugtved Gods. Fæsteren var "Christen Persen", og han havde tre tjenstedrenge og en tjenestepige. Ved skattemandtallet i 1683 havde Krogen en anden fæster, så Christen Pedersen har overtaget gården efter 1683 og før 1696.

På skattemandtalslisten i 1700 [2] er Christen Pedersen fortsat anført som fæster af Krogen, og han havde nu to tjenestefolk. Skattemandtalslisten fra 1. juli 1710 [3] oplyser, at Christen Pedersen i Krogen havde en søn, Jens, og en datter, Maren. Jens må formodes at være identisk med min tip-5-oldefar, Jens Christensen.

Folkeholdsskatten omfattede tjenestefolk og hjemmeværende børn over 15 år [4]. Derfor må Jens og Maren have været hjemmeboende. Der er ikke anført tjenestefolk i Krogen i 1710, så Christen Pedersen har klaret gårdens drift med hjælp fra sønnen og datteren.

Skattemandtalslisterne indeholder ikke navne på hustruer. Derfor er Christen Pedersens hustru ukendt for både mig og skattevæsenet. Da deres først kendte barn er født i ca. 1684, må de være blevet gift inden da.

I min søgning efter familie til min tip-5-oldefar, Jens Christensen, der også kaldes Jens Christensen Krog eller Jens Krog (jf. kapitel 38), er jeg i Albæk Sogn stødt på tre personer, som alle med stor sandsynlighed er søskende til Jens Christensen og dermed børn af Christen Pedersen. Både Jens Christensen og hans søskende er født inden kirkebogens start, så derfor kan familierelationen ikke dokumenteres ved at påvise, at de har samme forældre. De hedder

imidlertid alle fire Christensen eller Christensdatter, og de har i så udpræget grad anvendt hinanden og hinandens ægtefæller som faddere ved dåb af deres børn, at jeg vover at påstå, at de er søskende.

På det grundlag formoder jeg, at Christen Pedersen har fået børnene Caren Christensdatter (født ca. 1684), min tip-5-oldefar, Jens Christensen (født ca. 1685), Mette Christensdatter (født ca. 1685) og Peder Christensen (født ca. 1691). Derudover har Christen Pedersen haft datteren, Maren Christensdatter, der kun kendes fra skattemandtalisten.

De omtrentlige fødselsårstal er beregnet på grundlag af aldersangivelsen ved deres død. Disse aldersangivelser er ofte unøjagtige. Derfor kan man f.eks. ikke regne med, at Jens og Mette er tvillinger, fordi de tilsyneladende er født i samme år. Det er sandsynligt, at Christen Pedersen har fået flere børn, som jeg ikke har fundet frem til, fordi de er flyttet fra sognet eller er døde i en tidlig alder.

Jens Christensen er omtalt i kapitel 38. Her præsenteres min viden om tre af hans formodede søskende.

Caren Christensdatter er blevet gift med Niels Larsen inden sognets første kirkebog i 1717. De har i den del af deres liv, jeg har haft mulighed for at følge, boet i Gyden i Voerså i Albæk Sogn. De har sandsynligvis fået hovedparten af deres børn før 1717, og derfor har jeg kun kendskab til de to yngste. Kirsten Nielsdatter blev født den 6. december 1719 og Christen Nielsen den 28. april 1721. Kirsten Nielsdatter formodes at have været velklædt, for hun blev gift med en skrædder fra Voerså.

Vurderet på baggrund af den tilgængelige viden om hende har Caren Christensdatter haft som hovedinteresse at være fadder ved barnedåb. En optælling viser, at hun i alt har været fadder 14 gange i Albæk Sogn hos sine søskende i perioden 1718-1740. Niels Larsen var kun fadder to gange, men han var jo heller ikke en del af søskendeflokken.

Niels Larsen døde før Caren Christensdatter, men det er svært at afgøre hvornår. En Niels Larsen i Voerså er død den 10. juni 1741 i en alder af 64 år, dvs. født ca. 1677. En anden Niels Larsen i Voerså er død den 28. maj 1745 i en alder af 80 år, dvs. født ca. 1665. Jeg er ikke i stand til at afgøre hvem af dem, der var gift med Caren Christensdatter. Hvis der skal gættes, er det mest nærliggende at gætte på ham, der aldersmæssigt er tættest på Caren Christensdatter, dvs. ham, der er født i ca. 1677.

Der er til gengæld ikke tvivl om, hvornår Caren Christensdatter døde. Ifølge kirkebogen døde "Caren Christensdatter, enke af Gyden i Voerse, 76 år" den 26. februar 1760.

Mette Christensdatter var gift med Christen Pedersen Dahl, der også kaldes Christen Pedersen eller Christen Dahl. Han var født i ca. 1672. De boede i Fæbroen i Albæk Sogn. De er også blevet gift inden 1717, og derfor har de formentlig fået flere børn end dem, jeg har fundet frem til. Maren Christensdatter blev født i ca. 1713. Når jeg har identificeret hende, skyldes det, at det ved hendes vielse den 26. september 1738 er anført, at hun er Christen Dahls datter af Fæbroen.

Derudover har jeg fundet to børn af Mette Christensdatter og Christen Pedersen Dahl. Kirsten Christensdatter blev født den 13. juli 1718 og Christen Christensen den 7. april 1720.

Kirsten Christensdatter gjorde sig bemærket ved at få ti børn og Christen Christensen ved at blive 90 år gammel.

Christen Pedersen Dahl havde tilsyneladende en højere status i sognet end svogeren, Niels Larsen. I 1709 var Christen Pedersen Dahl vidne ved et skifte i Fæbroen [5], og i 1725 blev han brugt som vitterlighedsvidne ved indgåelse af en fæstekontrakt i Sørå [6]. Endvidere blev han brugt som fadder i alt syv gange ved barnedåb hos sin hustrus søskende, hvor hustruen, Mette Christensdatter, kun blev brugt seks gange.

Folk dør uanset deres status, og det gjorde Christen Pedersen Dahl da også den 8. april 1756 i en alder af 84 år. Mette Christensdatter blev cirka lige så gammel, men da hun var noget yngre end Christen, døde hun først den 17. september 1769 i en alder af 84½ år, så de var udholdende begge to.

Peder Christensen blev også kaldt Peder Christensen Krog eller Peder Krog. Han var så hensynsfuld over for senere slægtsforskere, at han ventede med at blive gift med Sidsel Mogensdatter til 1717, hvor vielsen kunne blive dokumenteret i kirkebogen i Albæk Sogn. Så vidt, jeg kan tyde teksten, blev de gift 1. juledag, den 25. december. Sidsels storebror, Hans Mogensen, var den ene af forloverne. Sidsel Mogensdatter var født ca. 1690. Peder og Sidsel bosatte sig i Krogen i Voerså.

Deres familieplanlægning var imponerende i betragtning af datidens muligheder, idet det lykkedes dem at få et barn på alle lige årstal i perioden 1718-1730, dvs. syv børn. Det kiksede dog med det ottende og sidste barn. Datteren Anne blev født lidt over en måned for sent i forhold til planen, idet hun først blev født den 2. februar 1733. Sidsel må have holdt meget af sin bror, idet Hans Mogensen var fadder for seks af de otte børn. Fadderjobbene hos Peders søskende fordelte Peder Christensen og Sidsel Mogensdatter ligeligt imellem sig med tre til hver.

Selv om Peder Christensen var den yngste af de omtalte søskende, døde han som den første den 4. april 1743 i en alder af 52 år. Sidsel Mogensdatter levede videre i 14 år uden ham, indtil hun døde som 67-årig den 27. januar 1757.

Litteraturliste

1. Skattemandtalsliste, Albæk Sogn, 1. januar 1696, kopi, Bangsbo Museum & Arkiv
2. Skattemandtalsliste, Albæk Sogn, 1700, kopi, Bangsbo Museum & Arkiv
3. Skattemandtalsliste, Albæk Sogn, 1. juli 1710, kopi, Bangsbo Museum & Arkiv
4. Jørgen Green & Michael Green Schmidt: "Slægtsforskerens ABC", 2. udgave, 1. oplag, Forlaget Grifo, 2007, side 147
5. Navneregister til protokol med forhør af fæstere, Voergård, 1721-1722, <http://rigmornoergaard.tripod.com>
6. Navneregister til fæsteprotokol for Haven i Hørby, 8. oktober 1725, <http://rigmornoergaard.tripod.com>

Kapitel 51. Et barnløst ægteskab med seks børn

Mine tip-6-oldeforældre

Peder Jensen & Kirsten Jensdatter

Peder Jensen (704):

Født: 1611 i Nørresundby Sogn (Ålborg Amt)

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: ca. 1663

Død: 2. marts 1689 i Ulsted Sogn (Ålborg Amt)

Begravet: 8. marts 1689 i Ulsted Sogn

Kirsten Jensdatter (705):

Født: 1633 i Ulsted Sogn

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: ca. 1663

Død: 27. juni 1697 i Ulsted Sogn

Begravet: 3. juli 1697 i Ulsted Sogn

Oplysningerne om Peder Jensens og Kirsten Jensdatters fødsel og ægteskab stammer fra levnedbeskrivelser i kirkebogen ved deres død, idet den første eksisterende kirkebog i Ulsted Sogn er fra 1684. Peder Jensen omtales af Kr. Værnfelt [1] som Peder Jensen Hougaard. Da jeg ikke har set tilnavnet Hougaard anvendt i kirkebogen, kalder jeg ham her for Peder Jensen. Dette er i overensstemmelse med, at det anføres, at Peder Jensens gren af slægten ikke ses at have kaldt sig med navnet Hofgaard [2].

Peder Jensen blev født i Nørresundby i 1611 som søn af Jens Pedersen Hofgaard og Karen Christensdatter [1, 2] (jf. kapitel 64). Han opholdt sig hjemme til sit 38'te år og "kom så udi ægteskab med en pige af Elsnab, Karen Sørensdatte", dvs. de er blevet gift i ca. 1649.

Elsnab var en fæstegård i Ulsted Sogn. Dens historie kan føres helt tilbage til middelalderen. Den foregående fæster på Elsnab, Søren Christensen, døde i 1645, og enken, Ane Sørensdatte, blev efterfølgende boende på gården [1]. Det er sandsynligt, at Karen Sørensdatte var deres datter. Peder Jensen overtog Elsnab i 1650 [1].

Det fremgår af levnedbeskrivelsen ved Peder Jensens død, at hans ægteskab med Karen Sørensdatte blev "velsignet med 6 børn", hvilket er i modstrid med Værnfelts oplysning om, at ægteskabet var barnløst [1]. Værnfelt har muligvis ikke syntes, at børn var en velsignelse. Jeg formoder, at disse børn har eksisteret, når de omtales i kirkebogen, men der foreligger ingen viden om dem. Karen Sørensdatte døde i ca. 1663, dvs. hendes død kan ikke findes i kirkebogen.

Selv om Peder Jensen nu havde rundet de 50 år, fandt han hurtigt en ny hustru, og hun var oven i købet over 20 år yngre. Han har formentlig været enkemand i mindre end et år, da han blev gift med Kirsten Jensdatter. Hun var født i Ulsted by i Ulsted Sogn i 1633. Der foreligger ingen viden om hendes forældre.

Det fremgår af Kirsten Jensdatters levnedbeskrivelse, at hun var gift med Peder Jensen i Elsnab i 26 år, og at de havde ”avlet 3 børn”. Det er dog kun lykkedes mig at identificere ét af børnene. En søn, Christen Pedersen (min tip-5-oldefar), blev født i 1668. De to øvrige børn kan evt. være døde eller flyttet fra sognet inden kirkebogens start.

Peder Jensen var en anset mand i sognet, og han var ofte nævning på herredstinget. Han var endvidere kirkeværge [1]. Der var kamp om at få de bedste pladser i kirken, og det kunne give anledning til stridigheder. Det fremgår af Kær Herreds tingbog, at Peder Jensen i Elsnab den 12. september 1654 vidnede på herredstinget, at de to øverste stolestader i Ulsted Kirke fra Arilds tid (dvs. fra gammel tid) havde hørt til Elsnab [3].

Den 19. april 1664 vidnede Peder Jensen igen på tinge sammen med et par andre fra sognet i anledning af stridigheder mellem to af sognets bønder, hvoraf den ene var byens største gårdmand. Peder Jensen tog den svages parti og vidnede til fordel for den ”lille” gårdmand [3].

Straks fra kirkebogens start finder man både Peder Jensen og Kirsten Jensdatter nævnt. Peder Jensen var fadder ved dåb i Ulsted Kirke i 1684, 1686 og 1687 og Kirsten Jensdatter i 1684, 1686 og 1688.

Peder Jensens dødstidspunkt kan fastslås ret præcist, selv om det ligger mere end 300 år tilbage i tiden. Det fremgår nemlig af kirkebogen, at han døde den 2. marts 1689 kl. 4 om natten. Han blev 77 år. Kirsten Jensdatter var enke i 8 år, inden hun døde i en alder af 64 år. Forud for hendes død gik 16 dages sygdom. Hun blev betjent med sakramentet, dvs. fik sin sidste nadver, den 19. juni 1697. Hun må dog have været mere sejlivet end forventet, for hun døde først 8 dage efter.

Sønnen, Christen Pedersen, overtog Elsnab efter faderen, og det fortælles der mere om i kapitel 39.

Litteraturliste

1. Kr. Værnfelt: ”Af Ulsted Sogns Historie (Søndre del af sognet)”, Fra Himmerland og Kjær Herred, Årbøger udgivet af Historisk Samfund for Aalborg Amt, bind 18, 1953-1954, side 25-81
2. Chr. Petresch Christensen: ”Nørresundbys historie indtil 1701”, Aalborg, 1921
3. Kr. Værnfelt: ”Af Ulsted Sogns Historie”, Fra Himmerland og Kjær Herred, Årbøger udgivet af Historisk Samfund for Aalborg Amt, 1959-60, side 137-204

Kapitel 52. Den gamle enkemand og hans unge hustru

Mine tip-6-oldeforældre

Christen Pedersen & Ingeborg Laursdatter

Christen Pedersen (706):

Født: 1618 i Ajstrup Sogn (Ålborg Amt)

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 1674

Død: 9. september 1697 i Ulsted Sogn (Ålborg Amt)

Begravet: 17. september 1697 i Ulsted Sogn

Ingeborg Laursdatter (707):

Født: 1655 i Ulsted Sogn

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 1674

Død: 2. december 1698 i Ulsted Sogn

Begravet: 9. december 1698 i Ulsted Sogn

Oplysningerne om Christen Pedersens og Ingeborg Laursdatters fødsel og ægteskab stammer fra levnedbeskrivelser i kirkebogen ved deres død, idet den første eksisterende kirkebog i Ulsted Sogn er fra 1684. Ingeborg omtales i kirkebogen som både "Laursdatter" og "Lauritsdatter".

Christen Pedersen blev født i Ultved i Ajstrup Sogn (ca. 20 km nordvest for Ulsted Sogn). Der foreligger ingen viden om hans forældre. Han blev sent gift, for han var hjemme i 35 år, indtil han i 1653 kom "i ægteskab med Giøde Rasmusdatter i Grafholt". Gravholt, der dengang blev kaldt for Grafholt, er en gård i Ulsted Sogn. Det er sandsynligt, at han blev fæstebonde på Gravholt i forbindelse med sit ægteskab.

I 1662 omtales Christen Pedersen som fæstebonde på Gravholt [1]. Kirkebogens levnedsskrivelse omtaler ikke, at han har fået børn med Giøde Rasmusdatter, så jeg formoder, at ægteskabet har været barnløst. Kirkebogen anfører, at Christen Pedersen levede med Giøde Rasmusdatter i 20 år, dvs. Giøde Rasmusdatter må være død i 1673.

Ingeborg Laursdatter blev født i Rottrup i Ulsted Sogn i 1655. Forældrenes navne er ikke anført i kirkebogen. Rottrup var en dobbeltgård bestående af Nør Rottrup og Sønder Rottrup. På det tidspunkt var Laurs Nielsen, der var gift med Maren Pedersdatter, fæster på Sønder Rottrup [1]. Da fæsteren på Nør Rottrup ikke hed Laurs, tør jeg påstå, at Laurs Nielsen og Maren Pedersdatter (jf. kapitel 65) var forældre til Ingeborg.

Laurs Nielsen og Maren Pedersdatter havde ti børn, der skulle brødfødes, så det hastede med at få dem gjort selvforsørgende. Da Ingeborg Laursdatter var 19 år, fik hun fra den 56-årige enkemand, Christen Pedersen, et ægteskabstilbud, som hun ikke kunne sige nej til, og så flyttede hun ind på Gravholt og var forsørget.

Det fremgår af kirkebogen, at Ingeborg Laursdatter blev ”velsignet med 5 børn”. Selv om det kun er de to yngste, der er født i kirkebogens tid, kan der alligevel sættes navne på dem alle fem. En af deres døtre hed Giøe Christensdatter. Da første barn af samme køn normalt blev opkaldt efter en afdød ægtefælle, må Giøe Christensdatter formodes at være deres ældste barn. Derfor må hun være født i perioden 1674-1677. Min tip-5-oldemor, Magdalene Christensdatter, blev ifølge levnedbeskrivelsen ved hendes død født i Gravholt den 19. september 1678. Næste datter, Else Christensdatter, blev født i 1681 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død.

De to yngste børn døde i en tidlig alder. Johanne Christensdatter blev født den 17. august og hjemmedøbt den 18. august 1684. Hun døde allerede den 12. marts 1685 efter 14 dages sygdom. Christen Pedersen har været i god form, for han var 68 år, da de fik deres sidste barn. Det blev omsider en søn, Peder Christensen, der blev født den 17. oktober og døbt den 24. oktober 1686, men han døde den 22. januar 1687. Laurs Nielsen i Rottrup var fadder ved både Johannes og Peders dåb, hvilket bestyrker min påstand om, at han var far til Ingeborg Laursdatter.

Christen Pedersen var sengeliggende i tre dage, inden han døde. Han blev ”betjent med sakramentet”, dvs. den hellige nadver, den 7. september 1697 og døde to dage senere. Kirkebogen anfører, at han var 80 år. Trods sin unge alder holdt Ingeborg Laursdatter kun ud som enke i lidt over et år. Ca. halvdelen af enkeperioden lå hun i sengen, idet hun var syg og sengeliggende i 25 uger, inden hun døde den 2. december 1698 i en alder af 43 år og 6 måneder.

Hvordan gik det så de tre døtre, der nåede voksenalderen? Magdalene Christensdatter er nærmere omtalt i kapitel 39, fordi hun er min tip-5-oldemor. Giøe Christensdatter og Else Christensdatter omtales her.

Giøe Christensdatter blev gift den 26. maj 1695. Hun kan maksimalt have været 20 år ved vielsen, hvor hendes bopæl var Gravholt. Hun blev gift med Thomas Ibsen fra Hals (Hals Sogn, Ålborg Amt) ved Limfjordens munding ca. 10 km sydøst for Ulsted. De flyttede til Hals efter vielsen. Her har de kunnet leve uden at få deres livs hemmeligheder afsløret af senere slægtsforskere, fordi kirkebogen fra Hals først eksisterer fra 1768.

Min eneste viden om Giøe Christensdatter og Thomas Ibsen stammer derfor fra deres gæstebesøgt i Ulsted Sogn til kirkelige begivenheder. Giøe Christensdatter var fadder hos søstre Magdalene og Else i henholdsvis 1700, 1702, 1705 og 1708, så hun kan tidligst være død i 1708. Hendes mand, Thomas Ibsen, var fadder i 1707. I 1716 var han forlover, da svogeren Christen Pedersen, der var enkemand efter Magdalene Christensdatter, blev gift anden gang. En Karen Thomsdatter fra Hals var fadder hos Else Christensdatter i 1712 og 1718. Det er nærliggende at formode, at hun er datter af Giøe Christensdatter og Thomas Ibsen. De har sikkert haft en stor flok dejlige unger, som eftertiden ikke har nogen viden om.

Else Christensdatter blev boende i Ulsted Sogn, så hendes liv er der mere viden om. Hun boede i Gravholt, da hun den 11. juni 1699 blev viet i Ulsted Kirke til Niels Sørensen. Else Christensdatter har kun været 18 år ved vielsen. Den tidlige vielse skyldtes dog ikke, at hun var gravid, så måske har hun giftet sig af kærlighed? Niels Sørensens alder er ukendt. Efter

vielsen var de bosat i Gravholt, så det må formodes, at Niels Sørensen har overtaget gården efter Elses forældre, der var døde 1-2 år tidligere.

Else Christensdatters og Niels Sørensens første barn, Christen Nielsen, blev døbt den 21. marts 1700. De fik yderligere fire børn i henholdsvis 1702, 1705, 1708 og 1712. Det ene barn døde dog i en alder af ca. 7 uger.

Den 13. juni 1717 skete der det overraskende, at Else Christensdatter af Gravholt blev gift med den seks år yngre Thomas Pedersen i Ulsted Kirke. Når det er overraskende, skyldes det, at jeg ikke har fundet Niels Sørensen død i Ulsted Sogn inden da. En skilsmisse var dengang så usædvanlig, at jeg vil betragte det som usandsynligt, at Else Christensdatter var blevet skilt. Det er endnu mere usandsynligt, at hun har været bigamist, så jeg vælger trods den manglende dokumentation at tro, at Niels Sørensen er død i perioden 1712-1717. Thomas Pedersen blev i hvert fald gårdmand på Gravholt.

Else Christensdatter fik to døtre med Thomas Pedersen, Ingeborg i 1718 og Anne i 1721. Thomas Pedersen fra Gravholt var 57 år, da han døde (begravet juni 1744). Else Christensdatter var ifølge kirkebogen "69 år 2 måneder og nogle dage" gammel og boede fortsat i Gravholt, da hun døde i 1750 (begravet den 19. april).

Litteraturliste

1. Kr. Værnfelt: "Af Ulsted Sogns Historie", Fra Himmerland og Kjær Herred, Årbøger udgivet af Historisk Samfund for Aalborg Amt, 1959-60, side 137-204

Kapitel 53. Et langt liv i Rottrup

Mine tip-6-oldeforældre

Jens Nielsen & Anne Simonsdatter

Jens Nielsen (708 & 712):

Født: 1618 i Ulsted Sogn (Ålborg Amt)

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: ca. 1650

Død: 4. oktober 1706 i Ulsted Sogn

Begravet: 10. oktober 1706 i Ulsted Sogn

Anne Simonsdatter (709 & 713):

Født: 1631 i Ulsted Sogn

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: ca. 1650

Død: 27. juli 1691 i Ulsted Sogn

Begravet: 31. juli 1691 i Ulsted Sogn

Oplysningerne om mine tip-6-oldeforældres fødselsår, fødested og vielsesår stammer fra de korte levnedbeskrivelser, der findes i kirkebogen ved deres død. Det fremgår af kirkebogen, at Jens Nielsen blev født i Rottrup i Ulsted Sogn som søn af Niels Nielsen og Anne Svendsdatter (jf. kapitel 66). Rottrup var en dobbeltgård, og Niels Nielsen var fæster af den halvdel af gården, der senere blev betegnet Nør Rottrup. Anne Simonsdatter var født på Klitgård i Ulsted Sogn. Hun var datter af Simon Laursen og Margrethe Simonsdatter [1] (jf. kapitel 67).

Jens Nielsen havde ikke nogen stor udlængsel, for han boede hjemme, indtil han blev gift. Hans far døde senest i 1635. Jens Nielsen må derfor antages at have bistået moderen med gårdens drift, indtil Jens Nielsen på et ukendt tidspunkt - måske da han blev gift - selv har overtaget fæstet af Nør Rottrup.

Den 28. marts 1637 gjorde Jens Nielsen sig bemærket for første gang, idet han vidnede på tinge [2]. Nogle år forinden havde Nordjylland været besat af tyskerne, og tyske ryttere havde været indkvarteret i Ulsted. Jens Nielsen vidnede, at rytterne havde taget en mængde træer i Rottrup skov til en staldbygning til deres heste. Jens Nielsen omtales som "Ane Svendsdatters søn i Rottrup", hvilket tyder på, at det var moderen, der på det tidspunkt var fæster af gården.

Anne Simonsdatter boede ligeledes hjemme, indtil hun blev gift, men hun var kun ca. 19 år, da hun sagde ja til den 13 år ældre Jens Nielsen. Jeg gætter næppe forkert, når jeg gætter på, at de blev viet i Ulsted Kirke. Herefter flyttede Anne Simonsdatter ind på Nør Rottrup.

Jens Nielsen og Anne Simonsdatter holdt så meget af hinanden, at det resulterede i 12 børn. Antallet af børn fremgår af kirkebogens levnedbeskrivelse. Det er dog kun halvdelen af børneflokkens, jeg kan sætte navn på, fordi de har efterladt sig spor i Ulstedes kirkebog, der starter i 1684. Det er sandsynligt, at nogle af de øvrige børn er døde som små.

Vurderet ud fra gårdspladsens størrelse er Nørre Rottrup i dag en stor gård (foto: 2011)

Følgende seks er med sikkerhed eller med stor sandsynlighed børn af Jens Nielsen og Anne Simonsdatter: Niels Jensen (født 1651), Simon Jensen (født 1656), min tip-5-oldefar, Peder Jensen (født ca. 1656), Søren Jensen (født ca. 1657), Margrethe Jensdatter (født 21. januar 1662) og Anne Jensdatter (født før ca. 1670). De fødselsår, der er angivet for fem af børnene, stammer fra oplysninger i kirkebogen ved deres død.

Peder og Anne er i kirkebogen fundet omtalt som søn/datter af Jens Nielsen i Rottrup, så der er ingen tvivl om deres oprindelse. Niels, Simon og Margrethe er i kirkebogen angivet at være født i Rottrup, så Jens Nielsen er med stor sandsynlighed deres far. Der er lidt større usikkerhed med hensyn til Søren Jensen. Til sine børns dåb brugte han dog Jens Nielsen og tre af de øvrige søskende som faddere, så jeg føler mig ret sikker på, at han er en del af familien.

I Jens Niensens levetid var Ulsted Sogn hjemsoget af fremmede soldater. I 1644-45 og 1658-59 var der svenske besættelser, og det gik hårdt ud over skovene, hvor soldaterne fældede et stort antal træer [2]. Det var dog ikke kun soldaterne, der forgreb sig på skovene. Den 27. september 1653 blev Jens Nielsen og naboen Laurs Nielsen på Sønder Rottrup stævnet for ulovlig skovhugst [2]. De havde svært ved at give svenskerne skylden, da de ikke havde været på egnen i flere år. Det var sikkert almindeligt dengang, at man ”kom til” at fælde et træ i en nærliggende skov, når man manglede lidt brænde eller tømmer. Det undskylder dog ikke min tip-6-oldefars brugstyveri.

I 1662 nævnes Jens Nielsen som den ene af de to fæstere på Rottrup, der var fæstegård under Vrå Gods [1]. Jens Nielsen var en foregangsmand, der satsede på alternativ og miljøvenlig energi, men det skyldtes nok, at der dengang ikke var andre muligheder. I både 1662 [2] og 1688 [1] nævnes han som værende i besiddelse af en vindmølle på Ulsted Mark, hvor han sideløbende med gårddriften malede korn for de omkringboende bønder. Jens Nielsen påtog

sig også kirkelige forpligtelser på sine ældre dage, idet han i perioden 1685-1690 optrådte som fadder i kirkebogen indtil flere gange, især når et barnebarn skulle døbes.

Jens Niensens og Anne Simonsdatters ægteskab kom til at vare i 40 år. Anne Simonsdatter havde været syg i ca. ½ år, inden hun døde i 1691 i en alder af 60 år. I 1692 var Jens Nielsen som 74-årig stadig fæster af gården, idet kirkebogen i forbindelse med et offentligt skriftemål omtaler en pige, der tjente hos Jens Nielsen i Rottrup.

Sønnen, Peder Jensen (min tip-5-oldefar), overtog fæstegården fra sin far, og det er sandsynligt, at det er sket kort tid efter, at Peder Jensen blev gift i 1692. I så fald nåede Jens Nielsen at nyde livet som aftægtsmand i mange år, for han blev 88 år, inden han døde i 1706 efter ½ års sygdom.

Afslutningsvis skal der fortælles mere om Jens Niensens og Anne Simonsdatters børn. Min tip-5-oldefar, Peder Jensen, omtales dog i kapitel 40.

Sønnerne Niels Jensens og Simon Jensens livshistorie er hurtigt fortalt. Niels døde som 46-årig den 15. marts 1697, og Simon var 42 år, da han døde den 6. marts 1698. De gik begge glip af en af livets store udfordringer ved aldrig at blive gift, og de boede begge hjemme i Rottrup gennem hele livet, så det vil være fristende at gætte på, at de er døde af kedsomhed.

Anne Jensdatter kendes kun, fordi hun i kirkebogen er nævnt som fadder indtil flere gange. Hun er fundet som fadder første gang i 1685. For at være fadder må hun have været mindst 15 år, og det er baggrunden for, at hun ovenfor angives at være født før ca. 1670. Jeg har fundet hende som fadder sidste gang i 1691, hvor hun betegnes som ”pige af Rottrup”, dvs. hun har været ugift og hjemmeboende. Herefter er der ingen sikre spor af hende. Der er flere med navnet Anne Jensdatter, der er blevet gift og begravet i Ulsted Sogn i de efterfølgende årtier, men ingen af dem kan identificeres som værende fra Rottrup.

Søren Jensen blev gift med den fire år ældre Margrethe Jensdatter (født ca. 1653) inden kirkebogens start i Ulsted, dvs. før september 1684. Da hun hedder Jensdatter, kan det ikke helt udelukkes, at det er hende og ikke Søren Jensen, der er fra Rottrup og barn af Jens Nielsen. I så fald ville Jens Nielsen og Anne Simonsdatter have haft to døtre, der hed Margrethe, hvilket er mindre sandsynligt.

I Ulsted Sogns kirkebog har jeg fundet fire børn af Søren Jensen og Margrethe Jensdatter døbt i henholdsvis 1686, 1688, 1691 og 1694. Et af børnene døde som lille. Det er muligt, at der har været flere børn, som i så fald er født inden august 1684. I kirkebogen er Søren Jensen og Margrethe Jensdatter angivet at bo i Ulsted by.

Det fremgår af kirkebogens sparsomme oplysninger, at Margrethe Jensdatter blev begravet den 5. juni 1720, 67 år gammel. Da der ikke er andre oplysninger om den afdøde, kan det ikke med sikkerhed fastslås, at der er tale om Søren Jensens hustru. Jeg har dog ikke fundet andre afdøde af samme navn, der kan tænkes at være hende.

I Ulsted by var der på samme tid to Søren Jensen'er, der var nogenlunde jævnaldrende. De døde begge to i 1729 med et par ugers mellemrum. De omtales i kirkebogen som henholdsvis ”Søren Jensen på nørre side af gaden” og ”Søren Jensen vester i byen”. Ham, der boede ve-

ster i byen, var gift med en Maren Nielsdatter. Endvidere havde Søren Jensens og Margrethe Jensdatters datter, Margrethe, bopæl ”nør i byen”, da hun blev gift i 1718. Derfor peger efterforskningen entydigt på, at den ”rigtige” Søren Jensen boede på den nørre side af gaden og blev begravet den 18. maj 1729.

Margrethe Jensdatter blev ifølge oplysningerne i kirkebogen ved hendes død gift i 1684 med Jens Andersen. Jens Andersen var født den 21. marts 1660 i Vesterladen i Horsens Sogn (Ålborg Amt). Margrethes mormor, Margrethe Simonsdatter (jf. kapitel 67), var fæster af Klitgård, der var en stor gård i Ulsted Sogn. Ved at gifte sig med Margrethe Jensdatter fik Jens Andersen lov til at overtage fæstet af Klitgård i 1684 [1].

Ægteskabet kom dog kun til at vare i 4½ år, idet Jens Andersen døde som 28-årig den 10. februar 1689. Kirkebogen fortæller om årsagen til hans alt for tidlige død, at han ”blev efter Guds behag den 30. januar berøvet sin fornuft, hvilket blev hans død”. Margrethe Jensdatter og Jens Andersen havde i deres korte ægteskab nået at få tre børn.

Margrethe Jensdatter havde ikke lyst til at være alene om driften af Klitgård, så hun blev trolovet med Michel Christensen ca. fire måneder efter Jens Andersens død. De blev gift i Ulsted Kirke den 29. september 1689. Det fremgår af levnedbeskrivelsen ved Michel Christensens død, at han var født i Himmersyssel (dvs. Himmerland) den 23. september 1649. Han var en erfaren mand på 40 år, da han blev gift.

Det er endvidere anført i kirkebogen, at Michel Christensen både kunne læse og skrive, og at han havde tjent godtfolk både inden- og udenlands, før han blev gift. Inden læseren falder i svime over Michel Christensens internationale erfaringer på et tidspunkt, hvor de fleste ikke rejste længere end til nabosognet, skal det påpeges, at vendelboerne dengang betegnede alt, der lå uden for Vendsyssel, som ”udenlands” [3].

Margrethe Jensdatter fik seks børn med Michel Christensen i perioden 1690-1698. De fleste af dem var dog nogle skravl, idet fire af dem døde kort efter fødslen. Efter ni fødsler var Margrethe Jensdatter så nedslidt, at hun døde den 19. januar 1701 i en alder af 39 år. Herefter blev ringen sluttet, for den 25. september samme år blev Michel Christensen gift i Horsens Sogn med Giertrud Andersdatter (døbt 11. september 1664, Horsens Sogn), der var en søster til ovennævnte Jens Andersen [1].

Michel Christensen døde den 9. juni 1711 efter at have været svag i 4 års tid. I levnedbeskrivelsen ved hans død omtales hans første hustru, Margrethe Jensdatter, som både ”ærlig” og ”gudfrygtig”, og hans anden hustru, Giertrud Andersdatter, som ”dyderig” og ”gudelskende”. Så kan man jo overveje hvilke af disse kvindelige egenskaber, der har været mest attraktive. Giertrud Andersdatter blev 76 år, inden hun døde (begravet 7. februar 1741, Ulsted Sogn).

Litteraturliste

1. Kr. Værnfelt: ”Af Ulsted Sogns Historie”, Fra Himmerland og Kjær Herred, Årbøger udgivet af Historisk Samfund for Aalborg Amt, 1959-60, side 137-204
2. Kr. Værnfelt: ”Af Ulsted Sogns Historie”, Fra Himmerland og Kjær Herred, Årbøger udgivet af Historisk Samfund for Aalborg Amt, bind 48, 1959, side 1-53
3. Kr. Værnfelt: ”Kjær herreds knaber og deres frænder”, Fra Himmerland og Kjær Herred, Årbøger udgivet af Historisk Samfund for Aalborg Amt, bind 28, 1967, s. 28-29

Kapitel 54. Den eneste ærlige mand i sognet

Mine tip-6-oldeforældre

Peder Sørensen & ukendt hustru

Peder Sørensen (720):

Født: ca. 1655

Døbt:

Konfirmeret:

Gift:

Død:

Begravet: 17. marts 1710 i Todbjerg Sogn (Randers Amt)

Ukendt hustru (721):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift:

Død: ca. 1683

Begravet:

Peder Sørensens omtrentlige fødselsår er beregnet på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død. Han er muligvis søn af Søren Sørensen fra landsbyen Bendstrup i Todbjerg Sogn ca. 12 km nord for Århus (begravet 17. november 1676, Todbjerg Sogn) og dennes hustru Anne Pedersdatter (begravet 28. februar 1668, Todbjerg Sogn).

Søren Sørensen fik døbt en datter, Kirsten, den 12. august 1660 i Todbjerg Kirke (begravet 16. januar 1661). Todbjergs kirkebog starter i 1659, og det er sandsynligt, at Søren Sørensens øvrige børn er født inden da. Det fremgår af kirkebogens liste over altergæster (1666, 1667 og 1668), at Søren i Bendstrup havde en søn ved navn Jens og to døtre ved navn Buold og Maren.

Peder Sørensen optrådte på et senere tidspunkt som altergæst med bopæl i Bendstrup. Da Peder Sørensens førstefødte barn blev døbt, var der blandt fadderne en Jens Sørensen og en Boeld Sørensdatter. Alt i alt giver det en formodning om, at Søren Sørensen også kan være far til Peder Sørensen. Indicierne er dog så usikre, at jeg ikke på det foreliggende grundlag tør udnævne Søren Sørensen og Anne Pedersdatter til mine tip-7-oldeforældre.

Peder Sørensen i Bendstrup fik en søn, Søren (min tip-5-oldefar), døbt i Todbjerg Sogn den 6. januar 1682. Det er kun fædrenes navne, der er anført i kirkebogen, så derfor kan moderns navn forblive ukendt. Peder Sørensen må være blevet gift forinden, men jeg har ikke kunnet finde vielsen i Todbjergs kirkebog. Det kan evt. skyldes, at vielsen er foretaget i et andet sogn. I 1682 optrådte "Peder Sørensens hustru" som både fadder og altergæst i kirkebogen, så hun har eksisteret.

I 1684 fik Peder Sørensen en hustru med eget navn, idet han den 23. marts 1684 blev viet i Elsted Sogn (Århus Amt) til Kirsten Nielsdatter. Han var ca. 29 år, og hun var 21 år (døbt 7. december 1662, Elsted Sogn). Det må formodes, at Peder Sørensens første hustru var død

forinden. Når hendes død ikke har kunnet findes i kirkebogen, skyldes det formentlig, at indførslerne i Todbjergs kirkebog mangler i perioden fra februar 1683 til juni 1685.

I et skifte fra 1720 [1] nævnes Kirsten Nielsdatter og alle hendes børn. Søren Pedersen er ikke nævnt blandt børnene. Dette bekræfter, at han ikke er søn af Kirsten Nielsdatter, men må være søn af Peder Sørensens første hustru.

Takket være dette skifte vides det med sikkerhed, at Kirsten Nielsdatter er moder til Peder Sørensens efterfølgende børn, selv om hun ikke er nævnt i kirkebogen. Deres første fælles barn, Niels Pedersen, blev døbt den 2. januar 1687, og han var opkaldt efter Kirstens far.

Næste barn var en datter, der blev døbt den 10. marts 1689. Hun kom til at hedde Anne. Hvis navngivningen fulgte datidens tradition, var hun opkaldt efter Peder Sørensens afdøde hustru, men da Kirsten Nielsdatters mor hed Anne, og Peder Sørensens mor muligvis også hed Anne, er det svært at afgøre, hvem hun var opkaldt efter. Senere kom endnu en datter til at hedde Anne, så der har tilsyneladende været flere Anne'r at opkalde efter.

Peder Sørensen og Kirsten Nielsdatter fik yderligere følgende seks børn: Peder Pedersen (døbt 29. marts 1691), Rasmus Pedersen (døbt 23. juli 1693), Anne Pedersdatter (døbt 26. april 1696), Christen Pedersen (døbt 23. juli 1699), Maren Pedersdatter (døbt 19. marts 1702, begravet 14. januar 1705) og Karen Pedersdatter (døbt 19. juli 1705). Alle børnene blev døbt i Todbjerg Kirke, og Peder Sørensens bopæl er angivet at være Bendstrup. I betragtning af datidens høje børnedødelighed er det bemærkelsesværdigt, at otte af Peder Sørensens ni børn opnåede at blive voksne.

Todbjerg Kirke var stedet, hvor Peder Sørensen fik sine børn døbt, og hvor han selv var fadder for mange andre nye sognebørn (foto: 2011)

Peder Sørensen fik luftet sit pæneste tøj ret ofte, idet han hyppigt blev anvendt som fadder, når der var barnedåb i sognet. Det må betyde, at han har været en velanset mand i sognet. Om konen, Kirsten Nielsdatter, vides, at hun må have haft gode armkræfter, for det fremgår af kirkebogen, at "Peder Sørensens hustru" ofte bar barnet, når et nyt sognebarn skulle døbes.

I 1710 havde Peder Sørensen luftet sit pæne tøj for sidste gang. Den 17. marts 1710 blev han begravet i Todbjerg Sogn. Han blev 55 år. Kirkebogen betegner ham som "den ærlige mand, salig Peder Sørensen af Bendstrup". Ingen af de andre afdøde betegnes som "ærlige" i kirkebogen, så det har åbenbart været usædvanligt, at beboerne i Todbjerg Sogn holdt sig til sandheden. Kirsten Nielsdatter kunne ikke leve uden sin Peder, for året efter døde hun i en alder af 48 år (begravet 14. maj 1711).

Herefter skal Peder Sørensens børn omtales. Min tip-5-oldefar, Søren Pedersen, er beskrevet nærmere i kapitel 41. Her skal der fortælles om hans syv halvsøskende, der nåede voksenalderen. Det har ikke været helt let at følge deres videre færden, fordi de havde almindelige navne, som de delte med andre i sognet. Det ovennævnte skifte [1] og søskendeflokkens udbredte brug af hinanden som faddere har dog været en stor hjælp til identificeringen af Peder Sørensens børn.

Sønnen, Niels Pedersen, var 25 år, da han den 3. juli 1712 blev gift i Todbjerg Kirke med den 19-årige Johanne Christensdatter (døbt 5. marts 1693, Todbjerg Sogn). De må have kendt hinanden fra de var helt små. Hendes forældre boede også i Bendstrup, og Peder Sørensen havde været en af fadderne ved hendes dåb. Niels og Johanne blev boende i Bendstrup i resten af deres liv. Jeg gætter på, at Niels Pedersen overtog gården efter faderens død.

Niels Pedersen fik sandsynligvis seks børn i perioden 1714-1733. Jeg er lidt usikker, da han i kirkebogen i to af tilfældene ikke kaldes "Pedersen", men betegnes med et tilnavn. To af børnene døde som små. Niels Pedersen plejede sine familierelationer, for jeg har i alt 13 gange fundet ham som fadder fordelt på fem forskellige af hans søskende. Derudover var Johanne Christensdatter fadder i alt seks gange hos fire forskellige af hans søskende.

Niels Pedersen døde som 55-årig (begravet 11. oktober 1742). Johanne Christensdatter nåede at blive 64 år, inden hun døde som "enke af Bendstrup" (begravet 21. september 1757).

Den ældste Anne Pedersdatter var 29 år, da hun den 2. juli 1718 blev gift i Todbjerg Kirke med Søren Nielsen fra Hårup i Todbjerg Sogn. Han var ca. 45 år (født ca. 1673). Det var så vidt vides Anne Pedersdatters første ægteskab. For Søren Nielsen var det tredje gang, idet han tidligere var blevet gift i 1698 og 1706. Hans to første hustruer var døde, og han havde børn fra begge ægteskaber.

Anne Pedersdatter måtte sande, at en brugt ægtemand ikke holder lige så længe som en ny. Det plejer at være kvinderne, der dør i forbindelse med en barsel. Her var det Søren Nielsen, der døde nogenlunde samtidig med, at Anne Pedersdatter fødte deres første og eneste barn. Onsdag den 19. marts 1721 må have frembragt blandede følelser i Anne Pedersdatter. På denne dag blev Søren Nielsen begravet samtidig med, at sønnen, der blev kaldt Søren efter den afdøde, blev døbt.

Ved skiftet efter Søren Nielsen i Hårup den 20. marts 1721 [2] var lille Søren 12 dage gammel. Hans morbrødre, Niels Pedersen og Rasmus Pedersen i Bendstrup, var udpeget som formyndere for ham. Det fremgår af skiftet, at Søren Nielsen derudover efterlod sig to halv-voksne børn af første ægteskab og tre mindreårige børn af andet ægteskab.

Det var mere, end Anne Pedersdatter havde lyst til at klare alene. Det varede dog ca. to år, før hun fandt sig en ny ægtemand. Den 27. juni 1723 blev Anne Pedersdatter af Hårup gift i Todbjerg Sogn med Jens Christensen fra Elling. Herefter har jeg ikke fundet spor af dem i Todbjerg Sogn, så det er tænkeligt, at de er flyttet til Elling. Stednavnet Elling findes flere steder i Jylland. Elling i Ovsted Sogn (Skanderborg Amt) ligger nærmest Todbjerg, men her starter kirkebogen ikke før 1746. Derfor er videre eftersøgning efter Anne Pedersdatter og hendes nye mand opgivet.

Peder Pedersen var 22 år, da han fik en søn, Peder, døbt i Hjortshøj Sogn (Randers Amt) den 8. oktober 1713. Hjortshøj Sogn er nabosognet til Todbjerg. Peder Pedersens bopæl er angivet at være Hovgården, hvor han kan tænkes at have været tjenestekarl. Peder Pedersens halvbror, Søren Pedersen, og brødrene, Niels Pedersen og Rasmus Pedersen, stillede op som faddere. Der var dog finere folk, der bistod ved dåben, idet ”velbårne fru Edel Sehested førte ham frem for Herren”. Edel Sehested var den adelige frue på godset Hjortshøjlund, hvor Peder Pedersen må have haft kontakter. Jeg kan ikke fortælle, hvem barnets moder var. Hendes navn står ikke i kirkebogen, og jeg har ikke fundet Peder Pedersens vielse med hende.

Derefter gik der fire år, før Peder Pedersen fik en datter, Kirsten (døbt 28. november 1717, formentlig begravet 22. december 1720, Hjortshøj Sogn). Det er lidt overraskende, at Peder Pedersen den 4. september 1718 blev trolovet med og den 13. november 1718 gift med Maren Nielsdatter fra Kankbølle i Hjortshøj Sogn. Det burde betyde, at hans første hustru var død. I perioden mellem datterens fødsel i 1717 og trolovelsen har jeg ikke blandt de døde i Hjortshøjs kirkebog fundet én, der kunne have været Peder Pedersens hustru. Dette mysterium må forblive et mysterium.

Peder Pedersen og Maren Nielsdatter fik to døtre i henholdsvis 1719 og 1724. Flere af Peder Pedersens søskende var faddere. Den ældste af disse døtre blev døbt Mette, hvilket giver et fingerpeg om, at Peder Pedersens første hustru kan have heddet Mette.

En ”Maren Nielsdatter af Hjortshøj” blev ifølge kirkebogen jordet den 16. februar 1749. Hendes alder er ikke anført. Da jeg ikke har fundet andre fra Hjortshøj af samme navn, der er døde inden for den relevante periode, er det sandsynligt, at der er tale om Peder Pedersens hustru. ”Peder Pedersen af Hjortshøj” blev ifølge kirkebogen 76 år, inden han døde i 1766 og blev begravet på Mikkelsdag, den 29. september. Kirkebogen har overdrevet en smule, for mit regnestykke viser, at han blev 75 år.

Ved barnedåb hos Peder Pedersen i 1713 var en ”Rasmus Pedersøn af Saastrup” fadder. Da Søren Pedersen holdt barnedåb i 1719, var en ”Rasmus Pedersøn i Hjortshøj” fadder. Rasmus Pedersen er sandsynligvis deres lillebror, der i så fald har været udensogns for at tjene i sine unge dage. Rasmus vendte dog tilbage til Todbjerg Sogn, hvor han den 30. juni 1720 i en alder af 26 år blev gift med Anne Pedersdatter af Bendstrup. Da han i forvejen har to søstre

af samme navn, bliver det nu ekstra svært at holde styr på, hvem der er hvem, når Anne Pedersdatter omtales.

Rasmus Pedersens hustru har formentlig været enke, idet jeg formoder, at hun er identisk med den Anne Pedersdatter, der i 1713 blev gift med Rasmus Jensen af Bendstrup. Rasmus Jensen døde i 1719, og så kunne Rasmus Pedersen overtage enken. Jeg gætter på, at der fulgte en fæstegård med som sidegevinst.

Rasmus Pedersen og Anne Pedersdatter fik tilsyneladende ingen børn. Det kan der være en naturlig forklaring på. Den 18. januar 1733 blev Anne Pedersdatter af Bendstrup begravet. Kirkebogen anfører, at hun blev 73 år gammel. Hvis det er rigtigt, har hun været ca. 33 år ældre end Rasmus Pedersen. Det lyder så usædvanligt, at der er grund til at overveje en ekstra gang, om det nu også var Rasmus Pedersens kone, der var død. Rasmus Pedersen giftede sig imidlertid igen den 21. juni 1733, hvilket tyder på, at det var hans Anne Pedersdatter, der døde tidligere på året.

Rasmus Pedersens anden hustru var Anne Hansdatter fra Todbjerg. Hun var kun 20 år (døbt 2. oktober 1712), da hun blev gift i Todbjerg Kirke med den nu 39-årige Rasmus Pedersen. Det må have været en omvæltning for Rasmus Pedersen. Aldersforskellen på hans første og anden hustru har været mere end 50 år. Rasmus Pedersen udnyttede til fulde, at han nu havde fået en hustru i den fødedygtige alder. Ni måneder efter vielsen fik de datteren, Anne (døbt 21. marts 1734), der var opkaldt efter den afdøde hustru. Det blev til i alt 11 børn, hvoraf mindst to døde som små. For Rasmus Pedersen var alderen ingen hindring, for han var 62 år, da nr. 11 blev født i 1755.

Anne Hansdatter var 52 år, da hun døde i 1765 (begravet 19. maj 1765, Todbjerg Sogn). Rasmus Pedersen blev 74 år, inden han døde en januar dag i 1768. Under 26. januar 1768 står der at læse i Todbjergs kirkebog: "Begraven Rasmus Pedersen fra Bendstrup".

Den yngste Anne Pedersdatter blev som 21-årig gift i Todbjerg Kirke den 17. oktober 1717 med Niels Pedersen fra Terp. Efter vielsen flyttede Anne Pedersdatter med Niels Pedersen til Terp [1]. Terp findes flere steder i landet, men her er der tale om Terp i Lisbjerg Sogn (Århus Amt) ca. 6 km syd for Todbjerg. Det er vanskeligt at følge deres liv i Terp, fordi kirkebogen i Lisbjerg Sogn først starter i 1733.

Min efterforskning tyder på, at der har været to i Terp med navnet Niels Pedersen, og at Anne Pedersdatters mand derfor også er blevet kaldt Niels Pedersen Mollerup [3] eller Niels Mollerup. I 1734 fik Niels Pedersen døbt en søn, og Niels Mollerup fik døbt tvillinger i Lisbjerg Sogn. Jeg formoder, at Anne Pedersdatter var mor til disse tvillinger. Hun har sandsynligvis fået flere børn, der er født før kirkebogens start.

Den 28. november 1736 blev "Niels Mollerups kone i Terp, Anne Pedersdatter" begravet. Lisbjergs kirkebog anfører, at hun blev 40 år. Alderen passer perfekt på Peder Sørensens yngste Anne. Niels Mollerup var i live i 1741, hvor han omtales i et skifte [4], men det er ikke lykkedes mig at finde hans død i kirkebogen.

Christen Pedersen var en ung og lovende mand på 23 år, da han den 30. maj 1723 blev gift i Todbjerg Kirke med den 21-årige Maren Sørens datter (døbt 4. december 1701, Todbjerg Sogn) fra Hårup i Todbjerg Sogn. Christen Pedersen var næsten i familie med Maren Sørens-

datter, idet hun var en datter af første ægteskab af hans afdøde svoger, ovennævnte Søren Nielsen.

Som omtalt ovenfor flyttede Christens søster, Anne Pedersdatter, fra Hårup med sin nye ægtemand efter Søren Nielsens død. Christen Pedersen og Maren Sørens datter bosatte sig i Hårup efter vielsen. Det passer med, at de har overtaget Søren Nielsens tidligere fæstegård efter, at Anne Pedersdatter blev gift igen i 1723.

Ca. et år efter vielsen fik Christen og Maren en datter, Kirsten (døbt 6. juni 1724), opkaldt efter sin farmor. To år senere blev det til endnu en datter, Karen (døbt 31. marts 1726), som blev opkaldt efter sin mormor, så nu var begge bedstemødre tilgodeset. I perioden 1724-1739 fik de i alt ni børn, hvoraf mindst to døde som små.

Det var tilsyneladende skadeligt for helbredet at blive far til så mange børn, for Christen Pedersen var kun 43 år, da han døde (begravet 12. august 1742, Todbjerg Sogn). Det fremgår af skiftet efter hans død [5], at Maren Sørens datter blev efterladt alene med otte børn. To af disse har jeg ikke kunnet finde døbt i Todbjergs kirkebog, så måske har præsten ikke været omhyggelig med at føre kirkebogen? Christens brødre, Niels Pedersen, Peder Pedersen og Rasmus Pedersen, angives i skiftet at være blandt formynderne til børnene.

Christen Pedersens død var ekstra trist, fordi Maren Sørens datter var gravid. En datter, Anne, blev født ved juletid (døbt 30. december 1742), og det er anført i kirkebogen, at ”salig Christen Pedersen af Horup var faderen”.

Det er forståeligt, at Maren Sørens datter havde meget travlt med at finde sig en ny mand, der kunne forsørge de mange børn. Allerede den 21. februar 1743 blev hun trolovet med ungkarl Søren Sørensen fra Hårup, og de blev gift i Todbjerg Kirke den 12. juli 1743. Søren Sørensen blev også kaldt for ”Søren Sørensen Wolle” eller ”Søren Wolle”. Søren Wolle var født i ca. 1719 (jf. folketællingen 1787), så han var ca. 18 år yngre end Maren. Trods sin fremskredne alder klarede Maren Sørens datter at føde endnu et barn, idet hun fik en datter, Maren (døbt 3. januar 1745), med Søren Wolle.

Maren Sørens datter døde i en alder af 79 år (begravet 8. marts 1781, Todbjerg Sogn). Søren Wolle var fortsat ungdommelig, så han giftede sig igen året efter. Søren Wolle levede, da hans anden kone døde i 1791, men det er ikke lykkedes mig at finde Søren Wolles død i kirkebogen.

Nu er vi nået til Peder Sørensens yngste datter, Karen. Der er to med navnet Karen Pedersdatter, der er blevet gift i Todbjerg Sogn med få års mellemrum. Det er overvejende sandsynligt, at det er Peder Sørensens datter, der er blevet gift med Michel Johansen (født ca. 1703) den 17. juni 1731. Når jeg er nået frem til dette, skyldes det, at flere af Peder Sørensens sønner var faddere ved barnedåb hos Karen Pedersdatter og Michel Johansen, og at Michel Johansens hustru til gengæld var fadder, da et par af de formodede brødre fik børn døbt.

Karen Pedersdatter og Michel Johansen bosatte sig i Grøttrup i Todbjerg Sogn efter vielsen. Karen Pedersdatters første barn (døbt 19. oktober 1732) blev kaldt Kirsten og må formodes at være opkaldt efter Karens mor. I perioden 1732-1749 fødte Karen Pedersdatter i alt syv børn, hvoraf tre døde som små.

Michel Johansen af Grøttrup blev begravet den 26. juni 1767 i en alder af 64 år. Derefter har Karen Pedersdatter muligvis benyttet sig af friheden og har bevæget sig udensogns, for det er ikke lykkedes mig at finde hendes død i Todbjergs kirkebog.

Litteraturliste

1. Århus Hospitals Skifteprotokol, 1719-1760, 6. april 1720, www.brejl.dk
2. Århus Hospitals Skifteprotokol, 1719-1760, 20. marts 1721, www.brejl.dk
3. Marselisborg Gods, Skifteprotokol, 1724-1750, 22. marts 1726, www.brejl.dk
4. Marselisborg Gods, Skifteprotokol, 1724-1750, 10. maj 1741, www.brejl.dk
5. Århus Hospitals Skifteprotokol, 1719-1760, 7. september 1742, www.brejl.dk

Kapitel 55. Alderspræsidenten i Balle

Mine tip-6-oldeforældre

Mogens Sørensen & ukendt hustru

Mogens Sørensen (722):

Født: ca. 1628

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1687

Død:

Begravet: 17. juni 1723 i Todbjerg Sogn (Randers Amt)

Ukendt hustru (723):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1687

Død:

Begravet:

Mogens Sørensens omtrentlige fødselsår er beregnet på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død. Mogens Sørensen er søn af Søren Pedersen og Anne Germandsdatter [1] (jf. kapitel 68). Der foreligger ingen viden om Mogens Sørensens fødested, barndom og ungdom.

Det er ikke alle Mogens Sørensens hustruer, der er ukendte. Derfor skal en kendt hustru ind i historien, før min ukendte tip-6-oldemor omtales. Den 19. april 1668 blev Mogens Sørensen trolovet med Anne Thomasdatter fra Balle i Todbjerg Sogn (Randers Amt) ca. 12 km nord for Århus. I maj 1668 blev der tre gange lyst til ægteskab for dem i Todbjerg Kirke, hvor de blev gift den 14. juni 1668.

Den ældste del af Todbjerg Sogns kirkebog udmærker sig ved at indeholde oplysninger, der sædvanligvis ikke er anført i en kirkebog, f.eks. navnelister over altergæster ved alle gudstjenester. Sådanne lister var relevante, fordi der var påbud om halvårlig altergang. Udeblev man fra altergangen, skulle man som straf skrifte offentligt i kirken foran den samlede menighed [2].

En gennemgang af altergangslisterne i Todbjerg viser, at "Mogens Sørensen i Balle" eller "Mogens i Balle" var en jævnlig altergæst efter sin vielse. Inden vielsen har jeg ikke fundet ham på altergangslisterne. Det tyder på, at han er flyttet til Todbjerg Sogn som følge af vielsen. På det tidspunkt har Mogens Sørensen været ca. 40 år. Det giver anledning til at overveje, om han har været gift forinden. Jeg har dog ikke fundet oplysninger, der tyder på dette.

Hvem var så denne Anne Thomasdatter, der fik Mogens Sørensen til at flytte til Balle? Det fremgår af kirkebogen, at Mogenses stedsøn i Balle blev begravet den 22. juni 1679, dvs. Anne Thomasdatter har med stor sandsynlighed været enke, da hun blev gift med Mogens. Ved en dåb i Todbjerg Kirke den 16. september 1666 var Anne Thomasdatter fadder sammen med

en Rasmus Rasmussen i Balle. Denne Rasmus Rasmussen blev begravet den 25. april 1667, dvs. ca. et år før Anne Thomasdatter blev gift med Mogens Sørensen. Det er derfor nærliggende at mistænke Rasmus Rasmussen for at have været Anne Thomasdatters første ægtemand. Jeg har ikke fundet Anne Thomasdatters vielse i kirkebogen, der starter i 1659, så enten er hun blevet gift inden da, eller også er hun blevet viet i et andet sogn.

Mogens Sørensen har tilsyneladende ikke fået børn med Anne Thomasdatter. Det kan meget vel skyldes, at hun har været over den fødedygtige alder, da de blev gift. Mogens Sørensen rykkede ind som gårdmand i Balle efter vielsen. Det fremgår bl.a. af, at "Mogenses karl og pige i Balle" var altergæster i 1673.

Præsten deltog ivrigt i datidens kamp mod kriminaliteten i Todbjerg Sogn. Det fremgår af kirkebogen, at små og store forbrydelser i sognet blev bekendtgjort fra prædikestolen samtidig med, at gerningsmændene blev efterlyst. Dengang har gudstjenesten været et væsentligt led i formidlingen af de lokale nyheder, for det var her, at folk i sognet var samlet.

Fra prædikestolen i Todbjerg Kirke tordnede præsten mod kriminaliteten i sognet. Det har tilsyneladende slidt på prædikestolen, for den blev i ca. 1750 erstattet af den rokokoprædikestol, der ses på billedet (foto: 2011)

Mogens Sørensen blev et af ofre for kriminaliteten. Den 19. december 1675 efterlyste præsten for tredje gang en tyv, der havde taget en hest og tre tyre fra Mogens Sørensen i Balle. På selveste juleaftensdag i 1682 efterlyste præsten for tredje gang "de eller dem som hafver giort Mogens Sørensen i Balle den skade i hans huus og gaard, som ved onde mennesker er bedrevet". Det sidste lyder som om, at Mogens Sørensen har været udsat for hærværk på sin gård. Det er nok tvivlsomt, om præstens efterlysninger har fået angrende tyve og hærværksmænd til frivilligt at bekende deres synder.

I 1687 begyndte Mogens Sørensen i en alder af lidt under 60 år at få børn, og det fortsatte han med indtil 1695. Moderens navn er ikke anført i kirkebogen. Når moderen efter fødslerne er blevet introduceret i kirken, omtales hun i kirkebogen som ”Mogens Sørensens hustru af Balle” eller ”Mogensens kone af Balle”. På det tidspunkt må Anne Thomasdatter for længst have overskredet den fødedygtige alder. Derfor må Mogens Sørensen have fået en ny og fødedygtig hustru, der er identisk med min ukendte tip-6-oldemor.

Desværre mangler jeg en direkte dokumentation for Mogens Sørensens nye ægteskab. Anne Thomasdatter er ikke fundet død i Todbjerg Sogn, og Mogens Sørensens efterfølgende vielse er ikke fundet i kirkebogen. Forklaringen kan være, at indførslerne i Todbjergs kirkebog mangler i perioden fra februar 1683 til juni 1685. Mogens Sørensens førstefødte barn blev døbt Anne, og det kan evt. skyldes, at hun er opkaldt efter en afdød Anne Thomasdatter. Datteren kan dog også være blevet opkaldt efter Mogens Sørensens moder.

Mogens Sørensen fik seks børn med sin nye hustru. Min tip-5-oldemor, Anne Mogensdatter, blev døbt 13. februar 1687. Derefter fulgte Mette Mogensdatter (døbt 2. juli 1688), Søren Mogensen (døbt 28. juli 1689, begravet 25. januar 1691), Søren Mogensen (døbt 2. juni 1691, begravet 17. april 1692), Kirsten Mogensdatter (døbt 5. juni 1693) og endnu en Anne Mogensdatter (døbt 11. august 1695). Det er usædvanligt, at Mogens Sørensen har haft to døtre ved navn Anne, der har været i live samtidig. Forklaringen kan evt. være, at de er opkaldt efter to forskellige, der hed Anne.

Mogens Sørensens hustrus familie mødte tre af gangene op for at bære barnet, når der var barnedåb. Det fremgår således af kirkebogen, at ”mormoderen bar barnet”, ”konens moder bar barnet”, og at ”konens syster bar barnet”, men der er igen tale om kvinder uden navn.

Der medvirkede endvidere tre forskellige faddere med efternavnet Poulsen/Poulsdatter. Det forleder mig til letsindigt gætterier vedrørende navnet på Mogens Sørensens hustru. Ved en dåb den 20. december 1705 i Todbjerg Sogn blev barnet båret af Anne Mogensdatter af Søby, der er Mogens Sørensens ældste datter. En Anne Poulsdatter af Balle var fadder ved samme barnedåb. Kan hun mon være Mogens Sørensens navnløse hustru?

Det må antages at være den samme Anne Poulsdatter af Balle, der blev begravet den 21. oktober 1731 i Todbjerg Sogn. Hun blev 77 år, dvs. hun var født i ca. 1654. Hendes alder passer med, at hun kunne have været mor til Mogens Sørensens børn. Da jeg gerne vil være en seriøs slægtsforsker, tør jeg ikke udnævne Anne Poulsdatter til at være Mogens Sørensens hustru på så løst et grundlag. Derfor er min officielle holdning fortsat, at Mogens Sørensens hustru er ukendt.

Den 4. oktober 1718 overtog svigersønnen, Niels Nielsen, fæstet af Mogens Sørensens gård i Balle [3]. Mogens Sørensen var nu ca. 90 år, så han må siges at have fortjent at få lov til at gå på aftægt.

Meget tydede på, at Mogens Sørensen ville leve evigt, men livet får en ende selv for de mest sejllivede. Den 17. juni 1723 blev Mogens Sørensen i Balle begravet. Kirkebogen anfører, at han blev 95 år. Hvis oplysningen er korrekt, er det aldersrekorden blandt de aner, jeg indtil nu har efterforsket. Og den rekord opnåede Mogens Sørensen helt uden antibiotika, blodtryksmedicin og hjerteoperationer!

Min tip-5-oldemor, Anne Mogensdatter (den ældre), er nærmere omtalt i kapitel 41. Mogens Sørensens to sønner døde som små, så her må jeg nøjes med at fortælle om hans tre øvrige døtre.

Mette Mogensdatter i Balle blev trolovet med Søren Sørensen fra Tendrup i Hornslet Sogn (Randers Amt) den 11. februar 1709 og gift med ham den 7. juli 1709 i Todbjerg Kirke. Mette var 21 år, da hun blev gift. Jeg formoder, at de efter vielsen flyttede til Tendrup. Den formodning er primært baseret på en dåb i 1715 i Todbjerg kirke hos lillesøsteren, Anne Mogensdatter. Det fremgår af kirkebogen, at barnet blev båret af ”konens søster af Tendrup”. Jeg har dog ikke fundet sikre spor af dem i Hornslets kirkebog. Det kan måske skyldes, at kirkebogen i Hornslet Sogn først eksisterer fra 1716. En Mette Mogensdatter fra Kradberg blev begravet i Hornslet Sogn den 2. februar 1770. Hendes alder er ikke angivet, så det er usikkert, om hun er identisk med Mette fra Balle.

Kirsten Mogensdatter forblev så vidt vides i Balle igennem hele sit liv, men det har formentlig også været et spændende sted at opholde sig. Den 12. november 1719 blev hun trolovet og den 16. juni 1720 gift i Todbjerg Sogn med Niels Thomasen. Kirsten var 27 år ved vielsen. Samme år overtog Niels Thomasen fæstet af en gård i Balle, som forinden havde været fæstet af en Søren Rasmussen [3]. Balle bestod dengang af i alt fire gårde [4].

Som det vil fremgå af det følgende, er det væsentligt lettere at få styr på Kirsten Mogensdatters liv end på Niels Thomasens. Et af problemerne er, at han også optræder i kirkebogen under navnet Niels Skomager. En Thomas Skomager var fadder i alt otte gange, når der var barnedåb hos Niels Thomasen. Det var der ofte, for han blev far til 20 børn – dog ikke med den samme hustru. Jeg formoder, at Thomas Skomager er far til Niels.

Niels har næppe selv været skomager, men har fået tilnavnet fra sin far. En Thomas Skomager fik døbt en søn ved navn Niels den 26. september 1697 i Mejlby Sogn (Randers Amt), der er Todbjergs nordlige nabosogn. Jeg har en kraftig formodning om, at det er denne Niels, der blev gift med Kirsten Mogensdatter.

Det skulle gå hurtigt, hvis Niels Thomasen skulle nå at få 20 børn. Kirsten Mogensdatter fødte da også sit første barn, Mette (døbt 29. september 1720) ca. tre måneder efter vielsen. Kirsten Mogensdatter fødte i perioden 1720-1731 i alt syv børn, hvoraf mindst tre døde som små. Hendes lillesøster, Anne, og dennes mand var fadder ved flere af børnenes dåb. Strengt taget har jeg ikke dokumentation for, at Kirsten Mogensdatter fødte børnene, for det er kun Niels Thomasens navn, der er angivet i kirkebogen.

De hyppige fødsler må have været skadelige for Kirsten Mogensdatters helbred, for hun døde som 38-årig ca. tre måneder efter, at hun havde født sit sidste barn. Kirsten Mogensdatter blev begravet 4. november 1731 i Todbjerg Sogn.

Niels Thomasen må formodes at være blevet gift ret hurtigt efter konens død, for den 18. januar 1733 fik han igen et barn døbt i Todbjerg Kirke. Jeg har dog ikke kunnet finde hans vielse i kirkebogen. Han fortsatte med at få børn døbt med jævne mellemrum. Fra 1740 er moderens navn også nævnt i kirkebogen, og det afsløres derfor, at han var gift med Else Rasmusdatter. Den 19. juli 1750 blev ”Niels Thomasens kone, Else Rasmusdatter af Balle, 40 år gammel” begravet. Inden da havde han nået at få otte børn med hende.

Det er noget forvirrende, at Niels Thomasen fik fire børn med Else Rasmusdatter efter hendes død. Den sandsynligste forklaring er, at han er blevet gift igen med endnu en Else Rasmusdatter. Denne gang har jeg et bud på vielsen, idet en Niels Thomsen i Balle den 16. august 1750 blev gift i Skødstrup Sogn (Randers Amt) med en Else Rasmusdatter fra Astrup/Åstrup. Det lyder dog lidt usandsynligt, at han er blevet gift igen allerede ca. en måned efter konens død. Da hans børn med den ”nye” Else Rasmusdatter blev døbt, var der flere faddere med efternavnet Rasmussen/Rasmusdatter fra Astrup. Det tyder på, at mit bud på vielsen alligevel kan være rigtigt.

Niels Thomasen fortsatte med at forvirre eftertidens slægtsforskere, for i 1760 fik han en datter med en Dorthe Jensdatter. Datteren blev døbt Else og kan derfor være opkaldt efter en afdød hustru. Jeg har dog ikke fundet den nyeste Else Rasmusdatter død i Todbjergs kirkebog, og jeg har heller ikke fundet Niels Thomasen gift med Dorthe Jensdatter.

Den 29. januar 1766 slutter forvirringen, idet Niels Thomasen af Balle er blevet til et lig. Hvor andre kirkebøger normalt har fortegnelser over døde og begravede, har Todbjergs kirkebog fortegnelser over lig. Kirkebogen anfører, at han blev 68 år, og det passer perfekt med fødselsdatoen for Thomas Skomagars søn fra Mejlbj. Niels Thomasen havde et par måneder inden sin død nået at overdrage fæstegården til sønnen, Rasmus Nielsen, der fik fæstebrev på gården den 27. november 1765 [3].

Anne Mogensdatter (den yngre) fik sig også en mand, der hed Niels, og denne Niels har også givet anledning til navneforvirring. Anne Mogensdatter og Niels Nielsen fra Balle blev trolovet den 20. marts 1715 og gift den 5. maj 1715 i Todbjerg Sogn. Anne var kun 19 år ved vielsen. Allerede den 10. juni samme år fik Niels Nielsen af Balle en søn døbt. Jeg forventer, at han var så trofast en ægtemand, at hans nybagte kone var moder til barnet.

Som tidligere nævnt overtog Niels Nielsen fæstet af sin svigerfars gård i 1718. Jeg forestiller mig, at Niels Nielsen allerede efter vielsen i 1715 var flyttet ind på gården og havde deltaget i dens drift.

I de efterfølgende år fik Niels Nielsen af Balle og Niels Udsen af Balle børn lidt på skift. I ingen af tilfældene er moderens navn anført i kirkebogen. Jeg er nået frem til, at Niels Nielsen med stor sandsynlighed er identisk med Niels Udsen. Anne Mogensdatters familiemedlemmer var faddere hos både Niels Nielsen og Niels Udsen. I et par tilfælde optrådte en Udsen fra Egå som fadder hos Niels Nielsen, og endvidere var ”Nielses fader af Egå” blandt fadderne. Sidst, men ikke mindst, omtales Anne Mogensdatter ved sin død som ”Niels Udsens enke”.

Noget tyder på, at vi skal en tur til Egå Sogn (Randers Amt) for at finde frem til Niels Nielsens/Udsens oprindelse. En Niels Jensen Udsen har fået børn i Egå umiddelbart efter kirkebogens start i 1691. Blandt disse er en Peder Udsen (døbt 25. oktober 1696), der må antages at være identisk med en fadder af samme navn hos Niels Nielsen i Balle. Niels Nielsen/Udsen kan ikke findes døbt i Egås kirkebog. Det skyldes sandsynligvis, at han ifølge aldersangivelsen ved sin død er født inden kirkebogens start. Hvis Niels som formodet er søn af Niels Jensen Udsen, er det logisk, at han er blevet kaldt både Nielsen og Udsen.

Såfremt jeg har ret i, at Niels Nielsen og Niels Udsen er samme person, fik Anne Mogensdatter i alt ni børn med ham i perioden 1715-1736. Mindst ét af disse døde som lille.

Børnene blev voksne, og Niels Udsen blev gammel og nedslidt. Derfor afstod han den 16. august 1765 helt frivilligt sin fæstegård i Balle til sønnen, Mogens Nielsen [3].

Hvis læseren tror, at der nu er helt styr på navneforvirringen, må jeg konstatere, at det er der ikke. Det fremgår af Todbjerg kirkebogs liste over lig i sognet, at en "Niels Nielsen udi Balle" blev 75 år, inden han blev begravet den 3. februar 1768. Det fremgår også af samme kirkebog, at "Niels Udsen i Balle" på 82 år blev begravet den 1. marts 1771. De har begge haft en alder, der passer med, at de kan have været gift med Anne Mogensdatter.

Anne Mogensdatter døde i en alder af 76 år (begravet 23. december 1771). Som tidligere nævnt er det anført i kirkebogen, at hun var "Niels Udsens enke i Balle". Hvis Anne Mogensdatter har været gift med den samme mand igennem hele sit liv, må der i Balle have boet både en Niels Nielsen Udsen og en Niels Nielsen. Jeg tør ikke komme med en konklusion på navneforvirringen, så dette kapitel må slutte uden konklusion.

Litteraturliste

1. Århus Købstad, Skifteuddrag, Protokol 3, 1685-1696, 25. maj 1692, www.brejl.dk
2. Jørgen Green & Michael Green Schmidt: "Slægtsforskerens ABC", 2. udgave, 1. oplag, Forlaget Grifo, 2007, side 299
3. Bjarne og Kirstin Nørgaard-Pedersen: CD med jyske tingbøger, dombøger, lensregnskaber m.m., april 2010, Register til Lyngbygårds fæstebreve, 1670-1768
4. Henrik Pedersen: "De danske landbrug fremstillet paa grundlag af forarbejderne til Christian V.s matrikel 1688", København 1928, reprotryk for Landbohistorisk Selskab, København 1975

Kapitel 56. Den kongelige vejermester, måler og vrager

Mine tip-6-oldeforældre

David Olesen Graa & Mette Madsdatter

David Olesen Graa (734):

Født: 29. januar 1666

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 2. august 1692 i Ålborg Budolfi Sogn (Ålborg Amt)

Død:

Begravet: 9. august 1713 i Ålborg Budolfi Sogn

Mette Madsdatter (735):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 2. august 1692 i Ålborg Budolfi Sogn

Død:

Begravet:

Vi skal nu en tur til storbyen Ålborg. Jeg ved ikke, om David Olesen Graa og Mette Madsdatter er født og opvokset i Ålborg, for jeg har hverken oplysninger om deres fødsel/dåb eller om deres forældre.

Min tip-6-oldefar kaldes også for David Olufsen Graa, idet navnene Ole og Oluf dengang blev brugt synonymt. Hans fødselsår og fødselsdato, der er angivet i [1], er sandsynligvis beregnet ud fra den detaljerede aldersangivelse i kirkebogen ved hans død. Jeg har søgt efter hans dåb i kirkebogen i Ålborg, men har ikke fundet den, så måske var han tilflytter.

Kong Christian 5.'s Danske Lov fra 1683 indeholdt en bestemmelse om, at der i enhver handelsby skulle udnævnes en "Kongelig vejermester, måler og vrager". En vejer og målernes opgave var at kontrollere, at mål og vægt var i orden i forbindelse med byens handler. En vrager var en tilsynsmand, der skulle kontrollere de varer, der ankom til byen med skib. Vrageren skulle kassere (vrage) de varer, der ikke var i orden.

Ålborg var en foregangsby, for her blev der allerede i 1667 udnævnt en kongelig vejermester, måler og vrager, der hed Villem Rafn [2]. Han blev som alle andre ældre med tiden. Ålborg havde dengang to borgmestre. I 1691 hed de Søren Brunow og Hermann Werchmester [3]. De var svogre, og dem hører vi mere om nedenfor. De skrev den 24. september 1691 et brev til kong Christian 5. [4, 5], hvor de vitterliggjorde, at "byens vejermester, måler og vrager, velagtbare Villem Rafn, for sin alderdom og svagheds skyld, ikke altid med så stor flid, som det sig bør, sin bestilling kan forestå". De meddelte kongen, at de derfor havde beskikket og antaget David Olesen Graa til at betjene samme bestilling, og at han efter Rafns død skulle efterfølge ham i bestillingen.

Beskikkelsen blev bekræftet af kongen den 3. oktober 1691, og så var min tip-6-oldefar i en alder af 25 år blevet medhjælper for den kongelige vejermester, måler og vrager i Ålborg med udsigt til at blive fastansat.

Det var et velanset og betroet job, han havde fået, så nu var han klar til at stifte familie. Han var så heldig at få kone og barn næsten samtidig. Han blev gift med Mette Madsdatter i Budolfi Kirke den 2. august 1692, og den 24. oktober 1692 blev min tip-5-oldemor, Anne Davidsdatter Graa, døbt samme sted.

Blandt fadderne var borgmester Søren Brunow og borgmesterfruen. Så kan man jo overveje, om David Olesen Graa fik stillingen som vejermester, fordi han forinden kendte borgmesteren, så ansættelsen var ren nepotisme. Det er nok mere sandsynligt, at han som vejermester var blevet en del af byens bedre borgerskab, som borgmesteren beærede med sin tilstedeværelse ved barnedåb.

Rafn døde i 1694 (begravet fra Budolfi Kirke, 16. februar 1694). Det bevirkede, at David Olesen Graa igen fik brev fra kongen (30. marts 1694) [6], hvormed han fik selvstændig bestalling som vejermester, måler og vrager, så nu havde hans karriere nået sit højdepunkt.

Min tip-6-oldemor, Mette Madsdatter, gjorde sig mest bemærket ved at føde børn. Det blev til 10 i alt. Halvdelen af dem døde som små. Deres barn nr. to blev endnu en datter, Maren Davidsdatter Graa (døbt 15. september 1694, begravet 13. august 1695). Blandt fadderne var den anden borgmester, Hermann Werchmester, borgmester Brunows hustru og Christen Giørup, der senere blev borgmester i Ålborg. Det må vist være en indikation på, at en kongelig vejermester, måler og vrager har haft en vis status i byen.

I 1696 fik de en søn, der blev døbt (3. marts 1696) Søren Brunow Davidsen Graa, dvs. han fik både fornavn og mellemnavn efter den ene af borgmestrene. Det forekom dengang, at et barn fik navn efter en person uden for familien, som man ønskede at hædre. David Olesen Graa har formentlig ønsket at takke for udnævnelsen til vejermester ved at opkalde sin førstefødte søn efter borgmesteren. Borgmesternavnet var dog ikke lykkebringende, for den lille Søren Brunow døde ca. en måned efter (begravet 4. april 1696).

Næste barn i rækken var Marie Davidsdatter Graa (døbt 10. juni 1697). Derefter fulgte endnu en søn (døbt 12. november 1698, begravet 28. marts 1699). Han fik også navnet Søren, men ikke mellemnavnet Brunow. Måske har den anden borgmester været skuffet over, at sønnen ikke blev døbt Hermann Werchmester? De efterfølgende fem børn var Ole Davidsen Graa (døbt 6. juli 1700, begravet 9. april 1701), endnu en Ole Davidsen Graa (døbt 17. januar 1702), Matthias Davidsen Graa (døbt 16. juni 1703), Ingeborg Kathrine Davidsdatter Graa (døbt 26. juli 1704, begravet 18. september 1704) og David Davidsen Graa (døbt 20. september 1707).

Blandt fadderne til børnene var de to borgmestere og deres fruer lidt på skift, en rådmand, en kammerjunker og "Vincent Fischer på apoteket", så der var stil over dåbshandlingerne. Set i bakspejlet må det være fra sidstnævnte, at jeg har fået min interesse for farmaceutfaget. Da der er tale om en fagfælle, kan jeg ikke lade være med at fortælle, at Vincent Fischer endte som apoteker i Kalundborg [7].

I 1698 blev en Niels Olufsen Graa trolovet den 6. oktober i Fladstrand Sogn og gift den 9. november i Flade Sogn (Hjørring Amt) med en Anne Nielsdatter. Den ene af forloverne var en David Olufsen Graa, der må formodes at være en bror til brudgommen. Navnet er så ual-

mindeligt, at forloveren kan tænkes at være mine tip-6-oldefar, der i så fald har været i funktion langt fra hjembyen Ålborg. David Olesen Graas formodede bror var degn i Flade, Gærum og Fladstrand Sogn. Det fremgår af Flade Sogns kirkebog ved Niels Olufsen Graas død i 1735, at han var født i 1671 og var tiltrådt som degn i 1698, dvs. det år, hvor han blev gift.

En sag fra Nibe Birks tingbog den 16. maj 1705 [8] giver yderligere indblik i David Olesen Graas familieforhold. Det fremgår af sagen, at han havde været beskikket som værge for sin søster, Abigal Olufsdatter Graa, og hendes børn, fordi hun var blevet enke efter Christen Christensen Roed. Nu opsagde han værgemålet, fordi søsteren var blevet gift med degnen Anders Andersen Bodum i Nibe. Søsterens tilknytning til Nibe kan give en mistanke om, at David Olesen Graa kan stamme derfra.

Et testamente oprettet af Mette Madsdatters søster, Anna Madsdatter, til fordel for Anne Davidsdatter Graa (min tip-5-oldemor) den 12. oktober 1731 [5] indikerer, at også Mette Madsdatter kan stamme fra Nibe. Det fremgår nemlig af testamentet, at Anna Madsdatter var enke efter Peder Eriksen i Nibe.

David Olesen Graa blev brugt som autoritet i retten i Ålborg [6]. Det fremgår, at han den 17. marts 1713 i sin egenskab af måler og vejer aflagde ed i en sag med fire anklagede. Sagens indhold er ikke beskrevet i oversigten, men det må formodes, at der har været tale om en strid vedrørende mål og vægt i forbindelse med handel.

Få måneder efter blev David Olesen Graa målt og vejjet, men forhåbentlig ikke vraget af Sankt Peter, idet det fremgår af kirkebogen, at han blev begravet fra Budolfi Kirke den 9. august 1713. Ifølge kirkebogen døde han i en alder af 47 år 6 måneder og 11 dage. Enken, Mette Madsdatter, sad tilbage med flere mindreårige børn.

Den 24. november 1715 blev en Mette Madsdatter gift i Budolfi Kirke med en Jens Thomsen. Navnet Mette Madsdatter var almindeligt dengang, og der er ingen oplysninger, der kan bekræfte eller afkræfte, at der er tale om min tip-6-oldemor. Derfor må jeg nøjes med at konstatere, at Mette Madsdatters videre skæbne er ukendt.

Min yderligere viden om de fem af deres børn, der overlevede deres tidlige barndom, er begrænset. Min tip-5-oldemor, Anne Davidsdatter Graa, er omtalt i kapitel 42. Marie Davidsdatter Graa har jeg ikke andre oplysninger om end hendes dåb. Her kommer de mere eller mindre tvivlsomme oplysninger, jeg har fundet om de tre sønner.

Sønnen, Oluf/Ole Davidsen Graa, var 25 år og købmandskarl, da han ifølge Budolfi Sogns kirkebog den 12. august 1727 blev gift med "Demoiselle" Johanne Knudsdatter. Hun var født i 1695 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død. Vielsen foregik ikke i kirken, men i Johannes fars hus. Den 4. september samme år fik de deres første barn, der blev kaldt David efter sin farfar. De fik yderligere tre børn i henholdsvis 1728 (Knud efter morfar), 1729 (Mette efter farmor) og 1731 (Niels Rebstrup).

En "Anne Davidsdatter" var fadder to af gangene, og hun må formodes at være Olufs søster (min tip-5-oldemor). Første gang var en "Weideman fra Nibe" fadder, og det bestyrker min formodning om familiemæssige relationer til Nibe.

Oluf Davidsen Graa fik borgerskab som købmand i Ålborg i 1729 [9]. For at blive selvstændig næringsdrivende i en by skulle man dengang løse borgerskab og aflægge borgered. Det var

dog ikke hvem som helst, der kunne få borgerskab, bl.a. var det en nødvendig kvalifikation at være af hankøn [10].

Oluf Davidsen Graa døde allerede som 34-årig (begravet 12. marts 1736). Det fremgår af kirkebogen, at han blev begravet med ligprædiken i Skt. Budolfi Kirke. Ved sin død var han ”kiøb og handelsmand”. Johanne Knudsdatter nåede ikke at gifte sig igen, for nøjagtig et år senere (12. marts 1737) var det hendes tur til at blive begravet med ligprædiken i Budolfi Kirke. Hvad der er blevet af de forældreløse børn, hvoraf den ældste har været 9 år, vides ikke. Man må håbe, at familiemedlemmer har taget sig af dem.

Ved hjælp af Nygårds sedler [5] har jeg fundet frem til en Mathias Graa, som evt. kan være søn af mine tip-6-oldeforældre. I 1732 var han sildesalter i Nibe. Det er svært at forestille sig, at jobbet som sildesalter har kvalificeret til at blive degn. Derfor er det muligvis en anden Mathias Graa, der i 1761 var degn i Øster Assels Sogn (Thisted Amt) på Mors. Her begravede han den 28. maj 1761 sin 55-årige kone, Mette Poulsdatter Weidemann. Weidemann-slægten var udbredt i Nibe, herunder en Poul Weidemann, der aldersmæssigt kunne være far til Mette. Derfor kan det måske alligevel ikke afvises, at det er sildesalteren, der er endt som degn.

Degnen døde i 1772 (begravet den 10. oktober 1772). Det fremgår af kirkebogen, at han ved sin død var 67 år, dvs. født i 1705. Den ”rigtige” Matthias Davidsen Graa blev født i 1703. Denne afvigelse er så lille, at den ikke udelukker, at der kan være tale om den samme person.

Jeg er på endnu mere usikker grund vedrørende den yngste søn, David Davidsen Graa. En søgning i databasen FamilySearch giver som eneste resultat en David Davidsen Graa, der den 30. januar 1761 er blevet gift i Skt. Nikolaj Kirke i Holbæk med en enke, Anna Gotfredsdatter. Det virker ikke umiddelbart sandsynligt, at det er David Davidsen Graa fra Ålborg, der er flyttet til Holbæk og er blevet gift i en relativt sen alder.

Litteraturliste

1. E. Tauber & A. H. Nielsen: ”Personalhistoriske Notitser om Embeds- og Bestillingsmænd i Aalborg i Fortid og Nutid”, Aalborg, 1879-80
2. Vejerkontoret, Aalborg. Vejerhistorie, <http://vejerkontoret.dk>
3. <http://aalborgleksikon.dk>
4. Jyske Registre, samlede ekstrakter, 1689-1694, www.kkermit.dk
5. Nygårds sedler, Dansk Demografisk Database, www.ddd.dda.dk
6. Aalborg Raadstue, retsprotokoller, 1604-1715, oversigt på www.protokoller.dk
7. ”De Danske Apotekers Historie”, bind 2, s. 26-27, Levin & Munksgaards Forlag, København, 1928
8. Nibe Birketing, justitsprotokol, 1631-1778, oversigt på www.protokoller.dk
9. Register til borgerskaber i Ålborg, 1703-76, Landsarkivet i Viborg
10. Jørgen Green & Michael Green Schmidt: ”Slægtsforskerens ABC”, 2. udgave, 1. oplag, Forlaget Grifo, 2007, side 44

Kapitel 57. Manden der aldrig opnåede at blive fadder

Mine tip-6-oldeforældre

Thomas Jørgensen & Johanne Justdatter

Thomas Jørgensen (760):

Født: ca. 1635

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 24. oktober 1669 i Åsted Sogn (Hjørring Amt)

Død:

Begravet: 30. august 1705 i Åsted Sogn

Johanne Justdatter (761):

Født: ca. 1649

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 24. oktober 1669 i Åsted Sogn

Død:

Begravet: 29. marts 1730 i Åsted Sogn

Thomas Jørgensen og Johanne Justdatter er født inden kirkebøgernes tid. Derfor er deres omtrentlige fødselsår beregnet på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved deres død. Der er ingen sikker viden om deres forældre bortset fra, at Thomas's far må have heddet Jørgen og Johannes far Just.

Ved vielsen havde Thomas og Johanne bopæl i Faurholt i Åsted Sogn ca. 7 km vest for Frederikshavn. Det kan derfor tænkes, at de også er født og opvokset i Faurholt, specielt fordi, de har formodede søskende med bopæl i Faurholt. Faurholt var dengang et lille landsbysamfund, der i 1682 bestod af 7 gårde og 6 huse med et mindre jordtilliggende [1].

I Faurholt har jeg fundet både en Jørgen og en Just. Da disse navne ikke var blandt de almindeligste på den tid, har jeg en formodning om, at Thomas Jørgensen var søn af Jørgen Nielsen og Kirsten Pedersdatter (jf. kapitel 69), og at Johanne Justdatter var datter af Just Jensen og Kirsten Pedersdatter (jf. kapitel 70). Det vides fra kirkebogen, at Jørgen Nielsen og Just Jensen begge var gift med en Kirsten Pedersdatter ved deres død. De kan dog evt. have været gift tidligere, så moderen til Thomas og/eller Johanne kan have været en anden.

Thomas Jørgensen var en moden herre på ca. 34 år og Johanne Justdatter en ung pige på ca. 20 år, da de blev gift i Åsted Kirke i 1669. Senere oplysninger i kirkebogen tyder på, at de blev boende i Faurholt resten af livet, sandsynligvis på gården Hoven, der et par gange nævnes som deres bopæl. Thomas Jørgensens gård var fæstegård under Bangsbo Hovedgård. Det kan dog undre, at Thomas Jørgensen ikke har kunnet findes på de skattemandtalister for Åsted Sogn, jeg har haft adgang til, dvs. fra 1681, 1683, 1696 og 1697 [2]. Har han mon fundet en skattefidus, så han slap for at betale skat?

Johanne Justdatter var en ærbar pige, der ikke kom for tidligt i barselsseng. Der gik næsten et år efter vielsen, før hun fødte deres første barn, Jørgen Thomsen (døbt 2. oktober 1670).

Johanne Justdatters tidlige giftermål bevirkede, at der gik 25 år mellem hendes første og sidste fødsel. Det blev dog kun til i alt syv fødsler.

I 1673 fødte hun Just Thomsen (døbt 15. juni, begravet 9. september 1673). Herefter fulgte endnu en Just Thomsen (døbt 29. november 1674), Anne Thomsdatter (døbt 10. april 1678, begravet 16. juni 1678), Jens Thomsen (døbt 25. marts 1680, begravet 21. juli 1680), endnu en Jens Thomsen, min tip-5-oldefar (døbt 10. marts 1686) og efternøleren Anne Thomsdatter (døbt 13. marts 1695, begravet 30. juni 1695). Familien var hårdt ramt af datidens høje børnedødelighed, idet fire af de syv børn døde inden for deres første leveår.

De to ældste sønner blev opkaldt efter bedstefædrene. Derfor er det overraskende, at den førstefødte datter ikke blev døbt Kirsten efter bedstemødrene. Forklaringen kan være, at en af bedstemødrene som diskuteret ovenfor evt. ikke har heddet Kirsten Pedersdatter. En anden mulighed er, at den førstefødte datter er blevet opkaldt til minde om Thomas Jørgensens søster, Anne, der var død året forinden i en ung alder (jf. kapitel 69).

Blandt fadderne ved barnedåb hos Thomas Jørgensen og Johanne Justdatter var fire af Thomas Jørgensens formodede søskende (jf. kapitel 69). Jeg har ikke en eneste gang fundet Thomas Jørgensen som fadder i Åstedes kirkebog hverken hos familiemedlemmer eller hos andre. Det kan være udtryk for, at Thomas Jørgensens status i lokalsamfundet har været lav, men han kan selvfølgelig også have været en genert type, der undgik offentlig fremtræden. Johanne Justdatter var mere udadvendt, for hun er fundet som fadder i Åsted Sogn i 1672, 1675, 1676 og 1682.

I forbindelse med et skifte på Bangsbo Hovedgård den 26. juni 1671 blev godsets tilhørende ejendomme opgjort med angivelse af, hvad de betalte i landgilde til godset [3]. Her er Thomas Jørgensens gård anført at betale landgilde i form af 1 svin, 3 tønder havre og gæsteri. Gæsteri var oprindeligt en pligt til at modtage og bespise jordejerens folk og heste, men blev efter ca. 1600 i reglen afløst af en årlig afgift i korn eller penge.

Bangsbo Hovedgård blev solgt i 1704. I den forbindelse blev godsets ejendomme igen gjort op [3]. Thomas Jørgensen var sammen med en Christen Christensen anført at være fæster af Hoven i Faurholt, dvs. Hoven må have været delt mellem to fæstere. Der har dog ikke været meget at dele mellem to. Gården var en relativt lille gård, der var takseret til 1 tønne, 7 skæpper og 3 fjerdingkar hartkorn.

Thomas Jørgensen levede i ubemærkethed, indtil han døde i en alder af 70 år (begravet 30. august 1705). Johanne Justdatter levede ca. 25 år som enke. Hun blev 81 år, inden hun døde i 1730 (begravet 29. marts). Hun boede på Hoven i Faurholt ved sin død, så hun har formentlig boet på aftægt hos sønnen, Jens Thomsen.

Jens Thomsen er omtalt nærmere i kapitel 43, fordi han er min tip-5-oldefar. Af sønnen, Just Thomsen, har jeg ikke fundet andre spor i Åstedes kirkebog end hans dåb. Derfor kan det tænkes, at han er flyttet fra sognet i en ung alder.

Tilbage er så kun at fortælle om den ældste søn, Jørgen Thomsen. Jørgen Thomsen blev gift med en Kirsten Mortensdatter. Det er sandsynligt, at det er dem, der blev viet i Åsted Sogn den 25. juni 1713, selv om bopælen er anført at være Hald. Hald er et stednavn i nærheden af Faurholt. Ved vielsen var Jørgen Thomsen 42 år. Hvis Kirsten Mortensdatter var født i Åsted

Sogn, er det sandsynligste bud Kirsten Mortensdatter fra Søndergård i Åsted (døbt 19. juni 1681), der formentlig var kusine til Jørgen Thomsen.

Jørgen Thomsen og Kirsten Mortensdatter fik tilsyneladende kun ét barn. En søn, Thomas Jørgensen, blev døbt i Åsted Kirke den 22. december 1715. Blandt fadderne var Else Jeppesdatter, der var gift med Jørgen Thomsens bror, Jens Thomsen. Jørgen Thomsens og Kirsten Mortensdatters bopæl var angivet at være Faurholt. Ved et par senere lejligheder i kirkebogen omtales deres bopæl som Hoven, så Jørgen Thomsen har muligvis drevet gården Hoven i fællesskab med broderen, Jens.

Jørgen Thomsen var næsten lige så tilbageholdende som sin far, for jeg har kun fundet ham som fadder i Åsted Sogn to gange, hvoraf den ene var hos Jens Thomsen. Derimod var Kirsten Mortensdatter jævnligt i funktion som fadder, deriblandt tre gange hos Jens Thomsen.

Der er ikke noget, der tyder på, at Jørgen Thomsen har været en god betaler. I Perioden 1716-1730 er han flere gange blevet stævnet ved herredstinget pga. restancer til godsejeren [4]. I tingbogen angives hans bopæl at være Faurholt.

Den 1. juli 1742 blev Jørgen Thomsen af Faurholt begravet i Åsted Sogn. Hans alder angives at være 80 år. Han burde kun være 71 år, hvis der er tale om den "rigtige" Jørgen Thomsen. Jeg har ikke fundet andre ved navn Jørgen Thomsen blandt de afdøde i sognet inden for den relevante tidsperiode. Det er påfaldende, at de to afdøde, der er anført umiddelbart inden Jørgen Thomsen i kirkebogen, også er angivet at være 80 år. Det kan give en mistanke om, at præsten tog så afslappet på aldersangivelserne, at han rutinemæssigt anslog gamle menneskers alder til at være 80 år.

Hvor gammel, præsten regnede Kirsten Mortensdatter for at være, kan jeg ikke afsløre, for det er ikke lykkedes mig at finde hendes død i Åsteds kirkebog.

Litteraturliste

1. Henrik Pedersen: "De danske landbrug fremstillet paa grundlag af forarbejderne til Christian V.s matrikel 1688", København 1928, reprotryk for Landbohistorisk Selskab, København 1975
2. Skattemandtalslister, Åsted Sogn, kopi, Bangsbo Museum & Arkiv
3. Bangsbos fæstere, 1573-1852, Bangsbo Museum & Arkiv
4. Horns-Vennebjerg Herreds tingbog, afskrift, Bangsbo Museum & Arkiv

Kapitel 58. Voldeligt overfald i kirketiden

Mine tip-7-oldeforældre

Laurs Jensen & ukendt hustru

Laurs Jensen (1330):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift:

Død: efter 10. august 1676

Begravet:

Ukendt hustru (1331):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift:

Død:

Begravet:

Historien om Laurs Jensen er usædvanlig ved, at kendskabet til ham udelukkende er baseret på sager, der har været behandlet på Jerslev Herredsting [1]. Laurs Jensen omtales i tingbogen første gang den 1. oktober 1635 i forbindelse med et syn på den halvgård i Alstrup i Jerslev Sogn, som han havde fæstet. Resultatet af synet var, at det ville koste 200 sld (møntenheden "sletdaler") at reparere den. Laurs Jensen har formentlig været en yngre mand, da han fæstede gården, så han må formodes at være født i starten af 1600-tallet.

Tingbogsudskrifterne giver visse oplysninger om Laurs Jensens familieforhold. Den 24. oktober 1639 var Laurs Jensen involveret i en sag, der handlede om et skifte efter Anders Jensen i Mellem Hjulskov i Jerslev Sogn. Det fremgår, at Laurs Jensen i Alstrup var værge for og farbror til afdøde Anders Jensens børn, dvs. Laurs Jensen var bror til Anders Jensen. Samme Anders Jensen havde den 13. januar 1631 på vegne af Inger Nielsdatter i Øster Hjulskov stævnet en Laurs Olufsen i Ovnstrup Mølle for en gæld til hendes afdøde mand, Jens Andersen.

Familieforholdene falder på plads, når man i tingbogen fra den 15. oktober 1640 kan læse, at Laurs Jensen i Alstrup på vegne af sin mor, Inger Nielsdatter i Hjulskov, lovede at holde sin svoger, Jens Christensen, "skadesløs for skyld og landgilde, ægt og arbejde af den halvgård i Øster Hjulskov, hun påboer". Ægt var fæstebøndernes forpligtelse til at køre for godsejeren og til at transportere kongens medbragte gods, når kongen rejste rundt i landet [2].

Laurs Jensens var altså søn af Jens Andersen og Inger Nielsdatter. Jens Andersen har sandsynligvis været fæstebonde på den gård i Øster Hjulskov, som Inger Nielsdatter boede på efter Jens Andersen død. Jens Andersen må formodes at være død i ca. 1630, idet ovennævnte sag vedr. Lars Olufsens gæld til den afdøde blev behandlet på herredstinget den 13. januar 1631.

Gældssagen blev dog ikke afsluttet denne dag. Lars Olufsen svarede igen med den 20. januar 1631 at stævne sønnen Anders Jensen og datteren Mette Jensdatter for at have brugt et løgnagtigt vidne, dvs. Laurs Jensen havde en søster ved navn Mette Jensdatter. Sagen endte dog med et forlig den 17. februar 1631, men det fremgår ikke, om Inger Nielsdatter ved forliget fik penge, som kunne lette hendes enketilværelse. Inger Nielsdatter omtales sidste gang i tingbogen den 15. oktober 1640, og det kan derfor konstateres, at hun må være død efter denne dato.

Det fremgår af tingbogens omtale af ovennævnte skifte efter Laurs Jensens bror, Anders Jensen, at Anders Jensen i Mellem Hjulskov efterlod sig hustruen, Mette Christensdatter, og syv børn, Kirsten, Anne, Maren, Kirsten og Else Andersdatter samt Christen og Jens Andersen. Fæstet af Mellem Hjulskov var blevet overtaget af en Jens Pedersen. Tingbogens tekst giver mig en formodning om, at Jens Pedersen også havde overtaget enken, Mette Christensdatter.

Der blev i al fredsommelighed indgået et forlig i sagen, som bl.a. indebar, at ”børnene skal have nødtørftig kost og klæde i boet hos Jens Pedersen og deres mor, Mette Christensdatter, og Jens Pedersen skal holde de to drenge til skole, til de kan deres katekismus og børnelærdom og lære at læse og kende guds ord”. Så kan man jo spekulere på, om pigerne allerede havde overstået deres skolegang, eller om man dengang mente, at det kun var drenge, der havde behov for at lære at læse.

Tingbogen giver ingen formodning om, hvem Laurs Jensen var gift med, så konen må have været en fredelig kvinde, der ikke indlod sig på stridigheder på herredstinget. Derimod giver en skiftesag fra 11. maj 1665 dokumentation for, at Laurs Jensen var far til min tip-6-oldemor, Kirsten Laursdatter (jf. kapitel 44), idet det fremgår af sagen, at Laurs Jensen i Alstrup var morfar til og rette værge for Kirsten Laursdatters børn.

Når man kun kender Laurs Jensen fra tingbogen, kan man få det indtryk, at han har været en stridbar mand, der havde mange konflikter med de andre beboere i Alstrup og omegn. Alstrup, der også kaldes Ålstrup, var ikke en storby. I 1682 bestod den af tre gårde [3], men det var tilstrækkeligt til at give konflikter. Lad os derfor se på, hvad tingbogen fortæller om min tip-7-oldefar.

Den 21. maj 1640 blev Laurs Jensen og Søren Jensen i Alstrup stævnet af Thomas Christensen i Alstrup. Han ønskede et forbud, der begrænsede det antal køer og får, som Laurs og Søren Jensen måtte komme på borderne med, til halvdelen af det antal, som Thomas Christensen havde. Begrundelsen var, at Laurs og Søren Jensen kun havde halvt så mange border, som Thomas Christensen. Det er ikke lykkedes mig at finde ud af betydningen af ordet ”border”, men det er formentlig en slags græsningsareal.

Laurs Jensen tilbød, at hvis Thomas Christensen ville holde ham uden skade med sit kvæg på hans border, ville han gøre det samme med sit kvæg på Thomas Christensens border. Det står mig ikke klart, hvad dette tilbud indebar, men det må have været et tilfredsstillende kompromis, for Thomas Christensen svarede ifølge tingbogen ”Ja”.

Græsningsret for kreaturer var af afgørende betydning i datidens samfund. Den 25. juni 1652 vidnede ”Laurs Jensen i Alstrup, som mindes 40 år, og andre, der mindes længe”, i en sag om græsningsret i Mellem Hjulskov og omegn. Den 29. juli samme år blev Laurs Jensen sammen med andre stævnet i en sag, der handlede om et skel i Mellem Hjulskov. Den 14. juli 1653 var

det en tørvegrøft, der var årsag til, at Laurs Jensen m.fl. blev stævnet, og den 30. september 1653 var Laurs Jensen involveret i en engskade, der skulle synes.

I en sag, der handlede om den samme engskade, blev Laurs Jensen og de andre involverede den 3. november 1653 hver afkrævet en erstatning på tre læs hø samt 3 mark for ”skade de med deres fæ har gjort i Klæstrup enge”. Mark var en af datidens møntenheder (1 sletdaler = 4 mark). Der var tilsyneladende modstridende forklaringer i engskadesagen, for det blev på herredstinget den 15. december 1653 besluttet, at sagen skal ”påkendes af tilbørlig dommer”.

Selv om Laurs Jensen ikke kan have været helt ung i 1660, havde han kræfter nok til at blive involveret i en voldssag. Det fremgår af tingbogen den 3. og 16. februar 1660, at Thomas Tøgersen i Klæstrup gav til kende, at han var blevet overfaldet på sin gårdsplads af Niels Christensen og Thomas Nielsen i Mellerup og Laurs Jensen i Alstrup. Selv om det ikke fremgår af tingbogen, tør jeg godt for egen regning tilføje, at Thomas Nielsen var Laurs Jensens svigersøn.

På herredstinget vidnede Thomas Tøgersens hustru, at ”under gudstjenesten i Jerslev Kirke kom Niels Christensen, Tomas Nielsen og Laurs Jensen til Tomas Tøgersens hus og kaldte ham ud, mens de hentede en kvie i huset, og da han kom ud, blev han slået i hovedet med en kæp”. Karen Thomsdatter og Maren Thomsdatter, der formentlig har været døtre til den overfaldne, vidnede det samme. Desværre har jeg ikke oplysninger om sagens udfald, så jeg ved ikke, om min tip-7-oldefar er blevet dømt for vold og kvietyveri. Hvis han er blevet dømt, har det sikkert været en skærpende omstændighed, at overfaldet har fundet sted i kirketiden.

Nu fik Laurs Jensen fred i ca. tre år, før han blev stævnet igen. Hvad sagen handlede om, står mig ikke helt klart, men en Christen Hansen ville den 25. juni 1663 have et forbud mod, at Laurs Jensen og tre andre mænd i Ålstrup kom ”over Hellers vad med agen dreft eller greft”.

Laurs Jensen blev stævnet af Villads Christensen i Mellerup i forbindelse med skiftet efter svigersønnen Thomas Nielsen, der var min tip-6-oldemor, Kirsten Laursdatters første ægte-mand. Det fremgår af omtalen i tingbogen den 11. maj 1665, at Kirsten Laursdatter skulle giftes med Villads Christensen (min tip-6-oldefar).

Det har næppe fremmet et godt familieforhold, at Villads Christensen er startet med at stævne sin kommende svigerfar. Det fremgår dog, at Villads Christensen tilbød Laurs Jensen, der var værge for sine børnebørn, at de kunne få al den arv, de kunne tilfalde efter deres far ifølge skiftekontrakten. Det lyder ret udramatisk, så måske har stævningen blot været en nødvendig formalitet for at få afsluttet skiftesagen. I så fald har Laurs Jensen og Villads Christensen formentlig kunnet være i stue sammen efterfølgende.

Laurs Jensen må trods alt have nydt nogen anseelse i sognet, for den 28. september 1671 blev han af herredstinget udnævnt til sammen med andre at varetage et skifte efter en afdød Laurs Thomsen i Ålstrup.

Herredstinget tog sig af meget forskelligartede sager. Den 30. juli 1674 vidnede Laurs Jensen i Ålstrup i en sag, der tilsyneladende handlede om en siddeplads i kirken. Laurs Jensen bevidnede, at i de 44 år, han kan mindes, ”har Jens Pedersens kone i Hjulskov haft det tredje stade fra det yderste i den anden kvindestol neden for korskirkegangen ulast og ukæret og er nu ældst i samme stolestade”. Der var andre, der vidnede det samme, så der er grund til at tro, at Jens Pedersens kone fik lov til at beholde sin plads i kirken.

I en sag den 3. og 10. august 1676 er vi tilbage ved det mere jordiske. Sagen handlede om noget hø, der tilhørte Laurs Jensen. Høet blev voldeligt taget fra Laurs Jensens tjenestefolk, da de var ved at rive høet på Ålstrup mark. Der var vidner, der kunne bekræfte høtyveriet, så det må formodes, at Laurs Jensen har fået en høstak retur.

Dette var det sidste livstegn fra Laurs Jensen, så det kan konstateres, at han er død efter 10. august 1676. Den første kirkebog i Jerslev Sogn starter i 1684. Hvis han er død inden da, kan han af gode grunde ikke findes i kirkebogen.

En gennemgang af kirkebogens begravelser i 1684 og de nærmest følgende år giver et muligt bud på hans død. En Laurids Jensen er blevet begravet 3. juledag 1685. Det er vanskeligt at tyde afdødes bopæl, men der står muligvis "Stadebro i Alstrup". Stadebro er en lokalitet i nærheden af Alstrup. Da Laurs Jensens bopæl ifølge tingbogen var Alstrup, er det ikke utænkeligt, at det er ham, der er død. I kirkebogen mangler der en aldersangivelse på den afdøde, så det er alt i alt ret usikkert, om det er min tip-7-oldefar, der er fundet i kirkebogen. Derfor har jeg ikke anført begravelsesdatoen i dette kapitels faktaboks.

Litteraturliste

1. Bjarne og Kirstin Nørgaard-Pedersen: CD med jyske tingbøger, dombøger, lensregnskaber m.m., april 2010, Jerslev Herreds tingbog, 1631-1688
2. Jørgen Green & Michael Green Schmidt: "Slægtsforskerens ABC", 2. udgave, 1. oplag, Forlaget Grifo, 2007
3. Henrik Pedersen: "De danske landbrug fremstillet paa grundlag af forarbejderne til Christian V.s matrikel 1688", København 1928, reprotryk for Landbohistorisk Selskab, København 1975

Kapitel 59. Vinter ved Kvisselbro

Mine tip-7-oldeforældre

Christen Vinter & Giertrud Knudsdatter

Christen Vinter (1346):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før ca. 1648

Død: efter 1. juli 1683

Begravet:

Giertrud Knudsdatter (1347):

Født: ca. 1619

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før ca. 1648

Død:

Begravet: 21. oktober 1694 i Åsted Sogn (Hjørring Amt)

Min tip-7-oldefar omtales i kirkebogen under navnet Christen Vinter. Han må også have haft et patronym, dvs. et efternavn, som er dannet af faderens fornavn med tilføjelse af endelsen -sen. Dette patronym er dog ikke kendt.

Christen Vinter og Giertrud Knudsdatter er begge født inden kirkebøgernes tid. Derfor mangler der viden om deres fødselsår og deres forældre. Giertrud Knudsdatters omtrentlige fødselsår er fastlagt på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død.

Kirkebogen i Åsted Sogn starter i 1654. Christen Vinter vides at have fået en datter, Anne, inden da. Hun blev født i ca. 1648 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død. Det betyder, at mine tip-7-oldeforældres vielse ikke kan findes i kirkebogen, men de må formodes at være blevet gift inden Annes fødsel.

Det er sandsynligt, at Christen Vinter og hustru har fået flere børn inden 1654. Jeg har mistanke om, at en eller to mandspersoner fra Kvissel med efternavnet Christensen kan være sønner af mine tip-7-oldeforældre. Mistanken skyldes, at Giertrud Knudsdatter har været fadder hos dem. Da navnet Christensen var yderst almindeligt, og da der savnes dokumentation for en familierelation, vælger jeg at holde min mistanke for mig selv. Som diskuteret i kapitel 47 kan Christen Vinter og Giertrud Knudsdatter tænkes at have haft en datter ved navn Maren, der var født inden kirkebogens start.

Efter kirkebogens indtog fik Christen Vinter syv eller otte børn. Kun ved de to yngste børns dåb er moderens navn nævnt i kirkebogen. Jeg har dog ikke fundet grund til at tvivle på, at Giertrud Knudsdatter er mor til dem alle. Christen Vinters og Giertrud Knudsdatters bopæl er i kirkebogen anført at være ved Kvisselbro i Åsted Sogn. Her boede de tilsyneladende resten af deres liv.

Sønnen, Christopher, blev døbt den 15. september 1654. Derefter fulgte min tip-6-oldemor, Maren (døbt 12. oktober 1656), Christen (døbt 16. januar 1659), et dødfødt barn (begravet 20. oktober 1660) og Jens (døbt 1. januar 1662). I 1664 blev Christen Vinters barn begravet den 16. oktober. Der kan ikke være tale om et af de tidligere nævnte børn, der som omtalt nedenfor alle er blevet voksne. Derfor må det døde barn enten være nyfødt eller født før kirkebogens start.

Fødslerne blev afsluttet med Sidsel (døbt 30. december 1665, begravet 4. marts 1666) og Knud (døbt 17. februar 1667). Alle børnene blev døbt i Åsted Sogn. Giertrud Knudsdatter var ca. 48 år, da hun fødte sit sidste barn, hvis aldersangivelsen ved hendes død er korrekt.

Blandt fadderne var i 1654 og 1656 en Maren Knudsdatter fra Kvissel, i 1659 og 1662 en Anne Knudsdatter fra Kvissel og i 1656 og 1659 en Jens Knudsen fra Holterne. Jeg formoder, at de alle var søskende til Giertrud Knudsdatter. Om Anne Knudsdatter ved jeg, at hun blev gift den 1. februar 1663 i Åsted Sogn med Axel Nielsen. De var begge til offentligt skifte i Åsted Kirke den 21. juni 1663, så de må have foretaget sig noget syndigt i fællesskab. Maren Knudsdatter havde bopæl på Hæbbelsten ved Kvissel, da hun blev begravet den 6. februar 1674.

Giertrud Knudsdatter formodes at have været den udadvendte i mine tip-7-oldeforældres ægteskab. Hun var jævnligt fadder, når der var dåb i Åsted Sogn, bl.a. var hun fadder til sønnen Christophers fem ældste børn. Christen Vinter har i højere grad holdt sig hjemme i Vinterboligen ved Kvisselbro, for jeg har ikke fundet ham brugt som fadder.

Det fremgår af skattemandtalslisterne fra 1. juli 1681 og 1. juli 1683, at Christen Vinter var fæstebonde på en gård ved Kvisselbro [1]. I 1681 havde han en datter, Maren Christensdatter, boende på gården. I 1683 var der på gården en tjenestekarl ved navn Jens Christensen, og det kan tænkes at have været sønnen af samme navn.

Siden skattemandtalslisten fra 1683 har jeg ikke fundet sikre livstegn fra Christen Vinter. Giertrud Knudsdatter døde i 1694 og blev begravet den 21. oktober i Åsted Sogn. Hendes bopæl var Kvisselbro, og ifølge kirkebogen blev hun 75 år gammel. Det er ikke lykkedes mig at finde Christen Vinters død i Åstedes kirkebog. Jeg har fundet en "Christen Laursen ved Kvisselbro", der døde året efter i en alder af 84 år (begravet 2. maj 1695). Selv om fornavn, bopæl og alder kan passe med, at han kan have været min tip-7-oldefar, er usikkerheden for stor til, at jeg tør påstå, at denne Christen Laursen er identisk med Christen Vinter.

Min tip-6-oldemor, Maren Christensdatter, og hendes mystiske dobbeltgænger er omtalt i kapitel 47. Her vil jeg afsløre, hvad jeg ved om de øvrige børn. I kirkebogen blev disse børns efternavn lidt på skift angivet som Vinter eller Christensen eller evt. som Christensen Vinter. Jeg vælger her at kalde dem for Christensen Vinter.

Datteren, Anne Christensdatter Vinter, bliver primært husket, fordi hun "kom galt af sted". Den 1. april 1675 fik hun i Åsted Kirke døbt en "uægte" datter, Anne. Det fremgår af kirkebogen, at forseelsen var begået i Farum Sogn på Sjælland, hvor hun havde tjent på admiral Jens Rodsteens gård. Jens Rodsteen havde så travlt med at udkæmpe søslag i Køge bugt og andre våde steder, at han ikke havde tid til at vogte sine tjenestepigers dyd. Barnefaderen hed Anders Christensen og var tjenestekarl på samme gård.

Jeg kan forestille mig, at Anne Christensdatter Vinter er vendt slukøret og topmavet hjem til forældrene ved Kvisselbro efter sit sjællandske eventyr. Den 10. oktober 1675 var Anne med stor sandsynlighed igen slukøret, for da stillede hun op til offentligt skrifte i Åsted Kirke for at få syndsforladelse.

Anne nåede ikke at finde ud af, om barnet kom til at tale sjællandsk, for det døde ca. 1½ måned efter fødslen (begravet 18. maj 1675). Anne var blevet så skræmt af sine dårlige erfaringer med mænd, at hun tilsyneladende aldrig blev gift. Jeg vil tro, at hun blev boende hos forældrene. Hendes bopæl var Kvisselbro, da hun døde som 44-årig (begravet 16. oktober 1692, Åsted Sogn).

Christopher Christensen Vinter blev gift i Åsted Sogn den 26. december 1676 med Maren Pedersdatter. Han var 22 år, og hun var en ældre dame på ca. 31 år. Ved vielsen var deres bopæl Hæbbelsten ved Kvissel i Åsted Sogn, og der boede de til deres dages ende.

Maren Pedersdatter kunne kun føde piger. Hun fik fem børn med Christopher, og alle fem var af hunkøn. Mette Christophersdatter blev døbt den 8. august 1677 og derefter fulgte Sidsel (1680), Anne (1683), Johanne (1687) og Maren (1689). Maren døde 10 dage gammel.

Christopher Christensen Vinter plejede familierelationerne til broderen, Jens, ved at være fadder hos ham en enkelt gang. Maren Pedersdatter var dobbelt så god til at pleje familierelationer, for hun var fadder hos Jens to gange.

Maren Pedersdatter døde som 53-årig (begravet 8. maj 1698). Nu måtte Christopher finde sig en ny Maren. Den 27. november 1698 blev Christopher Christensen trolovet med Maren Jørgensdatter i Flade Sogn. De blev gift samme sted den 15. januar 1699. Præsten var ikke helt konsekvent, for ved vielsen kaldes de i kirkebogen for Christopher Vinter og Maren Brun.

Maren Jørgensdatter var ca. 35 år ved vielsen. Marens mor fulgte tilsyneladende med, da datteren blev gift. I hvert fald havde "Christophers hustrus moder" bopæl på Hæbbelsten, da hun døde som 90-årig i 1704. Maren Jørgensdatter var i stand til at give Christopher Christensen Vinter de sønner, han formentlig havde savnet. Hun fødte Thomas i 1699 og Jørgen i 1703, men sluttede dog af med en pige, Maren, i 1707. Christopher Christensen Vinter fik i alt otte børn, så det kan undre, at ingen af dem blev opkaldt efter hans forældre.

Christopher Christensen Vinter overlevede også sin anden hustru. Maren Jørgensdatter var 48 år, da hun døde (begravet 9. august 1711). "Christopher Christensen af Hæbbelsten" døde i 1725 (begravet 16. september). Ifølge mit regnestykke blev han 71 år. Det er en stor afvigelse fra de 80 år, der er anført i kirkebogen. Andre erfaringer tyder på, at præsten i Åsted har taget afslappet på aldersangivelserne, så indtil andet er bevist, tror jeg på, at jeg har ret.

Min viden om Christen Christensen Vinters liv er minimal. Da Christopher Christensen Vinter blev trolovet i 1698, var Christen Christensen Vinter ifølge kirkebogen den ene af forloverne sammen med min tip-6-oldefar, Mads Madsen, der var gift med Christophers og Christens søster, Maren. Ved Christophers vielse angives forloverne at være Mads Madsen og Jens Vinter, der også er bror til Christopher. Det virker usandsynligt, at en forlover er blevet udskiftet mellem trolovelse og vielse. Det får mig til at overveje, om et af navnene kan være en skrivfejl.

Denne trolovelse er det eneste nogenlunde sikre livstegn, jeg har fundet fra Christen Christensen Vinter efter hans dåb. Det kan skyldes, at han er flyttet fra Åsted Sogn. En Christen Christensen fra Kvissel har været fadder i 1707 ved en dåb hos Christopher Christensen Vinter. Det er dog tvivlsomt, om han var Christophers bror. I Åstedes kirkebog har jeg blandt de døde fundet to Christen Christensen fra Kvissel og én Christen Christensen fra Kvisselbro. Alle tre havde en alder, der kunne passe på Christen Christensen Vinter.

Jens Christensen Vinter blev gift med Kirsten Jacobsdatter, men jeg ved ikke hvor, hvornår og hvorfor. Et letsindigt gæt er, at de er blevet gift i Åstedes nordlige nabosogn Elling, hvor kirkebogen ikke findes på vielsestidspunktet. En Mette Jacobsdatter med bopæl i Elling Sogn var en meget anvendt fadder hos Jens Christensen Vinter. Det giver grund til at formode, at Kirsten Jacobsdatter kan være født og opvokset i Elling Sogn.

Jens og Kirsten er blevet gift inden 1685, dvs. Jens Christensen Vinter har været en ung brudgom på højst 23 år. Deres første barn, Jacob, blev døbt den 22. februar 1685, men hans liv blev så kort, at han blev begravet den 8. marts 1685.

Kirsten Jacobsdatter fødte sandsynligvis 13 børn i løbet af en periode på 21 år fra 1685 til 1706. Der er dog usikkerhed om et tvillingepar, der formentlig blev født og døde i 1700. De er ikke fundet i kirkebogen, hvor der mangler nogle oplysninger fra det relevante tidspunkt. De er derimod fundet i databasen FamilySearch. Det fremgår dog af kirkebogen, at Kirsten Jacobsdatter den 26. december 1700 blev introduceret i Åsted Kirke efter en fødsel. Det dokumenterer, at hun har født 1-2 måneder tidligere. Jens og Kirsten fik datidens høje børnedødelighed at mærke, idet 7 af deres 13 børn døde inden for det første leveår.

Jens Christensen Vinter forsøgte med vekslende held at opkalde børn efter sine forældre. Det lykkedes med Christen, men trods tre forsøg lykkedes det ikke at få en Giertrud, der var levedygtig. Jens gjorde bl.a. brug af to af sine brødre, en svoger og en svigerinde, når der skulle rekrutteres faddere til de mange børn. Han og Kirsten Jacobsdatter var begge faddere to gange hos broderen, Christopher.

Ved alle børnefødslerne havde Jens og Kirsten bopæl i Kvissel i Åsted Sogn. I overensstemmelse hermed angives Jens Christensen Vinter på skattemandtalisterne i 1696 og 1697 at være fæster af en gård, der lå i Kvissel, og hørte under Ellinggård Gods [1]. Denne gård var næppe identisk med faderens gård i Kvisselbro.

Kirsten Jacobsdatter var ifølge kirkebogen 59 år gammel, da hun døde (begravet 20. februar 1718, Åsted Sogn). Hun anføres at være ”Jens Vinters kone i Kvissel”, så Jens Christensen Vinter må have overlevet hende. Det er ikke lykkedes mig at finde hans død i kirkebogen.

Knud Christensen Vinter var i perioden 1687-1703 fadder to gange hos Christopher Christensen Vinter og fem gange hos Jens Christensen Vinter. Det giver oplysninger om, hvor Knud Christensen Vinter har opholdt sig i denne periode. I 1687 tjente han i Meiling i Åsted Sogn og i 1688 i Overskoven i Åsted Sogn. Derefter flyttede han til Elling Sogn, hvor han i 1689 tjente i Skeltved, i 1691 og 1694 i Stabæk og i 1696 på Ellinggård.

I 1703 havde Knud Christensen Vinter bopæl i Holmen i Elling Sogn. Da han ikke er anført at tjene der, formoder jeg, at han har overtaget en fæstegård. Den eksisterende kirkebog fra

Elling Sogn starter i 1758. Derfor har jeg ingen viden om Knud Christensen Vinters liv og færden efter 1703.

Et skifte fra den 5. april 1793 [2] giver dog et fingerpeg om, at jeg kan have ret, når jeg formoder, at Knud Christensen er endt som fæstebonde i Holmen. I skiftet nævnes en Christen Knudsen fra Holmen, der enten må have været meget gammel eller død, idet han havde en søn på 60 år. Det er nærliggende at gætte på, at denne Christen Knudsen er en søn af Knud Christensen.

Litteraturliste

1. Skattemandtalslister, Åsted Sogn, kopi, Bangsbo Museum & Arkiv
2. Navneregister til skifteprotokol for Ellinggård, 1775-1815, www.jens-ejgild.dk

Kapitel 60. Familiestridigheder i Overskoven

Mine tip-7-oldeforældre

Niels Jensen & Kirsten Thomsdatter

Niels Jensen (1352):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: ca. 1641

Død:

Begravet: 11. november 1667 i Åsted Sogn (Hjørring Amt)

Kirsten Thomsdatter (1353):

Født: ca. 1613

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: ca. 1641

Død:

Begravet: 8. juni 1694 i Åsted Sogn

Niels Jensen er søn af Jens Nielsen og Karen Andersdatter (jf. kapitel 71), der boede i Røgelhede i Hellevad Sogn (ca. 30 km sydvest for Frederikshavn) i Hjørring Amt [1]. Det må derfor formodes, at Niels Jensen er født i Hellevad Sogn, selv om der ikke findes en kirkebog, der kan dokumentere det.

Kirsten Thomsdatters omtrentlige fødselsår er beregnet på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død. Hun er datter af Thomas Christensen (jf. kapitel 72) fra Kalsgårdsted, der senere blev kaldt for Overskoven eller Skoven, i Åsted Sogn (ca. 7 km vest for Frederikshavn) [2]. Det er derfor sandsynligt, at Kirsten er født i Kalsgårdsted/Overskoven. Hendes mor var så selvudslettende, at hun i dag er ukendt.

En afstand mellem fødesognene på ca. 30 km var åbenbart ingen hindring for en forelskelse, for Niels Jensen og Kirsten Thomsdatter blev gift med hinanden. Det skete inden starten på den første eksisterende kirkebog, så tidspunktet for vielsen kan ikke fastslås nøjagtigt.

Det fremgår af Jerslev Herreds tingbog, at Niels Jensen i Røgelhede sammen med broderen, Peder Jensen, den 15. maj 1640 afgav en vidneforklaring på herredstinget [3]. Niels Jensen må derfor formodes at have boet hjemme på forældrenes gård indtil da. Det er sandsynligt, at Niels Jensen er blevet gift med Kirsten Thomsdatter i 1641 eller kort tid derefter, idet Niels Jensen i 1641 overtog fæstet af Overskoven efter sin svigerfar, Thomas Christensen [1, 2, 4].

Det fremgår af Vennebjerg Herreds tingbog [4], at Niels Jensen fæstede gården for livstid af godsejer Folmer Urne. Niels Jensen skulle betale 200 Rigsdaler til stedsmaal, dvs. betaling for at få lov til at fæste gården. Niels Jensens far, Jens Nielsen i Røgelshede, og hans svoger, Oluf Christensen, var medunderskrivere på kontrakten. Kirsten Thomsdatter har ikke taget Niels Jensen for hans penges skyld, for det fremgår af et vidneudsagn på Vennebjerg Herredsting

Sådan ser Overskoven ud i dag. Gårdens nuværende ejer har fortalt, at Overskoven er blevet flyttet til sin nuværende beliggenhed i starten af 1900-tallet. Gården lå tidligere på en høj et lille stykke derfra, hvor der stadig kan findes rester af den oprindelige gård (foto: 2011)

den 8. maj 1643 [2], at Kirsten Thomsdatter havde måttet låne penge af en af sine brødre til indfæstningen.

Det var en del af fæstekontrakten, at Thomas Christensen skulle have brugsret over en tredjedel af gårdens jord og ejendomme i resten af sin levetid [4]. Den aftale kom til at resultere i familietridigheder. Thomas Christensen levede kun i kort tid efter Niels Jensens overtagelse af fæstegården, men efter hans død fortsatte fire af hans sønner med at drive hans marker.

Det har næppe været helt i overensstemmelse med kontrakten, for Niels Jensen stævnedes sine fire svogre den 19. juni og den 7. august 1643. De fire svogre boede dog fortsat på gården i 1646 [2]. Jeg har desværre ikke oplysninger om sagens udfald, men da tre af svogrene vides at have haft anden bopæl senere, må de være flyttet på et tidspunkt, hvad enten det så er sket frivilligt eller ufrivilligt.

Niels Jensen og Kirsten Thomsdatter fik deres børn inden 1654, hvor den første eksisterende kirkebog i Åsted Sogn startede. Derfor er oplysningerne om deres børn noget mangelfulde. Det vides, at de fik fire børn [2]. Niels Nielsen (min tip-6-oldefar) blev født ca. 1648, Margrethe Nielsdatter blev født ca. 1652 og Anne Nielsdatter ca. 1653. De omtrentlige fødselsår er baseret på aldersangivelsen i kirkebogen ved deres død. Et fjerde barn angives at hedde Claus Nielsen [2], men om ham foreligger der kun sparsomme oplysninger. Da det første kendte barn er født ca. 7 år efter, at de formodes at være blevet gift, er det tænkeligt, at de i perioden inden 1648 har fået et eller flere børn, som jeg ikke har kendskab til.

Niels Jensen og Kirsten Thomsdatter har sat sig tydelige spor i sognets første kirkebog. Hyp-pigheden, hvormed en person blev brugt som fadder ved barnedåb i sognet, sagde noget om den pågældendes status i lokalsamfundet. Jeg har optalt, at Niels Jensen i Skoven/Overskoven i perioden 1655-1667 var fadder 11 gange. I samme periode var Kirsten Thomsdatter fadder ikke mindre end 31 gange, så hun må have været en fremtrædende kvinde. Det er naturligt, at Niels Jensen som tilflytter har været mindre efterspurgt som fadder end sin hustru.

Niels Jensen var fadder for sidste gang ca. 8 måneder før sin død. Det fremgår af kirkebogen, at Niels Jensen i Overskoven blev begravet den 11. november 1667. Hans alder er ikke anført, så derfor savnes der viden om, hvornår han er født.

Kirsten Thomsdatter holdt meget pludseligt op med at være fadder, da Niels Jensen døde. Man kan så overveje, om det skyldtes, at hun lukkede sig inde af sorg over mandens død, eller om hun som enke var mindre attraktiv som fadder. Kirsten Thomsdatter nåede ifølge kirkebogen at blive 81 år, før hun døde i 1694. Ved sin død havde hun bopæl i Overskoven, så jeg antager, at hun boede på aftægt hos sin datter, Margrethe, der havde overtaget gården sammen med sin mand.

Sønnen, Niels Nielsen (min tip-6-oldefar) overtog gården Store Håbendal i Åsted Sogn, og det kan der læses mere om i kapitel 48.

Margrethe Nielsdatter blev gift i Åsted Kirke den 21. maj 1678 med Povl Andersen fra Lindet i Åsted Sogn. Som nævnt ovenfor overtog Povl Andersen sin hustrus fødegård. På skatte-mandtalslisterne fra 1681, 1683, 1696 og 1697 er han anført som fæster af Overskoven [5].

Tilsyneladende fik Margrethe Nielsdatter og Povl Andersen kun tre børn, der alle var piger. Døtrene Anne, Karen og Margrethe blev døbt henholdsvis 21. juli 1680, 19. november 1682 og 6. marts 1686. Både Margrethes bror, Niels Nielsen, og hendes søster, Anne Nielsdatter, blev brugt som faddere i lighed med både præstens og degnens hustru.

Povl Andersen døde i 1721 (begravet den 23. september) i en alder af 70 år. Traditionen tro var det konen, der levede længst, idet Margrethe Nielsdatter blev 80 år, før hun døde (begravet 8. januar 1732).

Der skulle en kongelig bevilling til for at få Anne Nielsdatter i Overskoven gift med Palle Christensen fra Skærumhede i Åstedes nabosogn Skærum. Det skyldtes, at han var beslægtet med hende i tredje led og hun med ham i andet led [2]. Det må vist være ensbetydende med, at hun blev gift med sin fars eller mors fætter. Det passer meget godt med, at Palle var ca. 12 år ældre end Anne.

De blev gift i Åsted Kirke den 19. september 1675, og derefter flyttede Anne med Palle til Skærumhede. Deres børneflokk var så lille, at den næppe kan kaldes for en flok. De fik to sønner, Niels Pallesen (døbt 10. september 1676), og Christen Pallesen (døbt 9. januar 1681).

Palle Christensen døde som 56-årig i 1697 (begravet 8. marts). Familiens kvinder må have haft gode gener. Anne Nielsdatters mor og søster blev som nævnt henholdsvis 81 og 80 år, og Anne Nielsdatter selv blev 82 år, før hun døde i Skærumhede (begravet 2. maj 1735).

Sønnen, Claus Nielsen, er fundet omtalt første gang den 22. juni 1674, hvor hans morbror, Anders Thomsen i Håbendal, var på Vennebjerg Herredsting for sin søstersøn, Claus Nielsen i Skoven (Overskoven) [2]. Claus Nielsen havde lånt penge (1 mark) ud til Niels Christensens kone i Kvissel. Niels Christensen nægtede at kende noget til sin kones gæld, og derfor endte sagen på herredstinget [6].

Claus Nielsen i Overskoven var ifølge kirkebogen fadder, da nevøen, Niels Pallesen, blev døbt i 1676. Endvidere var Claus Nielsen af Overskoven fadder i sognet i 1687 [2], men det er ikke lykkedes mig at finde ham i kirkebogen. Det er heller ikke lykkedes mig at finde hans død i Åsteds kirkebog. Oplysningerne om Claus Nielsen er så få, at de ikke kan bruges til meget andet end at dokumentere, at han har eksisteret.

Litteraturliste

1. Bjarne Nørgaard Pedersen: "Mere om Røgelhede", Slægten, Forum for slægtshistorie, nr. 32, juli 2005, side 12-14
2. Else Jørgensen: "Thomsen, Brøndum og Brønnum", Slægten, Forum for slægtshistorie, nr. 34, juli 2006, side 65-67
3. Bjarne og Kirstin Nørgaard-Pedersen: CD med jyske tingbøger, dombøger, lensregnskaber m.m., april 2010, Jerslev Herreds tingbog, 1631-1688
4. C. Klitgaard: "Røgelhede i Hellevad Sogn", Jyske Samlinger, 5. række, V. bind, 1941-1942, side 270-302
5. Skattemandtalslister, Åsted Sogn, kopi, Bangsbo Museum & Arkiv
6. Egnsarkivet for Aasted Sogn, afskrift af tingbogen

Kapitel 61. Da morfar rejste til barnedåb

Mine tip-7-oldeforældre

Christen Jensen & Birthe Ovesdatter

Christen Jensen (1354):

Født: ca. 1631
 Døbt:
 Konfirmeret:
 Gift: før 1658
 Død: efter 26. november 1682
 Begravet:

Birthe Ovesdatter (1355):

Født: ca. 1635
 Døbt:
 Konfirmeret:
 Gift: før 1658
 Død:
 Begravet: 6. marts 1674 i Horsens Sogn (Ålborg Amt)

Min tip-7-oldemors navn staves i kirkebogen Berethe Ouesdatter. Jeg har her valgt en mere nutidig udgave af navnet.

Historien om Christen Jensen og Birthe Ovesdatter er så kortfattet og mangelfuld, at den overlader meget til læserens fantasi. Det skyldes dels, at der ikke foreligger oplysninger om de begivenheder, der gik forud for den første eksisterende kirkebog i Horsens Sogn, der starter i 1658, dels, at de oplysninger, der findes i kirkebogen, er noget upræcise. Oplysningerne om Christen Jensens og Birthe Ovesdatters fødselsår stammer fra databasen FamilySearch. Kilden til disse oplysninger er ukendt, og jeg har ikke selv kunnet verificere dem.

Historien foregår i Horsens Sogn. Der er dog ikke tale om den østjyske storby, som de fleste forbinder med bynavnet Horsens. Mine tip-7-oldeforældre boede i landsbyen Horsens, der ligger i Vendsyssel ca. 10 km nordøst for Ålborg.

Christen Jensens navn optræder allerede på den første side i sognets ældste kirkebog, hvor det fremgår, at den 8. august 1658 ”er Christen Jensens barn udi Horsens døbt kaldet Oue”. Barnets navn må på nudansk være Ove Christensen, og han er blevet opkaldt efter sin morfar. Birthe Ovesdatter er ikke nævnt i forbindelse med dåben. Da barnet er opkaldt efter hendes far, og da Christen Jensen og Birthe Ovesdatter angives at være forældre ved de efterfølgende børns dåb, tillader jeg mig at tro på, at Birthe Ovesdatter også er mor til Ove.

Det vides ikke, hvornår Christen Jensen og Birthe Ovesdatter er blevet gift, da det er sket inden kirkebogen eksisterede. Derfor er det meget muligt, at de også har fået børn før kirkebogens start. På grundlag af kirkebogen kan jeg konstatere, at de har fået mindst fire børn. Min tip-6-oldemor, Maren Christensdatter, blev døbt den 16. juni 1661, Jens Christensen blev døbt den 30. juli 1665, og endnu en Jens Christensen blev døbt på Mikkelsdag, den 29. september 1667.

Når to børn af samme forældre dengang blev døbt med samme navn, skyldtes det næsten altid, at det ældste af dem var afgået ved døden, inden det næste blev døbt. Det fremgår af kirkebogen, at Christen Jensens og Birthe Ovesdatters barn blev begravet den 22. juli 1666. Selv om barnets navn ikke er anført i kirkebogen, er der næppe tvivl om, at det var den ældste Jens Christensen, der var død.

Det er noget sværere at få styr på de efterfølgende dødsfald. ”Christen Jensens barn udi Horsens” blev begravet den 30. april 1668, og ”Christen Jensens søn udi Horsens” blev begravet den 21. maj 1673. Da Maren Christensdatter overlevede sin barndom, kan det kun være Ove og den anden Jens, der er døde som små, med mindre, at der er tale om et barn, der er født før kirkebogens start. Usikkerheden om hvilket barn, der er død hvornår, bliver ikke mindre af, at Christen Jensen var et yderst almindeligt navn. Når moderens navn ikke er nævnt ved begravelsen, kan det derfor ikke udelukkes, at der kan være tale om et barn af en helt anden Christen Jensen.

Den samme usikkerhed gør sig gældende i 1674, hvor det er anført i kirkebogen, at ”Christen Jensens hustru i Horsens” er blevet begravet den 6. marts. Jeg har ikke andre steder i kirkebogen kunnet finde hverken en ”Christens Jensens hustru” eller en ”Birthe Ovesdatter” anført blandt de begravede. Jeg betragter det derfor som mest sandsynligt, at det er Birthe Ovesdatter, der er død i 1674.

Hvilket arbejde, Christen Jensen og Birthe Ovesdatter har haft, vides ikke. En gennemgang af alle dåbshandlinger i Horsens Sogn i perioden 1658-1674 giver det indtryk, at de har været travlt beskæftiget som faddere. Christen har været fadder 17 gange og Birthe 8 gange i den nævnte periode.

Christen Jensen eller Birthe Ovesdatter har været faddere to gange (1662 og 1667) hos en Rasmus Jensen (gift med Karen Povlsdatter) og fem gange i perioden 1658-1666 hos en Anne Jensdatter (gift med Christen Pedersen). Det gør det nærliggende at gætte på, at Rasmus Jensen og Anne Jensdatter kan være søskende til Christen Jensen. En Peder Ovesen var fadder to gange (1661 og 1665) ved barnedåb hos Christen Jensen og Birthe Ovesdatter, så derfor antager jeg, at han er bror til Birthe.

Christen Jensen levede med sikkerhed i 1682, hvor han den 26. november var fadder ved sit barnebarn (min tip-5-oldefar), Niels Nielsens dåb i Åsted Kirke (Hjørring Amt). Den lille Niels bør have været stolt over, at morfar ville møde op til ære for ham, for rejsen fra Horsens til Åsted må have været besværlig. Afstanden er ca. 45 km, og det må formodes, at rejsen er foretaget i en eller anden hestetrukket vogn.

Det vides ikke, om det var morfars sidste rejse. Jeg har ikke kunnet afgøre, hvornår Christen Jensen er død, idet der er mere end én Christen Jensen fra Horsens, der er død inden for den relevante årrække.

Der berettes om datteren, Maren Christensdatters flytning til nordligere himmelstrøg og hendes videre skæbne i kapitel 48. Da der som omtalt ovenfor er en vis sandsynlighed for, at hendes søskende er døde som små, har jeg ikke fundet grund til yderligere efterforskning vedrørende dem.

Kapitel 62. Niels i Nederskoven

Mine tip-7-oldeforældre

Niels Pedersen & Anne Heilisdatter

Niels Pedersen (1356):

Født: ca. 1630

Døbt:

Konfirmeret:

Gift:

Død:

Begravet: 25. april 1692 i Åsted Sogn (Hjørring Amt)

Anne Heilisdatter (1357):

Født: ca. 1625

Døbt:

Konfirmeret:

Gift:

Død:

Begravet: 16. marts 1697 i Åsted Sogn

Anne Heilisdatters navn er et par steder i kirkebogen skrevet ”Helisdatter”. En nyere udgave af navnet, som bl.a. er set i databasen FamilySearch, er ”Heilesdatter”.

Det omtrentlige fødselsår for Niels Pedersen og Anne Heilisdatter er beregnet på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved deres død.

Niels Pedersen blev født på gården Nederskoven i Åsted Sogn. Gården er omtalt i pantebreve af 21. september 1653 og 28. januar 1656, fordi gårdens daværende ejer, Folmer Urne fra Linderumgård i Ugilt Sogn, måtte låne penge mod pant i gården, der her blev omtalt som ”Skoven” [1, 2]. Gården var angivet at være beboet af Peder Pallesen.

Peder Pallesen var far til Niels Pedersen, dvs. Peder Pallesen er min tip-8-oldefar. Det formodes i [2], at Peder Pallesens kone har været den Maren Laursdatter af Nederskoven, der døde i 1693 (begravet 26. juni, Åsted Sogn) i en alder af 82 år. Formodningen er tilsyneladende baseret på, at hun boede i Nederskoven, og at hun har haft en alder, så hun kan have været gift med Peder Pallesen. Der er således ikke sikker dokumentation for, at Maren Laursdatter er min tip-8-oldemor.

Min viden om Peder Pallesen er begrænset. Han er nævnt i Vennebjerg Herreds tingbog den 7. august 1641, hvor han var bisidder for en anden af mine tip-8-oldefædre, Thomas Christensen (jf. kapitel 72), i forbindelse med en overdragelse af Thomas Christensens fæstegård [3]. Den 7. oktober 1646 nævnes han i Viborg Landstings Dombog [4] i forbindelse med en sag om to heste, som mænd fra Åsted Sogn af øvrigheden var pålagt at skulle skaffe til Ålborg Slot kort tid før, de svenske fjender kom til landet. I 1651 blev Peder Pallesen stævnet ved herredstinget sammen med de øvrige mænd i Åsted Sogn [5]. Peder Pallesen døde i 1656, og ifølge Åsted Sogns kirkebog blev ”Peder Pallisen i Skoven” begravet den 30. juni.

Nederskoven er nabogård til Overskoven. Hvis man fortsætter ad den vej, der ses på billedet, ender man ved Overskoven (foto: 2011)

Det fremgår af matriklen fra 1664, at Niels Pedersen havde afløst Peder Pallesen på gården, der nu hørte under godset Høgholt i Hørmested Sogn. Niels Pedersen var fæstebonde på gården. I matriklen fra 1688 var han stadig fæster på gården, der betegnes "Neder Schouffen" [1, 2]. Vurderet ud fra gårdens hartkorn var der tale om en relativt stor gård med et dyrket areal på 60,5 tønder land (= 33,4 hektar) [6].

Anne Heilisdatter menes at være datter af Heili Madsen, der var fæster af gården Fladholt i Understed Sogn [2]. Der foreligger dog ingen sikker dokumentation for dette, idet den ældste kirkebog fra Understed Sogn først starter i 1752. Heili Madsen i Fladholt omtales i samtidige dokumenter første gang den 5. marts 1611 og sidste gang den 2. marts 1630 [2]. Det fremgår af matriklen fra 1664, at sønnen, Mads Heilisen, havde overtaget fæstet af Fladholt efter faderen [2].

Den første kirkebog, der eksisterer fra Åsted Sogn, starter i 1654. Niels Pedersens og Anne Heilisdatters vielse har ikke kunnet findes i denne kirkebog. Det betyder, at de enten er blevet gift før 1654, eller også er de blevet gift i et andet sogn.

I Åsted Sogns kirkebog har jeg dog fundet en vielse, der virker familiær. Den 20. januar 1656 blev Mads Heilisen i Fladholt i Understed Sogn gift med Anne Pedersdatter i Nederskoven. Det er nærliggende at gætte på, at det er en søster til Niels Pedersen, der er blevet gift med en bror til Anne Heilisdatter. Derfor finder jeg det overvejende sandsynligt, at formodningen om, at Anne Heilisdatter er datter af Heili Madsen, er korrekt.

Det vides ikke, om Niels Pedersen og Anne Heilisdatter har fået børn inden kirkebogens start i 1654. Derfor må jeg her nøjes med at omtale de tre børn, der kan dokumenteres via kirke-

bogen. Peder Nielsen (min tip-6-oldefar) blev døbt den 25. juni 1657 som søn af Niels Pedersen i Nederskoven, Heili Nielsen blev døbt den 6. maj 1660 og Margrethe Nielsdatter den 6. januar 1665. Margrethe blev dog kun et par måneder gammel (begravet 23. marts 1665).

Det er kun ved Margrethes dåb, at begge forældres navne er angivet. Da Anne Heilisdatter som fadder ved en barnedåb i 1656 havde bopæl i Nederskoven, tør jeg godt vove den påstand, at hun allerede da var gift med Niels Pedersen og derfor er mor til både Peder og Heili.

Anne Heilisdatter var en flittig fadder, idet jeg i perioden 1656 til 1672 har fundet hende som fadder i alt ti gange i Åsteds kirkebog. Niels Pedersen var fadder i 1666 og 1670 samt efterfølgende hos fire børnebørn i henholdsvis 1683 og 1687 (Peder Nielsens børn) og i 1688 og 1689 (Heili Nielsens børn).

På skattemandtalslisterne fra 1681 og 1683 [7] optræder Niels Pedersen som fæster af Nederskoven, der hørte under godset Linderumgård. I 1681 var sønnen, Heili Nielsen, anført som hjemmeboende.

Niels Pedersen døde i 1692 i en alder af 62 år og oplevede derfor ikke sine otte yngste børnebørn, der alle var børn af Heili. Heili Nielsen overtog fæstet af Nederskoven efter faderens død, og han havde sin mor, Anne Heilisdatter, boende på aftægt. Der er grænser for hvor meget, hun har kunnet nyde sit otium. Det fremgår af skattemandtalslisterne fra 1696 og 1697 [7], at hun var gammel, svag og sengeliggende. Anne Heilisdatter havde stadig bopæl i Nederskoven, da hun døde som 72-årig i 1697.

Peder Nielsen (min tip-6-oldefar) blev gift med en noget afdanket adelsfrøken, men det er der fortalt mere om i kapitel 49.

Heili Nielsen hjalp sin far med driften af Nederskoven og blev som nævnt ovenfor selv fæster af gården, hvilket bekræftes af skattemandtalslisterne fra 1696 og 1697 [7].

Heili Nielsen nåede lige at blive gift med Margrethe Pedersdatter i Åsted Kirke den 4. marts 1688, inden hun fødte deres første barn døbt den 7. april 1688. Barnet fik navnet Anne Heilisdatter som sin farmor. Anne døde dog to dage efter dåben. Heili Nielsen og Margrethe Pedersdatter fik i alt 11 børn i perioden 1688-1701. Afslutningen på børnefødslerne var effektiv, idet Margrethe sluttede af med to hold tvillinger. Tre af de fire tvillinger døde dog som små. I alt døde mindst seks af børnene i en tidlig alder.

Margrethe Pedersdatter døde allerede i 1705 (begravet 23. august) i en alder af 45 år. Selv om Heili Nielsen blev efterladt med flere mindreårige børn, er der ingen tegn på, at han blev gift igen. Heili Nielsen fik næsten 23 år som enkemand, inden han døde som 67-årig (begravet 15. februar 1728).

Litteraturliste

1. Jens Ejgild Caspersen: "Ide Andersdatter Munk og hendes aner", www.jens-ejgild.dk
2. Jens E. Caspersen: "Slægtsbog for slægten Buchholtz", 1994
3. Bjarne Nørgaard Pedersen: "Mere om Røgelhede", Slægten, Forum for slægtshistorie, nr. 32, juli 2005, side 12.

4. Bjarne og Kirstin Nørgaard-Pedersen: CD med jyske tingbøger, dombøger, lensregnskaber m.m., april 2010, Viborg Landstings Dombog, A, 1608-1661
5. Egnarkivet for Aasted Sogn, afskrift af tingbogen
6. Henrik Pedersen: "De danske landbrug fremstillet paa grundlag af forarbejderne til Christian V.s matrikel 1688", København 1928, reprotryk for Landbohistorisk Selskab, København 1975
7. Skattemandtalslister, Åsted Sogn, kopi, Bangsbo Museum & Arkiv

Kapitel 63. Den forarmede adelsmand

Mine tip-7-oldeforældre

Anders Pedersen Munk & Edel Olufsdatter Krabbe

Anders Pedersen Munk (1358):

Født: ca. 1608

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 1641-1643

Død: 28. juni 1674 i Åsted Sogn (Hjørring Amt)

Begravet: 15. juli 1674 i Åsted Sogn

Edel Olufsdatter Krabbe (1359):

Født: ca. 1618

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 1641-1643

Død:

Begravet: 8. oktober 1680 i Åsted Sogn

Anders Pedersen Munks efternavn ses stavet både ”Munch”, ”Munck” og ”Munk”. Min tip-7-oldemors fornavn er stavet både ”Edell”, ”Eddel” og ”Eddell” i kirkebogen.

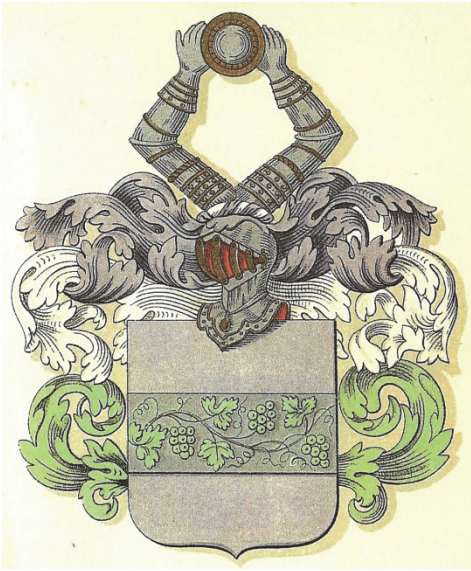
Ovenstående oplysninger om mine tip-7-oldeforældres omtrentlige fødselsår stammer fra databasen FamilySearch. Jens Ejgild Caspersen [1] er mere forsigtig med hensyn til angivelsen af deres fødselsår, idet Anders Pedersen Munk angives at være født ”før 1620” og Edel Olufsdatter Krabbe ”mellem 1609 og 1625”.

Anders Pedersen Munk var søn af Peder Jensen Munk, der bl.a. ejede Havgård i Bjerregrav Sogn (ca. 15 km nord for Viborg) i Rinds Herred, og Anne Poulsdatter Fredberg [1, 2, 3]. Familieforholdene var komplicerede, idet Anne Poulsdatter Fredberg var søster til Peder Munks stedmoder [2].

Anders og Peder Munk var af den adelsslægt, der blev kaldt ”de Vinranke Munk”. Betegnelsen skyldes, at der i slægtens adelsvåben er en vinranke. Slægtens våben er et blått skjold med en hvid bjælke belagt med en grøn vinranke, og på hjelmen er to naturfarvede jernklædte arme holdende et spejl i guldramme [2]. Man kan så overveje, om vinranken og spejlet symboliserer henholdsvis drukkenskab og forfængelighed. Adelsslægten kan føres tilbage til starten af 1300-tallet, men uddøde i 1747 [4].

Trods den adelige baggrund har det tilsyneladende stået dårligt til med økonomien, for Peder Munk solgte Havgård i 1624 og Havbrogård i 1630. I 1631 boede han i Onsild (ca. 10 km sydvest for Hobro) og blev på det tidspunkt beskyldt for at have formøblet sin hustrus formue. Peder Munk døde senest i 1638 [2]. Selv om man har adelige forfædre, er der ikke nødvendigvis grundlag for at være stolt af dem.

Anders Munk omtales i et kongebrev af 1. oktober 1638, hvor han var involveret i et skifte, der vedrørte Havbrogård [1, 2].

Våbenskjold for adelslægten
"de Vinranke" Munk

Våbenskjold for adelslægten
Krabbe

Edel Olufsdatter Krabbe var datter af Oluf Godskesen Krabbe og Ide Christensdatter Lange på Damsgård (Ferring Sogn, Ringkøbing amt) og Herpinggård (Trans Sogn, Ringkøbing Amt). Begge hendes forældre var af adelslægt.

Adelslægten Krabbe er kendt fra starten af 1500-tallet, og slægten lever endnu i dag [3, 4]. Slægten stammer fra Vandfuld Herred på Jyllands vestkyst. Slægtens våben er et rødt skjold med to skråbjælker i sølv, og på hjelmen er to røde vesselhorn, der hver har to skråbjælker i sølv [3]. Vesselhorn er en heraldisk betegnelse for oksehorn.

Edel Krabbe blev omtalt i 1631 som arving efter sin morfar, Christen Lange. Edels far, Oluf Krabbe døde i 1632 eller 1633. Moderen, Ide Lange, må være død inden da, idet Oluf Krabbe nåede at blive gift igen [3]. Det fremgår af et kongebrev dateret 7. august 1641, at jomfruerne Edel og Anne Krabbe måtte være deres egne værger og selv oppebære indkomsten af deres gods [1, 3], dvs. Edel Krabbe havde fået en arvepart i Herpinggård. Da hun betegnes som "jomfru", har hun været ugift på det tidspunkt.

I perioden 1641-1643 formodes Anders Munk at være blevet gift med Edel Krabbe [1]. Edels fætter, Christen Lange, trådte hjælpende til, idet ægteparret bosatte sig på fætterens gård, Knolde, i Skallerup Sogn [1, 3]. Den 18. september 1643 fik Anders Munk en sag på halsen, idet han blev stævnet til herredstinget af den kongelige lensmand. Sagen handlede tilsyneladende om, hvorvidt Knolde var frit adelsgods eller almindeligt skattepligtigt bøndergods [1]. Indtil enevældens indførelse i 1660 havde adelen skattefrihed [5]. Der foreligger ikke oplysninger om sagens udfald, så det vides ikke, om Anders Munk slap for at betale skat.

Oplysningerne om Anders Munks og Edel Krabbes børn er noget usikre. De fik sønnerne Oluf Munk, der var opkaldt efter sin morfar, og Enevold Munk [2]. Ifølge oplysninger i FamilySearch var Oluf Munk født ca. 1630 og Enevold Munk ca. 1632. Disse fødselsår passer dog hverken med, at Edel Krabbe er født ca. 1618, eller at Anders og Edel er blevet gift 1641-1643.

Det er derfor nærliggende at overveje, om Oluf og Enevold kan være Anders Munks sønner fra et evt. tidligere ægteskab.

Datteren Ide Munk (min tip-6-oldemor) blev opkaldt efter sin mormor og blev født i ca. 1643, hvis aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død er korrekt. Anders Munk og Edel Krabbe fik yderligere en datter, der ifølge FamilySearch blev født i ca. 1645. Hun døde i 1658 og blev ifølge kirkebogen begravet den 2. april 1658 i Åsted Sogn. Da hendes fødsel ikke har kunnet findes i kirkebogen, må hun være født før 1654. I kirkebogen omtales hun ved begravelsen blot som ”velb. Anders Munks datter”, så hendes navn er ukendt.

Forkortelsen ”velb.” kan betyde såvel ”velbyrdige” som ”velbårne”, idet begge disse betegnelser blev anvendt som titulatur til adelige [6]. Jeg har valgt i denne slægtshistorie at oversætte forkortelsen ”velb.” ved ”velbyrdige”.

En søn, Hendrick Andersen Munk, blev døbt i Åsted Sogn på fastelavnssøndag den 13. februar 1659. Kirkebogen angiver ham som søn af ”velbyrdige Anders Munk til Hedeås”, men jeg tillader mig at formode, at Edel Krabbe også har haft en andel i sønnen. Kirkebogen anfører ingen faddere ved hans dåb. Det kan evt. skyldes, at han er blevet hjemmedøbt, men er død, inden han nåede at blive fremstillet i kirken. Han er dog ikke anført som død i kirkebogen i 1659. Jeg har ikke siden fundet oplysninger om Hendrick Munk.

Anders Munk slægtede i høj grad sin fader på, idet Anders gennem hele livet kæmpede med en dårlig økonomi. Alt tyder på, at adelsslægten de Vinranke Munk var i økonomisk forfald. Anders Munk overlevede ved at nasse på familien og ved at sælge hustruens arveandele.

Ved skøde af 2. november 1647 solgte han al sin hustrus arv efter hendes faster, Birgitte Godskesdatter Krabbe [1, 2]. Dette har formentlig været medvirkende til, at han har kunnet købe gården Hedeås i Åsted Sogn af Edels fætter, Christen Lange. Det fremgår af et dokument dateret 30. august 1647 og tinglæst 15. september 1647, at Christen Lange havde overdraget Anders Munk gården Hedeås, en gård og to gadehuse i Kvissel samt to boliger i Mejling [1, 2]. Christen Lange har været lidt langsom i optrækket, for han udstedte først lovformeligt skøde på de nævnte ejendomme den 5. juli 1649 [1]. Anders Munk og Edel Krabbe bosatte sig på Hedeås inden da, men det vides ikke præcist hvornår.

Der var ikke noget adeligt over Hedeås, der var en middelstor bondegård med dårlig jord. Det fremgår af matriklen fra 1688, at gården var på 60 tønder land, hvoraf de ca. 40 tønder var ond jord, og de sidste 20 tønder var allerværst [1].

Allerede i 1648 fortsatte Anders Munk udsalget af sin hustrus arv. Ved skøde dateret ”Hedeås 29. maj 1648” solgte han Edel Krabbes arveandel i Herpinggård og Ajstrup Møllested efter hendes afdøde broder, Godske Krabbe, til en svoger, der boede på Herpinggård [1, 2, 3]. Det var dog ikke tilstrækkeligt til at sikre økonomien, for senere samme år måtte Anders Munk låne penge.

Anders Munk var ret kreativ, når det gjaldt om at skaffe penge. Hans søn, Enevold Munk, blev sandsynligvis opkaldt efter Enevold Seefeld, der var bror til Anders Munks farmor [2]. Resultatet af dette var ret kontant, idet Enevold Seefelds rige enke, fru Anne Urne, ifølge et pantebrev udstedt 6. juli 1648 lånte Anders Munk 60 rigsdaler mod at få pant i Hedeås. Samtidig udstedte fru Urne et gavebrev til sønnen, Enevold Munk, på det samme pantebrev [1, 2], dvs. der var reelt tale om en foræring på 60 rigsdaler til Enevold, hvis ellers Anders Munk ville være i stand til at indfri pantebrevet.

Nutidens Hedeås ligner ikke en herregård. På Anders Munks tid var Hedeås heller ikke nogen herregård, men en middelstor bondegård (foto: 2011)

Trods alle økonomiske problemer må Anders Munk stadig have haft en vis status pga. sin adelige afstamning. Den 2. oktober 1648 blev Anders Munk og hustru inviteret til kong Christian 4.'s begravelse og til kroningen af kong Frederik 3. og Sofie Amalie [1, 2]. Det vides ikke, om Anders Munk og Edel Krabbe har haft penge nok til en rejse til København, men det er nærliggende at gætte på, at Christian 4. har måttet undvære deres tilstedeværelse.

Anders Munks pengetrang har været ret konstant. Man kan fristes til at tro, at han har haft nogle hemmelige laster, der har kostet dyrt. Allerede den 8. juni 1650 måtte han igen udstede et pantebrev til fru Anne Urne, der denne gang lånte ham 100 rigsdaler, og igen forærede hun pantebrevet til Enevold Munk [1, 2].

Ved skøde dateret 18. februar 1653 fortsatte han frasalget af Edel Krabbes arveandele. Denne gang solgte han til hendes halvbror, Henrich Krabbe på Damsgård, en forventet arv efter hendes bror, Terkild Krabbe [1, 2]. Det fremgår af skødet, at det skete med fru Edel Krabbes samtykke [1], så han har haft en underdanig hustru, der sagde ja og amen til hans transaktioner.

Anders Munks økonomiske vanskeligheder har givet ham en god baggrund for at varetage et bijob som pantefoged. I 1649 stod kreditorerne i kø for at inddrive gæld i boet efter afdøde Jørgen Orning til Skårupgård, der i lighed med Anders Munk må have været en fattig adelsmand. Hans velbyrdige enkefrue og hans børn var pga. gælden stævnet ved Viborg landsting den 26. september 1649 af fem forskellige kreditorer [7]. Anders Munk og adelskollegaen Vogn Vognsen til Stenshede blev udnævnt til sammen med herredsfogeden på kreditorernes vegne at gøre udlæg for gælden i fruens eller børnenes løsøre eller jordegods.

I 1661 blev Anders Munk af landstinget udnævnt til et tilsvarende inkassatorjob hos en anden adelig enke [7]. Man må så håbe, at bijobbet har givet Anders Munk en tiltrængt biindtægt.

Allerede i 1654, der som nævnt ovenfor er det første år, hvorfra der eksisterer kirkebog i Åsted Sogn, kan Edel Krabbe findes omtalt. Ved en dåb den 28. maj 1654 er ”velbyrdige fru Edell Krabbe” fadder. Anders Munk har tilsyneladende ikke ment, at det var passende for en adelsmand at påtage sig et job som fadder for småbørn, så det overlod han til sin velbyrdige frue. Edel Krabbe var fadder til barnedåb i Åsted Kirke i 1656, 1659 (to gange), 1660 og 1664, så hun har opnået en vis rutine. Sidste gang var datteren, Ide Munk, i lære som fadder hos moderen, idet de begge var fadder ved den samme dåb.

I 1655 må Anders Munk have været en tur i København, idet det fremgår, at han deltog i hyl-lingen [2]. Det var kong Frederik 3.’s søn, prins Christian, der den 6. august 1655 blev hyl-det, fordi han var blevet udvalgt til sin faders efterfølger [8]. Faderen levede dog i bedste velgående, så det var først efter Frederik 3.’s død i 1670, at prins Christian blev efterfølger. Jeg ved ikke, hvad Anders Munk har foretaget sig ved hyldingen, men det kan jo være, at han har råbt hurra et par gange.

Herefter havde Edel Krabbe tilsyneladende ikke flere arveandele, der kunne sælges. Anders Munk blev derfor nødsaget til at sælge ud af sine egne ejendomme. I skøder af 25. april 1667 og 20. september 1669 frasolgte han ovennævnte to boliger i Mejling [1]. Ved skøde dateret ”Hedeås 22. december 1670” solgte han derefter sin egen arveandel efter jomfru Maren Seefeld [1].

Disse penge slog til indtil hans død den 28. juni 1674 [2, 3]. Ved begravelsen den 15. juli om-tales han i kirkebogen fortsat som ”velbyrdige Anders Munk på Hedeås”, så hans adelige baggrund er blevet holdt i hævd til det sidste trods hans skrantende økonomi.

Pengemangelen var dog ikke slut med Anders Munks død. Året efter måtte Edel Krabbe ved skøde dateret ”Hedeås 30. maj 1675” sælge ovennævnte to gadehuse i Kvissel. Sønnen Oluf Munk skrev under til vitterlighed på skødet [1]. I 1680 døde ”velbyrdige fru Edel Krabbe til Hedeås” ifølge Åstedes kirkebog.

Det er sandsynligt, at sønnen, Oluf Munk, har overtaget Hedeås senest efter moderens død. I 1688 nævnes Oluf Munk som ejer af gården, men han boede ikke selv på Hedeås, som var fæstet af svogeren, Peder Nielsen, der var gift med Oluf Munks søster, Ide Munk (min tip-6-oldemor) [1]. Oluf Munk solgte gården i 1700 ved skøde dateret 20. december [1, 9]. Efter-kommere af familien blev dog boende på gården, idet Ide Munks svigersøn fortsatte som fæstebonde på Hedeås efter salget.

Der er skrevet mere om Ide Munk i kapitel 49. Derudover er den yderligere viden om Anders Munks og Edel Krabbes børn meget begrænset og formentlig også usikker.

Det oplyses om Enevold Munk, at han i 1657 var kornet i Vincent Billes kompagni på Sjæl-land og i Skåne [2]. Han blev gift i 1663 med Dorte Bendixdatter Norby [10, 11]. Der er mod-stridende oplysninger om hans død, idet han angives at være død i 1681 [11] eller før 1674 [10]. Hans hustru angives at være død i 1696 [11].

Oluf Munk blev gift med Karen Pedersdatter Mund af Merringgård i Korning Sogn ca. 10 km vest for Horsens [1, 2, 12]. En anden kilde [10] angiver dog, at hustruen var Anne Mund af Merringgård. Selv om der er flertal for Karen, har flertallet ikke nødvendigvis ret. Merringgård har sandsynligvis været en bedre gård end Hedeås, for de valgte at bosætte sig på Merringgård. Oluf Munk og Karen Mund fik sønnen Frederick Munk [2]. Af ukendte årsager var Oluf Munk kun ejer af Merringgård i kort tid, idet det angives, at han var ejer i perioden 1679-1684 [9, 13]. Har han også haft økonomiske problemer, der gjorde det nødvendigt at sælge gården?

Litteraturliste

1. Jens Ejgild Caspersen: "Ide Andersdatter Munk og hendes aner", www.jens-ejgild.dk
2. Danmarks Adels Årbog, 1905
3. Danmarks Adels Årbog, 2003-05
4. Bernhard Linder: "Adelsleksikon. Adel og godseje", Bind II, 2004
5. Gyldendals Tibinds Leksikon, Første bind, 1978
6. Den Store Danske – Gyldendals åbne encyklopædi, www.denstoredanske.dk
7. Bjarne og Kirstin Nørgaard-Pedersen: CD med jyske tingbøger, dombøger, lensregnskaber m.m., april 2010, Viborg Landstings Dombog, A, 1608-1661
8. Oluf Nielsen: "Kjøbenhavns historie indtil reformationens indførelse", kapitel VIII, www.eremit.dk
9. Danmarks Adels Årbog, 1906
10. Adelsslægters stamtavler, www.roskildehistorie.dk
11. www.slaegt.ulmarweb.dk/stine/gp1844.htm
12. Danmarks Adels Årbog, 1904
13. Merringgaard, Wikipedia, den frie encyklopædi, www.wikipedia.dk

Kapitel 64. Slaget ved Nørresundby

Mine tip-7-oldeforældre

Jens Pedersen Hofgaard & Karen Christensdatter

Jens Pedersen Hofgaard (1408):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1611

Død: efter 1657

Begravet:

Karen Christensdatter (1409):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1611

Død:

Begravet:

Vi befinder os nu i Nørresundby (Ålborg Amt) ved Limfjorden før kirkebøgernes tid, og derfor er oplysningerne om mine tip-7-oldeforældre ret sparsomme. Jens Pedersen Hofgaard var søn af Peder Andersen Hofgaard og Maren Jensdatter (jf. kapitel 73). Tilnavnet "Hofgaard" ses også skrevet "Hougaard". Peder Andersen Hofgaard var fæster af et bol, dvs. en mindre gård, i Nørresundby [1]. Der vides intet om Karen Christensdatters herkomst.

Jens Pedersen Hofgaards mor, der var blevet enke, døde i 1613, og Jens overtog fæstet af gården efter hende. Han fik brug for sine sparepenge, for han skulle betale 24 daler i indfæstning til gårdens ejer [1]. Jens Pedersen Hofgaard må være blevet gift med Karen Christensdatter før 1611, for deres søn, Peder Jensen (min tip-6-oldefar), blev født i 1611. Der er viden om yderligere to børn, Maren Jensdatter og Karen Jensdatter [1], men deres fødselsår kendes ikke.

Jens Pedersen Hofgaard må have oplevet den måske mest dramatiske begivenhed i Nørresundbys historie, der omtales som "slaget ved Nørresundby" [2]. 1643-1645 var Danmark endnu engang i krig med svenskerne. I januar 1644 rykkede svenskerne ind i Nordjylland. Et svensk regiment under oberst Helmuth Wrangels kommando indtog Ålborg og byens slot den 17. januar 1644 uden at møde nævneværdig modstand.

Svenskerne havde nu planer om at krydse Limfjorden for at indtage Vendsyssel. Ved Nørresundby på den anden side af fjorden havde en bondehær fra Vendsyssel samlet sig for at sætte sig til modværge mod de svenske troppers indtrængen i deres land. Vejrguderne var dog på svenskernes side, for fjorden var så islagt, at de svenske ryttere allerede den 18. januar om morgenen kunne ride direkte over fjorden.

Den danske indsats blev hverken succesfuld eller helt modig. Når slaget ved Nørresundby ikke har fået en fremtrædende plads i nutidens historiebøger, skyldes det måske, at dansker-

ne led et ynkeligt nederlag. Da de svenske ryttere kom stormende, flygtede hovedparten af de danske bønder. Nogle af dem søgte tilflugt i byen, og andre flygtede bort fra byen.

De bønder, der var flygtet ind i byen, gemte sig i husene, hvorfra de beskød svenskerne. Svenskerne svarede igen med at sætte ild til husene, så mange bønder indebrændte. Det angives, at der var ca. 400 faldne bønder i slaget. Da svenskerne havde nedkæmpet modstanden, fortsatte de med at plyndre over hele byen.

Jens Pedersen Hofgaards evt. rolle i kampen mod svenskerne kendes ikke, men svenskernes uanmeldte besøg er næppe gået ubemærket hen over ham og hans familie. Som det omtales i kapitel 73, gik svenskernes hærgen kraftigt ud over hans bror, Christen [2].

Det vides med sikkerhed, at Jens Pedersen Hofgaard overlevede den svenske invasion, for han nævnes som fæster af gården i 1657 [1]. Der foreligger ingen viden om hverken hans eller Karen Christensdatters død. Gården blev overtaget af en svigersøn senest i 1660 [1], og det er tænkeligt, at det har været i anledning af Jens Pedersen Hofgaards død.

Sønnen, Peder Jensen, flyttede til Ulsted Sogn (Ålborg Amt), og det kan der læses mere om i kapitel 51.

Om datteren, Maren Jensdatter, vides, at hun var gift to gange. Første gang var med Morten Laursen og anden gang med Jens Nielsen. Maren og ægtemændene boede i Uttrup Nørgaard i Hvorup Sogn (Ålborg Amt) lige nord for Nørresundby.

Datteren, Karen Jensdatter, blev gift med Anders Sørensen Læsø, der overtog gården efter Karens far. Anders Sørensen Læsø boede stadig på gården i 1674, hvor han blev indstævnet for Ålborg Byting pga. en gæld. Det fremgår af Ålborg tingbog, at han i 1680 var flyttet til Ålborg [1].

Litteraturliste

1. Chr. Petresch Christensen: "Nørresundbys historie indtil 1701", Aalborg, 1921
2. Chr. Christensen: "Nogle efterretninger om slaget ved Nørresundby og Helm. Wrangels indfald i Nordjylland 1644", Samlinger til jydsk historie og topografi, 4. række, 1. bind, 1911-1914

Kapitel 65. Stenkasteren fra Sønder Rottrup

Mine tip-7-oldeforældre

Laurs Nielsen & Maren Pedersdatter

Laurs Nielsen (1414):

Født: 1623 i Ulsted Sogn (Ålborg Amt)

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 1646

Død: 2. juni 1691 i Ulsted Sogn

Begravet: 8. juni 1691 i Ulsted Sogn

Maren Pedersdatter (1415):

Født: 1626 i Albæk Sogn (Hjørring Amt)

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 1646

Død: 1. oktober 1698 i Ulsted Sogn

Begravet: 10. oktober 1698 i Ulsted Sogn

Som omtalt andre steder i denne bog er der mange variationer af fornavnet "Laurs". Derfor kaldes min tip-7-oldefar skiftevis for Las, Lars, Laurs og Laurits. Det er for sent at spørge ham om, hvad han selv foretrækker, så jeg vælger at kalde ham Laurs.

De eneste oplysninger, der findes i kirkebogen om Laurs Nielsen og Maren Pedersdatter, er en kort levnedbeskrivelse i forbindelse med deres død og begravelse. Denne levnedbeskrivelse giver oplysninger om deres fødsel og ægteskab.

Laurs Nielsen blev født i 1623 på gården Rottrup i Ulsted Sogn som søn af Niels Laursen og Johanne Esbendsdatter [1] (jf. kapitel 74). Rottrup var en ældgammel dobbeltgård, der kunne føre sin historie tilbage til omkring år 800. Den havde to fæstere på henholdsvis Nør Rottrup og Sønder Rottrup. Laurs Niensens far var fæstebonde på Sønder Rottrup.

Det fremgår af levnedbeskrivelsen, at Laurs Nielsen "var hos sine forældre så længe, de levede tilsammen". Det vides ikke, hvornår forældrene holdt op med det, men Laurs Nielsen kan ikke have haft mange år til at nyde det frie ungarleliv, for han blev gift som 23-årig.

Maren Pedersdatter blev født i Sørå i Albæk Sogn i 1626. Sørå ligger med havudsigt ved Kattegatkysten ca. 15 km nordøst for Rottrup. Der er ingen viden om hendes forældre bortset fra, at det fremgår af levnedbeskrivelsen, at Maren Pedersdatter var hjemme i 20 år, inden hun blev gift med Laurs Nielsen i Rottrup.

Laurs Nielsen overtog Sønder Rottrup efter faderen, der døde i ca. 1650. I 1662 omtales Laurs Nielsen sammen med naboen på Nør Rottrup, Jens Nielsen, som fæstere på Rottrup [1]. Jens Nielsen er i øvrigt min tip-6-oldefar (jf. kapitel 53).

Sønder Rottrup har været en udmærket avlsgård, for det fremgår af kirkebogen, at Maren Pedersdatter havde "avlet 10 børn" i sit ægteskab. Det er dog kun to af disse, jeg er i stand til

Gården Sønder Rottrup eksisterer også i dag. Den ligger stadig meget tæt på nabogården Nørre Rottrup (foto: 2011)

at sætte navn på. En søn, Peder Laursen, blev født ca. 1650 [1], og min tip-6-oldemor, Ingeborg Laursdatter, blev født i 1655.

Datidens tingbøger giver et beskedent indblik i, hvad Laurs Nielsen foretog sig, mens Maren Pedersdatter passede børn. Selv om det ikke ligefrem er noget at prale af, må jeg nødtvungent erkende, at man kan få det indtryk, at min tip-7-oldefar har været småkriminell og voldelig.

I 1643-1645 var kong Christian 4. i krig med svenskerne, den såkaldte Torstenssonfejde. Det kom også til at berøre Ulsted Sogn, idet Ålborg og omegn blev besat af svenskerne i flere måneder. Det gik ud over skovene, hvor svenskerne fældede træer i hundredvis. Skovene i Ulsted Sogn var ejet af Vrå Gods.

De lokale bønder benyttede anledningen til ulovlig skovhugst, men skød oftest skylden på de fæle svenskere, når de blev stævnet af skovfogederne. Den 27. september 1653 blev Laurs Nielsen sammen med Jens Nielsen på Nør Rottrup stævnet for ulovlig skovhugst. De havde dog svært ved at skyde skylden på svenskerne, for de var forsvundet for flere år siden [2].

Den 30. juli 1667 var Laurs Nielsen og hans bror, Jens Nielsen på Sønderheden (der ikke må forveksles med Jens Nielsen på Nør Rottrup), stævnet på herredstinget for et overfald på Simon Laursen i Aslund. Simon Laursen havde den 7. juni været til gudstjeneste i Ulsted Kirke og gik bagefter hen til sin hest. Der stod Laurs Nielsen og Jens Nielsen og råbte skældsord efter ham. Det nøjedes de dog ikke med, for Laurs slog ham med sten og Jens med en kæp.

Laurs Nielsen havde en dårlig sag, for præsten i Ulsted var indkaldt som vidne. Præsten bevidnede, at han, da han gik fra kirke, havde hørt, at Laurs Nielsen skældte ud, og set, at Laurs Nielsen kastede sten efter Simon Laursen, som måtte undride. Et par andre vidner fortalte, at Laurs Nielsen og Jens Nielsen efter klammeriet var gået ind til Jørgen Smed. Her havde Jørgen Smed spurgt dem: ”Skal der nu ingen kirkefred være?”, hvortil Laurs Nielsen havde svaret: ”A skider i kirkefreden!” [1]. Jeg vil herefter konkludere, at Laurs Nielsen ikke har udmærket sig ved fromhed og gudfrygtighed.

Laurs Niensens og Maren Pedersdatters ægteskab kom til at vare i 45 år. Det var usædvanligt dengang, hvor det var almindeligt at være gift mindst et par gange, fordi en af ægtefællerne døde i en ung alder. Det var Laurs Niensens svagelighed, der var skyld i, at de ikke opnåede at fejre guldbryllup. Han blev ifølge kirkebogen svag i påskehelligdagene i 1691, var sengeliggende i 14 dage og døde tredje pinsedag kl. 7 efter middag. Laurs Nielsen var 68 år ved sin død, og han var trods alt så gudfrygtig, at han blev begravet fra Ulsted Kirke. Efter 7 år som enke døde Maren Pedersdatter i 1698 i en alder af 72 år. Forinden havde hun været syg i et år.

Datteren, Ingeborg Laursdatter, omtales nærmere i kapitel 52, så jeg afslutter dette kapitel med at fortælle om sønnen, Peder Laursen. Han var gift med Anne Andersdatter. Peder Laursen fik omkring 1680 Sønder Rottrup i fæste efter faderen [1]. Peder og Anne er blevet gift før kirkebogens start, og det er tilsyneladende kun et af deres børn, Peder Pedersen (døbt 24. februar 1686), der er født efter kirkebogens start. Blandt fadderne ved hans barnedåb var Laurs Nielsen og Ingeborg Laursdatter samt Jens Nielsen fra Nør Rottrup.

Værnfelt [1] omtaler endvidere to sønner, Anders og Niels Pedersen, og en datter, Sara Pedersdatter (født 1683). Sidstnævnte blev gift med fæsteren af en af sognets største gårde, Klitgård (jf. kapitel 26). Der er dog usikkerhed om Sara Pedersdatters fødselsår, idet hun ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død er født ca. 1700. Anders Pedersen har fået omtale i kirkebogen, fordi han gjorde naboens tjenestepige gravid og blev udlagt som barnefader i 1705.

En Johanne Pedersdatter fra Rottrup fik et ”uægte” barn i 1703. Hun omtales endvidere i kirkebogen i 1701, 1703 og 1706 i forbindelse med offentligt skrifte pga. lejermål, dvs. samleje uden for ægteskab. Hun har tilsyneladende været en kærlig dame, men det får mig ikke til at afstå fra at gætte på, at hun har været en datter af Peder Laursen og Anne Andersdatter.

Sønder Rottrup var på mine forfædres hænder igennem mindst fem generationer, men det fik Peder Laursen gjort en ende på. Om det skyldes uheld eller uduelighed, tør jeg ikke domme om. Godsejeren på Vrå, den velbårne fru Kirstine Beck, bortviste ham i 1706 for restancer og fordi, han lod gården forfalde [1].

Det var Peder Laursen naturligt nok ked af, så han mødte op på herredstinget den 23. juli 1706. Her anmodede han om, at sønnen, Anders Pedersen, måtte overtage gården mod at betale 120 daler i indfæstning. Som begrundelse fremførte Peder Laursen, at han var født og havde levet al sin tid på gården, hvor han og hans hustru ønskede at kunne have ophold på deres gamle dage.

Der var dog ingen nåde og barmhjertighed. Den velbårne frues fuldmægtig sagde nej med den begrundelse, at Anders ikke var dygtig nok til at overtage gården. Det trak også fra i Anders Pedersens karakterbog, at han som omtalt ovenfor havde begået lejermål kort tid forin-

den. Dengang kunne fæstebønder ikke frit flytte rundt, og fruene på Vrå var endvidere vred over, at både Anders og hans brødre Niels og Peder uden tilladelse tidligere havde forladt godsets område [1]. Dengang som nu begrænsede en plettet straffeattest karrieremulighederne!

Peder Laursen med familie måtte flytte fra Sønder Rottrup, der fik en ny fæster. Hvad der derefter skete med familien, ved jeg desværre ikke, men man kan da håbe, at Peder Laursen og hustru fandt et andet sted at opholde sig på deres gamle dage.

Litteraturliste

1. Kr. Værnfelt: "Af Ulsted Sogns Historie", Fra Himmerland og Kjær Herred, Årbøger udgivet af Historisk Samfund for Aalborg Amt, 1959-60, side 137-204
2. Kr. Værnfelt: "Af Ulsted Sogns Historie", Fra Himmerland og Kjær Herred, Årbøger udgivet af Historisk Samfund for Aalborg Amt, 1959, bind 48, side 1-53

Kapitel 66. Enken der fik mere ris end ros

Mine tip-7-oldeforældre

Niels Nielsen & Anne Svendsdatter

Niels Nielsen (1416 & 1424):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1618

Død: 1631-1635

Begravet:

Anne Svendsdatter (1417 & 1425):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1618

Død: efter 1642

Begravet:

Min tip-7-oldemor ses omtalt som både Ane og Anne Svendsdatter. Niels Nielsen og Anne Svendsdatter har levet før kirkebøgernes tid, og derfor findes der ikke præcise oplysninger om deres fødsel, vielse og død. Niels Niensens fødselsår angives at være omkring 1570 [1] eller før 1590 [2], og Anne Svendsdatter angives at være født senest 1590 [2]. Der er tale om usikre skøn. Som diskuteret nedenfor vil jeg selv mene, at et kvalificeret gæt vil være, at de begge er født ca. 1570-1575.

Niels Nielsen var søn af Niels Jensen, der i 1548 er nævnt som fæster af den halvdel af dobbeltgården Rottrup i Ulsted Sogn (Ålborg Amt), der senere blev betegnet som Nør Rottrup [1]. Der er ikke anden viden om min tip-8-oldefar, Niels Jensen, og hans hustru er ukendt. Der foreligger ingen viden om Anne Svendsdatters forældre eller fødested.

Niels Niensens ægteskab med Anne Svendsdatter angives at være hans andet ægteskab [1]. Jeg er usikker på, hvor veldokumenteret denne oplysning er, for der foreligger ingen oplysninger om hans første ægteskab. Niels Nielsen overtog fæstet af Nør Rottrup efter faderen, og det kan tænkes at have været i forbindelse med, at Niels Nielsen blev gift første gang.

Det er til gengæld veldokumenteret, at Anne Svendsdatter var gift første gang med Jens Nielsen fra Vestergård i Ulsted Sogn. Jens Nielsen anføres i 1595 at være den ene af to fæstere på Vestergård, og Anne Svendsdatter omtales som hans enke, der ægtede Niels Nielsen i Nør Rottrup [3].

Hvis Anne Svendsdatter antages at have været gift med Jens Nielsen i 1595, og det samtidig vides, at hun fik barn med Niels Nielsen i 1618, er det rimeligt at skønne hendes fødselsår til at være omkring 1575. Da Niels Nielsen også havde været gift tidligere, vil jeg gætte på, at han har været jævnaldrende med eller lidt ældre end Anne Svendsdatter.

Fra en arvesag omtalt i Jerslev Herreds tingbog den 25. august 1642 [4] er der lidt viden om Anne Svendsdatters børn af 1. ægteskab. Det fremgår af sagsbeskrivelsen, at en Peder Jensen på Mølholt på vegne af Anne Svendsdatter, der var hustru til afdøde Niels Nielsen i Rottrup, tilbød Jens Jensen og Maren Jensdatter i Lyngdrup 8 sletdaler (1 sletdaler svarede til 2/3 rigsdaler), som ifølge skiftet brev var resten af deres arv efter deres afdøde far, Jens Nielsen, som boede i Vestergård. Jeg opfatter sagen således, at der har været uenighed om, hvorvidt der skulle betales renter af beløbet, for Jens Jensen i Lyngdrup svarede, at de ville tage imod pengene, når de blev leveret med rente.

Jens Jensen og Maren Jensdatter fra Lyngdrup, der ligger i Horsens Sogn (Ålborg Amt), må have været børn af Anne Svendsdatter og Jens Nielsen. Når Peder Jensen på Mølholt har taget sig af sagen på Anne Svendsdatters vegne, formoder jeg, at han også var en søn af 1. ægteskab. Anne Svendsdatter har således fået mindst tre børn i dette ægteskab.

I Ulsted Sogns kirkebog finder man en Maren Jensdatter, der er død den 16. marts 1689 i huset hos en Simon Ibsen. Hun er angivet at være født i Rottrup i 1613. Det nævnes [2] som en mulighed, at hun kan have været datter af Anne Svendsdatter og Jens Nielsen i Vestergård. Hvis det er tilfældet, må fødestedet fejlagtigt være angivet som Rottrup, hvor hun er opvokset, men næppe født. Spørgsmålet er, om denne Maren Jensdatter kan være identisk med ovennævnte Maren Jensdatter fra Lyngdrup.

Der kendes kun med sikkerhed ét barn af Niels Nielsen og Anne Svendsdatter. Det er min tip-6-oldefar, Jens Nielsen (jf. kapitel 53), der blev født i 1618. Niels Nielsen og Anne Svendsdatter må derfor være blevet gift inden da.

Som omtalt i kapitel 74, hed fæsteren på Sønder Rottrup på samme tidspunkt Niels Laursen. Når en Nielsen eller Nielsdatter angives at være født i Rottrup uden, at forældrenes navne er angivet, kan der være berettiget tvivl om, hvorvidt faderen var Niels Nielsen eller Niels Laursen. De har dog forhåbentlig selv haft styr på det. Derfor kan det ikke udelukkes, at Niels Nielsen og Anne Svendsdatter er forældre til et eller to af de børn, der i kapitel 74 er tilskrevet Niels Laursen og Johanne Esbendsdatter.

Niels Nielsen i Rottrup blev sammen med fem andre stævnet den 11. oktober 1631 til Kær Herreds ting af ridefogeden på Vrå angående betaling af leje for et par engarealer [2]. Denne stævning har muligvis taget hårdt på Niels Nielsen, for det er det sidste, vi hører til ham.

Den 4. august 1635 blev Anne Svendsdatter sammen med naboen, Niels Laursen fra Sønder Rottrup, stævnet af samme ridefoged [5]. Når Anne Svendsdatter blev stævnet, må det skyldes, at hun var blevet fæster af Nør Rottrup, fordi Niels Nielsen var død. Anne Svendsdatter og Niels Laursen blev stævnet for en skade, deres folk havde gjort på et engstykke. De har næppe haft en engskadeforsikring, og da ridefogeden var en stridbar herre [1], har den stakels enke formentlig måttet betale erstatning.

På baggrund af ovennævnte sager kan det konkluderes, at Niels Nielsen må være død i perioden 1631-1635.

I 1637 manglede Anne Svendsdatter enten optændingsbrænde eller en ny kost, for hun tog ris (dvs. kviste og smågrene) i Rottrup fællesskov. Det blev ris til egen røv, for hun blev stævnet ved herredstinget sammen med naboen Niels Laursen, der havde gjort sig skyldig i samme forbrydelse [3].

Sidste livstegn fra Anne Svendsdatter er ovennævnte arvesag, så hun må være død efter 1642. Sønnen, Jens Nielsen (jf. kapitel 53), overtog fæstet af Nør Rottrup, men det vides ikke, om det skete før eller efter hendes død.

Litteraturliste

1. Kr. Værnfelt: "Af Ulsted Sogns Historie", Fra Himmerland og Kjær Herred, Årbøger udgivet af Historisk Samfund for Aalborg Amt, 1959-60, side 137-204
2. "Slægten Bak fra Vester Hassing Sogn", Slægtsarkivet, 8800 Viborg, februar 1988, side 182
3. Kr. Værnfelt: "Af Ulsted Sogns Historie", Fra Himmerland og Kjær Herred, Årbøger udgivet af Historisk Samfund for Aalborg Amt, bind 48, 1959, side 1-53
4. Bjarne og Kirstin Nørgaard-Pedersen: CD med jyske tingbøger, dombøger, lensregnskaber m.m., april 2010, Jerslev Herreds tingbog, 1631-1688
5. Kr. Værnfelt: "Kjær herreds knaber og deres frænder", Fra Himmerland og Kjær Herred, Årbøger udgivet af Historisk Samfund for Aalborg Amt, bind 28, 1967, side 16

Kapitel 67. Rigtige mænd hedder Simon Laursen

Mine tip-7-oldeforældre

Simon Laursen & Margrethe Simonsdatter

Simon Laursen (1418 & 1426):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 16. oktober 1629

Død: 1649 i Ulsted Sogn (Ålborg Amt)

Begravet:

Margrethe Simonsdatter (1419 & 1427):

Født: 24. juli 1608 i Vester Hassing Sogn (Ålborg Amt)

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 16. oktober 1629

Død: 1. december 1693 i Ulsted Sogn

Begravet: 8. december 1693 i Ulsted Sogn

Oplysningerne om Margrethe Simonsdatters fødsel, vielse, død og begravelse og om Simon Laursens død stammer fra den korte levnedbeskrivelse, der er i kirkebogen ved hendes død. Der vides intet om Simon Laursens fødselsår, fødested eller forældre. Margrethe Simonsdatter var født i Striben i Vester Hassing Sogn, der ligger nord for Limfjorden ca. 11 km øst for Nørresundby. Hendes forældre var Simon Andersen og Dorthe Jensdatter [1, 2] (jf. kapitel 75).

Simon Laursen menes at være blevet gift første gang med en datter til den Peder Rasmussen, der i 1579 nævnes [1] som den ene af to fæstere på gården Klitgård i Ulsted Sogn ca. 8 km øst for Vester Hassing Sogn. Simon Laursen nævnes som fæster på Klitgård i 1613, hvor han betalte 1 daler i indfæstning af et stykke jord til at opsætte en vindmølle på [3]. Det betyder, at Simon Laursen må have været en del ældre end Margrethe Simonsdatter. Simon Laursen nåede derfor at opleve en hel del, inden Margrethe kom ind i hans tilværelse.

Simon Laursen medvirkede bl.a. til at begrænse hekseriet i Ulsted Sogn. Den 10. marts 1618 var Simon Laursen som nævning med til at erklære Mette Pedersdatter skyldig i trolddom [4, 5]. Mette Pedersdatter blev kaldt "Den vise pige fra Ulsted". Hun var en skikkelig gammel pige, som aldrig søgte at gøre nogen fortræd, men hun havde efter sine gamle opskrifter kureret på både dyr og mennesker. Hun var så alsidig, at hun også gav sig af med at drive djævlene ud, og det var stærkt medvirkende til, at hun blev anklaget for at være heks [1]. Hun blev erklæret skyldig på Viborg Landsting den 28. marts 1618, hvor hun erkendte at have brugt overnaturlige kunster [1, 4, 5].

Den 5. april 1618 blev Mette Pedersdatter brændt på bålet, og fire præster var til stede for at trøste hende [1]. Det vides ikke, om Simon Laursen har været tilskuere, men han har næppe haft dårlig samvittighed over sin andel i hekseafbrændingen. Tværtimod har han formentlig ment, at han har gjort en god og samfundsnyttig gerning.

På Simon Laursens tid var Klitgård blandt egnens største gårde, og det er den også i dag (foto: 2011)

I over 40 år var der nabostridigheder mellem fæsteren, Christen Munk, og senere hans søn, Peder Munk, på Vester Gjettrup og fæsteren på Klitgård [2], og disse stridigheder blev Simon Laursen kraftigt involveret i. Stridighederne handlede om rettigheder til høbjergning og kreaturdrift. Den 9. maj 1620 forbød Christen Munk nogen mand at drive enhver form for kreaturer på Gjettrups ejendom. Dette forbud var specielt møntet på Simon Laursen i Klitgård [1]. Herefter var der ro om sagen i nogle få år.

Margrethe Simonsdatter var kun 21 år, da hun i 1629 blev gift med Simon Laursen. Hvis Simon Laursen har været lige så giftelysten som hovedparten af datidens enkemænd, er hans første kone død kort tid forinden. Det eneste kendte barn af Simon Laursen og Margrethe Simonsdatter er min tip-6-oldemor, Anne Simonsdatter, der blev født i 1631. Det er dog sandsynligt, at der har været flere børn.

Simon Laursen var også efter vielsen til Margrethe Simonsdatter involveret i små og store sager ved Viborg Landsting. Her må sagen om den forsvundne kakkellovn nok anses for at være én af de små. Det fremgår af Viborg Landstings dombog den 15. januar 1631 [5], at en jernkakkellovn, der tilhørte adelsmanden Malte Sehested, skulle være blevet ført til Simon Laursen i Klitgård sammen med mere af adelsmandens gods. Vidner fremførte, at tyske soldater, der havde besat Nordjylland på det tidspunkt, havde ført kakkellovnen bort fra Klitgård. Da det ikke kunne bevises, at Simon Laursen havde tilegnet sig kakkellovnen, og da den ikke længere var i hans varetægt, blev han frikendt. Derfor er jeg sluppet for at have en kakkellovnstyv blandt mine forfædre.

Margrethe Simonsdatter var tilsyneladende en dårlig betaler, der levede på kredit. Den 12. marts 1650 var hun indklaget for Jerslev Herredsting, hvor et vidne fortalte, at Margrethe

Simonsdatter i Klitgård i 1644 hos Kirsten Jensdatter i Stubdrup (Øster Brønderslev Sogn, Hjørring Amt) havde hentet 3½ tønne havre, som endnu ikke var betalt [5]. Afstanden mellem Klitgård og Stubdrup er ca. 25 km, så man kan undre sig over, at Margrethe Simonsdatter har skullet rejse så langt for at få kredit. Man fristes til at tro, at hun har haft familiære relationer til Kirsten Jensdatter.

Den 9. september 1646 omtales Simon Laursen igen i Viborg Landstings dombog [5]. Denne gang handlede sagen om intet mindre end landsforræderi. Simon Laursen var involveret i stævningen af en Søren Christensen Vadskær, der havde været i ledtog med fjenden og havde ”skikket sig ukristeligen og utilbørligen” mod sine egne landsmænd. Fjenden var nu svenske soldater, der havde besat Nordjylland. Det er hermed dokumenteret, at Simon Laursen var en god, dansk mand, der bekæmpede både hekse og landsforrædere.

Det må derfor have været et tab for fædrelandet, da Simon Laursen døde i 1649. Herefter måtte Margrethe Simonsdatter klare sig selv som enke i et års tid, indtil hun i 1650 blev gift igen. Margrethe Simonsdatter mente, at en mand skulle hedde Simon Laursen for at være et rigtigt mandfolk. Derfor hed hendes anden ægtemand også Simon Laursen.

For at undgå forvekslinger blev sidstnævnte kaldt for ”Simon Laursen Holsten” eller ”Simon Holsten”. Tilnavnet skyldtes, at han var fra Hygum i Sønderjylland [1]. Der må her være tale om Sønder Hygum Sogn (Haderslev Amt), der lå i den nordligste del af hertugdømmet Slesvig-Holsten.

Margrethe Simonsdatter var 41 år, da hun blev gift med Simon Laursen Holsten. Derfor har de næppe fået mange fælles børn. Der kendes kun en søn, Simon Simonsen [1], hvis fødselsår er ukendt.

Ovennævnte stridigheder med naboen Peder Munk på Vester Gjettrup om høbjergning og kreaturdrift fortsatte med uformindsket styrke under Simon Holsten [1, 6]. Noget tyder på, at Margrethe Simonsdatter har været en selvstændig og måske også intrigant kvinde, der har pustet til ilden. I 1651 udtalte et tingsvidne, at stridighederne var begyndt, da Margrethe Simonsdatter kom til Klitgård [1, 6].

I 1659 var der en kortvarig timeout i nabokrigen. Det skyldtes en noget større krig, som bevirkede, at Nordjylland igen var blevet besat af svenskerne. Den 5. juli 1659 trykkede Peder Munk og Simon Holsten hinanden i hånden på Kær Herreds ting og erklærede, at deres indbyrdes strid skulle stilles i bero, ”indtil så længe at Vor Herre giver fred og rolighed igen her i landet”. Da svenskerne kort tid efter var borte, fortsatte de to mænd ufortrødent deres evige strid om høbjergning og kreaturdrift [1, 6].

I matriklen fra 1662 nævnes Simon Laursen som fæster af Klitgård, der er fæstegård under Vrå Gods. Det fremgår af hartkornsangivelsen, at Klitgård var en af de store gårde i sognet [1]. Simon Laursen Holsten døde i 1669. Margrethe Simonsdatter kunne ikke finde endnu en ledig mand, der hed Simon Laursen, og derfor besluttede hun sig for at forblive enke.

Formodningen om, at Margrethe Simonsdatter var en selvstændig og energisk kvinde, bestyrkes af, at hun selv overtog fæstet af Klitgård i en længere årrække efter mandens død [1]. Enten har der ikke været en søn, der ville overtage fæstet, eller også har hun været så enerådige, at hun ikke har villet give styringen fra sig. Det gjorde hun dog i 1684, hvor hendes barnebarn, Margrethe Jensdatter (jf. kapitel 53), blev gift med Jens Andersen, der fik lov til at overtage Klitgård.

På det tidspunkt var Margrethe Simonsdatter 76 år, så hun havde fortjent at komme på af-tægt. Hun nåede at blive 85 år, inden hun døde i 1693. Hun var dog ikke frisk til det sidste, for det fremgår af kirkebogen, at hun var syg og sengeliggende i nogle år inden sin død.

Margrethe Simonsdatters datter af første ægteskab, min tip-6-oldemor, Anne Simonsdatter, er nærmere omtalt i kapitel 53.

Sønnen af andet ægteskab, Simon Simonsen, blev ifølge Værnfelt [1, 6] fæster af gården Nørre Ravnstrup i Ørum Sogn (Hjørring Amt) ca. 15 km nordvest for Ulsted Sogn. I [7] fortælles det mere forsigtigt, at Simon Simonsen fra Nørre Ravnstrup antagelig var fra Klitgård i Ulsted Sogn.

Simon Simonsen blev gift med Maren Mortensdatter Kjærulf (født ca. 1648), og han overtog derved fæstet af Nørre Ravnstrup fra Marens far, der var en velhavende mand [7]. Deres børn er født inden kirkebogens start i Ørum Sogn, men to af børnenes død er fundet i kirkebogen. En søn, Simon Simonsen (født ca. 1673), blev begravet den 5. december 1698, og en "liden datter" ved navn Anne blev begravet den 15. maj 1683. Ved Annes begravelse omtales hendes far, Simon Simonsen, som "salig", dvs. han har været død på det tidspunkt.

Simon Simonsen døde i 1682 [7]. Hans død kan dog ikke findes i kirkebogen, der påbegyndes i løbet af 1682. Nørre Ravnstrup var en fæstegård under herregården Langholt i Horsens Sogn (Ålborg Amt), der var ejet af Albert Bille. Albert Bille var fordrukken og havde økonomiske problemer [7]. Derfor havde han lånt 1000 rigsdaler af sin fæster, Simon Simonsen [6], der åbenbart havde en bedre økonomi. Simon Simonsen fik til gengæld pant i gården.

Efter Simon Simonsens død kunne Albert Bille ikke betale pengene tilbage til hans enke, Maren Mortensdatter Kjærulf, og derfor overtog hun gården. Hendes nye liv som gårdejer blev dog ret kortvarigt, for hun døde syv år senere (begravet 16. september 1689, Ørum Sogn) i en alder af 41 år.

Litteraturliste

1. Kr. Værnfelt: "Af Ulsted Sogns Historie", Fra Himmerland og Kjær Herred, Årbøger udgivet af Historisk Samfund for Aalborg Amt, 1959-60, side 137-204
2. Kr. Værnfelt: "Kjær herreds knaber og deres frænder", Fra Himmerland og Kjær Herred, Årbøger udgivet af Historisk Samfund for Aalborg Amt, bind 28, 1967
3. Kr. Værnfelt: "Af Ulsted Sogns Historie", Fra Himmerland og Kjær Herred, Årbøger udgivet af Historisk Samfund for Aalborg Amt, bind 48, 1959, side 1-53
4. "Slægten Bak fra Vester Hassing Sogn", Slægtsarkivet, 8800 Viborg, februar 1988, side 184
5. Bjarne og Kirstin Nørgaard-Pedersen: CD med jyske tingbøger, dombøger, lensregnskaber m.m., april 2010
6. Kr. Værnfelt: "Af Ulsted Sogns Historie (Søndre del af sognet)", Fra Himmerland og Kjær Herred, Årbøger udgivet af Historisk Samfund for Aalborg Amt, bind 18, 1953-1954, side 25-81
7. C. Klitgaard: "Ørum Sogn. Historisk-topografiske optegnelser", Vendsysselske Årbøger, 19. bind, Udgivet af Historisk Samfund for Hjørring Amt, 1951-52, side 198-200

Kapitel 68. Hemmelig adresse i Astrup

Mine tip-7-oldeforældre

Søren Pedersen & Anne Germandsdatter

Søren Pedersen (1444):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift:

Død: før 1692

Begravet:

Anne Germandsdatter (1445):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift:

Død: 1672 - 1692

Begravet:

Den meget begrænsede viden, der foreligger om Søren Pedersen og Anne Germandsdatter, stammer fra skiftet den 25. maj 1692 efter Anne Germandsdatters søster, Inger Germandsdatter [1]. Det fremgår af skifteprotokollen, at både Søren Pedersen og Anne Germandsdatter var døde, da skiftet blev afholdt. Deres bopæl angives at have været Astrup.

Stednavnet Astrup findes dog adskillige steder i landet. Hvis man regner med, at de har haft bopæl i nærheden af hovedparten af de øvrige familiemedlemmer, der er nævnt i skiftet, har de boet i omegnen af Randers og Århus. Her har jeg fundet fire landsbyer, der hedder Astrup. Jeg har ledt forgæves efter Søren Pedersens og Anne Germandsdatters død i to af de fire sogne, hvor kirkebøgerne eksisterer før 1692. Derfor forbliver det en velbevaret hemmelighed, hvor de har boet.

Skifteprotokollen [1] giver oplysninger om både Anne Germandsdatters søskende og om hendes børn. Den afdøde søster, Inger Germandsdatter, boede i Århus og var enke efter Jens Tordsen. Da arvingerne er hendes søskendes børn, har hun ikke selv haft børn.

Min endnu mere ukendte tip-8-oldefar, der må have heddet Germand til fornavn, har haft fem døtre. Anne og Inger er allerede omtalt.

Dorthe Germandsdatter var gift med Christen Sørensen i Grund (Fausing Sogn, Randers Amt). De var begge døde ved skiftet i 1692, og de havde tre børn, der er nævnt som arvinger.

Mette Germandsdatter var gift med Rasmus Andersen i Ørum (Ørum Sogn, Randers Amt), og de var også begge døde i 1692. De havde to døtre, der var arvinger.

Den sidste af Germands fem døtre var Maren Germandsdatter, der var gift med Esben Lauridsen i Bendstrup (Todbjerg Sogn, Randers Amt). Da det kun er Maren, der er erklæret død, må Esben Lauridsen antages at have været i live i 1692. Tre børn er nævnt som arvinger.

Mine tip-7-oldeforældre, Søren Pedersen og Anne Germandsdatter, har fået mindst fire børn, idet fire fælles børn er nævnt i skiftet fra 1692. En sag om arveafkald fra 20. juni 1672 [2] giver mig anledning til at tro, at Søren Pedersen ikke har været Anne Germandsdatters første ægtemand. Arvesagen handler om arven efter en Kirsten Mogensdatter. Mogens Sørensen i Balle (min tip-6-oldefar) gav afkald på arven på vegne af sig selv, sin mor, Anne Germandsdatter, og sine søskende Peder Sørensen, Mette Sørensdatter, Anne Sørensdatter og Anne Mogensdatter. Når de nævnte personer har været arveberettigede, må det formodes, at Kirsten Mogensdatter har været datter af Anne Germandsdatter.

Det får mig til at udlægge historien således, at Anne Germandsdatter inden ægteskabet med Søren Pedersen har været gift med en mand, der hed Mogens. De har sammen fået døtrene Kirsten Mogensdatter og Anne Mogensdatter. Hvis børnene i skiftet fra 1692 [1] er anført i rækkefølge efter alder, er Mogens Sørensen den ældste søn i Anne Germandsdatters næste ægteskab med Søren Pedersen. Det passer med, at Mogens Sørensen i overensstemmelse med datidens tradition kan være blevet opkaldt efter en afdød ægtemand ved navn Mogens.

Anne Mogensdatter er ikke nævnt i skiftet fra 1692, dvs. hun må være død forinden. Jeg har ikke yderligere oplysninger om hverken Kirsten eller Anne Mogensdatter. Min tip-6-oldefar, Mogens Sørensen, er omtalt nærmere i kapitel 55. Her kommer de sparsomme oplysninger, jeg har om de øvrige børn af Søren Pedersen og Anne Germandsdatter.

Anne Sørensdatter var i 1692 enke efter Anders Andersen i Århus [1]. Anders Andersen havde været bådsmænd. Han døde formentlig i 1687, idet der var skifte efter ham den 9. maj 1687 [3].

Om Mette Sørensdatter vides kun, at hun i 1692 boede i København [1]. Lad os håbe, at hun har nydt hovedstadens pulserende liv. På det tidspunkt må der have været fredeligt i København, fordi Danmark rent undtagelsesvis ikke var i krig med Sverige.

Sønnen, Peder Sørensen, opholdt sig i Norge i 1672 [2]. Han blev dog træt af nordmænd, idet han senere bosatte sig i Hornslet (Randers Amt). Peder Sørensen var død ved skiftet i 1692. Derfor var en søn, Zacharias, der boede i København, nævnt som arveberettiget [1].

Litteraturliste

1. Århus Købstad, Skifteuddrag, Protokol 3, 1685-1696, 25. maj 1692, www.brejl.dk
2. Bjarne og Kirstin Nørgaard-Pedersen: CD med jyske tingbøger, dombøger, lensregnskaber m.m., april 2010, Århus Byfoged, tingbøger, 1636-1702
3. Århus Købstad, Skifteuddrag, Protokol 3, 1685-1696, 9. maj 1687, www.brejl.dk

Kapitel 69. Det er syndigt at larme i kirken

Mine tip-7-oldeforældre

Jørgen Nielsen & Kirsten Pedersdatter

Jørgen Nielsen (1520):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift:

Død:

Begravet: 18. februar 1667 i Åsted Sogn (Hjørring Amt)

Kirsten Pedersdatter (1521):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift:

Død:

Begravet: 27. februar 1671 i Åsted Sogn

Jørgen Nielsen og Kirsten Pedersdatter døde i Faurholt i Åsted Sogn ca. 7 km vest for Frederikshavn. De er blevet født inden kirkebogens start, og da der ikke er nogen aldersangivelse i kirkebogen ved deres død, er deres fødselsår ukendt.

Som omtalt i kapitel 57 er det usikkert, om Jørgen Nielsen og Kirsten Pedersdatter er forældre til min tip-6-oldefar, Thomas Jørgensen. Der er dog indicier, der taler for, at det er tilfældet. Derfor har jeg trods usikkerheden valgt at tildele Jørgen Nielsen og Kirsten Pedersdatter et kapitel i min slægtshistorie.

I Åsted Sogn starter kirkebogen i 1654. Allerede i starten af første årgang optræder Jørgen Nielsen i Faurholt som fadder den 8. februar 1654 ved en dåb hos en Peder Christensen i Faurholt. I 1656, 1658 og 1662 var Jørgen Nielsen i Faurholt igen fadder. Han må have haft et socialt sindelag og et varmt hjerte, der bankede for de faderløse børn, for to af gangene var han fadder for et "uægte" barn.

Kirsten Pedersdatter var mere til børn, der var født inden for ægteskab. I 1656 var "Jørgens hustru i Faurholt" fadder, og i 1665 var "Kirsten Pedersdatter, Jørgen Niensens hustru i Faurholt" fadder. Desuden var "Kirsten Pedersdatter i Faurholt" fadder i 1654, 1656 og 1658. Just Jensen i Faurholt var imidlertid også gift med en Kirsten Pedersdatter (jf. kapitel 70). De har forhåbentlig selv haft styr på hvem, der var gift med hvem, men jeg må opgive at finde ud af det.

Jørgen Nielsen i Faurholt blev begravet den 18. februar 1667, og "Kirsten Pedersdatter, salig Jørgen Niensens enke i Faurholt" blev udsat for det samme den 27. februar 1671.

Deres børn er ligeledes blevet født inden kirkebogens start, og det gør det ikke muligt med sikkerhed at finde frem til disse. Jeg tillader mig her at formode, at mænd/kvinder i den ef-

terfølgende generation med efternavnet Jørgensen/Jørgensdatter og bopæl i Faurholt er børn af Jørgen Nielsen. Det medfører en risiko for at tildele Jørgen Nielsen et eller flere børn, som han ikke er fader til. Jeg vælger alligevel i det følgende at omtale dem, som jeg anser for at være potentielle børn af Jørgen Nielsen.

Det er nærliggende at forvente, at de to ældste sønner er opkaldt efter bedstefædre. I overensstemmelse med denne forventning har jeg fundet både en Niels Jørgensen og en Peder Jørgensen, så dem vil jeg starte med. Niels Jørgensen i Faurholt var fadder i 1655, 1656 og 1662 ved barnedåb i Åsted Sogn. I 1659 var han til offentligt skrifte i Åsted Kirke, hvor han skulle bekende sine synder for hele menigheden. Det fremgår ikke af kirkebogen hvilke synder, der var tale om. Seksuelt samkvem uden for ægteskabet var den hyppigste årsag til offentligt skrifte. Af frygt for en injuriersag tør jeg dog ikke antyde, at Niels Jørgensen kan have gjort sig skyldig i den slags "letfærdighed". Efter 1662 har jeg ikke fundet spor af Niels Jørgensen i Åsted kirkebog, så han kan tænkes at være rejst fra sognet.

Derimod har Peder Jørgensen efterladt sig mange spor i kirkebogen. Peder Jørgensen blev født i ca. 1630 at dømme efter aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død. Den 19. maj 1662, der var 2. pinsedag, blev Peder Jørgensen og Sidsel Mogensdatter i Faurholt viet i Åsted Kirke. Efterfølgende boede de i Faurholt til deres dages ende.

Sidsel Mogensdatter havde været gift tidligere. Det tør jeg påstå, fordi det fremgår af Åsted kirkebog, at Peder Jørgensens stedatter, Maren, blev begravet i 1668, og at hans stedsøn, Christen, blev begravet i 1669. Peder Jørgensen og Sidsel Mogensdatter fik ingen fælles børn.

Allerede året efter vielsen gjorde Peder Jørgensen sig uheldigt bemærket som en af sognets syndere. Den 15. marts 1663 var han til offentligt skrifte i kirken. Grunden til dette anføres i kirkebogen at være "rumor i kirken". Det gamle ord "rumor" betyder larm eller spektakel. Det kunne være interessant at vide, om Peder Jørgensen har protesteret højlydt over præstens prædiken, om han har skramlet for meget med træskoene, eller om han i drukkenskab har skældt ud på fredelige kirkegængere. Man må formode, at han har larmet en hel del, når støjniveaulet blev klassificeret som syndigt.

Hvis Peder Jørgensen var en angrende synder, var angeren ikke langtidsholdbar. Den 29. september 1668 måtte han igen til offentligt skrifte. Denne gang var det "for løgn". Han må have fortalt en løgnehistorie af et vist format, når den krævede offentlig syndsforladelse.

Peder Jørgensens syndige levned diskvalificerede ham ikke som fadder ved barnedåb i sognet. Både han og Sidsel Mogensdatter stod fadder med jævne mellemrum. Ægteskabet med Sidsel Mogensdatter blev dog kortvarigt, for hun døde efter ca. 6 års ægteskab (begravet 2. februar 1668). I 1668 var der usædvanligt mange døde i Åsted Sogn, så sognet må formodes at have været hjemsøgt af en dødelig epidemi.

Peder Jørgensen fandt hurtigt en afløser for Sidsel, idet han den 8. november 1668 blev gift i Åsted Kirke med Karen Thomsdatter fra Kvissel (født ca. 1632). Hun havde muligvis også været gift tidligere, idet en Karen Thomsdatter fra Kvissel i 1657 var blevet gift med en Jørgen Madsen. Peder Jørgensen fik heller ingen børn med Karen Thomsdatter.

Karen Thomsdatter havde en enestående succes som fadder i Åsted Sogn. Jeg har talt op, at hun i perioden 1670-1701 var fadder i alt 26 gange. På det punkt var Peder Jørgensen mere tilbageholdende.

Peder Jørgensen nævnes i 1671 og 1704 som fæstebonde i Faurholt på en gård, der hørte under Bangsbo Hovedgård [1]. På skattemandtalslisterne fra 1681, 1683, 1696 og 1697 er han ligeledes anført at være fæstebonde i Faurholt [2].

I 1704 har han dog ikke været i stand til at forestå gårdens drift, for han døde året forinden i en alder af 73 år. Peder Jørgensen blev begravet den 5. april 1703. Han har næppe larmet i kirken under begravelsen. Karen Thomsdatter var 77 år og boede fortsat i Faurholt, da hun døde (begravet 10. november 1709).

Det fremgår af Åstedes kirkebog, at "en ung karl, Christen Jørgensen i Faurholt, som blev slagen ved Fladstrand" blev begravet den 5. september 1667. Kirkebogens tekst tyder på, at der har været dramatiske omstændigheder ved hans død, men de nærmere omstændigheder bliver næppe opklaret. Jeg har ikke fundet andre oplysninger om Christen Jørgensen.

Anne Jørgensdatter optræder første gang i Åstedes kirkebog i 1661, hvor hun er fadder og har bopæl i Faurholt. Hun er fadder nogle gange i de efterfølgende 14 år. I 1674 og 1675 omtales hun som "Anne Jørgensdatter til Niels Pedersen i Faurholt", hvilket formentlig betyder, at hun var tjenestepige hos Niels Pedersen. Det kunne hun ikke blive ved med, for Niels Pedersen døde i starten af 1676.

Så måtte Anne Jørgensdatter finde anden udvej for forsørgelse. Den 16. april 1676 blev Anne Jørgensdatter i Faurholt gift i Åsted Kirke med Søren Nielsen fra Gjedsig. Efter vielsen bosatte de sig i Faurholt, så mit gæt er, at Søren Nielsen har overtaget fæstet af afdøde Niels Pedersens gård.

Året efter fødte Anne en datter (døbt 28. februar 1677). Datteren fik navnet Kirsten, hvilket kan passe med, at Kirsten Pedersdatter har været Anne Jørgensdatters mor. Denne fødsel tog formentlig livet af Anne, for "Anne Jørgensdatter, Søren Nielsens hustru i Faurholt" blev begravet ca. en måned senere den 27. marts 1677.

Søren Nielsen var ikke blevet træt af ægteskabeligt samliv, for han blev gift yderligere to gange. I 1677 eller 1678 blev han gift med Christentze Nielsdatter, som han fik fire børn med. Hun døde i 1693, hvorefter han i 1701 blev gift med Kirsten Christensdatter.

Morten Jørgensen i Faurholt er fundet som fadder i Åstedes kirkebog i 1665, 1666 og 1669. Den 8. juni 1673 blev Morten Jørgensen fra Søndergård i Åsted gift med Kirsten Jensdatter fra Ribberholt. Der er ikke dokumentation for, at de to Morten Jørgensen'er er identiske, men da navnet Morten Jørgensen ikke var specielt almindeligt, er det tænkeligt, at det er Morten Jørgensen fra Faurholt, der har overtaget Søndergård.

Morten Jørgensen og Kirsten Jensdatter bosatte sig efter vielsen på Søndergård. Deres første barn, Jørgen, blev døbt den 26. april 1674. I perioden 1676-1681 fik de yderligere fire børn. De to ældste sønner blev opkaldt efter bedstefædrene. Den ældste datter blev døbt Maren, og den næstældste blev døbt Kirsten, hvilket passer med, at Kirsten Pedersdatter kan have været

mor til Morten Jørgensen. Når de kun nåede at få fem børn, skyldtes det, at Morten Jørgensen døde i 1681 (begravet 7. september).

Kirsten Jensdatter blev den 25. juni 1682 gift med Jens Nielsen, der overtog både hende og Søndergård. De nåede at få to børn, inden Kirsten Jensdatter døde (begravet 11. april 1686). Herefter blev Jens Nielsen senest i 1688 gift med en Anne Nielsdatter.

Min tip-6-oldefar, Thomas Jørgensen (født ca. 1635), er omtalt i kapitel 57. Når han også skal omtales her, skyldes det, at fadderne ved hans børns dåb kan give et fingerpeg om familieforholdene. Af ovennævnte potentielle søskende optræder Peder Jørgensen, Anne Jørgensdatter og Morten Jørgensen som faddere, og ægtefællerne til Peder Jørgensen og Anne Jørgensdatter er ligeledes faddere.

Endvidere er en Ingeborg Jørgensdatter fra Krætrup i Volstrup Sogn (Hjørring Amt) fadder to gange (1674 og 1680). I betragtning af, at hun kommer rejsende langvejs fra for at være fadder, er det overvejende sandsynligt, at hun er søster til Thomas Jørgensen. Den ældste, bevarede kirkebog fra Volstrup Sogn begynder i 1725, og derfor har det ikke været muligt at finde yderligere oplysninger om Ingeborg Jørgensdatter.

Litteraturliste

1. Bangsbos fæstere, 1573-1852, Bangsbo Museum & Arkiv
2. Skattemandtalslister, Åsted Sogn, kopi, Bangsbo Museum & Arkiv

Kapitel 70. Livshistorier uden liv

Mine tip-7-oldeforældre

Just Jensen & Kirsten Pedersdatter

Just Jensen (1522):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift:

Død:

Begravet: 12. november 1660 i Åsted Sogn (Hjørring Amt)

Kirsten Pedersdatter (1523):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift:

Død:

Begravet: 27. maj 1670 i Åsted Sogn

Just Jensen og Kirsten Pedersdatter døde i Faurholt i Åsted Sogn (Hjørring Amt). De er blevet født inden kirkebogens start, og da der ikke er nogen aldersangivelse i kirkebogen ved deres død, er deres fødselsår ukendt.

Som omtalt i kapitel 57 er det usikkert, om Just Jensen og Kirsten Pedersdatter er forældre til min tip-6-oldemor, Johanne Justdatter. Navnet Just var dog så usædvanligt dengang, at det er nærliggende at tro, at Just Jensen i Faurholt er far til Johanne Justdatter i Faurholt. Derfor har jeg trods usikkerheden valgt at tildele Just Jensen og Kirsten Pedersdatter et kapitel i min slægtshistorie.

Just Jensen findes nævnt første gang på side 4 i Åstedes ældste kirkebog. Den 8. februar 1654 var Just Jensen i Faurholt sammen med Jørgen Nielsen fra Faurholt, som jeg påstår også er min tip-7-oldefar (jf. kapitel 69), fadder ved en barnedåb hos en Peder Christensen i Faurholt. Den 31. december samme år var Just Jensen igen fadder. Peder Christensen må have været hurtig på aftrækkeren, for det var igen ham, der havde barnedåb.

Derefter trængte Peder Christensen til en pause. Just Jensen var dog trofast, for da Peder Christensen fik sit næste barn døbt den 3. januar 1658, stillede Just Jensen igen op som fadder. Den 20. maj samme år var Just Jensen endnu engang fadder, men denne gang var det dog ikke hos Peder Christensen.

Just Jensens hustru, Kirsten Pedersdatter, har muligvis også prøvet at være fadder. En "Kirsten Pedersdatter i Faurholt" var fadder i 1654, 1656 og 1658. Det er dog ikke muligt at afgøre, hvem hun var gift med, da Jørgen Nielsen i Faurholt også var gift med en Kirsten Pedersdatter (jf. kapitel 69).

Min version af Just Jensens livshistorie må desværre begrænses til, at han var fadder, og så døde han. Just Jensen døde i 1660 og blev begravet den 12. november. Kirsten Pedersdatters

livshistorie bliver endnu kortere, for den eneste sikre viden, jeg har om hende, er hendes død. Den 27. maj 1670 blev ”Kirsten Pedersdatter, salig Justis enke i Faurholt” begravet. Jeg vover at tro på, at det var Just Jensen, hun var enke efter.

Just Jensens og Kirsten Pedersdatters børn er ligeledes blevet født inden kirkebogens start. Derfor har det ikke været muligt med sikkerhed at finde frem til disse. Jeg har i min efterforskning antaget, at mænd/kvinder i den efterfølgende generation med efternavnet Justsen/Justdatter og bopæl i Faurholt er børn af Just Jensen. Denne antagelse behøver ikke at være rigtig, så derfor vil jeg nøjes med at betegne dem som potentielle børn. Det er kun lykkedes mig at finde tre. Johanne Justdatter (min tip-6-oldemor) blev født ca. 1649, og hun er nærmere omtalt i kapitel 57.

Det fremgår af Åstedes kirkebog, at ”en ung karl, Jens Justsen i Faurholt” blev begravet den 6. januar 1669, og det er, hvad jeg ved om ham.

Maren Justdatter blev den 27. juli 1673 gift i Åsted Kirke med Anders Andersen. Jeg kan ikke fastslå Maren Justdatters bopæl ved vielsen, da kirkebogens tekst er utydelig, men stednavnet ender på ”holt”. Det er der dog flere stednavne i Åsted Sogn, der gør. Maren Justdatter havde fundet Anders Andersen i Tårs ca. 20 km vest for Åsted. Efter vielsen har jeg ikke fundet dem i Åstedes kirkebog. Det er nærliggende at antage, at de har bosat sig i Tårs. Der har jeg ikke kunnet eftersøge dem, idet kirkebogen i Tårs Sogn starter i 1715.

Kapitel 71. Herredstingets stamgæst

Mine tip-8-oldeforældre

Jens Nielsen & Karen Andersdatter

Jens Nielsen (2704):

Født: 1584

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: ca. 1608

Død:

Begravet: 14. juli 1657 i Hellevad Sogn (Hjørring Amt)

Karen Andersdatter (2705):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: ca. 1608

Død: 12. april 1665

Begravet: 24. april 1665 i Hellevad Sogn

Jens Nielsen er søn af Niels Jensen fra gården Røgelhede i Hellevad Sogn (ca. 30 km sydvest for Frederikshavn) [1]. Der foreligger ikke oplysninger om moderen. Der foreligger heller ikke oplysninger om Karen Andersdatters forældre.

Gården Røgelhede og dens ejere og brugere igennem ca. 400 år er detaljeret beskrevet i en artikel af C. Klitgaard [2]. Artiklen indeholder oplysninger om Jens Niensens forfædre. Da oplysningerne om dem er for sparsomme til, at de kan få deres eget kapitel, vil de blive omtalt kortfattet her. Da familierelationerne ikke kan dokumenteres ved hjælp af kirkebøger, er de næppe 100 % sikre.

Den først kendte forfader er Peder Nielsen i Røgelhede, der formodes at være min tip-11-oldefar. Han nævnes i 1500 og 1501, hvor han var vidne på Jerslev Herreds ting. I 1520 var han medudsteder af et lovhævdsbrev, som er en slags skøde. I et dokument fra ca. 1525 anføres, at Peder Nielsen i Røgelhede har Kong Christierns brev, dvs. Peder Nielsen har haft en fæsteaftale vedr. gården, der var kongens ejendom. Den omtalte konge må have været Christian 2. Den seneste oplysning om Peder Nielsen stammer fra 1532, hvor han var rebsmand (datidens ord for landmåler) til Lendum Mark i Vennebjerg Herred. Det vides ikke, hvornår Peder Nielsen døde. Peder Nielsen angives at være far til sønnerne Niels Pedersen, Jens Pedersen (min tip-10-oldefar) og Clemen Pedersen samt en unavngiven datter [2].

Min tip-10-oldefar, Jens Pedersen i Røgelhede, omtales i 1546, hvor han sammen med broderen, Niels Pedersen i Røgelhede, var involveret i en strid om rettighederne til noget bondegods. I 1550 boede Jens Pedersen og Niels Pedersen i Røgelhede og er anført at være selvejere. Det må betyde, at gården er blevet indløst (købt) fra kongen [2]. Jens Pedersen og Niels Pedersen omtales i Viborg landstings dombøger den 16. juli 1569 i forbindelse med en sag om et skøde [3].

Jens Pedersen menes at have haft børnene Peder Jensen, Anders Jensen, Laurs Jensen, Niels Jensen (min tip-9-oldefar), Karen Jensdatter og Maren Jensdatter [4]. I 1606 er sønnen, Peder Jensen, anført som besidder af gården [2], dvs. Jens Pedersen må formodes at være død inden da. Der foreligger ikke yderligere oplysninger om min tip-9-oldefar, Niels Jensen, så derfor vil jeg vende tilbage til mine tip-8-oldeforældre, Jens Nielsen og Karen Andersdatter.

I 1606, hvor Jens Nielsens farbror, Peder Jensen, er anført som besidder af Røgelhede, er Jens Nielsen omtalt som inderste på gården. På større gårde var der oftest flere brugere, hvoraf den ene var den formelle bruger (hovedmanden). De øvrige brugere blev kaldt for hovedmandens inderster, dvs. Jens Nielsen har formentlig haft en andel i gårdens drift [2]. Den 13. august 1608 optrådte Peder Jensen på Viborg landsting som en slags forligsmand i en sag om et slagsmål på et pinsemarked i 1607, og han omtales igen i forbindelse med en sag på landstinget den 21. december 1616 [3].

Peder Jensen må være død senest i 1621, idet han i en sag ved Viborg landsting den 29. september 1621 nævnes blandt fem voldgiftsmænd, der ”er ved døden afgang”. I Jerslev Herreds tingbog [3] omtales i 1631 og senere en Oluf Pedersen i Røgelhede. Jeg gætter på, at han er en søn af Peder Jensen, og at han har overtaget fæstet af en halvdel af gården efter Peder Jensen.

På det tidspunkt har min tip-8-oldefar, Jens Nielsen, sandsynligvis været fæster af den anden halvdel af Røgelhede. Oluf Pedersen formodes at være død i 1644, idet hans hustru ved Jerslev Herreds ting den 14. november 1644 frasagde sig arv og gæld efter ”hendes salig husbond”. Det fremgår af en sag ved herredstinget (13. maj 1652), at fæstet af Oluf Pedersens halvdel af Røgelhede var blevet overtaget af en Laurs Nielsen. Laurs Nielsen blev bl.a. stævnet for en gæld, som Oluf Pedersen havde haft til ejeren, Iver Krabbe [3].

Det nævnes, at min tip-8-oldefar, Jens Nielsen, til kort før sin død i 1657 besad halvdelen af gården [1]. Da Røgelhede var en stor gård, har Jens Nielsen sandsynligvis været en af storbønderne i sognet.

Ved omtalen af Jens Nielsens begravelse i Hellevad Sogns kirkebog er der en kortfattet levnedbeskrivelse, hvilket ikke er normalt i kirkebøger fra den tid. Det fremgår bl.a., at han havde været gift i 49 år [1], og derfor må han formodes at være blevet gift med Karen Andersdatter i ca. 1608. Det fremgår endvidere af levnedbeskrivelsen i kirkebogen, at Jens Nielsen havde otte børn, og formentlig har Karen Andersdatter været mor til alle børnene. Seks af disse børn er kendt, og de hedder Anders Jensen, Anne Jensdatter, Niels Jensen (min tip-7-oldefar), Christen Jensen (født ca. 1623), Maren Jensdatter (født ca. 1624) og Peder Jensen (født ca. 1630) [1, 2].

Jens Nielsen havde flere børn end geder. Når jeg tør påstå dette, skyldes det, at Jens Nielsen i Røgelhede ifølge Jerslev Herreds tingbog den 6. juni 1639 fik forbud mod at holde geder uden husbondens samtykke [3].

Ifølge Vennebjerg Herreds tingbog var Jens Nielsen i 1641 en af medunderskriverne på kontrakten, da sønnen, Niels Jensen, fæstede Kalsgårdsted i Åsted Sogn (Hjørring Amt) [1, 2].

Det er primært gennem Jerslev Herreds tingbog [3], at man kan følge Jens Nielsens liv. I perioden 1639-1653 var Jens Nielsen involveret i så mange sager ved herredstinget, at man

kan undre sig over, at han også har haft tid til at passe sin gård. Det vil føre for vidt at omtale alle sagerne her, så jeg vil nøjes med nogle udvalgte eksempler.

Året 1640 var præget af konflikter med en Morten Olufsen i Rydslund. Først rejste Jens Nielsen en sag mod Morten Olufsen, fordi Jens Nielsens hustrus tjenestepige var rømt af pladsen og nu tjente hos Morten Olufsen. Derefter rejste Jens Nielsen en sag, hvor hans sønner Niels og Peder Jensen vidnede, at Morten Olufsen med sit kvæg havde neddrevet Jens Nielsens engdige og ladet kvæget drive ind på Jens Nielsens eng. Det endte med et forlig den 28. maj 1640, som indebar, at Morten Olufsen ikke måtte komme i Jens Nielsens eng med sit kvæg, at han skulle holde sine diger ved magt, og at han desuden ikke måtte slå Jens Nielsens børn eller folk.

Ikke desto mindre kom Morten Olufsen kort tid efter i slagsmål med Jens Nielsens søn, Anders Jensen. Slagsmålet må have resulteret i synlige skader, for den 25. juni 1640 blev både Anders Jensens og Morten Olufsens sår synet på herredstinget. Anders Jensen beskyldte Morten Olufsen for at have tilføjet ham sårene, og Morten Olufsen beskyldte Anders Jensen og hans bror, Peder Jensen, for det samme. Den 23. juli 1640 tilkendegav Jens Nielsen og Morten Olufsen på herredstinget, at den tvist og uenighed, der var opstået mellem dem selv og deres sønner på grund af slagsmålet, var blevet forligt. Slagsmålet resulterede i, at begge parter blev dømt til at betale en bøde til husbonden, dvs. ejeren af deres fæstegårde, Otte Marsvin [3]. Det har tilsyneladende givet godsejeren en ekstraintægt, når hans fæstebønder kom i slagsmål.

Det har indgået i Jens Nielsens fæstekontrakt, at han sammen med andre af sognets fæstebønder skulle vedligeholde mølledæmningen omkring mølledammen ved Klokkeholms mølle. Jens Nielsen var ikke den, der kom først til mølle, når dæmningen skulle udbedres. I både 1640 og 1652 blev Jens Nielsen sammen med flere andre stævnet ved herredstinget, fordi de ikke havde efterkommet et påbud om at vedligeholde dæmningen [3].

Jens Nielsen delte som nævnt Røgelhede med en anden fæstebonde, og det forløb ikke uden nabokonflikter. I 1643 blev Jens Nielsen stævnet af ovennævnte Oluf Pedersen for at få afklaret fordelingen af nogle jordarealer omkring Røgelhede. Det er tilsyneladende som en del af samme sag, at en tjenestekarl på herredstinget den 18. maj 1643 vidnede, at Jens Nielsen havde jaget tre af Oluf Pedersens heste væk fra et kær i Røgelhede mark, og at Jens Nielsen endvidere havde fjernet en bro. Nabokonflikterne hørte ikke op, selv om Oluf Pedersen blev afløst af ovennævnte Laurs Nielsen. I 1650 rejste Laurs Nielsen sag mod Jens Nielsen, fordi Jens Nielsen havde ansat en tjenstedreng, der uden opsigelse var rømt af tjeneste hos Laurs Nielsen [3].

Jens Nielsen nåede også at blive registreret på herredstinget som en dårlig betaler. Den 22. november 1649 blev Jens Nielsen sammen med naboen Laurs Nielsen stævnet af godsejer Iver Krabbe, der var ejer af Røgelhede, fordi de ikke havde betalt deres landgilde, dvs. den årlige fæsteafgift til ejeren. Landgilden blev primært betalt i naturalier, for det fremgår af tingbogen, at Jens Nielsen skyldte 10 tønder byg, 4 tønder havre, 1 otting smør og 8 rigsdaler (møntenhed) i arbejdspenge [3]. Til orientering kan det oplyses, at en tønde er 139,1 liter, og at en otting er 4,35 liter.

I 1650 var godsejer Iver Krabbe på besigtigelsestur til sine besiddelser i herredet. Det resulterede i, at også Jens Nielsen fik fint besøg. Det er anført i tingbogen [3], at Jens Nielsen havde sået 10 tønder rug, 8 tønder byg og 16 tønder havre. Hans hus blev synet, og det fremgår, at

det ”er brøstfældigt for 6 læs tag”. ”Brøstfældigt” betyder dårligt vedligeholdt, og det kan jo skyldes Jens Niensens ovennævnte økonomiske problemer. ”6 læs tag” må betyde, at der skulle bruges 6 læs tagrør til udbedring af husets stråtag.

Jens Nielsen nævnes sidste gang i tingbogen i 1653. Fra 1654 er det hans søn, Peder Jensen i Røgelhede, der fører sager på herredstinget [3]. Det tyder på, at Peder Jensen på det tidspunkt har overtaget fæstet af halvparten af Røgelhede efter sin aldrende far, der må formodes at være kommet på aftægt hos sønnen.

Hellevad Kirke var rammen om både Jens Niensens og Karen Andersdatters begravelse (foto: 2011)

Jens Nielsen døde i 1657. Den 14. juli blev ”salig Jens Nielsen i Røgelhede” begravet fra Hellevad Kirke. Præsten har haft behov for at demonstrere, at han var lærd, så derfor er resten af kirkebogens omtale af begravelsen, herunder ovennævnte levnedbeskrivelse, skrevet på latin. Det er årsag til, at jeg ikke fuldt ud har forstået teksten, men jeg vil referere bedst muligt. Ud over det, der allerede er refereret, fremgår det, at han blev født i 1584 og blev 73 år. Resten ser ud til at handle om de bibeltekster, som præsten har prædiket over ved begravelsen. Efter opslag i Bibelen er jeg nået frem til, at bibelteksterne sandsynligvis har været Salmernes bog, 55. salme og 1. kongebog, kapitel 6. Det er da lidt imponerende at kunne få så megen viden om en begravelse, der har fundet sted for over 350 år siden.

Datidens kvinder førte sig normalt ikke frem på en måde, der gav anledning til omtale i tingbøgerne, så derfor er der meget lidt viden om Karen Andersdatters liv. Der er faktisk mere viden om hendes død i 1665, og derfor vil jeg citere ordret, hvad præsten skrev i kirkebogen efter hendes begravelse: ”Mandagen den 24 Apr. begroff Jeg den Sl. Danneqvinde Karen

Andersdtr af Røgelheede, som Sal. i Herren hensoff den 12 Ejusdem. Blef nedlagt i Hellevad Kircke oc givet til Kirken for hendis nedleggelsis Sted – 4 Rdlr”.

Udtrykt på mere nutidigt dansk blev Karen Andersdatter begravet den 24. april. Hun blev omtalt som en ”salig dannekvinde”, så der har ikke været indvandrerblod i hendes årer. ”Ejusdem” er latin og betyder ”samme”, dvs. hun døde (hensov) salig i Herren den 12. april. Hun blev begravet i Hellevad Kirke. Brugerbetaling var også moderne for 350 år siden, for der blev betalt 4 rigsdaler til kirken for hendes gravsted.

Sønnen, Niels Jensen, omtales i kapitel 60, fordi han er min tip-7-oldefar. Her skal der redegøres for de oplysninger, jeg har fundet om de fem af hans søskende, der findes viden om.

Anders Jensen må affinde sig med kun at blive husket for det ovenfor omtalte slagsmål med Morten Olufsen i Rydslund i 1640. Jeg har ingen yderligere viden om Anders Jensen. Da Anders Jensens bror, Peder Jensen i Røgelhede, holdt barnedåb den 25. april 1669, var der ifølge Hellevad Sogns kirkebog en Anders Jensen blandt fadderne, og han kan muligvis være identisk med slagsbroderen.

Anne Jensdatter blev gift i Kvisselholt i Dronninglund Sogn (Hjørring Amt) med Oluf Christensen. De har med sikkerhed haft børnene Christen Olufsen og Dorte Olufsdatter. Oluf Christensen var i 1641 sammen med Jens Nielsen blandt medunderskriverne på Niels Jensens ovenfor omtalte fæstekontrakt.

Familierelationerne dokumenteres yderligere af, at hustruen til Peder Jensen i Røgelhede (Annes bror) ifølge kirkebogen var fadder, da Dorte Olufsdatters barn, Rasmus, blev døbt den 11. maj 1662 i Skærum Sogn [1]. Den ”Christen Ollesen af Kvisselholt”, der ifølge kirkebogen var fadder, da Peder Jensen i Røgelhede holdt barnedåb den 6. oktober 1672, er sandsynligvis Anne Jensdatters søn.

Christen Jensen gjorde akademisk karriere, og det var usædvanligt dengang. Derfor får han lidt mere omtale, end han ellers er berettiget til. Der er grund til at tro, at Jens Nielsen har været forholdsvis velhavende, når sønnen har kunnet få lov til at studere. Christen Jensen blev student i Ålborg og blev i 1652 immatrikuleret ved Københavns Universitet [2].

Da København i 1659 blev belejret af svenskerne, var Christen Jensen aktiv i studenterkorpset som mønsterskriver, dvs. han var medhjælper for mønstringschefen [2]. Efter endt belejring må han være fortsat med studierne, for da han den 21. april 1664 er nævnt i Jerslev Herreds tingbog i forbindelse med et vidneudsagn, omtales han som ”Christen Jensen i Røgelhede studiosus” [3]. Det kan undre, at han har kunnet passe sine studier, når han havde bopæl i Røgelhede.

Christen Jensen må dog være blevet teolog, for i 1665 blev han præst i Hellevad Sogn og havde bopæl i Klokkeholm [2]. Han omtales i kirkebogen som ”hr. Christen Jensen Røgelhede”, da han 25. april 1669 var fadder ved en barnedåb hos broderen, Peder Jensen i Røgelhede. Gejstlige blev dengang tituleret ”hr.”.

Christen Jensen blev gift i en sen alder (ca. 50 år) den 5. oktober 1673 i Hellevad Kirke med Johanne Nielsdatter af Kjærsgård, der var født ca. 1625. I kirkebogen omtales han som ”hr.

Christen”, og det er anført, at han er stedets kapellan. Både Johanne Nielsdatter og hendes mor, Gyde Laursdatter, havde haft nære relationer til familien Jensen inden brylluppet, idet de begge havde været faddere hos Peder Jensen i Røgelhede, Johanne oven i købet sammen med Christen i 1669. Relationerne kan skyldes, at Johanne Nielsdatter var søster til den Laurs Nielsen, der var fæster af den anden halvpart af Røgelhede. Johanne Nielsdatter arbejdede som jordemoder.

Næste dramatiske begivenhed var, at Christen Jensens svigermor flyttede ind hos dem i 1679. Det fremgår af Jerslev Herreds tingbog (20. november 1679), at Gyde Laursdatters bo og formue skal gøres op, fordi hun er flyttet ind hos Christen Jensen. Tingbogen nævner Gyde Laursdatters børn, heriblandt Laurs Nielsen i Røgelhede.

Da Gyde Laursdatter døde året efter, opstod der et rygte om, at hendes datter havde røget under hende, før hun døde. Det var gammel overtro, at døden blev fremskyndet, hvis man satte en skål med gløder under den døendes seng. Det rygte kunne hr. Christen ikke leve med, så han anlagde sag mod Jens Laursen, der havde udspremt rygten (Jerslev Herreds tingbog, 30. november 1682). Sagen endte i mindelighed med, at Jens Laursen undskyldte.

Christen Jensen døde den 17. august 1706 i Klokkerholm i en alder af 83 år. Der kan ikke være nogen, der har fremskyndet Johanne Nielsdatters død med gløder under sengen, for hvis ellers oplysningerne om hendes fødsels- og dødsår er korrekte, blev hun ca. 95 år, inden hun døde i 1720. Christen Jensen og Johanne Nielsdatter var barnløse, og derfor var det deres søskende og søskendebørn, der arvede dem. Det fremgår af skiftet den 5. august 1720, at Christens Jensens arvinger var børnene af Niels Jensen i Skoven i Åsted Sogn, Anne Jensdatter i Kvisselholt, Maren Jensdatter i Kalum i Serritslev Sogn og Peder Jensen i Røgelhede [1, 2, 3].

Maren Jensdatter blev gift ca. 1650 med en selvejerbonde, Niels Jensen Mørk, i Kalum i Serritslev Sogn (Hjørring Amt). De fik flere børn [2]. Den 6. oktober 1672 var Maren Jensdatter ifølge kirkebogen fadder ved barnedåb hos broderen, Peder Jensen i Røgelhede. Efter mandens død flyttede Maren Jensdatter i 1689 ind hos en datter på hovedgården Hejselt i Torslev Sogn [5]. Ifølge Serritslev Sogns kirkebog døde Maren Jensdatter i en alder af 80 år den 17. maj 1704 på Hejselt og blev begravet den 23. maj 1704 i Serritslev.

Peder Jensen blev som den eneste af Jens Nielsens børn boende på Røgelhede. Som nævnt ovenfor har han sandsynligvis overtaget fæstet af halvparten af Røgelhede efter sin far i ca. 1654. I matrikelbogen 1662 er Peder Jensen og Laurs Nielsen anført som de to brugere af gården, og det er også tilfældet i 1680.

Røgelhede var på det tidspunkt ejet af en Christian Worm. Peder Jensen må have været på god fod med såvel ejeren som den anden bruger af gården, for både Christian Worm og Laurs Nielsen var mere end én gang fadder ved barnedåb hos Peder Jensen. Han var gift med Maren Christensdatter [2], der som nævnt ovenfor var fadder i 1662, da Anne Jensdatters barnbarn blev døbt. Peder Jensen og Maren Christensdatter havde fem børn, der var født i perioden 1663-1672. Deres dåb er omtalt i Hellevad Sogns kirkebog. Det ene barn døde i en alder af ca. 8 måneder.

Peder Jensen omtales nogle gange i Jerslev Herreds tingbog. Bl.a. var han i 1663 involveret i noget, der i dag ville blive betegnet som en injuriersag. Peder Jensen og Laurs Nielsen ankla-

gede et ægtepar i Allerup for at have ”holdt et forargerligt krohus med idelig drik og dobbel klammeri og trætte, så de fattige sognefolk kunne komme i livsfare”. Peder Jensen og Laurs Nielsen blev til gengæld stævnet af ægteparret, ”da det vedrører ære og velstand”, men Peder Jensen og Laurs Nielsen bekræftede deres vidnesbyrd ved ed [3].

Peder Jensen døde i 1684, men da kirkebogen i Hellevad mangler 1674-1732, har hans død ikke kunnet findes i kirkebogen. Den er til gengæld omtalt i tingbogen den 28. august 1684, hvor ejeren, Christen Worm, begærede syn på den gårdspart, som enken, Maren Christensdatter, beboede, samt skifte efter afdøde Peder Jensen [3]. Det menes at være hans enke, Maren Christensdatter, der på skattemandtalslisten i 1687 betegnes som ”en forskrevet enke med en hob faderløse børn, stor gæld og besværlighed til husbonden” [2], så hendes liv endte næppe lykkeligt.

Litteraturliste

1. Bjarne Nørgaard Pedersen: ”Mere om Røgelhede”, Slægten, Forum for slægtshistorie, nr. 32, juli 2005, side 12-14
2. C. Klitgaard: ”Røgelhede i Hellevad Sogn”, Jyske Samlinger, 5. række, V. bind, 1941-1942, side 270-302
3. Bjarne og Kirstin Nørgaard Pedersen: CD med jyske tingbøger, dombøger, lensregnskaber m.m., april 2010
4. Bjarne Nørgaard Pedersen: ”Burholt”, Slægten, Forum for slægtshistorie, nr. 32, juli 2005, side 11-12
5. <http://terpet9830.dk/kalum2.htm>

Kapitel 72. Fæstebonden og hans elleve sønner

Mine tip-8-oldeforældre

Thomas Christensen & ukendt hustru

Thomas Christensen (2706):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før ca. 1605

Død: ca. 1642

Begravet:

Ukendt hustru (2707):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift:

Død:

Begravet:

Der foreligger kun sparsomme oplysninger om min tip-8-oldefar, Thomas Christensen. Det er f.eks. ikke muligt at finde oplysninger om ham i kirkebogen, fordi han døde inden Åsted Sogns første kirkebog. Han er far til et stort antal børn, men der foreligger ingen oplysninger om hans hustru. Hun har formentlig haft så travlt med børnepasning, at hun ikke har haft tid til at sætte sig varige spor i lokalsamfundet.

Når der alligevel er grundlag for at ofre et særskilt kapitel på Thomas Christensen, skyldes det, at der foreligger en del oplysninger om hans børn. Når ikke andet er anført, stammer oplysningerne i dette kapitel fra en artikel af Else Jørgensen [1].

Thomas Christensen var fæstebonde på gården Kalsgårdsted i Åsted Sogn (Hjørring Amt) ca. 7 km vest for Frederikshavn. Kalsgårdsted kaldes også for Overskoven eller blot Skoven. Thomas Christensen omtales både første og sidste gang, da han i 1641 overlod fæstet af gården til sin svigersøn, Niels Jensen (min tip-7-oldefar).

Som bisiddere ved kontraktunderskrivelsen havde Thomas Christensen sin søn, Anders Thomsen i Håbendal, og Peder Pallesen i Skoven [2]. Peder Pallesen er også min tip-8-oldefar (jf. kapitel 62). Han var nabo til Thomas Christensen, idet han boede på den gård, der senere blev kendt som Nederskoven.

Der er enighed blandt forskellige forfattere [1, 2, 3] om, at Niels Jensens overtagelse af fæstegården skete i 1641, men uenighed om, hvornår overtagelsen omtales i Vennebjerg Herreds tingbog. Den ene af forfatterne anfører den 7. august 1641 [2], hvorimod de to andre anfører 7. august 1643 [1, 3].

Det fremgår af fæstekontrakten, at Thomas Christensen i resten af sin levetid skulle have brugsret over en tredjedel af gårdens jord og ejendomme [3]. Efter hans død fortsatte nogle af hans sønner med at drive hans marker. Det var svogeren, Niels Jensen, så utilfreds med, at

han stævnedede dem 19. juni og 7. august 1643. De stævnedede sønner var Niels, Søren, Vigel og Mads Thomsen med bopæl i Kalsgårdsted. Det fremgår endvidere, at de var født i Kalsgårdsted, og at de alle var ungarle.

Af dette kan udledes, at Thomas Christensen må være død i perioden mellem kontraktunderskrivelsen og stævningen, dvs. 1641-1643. Endvidere må han have boet i Kalsgårdsted i en længere årrække, når de fire nævnte sønner var født der.

Stævningen resulterede tilsyneladende ikke i, at Thomas Christensens sønner umiddelbart flyttede fra gården. I en sag fra 26. januar 1646 på Vennebjerg Herredsting omtales Vigel og Mads Thomsen som boende i Kalsgårdsted og Niels og Søren Thomsen som boende i Skoven (Overskoven). Her nævnes Kalsgårdsted og Overskoven sideløbende, så måske har fæstegården bestået af to ejendomme?

Tre af de fire sønner flyttede senere til en anden bopæl. Som omtalt nedenfor blev Mads Thomsen tilsyneladende boende på gården i resten af sit liv. Der er grænser for hvor meget uvenner, han kan have været med Niels Jensen på grund af stævningen, for den 2. april 1656 var de ifølge kirkebogen begge faddere ved den samme barnedåb i Åsted Kirke.

Thomas Christensen havde 11 sønner og én datter [1]. Man må næsten håbe, at de mange fødsler har været fordelt på mere end én hustru. Kønfordelingen mellem børnene er statistisk set usandsynlig, så det er tænkeligt, at der har været mere end én datter.

I Åsted Sogns kirkebog optræder en Margrethe Thomsdatter i perioden 1655-1657 flere gange som fadder ved barnedåb i sognet sammen med Anders Thomsen og/eller Kirsten Thomsdatter, der begge er børn af Thomas Christensen. Det er derfor nærliggende at gætte på, at Margrethe også er barn af Thomas Christensen.

Kirsten Thomsdatter er min tip-7-oldemor og var gift med Niels Jensen, der overtog hendes fars fæstegård. De to er omtalt nærmere i kapitel 60. Ellers vil jeg her redegøre for den viden, jeg har om Thomas Christensens øvrige børn.

Christen Thomsen omtales i en sag på Vennebjerg Herredsting den 8. maj 1643, hvor hans søn, Christen Christensen, vidnede, at hans faster, Kirsten Thomsdatter, havde lånt penge til overtagelse af fæstegården i Kalsgårdsted af hans far, Christen Thomsen i Korsholt. Korsholt var antagelig beliggende i Hørmested Sogn (Hjørring Amt). Christen Thomsen angives at være død mellem 1676 og 1680 [1].

Niels Thomsen boede som nævnt ovenfor i Kalsgårdsted i 1643 og 1646. Han var gift med Anne Villadsdatter og døde i 1676 på gården Volstrup i Hørmested Sogn. Efter hans død var der uenighed om værgemålet for hans børn. Dette resulterede i en sag på Horns Herredsting og Vennebjerg Herredsting, hvor syv af hans brødre er nævnt i forbindelse med sagen [1, 4]. Det vides derfor, at disse brødre har været i live i 1676, og hvor de har boet. Jeg undrer mig over, at ovennævnte Christen Thomsen i Korsholt ikke er nævnt blandt de syv brødre, så måske er han død tidligere end 1676?

Søren Thomsen boede som nævnt ovenfor i Kalsgårdsted i 1643 og 1646. I 1676 og 1680 boede han i Spangerhede i Ugilt Sogn (Hjørring Amt).

Vigel Thomsen var ligeledes en af de fire brødre, der boede i Kalsgårdsted i 1643 og 1646. Han omtales den 26. juni 1671 i forbindelse med et skifte, hvor al ejendom, der tilhørte Bangsbo Hovedgård, var gjort op [5]. Vigel Thomsen angives her at bo i Sælhagen i Fladstrand (nutidens Frederikshavn). Det fremgår, at han har betalt 2 tønder byg og 3 tønder kuller i landgilde til Bangsbo. Kuller er en fisk. Fæsterne af kystnære ejendomme har åbenbart skullet indfange en del af landgilden på havet, hvorefter godsejeren har fået kuller.

I 1676 og 1680 havde Vigel Thomsen fortsat bopæl i Fladstrand. Hans død i 1695 er omtalt i kirkebogen for Fladstrand Sogn. Ved begravelsen den 14. juni 1695 omtales han som "Vigel Thomsøn", og det er anført, at han blev 90 år, dvs. han blev født i ca. 1605. Det må derfor formodes, at Thomas Christensen er blevet gift inden da.

En anden Christen Thomsen boede i 1664 i Bindslev Sogn (Hjørring Amt), hvor han ved matriklen i 1664 havde halvdelen af gården Lykkegård. Han boede fortsat på Lykkegård i 1676, men døde inden 1680.

Mads Thomsen var den sidste af de fire brødre, der boede i Kalsgårdsted i 1643 og 1646. Meget tyder på, at han er blevet boende på gården, for det fremgår af Åsted Sogns kirkebog, at "Mads Thomsen i Skoven" i perioden 1656-1661 var fadder ved barnedåb i sognet i alt seks gange. Han døde i 1662 og blev begravet den 20. juni i Åsted Sogn.

Det er anført i kirkebogen, at Mads Thomsen døde ved et ulykkeligt tilfælde. Man kan så spekulere på hvilke ulykkestilfælde, der i datidens samfund uden maskiner kunne være så voldsomme, at de fik dødelig udgang, men det er desværre ikke alle spørgsmål, man kan finde svar på i kirkebøgerne.

Det vides, at Anders Thomsen i 1641 boede på gården Store Håbendal i Åsted Sogn, hvor han var fæstebonde. Der blev han boende resten af livet. Han var gift med Birgitte Christensdatter. Anders Thomsen har været en fremtrædende mand i sognet at dømme efter hvor hyppigt, han blev brugt som fadder. Jeg har i kirkebogen optalt, at han i perioden 1654-1667 var fadder ved barnedåb i Åsted Kirke ikke mindre end 33 gange. Han har haft nære relationer til søsteren, Kirsten Thomsdatter, idet han meget ofte var fadder sammen med hende og enkelte gange sammen med hendes mand, Niels Jensen. Han må meget pludseligt være blevet grundigt træt af tillidshvervet som fadder, for de efterfølgende ti år har jeg ikke fundet ham som fadder en eneste gang.

Anders Thomsen var involveret i nogle sager ved herredstinget. Den 4. november 1661 fortalte et vidne, at under besættelsen i den sidste svenskekrig var Anders Thomsen blevet truet af svenskerne til at hente egetræ til dem i skoven. Anders Thomsen havde fået hug og slag af svenskerne, og de havde taget en hest fra ham [4]. Den 23. juni 1673 vidnede Anders Thomsen under ed i en sag, hvor et elletræ var blevet stjålet fra Håbendal Skov og efterfølgende fundet i et hus i Skærum [4]. Den 26. januar 1674 stævnedes Anders Thomsen flere personer, der havde gæld til ham [6].

I 1678 døde Anders Thomsens hustru, Birgitte Christensdatter (begravet den 19. december). Han og Birgitte Christensdatter var tilsyneladende barnløse. Det er formentlig årsagen til, at Niels Nielsen (min tip-6-oldefar), der var søn af Anders Thomsens søster, Kirsten Thomsdatter, fik lov til at overtage gården i 1680 eller 1681. Anders Thomsen har sandsynligvis boet på

aftægt hos søstersønnen indtil sin død i 1686. Han blev begravet den 23. august, og kirkebogen anfører, at hans bopæl var Håbendal. Kirkebogen afslører ikke, hvor gammel han blev.

Blandt de 11 brødre var der endnu en Anders Thomsen. I 1676 angives han at bo i Faurholt i Hørby Sogn. Han er formentlig død inden 1680.

Thomas Christensen må have set op til sin far, for han har haft hele tre sønner, der var opkaldt efter ham. Det virker umiddelbart usandsynligt, at Thomas Christensen skulle have haft tre sønner ved navn Christen Thomsen. Ikke desto mindre ser Else Jørgensens artikel [1] ud til at dokumentere, at det var tilfældet, selv om der savnes en god forklaring på den ensformige navngivning. Den tredje Christen Thomsen rejste usædvanligt langt hjemmefra, idet han blev herredsfoged i Harrested Herred i Skåne.

Det vides ikke, hvornår Christen Thomsen flyttede til Skåne, men det er formentlig sket, mens Skåne hørte under Danmark. Han endte dog sine dage som svensker. Efter en tabt krig mod svenskerne måtte Danmark ved Roskildefreden i 1658 afstå bl.a. Skåne til Sverige. I 1676, hvor Christen Thomsen med sikkerhed havde bopæl i Øye i Skåne, var Skåne derfor svensk.

Christen Thomsen var gift med Birgitte Pedersdatter, og de fik ingen børn. Han er formentlig død i 1680, idet en arvesag efter afdøde Christen Thomsen er underskrevet på Håbendal den 28. maj 1680. I forbindelse med arvesagen nævnes fire brødre (Anders i Håbendal, Søren i Spangerhede, Steffen i Agdrup og Vigel i Fladstrand) til den afdøde herredsfoged. Disse fire må derfor formodes at være de eneste af brødrene, der har været i live i 1680. Der nævnes endvidere en søster uden angivelse af navn. Det kan tænkes at være Kirsten Thomsdatter, der med sikkerhed var i live i 1680.

Steffen Thomsen blev født i Kalsgårdsted. Han forsøgte i 1642 at få fæste på sin fødegård og tilbød ifølge tingbogen fra Jerslev Herredsting (24. marts 1642) den nuværende ejer, Folmer Urne, 100 rigsdaler i indfæstning [7]. Steffen Thomsen var tilsyneladende blevet snydt. Han havde betalt den tidligere ejer, Jokum Beck, en stor sum penge for at få lov til at fæste Kalsgårdsted, men det kendte Folmer Urne ikke noget til. Folmer Urne havde selv for en stor sum penge fæstet gården til en anden. Denne anden må formodes at være ovennævnte Niels Jensen. Folmer Urne henviste Steffen Thomsen til at sagsøge Jokum Beck for den betalte pengesum. Steffen Thomsens forsøg på med herredstingets hjælp at få lov til at fæste fødegården kan evt. have haft sammenhæng med faderen, Thomas Christensens død.

Det var måske i frustration over at være blevet snydt for fødegården, at Steffen Thomsen flyttede sydpå. Han blev gift i så sen en alder (ca. 44 år), at vielsen kan findes i kirkebogen. Den 2. november 1659 blev Steffen Thomsen og Else Pedersdatter i Agdrup trolovede i Sulsted Sogn (Ålborg Amt), og de blev viede samme sted ”paa Tredie Juledag” samme år. Else Pedersdatter var datter af Agdrups forrige fæster.

På grundlag af Sulsted Sogns kirkebog kan det fastslås, at Steffen Thomsen i Agdrup fik børnene Maren Steffensdatter (døbt 13. januar 1661) og Thomas Steffensen (døbt 26. juli 1663). Jeg har ikke noget ønske om at ignorere Else Pedersdatters andel i børnene, men det er kun faderen, der er anført i kirkebogen. Der var ingen af Steffens søskende blandt fadderne.

I 1676 havde Steffen Thomsen igen penge i klemme. På Jerslev Herredsting stævnedes Steffen Thomsen i Agdrup den 13. januar 1676 Laurs Pedersen Smed i Øster Brønderslev for en obligationsgæld [7]. Denne gang fik Steffen Thomsen medhold og formentlig også sine penge, for smeden blev dømt til at betale inden 15 dage, hvis han ville undgå, at der blev gjort udlæg i hans ejendele.

Det vides fra ovennævnte arvesag, at Steffen Thomsen også havde bopæl i Agdrup i 1680. Der boede han stadig, da han døde i 1682. Han blev ifølge kirkebogen begravet den 17. november. Det er anført, at han blev 67 år, dvs. han var født i ca. 1615.

Den sidste af sønnerne, Jens Thomsen, er død før 1676. Det vides fra arvesagen efter herredsfogeden fra Skåne, at Jens Thomsen havde en søn, Anders Jensen i Skagen, og en datter, Karen Jensdatter, der i 1680 var enke efter en Bent Hansen i Ystad i Skåne. Karen Jensdatter har formentlig haft økonomiske problemer, for ved arvesagen var den afdøde herredsfogeds brødre så venlige at overlade deres del af arven til Karen Jensdatter.

Litteraturliste

1. Else Jørgensen: "Thomsen, Brøndum og Brønnum", Slægten, Forum for slægtshistorie, nr. 34, juli 2006, side 65-67
2. Bjarne Nørgaard Pedersen: "Mere om Røgelhede", Slægten, Forum for slægtshistorie, nr. 32, juli 2005, side 12-14
3. C. Klitgaard: "Røgelhede i Hellevad Sogn", Jyske Samlinger, 5. række, V. bind, 1941-1942, side 270-302
4. Horns Herreds tingbog, afskrift, Bangsbo Museum & Arkiv
5. Bangsbos fæstere, 1573-1852, Bangsbo Museum & Arkiv
6. Egnsarkivet for Aasted Sogn, afskrift af tingbogen
7. Bjarne og Kirstin Nørgaard-Pedersen: CD med jyske tingbøger, dombøger, lensregnskaber m.m., april 2010, Jerslev Herreds tingbog, 1631-1688

Kapitel 73. Gårdmanden der ikke kunne lide svenskere

Mine tip-8-oldeforældre

Peder Andersen Hofgaard & Maren Jensdatter

<u>Peder Andersen Hofgaard (2816):</u>	
Født:	
Døbt:	
Konfirmeret:	
Gift:	
Død:	1605
Begravet:	
<u>Maren Jensdatter (2817):</u>	
Født:	
Døbt:	
Konfirmeret:	
Gift:	
Død:	1613
Begravet:	

Peder Andersen Hofgaards forældre kendes ikke. Maren Jensdatter var antagelig datter af Jens Sørensen Hofgaard (jf. kapitel 76), der var fæster af den gård i Nørresundby (Ålborg Amt), som blev overtaget af Peder Andersen Hofgaard [1]. I betragtning af, at Peder Andersen Hofgaard også har overtaget sit tilnavn fra sin formodede svigerfar, er det nærliggende at gætte på, at gården er blevet kaldt for Hofgaard.

Peder Andersen Hofgaard nævnes som bruger af gården i perioden 1600-1605, men har sandsynligvis overtaget den meget tidligere. Peder Andersen Hofgaard døde i 1605, hvorefter hans enke, Maren Jensdatter, var fæster af gården fra 1606, og indtil hun døde i 1613. Herefter blev den overtaget af sønnen, Jens Pedersen Hofgaard (min tip-7-oldefar) [1].

Jens Pedersen Hofgaard er nærmere omtalt i kapitel 64. Derudover kendes en søn, Christen Pedersen Hofgaard, og en datter, Bodil Pedersdatter Hofgaard. Om Bodil vides kun, at hun var gift med Morten Pedersen og bosat i Nørresundby. Hun var i live i 1631, hvor hun og hendes to brødre nævnes som eneste arvinger efter en afdød kusine [1].

Sønnen, Christen Pedersen Hofgaard, blev boende i fødebyen, for i ca. 1617 fæstede han en mindre gård i Sundby, som Nørresundby blev kaldt dengang. Det betalte han 30 daler for at få lov til. Han blev gift med Inger Villadsdatter, og de fik mindst to børn, der var ligeligt fordelt mellem han- og hunkøn [1].

Som nærmere omtalt i kapitel 64 invaderede svenskerne i 1644 Nordjylland, og de plyndrede og hærgede i Nørresundby i forbindelse med et slag den 18. januar 1644. Jeg har en klar formodning om, at Christen Pedersen Hofgaard ikke har kunnet lide svenskere, for han blev

hårdt ramt af deres hærgen. Det fremgår af et vidneudsagn, der den 9. november 1646 blev afgivet under ed ved Ålborg Byting af seks mænd fra Sundby [2].

I vidneudsagnet nævnes "Christen Hougaard" som en af ti navngivne gårdmænd, der som følge af slaget blev ganske og aldeles ruineret, udplyndret og fraberøvet heste, hopper, klæder, korn, kobber, bohaver og hvad de ejede. Vidnesbyrdet skulle dokumentere de pågældendes manglende evne til at betale skat til kongen. Folk har dengang næppe betalt deres skat med glæde. Derfor kan det ikke afvises, at de udplyndrede bønderes økonomiske ruin er blevet overdrevet en smule i håb om at slippe billigere i skat.

Litteraturliste

1. Chr. Petresch Christensen: "Nørresundbys historie indtil 1701", Aalborg, 1921
2. Chr. Christensen: "Nogle efterretninger om slaget ved Nørresundby og Helm. Wrangels indfald i Nordjylland 1644", Samlinger til jydsk historie og topografi, 4. række, 1. bind, 1911-1914

Kapitel 74. Ældreomsorg på Viborg Landsting

Mine tip-8-oldeforældre

Niels Laursen & Johanne Esbendsdatter

Niels Laursen (2828):

Født: ca. 1580

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1617

Død: ca. 1650

Begravet:

Johanne Esbendsdatter (2829):

Født: ca. 1590

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1617

Død: efter 1634

Begravet:

Min tip-8-oldefars efternavn skrives både Laursen og Lauridsen. Min tip-8-oldemors efternavn ses også stavet Espensdatter. De er begge døde inden kirkebogens start, og derfor foreligger der ikke præcise oplysninger om fødsel, ægteskab og død. De anførte fødselsår [1] må derfor anses for at være et usikkert skøn.

Niels Laursen var søn af Laurs Nielsen og Anne Mortensdatter (jf. kapitel 77) fra gården Hvolgård i Vester Hassing Sogn (Ålborg Amt) [2]. Vester Hassing Sogn befinder sig nord for Limfjorden ca. 11 km øst for Nørresundby.

Johanne Esbendsdatter var datter af Esben Pedersen (jf. kapitel 78), der var fæster på gården Rottrup i Ulsted Sogn (Ålborg Amt) [3] ca. 8 km øst for Vester Hassing. Hendes mor er ukendt. Rottrup var en dobbeltgård, der i 1600-tallet kun blev kaldt Rottrup, men de to dele af gården blev senere omtalt som Nør og Sønder Rottrup [1]. Esben Pedersen residerede på det senere Sønder Rottrup.

Det først kendte barn af Niels Laursen og Johanne Esbendsdatter blev født i Rottrup i 1617, og de må formodes at være blevet gift inden da. Det må derfor antages, at Niels Laursen senest i 1617 overtog fæstet af Rottrup [1] efter sin svigerfar, der døde i 1618 [2].

Der foreligger ingen sikker viden om Niels Laursens og Johanne Esbendsdatters børn. Usikkerheden skyldes bl.a., at fæsteren på det senere Nør Rottrup på samme tidspunkt var min tip-7-oldefar, Niels Nielsen (jf. kapitel 66). I Ulsted Sogns kirkebog findes der i en årrække i forbindelse med død/begravelse en levnedbeskrivelse for den afdøde. Når man i disse levnedbeskrivelser støder på en Nielsen eller Nielsdatter, der angives at være født i Rottrup, kan det ikke umiddelbart afgøres, om faderen er Niels Laursen eller Niels Nielsen. Jeg har fundet frem til syv børn, som Niels Laursen og Johanne Esbendsdatter med større eller mindre sandsynlighed er forældre til. Der kan dog sagtens have været flere.

Den førstefødte af de syv børn er Ellen Nielsdatter (født 1617). De øvrige er Maren Nielsdatter (født 1618), min tip-7-oldefar Laurs Nielsen (født 1623), Esben Nielsen (ukendt fødselsår), Peder Nielsen (født 1630), Jens Nielsen (født 1631) og Johanne Nielsdatter (født 1634). De anførte fødselsår stammer alle fra kirkebogens levnedbeskrivelser. Sønnen, Esben, er kun kendt fra Værnfelts artikel [2]. De øvrige seks er omtalt i kirkebogen ved deres død med Rottrup angivet som fødested.

Niels Laursen og Johanne Esbendsdatter er i kirkebogen direkte nævnt som forældre til Jens Nielsen, og Laurs Nielsen overtog Sønder Rottrup efter Niels Laursen. Derfor er Jens og Laurs med sikkerhed sønner af Niels Laursen og Johanne Esbendsdatter. Derudover omtaler Værnfelt [2, 3] Ellen, Esben, Peder og Johanne som deres børn. Det er dog uklart, hvor sikker Værnfelts viden er, da kilderne ikke er anført.

Maren Nielsdatter nævnes ikke andre steder blandt Niels Laursens og Johanne Esbendsdatters børn. Hun angives at være født i Rottrup i 1618. Samme år blev min tip-6-oldefar, Jens Nielsen (jf. kapitel 53), født på Nør Rottrup. Jeg anser det derfor for mest sandsynligt, at Maren Nielsdatter er født på Sønder Rottrup. Det kan dog ikke udelukkes, at der er født tvillinger på Nør Rottrup eller, at fødselsårene er angivet unøjagtigt.

Der er af gode grunde begrænset viden om Niels Laursens og Johanne Esbendsdatters liv. Noget tyder på, at Niels Laursen har været en ”blød” mand, der følte omsorg for de gamle i familien. Johanne Esbendsdatters bror, dvs. Niels Laursens svoger, var i 1618 anklaget for at have gennembanket sin gamle far (jf. nærmere omtale i kapitel 78). Svogeren fremførte vidner, der skulle bedyre hans uskyld. Niels Laursen stævnedede vidnerne på Viborg Landsting den 9. maj 1618 for at få dem kendt uvederhæftige. Svogeren blev dog frikendt [2, 4]. Man må formode, at Niels Laursens forhold til svogeren ikke har været specielt hjerteligt efter denne sag.

Få år senere måtte Niels Laursen igen en tur til Viborg Landsting, fordi hans gamle mor, Anne Mortensdatter, var blevet anklaget for at være en heks. I dag vil en kvinde måske blive fornærmet, men næppe anlægge sag, hvis hun bliver kaldt for en heks. Dengang kunne en sådan anklage koste livet. Den 1. februar 1623 kæmpede Niels Laursen på Viborg Landsting for sin mors liv og ære [2, 4]. Hvad sagen endte med, kan der læses om i kapitel 77.

Den 4. august 1635 var det Niels Laursens tur til at være på anklagebænken. Han blev sammen med andre stævnet ved Kær Herredsting for at have gjort skade på en eng, der hørte til gården Vester Gettrup. Det fremgår ikke, om han blev kendt skyldig [1, 2].

Niels Laursen menes at være død omkring 1650 [2]. Der foreligger ingen viden om Johanne Esbendsdatters død, så det kan kun konstateres, at hun må være død efter 1634, hvor hun fødte sit sidst kendte barn.

Der er lidt mere viden om Niels Laursens og Johanne Esbendsdatters børn. Laurs Nielsen er omtalt i kapitel 65, fordi han er min tip-7-oldefar. De øvrige børn omtales her. Når ikke andet er anført, stammer oplysningerne om deres liv fra kirkebøgernes levnedbeskrivelser ved deres død.

Ellen Nielsdatter blev gift i ca. 1649 med Poul Pedersen, der var født i Ulsted by i 1606. Ellen Nielsdatter boede hjemme hos sine forældre, til hun blev gift. Poul Pedersen havde en brede-

re livserfaring, idet han havde tjent adskillige steder, inden han ”kom i ægteskab” med Ellen Nielsdatter.

Poul Pedersen blev kaldt for ”Vester Poul Pedersen”. Dengang tog man verdenshjørnerne til hjælp for at skelne mellem to med samme navn. I Ulsted by var der på det tidspunkt også en ”Øster Poul Pedersen” [5], så man må formode, at sidstnævnte enten er født eller har boet østligere i byen end Vester Poul Pedersen.

I matriklen fra 1662 angives Vester Poul Pedersen at være den ene af to fæstere til en gård i Ulsted by [5, 6]. Poul angives at være forarmet, så han har sikkert haft svært ved at skaffe føden til de seks børn, han fik med Ellen Nielsdatter. Det er dog kun tre af disse børn, der kan sættes navn på.

I Ulsted Sogns kirkebog kan man læse, at ”Vester Poul Pedersens søn ved navn Peder Poulsen” i 1686 blev udlagt som barnefader til et ”uægte” barn. Hvis han blot havde holdt sig i skindet, ville han have været uberygtet for eftertiden. En anden søn, Simon Poulsen [6], er født i 1662 (begravet 8. februar 1736, Ulsted Sogn). Endvidere menes den berygtede Jynger Poulsen (født 1663, begravet 20. februar 1722) at være søn af Vester Poul Pedersen og Ellen Nielsdatter [2].

Jynger Poulsen blev ladefoged på Gettrup Gods. Han var berygtet, fordi han var blevet dømt for et voldeligt overfald og endvidere tre gange havde måttet betale lejerstålsbøde for ”uægte” børn. Han må have haft en vis charme, for det lykkedes ham på trods af sit rygte at blive gift med enken på den store gård, Klitgård, som han derved blev fæster af.

Vester Poul Pedersen nåede at leve 36 år i fælles fattigdom med Ellen Nielsdatter, inden han døde som 80-årig den 29. maj 1686. Efter seks år som enke døde Ellen Nielsdatter efter seks ugers sygdom den 29. november 1692 i en alder af 75 år.

Maren Nielsdatter boede hjemme, indtil hun som 19-årig blev gift i 1637 med Peder Svendsen. Efter vielsen bosatte de sig i Ulsted by, hvor de fik fem børn inden Peder Svendsens død i 1652. Maren Nielsdatter havde en svaghed for mænd, der hed Peder, for samme år blev hun gift med en Peder Thomsen. Det fremgår af kirkebogen, at hun blev ”af Gud velsignet med 4 børn”, men jeg har dog en mistanke om, at Peder Thomsen også har været involveret. I matriklen fra 1662 er en Peder Thomsen omtalt som fæster af et gadehus i Ulsted by, der tidligere havde været degnebol [5], dvs. et mindre landbrug i tilknytning til degneembedet. Mon ikke denne Peder Thomsen er Maren Nielsdatters mand?

Maren Nielsdatter havde et langt og måske også lykkeligt ægteskab med Peder Thomsen, inden han døde i 1683. Derefter ”sad hun enke” i 11 år, 1 måned og 3 uger. Hun var sengeliggende i 14 dage, inden hun døde 76 år gammel den 22. marts 1694.

Bortset fra, at en søn, Esben, er nævnt som et af Niels Laursens og Johanne Esbensdatters børn [2], foreligger der ingen oplysninger om ham. Det lyder dog sandsynligt, at de blandt flere sønner har haft en søn, der var opkaldt efter Johanne Esbensdatters far. Hans død er ikke fundet i kirkebogen, så derfor må han formodes at være død senest i 1684.

Peder Nielsen fik også et verdenshjørne som tilnavn, idet han gik under navnet ”Nør Peder Nielsen”. Han blev fæster af gården Elgård i Ulsted by. Gården var så stor, at den var delt

mellem tre fæstere [5]. Han var gift to gange. Der er ingen sikker viden om hans første kone, men hun har muligvis heddet Ellen Jensdatter og været datter af gårdens tidligere fæster, Jens Pedersen [1, 5]. Hans første kone er død inden kirkebogens start i 1684, og derefter blev han gift med Karen Simonsdatter (født i enten ca. 1654 eller ca. 1664).

Der er med rimelig sandsynlighed identificeret følgende ti børn af Nør Peder Nielsen: Anne Pedersdatter (født ca. 1652) [1], Kirsten Pedersdatter (født ca. 1654) [1], Margrethe Pedersdatter (ukendt fødselsår, gift 1697), Jens Pedersen (født ca. 1661), Esben Pedersen (født 1680), Johanne Pedersdatter (ukendt fødselsår, gift 1704), Ellen Pedersdatter (døbt 14. juni 1685), Niels Pedersen (døbt 15. januar 1688), Simon Pedersen (født 31. juli 1690, død 11. december 1690) og Maren Pedersdatter (døbt 3. december 1693).

Dåben af de fire sidstnævnte er beskrevet i kirkebogen, så det vides med sikkerhed, at Karen Simonsdatter er deres mor og Nør Peder Nielsen deres far. For de øvrige er fødselsåret angivet ud fra alderen ved deres begravelse. De fire førstnævnte er født så tidligt, at Karen Simonsdatter ikke kan have været mor til dem. Derimod er det usikkert, hvem der er mor til Esben og Johanne. Jens Pedersen blev udlagt som barnefader i 1688, og det fremgår af kirkebogen, at han var "Nør Peder Nielsens søn". For de øvrige fem børn har jeg ikke sikker dokumentation for, at Nør Peder Nielsen er far til dem, men en gennemgang af fadderne til Anne Pedersdatters og Esben Pedersens mange børn tyder på, at alle de ovennævnte er en del af søskendeflokken.

Nør Peder Nielsen blev gammel, for han var ifølge kirkebogen 86 år 9 uger og 4 dage, da han døde i 1716 (begravet den 16. marts). Der er valgmuligheder, når det skal afgøres, hvornår hans enke døde. Det fremgår af kirkebogen, at en Karen Simonsdatter i Ulsted på 81 år blev begravet den 2. august 1735, og at en Karen Simonsdatter i Ulsted på 80 år blev begravet den 26. januar 1744. Det er umuligt at afgøre hvem af disse to, der er Nør Peder Nielsens enke.

Jens Nielsen blev gift som 23-årig i 1654 med Maren Sørensdatter. Hun var 7 år ældre og havde boet hjemme på faderens gård Sønderheden i Ulsted Sogn, indtil hun blev afsat til Jens. Jens Nielsen overtog Sønderheden efter sin svigerfar [1, 2].

Jens Nielsens og Maren Sørensdatters ægteskab kom til at vare 43 år, og de fik i alt ni børn. Det er dog kun følgende fem børn, jeg har viden om: Johanne Jensdatter (født 1656), Søren Jensen (født 10. december 1658), Kirsten Jensdatter (ukendt fødselsår, gift 1684), Niels Jensen (født ca. 1660) og Maren Jensdatter (født ca. 1660). Oplysningerne om fødselsår er baseret på aldersangivelsen i kirkebogen ved deres død. Johanne, Søren og Kirsten er i kirkebogen angivet at være børn af Jens Nielsen på Heden. Niels og Maren henføres til Jens Nielsen, fordi de havde bopæl på Heden ved deres vielse.

Jens Nielsen var en barsk fyr, der ifølge tingbøgerne var involveret i slagsmål og anden form for ballade, så det er imponerende, at Maren Sørensdatter holdt ham ud i 43 år.

Jens Nielsen havde bl.a. en kontrovers med byens største gårdmand, Lars Pedersen, der var både kirkeværge og sognefoged. Han var ret upopulær, fordi han brugte skrappe metoder til at inddrive skat og tiende. Lars Pedersen var under et besøg hos smeden blevet slået, så han fik et åbent sår over venstre øje. Sagen blev behandlet på Kær Herredsting den 8. marts 1664 [2], hvor Jens Nielsen blev beskyldt for at have slået Lars Pedersen med en stridshammer. Et andet vidne forklarede endvidere, at Jens Nielsen et par måneder tidligere var kommet ind i Lars Pedersens gård medbringende en jerntyv, dvs. et gaffelformet redskab med spidse tæ-

der. Han havde råbt op og skældt ud, og Lars Pedersens forkarl vidnede, at Jens Nielsen havde kaldt dem for kæltringer og horeunger. Jens Nielsen udtalte, at han ikke kunne erindre at have været inde i den gård.

Lars Pedersen forlangte Jens Nielsen dømt for brud på gårdsretten, hvilket dengang var en alvorlig sag. Den 19. april 1664 var der på herredstinget flere, der vidnede til fordel for Jens Nielsen. De mente ikke, at han kunne dømmes for overtrædelse af gårdsretten, fordi det ikke var tilstrækkeligt bevist, at Jens Nielsen havde gjort nogen fortræd i Lars Pedersens gård [2].

Tre år senere var Jens Nielsen igen på krigsstien. Den 30. juli 1667 blev han på herredstinget sammen med sin bror, Laurs Nielsen, anklaget for umiddelbart efter kirketid at have overfaldet en tilsyneladende uskyldig kirkegænger, som Jens Nielsen skulle have slået med en kæp [2] (jf. den nærmere omtale af sagen i kapitel 65).

Maren Sørensdatter døde den 13. marts 1697 i en alder af 73 år. Samme år blev gården overtaget af sønnen, Niels Jensen [1]. Jens Nielsen var enkemand i seks år. Han var 72 år, da han døde på Heden den 15. juli 1703. Inden da var han sengeliggende i fem uger, og i den periode må det i det mindste formodes, at han ikke har været i slagsmål.

Johanne Nielsdatter sagde ja til en enkemand, da hun som 31-årig var i fare for ikke at blive gift. Hun boede hos forældrene i Rottrup, indtil hun blev gift med den 35-årige Bertel Mortensen i 1665. Hans første hustru, Kirsten Clemensdatter, som han havde fået to børn med, var død ½ år forinden. I 1662 var Bertel Mortensen fæster af gården Sønderkjær i Øster Melholt i Ulsted Sogn sammen med sin svigerfar, Clemend Andersen [2], og Bertel Mortensen vedblev at være fæster af gården i sit andet ægteskab.

Johanne Nielsdatter fik seks børn med Bertel Mortensen. Deraf kendes kun Niels Bertelsen (født ca. 1665, begravet 27. juni 1721) og Jens Bertelsen (født ca. 1668, begravet 28. september 1749), der begge døde i Dronninglund Sogn (Hjørring Amt), der var deres fars fødesogn. Johanne Nielsdatter var 51 år, da hun døde den 27. marts 1685. Bertel Mortensen nåede at være enkemand i 20 år, inden han døde i Melholt den 10. juni 1705 i en alder af 75 år.

Litteraturliste

1. ”En landboslægt fra Kær Herred (Ulsted og Dronninglund sogne) om Jørgen Olesen, født 1823, og hustru, deres forfædre og efterkommere”, Nordisk Slægtsforskning ApS, 8832 Skals, 2002
2. Kr. Værnfelt: ”Af Ulsted Sogns Historie”, Fra Himmerland og Kjær Herred, Årbøger udgivet af Historisk Samfund for Aalborg Amt, 1959-60, side 137-204
3. Kr. Værnfelt: ”Af Ulsted Sogns Historie”, Fra Himmerland og Kjær Herred, Årbøger udgivet af Historisk Samfund for Aalborg Amt, bind 50, 1961, side 1-39
4. Bjarne og Kirstin Nørgaard Pedersen: CD med jyske tingbøger, dombøger, lensregnskaber m.m., april 2010
5. Kr. Værnfelt: ”Af Ulsted Sogns Historie”, Fra Himmerland og Kjær Herred, Årbøger udgivet af Historisk Samfund for Aalborg Amt, bind 48, 1959, side 1-53
6. Kr. Værnfelt: ”Af Ulsted Sogns Historie (Søndre del af sognet)”, Fra Himmerland og Kjær Herred, Årbøger udgivet af Historisk Samfund for Aalborg Amt, bind 18, 1953-1954, side 25-81

Kapitel 75. Nakkeskud og bandekrig

Mine tip-8-oldeforældre

Simon Andersen & Dorthe Jensdatter

Simon Andersen (2838 & 2854):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1608

Død: ca. 1635

Begravet:

Dorthe Jensdatter (2839 & 2855):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1608

Død: efter 1642

Begravet:

Simon Andersen var søn af Anders Simonsen, der var fæster af gården Ellern i Stae i Vester Hassing Sogn (Ålborg Amt), og Bodil Jensdatter [1, 2] (jf. kapitel 79). Der foreligger ingen viden om Dorthe Jensdatters oprindelse.

I 1620 og 1630 nævnes Simon Andersen som fæster af gården Striben i Vester Hassing Sogn [3]. Det er nærliggende at gætte på, at han har overtaget gården i forbindelse med sit ægteskab med Dorthe Jensdatter. Det er sandsynligt, at han har overtaget fæstet af Striben fra Simon Mortensen (jf. kapitel 79), der menes at være hans farfar [3].

Af Simon Andersens og Dorthe Jensdatters børn kendes fem. Anders Simonsen angives at være født senest i 1607 [2], men kilden til denne oplysning er ikke anført. Det er til gengæld veldokumenteret, at Margrethe Simonsdatter (min tip-7-oldemor) blev født den 24. juli 1608. Derfor må Simon Andersen og Dorthe Jensdatter være blevet gift inden da. Gyde Simonsdatter angives (uden kildeangivelse) at være født omkring 1610 [2], Jens Simonsen er født i marts 1610, og Laurs Simonsen er født ca. 1615. Fødselsåret for Margrethe, Jens og Laurs er angivet på grundlag af oplysninger i kirkebogen ved deres død.

Simon Andersen må være død i ca. 1635, for hans enke, Dorthe Jensdatter, havde fæstet af Striben i 7-8 år, inden gården i 1643 blev overtaget af svigersønnen Peder Bertelsen [3]. Det vides ikke, om svigersønnen overtog gården, fordi Dorthe Jensdatter var død, så det kan ikke udelukkes, at Dorthe Jensdatter efterfølgende har haft mange gode år som aftægtskone på Striben.

I betragtning af, hvor lidt der har været at fortælle om Simon Andersens og Dorthe Jensdatters liv, er der en overraskende stor viden om deres børn. Der er fortalt om min tip-7-oldemor, Margrethe Simonsdatter, i kapitel 67, og her fortælles om de fire øvrige børn.

Striben var i 1600-tallet blandt de store gårde, og det ser den også ud til at være i dag (foto: 2011)

Fortællingen om børnene kan passende starte med en arvesag, der er beskrevet i Jerslev Herreds tingbog den 18. oktober 1649 [4]. Den afdøde var Margrethe Andersdatter, der var gift med Jens Mikkelsen i Vrågård. Blandt mange arvinger nævnes Jens Simonsen, Laurs Simonsen, Gyde Simonsdatter og Margrethe Simonsdatter. Den afdøde Margrete Andersdatter var med stor sandsynlighed deres faster. Min konklusion er derfor, at den afdøde ikke efterlod sig børn, og at arvingerne derfor var hendes søskende. Såfremt disse var døde, arvede deres børn. Derfor var afdøde Simon Andersens børn blandt arvingerne. Jens, Laurs, Gyde og Margrethe var således de eneste af Simon Andersens og Dorthe Jensdatters børn, der var i live i oktober 1649.

Den eneste viden, der er om sønnen, Anders Simonsen, stammer fra Jerslev Herreds tingbog den 10. marts 1642 [4]. Thomas Ibsen fra Agdrup havde den 5. februar mistet livet ved et ulykkestilfælde. Anders Simonsen i Striben vidnede i den anledning, at Thomas Ibsen intet havde drukket, da han drog fra Striben, og at han ikke efterfølgende var blevet beskænket inden ulykkestilfældet. Anders Simonsen nævnes ikke som arving i ovennævnte arvesag, og han må derfor være død inden oktober 1649.

Gyde Simonsdatter, der også ses omtalt som Gøde eller Gjõe, blev gift med Peder Bertelsen, der i 1643 overtog fæstet af Striben efter Dorthe Jensdatter. Peder Bertelsen havde forinden været fæster af gården Langholt fra 1635-1642, så han er muligvis blevet gift med Gyde allerede i 1635. De fik børnene Simon, Bertel, Laurs, Maren, Dorthe og Beate [3], hvoraf de fire var opkaldt efter bedsteforældrene.

Efter at være flyttet til Striben havde Peder Bertelsen i mange år stridigheder med ejeren af Langholt om tilhørsforholdet for nogle skov- og engarealer. Det resulterede i langvarige meningsudvekslinger på herredstinget i 1650-1651 [3, 5]. Peder Bertelsen må have brugt en hel del af sin tid på retssager, for i 1649 og 1650 var han involveret i nogle arvestridigheder ved Jerslev Herredsting [4].

Peder Bertelsen døde i 1657, og derefter blev Gyde Simonsdatter fæster af Striben. Hun synes, at skattetrykket var for højt. I 1661 klagede hun til lensmanden på Ålborghus over, at Striben var sat i skat som de bedste gårde i sognet. Hendes klage har formentlig været velbegrundet, for det fremgår af matriklen fra 1662, at Striben var et boel [3], dvs. et mindre landbrug, der er større end et husmandssted, men mindre end en gård.

Enden på Gyde Simonsdatters liv blev ret dramatisk. Den 4. juni 1671 blev hendes yngste søn, Laurs Pedersen, ifølge kirkebogen i Øster Brønderslev Sogn (Hjørring Amt) gift med Maren Olufsdatter. Hun var enke efter Svend Jepsen fra Nejst [3]. Det blev et gevaldigt bryllupsgilde, der varede i tre dage. Blandt bryllupsgæsterne var Gydes søster, Margrethe Simonsdatter (min tip-7-oldemor), og Gydes søn, Bertel Pedersen.

Som det berettes i Jerslev Herreds tingbog den 20. juli 1671 [4], blev brylluppet bl.a. fejret ved, at der både nat og dag blev skudt i huset og udenfor. Vidner fortalte, at det især var Bertel Pedersen, der skød. På et tidspunkt fik brudens 8-årige søn, Oluf Svendsen, fingrene i en ladt pistol, som han gav sig til at lege med. Det resulterede i, at Gyde Simonsdatter blev dræbt af et vådeskud i nakken [3, 4]. Man må formode, at bryllupsfestlighederne herefter fik en brat afslutning.

Sagen blev behandlet på Jerslev Herredsting den 22. juni, 29. juni, 6. juli og 20. juli 1671 [4]. Blandt vidnerne var en soldat, der berettede, at han en nat havde mødt Oluf Svendsen i engene. Oluf Svendsen havde fortalt, at han ikke turde komme hjem, fordi hans forældre ville slå ham, fordi Gyde var skudt. Oluf havde samtidig benægtet, at det var ham, der havde skudt hende. Den øvrige sagsfremstilling tyder dog på, at Oluf var den skyldige, men da han var et umyndigt barn, har han ikke kunnet straffes. Bertel Pedersen overtog fæstet af Striben efter sin mor, og man må formode, at han ikke har fejret overtagelsen med skyderi.

Ved Jens Simonsens død findes der i Ulsted Sogns kirkebog en levnedbeskrivelse, som fortæller en hel del om hans liv. Som forventet blev han født i Striben, hvor han boede, indtil han var 35 år, dvs. han er flyttet derfra et par år efter, at hans svoger, Peder Bertelsen, overtog fæstet efter moderen, Dorthe Jensdatter.

Jens Simonsen fik mulighed for at flytte hjemmefra, fordi han i 1645 blev gift med Maren Jensdatter. Hun var sjællænder, og de var dengang sjældne i Vendsyssel. Hendes levnedbeskrivelse kan også findes i kirkebogen. Maren Jensdatter var født i 1613 i Stevns Herred på Sjælland. Hun var enke efter Anders Kjærulf fra Avnskjøt i Skæve Sogn (Hjørring Amt) og havde fået fem børn med ham. Hun gjorde ikke forskel på sine ægtemænd, for hun fik også fem børn med Jens Simonsen. Af disse kendes Anders Jensen Kjærulf, Maren Jensdatter og Simon Jensen Jerslev [6].

Jens Simonsen og Maren Jensdatter har muligvis bosat sig i Avnskjøt efter vielsen. Ved ovennævnte arvesag efter Margrete Andersdatter i 1649 angives Jens Simonsens bopæl dog at være Ulvemoose, der ligger i Jerslev Sogn (Hjørring Amt), der er nabosogn til Skæve. Det forklarer, hvorfor den ene søn har fået tilnavnet ”Jerslev”.

Det fremgår af jævnlige sager ved Jerslev Herredsting [4], at Jens Simonsen og Maren Jensdatter med sikkerhed har boet i Ulvemose indtil udgangen af 1653. En af disse sager afslører, at Jens Simonsen havde en bibeskæftigelse som biavler. I december 1651 stævnedes Jens Simonsen nemlig en Christen Jensen i Træholt for at have stjålet nogle bier, der var fløjet væk fra Jens Simonsens have. Christen Jensens bisidder vidnede, at Christen Jensen havde ret til at tage bierne til sig, fordi han var den første, der fandt dem.

Det var dog ikke kun smådyr, der blev stjålet fra Jens Simonsen. En sag i december 1653 skyldtes, at en hest var blevet fjernet fra Jens Simonsens stald om natten. Den skyldige påstod dog, at de havde byttet heste og aftalt, at hvis en af dem var utilfreds, måtte han bytte om.

På et tidspunkt er Jens Simonsen og Maren Jensdatter flyttet til Ulsted Sogn (Ålborg Amt), hvor de i 1683 nævnes som beboere af Klitgårds Plovhus [6]. Det er nærliggende at tro, at flytningen har været inspireret af Jens Simonsens søster, Margrethe, der boede på Klitgård.

Maren Jensdatter var 73 år, da hun døde den 13. april 1686. Jens Simonsen var en ældre herre på 82 år, da han efter 1½ års svagelighed døde i Klitgårds Plovhus den 12. november 1692 klokken syv om aftenen (begravet 17. november 1692, Ulsted Sogn).

Laur Simonsen, der også blev kaldt Lars og Las, boede hjemme på Striben i sin ungdom. På den nærliggende gård, Dødskov, boede familien Mørk, og alene gårdens navn lyder faretruende. Laur var oprindelig gode venner med Mørk-sønnerne fra Dødskov, men det varede ikke ved. Værnfelt [7] fortæller om den strid, der opstod i 1635-1636, og som med mellemrum varede i over 60 år. Til tider udartede striden til en slags bandekrig mellem de to familier.

Årsagen til striden var som så ofte før og siden en kvinde. Hun hed Maren Christensdatter og var tjenestepige på Dødskov. Hun blev gode venner med Laur Simonsen, men venskabet blegnede noget, da hun i 1636 fik et barn. Hun påstod, at Laur var far til barnet, men det benægtede han. Hun påstod endvidere, at han skyldte hende 12 rigsdaler, som han havde lånt af hende, men det benægtede han også.

Sagen kom først for Kær Herreds ting og senere for Viborg Landsting. Der fremlagde Mørk-familien et brev, som de påstod, at Laur Simonsen havde skrevet. I brevet lovede han Maren ægteskab og gav tilsagn om at tilbagebetale 12 rigsdaler, han havde lånt af hende. Laur Simonsen svor, at han aldrig havde skrevet brevet, og at han ikke havde lånt penge af Maren. Han indrømmede dog, at han havde været gode venner med hende. Laur blev dømt til at betale de 12 rigsdaler til Maren, men brevet – og dermed det påståede ægteskabsløfte – blev kendt ugyldigt. Det blev ikke afklaret, hvem der var far til Marens barn. Sagen var afsluttet, men det var fjendskabet mellem de to familier ikke.

Det blev ikke bedre af, at Laur Simonsen i 1643 fæstede halvdel af Ålborg Hospitals store gård, Vester Aslund, for derved blev han nærmeste nabo til Dødskov. Han blev gift med den jævnaldrende Johanne Thomasdatter (født ca. 1615), og det vides [7], at de fik børnene Simon, Thomas, Anders, Peder og Dorthe.

På Dødskov var der også kommet en ny generation af sønner, og småstridighederne blev til åben krig. Den 2. december 1666 mødte Mørk-sønnerne og deres svoger, Thomas Nielsen, op på Vester Aslund bevæbnede med kæppe, knipler og høtyv (et gaffelformet redskab med to

spidse tænder). Laurs Simonsen kom ud på gårdspladsen sammen med sønnerne Thomas og Anders. De var også bevæbnede, så det endte med sår og skrammer. Laurs Simonsen blev stukket med høtyven i bryst og mave, og sønnen Thomas fik flere blodige sår. Mørk-sønnernes skader blev synet af synsmænd, og sønnerne havde fået henholdsvis 24 og 18 slag og sår.

Begge parter indankede sagen for Kær Herreds ting. Mørk-familien havde ikke en specielt god sag, fordi de var trængt ind på Vester Aslund. Derfor blev de beskyldt for krænkelser af gårdfreden. Fælles venner fik dog mæglet, så sagen endte med et forlig på herredstinget den 8. januar 1667. Thomas Nielsen og de to Mørk-sønner skulle hver give Laurs Simonsen 5 sletdaler og en god tønde øl.

Thomas Nielsen sendte senere bud til Vester Aslund om, at de skulle komme for at smage på øllet. Laurs Simonsens ældste sønner, Thomas og Simon, mødte op. De blev tilsyneladende rigeligt beværtet, for ølsmagningen endte med et forrygende slagsmål, hvor der blev brugt ølkander og andre ting som kasteskyts. Der skete store skader på vinduer og inventar, og Thomas Nielsen blev slået, så han blødte fra næse og mund. Nu var der grundlag for en ny sag ved herredstinget, hvor Thomas og Simon blev dømt til at betale 5 rigsdaler og to tønder øl. Det forlyder ikke, om de denne gang smagte på øllet i fællesskab.

Laurs Simonsen var Ålborg Hospitals delefoged, dvs. han var fuldmægtig for hospitalets gods på egnen. Fæsteren på den anden halvdel af Vester Aslund hed Jens Andersen og var et fjernere medlem af Mørk-familien. De to kunne heller ikke enes. Laurs Simonsen ville gerne overtage den anden halvdel af gården til sig selv eller en af sønnerne, og det lykkedes ham at få overbevist hospitalsforstanderen i Ålborg om, at Jens Andersen lod sin del af gården forfalde. Derfor blev Jens Andersen sagt op i 1680.

Inden Laurs fik taget sig sammen til at gøre noget, mødte en af Mørk-sønnerne ved navn Ove Sørensen op på Hospitalets kontor med en pose sølvdalere, og han fik fæstebrev på den ledige halvdel af gården. Det blev Laurs Simonsen og hans sønner rasende over, og så begyndte en ny konflikt.

Den 5. juni 1681 mødte Ove Sørensen på fælleden nord for Vester Hassing by to af Laurs Simonsens sønner, Simon og Peder Laurson. De havde fået nogle drammer, og de overfaldt Ove så voldsomt, at de nær havde taget livet af både ham og nogle hjælpsomme sogneboere, der ville komme ham til undsætning. Ove Sørensen faldt på knæ og tilbød at flytte fra gården, hvis blot han måtte beholde sit liv.

Det brutale overfald resulterede i, at de to brødre blev stævnet for Kær Herreds ting. Der blev dog indgået et forlig, hvis indhold blev beskrevet i et dokument, der blev læst op på herredstinget den 7. marts 1682. Dokumentet blev underskrevet af de to brødre og af to vitterlighedsvidner, hvoraf det ene var deres far, Laurs Simonsen. I dokumentet lovede de, at de aldrig mere på nogen måde ville genere Ove Sørensen. De lovede endvidere som straf at give 20 rigsdaler til de fattige og 4 rigsdaler til dækning af sagsomkostninger. Dermed blev sagen dog ikke afsluttet, for brødrene kunne ikke betale deres bøder, og derfor blev de stævnet endnu engang.

Ove Sørensen blev boende i Vester Aslund, men naboskabet med Laurs Simonsen blev aldrig godt. Bl.a. blev Laurs Simonsens søn, Anders, af Ove og hans kone beskyldt for at have sagt,

at han kunne have lyst til at stikke ild på deres gård. Den 2. august 1681 stævnedes Laurs Simonsen dem for denne beskyldning.

Laurs Simonsen var nu så gammel, at han overdrog halvdelen af sit fæste til sønnen, Anders Laursen, der dog døde allerede i 1687. Hans enkes nye mand overtog herefter fæstet. Laurs Simonsen boede stadig på Vester Aslund, da han døde i 1692 (begravet 22. september, Vester Hassing Sogn) i en alder af 77 år og 6 måneder. Efter hans død er verden nok blevet lidt fredeligere. Hans hustru, Johanne Thomasdatter, blev 83 år og 6 måneder, og hun blev begravet den 20. februar 1699 i Vester Hassing Sogn.

Litteraturliste

1. Kr. Værnfelt: "Holtegaard ved Try og dens beboere", Vendsysselske Årbøger, bind 23, udgivet af Historisk Samfund for Hjørring Amt, 1959-60, side 227
2. "Slægten Bak fra Vester Hassing Sogn", Slægtsarkivet, 8800 Viborg, februar 1988, side 190
3. Kr. Værnfelt: "Striben", Fra Himmerland og Kjær Herred, Årbøger udgivet af Historisk Samfund for Aalborg Amt, bind 41, 1952, side 221-230
4. Bjarne og Kirstin Nørgaard Pedersen: CD med jyske tingbøger, dombøger, lensregnskaber m.m., april 2010
5. Kr. Værnfelt: "Langholt", Fra Himmerland og Kjær Herred, Årbøger udgivet af Historisk Samfund for Aalborg Amt, bind 41, 1952, side 177-220
6. Kr. Værnfelt: "Af Ulsted Sogns Historie", Fra Himmerland og Kjær Herred, Årbøger udgivet af Historisk Samfund for Aalborg Amt, 1959-60, side 137-204
7. Kr. Værnfelt: "Kjær herreds knaber og deres frænder", Fra Himmerland og Kjær Herred, Årbøger udgivet af Historisk Samfund for Aalborg Amt, bind 28, 1967

Kapitel 76. Den gudfrygtlige tingskriver

Mine tip-9-oldeforældre

Jens Sørensen Hofgaard & ukendt hustru

Jens Sørensen Hofgaard (5634):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift:

Død: efter 1560

Begravet:

Ukendt hustru (5635):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift:

Død:

Begravet:

Der er ikke sikker dokumentation for, at Jens Sørensen Hofgaard er min tip-9-oldefar. Når han alligevel tildeles et kapitel i min slægtshistorie, skyldes det, at to lokalhistorikere mener, at han "antagelig" [1] eller "vist" [2] var far til min tip-8-oldemor, Maren Jensdatter.

Jens Sørensen Hofgaard boede i Nørresundby (Ålborg Amt). Han var den første herredsskriver (tingskriver) i Kær Herred efter reformationen i 1536. Han kaldes også for "Jens Skriver" og "Jens Degn", så han har sandsynligvis også været degn [1, 2].

En herredsskriver skulle føre bog over, hvad der skete på herredstinget, hvor datidens retsager blev afgjort. Kong Christian 3. havde bestemt, at der skulle ansættes faste tingskrivere, og de skulle være "gode, gudfrygtlige og ærlige, lovfjerne mænd" [2]. Disse skrappe kvalifikationskrav har Jens Sørensen Hofgaard åbenbart kunnet leve op til. Det må også formodes, at han har kunnet skrive, selv om skrivefærdighed ikke var almindelig dengang.

Det har ikke været en fuldtidsbeskæftigelse at være herredsskriver og/eller degn, for han var samtidig fæster af et bol, dvs. en mindre gård, der hørte under Vitskøl Kloster. I 1552 nævnes han som bruger af denne gård, der lå i Nørresundby [1].

Jens Sørensen Hofgaard nævnes i 1546 og 1552 som medudsteder af et tingsvidne, dvs. et skriftligt vidnesbyrd, ved Kær Herredsting. Jeg gætter derfor på, at han er født i starten af 1500-tallet. Han omtales sidste gang i 1560, hvor han optrådte som vitterlighedsvidne i et brev vedrørende et mageskifte. På dette brev findes hans vokssegl [1].

Det fremgår af Ålborgs tingbog for 1631, at Jens Sørensen Hofgaard havde tre døtre [1]. Da han tilsyneladende har været en respektabel mand, tillader jeg mig at gå ud fra, at han har været gift. Datteren, Maren Jensdatter (min tip-8-oldemor), er nærmere omtalt i kapitel 73.

De to andre døtre hed Zitsel og Kirsten. Det oplyses om dem begge, at de ”drog af landet i deres unge år”, hvilket formentlig blot betyder, at de har forladt Vendsyssel. Kirsten er sandsynligvis flyttet helt til Lolland, for hun efterlod sig en datter, Else Laursdatter, der døde ca. 1631 i Nakskov. Da denne datter døde, var Maren Jensdatters tre børn de eneste arvinger.

Litteraturliste

1. Chr. Petresch Christensen: ”Nørresundbys historie indtil 1701”, Aalborg, 1921
2. C. Klitgaard: ”Herredsfogeder og tingskrivere i Vendsyssel fra middelalderen til ca. år 1800”, følgeskrift til Vendsysselske Aarbøger, 1937-38

Kapitel 77. Heksejagt i Vester Hassing

Mine tip-9-oldeforældre

Laurs Nielsen & Anne Mortensdatter

Laurs Nielsen (5656):

Født: ca. 1555

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: ca. 1580

Død: ca. 1621

Begravet:

Anne Mortensdatter (5657):

Født: ca. 1560

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: ca. 1580

Død: efter 1623

Begravet:

Min tip-9-oldefars fornavn ses stavet både Laurids, Laurs og Lars, og min tip-9-oldemors fornavn er stavet både Anne og Ane. Vi er nu så langt tilbage i tiden, at de anførte årstal for fødsel, ægteskab og død [1] må betegnes som yderst usikre skøn.

Laurs Nielsen var søn af Niels Jensen, der var fæster af gården Hvolgård i Vester Hassing by i Vester Hassing Sogn (Ålborg Amt) [1, 2], hvor Laurs Nielsen må formodes at være født og opvokset. Der er ingen viden om Laurs Nielsens mor. Hans far (min tip-10-oldefar), Niels Jensen, nævnes som fæster af Hvolgård i 1601 [2]. Niels Jensens far (min tip-11-oldefar), Jens Jensen, er den ældst kendte fæster af Hvolgård, hvor han er nævnt i 1562 [2]. Anne Mortensdatters forældre og fødested kendes ikke.

I 1610 nævnes Laurs Nielsen og Anne Mortensdatter som boende på Hvolgård [2]. Det må derfor antages, at Laurs Nielsen har overtaget fæstegården fra sin far i perioden 1601-1610. Laurs og Anne har formentlig som de fleste på den tid haft en stor børneflokk. Der kendes dog kun med sikkerhed to sønner. Den ene er min tip-8-oldefar, Niels Laursen (jf. kapitel 74), og den anden er Peder Laursen/Lauridsen, der i 1622 fæstede Hvolgård [2]. Det formodes derfor, at Laurs Nielsen er død senest i 1622.

Den tapre major, Anders Lauridsen, er muligvis også en søn af Laurs Nielsen og Anne Mortensdatter [1, 2, 3]. Anders Lauridsen var kommandant på Hals Skanse ved Limfjorden under svenskekrigene. Han blev berømt, fordi han med hjælp fra lokale bønder forsvarede skansen mod et svensk angreb. Værnfelt er uenig med sig selv om, hvorvidt det var i 1658 [3] eller 1659 [2]. Efterfølgende blev der skrevet en hyldestvisе om Anders Lauridsen [2]. Laurs Nielsen fra Rottrup (min tip-7-oldefar) optrådte flere gange på Anders Lauridsens vegne på tinge efter, at Anders Lauridsen havde forladt egnen, og det er årsagen til formodningen om, at Anders Lauridsen kan have været Laurs Nielsens farbror [1, 2, 3].

Anne Mortensdatter huskes, fordi hun blev anklaget for at være heks, og dem har vi ikke så mange af i min familie. Nabokonen, Anne Pedersdatter, på gården Trankjær i Vester Hassing var i 1622 blevet brændt på bålet som heks [1]. Den 30. juli 1622 vidnede en Oluf Nielsen i Vester Hassing på Kær Herreds ting, at den nu henrettede Anne Pedersdatter havde fortalt, at Anne Mortensdatter i Hvolgård havde været i ledtog med hende ”udi trolddoms bedrift” [4, 5].

Niels Laursen (min tip-8-oldefar) var en kærlig søn, der ikke ønskede at få sin mor brændt af. Derfor stævnedes han på hendes vegne Oluf Nielsen ved Viborg Landsting den 1. februar 1623 for at få beskyldningen kendt ubegrundet. Det blev fremført, at Anne Pedersdatter som hævn havde fremsat en usandfærdig beskyldning mod Anne Mortensdatter, fordi hendes mand, Laurs Nielsen, havde vidnet mod Anne Pedersdatter [5]. Endvidere blev det fremført, at der ikke forelå bevis for, at Anne Mortensdatter havde truet nogen med noget ondt, som efterfølgende var hændt dem. Der blev fremlagt et vidnesbyrd fra en række af sognets mænd. De havde kun godt at sige om Anne Mortensdatter, der blev betegnet som en ærlig dannekvinde.

Det fremgik af landstingets afgørelse, at Anne Pedersdatter var en troldkvinde, hvis udtalelser man ikke kunne tro på, og at der ikke var bevis for, at Anne Mortensdatter havde gjort sig skyldig i trolddomsgerninger. Tværtimod havde en række vidner dokumenteret, at hun havde skikket sig ”ærligen og kristeligen”. Derfor blev Anne Pedersdatters udtalelser kendt ubeføjede, og det blev fastslået, at de ikke på nogen måde skulle komme Anne Mortensdatters ære, rygte eller gode navn til skade [1, 4, 5]. Anne Mortensdatter blev altså fuldstændigt renset for rygterne om hekseri.

Efter denne dramatiske dag på Viborg Landsting foreligger der ikke oplysninger om Anne Mortensdatter, så det vides ikke, hvornår hun er død. Hun er muligvis blevet gammel, men hun er næppe endt som en gammel heks.

Litteraturliste

1. ”En landboslægt fra Kær Herred (Ulsted og Dronninglund sogne) om Jørgen Olesen, født 1823, og hustru, deres forfædre og efterkommere”, Nordisk Slægtsforskning ApS, 8832 Skals, 2002
2. Kr. Værnfelt: ”Bidrag til Kjær Herreds Historie”, Jyske Samlinger, 5. række, 3. bind, 1937-38
3. Kr. Værnfelt: ”Af Ulsted Sogns Historie”, Fra Himmerland og Kjær Herred, Årbøger udgivet af Historisk Samfund for Aalborg Amt, 1959-60, side 137-204
4. Bjarne og Kirstin Nørgaard Pedersen: CD med jyske tingbøger, dombøger, lensregnskaber m.m., april 2010
5. Afskrift fra Viborg Landstings protokol den 1. februar 1623 foretaget af Else Jørgensen, Arden, refereret på www.polyjo.dk

Kapitel 78. Man må ikke tæve sin gamle far

Mine tip-9-oldeforældre

Esben Pedersen & ukendt hustru

Esben Pedersen (5658):

Født: ca. 1535

Døbt:

Konfirmeret:

Gift:

Død: 1618

Begravet:

Ukendt hustru (5659):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift:

Død:

Begravet:

Min tip-9-oldefars fornavn ses stavet både Esben og Espen. Det anførte fødselsår [1] må anses for at være kvalificeret gætteri. Værnfelt [2] anfører, at Esben Pedersen er født omkring 1550, men dette passer ikke med, at Værnfelt samtidig anfører [2], at Esben Pedersen var 77-78 år gammel i 1618.

Esben Pedersen var søn af Peder Jensen, der også omtales som Per Jensen. Min tip-10-oldefar, Peder Jensen, var den først kendte fæster på den halvdel af gården Rottrup i Ulsted Sogn (Ålborg Amt), der senere blev betegnet som Sønder Rottrup. Her nævnes Peder Jensen som fæster i 1533, 1548 og 1552 [2, 3, 4]. Indtil reformationen i 1536 var Peder Jensen fæster under Vitskøl Kloster. Efter reformationen blev alt kirkegods inddraget af kongen, og Peder Jensen blev fæster under kronen. Han var så energisk, at han kunne klare to job, for han var samtidig skovfoged [2, 3].

Esben Pedersens mor var muligvis en søster til den Jens Esbernssøn, der i 1562 var fæster af en gård i Ulsted by [2, 3].

Esben Pedersen blev gift, men det vides ikke hvornår og med hvem. Kvinder var kun sjældent omtalt i datidens dokumenter, så derfor må Esben Pedersens hustru affinde sig med at være ukendt. Værnfelt [2] fremsætter dog en formodning om, at hun har været af Kjørulfslægten, fordi en Anders Kjørulf under en retssag blev omtalt som "min kære frænde" af Esben Pedersens søn, Jens Esbensen. Selv om betegnelsen frænde oftest blev brugt om en slægtning, blev den også brugt om en nær ven. Derfor er der efter min vurdering ikke grundlag for at sætte navn på min tip-9-oldemor.

Esben Pedersens far nævnes sidste gang som fæster af Sønder Rottrup i 1552. I 1579 er Esben Pedersen nævnt som fæster af gården [2], dvs. han må have overtaget den fra faderen inden for perioden 1552-1579.

Af Esben Pedersens børn kendes datteren (min tip-8-oldemor), Johanne Esbensdatter, og sønnen, Jens Esbensen. Derudover formodes det, at Lars Esbensen i Ulsted og Jep Esbensen i Lunden kan have været hans sønner [4]. Jep Esbensen er nævnt som fæster af en gård i Lunden i 1626 [5].

Den smule viden, der er om Esben Pedersens liv, stammer fra tingbøgerne. Den 8. august 1581 vidnede han på Kær Herredsting om tilhørsforholdet for noget jord [1, 2]. Han oplyste i den forbindelse, at han kunne huske 40 år tilbage i tiden, og det er formentlig den oplysning, der er grundlaget for at anslå hans fødselsår til at være ca. 1535.

Viborg Landstings dombog [6] fortæller om en sag, hvor Esben Pedersen var hovedpersonen. Mine kilder [1, 2, 6] giver lidt forskellige sagsfremstillinger, men jeg prøver efter bedste evne at referere sagen her. I 1618 var Esben Pedersen en gammel mand. Han havde to af sine gifte børn, sønnen, Jens Esbensen, og datteren, Johanne Esbensdatter, boende hos sig. Julen blev fejret eftertrykkeligt på Sønder Rottrup, for det forlyder, at sønnen, Jens, under julegilderne i 1617 slog sin gamle far, der blev så medtaget, at han måtte ligge i sengen.

Der gik rygter i sognet om Jens Esbensens overfald på faderen. Derfor bad Jens kort efter nytår fire gode mænd fra sognet om at komme til Rottrup for at besigtige faderen. Den gamle Esben vidnede over for dem, at hans søn, Jens Esbensen, ikke havde givet ham sår eller andre skader. Det var ikke nok til at stoppe rygterne, så den 24. januar mødte Jens op på Kær Herredsting medførende faderen, der lå på en dyne i en slæde. Her aflagde faderen ed på, at sønnen ikke havde slået ham. Der blev efterfølgende afgivet vidnesbyrd på Kær Herredsting om gamle Esbens udtalelser.

Svigersønnen, Niels Laursen (min tip-8-oldefar), der var gift med Johanne Esbensdatter, må have vidst eller i det mindste haft en kraftig mistanke om, at Jens Esbensen rent faktisk havde mishandlet sin far. Niels Laursen stævnedes den 9. maj 1618 ved Viborg Landsting de personer, der havde aflagt vidnesbyrd på herredstinget, for at få deres vidnesbyrd kendt ugyldige. I mellemtiden var gamle Esben død, så han kunne af gode grunde ikke møde op i Viborg. Niels Laursen fremførte, at Jens Esbensen havde skaffet vidnerne for at hjælpe sig selv, og at deres vidnesbyrd ikke kunne tillægges betydning, fordi de var fremsat efter Esben Pedersens død. Endvidere hævdede Niels Laursen, at Esben Pedersens udtalelser ikke var troværdige, fordi han havde ønsket at dække over sin søn, og fordi Esben Pedersen i lang tid ikke havde haft sin forstand og hukommelse.

Landstinget afsagde en dom, der gav Niels Laursen medhold i, at disse vidnesbyrd om den afdødes erklæringer skulle være magtesløse, dvs. ugyldige. Alligevel blev Jens Esbensen ifølge Værnfelt [2] frikendt, og sagen forhindrede ham ikke i senere at gøre karriere.

Esben Pedersen er altså død i starten af 1618. Niels Laursens udtalelser om svigerfaderens mentale tilstand tyder på, at Esben Pedersen har været dement i nogle år inden sin død. Han er formentlig død en naturlig død, selv om historien ville have været bedre, hvis der var grundlag for at påstå, at han døde af eftervirkninger af ovennævnte overfald.

Den sparsomme viden, der eksisterer om Johanne Esbensdatters liv, er omtalt i kapitel 74. Her skal der berettes om Jens Esbensens videre liv og karriere. Jens Esbensen blev delefoged under Vrå Gods og var i en periode tingskriver på Hals Birketing [3]. En delefoged var en kongelig embedsmand, der varetog kongens interesser på tinge og førte tilsyn med fæstebønderne på kronens gods. Tingskriveren var ham, der førte tingbøgerne.

Jens Esbensen boede som yngre i et gadehus på Vestergårds hede i Ulsted Sogn. Det ved vi, fordi han den 27. november 1636 var på Kær Herredsting pga. en huslejekonflikt med ridefoged Peder Munk, der ellers var hans gode ven [2]. Peder Munk påstod, at Jens ikke havde betalt 3 mark i leje af sit gadehus, og at Jens havde tilbageholdt nogle penge, som han havde opkrævet hos bønderne. På tinge anklagede de gensidigt hinanden for at lyve som en kæltrung. Efter konflikten med Peder Munk flyttede Jens Esbensen ret hurtigt ud af sit gadehus, for han boede på en gård i Ulsted by fra ca. 1635 [3].

Den 11. januar 1648 var Jens Esbensen igen på Kær Herredsting, men denne gang var det i embeds medfør [2]. Der var tale om en sag, hvor to fæstebønder ikke havde opfyldt deres forpligtelse til at køre for deres husbond. Jens Esbensen argumenterede for, at de burde "have deres fæster forbrudt", dvs. miste deres fæstegårde.

Da Jens Esbensen er anført at bo på gården i Ulsted indtil 1665 [3], er det nærliggende at formode, at han er død dette år.

Litteraturliste

1. "En landboslægt fra Kær Herred (Ulsted og Dronninglund sogne) om Jørgen Olesen, født 1823, og hustru, deres forfædre og efterkommere", Nordisk Slægtsforskning ApS, 8832 Skals, 2002
2. Kr. Værnfelt: "Af Ulsted Sogns Historie", Fra Himmerland og Kjær Herred, Årbøger udgivet af Historisk Samfund for Aalborg Amt, 1959-60, side 137-204
3. Kr. Værnfelt: "Af Ulsted Sogns Historie", Fra Himmerland og Kjær Herred, Årbøger udgivet af Historisk Samfund for Aalborg Amt, bind 48, 1959, side 1-53
4. Kr. Værnfelt: "Af Ulsted Sogns Historie", Fra Himmerland og Kjær Herred, Årbøger udgivet af Historisk Samfund for Aalborg Amt, bind 50, 1961, side 1-39
5. Kr. Værnfelt: "Af Ulsted Sogns Historie (Søndre del af sognet)", Fra Himmerland og Kjær Herred, Årbøger udgivet af Historisk Samfund for Aalborg Amt, bind 18, 1953-1954, side 25-81
6. Bjarne og Kirstin Nørgaard Pedersen: CD med jyske tingbøger, dombøger, lensregnskaber m.m., april 2010

Kapitel 79. Den velhavende fæstebonde på Ellern

Mine tip-9-oldeforældre

Anders Simonsen & Bodil Jensdatter

Anders Simonsen (5676 & 5708):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift:

Død: ca. 1625

Begravet:

Bodil Jensdatter (5677 & 5709):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift:

Død: før 1631

Begravet:

Anders Simonsen var formentlig søn af Simon Mortensen, der var kronbonde, dvs. fæstebonde på en gård ejet af kongen. Der var tale om gården Striben i Vester Hassing Sogn (Ålborg Amt). Simon Mortensen var sandemand, dvs. en slags nævning, der var udnævnt af kongen til at afgive udtalelser i større sager ved herredstinget. Simon Mortensen må have været en anset mand, for han nævnes i 1584 som deltager i en deputation fra Kær Herred, der deltog i kong Christian 4.'s hyldning på Viborg Landsting. Han nævnes endvidere som fæster af Striben i 1593 [1, 2].

Bodil Jensdatter kendes kun fra det arveafkald [3], der omtales nedenfor. Det er muligt, at den Peder Jensen, der i 1563 var fæster på gården Ellern i Stae i Vester Hassing Sogn, var hendes farfar [4]. Som påpeget i [5], har Værnfelt dog i [4] forvekslet Bodil Jensdatter med svigerdatteren, Dorthe Jensdatter. Hvis Peder Jensen har været hendes farfar, så må hendes far have heddet Jens Pedersen.

Formodningen om, at Peder Jensen kan have været Bodil Jensdatters farfar, er sandsynligvis baseret på, at Anders Simonsen overtog fæstet af Ellern. Derfor er det tænkeligt, at Bodil Jensdatter har været en datter af den foregående fæster på gården, men der er her tale om gætteri og ikke om viden.

Den mest konkrete viden, jeg har om Anders Simonsen, er, at hans søn Laurs Andersen i 1625 betalte 100 rigsdaler for at overtage fæstet af Ellern fra faderen [4]. Værnfelt anfører, at Anders Simonsen er død omkring 1625 [2, 6]. Denne oplysning er formentlig baseret på en formodning om, at han er død i forbindelse med eller kort tid efter sønnens overtagelse af gården.

Den 21. juli 1631 gav Anders Svendsen i Sulsted (Sulsted Sogn, Ålborg Amt) på sin hustru Ane Andersdatters vegne afkald på arv efter hendes forældre, Anders Simonsen og Bodil

Jensdatter i Ellern [3]. Derfor må de begge være døde inden da. Det nævnes, at Ane Andersdatter gav arveafkaldet til sin bror, Laurs Andersen, i Ellern.

Det kan udledes af arveafkaldet, at Anders Simonsen må have været ret velhavende, for når Ane Andersdatter gav afkald på yderligere arv efter sine forældre, skyldtes det, at hun havde fået en stor medgift, da hun indgik ægteskab. Det fremgår, at Ane havde fået tre stude, fem køer, to heste, et skab og en kiste i medgift. Det var åbenbart prisen for at få hende afsat til Anders Svendsen. Det nævnes endvidere, at hun efter forældrenes død havde delt deres tøj, service og andet med sine fire søskende.

Derfor må Anders Simonsen og Bodil Jensdatter have haft fem børn, der var i live ved Anders Simonsens og Bodil Jensdatters død. Der er ingen tvivl om, at de to er Laurs Andersen og Ane Andersdatter. Min tip-8-oldefar, Simon Andersen, er også nævnt som søn af Anders Simonsen [1, 6]. Der er dog ingen kildeangivelse til sidstnævnte oplysning, så det er usikkert hvor veldokumenteret, den er.

Et andet arveafkald omtalt i Jerslev Herreds tingbog den 18. og 25. oktober 1649 [7] giver yderligere viden om familieforholdene. Sagen drejer sig om arven efter afdøde Margrethe Andersdatter, der var gift med Jens Mikkelsen i Vrågård. Der er formentlig tale om Vrågård i Torslev Sogn (Dronninglund Herred, Hjørring Amt).

Blandt arvingerne nævnes Jens Andersen i Sneverholt (Hellum Sogn) og børnene til afdøde Christen Andersen i København. Jens Andersen og Christen Andersen angives i arveafkaldet at være brødre til afdøde Margrethe Andersdatter. Yderligere arvinger er Karen Andersdatter (gift med Jens Nielsen i Gandrup), Kirsten Andersdatter (gift med Peder Laursen i Hallund), Maren Andersdatter (gift med Thomas Pedersen i Øster Hassing), Christen Andersen i Jegen, Jens Andersen i Skagen og Laurs Andersen i Hølund. Det er ikke anført, hvordan disse seks arvinger er i familie med afdøde. De er dog næppe søskende til hende, idet Margrethe Andersdatter i så fald skulle have haft to brødre ved navn Christen og to brødre ved navn Jens. De sidste arvinger, der er nævnt, er min tip-8-oldefar Simon Andersens børn (Jens, Laurs, Gyde og Margrethe, jf. kapitel 75). Når de optræder som arvinger, skyldes det, at Simon Andersen var død.

Jeg vil på grundlag af arveafkaldet vove at konkludere, at Margrethe Andersdatter i Vrågård, Jens Andersen i Sneverholt og Christen Andersen i København er søskende til Simon Andersen og dermed børn af Anders Simonsen og Bodil Jensdatter. Mit bedste bud på de resterende seks arvinger med efternavnet Andersen/Andersdatter er, at de var Ane Andersdatters og Anders Svendsens børn, som arvede, fordi Ane Andersdatter var død. Det giver anledning til undren, at Laurs Andersen i Ellern ikke er nævnt blandt arvingerne, idet han vides at have været i live i 1649. En forklaring kan evt. være, at han har givet arveafkald på et andet tidspunkt, eller, at hans navn er blevet glemt i tingbogen. Datidens tingskrivere var formentlig ikke fejlfri.

Hvis ovenstående tolkning af arveafkaldet er rigtig, har Anders Simonsen og Bodil Jensdatter haft børnene Simon, Laurs, Ane, Margrethe, Jens og Christen, dvs. seks børn. Det passer ikke med, at Ane Andersdatter som anført ovenfor havde fire søskende ved arveafkaldet i 1631. Regnestykket går dog op, hvis Christen Andersen i København har været død allerede i 1631.

Afslutningsvis vil jeg opsummere den relativt begrænsede viden, jeg har om Anders Simonsens og Bodil Jensdatters seks børn. Vedrørende min tip-8-oldefar, Simon Andersen, henvises til omtalen i kapitel 75.

Laurs Andersen overtog som allerede nævnt fæstet af Ellern i 1625. Han har haft mindst tre børn, for han vides at være far til Anders Lauridsen i Vesterladen (Horsens Sogn, Ålborg Amt) (født 1629), Thomas Lauridsen i Brødland (Hammer Sogn, Ålborg Amt) (født 1631) og Jens Lauridsen (født 1642) [2], der overtog Ellern efter faderen. Laurs Andersen er død efter 1664, hvor han nævnes i matriklen [5].

Ane Andersdatter blev som omtalt ovenfor afsat til Anders Svendsen i Sulsted ved en studehandel. Af de to arveafkald kan udledes, at de er blevet gift senest i 1631, og at Ane Andersdatter er død inden oktober 1649. De har haft børnene Karen, Kirsten, Maren, Christen, Jens og Laurs. Jeg har forgæves forsøgt at finde børnenes død i kirkebøgerne i de sogne, hvor de var angivet at bo i 1649. Min manglende succes kan med en enkelt undtagelse skyldes, at sognets kirkebog først er påbegyndt adskillige år efter 1649.

Margrethe Andersdatter vides at have været gift to gange. Da der ikke er nævnt nogle børn af Margrethe Andersdatter blandt hendes arvinger, må hun enten have været barnløs, eller også er børnene døde i en tidlig alder. Hendes først kendte ægtemand var Christen Laursen i Stubdrup (Øster Brønderslev Sogn, Hjørring Amt). De omtales begge i Jerslev Herreds tingbog [7] den 14. februar 1639, hvor de stævnedes en Peder Jensen i Stubdrup for noget, der i dag ville blive betegnet som injurier. Peder Jensen var stævnet for at have beskyldt Christen Laursen for at have stjålet en stud og solgt den videre og for at have skældt Margrethe Andersdatter ud for at være en troldkvinde, som ville forgøre (dvs. forhekse) ham.

Det fremgår af tingbogen den 1. juni 1643, at Christen Laursen døde den 5. maj 1643, og at han havde et utal af arvinger. Margrethe Andersdatter efterlod et bord i Stubdrup, da hun flyttede derfra for at blive gift med Jens Mikkelsen i Vrågård. Det efterladte bord gav efter hendes død anledning til en arvesag den 18. oktober og den 13. december 1649 ved herredstinget, hvor der blev gjort rent bord.

Jens Mikkelsen nævnes allerede i 1631 i tingbogen som bosat på Vrågård. Han må også have været gift tidligere, for den 25. juli 1639 behandlede herredstinget en sag, der omhandlede et groft, voldeligt overfald på Jens Mikkelsens søn. Jens Mikkelsen var en betydningsfuld mand i sognet, for han var ifølge tingbogen den 20. oktober 1636 herredsskriver ved Jerslev Herredsting, så han har – i hvert fald i en periode – ført den tingbog, jeg refererer så flittigt til. Han var muligvis gået på aftægts fra jobbet som herredsskriver, da arveafkaldet efter Margrethe Andersdatters død i 1649 skulle skrives i tingbogen.

Om sønnen, Jens Andersen, ved jeg ikke andet end, at han boede i Sneverholt i 1649. Sønnen, Christen Andersen, boede og døde i København på et tidspunkt, hvor det var ret unormalt, at en vendelbo flyttede til hovedstaden. Flere af Anders Simonsens og Bodil Jensdatters børn er flyttet væk fra fødesognet Vester Hassing. Det kan måske skyldes, at deres muligheder for at rejse væk har været bedre, fordi Anders Simonsen tilsyneladende har været velhavende.

Som tidligere nævnt var Christen Andersen muligvis død i 1631, og han var med sikkerhed død i 1649. Han nåede dog at få mindst to børn, idet hans børn, Peder Christensen og Johanne Christensdatter, nævnes som arvinger i arveafkaldet fra den 25. oktober 1649. Dengang holdt kvinderne sig beskedent i baggrunden, så derfor kendes hustruerne til Jens Andersen og Christen Andersen ikke.

Litteraturliste

1. Kr. Værnfelt: "Striben", Fra Himmerland og Kjær Herred, Årbøger udgivet af Historisk Samfund for Aalborg Amt, bind 41, 1952, side 221-230
2. Kr. Værnfelt: "Af Ulsted Sogns Historie", Fra Himmerland og Kjær Herred, Årbøger udgivet af Historisk Samfund for Aalborg Amt, bind 50, 1961, side 1-39
3. Kr. Værnfelt: "Kjær herreds knaber og deres frænder", Fra Himmerland og Kjær Herred, Årbøger udgivet af Historisk Samfund for Aalborg Amt, bd. 28, 1967, side 19
4. Kr. Værnfelt: "Stade udskiftning", Fra Himmerland og Kjær Herred, Årbøger udgivet af Historisk Samfund for Aalborg Amt, bind 46, 1957, side 1-42
5. "Slægten Bak fra Vester Hassing Sogn", Slægtsarkivet, 8800 Viborg, februar 1988, side 197
6. Kr. Værnfelt: "Holtegaard ved Try og dens beboere", Vendsysselske Årbøger, bind 23, udgivet af Historisk Samfund for Hjørring Amt, 1959-60, side 227
7. Bjarne og Kirstin Nørgaard Pedersen: CD med jyske tingbøger, dombøger, lensregnskaber m.m., april 2010

Kapitel 80. Adelig magt og afmagt

Mine adelige tip-8, 9 & 10-oldeforældre

I kapitel 63 er mine adelige tip-7-oldeforældre, Anders Pedersen Munk og Edel Olufsdatter Krabbe, omtalt. De har fået deres eget kapitel, fordi der findes oplysninger om dem i kirkebøgerne. Adelige personer er normalt omtalt i samtidige dokumenter, f.eks. i forbindelse med arvesager, retssager og anskaffelse eller overdragelse af fast ejendom. Derfor er der gode muligheder for at finde oplysninger om adelige forfædre inden kirkebøgernes tid.

Kilderne til oplysningerne i dette kapitel er Danmarks Adels Årbog [1] og oplysningerne om adelsgårdenes historie i Trap Danmark [2], hvis ikke andet er anført. Dog er ”Danmarks konger og dronninger” [3] anvendt som den primære kilde til kapitlets danmarkshistoriske oplysninger.

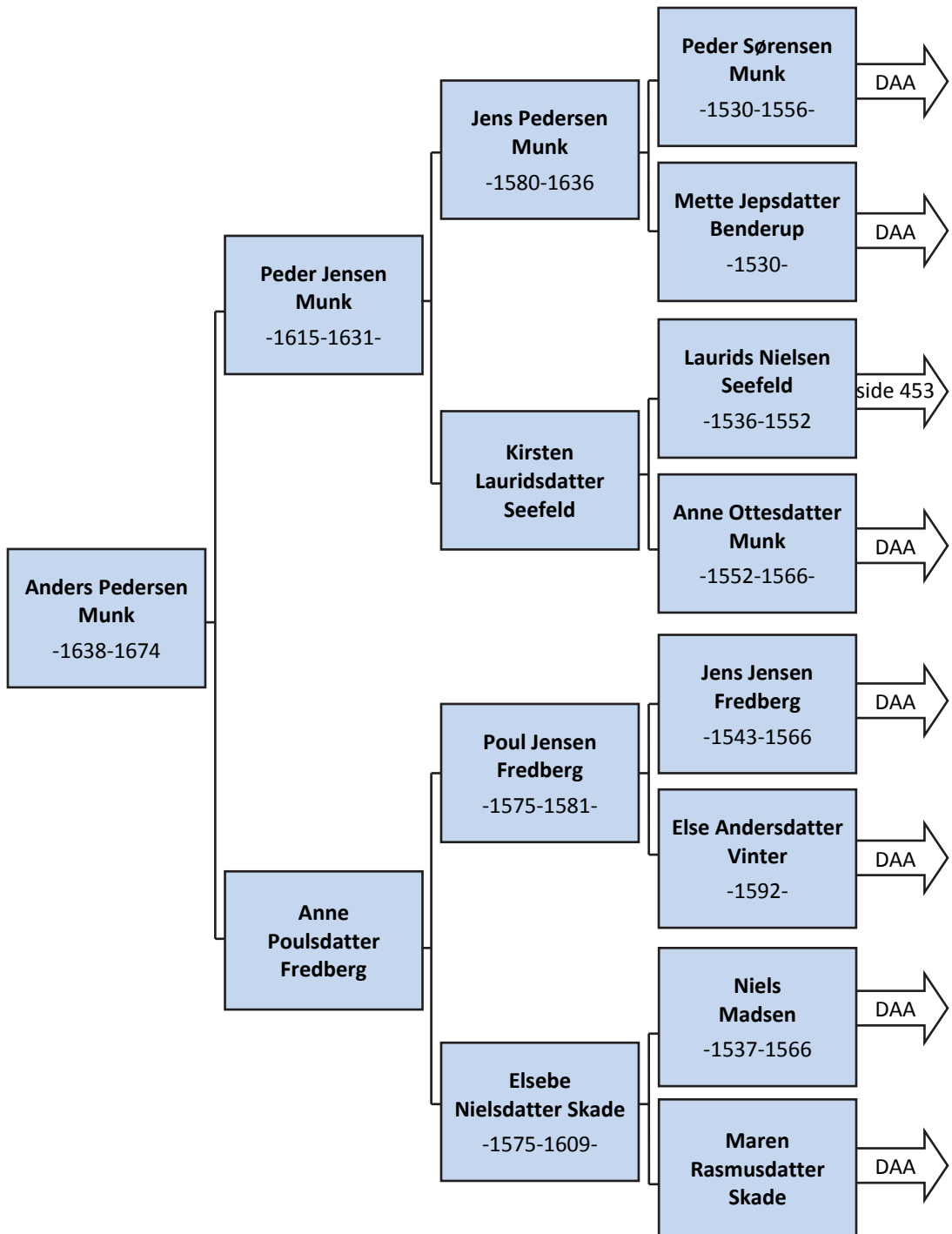
Jeg har i dette kapitel valgt at afgrænse min søgning efter adelige forfædre til mine tip-8, 9 & 10-oldeforældre. For alle mine her nævnte 15 adelige tip-10-oldeforældre vil det være muligt at komme én eller i de fleste tilfælde flere generationer længere tilbage i tiden. For den, der har tid og lyst, vil yderligere forskning i mine adelige forfædre i stor udstrækning kunne foretages alene ved brug af Danmarks Adels Årbog. I næste kapitel giver jeg to eksempler på, at en sådan forskning med rimelig sandsynlighed har kunnet føre familien så langt tilbage i tiden, at den bliver en del af den danske kongerække.

Anetavle 16 og 17 viser anetavler for Anders Pedersen Munk og Edel Olufsdatter Krabbe. Det er med årstalsangivelserne forsøgt at give de bedst mulige oplysninger om personernes levetid. Kun for to af de nævnte personer kendes både fødsels- og dødsår. En streg foran det første og efter det sidste årstal betyder, at fødsels- og dødsår ikke er kendt, men at de anførte årstal er henholdsvis første og sidste gang, at den pågældende er nævnt i et samtidigt dokument. Typisk vil en person være voksen, når han/hun omtales første gang i arkivalierne.

En årstalsangivelse som f.eks. ”1500-1545” angiver således fødsels- og dødsår. ”-1500-1545” angiver, at personen er fundet omtalt første gang i 1500 og er død i 1545. Tilsvarende betyder ”-1500-1545-”, at personen er fundet omtalt første gang i 1500 og sidste gang i 1545, men at hverken fødsels- eller dødsår er kendt. Da adelsmændene i langt højere grad end adelskvindene satte sig spor i datidens dokumenter, mangler der årstalsoplysninger for flere af kvinderne.

En detaljeret redegørelse for alle de oplysninger, jeg har fundet om personerne i Anetavle 16 og 17, vil uundgåeligt få karakter af en opremsning af årstal for ejendomshandler, retssager og skiftesager. For at undgå dette har jeg her valgt kun at omtale de oplysninger, som jeg selv finder mest interessante.

Vi starter med Anders Pedersen Munks forfædre. Adelslægten Munk indskrev sig ikke i danmarkshistorien, men formodes at have haft rigeligt at gøre med at klare den daglige økonomi, der tilsyneladende blev værre og værre gennem generationerne. Peder Sørensen Munk residerede på Havbrogård i Havbro Sogn (Ålborg Amt). Han nævnes i 1556 i en rusttjenesteliste, dvs. en liste over de adelige, der i krigstid skulle stille til tjeneste til hest i fuld rustning.

Anetavle 16. Anders Pedersen Munks nærmeste forfædre. En pil angiver, at oplysninger om yderligere forfædre kan findes på den anførte side eller i Danmarks Adels Årbog (DAA).

På det tidspunkt var Christian 3. konge, og da hele hans regeringstid var fredelig, er det tænkeligt, at Peder Sørensen Munk slap for at finde rustningen frem fra skabet.

Sønnen, Jens Pedersen Munk, var i 1580 med ved hyldingen, hvor adelen valgte Frederik 2.'s treårige søn, prins Christian (den senere Christian 4.), til tronfølger. Det er vist det tætteste, Munk-familien har været på danmarkshistoriens vingesus. Ellers gjorde Jens Pedersen Munk sig bemærket ved at pantsætte halvdelen af Havbrogård og sælge ud af sin øvrige faste ejendom.

Peder Jensen Munk fortsatte i faderens fodspor og solgte hele Havbrogård. I en periode ejede han gårdene Havgård (Vester Bjerregrav Sogn, Viborg Amt) og Beg (Nørbæk Sogn, Viborg Amt). Det blev han dog ikke ved med, for i 1631 boede han i Onsild (ca. 10 km sydvest for Hobro) og blev da beskyldt for at have formøblet sin hustrus formue. Det er beskrevet i kapitel 63, hvordan Anders Pedersen Munk gennem det meste af sit liv kæmpede for at overleve økonomisk.

Laurids Nielsen Seefeld var femte generation af Seefeld-familien på gården Refsnæs (Komdrup Sogn, Ålborg Amt), da han i 1542 købte gården af sin broder. Han blev i 1544 sagsøgt for gæld, så det tyder på, at han også har haft økonomiske problemer.

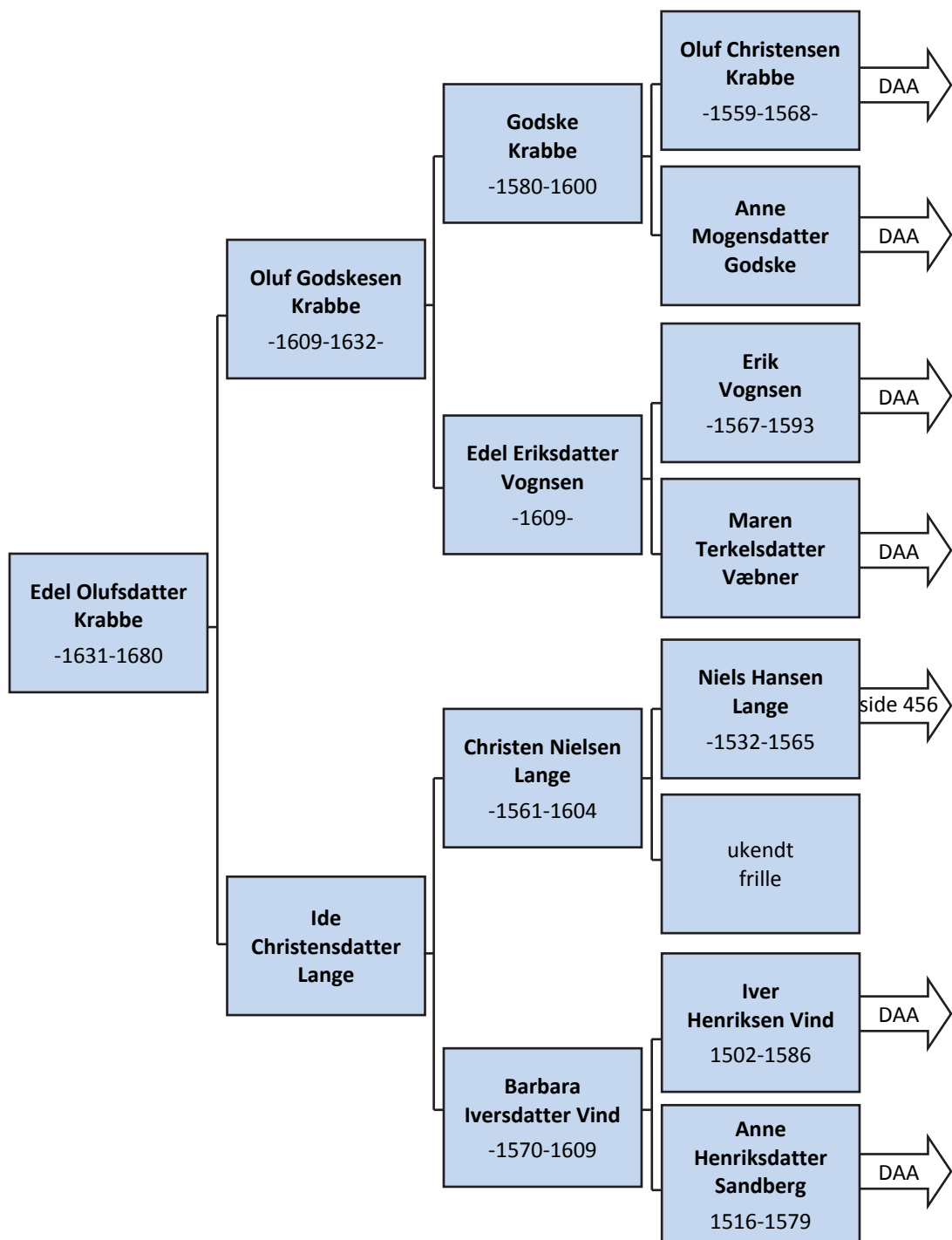
Jens Jensen Fredberg ejede Fredbjerggård (Farsø Sogn, Ålborg Amt). Den blev overtaget af sønnen Poul Jensen Fredberg, der udkøbte sin søster og sin bror for at overtage gården. Poul Jensen Fredberg har muligvis mødt Jens Pedersen Munk i 1580, idet Poul Jensen Fredberg også deltog i hyldingen af den kommende kong Christian 4.

Niels Madsen er den eneste, der optræder i slægtstavlen uden et adelsnavn. Det skyldes, at hans far var en såkaldt "ufri mand", dvs. ikke-adelig, der via et adeligt ægteskab kom ind i adelen. Niels Madsen blev gift med Maren Rasmusdatter Skade, og deres børn tog deres moders adelige slægtsnavn Skade.

Niels Madsen blev ufrivilligt indblandet i danmarkshistorien allerede som ung dreng, idet han blev taget til fange, da skipper Clement under borgerkrigen Grevens Fejde i 1534 rejste de nordjyske bønder til oprør mod Christian 3. Niels Madsen overlevede i modsætning til Skipper Clement. Niels Madsen var først bosiddende på gården Refstrup (Gadbjerg Sogn, Vejle Amt) og derefter på Skobeling (Hundslund Sogn, Århus Amt). Noget tyder på, at Niels Madsen har været en stridbar herre, for han var involveret i flere sagsanlæg.

Det er ikke nogen tilfældighed, at Jens Jensen Fredberg og Niels Madsen begge døde den 28. juli 1566. Det var under Den Nordiske Syvårskrig (1563-1570), hvor Danmark assisteret af Lübeck og Polen kæmpede mod Sverige. Jens Jensen Fredberg og Niels Madsen gjorde begge tjeneste i flåden på skibet "Solen", hvor Niels Madsen var skibschef. De mistede dog ikke livet i tapper kamp for fædrelandet. Den dansk-lybske flåde havde den 26. juli 1566 vundet en overbevisende sejr over den svenske flåde ved Øland i Østersøen. Derefter sejlede den dansk-lybske flåde til Gotland, hvor den ankrede op uden for Visby for at begrave en højtstående dansk adelsmand, der var faldet i søslaget.

Natten mellem den 28. og 29. juli brød et voldsomt stormvejr løs, og det resulterede i en af de største søkatastrofer i Østersøens historie. 15 af flådens skibe forliste, deriblandt "Solen". Antallet af druknede blev angivet at være mellem 6.000 og 8.000, men dette antal menes dog at være noget overdrevet [4, 5]. Blandt de mange druknede var mine tip-10-oldefædre Jens Jensen Fredberg og Niels Madsen.

Anetavle 17. Edel Olufsdatter Krabbes nærmeste forfædre. En pil angiver, at oplysninger om yderligere forfædre kan findes på den anførte side eller i Danmarks Adels Årbog (DAA).

Nu kommer turen til Edel Olufsdatter Krabbes forfædre. Hovedgården Damsgård (Ferring Sogn, Ringkøbing Amt) tilhørte adelsslægten Krabbe i mindst seks generationer, deriblandt Oluf Christensen Krabbe, Godske Krabbe og Oluf Godskesen Krabbe. Oluf Christensen Krabbe hentede sin kone langvejs fra, idet Anne Mogensdatter Godske stammede fra herregården Lidemarksgård i landsbyen Lidemark vest for Køge (Lidemark Sogn, Præstø Amt).

Sønnen, Godske Krabbe, var endvidere ejer af Ferringgård i Ferring Sogn. Mine forfædre var talstærkt repræsenteret, da prins Christian i 1580 blev valgt til tronfølger, for Godske Krabbe var også mødt op. Det er anført i Adelsårbogen, at Godske Krabbe døde ”hastelig” mellem 1. og 16. maj 1600, så han havde travlt til det sidste.

Oluf Godskesen Krabbe var ud over Damsgård ejer af Herpinggård (Trans Sogn, Ringkøbing Amt). Han var i 1609 i tjeneste hos rigsadmiral Claus Daa. Udlicitering af offentlige arbejdsopgaver til private var også på mode dengang. Det nød Oluf Godskesen Krabbe godt af, idet han i 1609/1610 købte kronens part af kongetienden i Ferring Sogn. Bønderne skulle betale tiende til kongen, men denne kongetiende solgte kongen ofte til andre, f.eks. en lokal adelsmand. Ejeren kunne herefter beholde indtægterne fra kongetienden, som han til gengæld selv skulle opkræve.

Kongetienden har næppe været en guldgrube for Oluf Godskesen Krabbe, for i 1630 måtte han pantsætte halvdelen af Herpinggård til sin broder. Oluf Godskesen Krabbe angives at være død mellem 21. marts 1632 og 22. juni 1633.

Erik Vognsen gjorde et godt parti, da han giftede sig med Maren Terkelsdatter Væbner, for med hende fulgte gården Søndervang (Stadil Sogn, Ringkøbing Amt). Han kan dog kun have været deltidslandmand, for i 1567 fik han befaling til at lade sig bruge på orlogsskibene. Det betyder formentlig, at han har været med i Den Nordiske Syvårskrig. I så fald er han sluppet fra orlogstjenesten uden at drukne.

Erik Vognsen gjorde karriere ved flåden, og 1585-1592 var han chef for flådens hjemsted Holmen. Efter sin død i 1593 blev han begravet i Stadil Kirke, hvor man kan se en ligsten over ham og hans hustru. En ligsten er en type gravsten, der blev anvendt ved indendørs begravelser. Ligstene blev typisk nedlagt i gulvet.

Der er ingen tvivl om, at Niels Hansen Lange er den mest berømte og magtfulde af de adelige forfædre, der omtales i dette kapitel. Det fremgår bl.a. af, at han er den eneste af disse, der er blevet fundet værdig til en omtale i Dansk Biografisk Leksikon [6]. Niels Hansen Lange fik i løbet af sit liv et stort antal jordbesiddelser enten som ejendom eller som len. Hans faste hjemsted var hans fædrene ejendom, hovedgården Kærgård (Hunderup Sogn, Ribe Amt).

Indtil reformationen i 1536 var Niels Hansen Lange biskoppelig lensmand. En lensmand havde oftest brugsretten til jordegods mod en nærmere aftalt modydelse. Efter reformationen blev de katolske biskoppers omfattende jordbesiddelser inddraget og overgik til kronen. Snart derefter blev lensmanden fastlønnet af kongen og skulle forvalte lenet på kronens vegne. Christian 3. blev konge over hele landet i 1536 efter borgerkrigen Grevens Fejde. Niels Hansen Lange må formodes i en tidlig fase af borgerkrigen at have støttet den senere Christian 3., idet han i 1535 blev vicelensmand på Nyborg, hvor han var indtil 1538. I 1539 fik han Dueholm Kloster og Gods (Nykøbing, Thisted Amt) i len som pant for et lån.

I 1548 deltog Niels Hansen Lange i brudetoget til Sachsen, dvs. han var med på rejsen, da Christian 3.'s datter, prinsesse Anna, ledsaget af sin mor, dronning Dorothea, drog til Sach-

sen for at blive gift med hertug August. Han må have været en kyndig kongelig rejseguide, for i 1554 ledsagede han dronningen på en rejse til Mecklenburg. Da den kulørte ugepresse ikke var opfundet dengang, må læseren undvære detaljer om hans kongelige rejser.

Niels Hansen Lange var i 1552 blevet udnævnt til rigsråd. Rigsrådet havde 20-30 medlemmer, der efter reformationen alle var adelige. Rigsråderne var udnævnt af kongen for livstid. Rigsrådet fungerede som rådgiver for kongen i lovgivningsmæssige og administrative anliggender, så Niels Hansen Lange har siddet tæt på magtens centrum.

Fra 1554-1558 var Niels Hansen Lange lensmand på Trøjborg i Sønderjylland (ca. 12 km nord for Tønder). Året efter blev han i stedet lensmand på det langt mere betydningsfulde Riberhus i Ribe. Han beholdt Riberhus Len til sin død. Niels Hansen Lange var alsidig, for han har også fungeret som en slags bankrådgiver. Da kongen i 1559 var i økonomiske vanskeligheder, fik Niels Hansen Lange sammen med en adelskollega til opgave at forhandle med jyske adelsmænd om lån til kronen.

Kongen må have været tilfreds med Niels Hansen Langes indsats, for samme år blev han slået til ridder, hvilket var en ære, der kun overgik et mindretal af landets adelsmænd. I 1559 fik han endvidere af kongen overdraget birkeretten til Hunderup Sogn, der var hjemsohn for hans gods Kærgård. Det indebar, at han fik domstolsmyndigheden i sognet, hvilket betød, at han skulle afholde birketing, hvor retssagerne blev behandlet, og ansætte en birkefoged, der skulle afsige dom i sagerne.

Niels Hansen Lange var godsejer på Kærgård. Omkring 1552 blev godset udbygget af Niels Hansen Lange, hvorved et ældre stenhuse blev erstattet af en toetages hovedfløj, to lange sidefløje og en smal portfløj eller mur, hvis fundamenter er påvist. I dag anvendes Kærgård som landbrugsskole (foto: 2011)

Niels Hansen Lange må have oparbejdet en betydelig formue, idet han erhvervede jordbesiddelser via sit ægteskab, ved arv og ved opkøb. Han havde så mange penge på kistebunden, at han ved Den Nordiske Syvårskrigs udbrud i 1563 var i stand til at låne kronen 4.000 daler mod at få pant i lenet Møgeltønder.

Niels Hansen Lange var blevet gift den 3. oktober 1535 med Abel Sørensdatter Skeel. Trods næsten 30 års ægteskab lykkedes det ham ikke at få børn med hende. Efter at have læst hans CV kan man fristes til at tro, at årsagen var manglende tid. Han gav sig dog tid til at få en "uægte" søn med en elskerinde, hvis navn ikke er bevaret for eftertiden.

Niels Hansen Lange døde den 11. juni 1565. Hustruen levede 20 år længere. De er begge begravet i Hunderup Kirke, hvor man den dag i dag kan se et pompøst gravmonument over dem. Det virker overvældende, at se et sådant monument i en lille landsbykirke. Gravmonumentet er da også Hunderups største og eneste seværdighed.

Monumentet var oprindeligt placeret foran alteret, lige over et gravkammer, hvor ægteparrets kister var nedsat. Monumentet blev alvorligt beskadiget, da det blev nedtaget i 1822. I 1950 blev monumentet rekonstrueret bedst muligt, alteret blev flyttet frem, og monumentet blev placeret bag alteret.

Gravmonumentet over Niels Hansen Lange og Abel Sørensdatter Skeel er udført 1569 af den berømte nederlandske billedhugger Cornelis Floris fra Antwerpen, der bl.a. har leveret Christian 3.'s gravmonument til Roskilde Domkirke. De er begge afbildet liggende i legemsstørrelse som marmorfigurer på et marmorkenotaf. Et kenotaf er et gravmonument for en afdød, hvis legeme befinder sig andetsteds. Kenotafet har indfældede evangelistrelieffer i alabast. Ægteparret hviler på puder og har en lille hund ved fødderne (foto: 2011)

Oversat til nudansk er inskriptionen på gravmonumentet følgende: "Her ligger begravet ærlig og velbyrdig mand, Hr. Niels Lange til Kærgård, ridder, som døde udi Herren den 11. juni 1565". Der findes en tilsvarende inskription, der omhandler Abel Skeel. Da monumentet er færdiggjort inden hendes død, er der afsat plads til senere at påføre hendes dødsdato og dødsår, men det er dog aldrig blevet gjort (foto: 2011)

De forgyldte messingplader var oprindeligt anbragt i det gravkammer under kirkegulvet, hvor Niels Langes og Abel Skeels kister stod. Pladerne er nu ophængt på væggen i kirkens kor. Fotografiet viser Niels Langes messingplader. Øverst ses hans fædre og mødre adelsvåben og nederst inskriptionen: "Her ligger begravet ærlig og velbyrdig mand, Hr. Niels Lange af Kærgård, ridder, som døde udi Herren den 11. juni år 65" (foto: 2011)

Niels Hansen Langes ”uægte” søn hed Christen Nielsen Lange. Det var en dårlig start på livet at være ”uægte” søn af en adelsmand. Det betød, at han ikke var adelig af fødsel, og at han ikke ved faderens død kunne arve Kærgård, der i stedet tilfaldt faderens brodersøn. Trods det dårlige udgangspunkt klarede Christen Nielsen Lange sig ganske godt gennem tilværelsen. Jæg gætter på, at han har fået økonomisk støtte af faderen i dennes levetid.

Christen Nielsen Lange studerede i både Wittenberg og Paris. Alt tyder på, at Christen Nielsen Lange har studeret teologi. I 1561 blev han nemlig kannik (dvs. præst ved en domkirke) i Ribe, 1565 blev han kantor (dvs. leder af kirkekoret), og i 1569 blev han stiftsskriver i Ribe Stift. Det sidste var en administrativ stilling med ansvar for bl.a. regnskaber.

Den 5. november 1570 blev Christen Nielsen Lange gift med den adelige Barbara Iversdatter Vind. Han har tilsyneladende satset mere på landbrug end på en kirkelig karriere. På et ukendt tidspunkt blev han ejer af gården Bramminge (Bramminge Sogn, Ribe Amt), som han oprettede til hovedgård.

Den 17. juni 1572 må have været en stor dag i Christen Nielsen Langes liv, idet han denne dag opnåede ”adelig frihed med skjold og hjelm”, dvs. han blev adlet af kongen. Den ”uægte” søn var nu kommet i det pæne selskab. Han kunne dog ikke blive en del af sin fædrene adelslægt, men startede en ny adelslægt Lange, der blev kaldt ”Lange med én rose”, fordi der var én rose i adelsvåbnet. Det var så historien om den grimme ælling, der blev til en svane, eller måske snarere historien om tidslen, der blev til en rose. Tilbage er kun at berette, at Christen Nielsen Lange døde i Ribe den 3. juni 1604.

Ligsten i Hornstrup Kirke over Iver Henriksen Vind og hustru. På nudansk er inskriptionen følgende: ”Her ligger begravede ærlig og velbyrdig mand, Iver Vind til Grundet, som døde år 1586, hans alder var 84 år, med hans kære hustru ærlig og velbyrdig fru Anne Henriksdatter som døde år 1579. Hendes alder var 65 år” (foto: 2011)

Iver Henriksen Vind mageskiftede i 1578 Starupgård med kong Frederik 2. [7]. Iver Henriksen Vind fik i stedet gods i Hornstrup Sogn, og af det samlede gods oprettede han hovedgården Grundet (Hornstrup Sogn, Vejle Amt). Der blev hyldet meget i 1580, for Iver Henriksen Vind var også blandt de adelsmænd, der hyldede den nyvalgte tronarving. Iver Henriksen Vind engagerede sig i både Gud og konge, for i 1584 søgte han at forbedre den præstelige betjening af Hornstrup Sogn [7].

Iver Henriksen Vind døde i 1586 i en alder af 84 år, og det må have været en usædvanligt høj alder dengang. Hans hustru, Anne Henriksdatter Sandberg, var 63 år, da hun døde i 1579. De er begge begravet under gulvet foran alteret i Hornstrup Kirke. Graven var i lange tider dækket af en ligsten af grålig marmor med indskrift og prydet med begges familievåbner og deres mødrene skjoldmærker [7, 8]. Ligstenen, der er noget slidt, er nu taget op af kirkegulvet og placeret op ad væggen nær døbefonten.

Afslutningsvis har jeg undersøgt, om jeg har mulighed for at støde på nulevende efterkommere af en eller flere af ovennævnte adelsslægter, så jeg kan forsøge at overbevise dem om, at vi er i familie. Min sandsynlighed for at møde et adeligt familiemedlem er dog lille, for de fleste af adelsslægterne er uddøde. De eneste, der har nulevende efterkommere, er adelsslægterne Krabbe og Vind, så det er dem, jeg skal satse på, hvis jeg skal gøre mig håb om en invitation til familiefest på herregården.

Litteraturliste

1. Danmarks Adels Årbog, 1884-
2. Trap Danmark, 5. udgave
3. ”Danmarks konger og dronninger”, Gyldendal, 2004
4. www.magotland.se
5. www.orlogsmuseet.dk
6. Dansk Biografisk Leksikon, 3. udgave, 1981
7. Marius Hansen: ”Tirsbæk, Gods og Ejere, 1421-1921”, København, Lehmann & Stage, 1923
8. Marius Hansen: ”Hornstrup Sogn”, Kolding, 1949

Kapitel 81. Gorm den Gamle døde ung

Mine tip-29-oldeforældre

Gorm den Gamle & Thyra Danebod

Gorm den Gamle:

Født: ca. 908 - ca. 918

Døbt:

Konfirmeret:

Gift:

Død: ca. 958

Begravet: ca. 958 og 30. august 2000 i Jelling Sogn (Vejle Amt)

Thyra Danebod:

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift:

Død:

Begravet:

Da jeg begyndte at skrive på min farmors slægtshistorie, havde jeg ikke fantasi til at forestille mig, at den skulle afsluttes med et kapitel om Gorm den Gamle og Thyra Danebod. Som dansk slægtsforsker kan man næppe ønske sig mere end at kunne føre sin slægt tilbage til Gorm den Gamle. Derfor har jeg ikke kunnet lade være med at skrive dette kapitel om Gorm og Thyra, selv om historien om dem kun kan blive et referat fra eksisterende historiebøger [1, 2].

Gorm den Gamle var søn af Knud 1. Hardegon, der også omtales som Hardeknud. Knud 1. Hardegon menes at være indvandret til Danmark fra Normandiet, og han betragtes som grundlæggeren af det såkaldte Jellingdynasti [2]. Gorm den Gamle anses almindeligvis for at være stamfader til det danske kongehus, fordi han omtales som konge på den lille Jellingsten. Han menes at have haft kongesæde i Jelling. Sandsynligvis har han dog kun haft magten over en del af Jylland.

Hans søn, Harald Blåtand, er formentlig den første, der har været konge over et område, der ligner det nuværende Danmark [1, 2]. Det vides ikke, hvornår Gorm kom til magten, men da ærkebiskop Unni besøgte danerne i 936, var Gorm konge [1].

Den mest konkrete viden, vi har om Gorm og Thyra, stammer fra de to runestene i Jelling. På den mindste sten lyder indskriften: "Gorm konge gjorde disse kumler efter Tyre sin kone, Danmarks pryd". Indskriften på den store runesten er: "Kong Harald bød gøre disse kumler efter Gorm sin fader og efter Tyre sin moder, den Harald som vandt sig hele Danmark og Norge og gjorde danerne kristne" [1]. Ordet "kumler" betyder gravminder.

Thyra er på runestenen omtalt som "Danmarks bod", dvs. "Danmarks pryd". Det har givet anledning til den formodning, at hun kan have været en prinsesse fra Danmark, der i så fald er brugt som betegnelse for området øst for Jylland. Det var dengang almindeligt, at herskere

Den store runesten i Jelling (foto: 2011)

valgte deres hustru fra andre steder end deres hjemegn med henblik på at udstrække deres indflydelse [1]. Det er med andre ord tænkeligt, at jyden Gorm har giftet sig med en sjællænder. Det kan have gjort det lettere for deres søn, Harald, at tiltage sig magten over hele Danmark.

Gorm den Gamle får ikke nogen pæn omtale i fortidens historiebøger. I Roskildekroniken beskrives han som en meget grusom og ond konge. I overensstemmelse hermed omtaler Ludvig Holberg ham som "Gorm den Grusomme" i sin Danmarkshistorie fra 1732-35. Svend Aggesen kalder ham "Gorm den Dvaske" og skriver, at han hengav sig til nydelser og svir. Vores berømte krønikeskriver, Saxo, skriver følgende om ham: "Selv om en stor mand at se til, så svarede det indvortes dog kun slet til det udvortes" [2].

Som mulig efterkommer af Gorm den Gamle bør jeg dog overveje at anlægge en injuriersag på hans vegne. Der foreligger ingen dokumenteret viden om, hvordan han har været som person. Den lidet smigrende karakteristik af ham er derfor med stor sandsynlighed et resultat af senere skribenters vidtløftige fantasi.

Gorm blev begravet i Jelling i slutningen af 958 eller først på året 959. Gorm blev først begravet i den store nordlige Jellinghøj, men efter sønnens omvendelse til kristendommen blev liget flyttet og begravet under gulvet i den kirke, som sønnen, Harald, byggede i nærheden. Her blev det meste af Gorms skelet fundet i 1980'erne.

Undersøgelser af skelettet viste, at han var 40-50 år gammel ved sin død. Han var ca. 172 cm høj, men ikke kraftigt bygget, og han led af slidgigt i den nederste del af rygsøjlen [1]. Den 30. august 2000 blev Gorm den Gamle genbegravet i Jelling Kirke under overværelse af den danske kongefamilie [2].

Thyra Danebod har af historikerne Svend Aggesen og Saxo, der levede ca. 250 år efter hendes død, fået tillagt æren for at have bygget volden Dannevirke som værn mod tyskerne. På det

grundlag er Thyra Danebod senere blevet brugt som et nationalt symbol i forbindelse med forsvaret mod fjender sydfra. Specielt under de slesvigske krige i 1800-tallet symboliserede hun modstanden mod tyskerne. Der er dog tale om en myte, der ikke har hold i virkeligheden. Thyra Danebod har ikke været i aktion med skovl og spade. Arkæologiske undersøgelser har nemlig vist, at Dannevirke blev bygget i slutningen af 600-tallet [2].

Der er usikkerhed om, hvornår Thyra døde. Indskriften på den lille Jellingsten giver indtryk af, at stenen er rejst af Gorm til minde om sin afdøde hustru, Thyra. Det burde være ensbetydende med, at Thyra er død før Gorm. Der er dog andre samtidige runeindskrifter og senere litterære kilder, der taler for, at Thyra overlevede Gorm. I så fald er den lille Jellingsten en forfalskning, der formentlig er udført på foranledning af sønnen Harald. Et fund af to andre runestene tyder på, at Thyra har overlevet Gorm og er blevet gift med en stormand ved navn Tue, som satte runestenen til minde om hende [1].

Fra kapitel 80 til 81 er jeg hoppet direkte fra mine adelige tip-10-oldeforældre til Gorm den Gamle. Derfor indgår en redegørelse for de mellemliggende generationer i dette kapitel. Når man som slægtsforsker finder frem til, at man nedstammer fra Gorm den Gamle, bør man være skeptisk og spørge sig selv, om der er tale om fup eller fakta. Derfor vil jeg efter bedste evne redegøre for den dokumentation, der ligger til grund for mine mulige familierelationer til Gorm den Gamle, og den usikkerhed, der er knyttet til dokumentationen.

Jeg tager her udgangspunkt i mine tip-7-oldeforældre, Anders Pedersen Munk og Edel Olufsdatter Krabbe, idet jeg mener at have ret sikker dokumentation for, at jeg nedstammer fra dem. På internettet har jeg fundet flere forskellige slægtstavler, der angiver, at både min tip-7-oldefar, Anders Pedersen Munk, og min tip-7-oldemor, Edel Olufsdatter Krabbe, nedstammer fra Gorm den Gamle. Hovedparten af disse slægtstavler har jeg imidlertid valgt at kassere som usikre eller utroværdige, fordi de enten indeholder en person, hvis eksistens ikke er dokumenteret, eller fordi de er baseret på oplysninger, der i henhold til Danmarks Adels Årbog [3] er fejlagtige. Tilbage er blevet de to slægtstavler, der er vist i Skema 1 og 2. Slægtstavlerne beskriver kun den direkte linje fra Gorm den Gamle.

Oplysningerne fra tip 29 til tip 18 i skema 1 bekræftes af bogen om Danmarks konger og dronninger [2]. Christoffer 2.'s ukendte frille og den deraf følgende "uægte" søn, Erik Christoffersen (tip 17), er dog ikke omtalt i bogen, der ellers ikke lægger skjul på de skiftende kongers udenomsægteskabelige eskapader.

Brenners bog [4] bekræfter med et par undtagelser oplysningerne i [2]. Brenner anfører således, at Svend Tveskægs moder er ukendt, hvor [2] skriver, at dronning Gunhild formodentlig var mor til Svend Tveskæg. Der er endvidere forvirring omkring hvem, der var mor til Estrid (tip 26). I [2] angives hendes mor både at være dronning Gunhild og en ukendt frille. Brenner [4] anfører, at Estrids mor var Sigrud Storråde, der ifølge [2] næppe var en historisk person. Disse usikkerheder har dog ikke indflydelse på den direkte linje fra Gorm den Gamle til Anders Pedersen Munk.

Det har derimod betydning for den direkte linje, om der er tilstrækkelig dokumentation for Erik Christoffersens eksistens. Oplysningerne fra tip 18 til tip 15 bekræftes af Brenner [4], herunder oplysningen om, at moderen til Erik Christoffersen angiveligt skulle være en ukendt frille af slægten Lunge. Brenner giver dog ikke andre oplysninger om Erik Christoffersen end hans navn, og det tyder på, at den foreliggende viden om ham er mangelfuld.

Tip	Mand	Hustru
29	Gorm den Gamle , konge (-936-ca. 958)	Thyra Danebod, dronning
28	Harald Blåtand , konge (- ca. 987)	Gunhild, dronning
27	Svend Tveskæg , konge (-1014)	Gunhild, dronning (-995-1014-)
26	Ulf Jarl, Sverige (-1026)	Estrid , prinsesse
25	Svend Estridsen , konge (-1047-1076)	ukendt frille
24	Erik Ejegod , konge (ca. 1056-1103)	Bodild, dronning (-1103)
23	Knud Lavard , prins (ca. 1096-1131)	Ingeborg, Kiev, Ukraine (-1122)
22	Valdemar den Store , konge (1131-1182)	Sophie af Novgorod (ca. 1141-1198)
21	Valdemar 2. Sejr , konge (1170-1241)	Berengaria (-1214-1221)
20	Christoffer 1. , konge (ca. 1219-1259)	Margrethe Sambiria (-1248-1282)
19	Erik Klipping , konge (1249-1286)	Agnes af Brandenburg (-1273-1304)
18	Christoffer 2. , konge (1276-1332)	ukendt frille af slægten Lunge
17	Erik Christoffersen	Ukendt
16	Niels Eriksen Løvenbalk , Aunsbjerg (-1377-)	Sophie Johansdatter Rantzau
15	Jens Nielsen Løvenbalk , Aunsbjerg (-1396-1438)	Ellen Pedersdatter Munk
14	Jep Mogensen Seefeld, Refsnæs (-1400-1406-)	Margrethe Jensdatter Løvenbalk
13	Morten Jepsen Seefeld , Refsnæs (-1434-1477)	Birgitte Poulsdatter Hvide (-1437-1491-)
12	Jens Mortensen Seefeld , Refsnæs (-1473-1490-)	Birgitte Nielsdatter Banner
11	Niels Jensen Seefeld , Refsnæs (-1499-1537-)	Anne Lauridsdatter Viffert
10	Laurids Nielsen Seefeld , Refsnæs (-1536-1552)	Anne Ottesdatter Munk (-1552-1566-)
9	Jens Pedersen Munk, Havbro (-1580-1636)	Kirsten Lauridsdatter Seefeld
8	Peder Jensen Munk , Havbro (-1615-1631-)	Anne Poulsdatter Fredberg
7	Anders Pedersen Munk , Hedeås (-1638-1674)	Edel Olufsdatter Krabbe (-1631-1680)

Skema 1. Slægtslinjen fra Gorm den Gamle til Anders Pedersen Munk. Direkte efterkommere af Gorm den Gamle er markeret med fed skrift. Årstalsangivelserne er så vidt muligt fødselsår og dødsår. En streg foran det første og efter det sidste årstal betyder, at fødsels- og dødsår ikke er kendt, men at de anførte årstal er henholdsvis første og sidste gang, at den pågældende er nævnt i et samtidigt dokument.

Danmarks Adels Årbog [3] (årgang 1903) omtaler, at kong Christoffer 2. med en jomfru af de Lunge'r havde to børn, hvoraf den ene hed Erik Christoffersen. Det tilføjes, at intet vides om ham. Erik Christoffersen anføres dog at have tre børn, hvoraf det ene er Niels Eriksen Løvenbalk (tip 16). Om slægten Løvenbalk skrives der indledningsvis følgende i Adelsårbogen: "Ifølge et gammelt sagn, hvis rigtighed ikke drages i tvivl, randt der kongeligt blod i denne slægts årer, idet dens stamfader skulle være en søn af kong Christoffer 2. i en illegitim forbindelse med en jomfru af de gamle Lunge'r".

Erik Christoffersen og hans søn Niels Eriksen Løvenbalk indgår endvidere i slægtlinie 36 hos Blaabjerg [5]. Også her tages der visse forbehold. Det anføres således, at Christoffer 2. ifølge traditionen skal have haft en uægtefødt søn ved navn Erik Christoffersen, "men hans eksistens kendes desværre ikke fra noget samtidigt dokument. Hans efterkommere, slægten Løvenbalk, førte et våben med en blå løve over to blå bjælker i guld, hvilket – sammen med fornavnet Erik – taler for traditionens rigtighed".

Danmarks Adels Årbog bekræfter oplysningerne fra tip 16 til tip 7. For så vidt angår Margrethe Jensdatter Løvenbalk er der ikke sikker dokumentation for, at hun er datter af Jens Nielsen Løvenbalk. Brenner [4] anfører, at hun formentlig er datter af Jens Nielsen Løvenbalk og tilføjer, at hun var gift med Jakob Mogensen Seefeld af Refsnæs. I overensstemmelse hermed er der i [3] (årgang 1903) sat spørgsmålstegn ved, om Margrethe, der var gift med Jakob Mogensen Seefeld til Refsnæs, er datter af Jens Nielsen Løvenbalk.

I en senere årgang (1914) af Adelsårbogen er det under slægten Seefeld anført, at Jep Mogens Seefeld til Refsnæs var gift med Margrethe Jensdatter Løvenbalk. Ovennævnte Jakob Mogensen Seefeld kan ikke findes i afsnittet om Seefeld-slægten. Da årstalsangivelserne for Jep og Jakob er omtrent identiske, er jeg personligt ret overbevist om, at Jep og Jakob er én og samme person.

Blaabjerg [5] skriver i sin slægtlinie 44 om Jens Nielsen Løvenbalk, at han "var (formodentlig) også far til Margrethe Jensdatter Løvenbalk", gift med Jep Mogens Seefeld.

Hvis jeg skal afrunde denne diskussion med nogle personlige overvejelser, vil jeg fastslå, at Margrethes far må være af slægten Løvenbalk og have heddet Jens. Slægten Løvenbalk er ikke særligt talrig ifølge [3], og Jens Nielsen Løvenbalk er det eneste medlem af slægten med fornavnet Jens. Derfor føler jeg mig nogenlunde sikker på, at han er far til Margrethe.

Flere af de kongelige forfædre i Skema 1 har haft et dramatisk liv, men det vil interesserede kunne læse om i historiebøgerne, f.eks. [2]. En enkelt af mine adelige forfædre bør dog omtales nærmere. Det siges, at de fleste slægtsforskere før eller siden finder en morder blandt deres forfædre, og ham har jeg fundet nu.

Min tip-15-oldefar, Jens Nielsen Løvenbalk, kan ellers ikke siges at have haft en typisk kriminel løbebane, idet han i 1396 blev udnævnt til landsdommer i Nørrejylland. Året efter blev han ridder og medlem af rigsrådet, så han må have været en velanset og indflydelsesrig person. Ikke desto mindre dræbte han i 1404 af ukendte årsager Jens Jensen Brok af Clausholm. Hvis Jens Nielsen Løvenbalk havde været mindre indflydelsesrig, var han formentlig blevet idømt en eller anden form for dødsstraf for mordet. Nu klarede han frisag ved at betale sig fra det [3, 6].

Det blev dog både dyrt og ydmygende for Jens Nielsen Løvenbalk at indgå et forlig med den dræbtes slægt i 1405. Han skulle i overværelse af 200 riddere og svende møde op hos den

dræbtes fader, hustru og børn. Derpå skulle han knælende overrække dem et draget sværd og bede dem skænke ham livet. Til gengæld skulle han give 30 fattige mennesker nye klæder, så de kunne bære 30 blus omkring den dræbtes ligvogn. Jens Nielsen Løvenbalk slap dog ikke med det. Han skulle også sende en pilgrim til Jerusalem, én til Rom, fire til andre fremmede egne samt ni til forskellige hellige steder i Norden. Endelig skulle han skænke hver af den dødes nærmeste slægt en kostbarhed [6].

Slægtslinjen fra tip 29 til tip 21 er identisk i Skema 1 og 2. I Skema 2 bekræftes oplysningerne fra tip 21 til tip 19 af [2]. Brenner [4] bekræfter oplysningerne fra tip 21 til tip 14. Danmarks Adels Årbog (årgang 1914) [3] skriver, at den gamle sønderjyske slægt Sappi er en naturlig linje af kong Abels stamme, og slægtslinjen fra hertug Valdemar 4. af Sønderjylland (tip 18) og til Edel Olufsdatter Krabbe (tip 7) bekræftes af Adelsårbogen. Abel Valdemarsen (tip 17) er ifølge Adelsårbogen omtalt sidste gang i 1332, men det kan tilføjes, at han endvidere er omtalt i et brev af 9. september 1338 [7].

Slægtslinjen fra tip 18 til tip 14 bekræftes desuden i en nyere publikation [8], hvor der står følgende: ”Peter Eriksen tilhørte den sønderjyske adelsslægt Sappi og var af kongelig byrd, idet hans bedstefar Abel Valdemarsen var en naturlig søn af hertug Valdemar af Sønderjylland”. Betegnelsen ”naturlig søn” bruges om en uægteskabelig søn. Hermed ser det ud som om, at dokumentationen for Edel Olufsdatter Krabbes – og dermed min egen – kongelige afstamning er i orden.

Blaabjergs slægtslinje 32 [5] giver dog anledning til usikkerhed om dokumentationens rigtighed, idet slægtslinjen mellem hertug Valdemar 4. (tip 18) og Peder Eriksen (tip 15) er anderledes (jf. Skema 3). Blaabjergs slægtslinje indeholder en generation mere mellem Valdemar IV og Peder Eriksen, hvilket betyder, at Gorm og Thyra i så fald er mine tip-30-oldeforældre. Fra Peder Eriksen af Solvig fortsætter Blaabjerg slægtslinjen til Edel Olufsdatter Krabbe som anført i Skema 2. Som kilde angiver Blaabjerg en slægtsbog [9], men denne slægtsbog angiver ingen kilder til oplysningerne i Skema 3. Derfor har jeg måttet konsultere andre kilder, herunder et par faghistoriske værker. Den følgende redegørelse er både kompliceret og ked-sommelig, men den er uundgåelig, hvis diskussionen skal være seriøs.

Hertug Valdemar 4.’s søn, hertug Erik Valdemarsen (tip 18, Skema 3) er ikke omtalt i [3], men derimod i [4], hvor han angives at være en ægteskabelig søn født af hertug Valdemars hustru Elisabeth af Sachsen-Lauenburg. Abel Valdemarsen (tip 17, Skema 2) angives samme sted at være en ”uægte” søn af hertug Valdemar 4.

Adelsårbogen [3] anfører, at Valdemar Sappi (tip 17, Skema 3) er søn af Abel Valdemarsen. C. A. Christensen [10] anfører, at dette er fejlagtigt, fordi Valdemar Sappi bruger navnet Eriksen i sit segl og i to breve omtales som en ”uægte” søn af hertug Erik Valdemarsen (tip 18, Skema 3).

Der er mere tvivl om, hvorvidt Erik Rind (tip 16, Skema 2) som angivet i [3] er søn af Abel Valdemarsen. Andre [10, 11] mener, at Erik Rind i stedet er halvbror til Valdemar Sappi og dermed endnu en ”uægte” søn af hertug Erik Valdemarsen. Det omtales dog, at Erik Rind i 1349 pantsatte en gård, som han havde arvet fra sin far, hr. Abel [3]. Dette peger på, at Erik Rind er søn af Abel Valdemarsen som anført i Skema 2. Når Erik Rind ifølge [3] omtaler Valdemar Sappi som sin ”kjære broder”, behøver det ikke at betyde, at de var brødre, idet betegnelsen ”broder” ofte har været anvendt om en nær ven eller slægtning.

Tip	Mand	Hustru
29	Gorm den Gamle , konge (-936-ca. 958)	Thyra Danebod, dronning
28	Harald Blåtand , konge (- ca. 987)	Gunhild, dronning
27	Svend Tveskæg , konge (-1014)	Gunhild, dronning (-995-1014-)
26	Ulf Jarl, Sverige (-1026)	Estrid , prinsesse
25	Svend Estridsen , konge (-1047-1076)	ukendt frille
24	Erik Ejegod , konge (ca. 1056-1103)	Bodild, dronning (-1103)
23	Knud Lavard , prins (ca. 1096-1131)	Ingeborg, Kiev, Ukraine (-1122)
22	Valdemar den Store , konge (1131-1182)	Sophie af Novgorod (ca. 1141-1198)
21	Valdemar 2. Sejr , konge (1170-1241)	Berengaria (-1214-1221)
20	Abel , konge (ca. 1218-1252)	Mechtilde af Holsten (-1237-1288)
19	Erik Abelsen , hertug af Sønderjylland (-1272)	Margarethe af Rügen (-1257-1272)
18	Valdemar 4. , hertug af Sønderjylland (1272-1312)	ukendt frille
17	Abel Valdemarsen , ridder (-1330-1338-)	Cecilie
16	Erik Abelsen Rind (-1349-1364-)	Cathrine Eriksdatter Urne (-1381-1400-)
15	Peder Eriksen , Solvig (-1390-1397-)	Sophie Henriksdatter Serlin
14	Mads Görtz Gjordsen, Solvig (-1409-1442-)	Anne Pedersdatter
13	Gunde Nielsen Lange, Lydum (-1442-1477)	Bege Madsdatter Gjordsen (-1477)
12	Niels Gundesen Lange , Lydum (-1467-1511)	Anne Nielsdatter Rosenkrantz (1443-1535)
11	Hans Nielsen Lange , Kærgård (-1504-1535)	Marine Spend (-1515-1552-)
10	Niels Hansen Lange , Kærgård (-1532-1565)	ukendt frille
9	Christen Nielsen Lange , Bramminge (-1561-1604)	Barbara Iversdatter Vind (-1570-1609)
8	Oluf Godskesen Krabbe, Damsgård (-1609-1632-)	Ide Christensdatter Lange
7	Anders Pedersen Munk, Hedeås (-1638-1674)	Edel Olufsdatter Krabbe (-1631-1680)

Skema 2. Slægtslinjen fra Gorm den Gamle til Edel Olufsdatter Krabbe. Direkte efterkommere af Gorm den Gamle er markeret med fed skrift. Årstalsangivelserne er som anført ved skema 1.

Tip	Mand	Hustru
19	Valdemar 4. , hertug af Sønderjylland (1272-1312)	Elisabeth af Sachsen-Lauenburg (-1287-)
18	Erik Valdemarsen , hertug af Sønderjylland (-1325)	ukendt frille af slægten Panter
17	Valdemar Eriksen Sappi , Arnsholm (-1351-1367-)	Ingeborg
16	Erik Valdemarsen	ukendt
15	Peder Eriksen , Solvig (-1390-1397-)	Sophie Henriksdatter Serlin

***Skema 3.** Alternativ slægtslinje fra Valdemar 4. til Peder Eriksen. Direkte efterkommere af Gorm den Gamle er markeret med fed skrift. Årstalsangivelserne er som anført ved skema 1.*

Der er endvidere usikkerhed om hvem, der var far til Peder Eriksen. Om Erik Valdemarsen (tip 16, Skema 3), der ifølge Blaabjerg skulle være Peder Eriksens far, skriver Blaabjerg selv, at han ikke synes nævnt i nu bevarede kilder [5]. C. A. Christensen anfører, at visse arveforhold omtalt i datidige dokumenter tyder på, at Peder Eriksen har været en direkte efterkommer af Valdemar Sappi [10]. Da Peder bruger patronymet Eriksen, må hans far have heddet Erik, og han kan derfor ikke have været en søn af Valdemar Sappi. C. A. Christensen anfører som en mulig forklaring, at Peder Eriksens far, Erik, har været en "uægte" søn af Valdemar Sappi [10].

Det forekommer mig at være et usikkert grundlag for en slægtstavle at basere den på en hypotese om, at Valdemar Sappi har haft en ukendt, "uægte" søn ved navn Erik, der er far til Peder Eriksen. Derfor har jeg her foretrukket slægtstavlen i Skema 2, selv om jeg på ingen måde vil afvise, at varianten i Skema 3 kan være den rigtige. Jeg må konstatere, at der er berettiget usikkerhed om hvem, der var far til Peder Eriksen. Til gengæld synes der at være enighed om, at Peder Eriksen ad enten den ene eller den anden vej nedstammer fra hertug Valdemar 4. Det betyder, at den her omtalte usikkerhed ikke ændrer på, at Edel Olufsdatter Krabbe tilsyneladende nedstammer fra Gorm den Gamle.

Enkelte af de adelige forfædre i Skema 2 fortjener en nærmere omtale. I kapitel 80 har jeg fortalt om min tip-10-oldefar, Niels Hansen Lange, der var en indflydelsesrig person, idet han var ridder og sad i kongens rigsråd. Derved levede han op til familietraditionen, idet både hans oldefar, Gunde Nielsen Lange, og hans farfar, Niels Gundesen Lange, var ridder og medlem af rigsrådet. Hans far, Hans Nielsen Lange, må have været familiens sorte får, for han blev hverken ridder eller rigsråd [3].

Niels Gundesen Lange opnåede den tvivlsomme ære at blive taget til fange af svenskerne i slaget ved Brunkeberg [3]. Brunkeberg er et højdedrag på det nuværende Norrmalm i Stockholm. Her udkæmpedes den 10. oktober 1471 en kamp mellem en unionsvenlig hær anført af den danske konge, Christian 1., og en unionsfjendtlig hær anført af svenskeren Sten Sture den ældre [12].

Stridighederne handlede om Kalmarunionen, der var en union mellem Danmark, Norge og Sverige, som unionsmodstanderne ønskede opløst. Christian 1.'s hær led nederlag i slaget ved Brunkeberg og flygtede, men ved en knibtangsmanøvre blev en stor del af hans hær afskåret

fra hovedstyrken og taget til fange af unionsmodstanderne. Siden er Sten Sture af svenskerne blevet anset for at være en befrielseshelt, der befriede Sverige fra dansk overherredømme [12]. Niels Gundesen Lange må være sluppet fri af det svenske fangenskab, for han udbyggede sine danske jordbesiddelser sidenhen.

Hans hustru, Anne Nielsdatter Rosenkrantz, angives at være blevet 92 år. Det giver anledning til at overveje hvor nøjagtigt, man var i stand til at tælle fødselsdage dengang. Gunde Nielsen Lange og Anne Nielsdatter Rosenkrantz er begravet i Varde Kirke og Niels Gundesen Lange i Gråbrødrekirke i Ribe [3].

Hvad er så konklusionen på dette kapitel? Er det fup eller fakta at påstå, at jeg nedstammer fra Gorm den Gamle? Der vil altid være en vis usikkerhed ved kilder, der er så gamle. Derfor er der næppe nogen seriøs slægtsforsker, der tør påstå med 100 % sikkerhed at nedstamme fra Gorm den Gamle. Som tidligere omtalt er det noget usikkert, om kong Christoffer 2.'s "uægte" søn, Erik Christoffersen (tip 17, Skema 1), er fup eller fakta. Jeg har større tiltro til, at Edel Olufsdatter Krabbes nedstamning fra Gorm den Gamle er fakta, idet kilder, der sædvanligvis anses for at være seriøse, bekræfter oplysningerne i Skema 2.

Et langt arbejdsliv som universitetsforsker og et kortere pensionistliv som slægtsforsker har dog lært mig, at selv tilsyneladende seriøse kilder kan indeholde fejlagtige oplysninger. Derfor vil jeg formulere mig forsigtigt og konkludere, at der er en rimelig sandsynlighed for, at jeg er af kongelig afstamning. Det gør næppe mit liv mere lykkeligt, og jeg forventer ikke at kunne supplere folkepensionen med en apanage af den grund.

Som slægtsforsker er det dog en tilfredsstillende tilfrelse at være nået så langt tilbage i sin slægt. Det har været en langvarig proces, og der er skrevet mange sider, før min farmors slægt er blevet ført tilbage til Gorm den Gamle. Der var ikke noget kongeligt over min farmors fattige liv, og hun vil ikke blive omtalt i historiebøgerne. Min farmor var dog en stærk personlighed og et enestående menneske, der fortjener at blive husket. Det håber jeg, at denne bog kan medvirke til.

Litteraturliste

1. Gyldendal og Politikens Danmarkshistorie, bind 3, 2. udgave, 2002
2. "Danmarks konger og dronninger", Gyldendal, 2004
3. Danmarks Adels Årbog, 1884-
4. S. Otto Brenner: "Nachkommen Gorms des Alten. I.-XVI. Generation", Dansk Historisk Haandbogsforlag, 2. udgave, 1978
5. Anton Blaabjerg: "Nutiden og Valdemar Sejrs Slægtsforskning og Danmarks historie", 2. udgave 2000 som temahæfte til Slægten, Forum for slægtshistorie
6. Kr. Værnfelt: "Bidrag til Kjær Herreds Historie", Jyske Samlinger, 5. række, III. bind, 1937-38, s. 164-205
7. Danmarks Riges Breve, 2. række 12. bind, 1337-1339, Munksgaards Forlag, 1960
8. Trap Danmark, 5. udgave, bind X, 1967, s. 716
9. Jens E. Caspersen: "Slægtsbog for slægten Buchholtz", 1994

10. C. A. Christensen: "Arnsholm og Valdemar Sappi. Et Nordslesvigsk drama fra Valdemar Atterdags tid" i Festskrift til Johan Hvidtfeldt, 1978
11. Esben Albrechtsen: "Herredømmet over Sønderjylland 1375-1404", 1981
12. Slaget vid Brunkeberg, <http://sv.wikipedia.org>

Navneregister

Navnene på mine direkte forfædre er skrevet med *kursiv*. Årstallene for fødsel og død er angivet, hvis disse er kendt. I bogens tekst er der ofte anført "ca." foran et årstal for at markere en usikkerhed, men dette "ca." er udeladt i navneregisteret. Når der i kolonnen for dødsåret er en streg før og efter årstallet (f.eks. -1866-), betyder det, at hverken fødselsår eller dødsår er kendt, men at personen er fundet omtalt i det anførte år. Hvis der kun er en streg efter årstallet (f.eks. 1866-), er det kun dødsåret, der er ukendt. Som stedsangivelse er om muligt anført personens fødested. Hvis dette er ukendt, er stedet for personens død anført om muligt. Ellers er anført et sted, hvor personen har haft bopæl. Sidehenvisninger med *kursiv* henfører til hovedomtalen af personen.

Navn	Født	Død	Sted	Side
<i>Abel, konge</i>	1218	1252		456
<i>Abelsen, Erik</i>		-1364-		455, 456
<i>Abelsen, Erik, hertug</i>		1272		456
<i>Agnes af Brandenburg</i>		1304		453
Altevelt, Abigael Marie		1756	Nibe	287, 288, 289
<i>Altevelt, Karen Sigvardsdatter</i>		1759	Nibe	17, 120, 210, 287, 288, 290
Altevelt, Mette Marie	1719	1769	Nibe	287, 289
Altevelt, Peder Sigvardsen	1728	1803	Nibe	287, 288, 290
<i>Altevelt, Sigvard Johansen</i>		1745	Nibe	17, 211, 213, 286
Altevelt, Sigvard Sigvardsen	1726	1745-	Nibe	287, 289
Andersdatter, Ane		-1631-	V. Hassing Sogn	436, 437, 438
<i>Andersdatter, Anne</i>	1650	1707	Vrejlev Sogn	243, 309
Andersdatter, Anne	1744	1777-	Albæk Sogn	187, 189
<i>Andersdatter, Anne</i>	1746	1812	Flade Sogn	14, 65, 101, 178, 180
Andersdatter, Anne	1761	1843	Understed Sogn	236
Andersdatter, Anne		-1706-	Ulsted Sogn	387
Andersdatter, Else	1756	1823	Åsted Sogn	258
Andersdatter, Giertrud	1664	1741	Horsens Sogn	337
Andersdatter, Giertrud	1747	1812	Flade Sogn	178, 179
Andersdatter, Inger Magrethe	1774	1855	Hørby Sogn	226
Andersdatter, Johanne	1770	1797-	Hørby Sogn	153
Andersdatter, Johanne		-1677-	Vrejlev Sogn	310
<i>Andersdatter, Karen</i>		1665	Hellevad Sogn	253, 367, 404
Andersdatter, Karen		-1670-	Vrejlev Sogn	310
<i>Andersdatter, Maren</i>	1721	1791	Åsted Sogn	19, 142, 228
<i>Andersdatter, Maren</i>	1753	1795	Albæk Sogn	15, 66, 106, 187, 189
Andersdatter, Maren	1753	1789	Flade Sogn	178, 180
Andersdatter, Maren		-1683-	Vrejlev Sogn	310
Andersdatter, Margrethe		1649	Torslev Sogn	424, 437, 438
Andersdatter, Zidsel	1714	1778	Astrup Sogn	157
Andersen, Anders		-1673-	Tårs Sogn	403
Andersen, Anders		1687	Århus	397

Andersen, Christen	1738	1815	Albæk Sogn	187, 188
Andersen, Christen	1781	1841	Tolne Sogn	258
Andersen, Christen	1786	1787	Flade Sogn	179
Andersen, Christen			København	437, 438
Andersen, Christen		-1756-	Åsted Sogn	320
Andersen, Hans	1727	1772	Ø. Hassing Sogn	112
Andersen, Jens	1660	1689	Horsens Sogn	337, 394
Andersen, Jens	1758	1823	Albæk Sogn	187, 189, 190
Andersen, Jens		-1649-	Hellum Sogn	437, 438
<i>Andersen, Jens</i>		1630	Jerslev Sogn	358
Andersen, Jens		-1680-	V. Hassing Sogn	427
Andersen, Laurids		-1698-	Hammer Sogn	303
Andersen, Laurs		-1710-	Ulsted Sogn	273, 278, 280
Andersen, Laurs		-1664-	V. Hassing Sogn	436, 437, 438
<i>Andersen, Morten</i>	1649	1705	Vrejlev Sogn	243, 309
Andersen, Niels	1679	1737	Åsted Sogn	319
Andersen, Niels	1707	1767	Hørby Sogn	165
Andersen, Niels	1741	1745	Albæk Sogn	187
Andersen, Niels	1742	1822	V. Hassing Sogn	195
Andersen, Niels	1749	1831	Albæk Sogn	67, 108, 187, 188, 189
Andersen, Niels	1751	1812	Åsted Sogn	258
Andersen, Niels		-1734-	Jerslev Sogn	305
Andersen, Niels		-1683-	Vrejlev Sogn	310
Andersen, Ole	1763	1797	Understed Sogn	221
Andersen, Peder	1748	1748	Albæk Sogn	187
Andersen, Peder	1755	1829	Albæk Sogn	187, 190
Andersen, Peder		-1793-	Skærum Sogn	231
Andersen, Poul	1730	1794	Ø. Hassing Sogn	112, 194, 195
Andersen, Poul	1734	1810	Understed Sogn	221, 222
Andersen, Poul Christian	1828	1901-	Hørby Sogn	45, 46
Andersen, Povl	1651	1721	Åsted Sogn	316, 317, 369
Andersen, Rasmus			Ørum Sogn	396
<i>Andersen, Simon</i>		1635	V. Hassing Sogn	276, 392, 423, 437
<i>Bak, Anders Jensen</i>	1720	1801	Flade Sogn	14, 101, 177
<i>Banner, Birgitte Nielsdatter</i>			Refsnæs	453
Bech, Rasmus Andersen		1753	Hornslet Sogn	205, 284
<i>Benderup, Mette Jepsdatter</i>		-1530-	Havbro Sogn	441
<i>Berengaria</i>		1221		453, 456
<i>Bernbom, Ane</i>	1845	1901	Ribe	21
Bertelsen, Jens	1668	1749	Ulsted Sogn	422
Bertelsen, Niels	1665	1721	Ulsted Sogn	422
Bertelsen, Peder		1657	V. Hassing Sogn	423, 424
Bierre, Cecilia Maria	1771	1822	Nibe	217
Bille, Albert		-1682-	Horsens Sogn	395
<i>Bodild, dronning</i>		1103		453, 456
Brantsen, Agnete Marie	1789	1804	Vrensted Sogn	120, 128
<i>Brantsen, Anne Marie</i>	1784	1855-	Børglum Sogn	11, 17, 50, 52, 73, 120
Brantsen, Elline Christine	1797	1840-	Vrensted Sogn	124, 126, 127, 129

<i>Brantsen, Hans</i>	1749	1803	Søby Sogn	17, 74, 119, 204, 205, 206, 207, 208
Brantsen, Hedevig Catharina	1780	1781	Børglum Sogn	120
Brantsen, Hedevig Kirstine	1781	1863	Børglum Sogn	120, 127
Brantsen, Karen	1782	1806-	Børglum Sogn	120, 124, 128
Brantsen, Kirstine Marie	1787		Vrensted Sogn	120, 128
Brantsen, Mariane Christine	1768	1845-	Vrensted Sogn	123
<i>Brantsen, Mette Catharina</i>	1751	1794	Nibe	17, 74, 119, 211
Brantsen, Mette Cathrine	1796	1802	Vrensted Sogn	123, 129
Brantsen, Mette Marie	1755	1787	Viborg	205, 206, 207
<i>Brantsen, Mogens Sørensen</i>	1722	1789	Søby Sogn	17, 119, 204, 283, 284
Brantsen, Søren Mogensen	1758	1826	Viborg	120, 205, 206, 207, 208
Brantsen, Ulrich Adolph	1779	1799	Børglum Sogn	120, 124, 127
Brok, Jens Jensen		1404	Clausholm	454
Brunow, Søren		-1691-	Ålborg	351, 352
Byrholt, Jørgen Nielsen	1726	1808	Sulsted Sogn	200
Byssing, Otto Gerhard	1735	1798	Årestrup Sogn	215
<i>Cecilie</i>				456
Christensdatter, Ane Magrethe	1826	1867-	Voer Sogn	71
Christensdatter, Anna	1817	1892	Voer Sogn	67, 71
Christensdatter, Anna Maria	1806	1870-	Albæk Sogn	66, 69
Christensdatter, Anne	1648	1692	Åsted Sogn	362, 363
Christensdatter, Anne	1756	1827	Understed Sogn	221
Christensdatter, Anne	1762	1810-	Hørby Sogn	95
Christensdatter, Anne Magrethe	1823	1860-	Voer Sogn	68, 69, 71
Christensdatter, Anne Marie	1701	1771	Åsted Sogn	319
Christensdatter, Birgitte		1678	Åsted Sogn	413
Christensdatter, Caren	1684	1760	Albæk Sogn	327
Christensdatter, Chrestense	1717	1798	Hørby Sogn	160
Christensdatter, Dorte	1758	1823	Torslev Sogn	160
Christensdatter, Ellen	1747	1787	Ulsted Sogn	193, 194, 195
Christensdatter, Else	1681	1750	Ulsted Sogn	332
Christensdatter, Giøe		-1708-	Ulsted Sogn	332
Christensdatter, Grethe	1777	1849	Elling Sogn	104
Christensdatter, Ingeborg	1702	1776	Ulsted Sogn	271, 272, 273
Christensdatter, Johanne	1684	1685	Ulsted Sogn	332
Christensdatter, Johanne	1693	1757	Todbjerg Sogn	340
Christensdatter, Johanne	1787	1860	Lendum Sogn	109
Christensdatter, Johanne Marie	1800		Ulsted Sogn	74
Christensdatter, Karen	1708	1777	Ulsted Sogn	271
Christensdatter, Karen	1791	1817-	Gærum Sogn	132, 139
Christensdatter, Karen	1827	1904	Åsted Sogn	147
<i>Christensdatter, Karen</i>		-1611-	Nørresundby	269, 329, 383
Christensdatter, Karen Marie	1828	1867-	Voer Sogn	68, 69, 72
Christensdatter, Kirsten	1712	1747-	Ulsted Sogn	271, 273
Christensdatter, Kirsten	1717	1798	Hørby Sogn	160
Christensdatter, Kirsten	1718		Albæk Sogn	327
Christensdatter, Kirsten	1726	1781	Albæk Sogn	263
Christensdatter, Kirsten	1751	1783	Ulsted Sogn	111, 193, 195

Christensdatter, Kirsten		-1701-	Åsted Sogn	400
<i>Christensdatter, Magdalene</i>	1678	1715	Ulsted Sogn	16, 192, 268, 270, 332
Christensdatter, Magdalene	1841	1902	Karup Sogn	42, 43, 45, 46
Christensdatter, Magrete	1755	1762	Ulsted Sogn	193
Christensdatter, Malene	1745	1765	Ulsted Sogn	193, 195
<i>Christensdatter, Maren</i>	1656	1730	Åsted Sogn	246, 313, 363
<i>Christensdatter, Maren</i>	1661	1740	Horsens Sogn	252, 253, 316, 371
Christensdatter, Maren	1670	1692-	Vrejlev Sogn	309, 310, 311, 312
<i>Christensdatter, Maren</i>	1709	1784	Flade Sogn	14, 101, 177
<i>Christensdatter, Maren</i>	1709	1781	Understed Sogn	18, 130, 219
Christensdatter, Maren	1712	1761	Albæk Sogn	262
Christensdatter, Maren	1743	1778	Understed Sogn	222
Christensdatter, Maren	1761	1843	Dr.lund Sogn	190
Christensdatter, Maren	1789	1850	Gærum Sogn	132, 139
Christensdatter, Maren	1807	1872	Voer Sogn	70
<i>Christensdatter, Maren</i>	1811	1872	Voer Sogn	11, 29, 40, 67, 69
Christensdatter, Maren		-1710-	Albæk Sogn	326, 327
Christensdatter, Maren		-1762-	Gærum Sogn	171, 248
Christensdatter, Maren		-1687-	Hellevad Sogn	409
Christensdatter, Maren		-1636-	V. Hassing Sogn	426
Christensdatter, Margrethe	1720	1796	Åsted Sogn	258
Christensdatter, Margrethe	1777	1849	Elling Sogn	104
Christensdatter, Margrethe		-1745-	Åsted Sogn	296
Christensdatter, Mette	1685	1769	Albæk Sogn	327
Christensdatter, Mette	1733	1799	Astrup Sogn	153
Christensdatter, Mette	1744	1807	Ulsted Sogn	112, 193, 194
Christensdatter, Mette		-1639-	Jerslev Sogn	359
Christensdatter, Mette Marie	1756	1801	Voer Sogn	60
Christensdatter, Sidsel	1665	1666	Åsted Sogn	363
Christensdatter, Sidsel Marie	1818	1820	Gærum Sogn	140
Christensen, Anders	1740	1813	Tolne Sogn	258
Christensen, Anders Christian	1857	1936	Gærum Sogn	56
Christensen, Ansine Kirstine	1843	1890-	Skæve Sogn	71
Christensen, Christen	1658	1710	Vrejlev Sogn	309, 311
Christensen, Christen	1659	1698-	Åsted Sogn	363, 364
Christensen, Christen	1705	1706	Ulsted Sogn	271
<i>Christensen, Christen</i>	1707	1759	Ulsted Sogn	16, 111, 192, 271, 272
Christensen, Christen	1720	1810	Albæk Sogn	327
Christensen, Christen	1743	1756	Ulsted Sogn	193
Christensen, Christen	1794	1836	Gærum Sogn	86, 87, 132, 139
Christensen, Christen	1820	1867-	Voer Sogn	68, 69, 71
Christensen, Christen		1670	Vrejlev Sogn	309
Christensen, Christopher	1654	1725	Åsted Sogn	314, 363, 364, 365
Christensen, Giert	1745	1830	Flade Sogn	179, 180
Christensen, Jacob	1696	1719-	Jerslev Sogn	305
Christensen, Jacob	1730	1786	Voer Sogn	264
Christensen, Jacob Christian	1803	1891	Elling Sogn	81
Christensen, Jens	1662	1718-	Åsted Sogn	314, 363, 364, 365
Christensen, Jens	1665	1666	Horsens Sogn	371
Christensen, Jens	1667		Horsens Sogn	371
<i>Christensen, Jens</i>	1685	1759	Albæk Sogn	15, 181, 265, 326, 327

Christensen, Jens	1697	1757	Hjørring	272
<i>Christensen, Jens</i>	1745	1777	Hørby Sogn	13, 60, 98, 165, 166, 168
Christensen, Jens	1753	1754	Ulsted Sogn	193
Christensen, Jens	1758	1758	Ulsted Sogn	193
Christensen, Jens	1786	1853	Gærum Sogn	132, 133
<i>Christensen, Jens</i>	1816	1898	Åsted Sogn	11, 30, 31, 50, 76, 77, 78, 80
Christensen, Jens		-1723-	Elling	341
<i>Christensen, Jens</i>		-1711-	Hørby Sogn	13, 163
Christensen, Jørgen	1720	1790	Elling Sogn	257
Christensen, Jørgen Peter	1827	1887	Åsted Sogn	89
Christensen, Knud	1667	1703-	Åsted Sogn	363, 365
Christensen, Lars	1774	1838-	Flade Sogn	173
Christensen, Lars	1800	1879	Volstrup Sogn	62
Christensen, Lars		-1741-	Tårs Sogn	155, 157
Christensen, Lars Christian	1823	1900	Åsted Sogn	89
Christensen, Laurs	1756	1807	Ulsted Sogn	193, 194, 195
<i>Christensen, Laust</i>	1650	1698	Jerslev Sogn	239, 306
Christensen, Mads	1739	1778-	Understed Sogn	222
Christensen, Mads	1750	1805	Hørby Sogn	98, 99, 165, 166, 169
Christensen, Magdalene Kirstine	1841	1902	Karup Sogn	42, 43, 45, 46
Christensen, Marqvar	1672	1728	Åsted Sogn	324
Christensen, Michel	1649	1711	Himmerland	337
Christensen, Mikkel	1835	1864	Albæk Sogn	62
Christensen, Morten	1758	1813	Hjørring	96, 152, 161
Christensen, Niels	1721	1773	Ø. Brønderslev	198, 200
Christensen, Niels Christian	1802	1879	Albæk Sogn	69
Christensen, Oluf	1648	1714	Jerslev Sogn	304
Christensen, Oluf		-1641-	Dr.lund Sogn	367, 408
Christensen, Ove	1658		Horsens Sogn	371
Christensen, Palle	1641	1697	Skærum Sogn	369
Christensen, Peder	1686	1687	Ulsted Sogn	332
Christensen, Peder	1691	1743	Albæk Sogn	327, 328
Christensen, Peder	1700	1772	Ulsted Sogn	271
<i>Christensen, Peder</i>	1749	1807-	Ulsted Sogn	16, 73, 111, 193, 194
Christensen, Peder	1815	1890-	Voer Sogn	67, 70
Christensen, Peder		1805	Flade Sogn	179
Christensen, Peder		-1658-	Åsted Sogn	402
Christensen, Poul	1783	1857	Gærum Sogn	85, 88, 132, 133, 226
Christensen, Simon	1701	1771	Hørby Sogn	243
Christensen, Søren	1787	1842	Volstrup Sogn	61
Christensen, Søren		1645	Ulsted Sogn	329
<i>Christensen, Thomas</i>	1695	1773	Skallerup Sogn	12, 93, 155
<i>Christensen, Thomas</i>	1781	1841	Gærum Sogn	11, 18, 51, 85, 132, 146
<i>Christensen, Thomas</i>		1642	Åsted Sogn	253, 367, 373, 411
<i>Christensen, Villads</i>	1638	1707	Jerslev Sogn	239, 300, 360
Christensen, Willum	1715	1785	Albæk Sogn	261
Christiansen, Christen	1822	1847-	Skæve Sogn	42, 43
Christiansen, Christen		-1841-	Skærum Sogn	146
Christiansen, Christine	1850	1887	Gærum Sogn	55

<i>Christoffer 1., konge</i>	1219	1259		453
<i>Christoffer 2., konge</i>	1276	1332		453, 454
<i>Christoffersen, Erik</i>				452, 453, 454, 458
Clausen, Niels Sørensen	1717	1780	Albæk Sogn	260, 261, 262
Clausen, Peder Sørensen	1722	1771	Albæk Sogn	261, 263
Clemensdatter, Kirsten		1664	Ulsted Sogn	422
Dahl, Christen Pedersen	1672	1756	Albæk Sogn	327
Damsgaard, Niels Nielsen	1758	1834	Flade Sogn	180
<i>Degn, Jens</i>		-1560-	Nørresundby	416, 429
<i>Elisabeth af Sachsen-Lauenburg</i>		-1287-		455, 457
Ell, Jess Hansen		-1787-	Sæby	143
Ellern, Jens Pedersen	1774	1803-	V. Hassing Sogn	75
Ellern, Niels Pedersen	1772	1824	V. Hassing Sogn	115, 200, 202
Ellern, Peder Jensen	1739	1808	V. Hassing Sogn	200
Ellern, Peder Pedersen	1782	1846	V. Hassing Sogn	200
<i>Erik Ejegod, konge</i>	1056	1103		453, 456
<i>Erik Klipping, konge</i>	1249	1286		453
Eriksen, Jens Peter	1846		Åsted Sogn	147
<i>Eriksen, Peder</i>		-1397-	Solvig	455, 456, 457
<i>Eriksen, Valdemar</i>		-1367-	Arnsholm	455, 457
<i>Esbensdatter, Johanne</i>	1590	1634-	Ulsted Sogn	270, 385, 418, 434
Esbensen, Jens		1665	Ulsted Sogn	434
Esbensen, Jep		-1626-	Ulsted Sogn	434
Esbensen, Lars			Ulsted Sogn	434
Eskildsen, Rasmus		-1810-	Hjørring	109
<i>Estrid, prinsesse</i>				453, 456
Flade, Anders Pedersen	1779	1858	Flade Sogn	65, 102
<i>Flade, Christen Pedersen</i>	1784	1818	Flade Sogn	11, 14, 41, 65, 102, 104
Fogh, Gedske Cathrine		1780	København	290
<i>Fredberg, Anne Poulsdatter</i>			Farsø Sogn	254, 377, 441, 453
<i>Fredberg, Jens Jensen</i>		1566	Farsø Sogn	441, 442
<i>Fredberg, Poul Jensen</i>		-1581-	Farsø Sogn	441, 442
Frederiksen, Olean Martinus	1832	1901	Torslev Sogn	64
Friderichsdatter, Anne	1744	1810	Torslev Sogn	245
Friderichsdatter, Maren	1741	1807	Torslev Sogn	245
Friderichsen, Hans	1746	1821	Torslev Sogn	245
<i>Germandsdatter, Anne</i>		-1672-	Astrup	345, 396
Germandsdatter, Dorthe			Fausing Sogn	396
Germandsdatter, Inger		1692	Århus	396
Germandsdatter, Maren			Todbjerg Sogn	396
Germandsdatter, Mette			Ørum Sogn	396
Giedde, Giertrud Marie	1774	1854	Assens	208
Gielstrup, Laurs Michelsen		1782	Nibe	215

Giertsdatter, Maren	1777	1801-	Flade Sogn	179
Giøl, Peder Jensen	1739	1786	Flade Sogn	249
<i>Gjordsen, Bege Madsdatter</i>		1477	Lydum	456
<i>Gjordsen, Mads Görtz</i>		-1442-	Solvig	456
Glud, Andreas		-1804-	Nibe	217
<i>Godske, Anne Mogensdatter</i>			Lidemark Sogn	443, 444
<i>Gorm den Gamle, konge</i>		958	Jelling	450, 453, 456
Gotfredsdatter, Mette Marie	1822		Ulsted Sogn	117
Gotfredsen, Peder Andreas	1811	1845-	Ulsted Sogn	117
Gregersdatter, Anne	1750	1750	Albæk Sogn	181
Gregersdatter, Anne	1751	1810	Albæk Sogn	107, 181, 183
Gregersdatter, Karen	1753	1805	Albæk Sogn	182, 184
Gregersen, Christen	1759	1840	Albæk Sogn	107, 109, 182, 185
Gregersen, Jens	1755	1828	Albæk Sogn	66, 106, 108, 182, 184
<i>Gregersen, Søren</i>	1746	1841	Albæk Sogn	15, 66, 68, 106, 181, 190
Groulef, Jens		-1808-	Karup Sogn	126
Graa, Abigal Olufsdatter		-1705-	Nibe	353
<i>Graa, Anne Davidsdatter</i>	1692	1773	Ålborg	17, 211, 286, 352, 353
Graa, David Davidsen	1707		Ålborg	352, 354
<i>Graa, David Olesen</i>	1666	1713	Ålborg	286, 351
Graa, Ingeborg Kathrine	1704	1704	Ålborg	352
Graa, Maren Davidsdatter	1694	1695	Ålborg	352
Graa, Marie Davidsdatter	1697		Ålborg	352, 353
Graa, Matthias Davidsen	1703	1772	Ålborg	352, 354
Graa, Niels Olufsen	1671	1735	Flade Sogn	352
Graa, Ole Davidsen	1700	1701	Ålborg	352
Graa, Ole Davidsen	1702	1736	Ålborg	286, 352, 353
Graa, Oluf Davidsen	1702	1736	Ålborg	286, 352, 353
Graa, Søren Brunow Davidsen	1696	1696	Ålborg	352
Graa, Søren Davidsen	1698	1699	Ålborg	352
Gulichsen, Otte		-1677-	Åsted Sogn	322
<i>Gunhild, dronning</i>				453, 456
<i>Gunhild, dronning</i>		-1014-		453, 456
Hansdatter, Anne	1712	1765	Todbjerg Sogn	342
Hansdatter, Barbara Marie	1750	1837	Albæk Sogn	190
Hansdatter, Elin Cathrine	1768	1801-	Ø. Hassing Sogn	112
Hansdatter, Ide Margrethe	1794	1870	Gærum Sogn	139
Hansdatter, Johanne	1718	1742-	Ulsted Sogn	197
Hansdatter, Maren	1751	1801-	Albæk Sogn	190
Hansdatter, Marie	1843	1911	Sæby	62
Hansdatter, Mette	1764	1787	Albæk Sogn	169
Hansdatter, Thorine	1793	1858	Arendal, Norge	103
Hansen, Friderich	1691	1779	Torslev Sogn	168, 245
Hansen, Gotfred	1771	1836	Ulsted Sogn	117
Hansen, Hans	1735	1811	Serritslev Sogn	241
Hansen, Jens	1756	1834	Understed Sogn	221
Hansen, Jørgen Christian	1807	1882	Bjørnsholm Sogn	80
Hansen, Mads	1743	1819	Volstrup Sogn	235

Hansen, Niels	1766	1787-	Ø. Hassing Sogn	112
Hansen, Thomas	1696	1723	Ulsted Sogn	272
<i>Harald Blåtand, konge</i>		987		450, 453, 456
<i>Hardeknud, konge</i>				450
Heilesdatter, Ingeborg	1763	1809	Åsted Sogn	144
Heilesen, Oluf	1773	1805-	Åsted Sogn	299
<i>Heilisdatter, Anne</i>	1625	1697	Åsted Sogn	254, 321, 373
Heilisen, Mads		-1664-	Understed Sogn	374
Henriksdatter, Johanne	1794	1817-	Hørby Sogn	134
Hesselberg, Martha	1781	1810-	Ulsted Sogn	199
Hesselberg, Søren	1732	1801	Ulsted Sogn	112, 199, 201
Hofgaard, Bodil Pedersdatter		-1631-	Nørresundby	416
Hofgaard, Christen Pedersen		-1644-	Nørresundby	384, 416
<i>Hofgaard, Jens Pedersen</i>		-1657-	Nørresundby	269, 329, 383, 416
<i>Hofgaard, Jens Sørensen</i>		-1560-	Nørresundby	416, 429
<i>Hofgaard, Peder Andersen</i>		1605	Nørresundby	269, 383, 416
Holm, Anne Marie	1745	1784	Nibe	211, 212, 214
Holm, Barbara Marie	1743	1788	Nibe	211, 214
Holm, Christine Sophie	1750	1840	Nibe	211, 215
Holm, Conrad	1761	1802	Nibe	212, 217
Holm, Elisabeth Sophie	1753	1796	Nibe	211, 214, 215
Holm, Juliane	1754	1813	Nibe	211, 216
Holm, Karen	1763	1824	Nibe	212, 213, 217
Holm, Mads	1740	1788-	Nibe	211, 214
<i>Holm, Mette Catharina</i>	1751	1794	Nibe	17, 74, 119, 211
Holm, Sigvard	1747	1788-	Nibe	211, 214
<i>Holm, Ulrich Adolph</i>	1711	1773	Nibe	17, 120, 210, 288, 289
Holm, Vigel	1749	1811	Ålborg	216
Holsten, Simon Laursen		1669	Hygum Sogn	394
<i>Hougaard, Christen Pedersen</i>	1668	1741	Ulsted Sogn	16, 192, 268, 269, 330
<i>Hougaard, Peder Jensen</i>	1611	1689	Nørresundby	268, 269, 329, 383
Huus, Mads Hansen	1743	1819	Volstrup Sogn	235
<i>Hvide, Birgitte Poulsdatter</i>		-1491-	Refsnæs	453
<i>Ibsdatter, Birgitte</i>		1682	Vrejlev Sogn	311
Ibsen, Jens	1701	1773	Ø. Hassing Sogn	273
Ibsen, Jeppe	1692	1773	Ulsted Sogn	281
Ibsen, Rasmus	1657	1729	Flade Sogn	314
Ibsen, Thomas		-1716-	Hals Sogn	332
<i>Ingeborg</i>			Arnsholm	457
<i>Ingeborg</i>		1122	Kiev, Ukraine	453, 456
Jacobsdatter, Anne	1787	1861	Hørby Sogn	134
Jacobsdatter, Kirsten	1659	1718	Åsted Sogn	365
Jacobsdatter, Maren	1733	1800	Voer Sogn	264
Jacobsen, Christen	1662	1700	Jerslev Sogn	304
Jacobsen, Niels Christian	1842	1910	Volstrup Sogn	82
Jensdatter, Ane	1749	1772	Volstrup Sogn	229, 230
Jensdatter, Anna	1729	1759-	Albæk Sogn	265, 267

Jensdatter, Anne	1716	1750	Hørby Sogn	244, 245
Jensdatter, Anne	1743	1818	Flade Sogn	298
Jensdatter, Anne	1750	1751	Torslev Sogn	229
Jensdatter, Anne	1757	1758	Åsted Sogn	229, 230
Jensdatter, Anne			Hellevad Sogn	405, 408, 409
Jensdatter, Anne		-1666-	Horsens Sogn	372
Jensdatter, Anne		-1691-	Ulsted Sogn	335, 336
Jensdatter, Anne		1702	Vrejlev Sogn	311
Jensdatter, Anne Marie	1767	1793-	Åsted Sogn	230, 231
<i>Jensdatter, Birgitte</i>	1713	1772	Hørby Sogn	13, 98, 164, 167, 244, 245
<i>Jensdatter, Birthe</i>	1776	1855	Hørby Sogn	11, 13, 40, 59, 99
<i>Jensdatter, Bodil</i>			V. Hassing Sogn	423, 436
Jensdatter, Dorthe	1774	1815-	Karup Sogn	103
Jensdatter, Dorthe		-1760-	Todbjerg Sogn	349
<i>Jensdatter, Dorthe</i>		-1643-	V. Hassing Sogn	276, 392, 423
Jensdatter, Ellen	1693	1740	V. Hassing Sogn	271
Jensdatter, Ellen		-1661-	Ulsted Sogn	421
<i>Jensdatter, Ingeborg</i>	1709	1775	Hørby Sogn	13, 98, 163, 168
Jensdatter, Ingeborg	1755	1840-	Flade Sogn	223
Jensdatter, Inger	1687	1752	Vrejlev Sogn	312
Jensdatter, Inger	1725		Albæk Sogn	265, 267
<i>Jensdatter, Inger Marie</i>	1851	1934	Åsted Sogn	11, 21, 29, 52
Jensdatter, Johanne	1656		Ulsted Sogn	421
Jensdatter, Johanne	1730	1731	Åsted Sogn	295
Jensdatter, Johanne	1733	1805	Åsted Sogn	295, 298
Jensdatter, Johanne	1752	1788	Gærum Sogn	223
Jensdatter, Johanne	1763	1807	Flade Sogn	174
Jensdatter, Johanne		-1778-	Hørby Sogn	152
Jensdatter, Johanne Marie	1821	1876	Vrejlev Sogn	91
Jensdatter, Johanne Marie	1848	1865	Torslev Sogn	134
Jensdatter, Karen	1722	1778	Åsted Sogn	295, 297
Jensdatter, Karen	1735		Albæk Sogn	265, 267
Jensdatter, Karen			Hellevad Sogn	405
Jensdatter, Karen		-1660-	Nørresundby	383, 384
Jensdatter, Karen		-1680-	Ystad, Skåne	415
<i>Jensdatter, Kirsten</i>	1633	1697	Ulsted Sogn	268, 269, 329
Jensdatter, Kirsten	1714	1781	Albæk Sogn	245
<i>Jensdatter, Kirsten</i>	1719	1796	Albæk Sogn	15, 106, 181, 265, 267
Jensdatter, Kirsten		-1828-	Albæk Sogn	185
Jensdatter, Kirsten			Nørresundby	430
Jensdatter, Kirsten		-1684-	Ulsted Sogn	421
Jensdatter, Kirsten		-1644-	Ø. Brønderslev	394
Jensdatter, Kirsten		1686	Åsted Sogn	400
Jensdatter, Magrethe	1719	1815	Torslev Sogn	151
Jensdatter, Maren	1613	1686	Stevns Herred	425
Jensdatter, Maren	1613	1689	Ulsted Sogn	390
Jensdatter, Maren	1624	1704	Hellevad Sogn	405, 409
Jensdatter, Maren	1660		Ulsted Sogn	421
<i>Jensdatter, Maren</i>	1702	1741	Tårs Sogn	12, 93, 155
Jensdatter, Maren	1722	1788	Albæk Sogn	262

Jensdatter, Maren	1739		Ulsted Sogn	273
Jensdatter, Maren	1751	1787-	Åsted Sogn	229, 230
Jensdatter, Maren	1755	1801-	Albæk Sogn	107
Jensdatter, Maren			Hellevad Sogn	405
Jensdatter, Maren		-1642-	Horsens Sogn	390
Jensdatter, Maren		-1732-	Hørby Sogn	244
Jensdatter, Maren			Nørresundby	383, 384
<i>Jensdatter, Maren</i>		1613	Nørresundby	269, 383, 416, 429
Jensdatter, Margrethe	1653	1720	Ulsted Sogn	336
Jensdatter, Margrethe	1662	1701	Ulsted Sogn	335, 337, 394
Jensdatter, Margrethe	1728		Ulsted Sogn	272
<i>Jensdatter, Marie Kirstine</i>	1786	1854	Åsted Sogn	11, 19, 51, 52, 85, 144, 145, 146
Jensdatter, Mette		-1631-	Jerslev Sogn	359
Jensdatter, Mette Marie	1817	1889	Åsted Sogn	146
Jensdatter, Sophie	1706	1794	Hørby Sogn	225
Jensdatter, Zidsel Marie	1817		Hørby Sogn	134
Jensdatter, Zitsel			Nørresundby	430
<i>Jensen, Anders</i>	1720	1801	Flade Sogn	14, 101, 177
Jensen, Anders	1759	1777-	Åsted Sogn	229, 230
Jensen, Anders		-1747-	Gærum Sogn	249
Jensen, Anders			Hellevad Sogn	405
Jensen, Anders		-1640-	Hellevad Sogn	405, 406, 408
Jensen, Anders		1639	Jerslev Sogn	358, 359
Jensen, Anders		-1680-	Skagen	415
<i>Jensen, Anders</i>		-1682-	Vrejlev Sogn	311
Jensen, Ane Petrine	1859	1931	Gærum Sogn	52, 55, 57
Jensen, Christen	1623	1706	Hellevad Sogn	405, 408
<i>Jensen, Christen</i>	1631	1682-	Horsens Sogn	253, 316, 371
<i>Jensen, Christen</i>	1685	1757	Hørby Sogn	13, 98, 163
Jensen, Christen	1702	1772	Jerslev Sogn	240
Jensen, Christen	1717	1718	Albæk Sogn	265
Jensen, Christen	1720	1741	Åsted Sogn	295, 297
Jensen, Christen	1721	1741	Albæk Sogn	265, 266
Jensen, Christen	1764	1817	Åsted Sogn	246
Jensen, Christen	1775	1811-	Hørby Sogn	99, 166
Jensen, Christen	1818	1866	Ørum Sogn	71
Jensen, Christine	1857	1938	Gærum Sogn	52, 56
Jensen, Cicilia Johanne Kirstine	1854	1939	Åsted Sogn	52, 53, 55
Jensen, Else Marie	1846	1927	Gærum Sogn	51, 54
Jensen, Erik Peter		-1845-	Åsted Sogn	147
<i>Jensen, Inger Marie</i>	1851	1934	Åsted Sogn	11, 21, 29, 52
Jensen, Jens	1718	1780	Hornslet Sogn	284
Jensen, Jens	1724	1744-	Åsted Sogn	295, 298
<i>Jensen, Jens</i>	1725	1795	Åsted Sogn	19, 142, 228
Jensen, Jens	1738	1738	Albæk Sogn	265
Jensen, Jens	1740	1787-	Albæk Sogn	266, 267
<i>Jensen, Jens</i>	1754	1829	Åsted Sogn	19, 86, 142, 229, 230
Jensen, Jens	1785		Albæk Sogn	107, 108
Jensen, Jens	1850	1880-	Åsted Sogn	147
Jensen, Jens		-1642-	Horsens Sogn	390

<i>Jensen, Jens</i>	-1562-	V. Hassing Sogn	431
Jensen, Jens Christian	1820	1905 Åsted Sogn	146, 147
Jensen, Jens Christian	1868	1880- Gærum Sogn	52, 54
Jensen, Jens Peter	1821	1890 Astrup Sogn	147
Jensen, Jensine Christine	1884	1930- Åsted Sogn	55
Jensen, Jeppe	1727	1797 Åsted Sogn	295, 296, 298
<i>Jensen, Just</i>		1660 Åsted Sogn	294, 355, 398, 402
Jensen, Lars	1750	1752 Torslev Sogn	229
Jensen, Lars	1754	1829 Flade Sogn	172
Jensen, Laurs	1727	1794- Serritslev Sogn	241
Jensen, Laurs	1774	1864 Gærum Sogn	88, 139
Jensen, Laurs		Hellevad Sogn	405
<i>Jensen, Laurs</i>		-1676- Jerslev Sogn	300, 301, 358
Jensen, Mads	1668	1729 Jerslev Sogn	308
Jensen, Mads	1682	1746 Hørby Sogn	163, 165
Jensen, Mads	1781	1801- Albæk Sogn	190
Jensen, Niels	1651	1697 Ulsted Sogn	335, 336
Jensen, Niels	1660	1697- Ulsted Sogn	421, 422
Jensen, Niels	1719	1801 Skærum Sogn	170
Jensen, Niels	1757	1816 Ø. Hassing Sogn	202
Jensen, Niels	1774	1853 Torslev Sogn	64
<i>Jensen, Niels</i>		Hellevad Sogn	404, 405
<i>Jensen, Niels</i>		-1548- Ulsted Sogn	276, 389
<i>Jensen, Niels</i>		-1601- V. Hassing Sogn	431
<i>Jensen, Niels</i>		1667 Åsted Sogn	253, 316, 367, 405, 406, 409, 411, 412, 413
Jensen, Niels Christian	1818	1867- Voer Sogn	72
Jensen, Niels Peter	1841	Åsted Sogn	146
Jensen, Ole	1717	1781 Åsted Sogn	295, 296, 298
Jensen, Olle	1703	1741 Åsted Sogn	256
Jensen, Oluf	1717	1781 Åsted Sogn	295, 296, 298
<i>Jensen, Peder</i>	1611	1689 Nørresundby	268, 269, 329, 383
Jensen, Peder	1630	1684 Hellevad Sogn	367, 405, 406, 407, 408, 409
<i>Jensen, Peder</i>	1656	1743 Ulsted Sogn	16, 192, 197, 275, 276, 335, 336
<i>Jensen, Peder</i>	1715	1780 Åsted Sogn	19, 142, 232, 295
Jensen, Peder	1723	1724 Albæk Sogn	265
Jensen, Peder	1732	Albæk Sogn	265, 266
Jensen, Peder	1739	1786 Flade Sogn	249
Jensen, Peder	1739	1808 V. Hassing Sogn	200
Jensen, Peder	1744	1824 Albæk Sogn	184
Jensen, Peder		-1616- Hellevad Sogn	405
Jensen, Peder		-1642- Ulsted Sogn	390
<i>Jensen, Peder</i>		-1552- Ulsted Sogn	433
Jensen, Peder		-1563- V. Hassing Sogn	436
Jensen, Rasmus		-1667- Horsens Sogn	372
Jensen, Rasmus		1719 Todbjerg Sogn	342
Jensen, Simon	1656	1698 Ulsted Sogn	335, 336
<i>Jensen, Simon</i>		-1683- Hørby Sogn	242
Jensen, Søren	1657	1729 Ulsted Sogn	275, 335, 336

Jensen, Søren	1658		Ulsted Sogn	421
<i>Jensen, Thomas</i>	1706	1789	Understed Sogn	18, 130, 219
Jensen, Thomas	1712	1746	Åsted Sogn	295, 296
Jensen, Thomas	1726	1794	Ulsted Sogn	272, 273
Jensen, Thomas	1746	1818	Frederikshavn	235, 236
Jensen, Thomas Christian	1848	1945	Åsted Sogn	52, 54
<i>Jeppesdatter, Else</i>	1681	1774	Åsted Sogn	19, 232, 293, 357
Jeppesen, Ane Kirstine		-1869-	Skæve Sogn	44
Jepsen, Anders	1733	1802	Tårs Sogn	161
Jespersdatter, Anne	1733	1793	Mårup Sogn	159
Jespersen, Maren Kirstine	1857	1918	Volstrup Sogn	46
Johannesdatter, Birgithe	1835	1847	Voer Sogn	42, 43, 44
Johansdatter, Mette	1648	1710	Jerslev Sogn	303
Johansen, Christian	1838	1899	Voer Sogn	42, 43, 44
Johansen, Johanne Nielsine	1880	1914	Thyregod Sogn	21
Johansen, Michel	1703	1767	Todbjerg Sogn	343
<i>Justdatter, Johanne</i>	1649	1730	Åsted Sogn	293, 294, 355, 402, 403
Justdatter, Maren		-1673-	Åsted Sogn	403
Justsen, Jens		1669	Åsted Sogn	403
Jørgensdatter, Anne		1677	Åsted Sogn	356, 400, 401
Jørgensdatter, Ingeborg		-1680-	Volstrup Sogn	401
Jørgensdatter, Maren	1663	1711	Åsted Sogn	364
Jørgensen, Christen	1754	1791	Elling Sogn	257
Jørgensen, Christen		1667	Åsted Sogn	400
Jørgensen, Lars Peter	1840	1922	Karup Sogn	54
Jørgensen, Morten		1681	Åsted Sogn	400, 401
Jørgensen, Niels		-1662-	Åsted Sogn	399
Jørgensen, Peder	1630	1703	Åsted Sogn	399, 401
<i>Jørgensen, Thomas</i>	1635	1705	Åsted Sogn	293, 294, 355, 398, 401
Jørgensen, Thomas	1715		Åsted Sogn	357
Kjærulf, Anders			Skæve Sogn	425
Kjærulf, Maren Mortensdatter	1648	1689	Ørum Sogn	395
Klim, Laurs		-1689-	Flade Sogn	314
<i>Knud 1. Hardegon, konge</i>				450
<i>Knud Lavard, prins</i>	1096	1131		453, 456
Knudsdatter, Anne		-1663-	Åsted Sogn	363
<i>Knudsdatter, Giertrud</i>	1619	1694	Åsted Sogn	313, 362
Knudsdatter, Johanne	1695	1737	Ålborg	353
Knudsdatter, Maren		1674	Åsted Sogn	363
Knudsen, Jens		-1659-	Åsted Sogn	363
Krabbe, Anne		-1641-		378
<i>Krabbe, Edel Olufsdatter</i>	1618	1680	Åsted Sogn	254, 321, 377, 443, 453, 456
<i>Krabbe, Godske</i>		1600	Ferring Sogn	443, 444
<i>Krabbe, Oluf Christensen</i>		-1568-	Ferring Sogn	443, 444
<i>Krabbe, Oluf Godskesen</i>		-1632-	Ferring Sogn	254, 378, 443, 444, 456
Kreiler, Peder Christensen	1742	1797-	Nibe	216
<i>Krog, Christen Pedersen</i>		-1710-	Albæk Sogn	265, 326
<i>Krog, Jens Christensen</i>	1685	1759	Albæk Sogn	15, 181, 265, 326, 327

Krog, Peder Christensen	1691	1743	Albæk Sogn	327, 328
Ladefoged, Jens Pedersen	1706	1774-	Ulsted Sogn	278, 279, 280
Lange, Christen		-1649-	Skallerup Sogn	378, 379
<i>Lange, Christen Nielsen</i>		1604	Bramminge	378, 443, 448, 456
<i>Lange, Gunde Nielsen</i>		1477	Lydum	456, 457, 458
<i>Lange, Hans Nielsen</i>		1535	Kærgård	456, 457
<i>Lange, Ide Christensdatter</i>			Ferring Sogn	254, 378, 443, 456
<i>Lange, Niels Gundesen</i>		1511	Lydum	456, 457, 458
<i>Lange, Niels Hansen</i>		1565	Hunderup Sogn	443, 444, 456, 457
Langtved, Thomas Jensen	1726	1794	Ulsted Sogn	272, 273
<i>Larsdatter, Giøde</i>	1685	1745	Albæk Sogn	15, 186
Larsdatter, Johanne	1715	1747-	Flade Sogn	247, 248, 249
Larsdatter, Johanne	1770	1828	Flade Sogn	172, 175
<i>Larsdatter, Karen</i>	1717	1795	Hørby Sogn	18, 130, 224
Larsdatter, Magrethe	1746	1838	Flade Sogn	171, 173
Larsdatter, Maren	1732		Flade Sogn	248, 249
Larsdatter, Maren	1765	1858	Flade Sogn	172, 174
Larsdatter, Margrethe	1733	1801-	Flade Sogn	172, 248, 249
Larsen, Christen	1738	1818	Jerslev Sogn	99
Larsen, Christen	1835	1921	Hørby Sogn	62
Larsen, Christen		-1793-	Understed Sogn	231
Larsen, Heile	1715	1787-	Fladstrand Sogn	298
Larsen, Jens	1716	1768	Hørby Sogn	225
<i>Larsen, Lars</i>	1718	1773	Flade Sogn	14, 101, 171, 247, 249
Larsen, Lars	1749	1831	Flade Sogn	171, 173
Larsen, Lars	1773	1838	Flade Sogn	172, 175
Larsen, Lars	1816	1850-	Albæk Sogn	176
Larsen, Mads	1730	1731	Flade Sogn	248
Larsen, Mads	1735	1812	Flade Sogn	248, 250
Larsen, Niels	1743	1743	Flade Sogn	171
Larsen, Niels		-1721-	Albæk Sogn	327
<i>Larsen, Peder</i>	1752	1821	Flade Sogn	14, 65, 101, 171, 179, 180, 250
Larsen, Peder	1805	1842	Flade Sogn	104
Larsen, Poul	1804	1840-	Hørby Sogn	226
Lauridsdatter, Margrete	1700	1764	Hørby Sogn	225
<i>Lauridsdatter, Margrethe</i>	1686	1728	Flade Sogn	14, 171, 246
Lauridsen, Anders	1629		Horsens Sogn	438
Lauridsen, Anders	1751	1830	Volstrup Sogn	236
Lauridsen, Anders		-1658-	Hals Skanse	431
Lauridsen, Christen		-1732-	Hørby Sogn	244
Lauridsen, Esben		-1692-	Todbjerg Sogn	396
Lauridsen, Jens	1642	1664-	V. Hassing Sogn	438
Lauridsen, Thomas	1631		Hammer Sogn	438
Lauridsdatter, Maren	1762	1801-	Albæk Sogn	185
Lauridsdatter, Birgitte	1707	1728-	Ulsted Sogn	272
Lauridsdatter, Johanne	1734	1772	Hørby Sogn	152
<i>Lauridsdatter, Anne</i>	1687	1737	Jerslev Sogn	13, 168, 239, 306, 308
<i>Lauridsdatter, Birgitte</i>	1685	1757	Torslev Sogn	12, 155

Laursdatter, Buold	1688	1723-	Jerslev Sogn	306, 308
Laursdatter, Else		1631	Nakskov	430
Laursdatter, Gyde		1680	Hellevad Sogn	409
<i>Laursdatter, Ingeborg</i>	1655	1698	Ulsted Sogn	268, 270, 331, 386, 387
<i>Laursdatter, Kirsten</i>	1628	1710	Jerslev Sogn	239, 300, 359, 360
<i>Laursdatter, Maren</i>	1611	1693	Åsted Sogn	254, 373
Laursdatter, Maren	1686	1698	Jerslev Sogn	306
Laursdatter, Maren	1692	1692	Jerslev Sogn	306
Laursdatter, Maren	1693	1693	Jerslev Sogn	307
Laursdatter, Maren	1694	1695	Jerslev Sogn	307
Laursdatter, Maren	1696	1696	Jerslev Sogn	307
Laursdatter, Maren		-1762-	Albæk Sogn	262
Laursen, Anders		1687	V. Hassing Sogn	427, 428
Laursen, Christen	1693	1693	Jerslev Sogn	307
Laursen, Christen		1643	Ø. Brønderslev	438
Laursen, Morten			Hvorup Sogn	384
<i>Laursen, Niels</i>	1580	1650	V. Hassing Sogn	270, 385, 390, 418, 431, 432, 434
Laursen, Oluf	1690	1717-	Jerslev Sogn	306, 308
Laursen, Peder	1650	-1706-	Ulsted Sogn	275, 278, 386, 387
Laursen, Peder		-1682-	V. Hassing Sogn	427
Laursen, Peder		-1622-	V. Hassing Sogn	431
Laursen, Simon		1669	Hygum Sogn	394
<i>Laursen, Simon</i>		1649	Ulsted Sogn	276, 334, 392
Laursen, Simon		-1682-	V. Hassing Sogn	427
Laursen, Thomas	1710	1767	Ulsted Sogn	280
Laursen, Thomas		-1667-	V. Hassing Sogn	427
Letholt, Thomas Jensen	1746	1818	Frederikshavn	235, 236
Læsø, Anders Sørensen		-1680-	Nørresundby	384
<i>Løvenbalk, Jens Nielsen</i>		1438	Aunbjerg	453, 454
<i>Løvenbalk, Margrethe Jensdatter</i>			Refsnæs	453, 454
<i>Løvenbalk, Niels Eriksen</i>		-1377-	Aunbjerg	453, 454
Madsdatter, Anna		-1731-	Nibe	287, 353
Madsdatter, Anne	1684		Flade Sogn	314, 315
Madsdatter, Anne Kirstine	1754	1812	Ajstrup Sogn	202
Madsdatter, Birthe	1714	1787-	Ugilt Sogn	229
Madsdatter, Helle		-1765-	Ajstrup Sogn	280
Madsdatter, Kirsten	1717	1768-	Søby Sogn	284
Madsdatter, Maren	1703	1704	Jerslev Sogn	308
Madsdatter, Maren	1745	1833	Flade Sogn	172
Madsdatter, Margrethe		-1689-	Flade Sogn	314
<i>Madsdatter, Mette</i>		-1707-	Ålborg	286, 351
Madsen, Anders	1711	1762	Flade Sogn	248
Madsen, Christen	1740	1800	Flade Sogn	173
Madsen, Christen	1759	1814	Elling Sogn	174
<i>Madsen, Heili</i>		-1630-	Understed Sogn	254, 374
Madsen, Jens Christian	1782	1834-	Hørby Sogn	99, 166, 169
Madsen, Jens Christian	1844	1911	Åsted Sogn	46, 48
<i>Madsen, Laurs</i>	1688	1736	Flade Sogn	14, 171, 246, 314

Madsen, Mads	1676	1731	Åsted Sogn	323
<i>Madsen, Mads</i>		-1730-	Flade Sogn	246, 313, 364
<i>Madsen, Niels</i>		1566	Hundslund Sogn	441, 442
Madsen, Peder	1711	1747	Jerslev Sogn	164, 167, 244
Madsen, Peder		-1718-	Ø. Hassing Sogn	198
Magnussen, Petrea Kristine	1898	1983	Lyngby Sogn	38
<i>Margarethe af Rügen</i>		1272		456
<i>Margrethe Sambiria</i>		1282		453
Mathiasdatter, Mette	1736	1815	Døstrup Sogn	206
Mathiasen, Kield	1750	1802	Døstrup Sogn	207
Mathiasen, Peder	1808	1870-	Elling Sogn	87, 140
<i>Mechtilde af Holsten</i>		1288		456
Michelsdatter, Elsen	1762	1831	Hørby Sogn	226
Michelsen, Stephen	1786	1834-	Åsted Sogn	77
Mikkelsen, Jens		-1643-	Torslev Sogn	424, 437, 438
<i>Mogensdatter, Anne</i>	1687	1759	Todbjerg Sogn	17, 204, 282, 347
Mogensdatter, Anne	1695	1771	Todbjerg Sogn	283, 347, 348, 349
Mogensdatter, Anne		-1672-		397
Mogensdatter, Kirsten	1693	1731	Todbjerg Sogn	283, 347, 348
Mogensdatter, Kirsten		1672		397
Mogensdatter, Mette	1688	1770	Todbjerg Sogn	347, 348
Mogensdatter, Mette Marie	1755	1787	Viborg	205, 206, 207
Mogensdatter, Sidsel	1690	1757	Albæk Sogn	328
Mogensdatter, Sidsel		1668	Åsted Sogn	399
Mogensen, Christian	1752	1768-	Søby Sogn	205, 206
Mogensen, Søren	1689	1691	Todbjerg Sogn	347
Mogensen, Søren	1691	1692	Todbjerg Sogn	347
Mogensen, Søren	1758	1826	Viborg	120, 205, 206, 207, 208
Mollerup, Niels Pedersen		-1741-	Lisbjerg Sogn	342
<i>Mortensdatter, Anne</i>	1560	1623-	V. Hassing Sogn	418, 419, 431
<i>Mortensdatter, Anne</i>	1677	1752	Vrejlev Sogn	13, 167, 242, 310, 312
Mortensdatter, Birgitte	1680	1680	Vrejlev Sogn	310
Mortensdatter, Ellen	1797	1834-	Hørby Sogn	97
<i>Mortensdatter, Johanne</i>	1681	1752	Hørby Sogn	12, 93, 149
Mortensdatter, Kirsten	1681	1715-	Åsted Sogn	356
Mortensen, Anders	1674	1744	Vrejlev Sogn	244, 310, 311, 312
Mortensen, Bertel	1630	1705	Dr.lund Sogn	422
Mortensen, Christen	1716	1780	Hjørring	159, 160
Mortensen, Christen		-1824-	Åsted Sogn	81
Mortensen, Morten	1815	1884	Volstrup Sogn	61
Mortensen, Morten		-1719-	Hørby Sogn	149, 150
<i>Mortensen, Simon</i>		-1593-	V. Hassing Sogn	423, 436
Mumme, Elizabeth Charlotte	1754	1791	Åsted Sogn	173
Munch, Christen Pedersen	1753	1798	Ulsted Sogn	201
Mund, Karen Pedersdatter		-1679-	Korning Sogn	382
<i>Munk, Anders Pedersen</i>	1608	1674	Åsted Sogn	254, 321, 377, 441, 442, 453, 456
<i>Munk, Anne Ottesdatter</i>		-1566-	Komdrup Sogn	441, 453
Munk, Christen		-1620-	Ulsted Sogn	393
<i>Munk, Ellen Pedersdatter</i>			Aunsbjerg	453
Munk, Enevold	1632	1663-		378, 379, 380, 381

Munk, Hendrick Andersen	1659		Åsted Sogn	379
<i>Munk, Ide Andersdatter</i>	1643	1710	Åsted Sogn	252, 254, 321, 379, 381
<i>Munk, Jens Pedersen</i>		1636	Havbro Sogn	441, 442, 453
Munk, Oluf	1630	1700-	Åsted Sogn	322, 323, 378, 381, 382
Munk, Peder		-1659-	Ulsted Sogn	394
<i>Munk, Peder Jensen</i>		-1631-	Onsild	254, 377, 441, 442, 453
<i>Munk, Peder Sørensen</i>		-1556-	Havbro Sogn	440, 441
Møller, Peder Pedersen	1697	1760	Ulsted Sogn	278, 279
Mørk, Niels Christian Jacobsen	1842	1910	Volstrup Sogn	82
Mørk, Niels Jensen		-1650-	Serritslev Sogn	409
Nejsig, Ane Marie	1850	1880-	Sæby Sogn	82
<i>Nejsig, Christen Pedersen</i>	1778	1833	Ø. Hassing Sogn	11, 16, 50, 73, 112, 114
Nejsig, Christian Peter	1846	1928	Sæby Sogn	82, 83
Nejsig, Hans Ulrik	1814	1876	Åsted Sogn	76, 77, 78, 82
Nejsig, Hansine Kirstine	1808	1874	Gærum Sogn	76, 77, 81
<i>Nejsig, Jens Christensen</i>	1816	1898	Åsted Sogn	11, 30, 31, 50, 76, 77, 78, 80
Nejsig, Mette Cathrine	1805	1892	Gærum Sogn	76, 80
Nejsig, Peder Larsen	1810	1834-	Gærum Sogn	76, 77, 81
Nielsdatter, Anne	1653	1735	Åsted Sogn	317, 368, 369
Nielsdatter, Anne	1720		Albæk Sogn	186
Nielsdatter, Anne	1724	1776	Albæk Sogn	262
Nielsdatter, Anne	1745	1819	Ulsted Sogn	198, 200
Nielsdatter, Anne		-1698-	Flade Sogn	352
Nielsdatter, Anne Marie	1818	1884	Torslev Sogn	82
Nielsdatter, Birgithe	1681	1758	Åsted Sogn	317, 318
Nielsdatter, Birgithe	1714	1793	Åsted Sogn	255, 257
<i>Nielsdatter, Caren</i>	1679	1758	Albæk Sogn	15, 181, 260, 266
<i>Nielsdatter, Caren</i>	1713	1787	Albæk Sogn	15, 106, 186
Nielsdatter, Christentze		1693	Åsted Sogn	400
Nielsdatter, Christine	1835	1880-	Albæk Sogn	70
Nielsdatter, Dorthé	1747	1811	Ulsted Sogn	198, 200
Nielsdatter, Ellen	1617	1692	Ulsted Sogn	419
Nielsdatter, Ide	1705	1778	Åsted Sogn	252, 255, 257
<i>Nielsdatter, Inger</i>		-1640-	Jerslev Sogn	358
Nielsdatter, Johanne	1625	1720	Hellevad Sogn	408
Nielsdatter, Johanne	1634	1685	Ulsted Sogn	419, 422
Nielsdatter, Johanne	1753	1809	Flade Sogn	178, 179
Nielsdatter, Karen	1753	1802-	Hørby Sogn	208
Nielsdatter, Karen	1753	1756	Ulsted Sogn	198
Nielsdatter, Kirsten	1662	1711	Elsted Sogn	338
Nielsdatter, Kirsten	1694	1745-	Åsted Sogn	317, 319
<i>Nielsdatter, Kirsten</i>	1749	1807	Ulsted Sogn	16, 73, 111, 198, 201
Nielsdatter, Kirsten Marie	1786	1860	Albæk Sogn	110
Nielsdatter, Magrete	1751	1807	Ulsted Sogn	111, 198, 201
Nielsdatter, Magrethe	1729	1774	Ø. Hassing Sogn	112
Nielsdatter, Maren	1618	1694	Ulsted Sogn	419, 420
Nielsdatter, Maren	1712	1734-	Jerslev Sogn	305

<i>Nielsdatter, Maren</i>	1717	1762	Åsted Sogn	14, 101, 171, 255, 257, 258
Nielsdatter, Maren	1736	1812	Dr.lund Sogn	188
Nielsdatter, Maren	1764	1838	V. Hassing Sogn	195
Nielsdatter, Maren	1811	1895	Hørby Sogn	63
Nielsdatter, Maren		1749	Hjortshøj Sogn	341
Nielsdatter, Margrethe	1652	1732	Åsted Sogn	317, 368, 369
Nielsdatter, Margrethe	1665	1665	Åsted Sogn	375
Nielsdatter, Margrette	1726	1727	Åsted Sogn	255
Nielsdatter, Mette	1743	1820	Ulsted Sogn	198, 199
Nielsdatter, Mette	1794	1876	Hørby Sogn	133
Nielsen, Anders	1685	1729-	Åsted Sogn	317, 318
Nielsen, Anders	1722	1795	Åsted Sogn	255, 257, 258
Nielsen, Axel		-1663-	Åsted Sogn	363
Nielsen, Christen	1688	1728-	Åsted Sogn	317, 318, 319
Nielsen, Christen	1719	1747	Åsted Sogn	255, 258
Nielsen, Christen	1766	1807	V. Hassing Sogn	202
Nielsen, Christen	1774	1852	V. Hassing Sogn	116, 195
Nielsen, Claus	1700	1756	Åsted Sogn	317, 319
Nielsen, Claus		-1676-	Åsted Sogn	368, 370
Nielsen, Esben			Ulsted Sogn	419, 420
Nielsen, Hans	1719	1794	Albæk Sogn	169
Nielsen, Hans	1742		Ulsted Sogn	197
Nielsen, Heili	1660	1728	Åsted Sogn	323, 375
<i>Nielsen, Jens</i>	1584	1657	Hellevad Sogn	253, 367, 404
<i>Nielsen, Jens</i>	1618	1706	Ulsted Sogn	275, 276, 334, 385, 386, 387, 390, 391
Nielsen, Jens	1631	1703	Ulsted Sogn	386, 419, 421
Nielsen, Jens			Hvorup Sogn	384
Nielsen, Jens		-1595-	Ulsted Sogn	389
Nielsen, Jens		-1688-	Åsted Sogn	401
Nielsen, Jørgen	1726	1808	Sulsted Sogn	200
<i>Nielsen, Jørgen</i>		1667	Åsted Sogn	294, 355, 398, 402
Nielsen, Lars	1681	1710	Jerslev Sogn	304
Nielsen, Lars Christian	1850	1915	Lendum Sogn	48
<i>Nielsen, Laurs</i>	1555	1621	V. Hassing Sogn	418, 431
<i>Nielsen, Laurs</i>	1623	1691	Ulsted Sogn	270, 331, 332, 335, 385, 419, 422, 431
Nielsen, Laurs		-1680-	Hellevad Sogn	405, 406, 409
Nielsen, Mikkel	1720	1789	Åsted Sogn	297
<i>Nielsen, Niels</i>	1575	1631-	Ulsted Sogn	276, 334, 389, 418
<i>Nielsen, Niels</i>	1648	1710	Åsted Sogn	252, 253, 316, 368, 369, 413
<i>Nielsen, Niels</i>	1682	1731	Åsted Sogn	14, 171, 252, 253, 317, 323, 324, 372
Nielsen, Niels	1689	1771	Egå Sogn	347, 349
Nielsen, Niels	1711	1789	Åsted Sogn	255, 256
Nielsen, Niels	1757	1804	Ulsted Sogn	198, 202
Nielsen, Niels	1758	1834	Flade Sogn	180
Nielsen, Peder	1630	1716	Ulsted Sogn	419, 420
<i>Nielsen, Peder</i>	1657	1698	Åsted Sogn	252, 254, 321, 375, 381

Nielsen, Peder	1708	1747	Åsted Sogn	255, 256
Nielsen, Peder	1798	1848	Tolne Sogn	146
<i>Nielsen, Peder</i>		-1532-	Hellevad Sogn	404
Nielsen, Simon	1745	1825	Astrup Sogn	159, 162
Nielsen, Søren	1673	1721	Todbjerg Sogn	340, 343
Nielsen, Søren		-1701-	Åsted Sogn	400
Nielsen, Thomas	1794	1840-	Gærum Sogn	51, 223
Nielsen, Thomas	1849	1870-	Torslev Sogn	29, 30
Nielsen, Thomas		1664	Jerslev Sogn	300, 360
Nielsen, Thomas		-1667-	V. Hassing Sogn	426, 427
Norby, Dorte Bendixdatter		1696		381
Olesdatter, Anne Marie	1787	1833	Ålborg	114
Olesdatter, Kirsten	1726	1791	Skæve Sogn	152
Olsen, Peder	1844	1896	Birkerød Sogn	55
<i>Olufsdatter, Ane</i>	1661	1725	Jerslev Sogn	239, 306
Olufsdatter, Buold		-1692-	Jerslev Sogn	307
Olufsdatter, Maren		-1671-	Ø. Brønderslev	425
Olufsen, Laurids		-1692-	Vrejlev Sogn	312
Olufsen, Mads		-1697-	Jerslev Sogn	307
Olufsen, Morten		-1640-	Hellevad Sogn	406
Olufsen, Thomas		-1670-	Vrejlev Sogn	310
Ottesdatter, Kirsten	1678	1736	Åsted Sogn	322, 323, 324
Ottesen, Niels	1682	1733	Jerslev Sogn	305
<i>Ovesdatter, Birthe</i>	1635	1674	Horsens Sogn	253, 316, 371
Ovesen, Peder		-1665-	Horsens Sogn	372
<i>Pallesen, Peder</i>		1656	Åsted Sogn	254, 373, 411
Pedersdatter, Ane	1742	1787-	Hørby Sogn	168, 170
Pedersdatter, Ane Kathrine	1843	1890-	Albæk Sogn	70
Pedersdatter, Anne	1652		Ulsted Sogn	421
Pedersdatter, Anne	1660	1733	Todbjerg Sogn	341
Pedersdatter, Anne	1683	1719-	Åsted Sogn	322, 323, 324
Pedersdatter, Anne	1689	-1723-	Todbjerg Sogn	339, 340, 343
Pedersdatter, Anne	1693	1696	Ulsted Sogn	278
Pedersdatter, Anne	1696	1736	Todbjerg Sogn	339, 342
Pedersdatter, Anne	1705	1705	Ulsted Sogn	278
Pedersdatter, Anne	1744	1819	Understed Sogn	233, 235
Pedersdatter, Anne	1747	1787-	Åsted Sogn	298
<i>Pedersdatter, Anne</i>			Solvig	456
<i>Pedersdatter, Anne</i>		1668	Todbjerg Sogn	338
Pedersdatter, Anne		1622	V. Hassing Sogn	432
Pedersdatter, Anne		-1656-	Åsted Sogn	374
Pedersdatter, Birgitte		-1683-	Vrejlev Sogn	310
Pedersdatter, Birgitte			Øye, Skåne	414
Pedersdatter, Ellen	1685		Ulsted Sogn	421
Pedersdatter, Else	1708	1772	Ulsted Sogn	278, 281
Pedersdatter, Else	1746	1823	Åsted Sogn	250
Pedersdatter, Else	1749	1815	Understed Sogn	142, 233, 235

Pedersdatter, Else		-1659-	Sulsted Sogn	414
Pedersdatter, Ingeborg	1712	1793	Flade Sogn	296
Pedersdatter, Inger	1673	1759	Vrejlev Sogn	311
Pedersdatter, Johanne		-1706-	Ulsted Sogn	387
Pedersdatter, Johanne		-1704-	Ulsted Sogn	421
Pedersdatter, Karen	1705	1749-	Todbjerg Sogn	339, 343
Pedersdatter, Karen	1798	1850-	Hørby Sogn	226, 227
Pedersdatter, Kirsten	1654		Ulsted Sogn	421
Pedersdatter, Kirsten	1685	1735	Åsted Sogn	323, 324
Pedersdatter, Kirsten	1688	1728-	Åsted Sogn	318
Pedersdatter, Kirsten	1694	1701	Ulsted Sogn	278
Pedersdatter, Kirsten	1705	1705	Ulsted Sogn	278
Pedersdatter, Kirsten	1714	1717	Ulsted Sogn	278
Pedersdatter, Kirsten	1717	1720	Hjortshøj Sogn	341
<i>Pedersdatter, Kirsten</i>	1719	1774	Ulsted Sogn	16, 111, 197
<i>Pedersdatter, Kirsten</i>	1721	1785	Understed Sogn	19, 142, 232
Pedersdatter, Kirsten	1752	1801-	Understed Sogn	143, 233, 236
<i>Pedersdatter, Kirsten</i>		1671	Åsted Sogn	294, 355, 398, 402
<i>Pedersdatter, Kirsten</i>		1670	Åsted Sogn	294, 355, 398, 402
<i>Pedersdatter, Maren</i>	1626	1698	Albæk Sogn	270, 331, 385
Pedersdatter, Maren	1645	1698	Åsted Sogn	364
Pedersdatter, Maren	1693		Ulsted Sogn	421
Pedersdatter, Maren	1702	1705	Todbjerg Sogn	339
Pedersdatter, Maren	1711	1771	Hørby Sogn	151
Pedersdatter, Maren	1711	1717	Ulsted Sogn	278
<i>Pedersdatter, Maren</i>	1717	1774	Ulsted Sogn	16, 111, 192, 278
Pedersdatter, Maren	1734	1787	Dr.lund Sogn	188
Pedersdatter, Maren	1738	1810	Hørby Sogn	167, 169
<i>Pedersdatter, Maren</i>	1755	1810	Understed Sogn	19, 86, 142, 233
Pedersdatter, Maren Kirstine	1782	1854	Ø. Hassing Sogn	112, 114, 117
Pedersdatter, Margrethe	1660	1705	Åsted Sogn	375
<i>Pedersdatter, Margrethe</i>	1687	1747	Åsted Sogn	14, 171, 252, 254, 323, 324
Pedersdatter, Margrethe	1700	1766	Ulsted Sogn	192, 278, 279
Pedersdatter, Margrethe	1742	1765-	Ajstrup Sogn	279
Pedersdatter, Margrethe		-1697-	Ulsted Sogn	421
Pedersdatter, Mariane	1818	1904	Understed Sogn	90
<i>Pedersdatter, Mette</i>	1673	1734	Ulsted Sogn	16, 192, 197, 275
<i>Pedersdatter, Mette</i>	1688	1771	Albæk Sogn	15, 181, 182, 265
Pedersdatter, Mette		1618	Ulsted Sogn	392
Pedersdatter, Sara	1700	1765	Ulsted Sogn	199, 387
Pedersdatter, Zidsel Marie		-1824-	Ulsted Sogn	202
<i>Pedersen, Anders</i>	1717	1777	Albæk Sogn	15, 106, 186
Pedersen, Anders	1746	1748	Hørby Sogn	168
Pedersen, Anders	1779	1858	Flade Sogn	65, 102
Pedersen, Anders		-1706-	Ulsted Sogn	387, 388
Pedersen, Bertel		-1671-	V. Hassing Sogn	425
<i>Pedersen, Christen</i>	1618	1697	Ajstrup Sogn	268, 270, 331
<i>Pedersen, Christen</i>	1668	1741	Ulsted Sogn	16, 192, 268, 269, 330
Pedersen, Christen	1672	1756	Albæk Sogn	327
Pedersen, Christen	1699	1742	Todbjerg Sogn	339, 342

Pedersen, Christen	1760	1835	Karup Sogn	96
Pedersen, Christen	1765	1781	Understed Sogn	233, 237
<i>Pedersen, Christen</i>	1778	1833	Ø. Hassing Sogn	11, 16, 50, 73, 112, 114
<i>Pedersen, Christen</i>	1784	1818	Flade Sogn	11, 14, 41, 65, 102, 104
Pedersen, Christen	1792	1873	Hørby Sogn	68, 71
<i>Pedersen, Christen</i>		-1710-	Albæk Sogn	265, 326
Pedersen, Christen		-1666-	Horsens Sogn	372
Pedersen, Clemens			Hellevad Sogn	404
Pedersen, Enevold		-1683-	Vrejlev Sogn	310
<i>Pedersen, Esben</i>	1535	1618	Ulsted Sogn	418, 433
Pedersen, Esben	1680		Ulsted Sogn	421
Pedersen, Jens	1661	1688-	Ulsted Sogn	421
Pedersen, Jens	1699	1699	Ulsted Sogn	278
Pedersen, Jens	1706	1774-	Ulsted Sogn	278, 279, 280
Pedersen, Jens	1737	1737	Hørby Sogn	167
Pedersen, Jens	1740	1740	Hørby Sogn	168
Pedersen, Jens	1741	1741	Hørby Sogn	168
Pedersen, Jens	1757	1843	Understed Sogn	143, 145, 233, 234, 236
<i>Pedersen, Jens</i>		-1569-	Hellevad Sogn	404
Pedersen, Jens		-1639-	Jerslev Sogn	359
Pedersen, Lars	1777	1781	Flade Sogn	102
Pedersen, Lars	1781	1843	Flade Sogn	65, 102, 104
Pedersen, Lars		-1664-	Ulsted Sogn	421
Pedersen, Laurits	1692	1693	Ulsted Sogn	277
Pedersen, Laurs	1705	1769	Ø. Hassing Sogn	198
Pedersen, Laurs		-1671-	V. Hassing Sogn	425
Pedersen, Morten			Nørresundby	416
<i>Pedersen, Niels</i>	1630	1692	Åsted Sogn	254, 321, 322, 323, 373
<i>Pedersen, Niels</i>	1659	1743	Albæk Sogn	15, 186
Pedersen, Niels	1671	1728	Skærum Sogn	318
Pedersen, Niels	1686	1770	Ulsted Sogn	199
Pedersen, Niels	1687	1742	Todbjerg Sogn	339, 340, 341, 343
Pedersen, Niels	1688		Ulsted Sogn	421
<i>Pedersen, Niels</i>	1702	1755	Ulsted Sogn	16, 111, 192, 197, 278, 280
Pedersen, Niels	1772	1824	V. Hassing Sogn	115, 200, 202
Pedersen, Niels	1780	1842	Ø. Hassing Sogn	112, 113, 114
Pedersen, Niels		-1569-	Hellevad Sogn	404
Pedersen, Niels		-1741-	Lisbjerg Sogn	342
Pedersen, Niels		-1706-	Ulsted Sogn	387, 388
Pedersen, Niels		-1677-	Vrejlev Sogn	310
Pedersen, Niels Peter	1838	1908	Flade Sogn	104
Pedersen, Oluf		1644	Hellevad Sogn	405, 406
Pedersen, Peder	1686	-1706-	Ulsted Sogn	387, 388
Pedersen, Peder	1691	1766	Todbjerg Sogn	282, 339, 341, 343
Pedersen, Peder	1697	1760	Ulsted Sogn	278, 279
Pedersen, Peder	1763		Understed Sogn	233, 237
Pedersen, Poul	1606	1686	Ulsted Sogn	419
Pedersen, Rasmus	1693	1768	Todbjerg Sogn	339, 341, 343
Pedersen, Simon	1690	1690	Ulsted Sogn	421
Pedersen, Svend		1734	Ulsted Sogn	272

<i>Pedersen, Søren</i>	1682	1731	Todbjerg Sogn	17, 204, 282, 338, 339, 341 345, 396
<i>Pedersen, Søren</i>			Astrup	345, 396
Pedersen, Thomas	1687	1744	Ulsted Sogn	333
Pedersen, Thomas Christian		-1896-	Åsted Sogn	57
Penick, Johan Andreas	1793	1844	Lendum Sogn	41, 43
Poulsdatter, Anne	1654	1731	Todbjerg Sogn	347
Poulsdatter, Karen	1768	1801-	Understed Sogn	221, 222
Poulsen, Christen	1816	1850-	Hørby Sogn	133
Poulsen, Jynger	1663	1722	Ulsted Sogn	420
Poulsen, Peder		-1686-	Ulsted Sogn	420
Poulsen, Simon	1662	1736	Ulsted Sogn	420
<i>Povelsdatter, Zidsel</i>	1757	1814	Hørby Sogn	18, 85, 130, 225
Povelsen, Lars	1754	1840	Hørby Sogn	133, 225, 226, 227
Povelsen, Peder	1760	1828	Hørby Sogn	225, 226
Povelsen, Rasmus	1749		Hørby Sogn	224, 225
Povlsdatter, Karen		-1667-	Horsens Sogn	372
Rafn, Villem		1694	Ålborg	351, 352
<i>Rantzaу, Sophie Johansdatter</i>			Aunsbjerg	453
Rasmusdatter, Else	1710	1750	Todbjerg Sogn	348
Rasmusdatter, Else		-1750-	Skødstrup Sogn	349
Rasmusdatter, Giøde		1673	Ulsted Sogn	331
Rasmussen, Jens		1761	Flade Sogn	296
Rasmussen, Niels	1693	1762	Hørby Sogn	225
Rasmussen, Peder	1696	1759	Hørby Sogn	224, 225
Rasmussen, Peder		-1579-	Ulsted Sogn	392
<i>Rasmussen, Povel</i>	1708	1784	Hørby Sogn	18, 130, 224
Rasmussen, Rasmus		1667	Todbjerg Sogn	346
<i>Rind, Erik Abelsen</i>		-1364-		455, 456
Rolfsen, Jens Peter Laursen		-1778-	Herrøe, Norge	201
<i>Rosenkrantz, Anne Nielsdatter</i>	1443	1535	Lydum	456, 458
Ruus, Christen Nielsen	1748	1814	Albæk Sogn	183
<i>Sandberg, Anne Henriksdatter</i>	1516	1579	Hornstrup Sogn	443, 449
<i>Sappi, Peder Eriksen</i>		-1397-	Solvig	455, 456, 457
<i>Sappi, Valdemar Eriksen</i>		-1367-	Arnsholm	455, 457
Schyth, Elisabeth	1748	1770	Nibe	212, 289
Schyth, Erik Christian		1758	Nibe	212, 287, 288, 289
Schyth, Erika Christiane	1758	1801-	Nibe	212, 215, 217, 289
<i>Schäfer, Christian</i>	1873	1918	Ribe	21
Schäfer, Gudrun Marie	1908	1979	Hover Sogn	21, 28, 35
Schæfer, Helga	1910	1967	Hover Sogn	21, 28
<i>Schäfer, Jensine Marie</i>	1884	1966	Gærum Sogn	11, 21, 31, 32
<i>Schäfer, Johan Joachim Christian</i>	1838	1922	Straass, Tyskland	21
<i>Schæfer, Johannes</i>	1917	1988	Vejle	24, 25
Schäfer, Louise Christine	1906	1967	Hover Sogn	21, 25, 28
Schæfer, Marius Christian	1903	1987	Hover Sogn	21, 24, 25, 28
Seefeld, Jakob Mogensen			Refsnæs	454

<i>Seefeld, Jens Mortensen</i>	-1490-		Refsnæs	453
<i>Seefeld, Jep Mogensen</i>	-1406-		Refsnæs	453, 454
<i>Seefeld, Kirsten Lauridsdatter</i>			Havbro Sogn	441, 453
<i>Seefeld, Laurids Nielsen</i>	1552		Komdrup Sogn	441, 442, 453
<i>Seefeld, Morten Jepsen</i>	1477		Refsnæs	453
<i>Seefeld, Niels Jensen</i>	-1537-		Refsnæs	453
<i>Serlin, Sophie Henriksdatter</i>			Solvig	456, 457
<i>Sigen, Søren Thomsen</i>	1811	1855	Hørby Sogn	11, 29, 40, 60
<i>Sigen, Thomas Sørensen</i>	1759	1833	Hørby Sogn	11, 12, 40, 59, 94, 95, 166
<i>Sigsgaard, Morten Jensen</i>	-1850-		Skærum Sogn	174
<i>Sigwardsdatter, Abigael Marie</i>	1756		Nibe	287, 288, 289
<i>Sigwardsdatter, Karen</i>	1759		Nibe	17, 120, 210, 287, 288, 290
<i>Sigwardsdatter, Mette Marie</i>	1719	1769	Nibe	287, 289
<i>Sigwardsen, Peder</i>	1728	1803	Nibe	287, 288, 290
<i>Sigwardsen, Sigvard</i>	1726	1745-	Nibe	287, 289
<i>Simonsdatter, Anne</i>	1631	1691	Ulsted Sogn	275, 276, 334, 393
<i>Simonsdatter, Anne</i>	1669	1731	Hørby Sogn	242, 243
<i>Simonsdatter, Gyde</i>	1610	1671	V. Hassing Sogn	423, 424, 437
<i>Simonsdatter, Karen</i>	1672	1702	Ulsted Sogn	277
<i>Simonsdatter, Karen</i>		-1735-	Ulsted Sogn	421
<i>Simonsdatter, Margrethe</i>	1608	1693	V. Hassing Sogn	276, 334, 337, 392, 423, 424, 425, 437
<i>Simonsen, Anders</i>	1607	1642-	V. Hassing Sogn	423, 424
<i>Simonsen, Anders</i>		1625	V. Hassing Sogn	423, 436
<i>Simonsen, Christen</i>	1709	1739	Flade Sogn	248
<i>Simonsen, Jens</i>	1610	1692	V. Hassing Sogn	423, 424, 425, 437
<i>Simonsen, Jens</i>	1669	1727	Hørby Sogn	13, 167, 242
<i>Simonsen, Jens</i>	1707	1778	Åsted Sogn	255
<i>Simonsen, Laurs</i>	1615	1692	V. Hassing Sogn	423, 424, 426, 437
<i>Simonsen, Laurs</i>	1674	1717-	Hørby Sogn	242
<i>Simonsen, Simon</i>		1682	Ørum Sogn	394, 395
<i>Simonsen, Thomas</i>	1814	1898	Skæve Sogn	88, 91
<i>Sindahlsen, Ole Christian</i>	1825	1860-	Ulsted Sogn	71
<i>Skade, Elsebe Nielsdatter</i>		-1609-	Farsø Sogn	441
<i>Skade, Maren Rasmusdatter</i>			Hundslund Sogn	441, 442
<i>Skeel, Abel Sørensdatter</i>		1585	Hunderup Sogn	446
<i>Skoleholder, Mogens</i>	1722	1789	Søby Sogn	17, 119, 204, 283, 284
<i>Skomager, Niels</i>	1697	1766	Mejlby Sogn	348
<i>Skovgaard, Karen Christensdatter</i>		-1807-	Albæk Sogn	184
<i>Skriver, Jens</i>		-1560-	Nørresundby	416, 429
<i>Skrædder, Anders Sørensen</i>	1720	1779	Albæk Sogn	181, 261, 262
<i>Skrædder, Niels Sørensen</i>	1728	1783	Albæk Sogn	261, 262
<i>Smed, Anders Pedersen</i>	1717	1777	Albæk Sogn	15, 106, 186
<i>Smed, Lars Jensen</i>	1754	1829	Flade Sogn	172
<i>Smed, Lars Larsen</i>	1718	1773	Flade Sogn	14, 101, 171, 247, 249
<i>Smed, Peder Larsen</i>	1752	1821	Flade Sogn	14, 65, 101, 171, 179, 180, 250
<i>Sommer, Gotfred Hansen</i>	1771	1836	Ulsted Sogn	117
<i>Sophie af Novgorod</i>	1141	1198		453, 456

<i>Spend, Marine</i>		-1552-	Kærgård	456
Stephensen, Adolph	1823	1881	Skærum Sogn	77, 78, 80, 83
<i>Svend Estridsen, konge</i>		1076		453, 456
<i>Svend Tveskæg, konge</i>		1014		453, 456
<i>Svendsdatter, Anne</i>	1575	1642-	Ulsted Sogn	276, 334, 389
Svendsen, Anders		-1631-	Sulsted Sogn	436, 438
Svendsen, Oluf	1663	1671-	Ø. Brønderslev	425
Svendsen, Peder		1652	Ulsted Sogn	420
Sørensdaughter, Ane	1700	1752	Hørby Sogn	150
Sørensdaughter, Ane		-1645-	Ulsted Sogn	329
Sørensdaughter, Anne	1788	1861	Åsted Sogn	146
Sørensdaughter, Anne		-1692-	Århus	397
Sørensdaughter, Birgithe	1843	1933	Karup Sogn	30, 43, 46
Sørensdaughter, Birthe	1766	1837	Hørby Sogn	95, 96, 152, 161
Sørensdaughter, Buold		-1682-	Todbjerg Sogn	338
Sørensdaughter, Else	1732	1763-	Hørby Sogn	150, 151
Sørensdaughter, Helle	1749	1831	Voer Sogn	189
<i>Sørensdaughter, Helvig Kirstine</i>		1781	Døstrup Sogn	17, 119, 204
Sørensdaughter, Johanne	1754	1787-	Hørby Sogn	94, 95
Sørensdaughter, Karen	1781	1810-	Albæk Sogn	66, 106, 108
Sørensdaughter, Karen		1663	Ulsted Sogn	329
Sørensdaughter, Kirsten	1660	1661	Todbjerg Sogn	338
Sørensdaughter, Kirsten	1677		Åsted Sogn	400
Sørensdaughter, Kirsten	1713	1783	Albæk Sogn	260, 261, 262
<i>Sørensdaughter, Kirsten</i>	1783	1867	Albæk Sogn	11, 15, 41, 65, 106, 108
Sørensdaughter, Kirsten		-1741-	Ulsted Sogn	273
Sørensdaughter, Maren	1624	1697	Ulsted Sogn	421
Sørensdaughter, Maren	1701	1781	Todbjerg Sogn	342
Sørensdaughter, Maren	1715	1801	Søby Sogn	205, 283, 284
Sørensdaughter, Maren	1717	1743	Hørby Sogn	150, 151
Sørensdaughter, Maren	1745	1805	Understed Sogn	221
Sørensdaughter, Maren	1762	1845	Hørby Sogn	94, 96
Sørensdaughter, Maren	1778		Albæk Sogn	106
Sørensdaughter, Maren		-1666-	Todbjerg Sogn	338
Sørensdaughter, Mariane	1826	1894	Torslev Sogn	134
Sørensdaughter, Mette		-1692-	København	397
Sørensen, Anders	1720	1779	Albæk Sogn	181, 261, 262
Sørensen, Anders	1725	1797	Hørby Sogn	150, 153
Sørensen, Anders	1790	1790	Albæk Sogn	106
Sørensen, Anders	1792	1865	Albæk Sogn	106, 108, 109, 189
Sørensen, Birgithe	1843	1933	Karup Sogn	30, 43, 46
Sørensen, Carl Andreas	1854	1890-	Ålborg	48
Sørensen, Christen			Fausing Sogn	396
Sørensen, Christian Martinus	1882	1893	Gærum Sogn	31, 32
Sørensen, Christian Peter	1893	1916	Gærum Sogn	32, 36
Sørensen, Egon Peter	1922		Hørby Sogn	38
Sørensen, Eva	1924		Hørby Sogn	38
<i>Sørensen, Gregers</i>	1725	1778	Albæk Sogn	15, 106, 181, 261, 262, 266
Sørensen, Gregers	1786	1862	Albæk Sogn	106, 108, 109
Sørensen, Hans	1722	1799	Hørby Sogn	150, 151, 161

<i>Sørensen, Inger Marie</i>	1851	1934	Åsted Sogn	11, 21, 29, 52
Sørensen, Inger Marie	1921		Hørby Sogn	38
Sørensen, Jens	1774	1776	Hørby Sogn	95
Sørensen, Jens		-1682-	Todbjerg Sogn	338
Sørensen, Jens Magnus	1926		Hørby Sogn	38
<i>Sørensen, Jensine Marie</i>	1884	1966	Gærum Sogn	11, 21, 31, 32
Sørensen, Karen Marie	1852	1914	Lendum Sogn	44, 48
Sørensen, Lars	1795	1850	V. Hassing Sogn	116
Sørensen, Laurs	1722	1805	Hørby Sogn	150, 152
Sørensen, Lissy	1938		Hørby Sogn	38
Sørensen, Mads	1731	1814	Albæk Sogn	261, 262, 263
Sørensen, Marie Christine	1878	1881	Gærum Sogn	31
Sørensen, Martin Christian	1895	1975	Gærum Sogn	32, 34, 37
Sørensen, Michel	1720	1779	Hørby Sogn	150, 151, 152
<i>Sørensen, Mogens</i>	1628	1723	Todbjerg Sogn	282, 345, 397
<i>Sørensen, Mogens</i>	1722	1789	Søby Sogn	17, 119, 204, 283, 284
Sørensen, Morten	1717	1752	Hørby Sogn	150, 151
Sørensen, Niels	1717	1780	Albæk Sogn	260, 261, 262
Sørensen, Niels	1728	1783	Albæk Sogn	261, 262
Sørensen, Niels		-1712-	Ulsted Sogn	332
Sørensen, Ole Christian	1831	1904	Understed Sogn	46
Sørensen, Ove		-1682-	V. Hassing Sogn	427
<i>Sørensen, Peder</i>	1655	1710	Todbjerg Sogn	282, 338
Sørensen, Peder	1710		Søby Sogn	205, 282, 284
Sørensen, Peder	1719		Søby Sogn	205, 283, 284
Sørensen, Peder	1722	1771	Albæk Sogn	261, 263
Sørensen, Peder		-1672-	Hornslet Sogn	397
Sørensen, Petrea Kristine	1898	1983	Lyngby Sogn	38
<i>Sørensen, Søren</i>	1674	1752	Voer Sogn	12, 93, 149
<i>Sørensen, Søren</i>	1685	1741	Albæk Sogn	15, 181, 260
<i>Sørensen, Søren</i>	1714	1776	Hørby Sogn	12, 59, 93, 150, 160
Sørensen, Søren	1719	1791-	Todbjerg Sogn	343
Sørensen, Søren	1721		Todbjerg Sogn	340
Sørensen, Søren	1724	1749-	Søby Sogn	283, 285
Sørensen, Søren	1756	1810	Hørby Sogn	59, 60, 94, 95
Sørensen, Søren	1767	1835	Åsted Sogn	175
Sørensen, Søren		-1709-	Hornslet Sogn	348
<i>Sørensen, Søren</i>		1676	Todbjerg Sogn	338
Sørensen, Søren Peter	1888	1893	Gærum Sogn	31, 32
<i>Sørensen, Thomas</i>	1759	1833	Hørby Sogn	11, 12, 40, 59, 94, 95, 166
<i>Sørensen, Thomas Christian</i>	1849	1933	Lendum Sogn	11, 21, 29, 44
Sørensen, Thomas Christian	1928		Hørby Sogn	38
Sørensen, Thomine	1846	1904	Lendum Sogn	44, 48
Teglbrænder, Peder Jensen	1744	1824	Albæk Sogn	184
Thetz, Benthe Sophie	1761	1819	København	291
Thomasdatter, Anne		-1668-	Todbjerg Sogn	345
Thomasdatter, Anne Marie	1783	1858	Åsted Sogn	174
Thomasdatter, Johanne	1615	1699	V. Hassing Sogn	426

Thomasdatter, Johanne	1773	1856	Åsted Sogn	174, 175
Thomassen, Niels	1697	1766	Mejlby Sogn	348
Thomsdatter, Ane	1738	1817	Tårs Sogn	156, 161
Thomsdatter, Anne	1678	1678	Åsted Sogn	356
Thomsdatter, Anne	1695	1695	Åsted Sogn	356
Thomsdatter, Anne	1714	1796	Åsted Sogn	256
Thomsdatter, Anne	1728	1809	Jerslev Sogn	240, 241
Thomsdatter, Anne	1739	1790	Understed Sogn	220, 221
Thomsdatter, Anne		1744	Flade Sogn	177
Thomsdatter, Anne Marie	1817	1898	Hørby Sogn	30, 60, 64
Thomsdatter, Cecilie Marie	1816	1885	Åsted Sogn	87, 88, 133
<i>Thomsdatter, Christiane</i>	1821	1896	Åsted Sogn	11, 30, 50, 87
<i>Thomsdatter, Ellen</i>	1729	1788	Tårs Sogn	12, 59, 93, 156
Thomsdatter, Ellen	1805	1897	Hørby Sogn	46, 60, 62
Thomsdatter, Else		-1698-	Jerslev Sogn	300, 303
Thomsdatter, Else Marie	1777		Ø. Hassing Sogn	74
Thomsdatter, Giertrud	1720	1794	Jerslev Sogn	240, 241
Thomsdatter, Karen	1632	1709	Åsted Sogn	399
Thomsdatter, Karen	1735	1758	Understed Sogn	220, 221
Thomsdatter, Karen		-1718-	Hals Sogn	332
<i>Thomsdatter, Kirsten</i>	1613	1694	Åsted Sogn	253, 316, 367, 412, 413, 414
Thomsdatter, Kirsten	1715	1789	Jerslev Sogn	240, 241
Thomsdatter, Kirsten		-1710-	Ulsted Sogn	278
Thomsdatter, Maren	1705	1778	Ajstrup Sogn	279
Thomsdatter, Maren	1736	1806	Tårs Sogn	97, 152, 156, 160
Thomsdatter, Maren	1744	1814	Tårs Sogn	157, 158, 161
Thomsdatter, Maren	1819	1890	Åsted Sogn	87, 88
Thomsdatter, Maren		-1686-	Jerslev Sogn	300, 303
Thomsdatter, Margrethe		-1657-	Åsted Sogn	412
Thomsdatter, Mariane	1824	1888	Åsted Sogn	87, 89
Thomsdatter, Mette	1740	1778-	Understed Sogn	220, 222
Thomsdatter, Mette Marie	1803	1894	Hørby Sogn	60, 61
Thomsen, Anders		-1676-	Hørby Sogn	414
Thomsen, Anders		1686	Åsted Sogn	317, 370, 411, 412, 413
Thomsen, Christen	1733	1801	Tårs Sogn	153, 156, 159
Thomsen, Christen	1742		Tårs Sogn	157, 161
<i>Thomsen, Christen</i>	1752	1815	Gærum Sogn	18, 85, 130, 220
Thomsen, Christen	1830	1874	Åsted Sogn	87, 91
Thomsen, Christen		-1676-	Bindslev Sogn	413
Thomsen, Christen		-1643-	Hørmested Sogn	412
Thomsen, Christen		1680	Øye, Skåne	414
Thomsen, Christen		-1701-	Åsted Sogn	324
Thomsen, Jens	1651	1723	Jerslev Sogn	300, 302, 303, 304
Thomsen, Jens	1680	1680	Åsted Sogn	356
<i>Thomsen, Jens</i>	1681	1764	Torslev Sogn	12, 155
<i>Thomsen, Jens</i>	1686	1758	Åsted Sogn	19, 232, 293, 294, 356, 357
Thomsen, Jens	1731	1792	Understed Sogn	220
Thomsen, Jens	1741	1741	Tårs Sogn	156
Thomsen, Jens	1809	1885	Hørby Sogn	60, 61, 62, 63

Thomsen, Jens			Åsted Sogn	415
Thomsen, Jens Christian	1826	1909	Åsted Sogn	87, 90
Thomsen, Just	1673	1673	Åsted Sogn	356
Thomsen, Just	1674		Åsted Sogn	356
Thomsen, Jørgen	1670	1742	Åsted Sogn	355, 356
Thomsen, Laurs	1723		Jerslev Sogn	240
Thomsen, Laurs	1731	1776	Ugilt Sogn	156, 157, 158, 159
Thomsen, Laurs	1739	1765-	Ulsted Sogn	279
Thomsen, Mads		1662	Åsted Sogn	412, 413
Thomsen, Niels	1743	1804	Understed Sogn	220, 222
Thomsen, Niels		-1665-	Jerslev Sogn	300, 303
Thomsen, Niels		1676	Åsted Sogn	412
Thomsen, Peder		1683	Ulsted Sogn	420
Thomsen, Steffen	1615	1682	Åsted Sogn	414
<i>Thomsen, Søren</i>	1811	1855	Hørby Sogn	11, 29, 40, 60
Thomsen, Søren		-1680-	Åsted Sogn	412
Thomsen, Vigel	1605	1695	Åsted Sogn	412, 413
<i>Thomsen, Villads</i>	1717	1773	Jerslev Sogn	13, 98, 165, 167, 240, 244, 245
Thyboe, Sigvard Alteveldt	1752	1773-	Nibe	289
Thyboe, Søren Pedersen	1709	1769	Nibe	289, 290
<i>Thyra Danebod, dronning</i>		-958-	Jelling	450, 453, 456
Thyrrestrup, Dorte	1758	1823	Torslev Sogn	160
Tordsen, Jens			Århus	396
Tybring, Jørgen	1738	1798	Nibe	214
Tøgersen, Thomas		-1660-	Jerslev Sogn	301, 360
Udsen, Niels	1689	1771	Egå Sogn	347, 349
Udsen, Peder	1696		Egå Sogn	349
<i>Ulf Jarl</i>		1026	Sverige	453, 456
Urne, Anne		-1650-		379, 380
<i>Urne, Cathrine Eriksdatter</i>		-1400-		456
Vadum, Mariane Christine	1768	1845-	Vrensted Sogn	123
<i>Valdemar 2. Sejr, konge</i>	1170	1241		453, 456
<i>Valdemar 4., hertug</i>	1272	1312		455, 456, 457
<i>Valdemar den Store, konge</i>	1131	1182		453, 456
<i>Valdemarsen, Abel</i>		-1338-		455, 456
<i>Valdemarsen, Erik</i>				457
<i>Valdemarsen, Erik, hertug</i>		1325		455, 457
<i>Vestergård, Thomas Jensen</i>	1706	1789	Understed Sogn	18, 130, 219
Viertel, Carl	1772	1834		290
<i>Viffert, Anne Lauridsdatter</i>			Refsnæs	453
<i>Villadsdatter, Ane Marie</i>	1750	1814	Hørby Sogn	13, 60, 98, 166, 168
Villadsdatter, Anne	1662	1743	Jerslev Sogn	301, 302, 304
Villadsdatter, Anne		-1676-	Hørmested Sogn	412
Villadsdatter, Inger			Nørresundby	416
Villadsdatter, Kirsten	1756	1837	Hørby Sogn	98, 166, 168, 169
Villadsdatter, Maren	1665	1729	Jerslev Sogn	301, 302, 304

Villadsen, Peder	1754	1754	Hørby Sogn	168
<i>Villadsen, Thomas</i>	1668	1743	Jerslev Sogn	13, 168, 239, 301, 302, 304
<i>Vind, Barbara Iversdatter</i>		1609	Bramminge	443, 448, 456
<i>Vind, Iver Henriksen</i>	1502	1586	Hornstrup Sogn	443, 448, 449
Vinter, Anne Christensdatter	1648	1692	Åsted Sogn	362, 363
<i>Vinter, Christen</i>		-1683-	Åsted Sogn	313, 362
Vinter, Christen Christensen	1659	1698-	Åsted Sogn	363, 364
Vinter, Christopher Christensen	1654	1725	Åsted Sogn	314, 363, 364, 365
<i>Vinter, Else Andersdatter</i>		-1592-	Farsø Sogn	441
Vinter, Jens Christensen	1662	1718-	Åsted Sogn	314, 363, 364, 365
Vinter, Knud Christensen	1667	1703-	Åsted Sogn	363, 365
Vinter, Sidsel Christensdatter	1665	1666	Åsted Sogn	363
<i>Vognsen, Edel Eriksdatter</i>		-1609-	Ferring Sogn	443
<i>Vognsen, Erik</i>		1593	Stadil Sogn	443, 444
Voldahl, Søren Christensen	1787	1842	Volstrup Sogn	61
<i>Væbner, Maren Terkelsdatter</i>			Stadil Sogn	443, 444
Warberg, Friderich Anthon	1752	1821	Tirstrup Sogn	217
Wedege, Peder Herman		-1778-	Hobro	216
Weidemann, Kirstine Marie	1731	1788	Nibe	212, 289
Weidemann, Mette Poulsdatter	1706	1761	Ø. Assels Sogn	354
Werchmester, Hermann		-1691-	Ålborg	351, 352
Willumsdatter, Maren	1744	1769-	Albæk Sogn	261
Wolle, Søren Sørensen	1719	1791-	Todbjerg Sogn	343
Aagaard, Hedevig Kirstine	1781	1863	Børglum Sogn	120, 127
Aagaard, Mathias Lorentz	1809	1850-	Skjoldborg Sogn	128
Aagaard, Svend	1779	1832	Skjoldborg Sogn	127